

614
MCI

Handwritten in red ink:
P. 100

Japan

Om. Meinlos

Rockefeller Foundation

Jan. 1919.

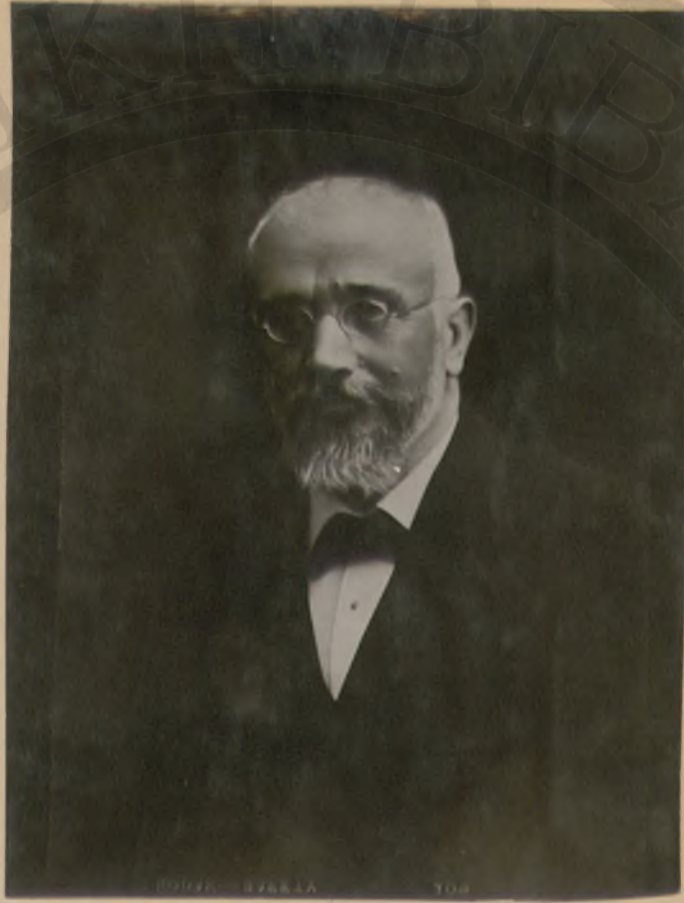
Seap. E. Nazarius

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΧΑΝΙΩΝ

Δημοτική βιβλιοθήκη
Χανίων

ΚΡΗΤΗ

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ, 1864-1936
Πολιτικός, Διεθνούς φήμης, γεννηθείς ἐν Κρήτη.

Ο ΑΝΗΡ ΟΥΤΟΣ ΕΙΝΑΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΤΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ ΤΟΥ
ΠΛΟΥΣΙΟΥ ΕΜΠΟΡΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΔΙΑΒΙΟΙ
ΕΝ ΚΡΗΤΗ.

Σημειώσεις εκ του 'Ημερολογίου σχετικά με τας
παρατηρήσεις ενός προσωπικού φίλου του έκλιπόντος.

"... με μερικούς εκ των μελών της αποστολής έπε-
σκέφθημεν τό τάφον του Βενιζέλου..... 'Η ώρα ήτο
περασμένη καί αι ακτίνες του δύοντος ήλιου φώτι-
ζαν τό γαλανόν ουρανόν. Είχαμεν μαζευθή ολοι πέ-
ριξ της τελευταίας κατοικίας του "Μεγάλου 'Ανδρός"
όπως συνηθίζουν νά τόν ονομάζουν οί "Έλληνες, ή
όποια εύρίσκεται ψηλά είς τήν κορυφήν ενός λόφου,
άπό τήν ήτοίαν μπορεί νά διακρίνη κανείς βλόκλη-
ρα τά Χανιά, ότε ο κ. Γεώργιος Σ. Ναζάκις, ένας
προσωπικός φίλος του Βενιζέλου μάς έξιτορήσε τήν
ζωήν του καί έσκιαγράφησεν δι' όλίγων τόν χαρακτη-
ρα του- γεννημένος έπαναστάτης, μέγας πατριώτης,
βλέμμα σπινθηροβόλον, μέτωπον ύψηλόν, άνίσστημα
1,80, φαινόμενον μνήμης άκόρη καί κατά τό τέρρα
του βίου του....."

('Επί τη εύκαιρία μετά άπισκέψεως του τάφου
του Βενιζέλου, στά Χανιά της Κρήτης τήν 24ην Αύ-
γουστου 1948).

ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΙΣ

ΤΗΣ

ΝΗΣΟΥ ΚΡΗΤΗΣ

27. 616. 27743a

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
- ΧΑΝΙΩΝ
Αδρ. έριθ. 27743a
Χρονολ. Εισαγ. 27-3-1965
Είδος 616/14
Αριθ. 616/14

Ἡ μία ὄψις τῆς γενικῆς ἐρεύνης ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ Κοινωνικῶν συνθηκῶν εἰς τὴν Κρήτην.

Ἐπὶ τὴν αἰγίδα τῆς JOINT OPERATIONS COMMITTEE τοῦ Ἰδρύματος ROCKEFELLER. DR. GEORGE K. STRODE, πρόεδρος DR. ANDREW J. WARREN, Ἐκτελεστικὸς Σύμβουλος καὶ LELAND G. ALLBAUGH Διευθυντὴς ἐργασιῶν διὰ τὴν ἔρευναν ἐν Κρήτῃ.

ΥΠΕΡ

WILLIAM A. MCINTOSH, ἱατροῦ, ὑγειονολόγου, Ἀνωτέρου Ἑπαλλήλου τοῦ Τμήματος Διεθνούς Ὑγιανῆς τοῦ Ἰδρύματος ROCKEFELLER.

(Μάιος - Νοέμβριος 1948).

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Σκοπός τῆς παρούσης ἐκθέσεως εἶναι νά ἐκτεθῶσι τόσο ἡ ὑφισταμένη ἐν Κρήτῃ ὑγειονομική ὀργάνωσις καί αἱ παρεχο-
μεναι ὑπηρεσίαι ὅσον καί σχετικαί ἀπόψεις καί συστάσεις διά
τὴν βελτίωσιν τῶν ὑπηρεσιῶν Δημ. Ὑγείας εἰς τὴν νῆσον.
Γίνονται εἰσηγήσεις : διά νά ἐξασφαλισθοῦν ὁ συντονισμός τῆς
δράσεως διαφόρων κρατικῶν ὑπηρεσιῶν, ἡ συνεργασία μεταξύ
κρατικῶν ὑπηρεσιῶν καί ἰδιωτικῶν ὀργανώσεων καί μία στενωτέ-
ρα ἐπαφή μετὰ τοῦ πληθυσμοῦ.

Ὁ DR. W.A.MCINTOSH εἰς τὴν " Ὑγειονομικὴν Διερευνήσιν
τῆς νήσου Κρήτης" παρέχει πολλάς βασικάς πληροφορίας διά τὰ
ὑγειονομικά προβλήματα τῆς Κρήτης. Καταλήγει σέ συστάσεις
ἀναφορικῶς μέ τὰ μέτρα τὰ ὁποῖα πρέπει νά ληφθοῦν ἐν τῇ
προσπαθείᾳ ἡ ὁποία θά καταβληθῇ διά τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πλέον
ἀποτελεσματικοῦ ὑγειονομικοῦ προγράμματος, λαβῶν ὑπ' ὄψιν
τάς ἀπαιτουμένας δαπάνας καί ὑπολογίσας τὰ ἄμεσα καί μελλον-
τικά ἀποτελέσματα τὰ ὁποῖα θά εἶχε τό ἐφαρμοζόμενον πρόγραμμα
ἐπί τῆς ὑγείας τοῦ λαοῦ καί τῆς παραγωγικότητός του. Τό
πρόγραμμα τοῦτο πρέπει νά εὑρίσκεται ἐν ἁρμονίᾳ πρός τὰς
οἰκονομικὰς δυνατότητας τῆς νήσου. Αἱ οἰκονομικαί δυνατότη-
τες καί ἡ συσχέτισις των μέ τὰ ἄλλα προβλήματα τῆς παραγω-
γῆς, τοῦ ἐμπορίου, τῆς διατροφῆς, τῆς ὕδατικῆς οἰκονομίας,
τῆς διαβιώσεως καί τῆς παιδείας θά ἐξετασθοῦν εἰς συμπληρω-
ματικά τεύχη μιᾶς πλέον λεπτομεροῦς ἐρεύνης περί τῆς γε-
νικῆς καί οἰκονομικῆς διερευνήσεως τῆς νήσου Κρήτης.

1949

LELAND G. ALLBAUGH
Διευθυντής ἐργασιῶν διά τὴν ἔρευναν
ἐν Κρήτῃ.

ΔΙΑΒΙΒΑΣΤΙΚΟΝ ΕΓΓΡΑΦΟΝ

Τορόντο, Καναδά.

Πρός: Τόν κ. LELAND G. ALLBAUGH
Διευθυντήν Ἔργασιων διὰ τήν Ἐρευναν ἐν Κρήτῃ

Κύριε,

Σχετικῶς μέ τήν ἀνατεθειῖσαν εἰς ἐμέ ἐντολήν
κατά τήν τοποθετησίμ μου ὑπό τοῦ κ. GEORGE K. STRODE,
Διευθυντοῦ τοῦ Τμήματος Διεθνοῦς Ὑγιεινῆς τοῦ Ἰδρύ-
ματος ROCKEFELLER, εἰς τό Εὐρωπαϊκόν Τόμα δι' ὑπηρεσίαν
ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ διὰ τήν Ἐρευναν Κρήτης", ἔχω τήν τιμήν
νά διαβιβάσω εἰς ὑμᾶς καί εἰς τήν JOINT OPERATIONS COM-
MITTEE τοῦ Ἰδρύματος ROCKEFELLER, τήν ἔκθεσίμ μου ἐπί
τῆς ὑγειονομικῆς διερευνήσεως τῆς νήσου Κρήτης.

Μετά σεβασμοῦ,

WILLIAM A. MCINTOSH, ἰατρός
τοῦ Τμήματος Διεθνοῦς Ὑγιεινῆς τοῦ
Ἰδρύματος ROCKEFELLER.

Π Ι Ν Α Ξ Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Ω Ν

	<u>Σελ.</u>
Πρόλογος	IV
Διαβιβαστικόν ἔγγραφον	V
Πίναξ Περιεχομένων	VI
Εἰκόνες	X
Εἰσαγωγή	I
Μέρος Πρῶτον-Μελέτη Ὑφισταμένης Καταστάσεως	9
Α. Γενικαί πληροφορίες	10
1. Γεωγραφικά Στοιχεῖα	10
2. Ἱστορία	21
3. Πληθυσμός	28
4. Διοικήσεις	33
α. Γενική Διοικήσεις Κρήτης	34
β. Νομαρχίαι	35
γ. Ἐπαρχιακαί ὑπηρεσίαι	37
δ. Δημοτικά ὑπηρεσίαι	38
ε. Κοινοτικά ὑπηρεσίαι	39
5. Κοινωνικά ἔθιμα	42
Β. Ὁργάνωσις καί Ὑπηρεσίαι	54
I. Ὑγειονομικαί Ὑπηρεσίαι	54
α. Κεντρικαί Ὑπηρεσίαι	54
1. Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς	54
2. Ὑγειονομική Σχολή Ἀθηνῶν	56
3. Σχολαί Ἀδελφῶν	58
α. Κρατική Σχολή	58
β. Σχολή Εὐαγγελισμοῦ	58
γ. Σχολή Ε.Β.Σ.	58
4. Σχολαί Μαιῶν	59
5. Ἄλλαι Βοηθητικά Ὑπηρεσίαι	59
β. Περιφερειακαί καί τοπικά ὑγειονομικαί ὑπηρεσίαι	60
I. Ὁργάνωσις	60
α. Διεύθυνσις Ὑγιεινῆς	61
β. Ὑγειονομικά Κέντρα	62

1.	Υγειονομική Έπιτροπή	63
2.	Προσωπικόν	65
3.	Οικονομικά ζητήματα	69
4.	Υγειονομικαί υπηρεσίαι Δήμων καί Κοινοτήτων	71
5.	Βοηθητικαί Υγειονομικαί υπηρεσίαι	74
2.	Υγειονομικαί Υπηρεσίαι νομῶν	74
α.	Υπηρεσίαι Στατιστικῆς	75
β.	Ἐπιδημιολογικαί Υπηρεσίαι	87
γ.	Υπηρεσίαι κατά τῆς φυματιώσεως	95
δ.	Υπηρεσίαι καταπολεμήσεως ἐλονοσίας	102
ε.	Υπηρεσίαι Ἀφροδισίων νόσων	109
στ.	Ἀντιτραυματικαί Υπηρεσίαι	111
ζ.	Υπηρεσίαι Λέπρας	116
η.	Υπηρεσίαι Ὑγιεινῆς μητρότητος καί παιδικῆς ἡλικίας	122
θ.	Σχολιατρικὴ Υπηρεσία	124
ι.	Ἐπισκέπτρια Ἀδελφαί	131
ια.	Υπηρεσίαι Ἐξυγιάνσεως	133
ιβ.	Υπηρεσίαι Ἐργαστηρίων	147
ιγ.	Ὀδοντολογικαί Υπηρεσίαι	148
ιδ.	Ἰατρεῖα καί Ἀκτινολογικὰ Ἐργαστήρια	149
ιε.	Ὑγιεινή, Διαφώτισις καί Προπαγάνδα	149
3.	Νοσοκομειακὴ Περίθαλψις	150
4.	Ἰατρικαί Υπηρεσίαι	164
	Ἰδρυμα Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων	170
	Μέρος Δεύτερον - Ἀπόψεις ἐπὶ τῆς βελτιώσεως τῶν Ὑπηρεσιῶν Δημοσίας Ὑγείας ἐν Κρήτῃ	174
A.	Εἰσαγωγή	175
1.	Πρόβλημα καί ἀντικειμενικὸς σκοπὸς	175
2.	Σχετικαί ἀπόψεις	176
3.	Βασικαί ἀρχαί	178
B.	Συστάσεις	182
1.	Ἐνίσχυσις τῆς Διευθύνσεως Ὑγιεινῆς	182
2.	Ἀπόψεις ἐπὶ τῶν Ὑγειονομικῶν Ὑπηρεσιῶν τῶν νομῶν	185

3.	'Απόψεις επί τῶν 'Υγειονομικῶν ὑπηρεσιῶν Δήμων, 'Επαρχιῶν καί Κοινοτήτων	192
4.	'Απόψεις επί τῶν Στατιστικῶν 'Υπηρεσιῶν	199
5.	'Απόψεις επί τῶν 'Επιδημιολογικῶν 'Υπηρεσιῶν	202
6.	'Απόψεις επί τῶν 'Υπηρεσιῶν 'Επισκεπτῶν ἀδελφῶν, Προστασίας Μητρότητος καί Παιδικῆς 'Υγιεινῆς	217
7.	'Απόψεις επί τῆς ὑγιεινῆς τοῦ στόματος	221
8.	'Απόψεις επί τῆς ἐξυγιάνσεως	223
9.	'Απόψεις επί τῆς Διαφωτίσεως καί τῆς Σχολιατρικῆς 'Υπηρεσίας	228
10.	'Απόψεις επί τῶν 'Υπηρεσιῶν 'Εργαστηρίων	231
11.	'Απόψεις επί τῶν Ἄσοσομειακῶν 'Υπηρεσιῶν	233
12.	'Απόψεις επί τῶν 'Ιατρικῶν 'Υπηρεσιῶν	238
	Περίληψις καί Συμπεράσματα	243
	Παράρτημα	247
	Στοιχεῖον Ια Δήμοι καί κοινότητες ὅπου διεξήχθη ἡ ἔρευνα	248
"	Ιβ Κατανομή Χωροταξική ἐπί τοῦ χάρτου	250
"	2α Πληθυσμιακά στοιχεῖα (1928)	251
"	2β Πληθυσμιακά στοιχεῖα (1940)	253
"	2γ Κατανομή Πληθυσμοῦ κατά ἡλικίας (1947)	255
"	2δ Κατανομή πληθυσμοῦ κατά ἡλικίας καί φύλον (1947)	256
"	3α 'Ο Προϊστορικός Πολιτισμός τῆς Κρήτης ὑπό Σ. Λογιάδου	257
"	3β Συμπληρωματικαί σημειώσεις ἐπί τῆς 'Ιστορίας τῆς Κρήτης ὑπό Σ. Λογιάδου	261
"	4α Νόμος 6008 " Περὶ 'Οργανώσεως τῶν Περιφερειακῶν 'Υγειονομικῶν 'Υπηρεσιῶν τοῦ 'Υπουργείου Κρατι- κῆς 'Υγιεινῆς καί Ἀντιλήψεως	265
"	4β Οἰκονομικά Στοιχεῖα	278
"	4γ 'Υγειονομικοὶ Σταθμοὶ	282
"	5 Νόμοι ἀφορῶντες τὴν καταγραφὴν βιοστατιστικῶν ἀρχείων	284
"	6 Νομ. Διάταγμα " Περὶ συστάσεως καί 'Επιθεωρή- σεως Μικροβιολογικῶν καί Βιοχημικῶν 'Εργαστη- ρίων " τῆς 10/10/34	291
"	7 Νόμος 3038/12 " Περὶ ἐξασκήσεως τοῦ 'Οδοντοϊ- ατρικοῦ 'Επαγγέλματος	295
"	8α 'Αν. Νόμος 965 " Περὶ ὀργανώσεως νοσηλευτικῶν καί ὑγειονομικῶν ἰδρυμάτων	296

Στοιχεῖον	8β.	Διάταγμα 14/12/37 "Περί ἰδιωτικῶν κλινικῶν, ἰατρῶν, κλπ."	309
"	9α	Νόμος ΔΕΓ τοῦ 1912 "Περί ἀσκήσεως τοῦ ἰατρικοῦ ἐπαγγέλματος"	323
	9β	Νόμος 2448 τοῦ 1940 "Περί ἀσκήσεως τοῦ ματευτικοῦ ἐπαγγέλματος κλπ."	325
	10	" Ἡ Ὄργανωσις τῆς Ὑγειονομικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Ἑλλάδος" ὑπὸ Φ. Κοπανάρη	331
	11.	Ἐπιστολή τῆς 17/3/49 τοῦ κ. Ἀφεντάκη Δ/ντοῦ τῆς Πανελλ. Συνομοσπονδίας Ἐνώσεως Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν	335
	12	" Ἐκθεσις περὶ τῶν ἐπειγουσῶν ὑγειονομικῶν ἀναγκῶν τῆς Κρήτης ὑπὸ κ. Παπαντωνάκη, Δ/ντοῦ Ὑγεινῆς Κρήτης	337

ΥΓΙΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΕΡΜΕΣΙΣ ΤΗΣ ΜΕΣΟΥ ΚΡΗΤΗΣ

Εισαγωγή.

Ο κυριώτερος λόγος ὁ ὁποῖος προεκάλεσε τὴν παροῦσαν μελέτην εἶναι ἡ ὄλρὲν ἀξαναομένη διαπίστωσις τῆς ἀνάγκης μιᾶς κοινῆς προ-σπαθείας, ἐντὸς καὶ ἔκτος τοῦ Ἰδρύματος ROCKEFELLER διὰ τὴν βελτί-ωσιν τῆς δημοσίας ὑγείας. Κατὰ τὴν περίοδον τῆς συνεργασίας τοῦ Τμήματος Διεθνούς Ὑγιεινῆς μετὰ τῶν Ὑπουργείων Ὑγιεινῆς τῶν χω-ρῶν ὅλου τοῦ κόσμου, διεπιστώθη πόσον ἡ βελτίωσις τῆς δημοσίας ὑ-γείας εἶναι στενά συνδεδεμένη μετὰ τὴν κοινωνικὴν καὶ οἰκονομικὴν εὐημερίαν. Ἀρχικῶς διετέθησαν ὑπὸ τοῦ Τμήματος Διεθνούς Ὑγιεινῆς πόροι διὰ νὰ μελετηθῇ μία περιοχή εἰς τὴν ὁποίαν ἐνδεχομένως ἡ Δη-μοσία ὑγεία θὰ ἠδύνατο νὰ βελτιωθῇ παραλλήλως πρὸς ἓν εὐρύτερον κοι-νωνικὸν πρόγραμμα. Ἐγιναν ἐπίσης συνεννοήσεις διὰ νὰ συνεργασθῶν μετὰ τοῦ Τμήματος Διεθνούς Ὑγιεινῆς τὰ τμήματα Κοινωνικῶν καὶ Φυ-σικῶν ἐπιστημῶν. Συνεστήθη πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ Προέδρου τοῦ Ἰδρύ-ματος ROCKEFELLER ἡ JOINT OPERATIONS COMMITTEE τῆς ὁποίας σκοπὸς ἦτο ἡ διευκόλυνσις τῆς διεξαγωγῆς τῆς ἐρεῦνης ἀπὸ κοινου ὑπὸ τῶν διαφόρων τμημάτων. Μέλη τῆς Επιτροπῆς αὐτῆς ἦσαν ὁ Διευθυντῆς τοῦ Τμήματος Διεθνούς Ὑγιεινῆς (Πρόεδρος), ὁ Διευθυντῆς τῶν τμημάτων Κοινωνικῶν καὶ Φυσικῶν Ἐπιστημῶν. Ὁ DR. ANDREW J. WARREN, συν-διευθυντῆς τοῦ Τμήματος Διεθνούς Ὑγιεινῆς, ὤρισθη ὡς Ἐκτελεστικὸς Σύμβουλος ὁ δὲ κ. LELAND G. ALLBAUGH, τοῦ τμήματος Κοινωνικῶν Ἐπι-στημῶν, ὤρισθη Διευθυντῆς ἐργασιῶν διὰ τὴν ἐρευναν ἐν Κρήτῃ. Ὁ ἰατρός WILLIAM A. MCINTOSH, περιφερειακὸς ἀνώτερος ὑπάλληλος τοῦ Τμή-ματος Διεθνούς Ὑγιεινῆς, ἀπεστάλη εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ νὰ διευθύνῃ τὸ ἀφορῶν τὴν δημοσίαν ὑγείαν τμημα τῆς ἐρεῦνης.

Τὸ 1947 ὁ DANIEL W. WRIGHT, ὁ ὁποῖος εἶχεν ὑπηρετήσῃ ἐν Ἑλ-λάδι, ὡς Ὑγειονολόγος μηχανικὸς τοῦ Τμήματος Διεθνούς Ὑγιεινῆς ἐπὶ ἀσχετὰ ἔτη καὶ ὁ ὁποῖος ἦτο ἀπεσπασμένος τότε εἰς τὴν Παγκό-σμιον Ὀργάνωσιν Ὑγείας τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν ἐπρότεινε νὰ γίνῃ μία γενικὴ μελέτη περὶ τῆς νήσου Κρήτης. Ἡ ἀπόφίς τοῦ ἦτο νὰ συντονισ-θῶν αἱ προσπάθειαι τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς μετὰ τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν Ὑπουργείων, νὰ καθορισθῇ καὶ νὰ ἀξιοποιηθῇ ἡ σημασία τῶν ἀλληλοεξαρτωμένων κοινωνικῶν προβλημάτων, νὰ μελετηθῶν μετὰ προσοχῆς τυχόν προγενέστεραι προτάσεις καὶ νὰ καταλήξῶν οὕτω εἰς ὄριμα προγράμματα πρὸς ἐφαρμογὴν, συνεπεσε δὲ αὐτῇ μετὰ τὸ ὑπὸ τοῦ Τμήματος Διεθνούς Ὑγιεινῆς ἐπιδειχθέν ἐνδιαφέρον. Κατὰ τὸν Ἰανου-ἄριον τοῦ 1948 ἔγιναν αἱ πρῶται προκατακτικαὶ συνεννοήσεις ἐν Ἑλ-λάδι καὶ ἐπεσκέφθησαν τὴν Κρήτην ὁ DR. CHARLES N. LEACH, περιφερια-κὸς ἐκπρόσωπος διὰ τὴν Εὐρώπην τοῦ Τμήματος Διεθνούς Ὑγιεινῆς, μετὰ τῶν DR. JOHN B. GRANT, ἀνωτέρων Ἑλλήνων Ὑπαλλήλων καὶ ἐκπρο-σωπῶν τῆς AMAG : καὶ τῆς Παγκοσμίου Ὀργάνωσεως Ὑγείας, ἀπὸτελεσμα τῶν ὁποίων ἦτο νὰ ὀλοκληρωθῇ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Ἰδρύματος ROCKEFELLER Οἱ λόγοι οἱ ὁποῖοι συνέβαλαν εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς Κρήτης διὰ τὴν ἐρευναν αὐτὴν εἶναι οἱ ἑξῆς:

"I. Ἀντιπροσωπεύει αὐτῇ τὰ κυριώτερα προβλήματα μεγάλου τμήματος τῆς περιοχῆς τῆς Μεσογείου, ἦτοι:

- α) Ἐλλειψίς ὕδατος
- β) Σοβαρὰ ὑγειονομικὰ προβλήματα
- γ) Ἀνάγκαι ἀναδασώσεως.

- δ) Παραγωγή ελαίου, δημητριακών, οίνου, έσπεριδοειδών
αίγιοπροβάτων.
- ε) Έλλειψις ηλεκτρικής ένεργείας και καυσίμων.
- στ) Περιορισμένοι φυσικοί πόροι.
- ι) Έλλειψις βιομηχανοποιήσεως.
- "2. Είναι μία μεμονωμένη νήσος και δύναται να μελετηθί
εύκολώτερον.
- "3. Τά πολερικά γεγονότα επέδρασαν επ'αύτης όλιγώτερον
παρά εις τας λοιπας περιοχάς της Ελλάδος.
- "4. Τό πνεύμα ανεξαρτησίας και συνεργασίας τό όποιον
χαρακτηρίζει τόν πληθυσμόν της νήσου θά συνέβαλλε
εις τήν έφαρμογήν ένός προγράμματος αυτοβοηθείας.
- "5. Αί θερμαί συστάσεις του Συνταγματάρχου D.E. WRIGHT
και άλλων.
- "6. Τό έπιδειχθέν υπό αύτης τούτης της Κυβερνήσεως ένδ
αφέρον."(I)

Τήν ΙΟην Φεβρουαρίου Ι948, ό Πρωθυπουργός Θεμ. Σοφούλης
απήύθηνε προς τό Ίδρυμα τήν ακόλουθον επίσημον πρόσκλησιν όπως
αναλάβη τήν έρευναν περί της νήσου Κρήτης:

- " Η Έλληνική Κυβέρνησις ένδιαφέρεται ζωηρώς διά τό γε-
νικόν πρόβλημα της βελτιώσεως των συνθηκών αι όποϊαι
δημιουργήθησαν από τας καταστροφάς του πολέμου, καθώς
έπίσης και διά τήν μελλοντικήν ανάπτυξιν και βελτίωσιν
των κοινωνικών και υγειονομικών συνθηκών έν Κρήτη.
- " Η Κρήτη προσφέρεται ως ό ιδεώδης τόπος διά να καταστή
τό πρότιπον τό όποϊον θά χρησιμεύση ως παράδειγμα διά
τήν Ελλάδα.
- " Διά να πραγματοποιηθί μία προκαταρτιική έρευνα θά απαι-
τηθούν ό συντονισμός και ή συμμετοχή διαφόρων ύπουργείων
π.χ. της Υγεινής, των Οικονομικών, της Άνοικοδομήσεως
του Τουρισμού, των Δημ. Έργων, της Γεωργίας, της Κοι-
νωνικής Προνοίας και ούανδήποτε άλλων τά όποϊα σχετί-
ζονται μέ τό ζήτημα τούτο.
- " Δόγω του μεγάλου ένδιαφέροντος τό όποϊον έπιδεικνύει
τό Ίδρυμα ROCKEFELLER, ή Έλληνική Κυβέρνησις άποτεί-
νεται προς τήν Οργάνωσιν ταύτην μέ τήν έλπίδα ότι αύτη
θά ήτο πρόθυμος να αναλάβη τήν πρωτοβουλίαν της διεξα-
γωγής μιας έρεύνης, τά αποτελέσματα της όποίας θά συμ-
βάλουν εις τήν υποβολήν προτάσεων διά τήν κατάρτησιν

(I) ALLBAUGH, L.G. Σκοπός, Πρόγραμμα και Διαδικασίαι. Σύσκεψις
περί της έρεύνης της νήσου Κρήτης, γενομένη τήν Ι9/7/48 εις
τά Χανιά, Κρήτης.

ένός προγράμματος εξασυγκροτήσεως αποβλέποντος εις την μελλοντικήν οικονομικήν υγειονομικήν και κοινωνικήν ανάπτυξιν.

" Η συμβολή της Ελληνικής Κυβερνήσεως εις την τωιαύτην μελέτην θά συνίσταται εις τό να αναλάβη την υποχρέωσιν, έντός των όρων των οικονομικών δυνατοτήτων της χώρας να παρέχη εγκαταστάσεις, υλικά και ειδικευμένον και μη προσωπικόν υπό διαφόρους υπηρεσίας. Τό άνωτέρω θά αντιπροσωπεύουν χρηματικόν ποσόν ίσον πρός τό ποσόν τό όποιον θέλει διατεθή υπό του Ίδρύματος ROCKEFELLER πρός τόν αυτόν σκοπόν. Συμφωνείται επίσης ότι όλα τά έφόδια και υλικά τά όποια θά εισαχθούν εις Ελλάδα διά τήν εφαρμογήν του σχεδίου θά απαλλάσσονται καταβολής οίμωνδήποτε δασμών." (2)

Τήν 3ην Μαΐου 1948 έφθασαν εις τίς Αθήνας ο LELAND B. ALLBAUGH και ο Ιατρός WILLIAM A. MCINTOSH. Ούτοι ήλθον άρέσως εις έπαφήν με τους άρμοδίους των Υπουργείων Υγιεινής, Γεωργίας, Δημ. Έργων και Συντονισμού καθώς επίσης και με άνωτέρους υπαλλήλους της AMAG, της Παγκοσμίου Οργανώσεως Υγείας και παρεμφερών οργανώσεων διά να συλλέξουν πληροφορίας σχετικές με τήν Έρευναν της Νήσου Κρήτης. Δόγω έκταγείσης υπουργικής κρίσεως, ο Πρωθυπουργός έπληροφορήθη δι' έπιστολής (3) τήν άφιξιν των αντιπροσώπων του Ίδρύματος ROCKEFELLER και των έπιφών έν Ελλάδα. Του έγνωστοποιήθησαν επίσης τά σχέδια των να επιστρέψουν εις τήν ήπειρωτικήν Ελλάδα μετά μίαν προκαταρκτικήν έπισκεψιν της νήσου Κρήτης, διά να συσκεφθούν μετά του Πρωθυπουργού και των αντιπροσώπων των υπουργείων τά όποια θά υπεδείκνυνεν, πρός καταρτισμόν λεπτομερεστέρων σχεδίων διά τήν διεξαγωγήν της έρεύνης και διά να καθορισθή ή διαδικασία ή όποια θά ήκολουθήτο διά να προαχθούν τά συμφέροντα των διαφόρων υπουργείων κατά τήν Έρευναν της Νήσου Κρήτης.

Τήν 18ην Μαΐου, οί αντιπρόσωποι του Ίδρύματος ROCKEFELLER έφθασαν εις Κρήτην συνοδευόμενοι υπό του DANIEL E. WRIGHT και του Παύλου Βαρδινογιάννη. Έπ' βιβάσθησαν εις τόν Πειραιά επί του άτμοπλοίου " Καδιώ" και έφθασαν άργά τό έσπέρας στην πρωτεύουσαν της Κρήτης Χανιά άφου έστάθρευσαν κατά τήν διαδρομήν επ' όλίγον εις τό Ηράκλειον και τό Ρέθυμνον. Κατά τήν διέλευσιν των εκ των πόλεων τούτων και κατά τήν άφιξιν των εις τά Χανιά, έπίσημοι και προύχοντες τους άνέμενον και τους ηύχθησαν τό " καλώς ήλθατε ". Συσκεψείς έλαβον χώραν μετά του Γενικού Διοικητού της Νήσου και των συνεργατών του. Επισκέφθησαν επίσης όλίγα χωρία πλησίον των Χανίων. Μετά ταύτα επί δέκα συνεχείς ήμέρας περιήλθον τήν Κρήτην πρός συνάντησιν κρατικών λειτουργών και άλλων προυχόντων, διά να προσανατολισθούν και διά να σχηματίσουν μίαν γενικήν ιδέαν των

(2) Βλέπε τό υπό 10 Φεβρ. 1948 υπ' αριθ. 13 έγγραφον του Πρωθυπουργού Θεμ. Σοφούλη πρός τό Ίδρυμα ROCKEFELLER.

(3) Βλέπε τήν υπό 17ην Μαΐου έπιστολήν του LELAND G. ALLBAUGH, Διευθυντού Έργων διά τήν Έρευναν έν Κρήτη, πρός τήν Α.Ε. τόν Πρωθυπουργόν.

τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων τῆς νήσου, δπουδήποτε μετέβημεν, ὁ φιλόξενος πληθυσμὸς μᾶς ὑπεδέχθη μὲ ἄνθη καὶ ἐπευφημίας. Εἰς τὸ Ρέθυμνόν παρηκολουθήσαμεν μίαν ἐντυπωσιακὴν θεατρικὴν παράστασιν ἀπὸ μαθητῶν τῶν σχολείων, κατὰ τὴν ὁποίαν παρίστατο ἡ Μητέρα Ἑλλάς πρηνὴς νὰ ἀνορθῶνεται καὶ πάλιν ἀπὸ τὰς καταστροφὰς τοῦ πολέμου. Προσεκλήθημεν οὐκ ἐπίσημα γεύματα καὶ ἐλάβομεν ἀπειρα ὑπομνήματα περιέχοντα τοὺς τρόπους κατὰ τοὺς ὁποίους τὸ Ἴδρυμα ROCKEFELLER θὰ ἠδύνατο νὰ βοηθήσῃ τὴν Κρήτην.

Προκατάρτικὴ Ἐπίσκεψις τῆς Κρήτης, 21-30 Μαΐου 1948

"δπουδήποτε μετέβημεν ὁ φιλόξενος πληθυσμὸς μᾶς ὑπεδέχθη μὲ ἄνθη καὶ ἐπευφημίας".

Γενικώς αί γενόμεναι προτάσεις προς μελέτην εἶχον κυρίως χαρακτηρη ἀνοικοδομήσεως (ἀνάγκαι αἱ ὅποσαι κατέστησαν πλέον ἐπιτακτικαί ἢ προεκλήθησαν ἀπό τὰς μεγάλας καταστροφάς τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου), ὥστε ἐγεννήθησαν ἀμφιβολία περὶ τοῦ κατὰ πόσον ἡ Κρήτη θά ἦτο δυνατόν λογικῶς νά θεωρηθῆ ὡς κατάλληλος τόπος διὰ τὴν ἐφαρμογὴν ἑνὸς προγράμματος κοινωνικῆς ἀναπτύξεως διὰ τοῦ συστήματος τῆς αὐτοβοηθείας, τὸ ὅποτον τὸ Ἰδρυμα ROCKEFELLER εἶχεν ἐπίσημ ὅτι θά ἦτο εἰς θέσιν νά διευκολύνη εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ἀνατολικῆς Μεσογείου. Ἐγέναν συσκέψεις εἰς Χανιά μετὰ τοῦ Γεν. Διοικητοῦ Κρήτης καὶ ἀργότερον εἰς Ἀθήνας μετὰ τοῦ Ἀντιπροέδρου τῆς Κυβερνήσεως κ. Κων/τίνου Τσαλδάρη καὶ τοῦ κ. Σοφοκλή Βενιζέλου, διὰ νά διευκρινισθῆ ἡ λανθασμένη ἀντίληψις τοῦ Κρητικοῦ Λαοῦ ἐν σχέσει μετὰ τὸ ἐπιδεικνυόμενον ὑπὸ τοῦ Ἰδρυματος ROCKEFELLER ἐνδιαφέρον διὰ τὴν Κρήτην. Ἀποτέλεσμα τῶν συνηνοήσεων τούτων ἦτο νά σταλῆ ὑπὸ τοῦ Γεν. Διοικητοῦ Κρήτης πρὸς τὰς κατὰ τόπους ἀρχάς ἐν Κρήτῃ, ἡ ἀκόλουθος ἐγκύκλιος τῆς Γεν. Διοικήσεως Κρήτης ἡ ὅποια ἐδημοσιεύθη ἐπίσης καὶ εἰς τὰς τοπικὰς ἐφημερίδας:

" Ἀλόγω τοῦ γεγονότος ὅτι, συνεπεῖα ὀρισμένων δημοσιεύσεων εἰς τὸν τύπον, καθὼς καὶ τῆς ἐφίξεως ἐν Κρήτῃ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Ἰδρυματος ROCKEFELLER, προέκυψαν ὀρισμένα παρανοήσεις ὁσον ἄφορα τοὺς ἀμέρους σκοποὺς τοῦ Ἰδρυματος, δίδονται αἱ κατωτέρω ἐπίσημοι ἐξηγήσεις:

" Σκοπὸς τῆς Ἀποστολῆς εἶναι ἡ διενέργεια μιᾶς ἀποτελεσματικῆς ἐρεύνης περὶ τῶν ἀναγκῶν τῆς Κρήτης καὶ τῶν συνθηκῶν αἱ ὅποσαι ἐπικρατοῦν ἐν τῇ νήσῳ, κυρίως ἐπὶ ἀπόψεως γεωργίας, βιομηχανίας, δημοσίας υγείας καὶ κοινωνικῆς προνοίας χωρὶς νά εἶναι δυνατόν νά προδικάσῃ τις ὅτι τὸ Ἰδρυμα ROCKEFELLER θά ἀναλάβῃ τὴν ἐκτέλεσιν ἔργων κοινῆς ὀφελείας ἢ δι' ἄλλους σκοποὺς.

" Κατὰ πρόσφατον ἐν Ἀθήναις σύσκεψιν, ἀπεφασίσθη ὅπως ἐκαστον τῶν ἀρμοδιῶν ὑπουργείων ἀποστείλῃ εἰς Κρήτην ἕνα πεπειραμένον ὑπάλληλον, διὰ νά κατατοπισθοῦν οὗτοι ἐπὶ τῶν συγχρόνων ἐπιστημονικῶν μεθόδων καὶ τρόπων μελέτης καὶ ἐρεύνης οἱ ὅποιοι ἐφαρμόζονται ὑπὸ τοῦ Ἰδρυματος ROCKEFELLER καὶ νά ἀποκτήσουν τὴν ἀπαιτουμένην πεῖραν διὰ τὴν συνέχισιν τῆς τοιαύτης ἐργασίας εἰς τὰς λοιπὰς περιοχὰς τῆς χώρας.

" Ἐκ τῶν ἄνωτέρω προκύπτει ὅτι τὸ Ἰδρυμα ROCKEFELLER δέν ἀναλαμβάνει τὴν ὑποχρέωσιν νά ἐκτελέσῃ οἰαδήποτε ἔργα ἐν Κρήτῃ ἢ νά διαθέσῃ κεφάλαια δι' οἰαδήποτε ἔργα κοινῆς ὀφελείας ἢ δι' ἄλλους σκοποὺς. Ἡ Κρήτη ἀπλῶς ἐξελέγη ὑπὸ τοῦ Ἰδρυματος διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν συγχρόνων ἐπιστημονικῶν μεθόδων ἐρεύνης καὶ μελέτης καὶ διὰ νά ἀποκτήσουν οἱ ἀρμοδιοὶ Ἕλληνες ὑπάλληλοι τὴν ἀπαιτουμένην πεῖραν ἐπὶ τῶν νέων τούτων συστημάτων. Κατὰ τὴν εὐγενῆ δήλωσιν τοῦ κ. L. ALLBUCH ἀντιπροσώπου τοῦ Ἰδρυματος ROCKEFELLER ἐν Ἑλλάδι ἡ Κρήτη ἐξελέγη ὡς πεδὸν ἐρεῦνης διότι τὸ Κρητικὸν λαὸν χαρακτηρίζει αὐτοπεποίθησις καὶ πνεῦμα ἐργασίας εἰς τὴν ἐπίλυσιν τῶν προβλημάτων τῶν.

" Κατὰ συνέπειαν ἐπιβάλλεται ὅπως ἔλαι αἱ Δημοσὶαι ὑπηρεσίαι

καί ὁ πληθυσμός τῆς νήσου βοηθήσουν τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ Ἰδρύματος ROCKEFELLER, διὰ νά ἐπιτυχουν τοὺς ἐνωτέρω ἐπιστημονικούς των σκοπούς, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ νήσος θά ἔχη νά ὠφεληθῇ ἀπό τήν ἔσωναν καί τήν μελέτην αὐτήν." (4)

Ἀποτέλεσμα τῆς συσκέψεως μετά τοῦ κ. Γραυδάρη ἀντιπροέδρου τῆς Κυβερνήσεως καί τῶν συνεργατῶν του ἦτο νά ὀρισθοῦν ὑπό πολλῶν Ἐπιτροπῶν ἐκπροσωποῦντων τῶν διά νά χρησιμεύσουν ὡς σύμβουλοι τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Ἰδρύματος τό ὅποσον ἐπέλαβεν τήν διεξαγωγήν τῆς ἐρεῦνης ἐν Κρήτῃ. Τινές ἐξ αὐτῶν παρέμειναν εἰς τὰς Ἀθήνας διὰ νά συγκεντρώσουν πληροφορίας, ἐνῶ ἀντιθέτως οἱ ὑπόλοιποι κατήλθον εἰς Κρήτην διὰ νά λάβουν ἐνεργόν μέρος κατά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ προγράμματος ἐπί τόπου. Ἀντιπροσωπεύθησαν ἐν Κρήτῃ τὰ Ἐπιτροπῆτα Ἐπιχειρήσεως, Γεωργίας, Ἀνοικοδομήσεως καί Συντονισμοῦ (α). Ὁλοσῶς ἰδιαίτεροι προσπίθεται κατεβλήθησαν διὰ μίαν ἐπιστημονικήν ἐρευναν διὰ τοῦ συστήματος τῆς ἐξετάσεως ἀντιπροσωπευτικῶν δειγμάτων μεταξύ τοῦ πληθυσμοῦ διὰ τόν καθορισμόν τῶν οἰκονομικῶν καί κοινωνικῶν συνθηκῶν καί προβλημάτων. Ὡς πρός τό σχετικόν μέ τήν διατροφήν τμήμα τῆς ἐρεῦνης ἡ Δνίς Μάρθα Τσόγκας τῆς Διευθύνσεως Τροφῶν καί Γεωργίας ἀπεσπασμένη παρά τῆ Ἐπιτροπῆ Συντονισμοῦ καί ἡ Δνίς Σδρίν τοῦ Ἐπιτ. Παιδείας ἦσαν πολύτιμοι συνεργάται.

Ἐφθάσαν ἐν τῷ μεταξύ ἐκ τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν ὁ DR. JESSEN, ὁ κ. JOSEPH O. DODSON καί ὁ κ. NORMAN V. STRAND διὰ νά διεξαγάγουν μίαν ἐπιστημονικήν ἐρευναν διὰ τοῦ συστήματος ἐξετάσεως ἀντιπροσωπευτικῶν δειγμάτων. Ἀργότερον εἰς τοὺς εἰδικούς τούτους προστετέθησαν ὁ DR. J. R. TREMPERES, Διευθυντής τοῦ Τμήματος Διατροφῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰνστιτούτου Ἐπιχειρήσεως τῆς Γαλλίας καί ὁ DR. PAUL DENSEN τοῦ Τμήματος Ἰατρικῶν Στατιστικῶν Ἐρευνῶν τῆς Διευθύνσεως Ἰατρικῆς καί Χειρουργικῆς τῆς Διοικήσεως Ἀναπήρων τῆς Οὐάσιγκτωνς. Τά σχέδια διὰ τὰς ἐπιτοπίους ἐρεῦνας συνεπληρώθησαν ἐκκαίρως μέ τήν βοήθειαν διερμηνέων καί διοικητικῶν προσωπικοῦ, ὧν ἡ ἐξέλεξις ἐξελέγησαν τά στέλεχη τά ὅποια θά ἠσχολοῦντο μέ τήν ἐρευναν καί ἐξεπαιδεύθησαν καταλλήλως πρός διεξαγωγήν τῆς ἐρεῦνης.

Ἡ ἐπιστημονική διεξαγωγή ἐρεῦνης διὰ τῆς μεθόδου τῆς ἐξετάσεως ἀντιπροσωπευτικῶν δειγμάτων ὡς ἐφηρμόσθη εἰς τήν παρούσαν ἐρευναν, φημίζεται ὅτι παρέχει μίαν ἀκριβεῖς πληροφορίας ἀκριβεστέρας ἀκόμη καί ἀπ' ὅσας λαμβάνονται διὰ τῆς μεθόδου τῆς γενικῆς ἀπογραφῆς, λόγῳ τοῦ ὅτι ἡ καταμέτρησις γίνεται μέ ἀκριβεστέρους

- (4) Ἀπόσπασμα ἀπό τήν Κρητικὴν ἔφημερίδα "Κήρυξ" τῆς 8/7/1948
 (α) Ἕλληνες ὑπάλληλοι χρησιμοποίηθέντες ὡς σύμβουλοι: DR. Π. Ἀναγνωστόπουλος τοῦ Ἐπιτ. Γεωργίας, Χ. Α. Στεφόπουλος τοῦ Ἐπιτ. Ἐπιχειρήσεως, Κ. Μ. Καραντινέλλης τοῦ Ἐπιτ. Ἀνοικοδομήσεως, Ε. Μ. Καυγαλάκης τοῦ Ἐπιτ. Δημ. Ἔργων, Γ. Ἀρώνης τοῦ Ἐπιτ. Ἐθν. Οἰκονομίας, Γ. Κάβουρας Νομογεωπόνος Λασηθίου, Σ. Γ. Βουλταδάκης Νομογεωπόνος Κανίων καί Ι. Σ. Λεοντίδης Περιφερειακὸς Διευθυντής τοῦ Ἐπιτ. Ἀνοικοδομήσεως.

υπολογισμούς. Τα πλεονεκτήματα της είναι ή μικρά δαπάνη και ή ταχεία συγκέντρωση των στοιχείων, δηλαδή οικονομία χρημάτων και χρόνου. Όσον αφορά τό μέγεθος και τήν γενικήν σύνθεσιν των αντιπροσωπευτικών δειγμάτων, έχει γίνη πρόβλεψις διά τήν επιλογήν 11 περίπου οικογενειών ανά 40 κοινότητας και του I/I των οικογενειών των τεσσάρων δήμων (5) ήτοι 44 οικογενειών επί του συνόλου 550 κοινοτήτων και των πόλεων της Κρήτης. Υπελογίσθη ότι κατά τήν εξέτασιν αντιπροσωπευτικών δειγμάτων θά ελιμβάνοντο υπ' όψιν περίπου 585 οικογένειαι εκ των 88.000 τας οποίας έχει βλόκληρος ή Κρήτη και 2.700 άτομα επί συνολικού πληθυσμού της νήσου σύμφωνα με τήν απογραφήν του 1940 438,206 κατοίκων. Εφηρμόθησαν έρωτηματολόγια διά να καλύψη ή έρευνα και διάφορα πεδία κοινωνικού και οικονομικού ενδιαφέροντος. Οι συλλέμαται των στοιχείων ηργάσθησαν επί πολλάς εβδομάδας κατά τας οποίας συνεκέντρωσαν ταυτα επί ειδικών έρωτηματολογίων με όλας τας απαιτούμενας λεπτομερείας. Μετά ταυτα αι απαντήσεις μετεφράσθησαν εις τήν αγγλικήν και εστάλησαν τελικώς εις τας Ηνωμένας Πολιτείας, όπου ή επεξεργασία και ή ανάλυσις των στοιχείων τά όποια συνελέγησαν εν Κρήτη απήτησαν σημαντικόν χρονικόν διάστημα.

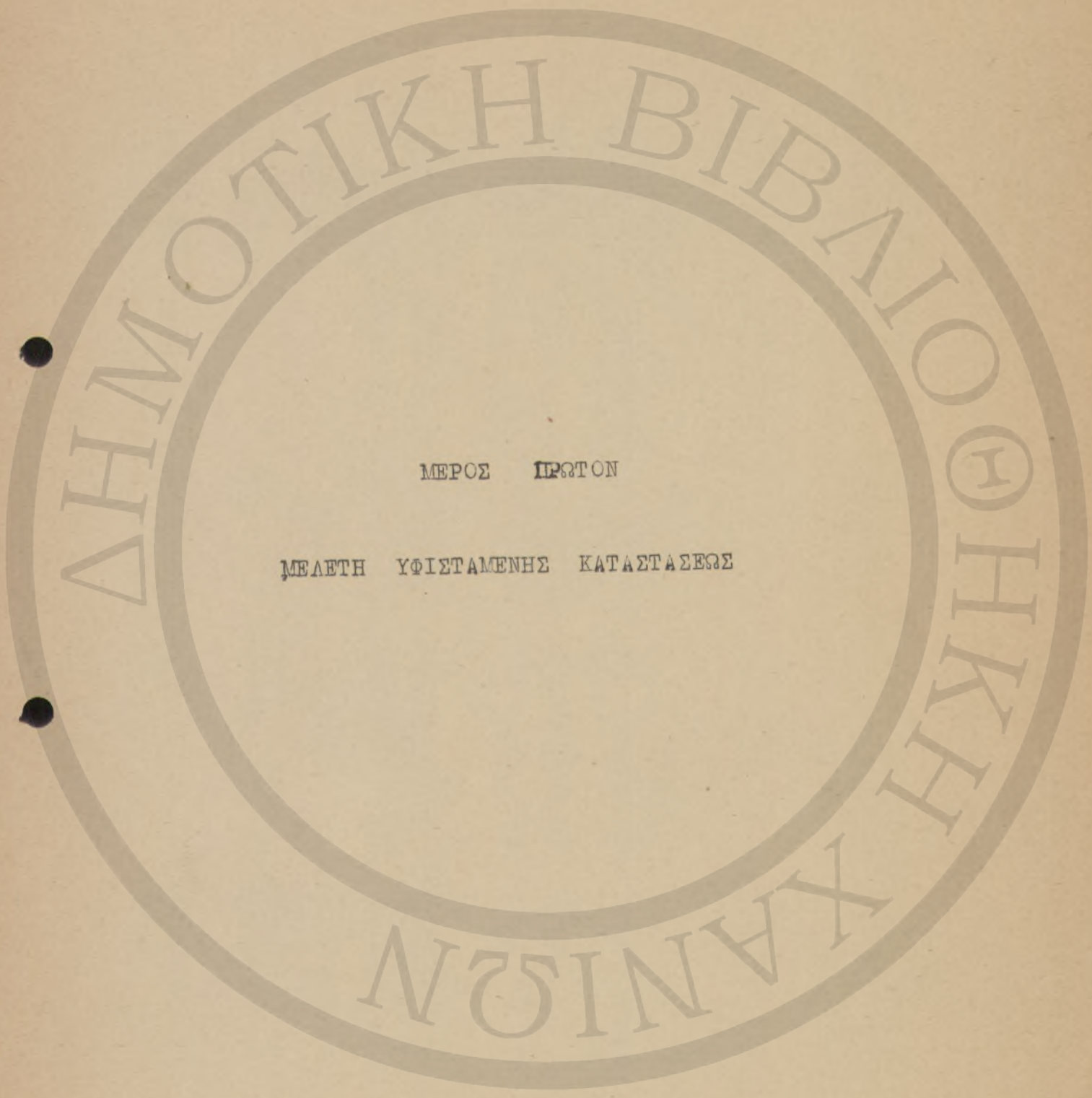
Ο κ. IRVING B. CROSBY Υδρολόγος Γεωλόγος, Σύμβουλος του Τμήματος Φυσικών Επιστημών της Βοστώνης της Μασσαχουσέτης, έ-χρησιμοποιήθη διά να καθορίση τά πρόβλήματα του ύδατος εν Κρήτη να έξερευνηση τας υπογειους πηγάς ύδατος της νήσου και να υποδειξη μεθόδους προς αντιμετώπισιν των εις ύδωρ αναγκών κατά τήν ξηράν έποχήν του έτους. Τόν κ. CROSBY έβοήθησε εις τήν εργασία του ο κ. Γεώργιος Αρώνης, Γεωλόγος του Υπ. Έθν. Οικονομίας.

Σχετικώς με τήν έρευναν της Κρήτης επεσκέφθησαν τήν νήσον από 24/8/48 - 1/9/48 οι κ. JOSEPH H. WILLITS Διευθυντής, του Τμήματος Κοινωνικών Επιστημών και ο κ. ANDREW J. WARREN, Συνδιευθυντής της Διεθνους Διευθύνσεως Υγιεινής, ούτοι παρέμεινον επίσης επί τινας ήμέρας εις Αθήνας. Περιήλθον τήν νήσον και ήλθον εις επαφήν με τους αρμοδίους διά να κατατοπισθωσιν επί των προβλημάτων δημοσίας υγείας και των κοινωνικών συνθηκών.

Ο DR. MCINTOSH προέβη εις τας έρεύνας του διά τήν δημοσίαν υγείαν, ενθ ταυτοχρόνως διεξήγετο ή γενική επιστημονική έρευνα διά εξέτασέως αντιπροσωπευτικών δειγμάτων καθώς επίσης και μία επιστημονική έρευνα επί της διατροφής βάσει του ίδιου συστήματος. Η κατωτέρω έκθεσις αφορά μόνον τήν μίαν όψιν της όλης έρεύνης με τήν όποιαν απησχολήθη ο DR. MCINTOSH. Προς καλητέρον ταξινόμησιν της όλης ή παρούσα έκθεσις διαιρείται εις δύο κύρια μέρη, τό πρώτον μέρος τό όποιον ασχολείται με τήν μελέτην της ύφισταμένης καταστάσεως και τό δεύτερον μέρος τό όποιον περιλαμβάνει προτάσεις διά τήν βελτίωσιν των Υπηρεσιών Δημοσίας Υγείας εν Κρήτη. Ο Συντάκτης της παρούσης παρέμεινεν εν Ελλάδι από της 3/5 μέχρι της 19/11/48, ή εν Κρήτη εργασία ήρχισε τήν 18/5 και έπερατώθη τήν 8/11/48.

(5) Βλέπε τό Προσωρινόν Σχέδιον, τό πρόγραμμα δειγματοληψίας διά τήν Γενικήν έρευναν της νήσου Κρήτης (DR. RAY JESSEN). Βλέπε επίσης εις τό Παράρτημα τά στοιχεΐα Ια και Ιβ.

'Οφείλω θερμάς εύχαριστίας διά τήν άνεκτίμητον βοήθειαν τήν
 ὁποίαν μοί παρέσχον μέ τὴν γενναιοφροσύνην οἱ ἀρμόδιοι πολλῶν
 ὀργανώσεων καί γενικῶς ἔλοι δοοὶ ἤλθον εἰς ἐπαφήν μαζί μου κατά
 τήν ἐκπόνησιν τῆς μελέτης ταύτης. Αἱ ὀργανώσεις αὐταί περιελάμβανον
 τὸ Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς, τήν Ὑγειονομικὴν Σχολὴν Ἀθηνῶν,
 τήν Σχολὴν Ἀδελφῶν Ἐπισκεπτριῶν καί Νοσοκόμων Ἀθηνῶν τὰς Ὑ-
 πηρεσίας Σχολικῆς Ὑγιεινῆς τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, τὸ Ὑπουρ-
 γεῖον Ἐθν. Οἰκονομίας, τὸ Ὑπουργεῖον Ἀνοικοδομήσεως, τήν Παγκό-
 σμιον Ὀργάνωσιν Ὑγείας τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν, τήν ἐν Ἑλλάδι Δι-
 οίκησιν Οἰκονομικῆς Συνεργασίας, τὸ Πατριωτικὸν Ἴδρυμα (ΠΙΚΠ),
 τήν Ἑλληνικὴν Πολεμικὴν Περίθαλψιν, τήν Ἐθνικὴν Ἑλληνικὴν Ἐ-
 νωσιν πρὸς καταπολέμησιν τῆς φυματιώσεως, τὸν Ἑλληνικὸν Ἐρυθρὸν
 Σταυρὸν καί τὸ Ἴδρυμα Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων. Ἐξετιμήθη ἰδιαίτε-
 ρως ἡ πρὸς ἔθνος συνεργασία τῆς Γενικῆς Διοικήσεως Κρήτης, τῶν Νο-
 μάρχων, τῶν Δήμων, καί Κοινοτήτων. Τὸ προσωπικὸν τῶν Ὑγειονομικῶν
 Κέντρων, τῶν δημοσίων καί ἰδιωτικῶν νοσοκομείων, τῶν ἡμι-εθελοντι-
 κῶν ὀργανώσεων, τοῦ Παραρτήματος τοῦ Γενικοῦ Χημείου τοῦ Κράτους
 εἰς Χαγιά καί Ἡράκλειον (τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν), τῶν Τεχ-
 νικῶν Ὑπηρεσιῶν τῆς Νομαρχίας διὰ τοὺς Δήμους καί τὰς Κοινότητας
 καί τῶν τοπικῶν Κτηνιατρικῶν Ὑπηρεσιῶν τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας
 παρεκλήθη καί μετὰ ἐξαιρετικῆς προθυμίας προσεφέρθη καί συνέβαλε
 διὰ τήν ἐπιτυχίαν τῆς ἐρεύνης. Τὸ ἴδιον ἔκαναν καί οἱ ἀξιωματού-
 χοι καί τὰ μέλη τῶν ἐπαγγελματικῶν ὀργανώσεων. Ἐξ ἄλλου, ὀφείλο-
 μεν νά ἀναφέρωμεν ἰδιαίτερος τὰ κάτωθι πρόσωπα, τῶν ὁποίων αἱ συμ-
 βουλαί, ἡ βοήθεια καί αἱ ὁδηγαί εἶναι ἀξιοσημεῖωτοι: ὁ κ. LELAND
 G. ALLBAUGH, Διευθυντῆς Ἐργασιῶν διὰ τήν Ἐρευναν ἐν Κρήτῃ, ὁ κ.
 DANIEL E. WRIGHT, τῆς Παγκοσμίου Ὀργανώσεως Ὑγείας (ἤδη ἀπεχώ-
 ρησε τῆς ὑπηρεσίας), ὁ DR. Φ. Κολανάρης, Γενικός Διευθυντῆς Ὑγι-
 είνης, τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς (ἤδη ἀπεχώρησε τῆς ὑπηρεσίας), ὁ
 DR. Καραμπέτσος Γενικός Διευθυντῆς Ἰατρικῆς Ἀντιλήψεως, ὁ DR.
 Τρηγόριος Α. Λίβαδης, Διευθυντῆς τῆς Ὑγειονομικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν
 ὁ DR. OSWALD F. HEDLEY, Διευθυντῆς τοῦ Τμήματος Δημοσίας Ὑγείας
 τῆς ἈΔΟΣ (προηγουμένως τῆς AMAG) ὁ DR. J. M. VINE, Προϊστάμενος
 ἱατρός ἐν Ἑλλάδι τῆς Παγκοσμίου Ὀργανώσεως Ὑγείας, ὁ κ. Κλέων
 Καραντωνέλλης, τοῦ Ὑπουργείου Ἀνοικοδομήσεως, ὁ DR. PAUL DENSEN,
 (ἱατρικαί Στατιστικαί) ὁ κ. W. M. TAIT, τῶν περιφερειακῶν ὑπηρε-
 σιῶν τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀποστολῆς, ὁ DR. Εὐάγγελος Παπαντωνάκης
 Νομιάτρος τοῦ Νομοῦ Χανίων, ὁ DR. Μ. Λογιάδης, Νομιάτρος τοῦ Νο-
 μοῦ Ἡρακλείου, ὁ DR. Ε. Λιγουδάκης, Νομιάτρος Νομοῦ Ἀσηθίου ὁ
 DR. Στ. Ἀλυγιζάκης, Νομιάτρος τοῦ Νομοῦ Ρεθύμνου, ὁ DR. Γύπαρις,
 Σχολιάτρος τοῦ Νομοῦ Χανίων, ὁ DR. Δήμου Προϊστάμενος τοῦ Ἀνθε-
 λονοσιακοῦ Ἀγῶνος ἐν Κρήτῃ, ὁ Καθηγητῆς Πετράκης ἐξ Ἡρακλείου,
 ὁ κ. Μαρκόπουλος, Ὑγειονομοφύλαξ τῆς Παγκοσμίου Ὀργανώσεως Ὑ-
 γείας (WHO), ὁ κ. BIERNSTEIN, Ὑγειονομικός Μηχανικός τῆς WHO, ὁ
 DR. FRED W. LOVE, Εἰδικὸς Φυματιολόγος, τοῦ Τμήματος Δημοσίας Ὑ-
 γείας τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἀποστολῆς ἈΔΟΣ ὁ κ. Πέτρος Παραδομενάκης,
 ὁ προσωπικὸς μου διερμηνεὺς, ὁ κ. Σ. Ναζάκης, Διερμηνεὺς καί Με-
 ταφραστής, ὁ κ. Ε.Γ. Τρίμης, Διερμηνεὺς καί Μεταφραστής καί ὁ κ.
 Κωνσταντῖνος Μαρτίδης Διοικητικὸς Βοηθὸς καί Διερμηνεὺς. Εἶναι
 ἀμφίβολον, ἀν θά ἦτο δυνατόν νά συμπληρωθῇ ἱκανοποιητικῶς ἡ πα-
 ρούσα μελέτη ἀνευ τῶν ἀδύων καί δημιουργικῶν προσπαθειῶν τοῦ
 κ. Χάρρυ Α. Στεφοπούλου, ἐμπροσώπου τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς ἐν
 Κρήτῃ. Διὰ τήν ἐπιμέλειαν τῆς συντάξεως τῆς ἐκθέσεως ὀφείλω ἰδι-
 αιτέρας εύχαριστίας εἰς τήν γραμματέα μου GRETTA CAMPBELL καί τὰς
 συναδέλφους τῆς, MISS SARAH MECANSLAND καί Καν D. M. FERGUSON.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΜΕΛΕΤΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΜΕΛΕΤΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ

Α. ΓΕΝΙΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΙ

Ι. Γεωγραφικά Στοιχεία. (6)

Ἡ Κρήτη εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀνατολικὴν λεκάνην τῆς Μεσογείου (μεταξύ 34° 50' καὶ 35° 41' βορείου γεωγραφικοῦ πλάτους καὶ 23° 30' 36° 21' ἀνατολικοῦ γεωγραφικοῦ μήκους· περί τὰ 180 μίλλια ἀνατολικῶς τῶν Ἀθηνῶν καὶ περί τὰ 200 μίλλια ἀπὸ τοῦ πλησιέστερου σημεῖου τῆς Ἀφρικής. Εἶναι ἡ μεγαλύτερα νῆσος τοῦ Αἰγαίου Ἰοχιπελάγους, ἔρχεται δὲ τετάρτη κατὰ σειράν εἰς μέγεθος μεταξύ τῶν νήσων τῆς Μεσογείου. Τὸ μήκος τῆς ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς εἶναι περί τὰ 160 μίλλια, τὸ πλάτος τῆς ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον κυμαίνεται μεταξύ 35 καὶ 7 1/2 μιλίων ἔχει δὲ ἔκτασιν 3202 τετραγωνικά μίλλια. Τὰ βόρεια αὐτῆς παράλια τὰ ὑποθα εἶναι πολὺ ἀνώμαλα σχηματίζουσι ἀρκετοὺς εὐχρήστους λιμένας. Τὸ Ἡράκλειον τὸ ὑποθα εὐρίσκεται εἰς τὸ κέντρον τῆς νήσου, ἀποτελεῖ τὸν κύριον ἐμπορικὸν λιμένα αὐτῆς. Ὁ ἱστορικὸς κόλπος τῆς Σούδας (8 1/2 τετρ. μίλλια) εἶναι ὁ μόνος τελείως ἀσφαλῆς φυσικὸς ὄρμος διὰ μεγάλα σκάφη. Μεταξύ τῶν ἄλλων λιμένων ἐπὶ τῆς παραλίας ταύτης, εἶναι τὸ Ρέθυμνον, ὁ βαθύς κόλπος τοῦ Μαραμβέλλου καὶ ἡ Σητεία. Ἡ νοτιὰ παράλια τῆς Κρήτης δὲν ἔχει φυσικοὺς λιμένας, τὸ δὲ διὰ θαλάσσης ἐμπόριον καθίσταται ἐπικίνδυνον λόγῳ τῶν ἰσχυρῶν ἀνέμων. Μεταξύ τῶν μικρῶν νησίδων αἱ ὑποθα εὐρίσκονται πλησίον τῆς νήσου εἶναι ἡ Ταύρος, ἥτις εἶναι καὶ ἡ μεγαλύτερα κειμένη περί τὰ 25 μίλλια νοτιῶς τῶν Σφακιῶν, ἡ Δία κειμένη εἰς ἀπόστασιν 8 μιλίων ἀπὸ τοῦ Ἡράκλειου ἡ Σούδα εὐρισκομένη εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ ὄρμου λιμένος, ὁ Ἅγιος Θεόδωρος εἰς τὸν κόλπον τῶν Χανίων καὶ ἡ Σπιναλόγκα εἰς τὸν κόλπον τοῦ Μαραμβέλλου. Τὰ Λευκὰ ὄρη εὐρίσκονται εἰς τὸ δυτικὸν τμήμα τῆς νήσου· εἶναι μία ὄγκωδης ὄροσειρά με προεξοχὰς πρὸς δυσμὰς καὶ βορειοδυτικῶς. Αἱ Πάχλαι (8045 πόδια) εἶναι ἡ ὑψηλότερα κορυφὴ τῆς ἐν λόγω ὄροσειράς. Ὁ Ψηλορείτης ἡ Ἴδη ἕνας σχεδὸν ἀνεξάρτητος ὄγκος ὄρων, καταλαμβάνει τὸ κέντρον καὶ ἔχει τὴν ὑψηλότεραν κορυφὴν τῆς νήσου, τὸν Τίμιον Σταυρὸν (8058 πόδια ὕψος). Τὰ ὄρη τοῦ Λισηθίου (Ἀφέντης Χριστός 7024 πόδια καὶ Δίκτη 7047 πόδια) καὶ τὰ ὄρη τῆς Σητείας (Ἀφέντης Καβούσης 4843 πόδια) εὐρίσκονται εἰς τὸ ἀνατολικὸν τμήμα τῆς νήσου. Τὰ ὄρη Κόφινός (3888 πόδια) εὐρίσκονται εἰς τὰ νοτιὰ παράλια πλησίον τοῦ κέντρου τῆς νήσου. Τὸ γραμμικὸν ὄρος Γιούχτας (2700 πόδια) εὐρίσκεται νοτιῶς τοῦ Ἡρακλείου, κατὰ τὴν παράδοσιν δὲ ἔδω ἔτάφη ὁ Ζεὺς· πράγματι δὲ ἡ κορυφογραμμὴ του ὁμοιάζει καταπληκτικὰ μετὰ προφίλ προσώπου. Αἱ κυριώτεραι ὄραδες τῶν ὄρων, (αἱ κορυφαὶ τῶν ὑποθῶν καλύπτονται μετὰ χιόνι ἀπὸ τὸν Δεκέμβριον ἕως τὸν Μάρτιον ἐνθ' εἰς τὰς βαθυτέρας χαράδρας ὑπὸν τὸ χιόνι διαρκεῖ καθ' ὅλον τὸ ἔτος) συνδέονται μετὰ χαμηλότερας ὄροσειράς. Ὑπάρχουσι βαθιεῖς καὶ στενὲς χαράδρες αἱ ὑποθα διαπερνοῦν τὰ ὄρη, εἶναι δὲ ἐπίσης χαρακτηριστικὴ ἡ ὑπαρξίς σπηλαίων. Τὸ Δι-

(6) Αἱ Πληροφορίαι ἐλήφθησαν ἀπὸ τὴν "ENCYCLOPAEDIA BRITANNICA", 1947, τόμος 6 σελ. 676-678 καὶ τὴν "Κρήτην" τοῦ DR. C. L. PARK.

κατατον Σπήλαιον εἰς τὸ Λαοσθήθιον ἦτο κατά τὴν παράδοσιν ὁ τύπος ὄπου-ἐγεννήθη ὁ Ζεὺς, τὸ δὲ ὑπόγειον λατομεῖον παρά τὰ ἔρεϊπια τῆς ἀρχαίας Γόρτυνος θά ἦτο ἴσως ὁ Λαβύρινθος τοῦ Μινωταύρου. Εἶναι γνωστὴ ἡ ὑπαρξίς μολύβδου, σιδήρου, μαγγανίου, λιγνίτου, θείου, χαλκοῦ καὶ ψευδαργύρου, ἀλλὰ ὁ ὑπόγειος πλοῦτος τῆς Κρήτης καθὼς καὶ ἡ γεωλογία τῆς ἔχουν ἀνάγκην περαιτέρω ἐρεύνης καὶ μελέτης.

Ἡ Μεσσαρᾶ, ἣτις ἀποτελεῖ τὴν μεγαλυτέραν πεδιάδα, εἶναι μία γόνιμος γεωργικὴ περιοχή μήκους 37 περίπου μιλίων καὶ πλάτους 10 (ἐπιφάνειν 135 τετρ. μίλλια) κεῖται δὲ εἰς τὸ νότιον μέρος τῆς νήσου μεταξύ τοῦ Ψηλορείτου καὶ τοῦ Κόφινας. Πρὸς βορρᾶν εὐρίσκεται ἡ μικρὴ πεδιάς τοῦ Ἡρακλείου. Αἱ κλιτεῖς τῶν ὄρεων αὐτῆς συνορεύουν μετὰ Χανιά καὶ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀλικιανοῦ εἶναι ἐξαιρετικὰ ὠραῖα καὶ γόνιμοι. Τὸ ὄροπέδιον τὸ εὐρισκόμενον εἰς τὸ βόρειον τμήμα τῆς νήσου χρησιμοποιεῖται κυρίως διὰ τὴν καλλιέργειαν ἐλαιοδένδρων, ἀμπέλων καὶ φασολίων. Εἰς τὴν βορείαν πλευρᾶν των Δευκῶν ὄρεων φύονται εἰς τὰς κοιλάδας πορτοκαλλιές κίτρα καὶ λεμονιές. Ἡ ἀρδισιμος γῆ ὑπολογίζεται μεταξύ 25%-35% οἱ δὲ ἀκόλουθοι ἀριθμοὶ παραγωγῆς (εἰς τόννους ἢ ὡς ἄλλως δρίζεται) διὰ τὸ ἔτος 1947 (7) διδοῦν μία ἰδέα τῶν κυριωτέρων προϊόντων τῆς Κρήτης:

<u>Προῖόν</u>	<u>Σύνολον</u>	<u>Διαθέσιμα πρὸς ἐξαγωγήν</u>
Ἐλαιόλαδον	45.000	20.000 - 25.000
Σταφίς	38.000	35.000
Σταφύλια (Νωπά)	6.000	5.000
Ἐσπεριδοειδῆ (πορτοκάλια)	50 ἐκ. τεμάχια	ὄλα
Οἶνος	18.000	7.500
Χαρούπια	20.000	15.000
Βαλανίδια	1.300	1.300
Γεώμηλα	2.500	Μηδέν
Ἀμύγδαλα	;	150 (ἀκαθάριστα)

* Ἄλλα γεωργικὰ προϊόντα εἶναι δημητριακά, ἀράπικα φυστίκια κάστανα, καρύδια, πεπόνια, κεράσια, βερύκοκα, ἀχλάδια, μήλα καὶ

(7) Ἐκθεσις Περιφερειακοῦ Ἀντιπροσώπου, WILLIAM M. TAIT διὰ τὴν Νήσον Κρήτην. 5-23 Δεκεμβρίου 1947.

κυδώνια. Υπολογίζεται ότι θά ήτο δυνατόν ευκόλως νά παράγονται εἰς τήν Κρήτην περί τοὺς 4.000 τόνους φυσιολογικῶς ἑτησίως, πρὸ τοῦ πολέμου δὲ ὁ νομὸς Ρεθύμνης εἶχε παραγωγήν κηπευτῶν ἀνερχομένην εἰς 1.500- 2.000 τόνους. Ἡ καλλιέργεια κηπευτῶν καὶ βόμβικος εἶχε ἐπιτυχιανεὶς τὰς πεδιάδας καὶ τὰ χαμηλά ἐδάφη, ἂν καὶ σήμερον δὲν καλλιεργοῦνται εἰς εὐρεῖαν κλίμακα. Τὰ ποίμνια τῶν αἰγῶν καὶ τῶν προβάτων υπέφεραν πολὺ κατά τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου - κατά τοὺς υπολογισμοὺς δὲ ἐμειώθησαν ἀπὸ 1.500.000 εἰς 800.000 (1947). Προέχει ἡ παραγωγή ἡμιόνων καθὼς ἐπίσης καὶ ἔν μέρει ἡ χοιροτροφία, ὄρνιθοτροφία καὶ ἡ ἀγελαδοτροφία.

Ἐν σχέσει μὲ τὰς συκαμινέας ὑφίσταται σηροτροφία εἰς ἰδιωτικὰς οἰκίας. Τὸ ὑπάρχον ἐν Κρήτῃ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία ἀσχολοῦνται κυρίως μὲ τὴν γεωργίαν καὶ τὸ ραφινίρισμα ἢ τὴν ἐπεξεργασίαν ἀγροτικῶν προϊόντων, ὡς ἐλαιολάδου, χαρουπιῶν, σταφίδος, σουτανίνιας, οἴνου, τυρῶν, σάπωνος καὶ μαργαρίνης. Ὑπάρχουν ἐπίσης μερικὰ κηρίνια τοῦβλων καὶ κεράμων καθὼς καὶ ὑδροηλεκτρικὰ ἐργοστάσια. Ἡ ἄλιεῖα διὰ τὴν ὁποίαν ἐν Κρήτῃ ἐνδιαφέρεται τὸ Ὑπουργεῖον Γεωργίας, ἐδεινοπάθησε κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου. Μέγα μέρος τῶν πλοίων καὶ τοῦ ἐξοπλισμοῦ ἐχάθη καὶ οἱ ἄλιεῖς ἀσχολοῦνται μὲ ἄλλα ἐπαγγέλματα. Αἱ δυνατότητες τῆς ἐν τούτοις θά ἀξιζε νά ἐξετασθοῦν, λόγω τῆς εὐνοϊκῆς θέσεως τῆς Κρήτης εἰς τὴν Μεσογειον ὅσον ἀφορᾷ τὰς κατὰ ἐποχὰς μετακινήσεις τῶν ἰχθύων ἀπὸ τὴν λεκάνην τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου.

Αἱ ὄρειναι λεκάναι περιλαμβάνουν τὸν Ὀραλὸν (4.000 πόδια) εἰς τὰ Λευκὰ Ὄρη καὶ τὴν Νίδα (5.000 - 6.000 πόδια) εἰς τὸν Ψηλορείτην καθὼς ἐπίσης καὶ τὸ ὄρηδον τοῦ Λιανοθέου (περί τὰ 3.000 πόδια) τὸ ὁποῖον ἰποτελεῖ πρὸ ἐκτεταμένην περιοχὴν μὲ ὠρισμένα χωρία καὶ μὲ καλὴν παραγωγήν γεωμήλων. Τί νερά τῶν κυριωτέρων πεδιάδων αἱ ὁποῖαι ἔχουν σχῆμα λεκάνης, ἀποστραγγίζονται διὰ ἀποστραγγιστικῶν φρεάτων καὶ ἀγωγῶν εἰς τὰ ἀββεστολιθικά πετρώματα ἅτινα μεταφέρουν τὸ νερὸ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν ὄρων. Τὰ νερά αὐτὰ βρίσκουν διέξοδον εἰς ὑπόγεια ρεύματα τὰ ὁποῖα εἶναι δυνατόν νά φθάσουν μέχρι τῆς θαλάσσης χωρὶς νά ἐπιανεφανισθοῦν εἰς τὸ ἐνδιάμεσον διάστημα. Τοῦτο ἔχει μεγάλην σπουδαιότητα λόγω τοῦ ὅτι εἶναι δυνατόν νά αὐξηθῇ ἡ σημερινὴ ποσότης ὕδατος τῆς Κρήτης ποσότης ἣτις δὲν εἶναι ἐπαρκὴς κατὰ τὴν ξηρὰν ἐποχὴν, ἂν ἐχρησιμοποιοῦντο τὰ ὑπόγεια ρεύματα.

Οἱ κυριώτεροι χεῖμαρροι εἶναι ὁ Ρέροποταμος (Καταρράκτες) καὶ ὁ Ἀναποδιάρης (Λιθαῖος) οἵτινες ἀποστραγγίζουσι τὴν πεδιάδα τοῦ Μονοφατῆου καὶ ἐκβάλλουσι εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς τοῦ ὄρους Κόρινθος, ὁ Μυλοπόταμος ὁ ὁποῖος διέρχεται βορείως τοῦ Ψηλορείτη καὶ ἐκβάλλει ἀνατολικῶς τοῦ Ρεθύμνου, ὁ Πλατανιάς ὁ ὁποῖος ἐκβάλλει εἰς τὸν κόλπον τῶν Χινίων καὶ ὁ Τριόφυρος ὁ ὁποῖος ἐκβάλλει εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἡρακλείου. Φυσικὴ ἀποστράγγις σχηματίζουσα συνεχῆ ρεύματα καὶ ποταμοὺς δὲν εἶναι σὺνηθες φαινόμενον.

Ὡς ἐπιτό πλεῖστον αἱ κλιτεῖς τῶν ὄρων εἶναι σήμερον ἐγκαταλελειμμένα καὶ τὰ δάση τὰ ὁποῖα κάποτε τὰς ἐκάλυπτον ἔχουν κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξαφανισθῆ. Συναντῶνται ἀκόμη τὰ ὄρητα κυπαρισσία, ὑπάρχουν εἰς τὸ Σέλινον δάση καστανίων καὶ βαλανιδιές εἰς τὸν νο-

μόν Ρεθύμνου. Οι χαμηλότεροι λόφοι και αι κοιλάδες σκεπάζονται από έλαιόδενδρα και εις μερικά μέρη από χαρουπόδενδρα. Ως επί τό πλείστον δρυς-δέν υπάρχουν διάση εις τήν Κρήτην.

Τό εξαίρετικόν κλίμα της Κρήτης, ή οποία έχει πολλές ήλιο-λούστους ημέρας επιρραζεται από τόν επικρατοῦντα ψυχρόν βορειοδυτικόν άνεμον καθώς και από τας χιόνιας τών όρέων μέχρι του Ιουλίου και ένίοτε ακόμη άργότερον.

Ο άνεμος ο όποιος αόζάνει εις έντασιν περί τήν μεσημβριάν εξασθενεί προς τό έσπέρας. Ένίοτε, όμως, ή Νήσος δέχεται θερμούς άνέμους, οτε ή άτμόσφαιρα είναι έμπλουτισμένη με κοκιορτόν από τήν Αφρικανικήν άκτήν. Ο χειμών, ή άνοιξις, τό θέρος και τό φθινόπωρον διαχωρίζονται σαφώς, ως έποχαι του έτους. Η άνοιξις διαρκεί έπ' όλίγον ένφ τό φθινόπωρον ή θερμοκρασία πίπτει ταχέως. Η χαμηλοτέρα θερμοκρασία παρατηρεται τόν Ιανουάριον (μέσος όρος 51° F) και ή μεγαλυτέρα τόν Ιούλιον και Αύγουστον (μέσος όρος 78° και 79° αντίστοίχως). Αι νύκτες είναι συνήθως δροσεραί κατά τήν θερμήν έποχήν. Τό μέσον έτήσιον ύψος βροχής είναι περίπου 25 INCHES, και ή βροχερή έποχή παρατηρεται κατά τούς μήνας Νοέμβριον Δεκέμβριον, Ιανουάριον και Φεβρουάριον.

Η μέση μηνιαία θερμοκρασία και τό μέσον ύψος βροχής εις τό Έράκλειον έχουν ως ακολουθως:

Ιανουάριος	51° και 3,39 IN.	Ιούλιος	78° και 0,12 IN.
Φεβρουάριος	52° " 3,23 IN.	Αύγουστος	79° " 0,35 IN.
Μάρτιος	55° " 1,97 IN.	Σεπτέμβριος	75° " 0,78 IN.
Απρίλιος	61° " 0,63 IN.	Οκτώβριος	67° " 1,81 IN.
Μάιος	68° " 0,48 IN.	Νοέμβριος	61° " 3,58 IN.
Ιούνιος	75° " 0,09 IN.	Δεκέμβριος	55° " 3,98 IN.

Η μέση μεγίστη μηνιαία θερμοκρασία φθάνει τούς 97,5° (διά τόν Ιούνιον, κατά τό όποιον έσημειώθη άνωτάτη θερμοκρασία 101,8°) και ή μέση έλαχίστη μηνιαία κυμαίνεται από 40° κατά τόν Φεβρουάριον έως 60° κατά τόν Αύγουστον, με κατωτάτην θερμοκρασίαν 33° τόν Φεβρουάριον. Η μηνιαία θερμοκρασία είναι μεγίστη κατά τήν Άνοιξη και τό φθινόπωρον (32°) τόν Αύγουστο είναι 20°. Η θερμοκρασία φυσικά διαφέρει κατά πολύ με τήν διαφορά του υψομέτρου και μετριάζεται από τήν γειτνίασιν της θαλάσσης. Αι ύψηλαί θερμοκρασίαι του θέρους παρατηροῦνται εις τας πεδιάδας και ψυχροί άνεμοι εις τά όρη. Γενικώς τό ύψος της βροχής είναι μεγαλυτερον εις τό δυτικόν τμήμα της νήσου; μειούται δε βαθμιαίως από δυσμών προς άνατολάς. Τό πενταετές μέσον ύψος βροχής εις τά Χανιά, -τό μεγαλυτερον της νήσου- είναι 27,75 INCHES, εκ τών όποίων αι 24,58 πίπτουν κατά τήν διάρκειαν του χειμῶνος και 3,17 κατά τήν διάρκειαν του θέρους.

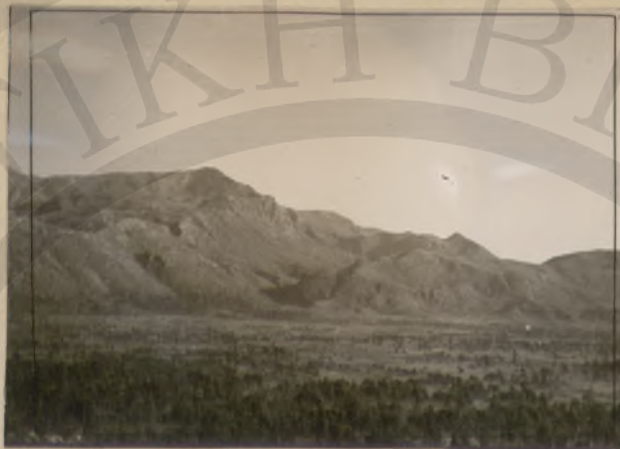
Ἡ ὠμορφιές τῶν Κρητικῶν βουνῶν.

Σημειώσεις ἀπὸ τὸ ἡμερολόγιον.

"..... Ὁ δρόμος ποῦ ὠδηγοῦσε στὴν ἀκρὴ τοῦ βουνοῦ, ποῦ περιτριγυρίζει τὸ ἀπορονωμένο αὐτὸ ὄροπέδιο, ἦταν ἐξαιρετικὰ πετρώδης ἀκόμα δὲ καὶ πέρα ἀπὸ τὸν δημόσιον δρόμον ἦταν ὡς μερικὰ σημεῖα πολὺ ἀνώμαλος. Μ' ὄλο ὅμως ποῦ ὁ δρόμος ἦταν δύσκολος, σὲ κανένα μέρος τῆς Κρήτης ἀπὸ ὅσα εἶχε ὡς τῶρα ἐπισκεφθῆ ὁ MCINTOSH, ὑπῆρχαν τόσο μεγαλοπρεπῆ ὄρεινά τοπεῖα καὶ μὲ πόση γραφικότητα ποῦ πραγματικὰ συγκινοῦσαν, ὅπως ἡ ὠραία αὐτὴ ὄρεινὴ περιοχὴ. Αἰσθανόμεστε ὅτι εἴμαστε τυχεροὶ ποῦ περάσαμε τὰ πανύψηλα αὐτὰ μέρη πρὶν τὰ ὄριχλώδη σύννεφα κατέβουν χαμηλότερα καὶ σκεπάζουν τὸν δρόμον ποῦ περιέχωνε τὰ ἀπόκρημα βάρη. Τρεῖς νερόφυλοι σημειώνουν τὴν διάβασιν ἀπὸ τὴν ἀκρὴ τοῦ βουνοῦ. Σταματήσαμε δὲ μίαν πηγὴν ποῦ πιτοῦλιζε μὲ ἀσπρὴ μίαν μικρὴ ξύλινη σκάφη. Στὴν δύση ὑπῆρχε ἀκομῆ ἡ ἀνταύγεια ποῦ ἀφίνει ὁ ἥλιος σάν δύσει, καθὼς ἄρχιζε τὸ σκοτάδι—προσθέτοντας πολλὰ στὴν ἡμερῶν ποῦ βροῦλενε εἰς τὸ ἀπορονωμένο αὐτὸ τμήμα τῆς κεντρικῆς Κρήτης. Εἰς ἐν τοῦτο τῆς ἀποστάσεως ἀπὸ τὴν κορυφὴν ἕνα μικρὸ χωριὸν ἐδέεσποζε τοῦ ὄροπέδιου καὶ ἐκεῖ κοντὰ ὑπῆρχαν χαντάκια γιὰ πότισμα ποῦ τόνιζαν τὴν παντοτινὴν ἀνάγκην τῆς Κρήτης νὰ φυλάτῃ τὸ νερό. Στους πρόποδες τοῦ βουνοῦ περάσαμε μὲ ἀπὸ ἕνα πεδινὸ χωριὸν περιτριγυρισμένον ἀπὸ ἐλιές—ποῦ ἀνεμφισβήτητα ἀποτελοῦν τὸν κυριώτερον πόρον ζωῆς τοῦ νησιοῦ. Προτοῦ φτάσουμε στὸν κύριον δημόσιον δρόμον ποῦ ἀκολουθεῖ τὴν Μεσογειακὴν παραλίαν πρὸς τὸ Ἡράκλειον, τὸ σκοτάδι εἶχε σκεπάζῃ τὴν γραφικὴν ὀμορφίαν τῆς Κρήτης.

(Σημειώσεις ἀπὸ τὸ ἡμερολόγιον τοῦ MCINTOSH. Σάββατον 9 Ὀκτωβρίου 1948; καθ' ὁδὸν ἀπὸ τὴν Σητεία εἰς τὸ Ἡράκλειον, Κρήτης, Σελίς 283).

Τοπεία Ὀρεινῶν Περιοχῶν Κρήτης

Τοπετα της Κρήτης

6

Ἡ ἀρόσιμος γῆ τῆς Κρήτης καλλιεργεῖται ἐντατιμῶς (ἀνω) Νερόμυ-
λοι μέ πανιά (κάτω) ἐντλοῦν ὕδωρ δι' ἀρδευτικούς σκοπούς. Εἰς τὰ
ὄρη όπου ὁ ἀνεμος φυσᾷ μέ ὄρμην εἰς τίς χαράδρας, οἱ ἀνερόμυλοι
χρησιμοποιοῦνται διὰ τό ἄλεσμα τῶν δημητριακῶν.

Περικοπή από τό 'Ημερολόγιον.

".....Τά προβλήματα πού ἀπαρίθμησε ὁ Διευθυντής περιελάμβαναν τά ἀφορῶντα:-

(1) Δημοσίας ὁδοὺς: ὑπάρχουν 899 χιλιόμετρα ἐθνικῶν ὁδῶν στήν Κρήτη, πρέπει δέ νά κατασκευασθοῦν 450 χιλιόμετρα νέων δρόμων διά νά συμπληρωθοῦν τά σχέδια, ἐξ αὐτῶν 340 χιλμ. θεωροῦνται ὅτι ἔχουν καλὴν συντήρησιν. Ἡ κατασκευὴ καί ἡ συντηρησις τῶν ἐθνικῶν ὁδῶν (πού ἐνώνουν τὰς πρωτεύουσας τῆς γῆσου καί ὁδηγοῦν πρὸς μέρη ἱστορικοῦ ἐνδιαφέροντος) ὁποτελοῦν ἀμερον εὐθύνην τοῦ Κράτους. Διὰ τοὺς ἐπαρχιακοὺς δρόμους εὐθύνονται οἱ νομάρχαι- ἡ συντήρησις ὧν εἶναι τοπικόν ζήτημα, ἀλλὰ τό Κράτος μπορεῖ νά ἀναλάβῃ ἢ ἔχη ἀναλάβῃ ἤδη τὰς δαπάνας κατασκευῆς μερικῶν ἐκ τῶν ἐπαρχιακῶν τούτων δρόμων. Κατά τό ἔτος 1929 ἐψηφίσθη νόμος ἀφορῶν τὰς ἐθνικῆς καί ἐπαρχιακῆς ὁδοῦς. Οἱ τοπικοὶ φόροι πηγαίνουν εἰς τὰς Ἀθήνας καί πιστώσεις διατίθενται κατόπιν διὰ τὰ διάφορα μέρη.- ὁ φόρος ἰδιοκτησίας δέ ὑπολογίζεται ἐπὶ τῶν ἐνοικίων οἰκιῶν ἢ τῆς πωλήσεως προϊόντων. Ὑπάρχουν 550 χιλμ. νέων ἐπαρχιακῶν ὁδῶν πρὸς κατασκευὴν (πίναξ μέ σχετικά στοιχεῖα ἀφορῶντα ἐθνικῆς ὁδοῦς ἐδόθη εἰς τόν Μαρτίδην πρὸς μετάφρασιν). Ὁ Διευθυντής τοῦ τμήματος Δημοσίων Ἔργων θεωρεῖ τὰς ὁδοῦς ὡς πῶ κύριον αὐτοῦ πρόβλημα διότι κατὰ τήν γνώμην του αἱ μεταφοραὶ εἶναι τό κυριώτερον πρόβλημα- π.χ. ποιός ὁ λόγος ἀναπτύξεως ἀρδευτικῶν ἔργων όταν δέν εἶναι δυνατόν νά ἐξαχθοῦν τά προϊόντα; κ.τ.λ. Θά χρειασθοῦν 40 δισεκ. δραχμῶν διά νά γίνῃ καλὴ ἐπισκευὴ τῶν ἐθνικῶν ὁδῶν. Κατόπιν θά χρειάζονται 3.000.000 δρχ. ἑτησίως κατὰ χιλιόμετρον διὰ συντήρησιν. Ἡ AMAG (Ἀμερικανικὴ Ἀποστολὴ Βοηθείας πρὸς τὴν Ἑλλάδα) διέθεσε τελευταίως 2,8 δισεκ. δρχ. (ἐκ τῶν ὁποίων 1,8 δισεκ. δρχ. ἔχουν εἰδικῶς καθορισθῆ δι' ὠρισμένα τμήματα) καθὼς καί μηχανήματα κατασκευῆς ὁδῶν. Αἱ διαπραγματεύσεις αὐταὶ ἐτελείωσαν τελευταίως ἀλλὰ οὐδέν ἔργον ἤρχισεν ὡς τώρα.

(2) Ἀποστραγγίσεις, ἀντιπλημμυρικά ἔργα, ὑδροηλεκτρικὰ ἔργα καί ἰρδεύσεις: ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἀποστραγγίσεις ὁ Διευθυντής θεωρεῖ ὡς πρωταρχικῆς σπουδαιότητος τὴν Γεωργούπολιν, τό Τυμβάκιον καί τὴν Φαιστόν ἐν σχέσει πρὸς τὰ ὑδροηλεκτρικὰ θεωρεῖ τὴν Ἀργυρούπολιν καί τὴν Κουρτόπολιν, ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἀντιπλημμυρικά ἔργα τὸν Γέρολυταρον καί τὸν ποταμόν τοῦ Πλατανιά καί ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἰρδεύσεις γαιῶν τὴν Δυτικὴν Μεσσαρᾶ (Ποταμός Διφατός), τὸν ποταμό Πρασσᾶ, τὸν ποταμό Πλατανιά καί Γραλυγιά. Ἡ Ἑταιρεία HENRY BOOT AND SON (Μαυροκορδαίου 7, Ἀθήναι, τηλ. 32961) ἔχει κάνει λεπτομερές σχέδιον διὰ τὰ ἔργα δυτικῆς Μεσσαρᾶς.

(3) Λιμένες: Ὁ Διευθυντής εἶναι ὑπὲρ τῆς συγκεντρώσεως τῆς κινήσεως τῆς νήσου εἰς ἓνα καλόν λιμένα, ἤτοι τοῦ Ἡρακλείου. Ἡ ἀνάπτυξις ἄλλων λιμένων δι' ἐμπορικοὺς σκοποὺς δέον νά θεωρηθῆ ὡς δευτερευούσης σημασίας. Δέν διάκειται εὐμενῶς ὡς πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν λιμένος εἰς τὴν νοτιάν πλευράν τῆς νήσου, ὡς διέξοδον τῆς πεδιάδος Μεσσαρᾶ. Διὰ νά τεθῆ ὁ λιμὴν τοῦ Ἡρακλείου εἰς καλὴν κατάστασιν θά ἐχρειάζετο 7,5 δισεκ. δραχμῶν, ἡ δέ μετέπειτα συντήρησις του θά ἀπῆτη 150 ἐκ δρχ. ἑτησίως. Ὁ λιμὴν εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν μιᾶς Διμενικῆς Ἐπιτροπῆς Πρόσθετα τέλη ἐπὶ τῶν ἐξαγωγῶν καί εἰσαγωγῶν καλύπτουν τὰς δαπάνας τοῦ λιμένος.

(Σημειώσεις ἐκ τοῦ ἡμερολογίου σχετικῶς μέ τὴν ἀποσκευὴν μέ τὸν Διευθυντὴν τοῦ τμήματος Δημοσίων Ἔργων, Χανιά Κρήτης, II Ἰουνίου 1948. Σελίς 141).

".... Πλην ελάχιστων εξαιρέσεων, οι δρόμοι προς τας αγροτικές περιοχάς της νήσου εύρισκονται εις πολύ κακήν κατάστασιν, τά δέ μεταφορικά έξοδα μέ τά όποια βαρύνεται ο παραγωγός είναι τόσον υπερβολικά, ώστε εις πολλές περιπτώσεις δέν συμφέρει εις τόν παραγωγόν νά υποβληθῆ εις τας δαπάνας της συγκομιδής...."(7)
 Αί άνωτέρω φωτογραφίαι δείκνύουν ότι μερικοί έκ τών κυριωτέρων δρόμων εύρισκονται εις καλήν κατάστασιν.

118. ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ (Κρήνη) Μερικὴ θέσις τοῦ λιμένος καὶ τῶν κτιρίων
CANDIE (Crète) Vue partielle du port et des murs

Ἐκδόσις «ΣΕΙΤΑ» Ἀθῆναι

Ὁ ἱστορικὸς κόλπος τῆς Σούδας (ἄνω) εἶναι τὸ μόνον φυσικὸν
δρμητήριον τῆς νήσου διὰ μεγάλα σκάφη. Ὁ λιμὴν τοῦ Ἡρακλείου
(κατω) εἶναι ὁ σπουδαιότερος ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Κρήτης.

Τό υδροϋλεκτρικόν Ἐργοστάσιον τῶν Χανίων, Δίμνη Ἄγυθς (ἄνω)
Καμίνη τούβλων καί κεράμων πλησίον τῶν Χανίων (κάτω).

Αἱ βιομηχανίαι στήν Κρήτη ἔσυχολοῦνται κυρίως μέ τό ραφινάρισμα καί τήν ἐπεξεργασία ἀγροτικῶν προϊόντων ὡς ἐλαιολάδου, χαρουπίων, σουλτανίνας, οἴνου, σάπωνος, τυροῦ καί φυτικῶν λίπων. Ὑπάρχουν καί ἄλλαι μικραί βιομηχανίαι ὡς καμίνια τούβλων καί κεράμων καί υδροϋλεκτρικά ἔργοστάσια ὡς παρίστανται ἄνωτέρω. Ἡ γεωργία ἀποτελεῖ τήν κυρίαν πλουτοπαραγωγικήν πηγὴν τῆς νήσου.

2. Ίστορία (8)

Οι πρώτοι κάτοικοι της νήσου, εις τήν βλοσαν έκ των θναρχόντων στοιχείων προκύπτει ότι ανεπτύχθη πολιτισμός από της νεολιθικής έως περιόδου, ήσαν άνωκοι προερχόμενοι έκ της αφρικανικής ήπειρου και άνηκον εις κλάδον της λεγομένης μεσογείου φυλής, εις τόν μελάγχρουν δολιχοκέφαλον μεσόγειον άνθρωπον. Οι πρώτοι οικισμοί έδημιουργήθησαν κατά τήν έποχήν του Μινωικού πολιτισμού οτε ή Κρήτη άπετέλεσε έν ένιατον κράτος τό βλοσον διά της ναυτικής του δυνάμεως έδέσποζε του Αιγαίου Πελάγους. Αργότερον εις τήν νήσον ανεπτύχθησαν πολλαί ανεξάρτητοι πόλεις (Κνωσός, Φαιστός, Γόρτυς, Κυδωνία) ό δέ πληθυσμός της ανεμείχθη με νέας φυλάς. Τελικώς δέ αι μί έλληνικής καταγωγής φυλάς έπεριορίσθησαν εις τό ανατολικόν άκρον της νήσου κατά δέ τους ιστορικούς χρόνους ή κυριαρχία της

(8) Πληροφορία ληφθεΐσαι υπό:

- α) " Μελέτη της 'Ιστορίας" υπό Α. J. TOYNBEE (Σύμπτυξις I-VI τόμων του D. S. SOMERVILLE), Έκδοσις Πανεπιστημίου Οξφόρδης Νέα Υόρκη και Λονδίνου 1947
 β) " ENCYCLOPAEDIA BRITANNICA", 1947, τόμος σελ. 676-678 και 684-687
 γ) " THE COLUMBIA ENCYCLOPAEDIA", 1946, Έκδοσις Πανεπιστημίου COLUMBIA.

φουρία μέχρι της ορμητικής ή πολιτεία ανελάμβανε τήν στρατιωτικήν των εξάσκησην. Ήτρωγαν εις δημόσια έστιατόρια. Ο γάμος ήτο υποχρεωτικός. Με τους συνεχείς πολέμους ή ευδαιμονία της νήσου και ή διοικητική της όργάνωσις ήρχισαν να παρακμάζουν. Κατά τό τέλος των Κλασικών χρόνων ή Κρήτη έθεωρεΐτο κυρίως ως τόπος διά στρατολογείαν μισθοφόρων στρατιωτών, κυρίως τοξοτών.

Αί έκδόλουθοι περικοπαί έχουν ληφθη από τήν ένδιαφέρουσαν άφήγησιν της Σωσθς Λογιάδου επί του προϊστορικού πολιτισμού της Κρήτης:

" Τά πρώτα ίχνη ανθρώπινης ζωής εις τήν Κρήτην χροολογούνται από τήν Νεολιθικήν Έποχήν περί τά 6000 π.χ. έως τά 3315 π.χ. Αν και δέν δυνάμεθα να άναφέρωμεν μετά βεβαιό-

2. Ιστορία (8)

Οι πρώτοι κάτοικοι της νήσου, εις τήν οποίαν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων στοιχείων προκύπτει ὅτι ἀνεπτύχθη πολιτισμός ἀπό τῆς νεολιθικῆς ἕως περιόδου, ἦσαν ἀνθρωποειδῆ προερχόμενοι ἐκ τῆς ἀφρικανικῆς ἠπείρου καί ἀνήκον εἰς κλάδον τῆς λεγομένης μεσογείου φυλῆς, εἰς τὸν μετὰ γχρουν δολιχοκέφαλον μεσόγειον ἄνθρωπον. Οἱ πρώτοι οἰκισμοὶ ἐδημιουργήθησαν κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Μινωικοῦ πολιτισμοῦ ὅτε ἡ Κρήτη ἀπετέλεσε ἓν ἐνιαῖον κράτος τὸ ὁποῖον διὰ τῆς ναυτικῆς του δυνάμεως ἐδέεποξε τοῦ Αἰγαίου Πελάγους. Ἀργότερον εἰς τὴν νήσον ἀνεπτύχθησαν πολλαὶ ἀνεξάρτητοι πόλεις (Κνωσσοῦ, Φαιστός, Γόρτυς, Κυδωνία) ὃ δὲ πληθυσμὸς τῆς ἀνεμείχθη με νέας φυλάς. Τελικῶς δὲ αἱ μὴ ἑλληνικῆς καταγωγῆς φυλαὶ ἐπεριορίσθησαν εἰς τὸ ἀνατολικὸν τμήμα τῆς νήσου κατὰ δὲ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἡ κυριαρχία τῆς Κρήτης περιήλθεν εἰς χεῖρας τῶν Δωριαίων.

Κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Κνωσσοῦ καὶ τῆς Φαιστοῦ (Ἅγία Τριάδα) ἀνεκαλύφθησαν ἀνείκτοτα τῆς ἀρχαιότητος. Καταληφθεῖσα ὑπὸ τῶν βαρβάρων οἱ ὁποῖοι προήρχοντο ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν τοῦ Αἰγαίου, ἡ Κνωσσοῦ ἐληλητάθη περί τὸ ἔτος 1250 π.χ. Μετὰ ταῦτα ὅμως, ὁ Μινωικὸς πολιτισμὸς ἀπέκτησε τὴν μεγαλυτέρα του λαμπρότητα (3η Μινωικὴ περίοδος). Ἀσφαλῶς οἱ Φοίνικες θὰ εὐρίσκοντο εἰς ἐπαφὴν μετὰ τὴν Κρήτην καὶ θὰ ἐκληρονόμησαν ἀπὸ τὸν Μινωικὸν πολιτισμὸν τὸ ἀλφάβητον καὶ τὴν παράδοσιν διὰ μεγάλους θαλασσίους πλους.

Τὸ κρητικὸν σύστημα νομοθεσίας (ἐπιγραφαὶ τῆς Γόρτυνος αἱ ἀνακαλυφθεῖσαι τὸ ἔτος 1884) εἶναι πολὺ ἐνδιαφέρον- ἀποτελεῖ δὲ ἀπλουστέρην καὶ ἕως προγενεστέρην μορφήν τῆς Σπαρτιατικῆς νομοθεσίας. Οἱ κάτοικοι τῶν πρώτων κρητικῶν πόλεων τῆς ἐποχῆς αὐτῆς ἀπετελοῦντο ἀπὸ τοὺς πολίτας, οἱ ὁποῖοι ἦσαν πολεμισταὶ καὶ τοὺς δουλοπαροίκους τοὺς ὁποῖους ἐξουσίαζεν ἢ τὸ κράτος ἢ ἰδιῶται καὶ δέν εἶχαν τὸ δικαίωμα νὰ φέρουν ὅπλα. Δέκα Κόσμοι, ἐκλεγόμενοι ἀπὸ τὴν ἀριστοκρατίαν, ἐλάμβανον θέσιν βασιλέων καὶ εἶχαν τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν. Ἡ Γερουσία δούκις ἀπηυθίνετο εἰς τὴν συνέλευσιν τῶν πολιτῶν, οὗτοι εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ ὑποδεχθῶν ἢ νὰ ἰππορρίψουν τὰς ὑποβαλλομένας προτάσεις, ἀλλὰ δέν εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ τὰς συζητήσωσιν ἢ νὰ προτείνουσι τροποποιήσεις. Οἱ νέοι ἐμύνηθον γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν καὶ ἐδιδάσκοντο νὰ ἀδῶν ἐκλεκτὰ πατριωτικὰ θούρια μέχρι τῆς συμπληρώσεως τοῦ 17ου ἔτους τῆς ἡλικίας των ὅτε ἡ πολιτεία ἀνελάμβανε τὴν στρατιωτικὴν των ἐξάσκησιν. Ἐτρωγαν εἰς δημόσια ἐστιατόρια. Ὁ γάμος ἦτο ὑποχρεωτικὸς. Μετὰ τοὺς συνεχεῖς πολέμους ἡ εὐδαιμονία τῆς νήσου καὶ ἡ διοικητικὴ τῆς ὀργάνωσις ἤρχισαν νὰ παρακμάζουσι. Κατὰ τὸ τέλος τῶν Κλασσικῶν χρόνων ἡ Κρήτη ἐθεωρεῖτο κυρίως ὡς τόπος διὰ στρατολογίαν μισθοφόρων στρατιωτῶν, κυρίως τοξοτῶν.

Αἱ ἀκόλουθοι περικοπαὶ ἔχουν ληφθῆ ἀπὸ τὴν ἐνδιαφέρουσαν ἀφήγησιν τῆς Σωσῆς Λογιάδου ἐπὶ τοῦ προϊστορικοῦ πολιτισμοῦ τῆς Κρήτης:

" Τὰ πρῶτα ἔχνη ἀνθρωπίνης ζωῆς εἰς τὴν Κρήτην χρονο-λογοῦνται ἀπὸ τὴν Νεολιθικὴν Ἐποχὴν περί τὰ 6000 π.χ. ἕως τὰ 3315 π.χ. Ἄν καὶ δέν δυνάμεθα νὰ ἀναφέρωμεν μετὰ βεβαιό-

τητος από ποῦ ἦλθε εἰς τὴν νῆσον ὁ πρῶτος πολιτισμός, φαίνεται ἐν τούτοις ὅτι βαθμῶδ' ἐπεξετάθη ἀπὸ τὴν ἀνατολικὴν ἀκτὴν πρὸς τὴν δυτικὴν ἀκτὴν τῆς Κρήτης. Οἱ κάτοικοι ἀπέχον ἀπὸ τὴν θῆραν καὶ τὴν ἄλιεϊαν ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἐγνώριζον πῶς νά καλλιεργῶν τὴν γῆν καὶ νά ἰσχυροῦνται μὲ τὴν κτηνοτροφίαν. Ὑπῆρχεν ἡ ναυτιλία καὶ αὐτὴν περίπου τὴν ἑξῆς ποχὴν ἐμφανίζονται τὰ πρῶτα σημεῖα ἐπικοινωνίας μὲ τὴν Αἴγυπτον. Μερικαὶ ἀπὸ τὰς οἰκίας αὐτῆς τῆς ἐποχῆς εἶχαν λίθινα θεμέλια καὶ σχῆμα τετραγώνου ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς κυκλικὰς καλύβας τῆς νεολιθικῆς ἐποχῆς εἰς τὰς ἄλλας Εὐρωπαϊκὰς χώρας. Τὰ ἀγγεῖα ἦσαν χονδροειδῆ, χειροποίητα καὶ ἀχρωμάτιστα ἐκτός ἀπὸ τὸ ὅτι τὰ ἐσκουραίναν μὲ αἰθάλην καὶ τὰ ἐστιβον διὰ τῆς τριβῆς. Τὰ λίθινα ἐργαλεῖα τὰ ὅποια ἐχρησιμοποιοῦν οἱ Κρήτες, ὡς πελέκεις καὶ αἱ μικραὶ σκαπάναι ἦσαν ἐκ λίθων τοῦς ὁποίους ἐλάμβανον ἀπὸ τὴν κοίτην τῶν ποταμῶν.

Ἡ Κνωσσὸς τῆς Νεολιθικῆς Ἐποχῆς εἶχε μακρὴν καὶ εὐδαίμονα ἱστορίαν καὶ ἀσφαλῶς ἦτο ἡ μεγαλύτερα καὶ σπουδαιότερα πόλις τῆς ἐποχῆς τῆς εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἰνδοκίον ἠπειρὸν ἀνατολήν. Τὸ τέλος τῆς Λιθίνης ἐποχῆς ἐπῆλθε κατὰ τὸ ἔτος 3500-3300 π.χ. καὶ ἠκολούθησεν ἡ πρώτη Μινωικὴ ἐποχὴ 3315-2200 π.χ.....

Κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῆς τῆς ἐποχῆς ἡ ἐπικοινωνία μὲ τὴν Αἴγυπτον ἐγίνε συχνή καὶ οἱ Κρήτες μετέφεραν ἀπὸ τὴν πλέον ἀνεπτυγμένην κοινωνικῶς Αἴγυπτον, πολλὰ στοιχεῖα πολιτισμοῦ. Οἱ ἄνθρωποι ἀρχισαν νά ζοῦν εἰς μεγαλυτέρους οἰκιστικὸς πυρῖνας, χωρὶα ἢ μικράς πόλεις.....

Ἡ Μέση Μινωικὴ ἐποχὴ διήρκεσε ἀπὸ τοῦ 2200 ἕως τοῦ 1550 π.χ., καὶ ὑπῆρξε ἡ ἐποχὴ τῆς πλήρους λαμπρότητος τοῦ Μινωικοῦ πολιτισμοῦ, ἡ ἐποχὴ τῶν μεγάλων ἀνακτόρων (Κνωσσός, Φαιστός, Μάλλια)..... Ἡ γραφὴ ἀνεκαλύφθη κατὰ τὴν Μέσην Μινωικὴν ἐποχὴν. Βαθμῶδ' ἐξελήχθη ἀπὸ εἰκονογραφίαν (εἰκόνας ἀντι-οσωπευούσας ὁλόκληρα ὀνόματα) εἰς γραμμικὰ σχήματα τελικῶς δὲ εἰς τὸν ὀριστικὸν γραμμικὸν τύπον τῆς Μινωικῆς γραφῆς. Ἡ ἐπικοινωνία μὲ τὴν Αἴγυπτον ἐξηκολούθεινὰ εἶναι πολὺ συχνή..... Αὐταὶ ἀκριβῶς αἱ ἐπικοινωνίαι καὶ αὐτὰ ἀκριβῶς τὰ εὐρήματα μᾶς ἐπιτρέπουν σήμερὰ νά καθορίζωμεν τὴν ἐποχὴν τοῦ Μινωικοῦ πολιτισμοῦ. Ὑπάρχουν ἐπίσης παρόμοια ἴχνη μαρτυροῦντα ἐπικοινωνίαν μεταξὺ Κρήτης, Ἀσίας καὶ Βαβυλωνος. Παρὰ τὰς ἐπανειλημμένας καταστροφὰς τῶν ἀνακτόρων τῆς Κνωσσού, ἡ ἐξέλιξις τοῦ Κρητικοῦ πολιτισμοῦ ὡς συνόλου ἦτο κανονικὴ καὶ ἀπρόσκοπτος. Διὰ τοῦτο πιστεύεται ὅτι εἶναι πιθανόν ἡ καταστροφὴ νὸ προήλθε ἀπὸ σεισμοὺς μᾶλλον παρὰ ἀπὸ εἰσβολεῖς.

Ἡ τελευταία Μινωικὴ ἐποχὴ διήρκεσε ἀπὸ τοῦ 1550 μέχρι τοῦ 1250 π.χ..... Ἡ ἐποχὴ αὕτη δημιουργεῖ τὴν τελευταίαν καὶ ὡραιότεραν τέχνην τοῦ ὅλου Μινωικοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ τάσις πρὸς διακόσμησιν ἐμφανίζεται μετὰ τὴν δευτέραν Μινωικὴν ἐποχὴν καὶ τὰ φυσικὰ σχήματα τῶν λαχανικῶν, τῶν ἀνθέων καὶ τῶν ζώων ἀντικαθίστανται ἀπὸ ὁλονέν διακόσμησι-

Μνημεῖα τοῦ Μινωικοῦ Πολιτισμοῦ (3315-1250 π.χ.)

Ἀνάκτορα τῆς ἀρχαιότητος ἔχουν ἀνακαλυφθῆ κατόπιν ἀνασκαφῶν εἰς τὴν Κνωσσόν (ἄνω) καὶ τὴν Φαιστόν (κάτω).

Μία άποψις τῆς πεδιάδος Μεσσαρά με τὰς ἀρχαιότητες τῆς Φαιστοῦ

Πῆλινα ἄγγεῖα τῆς Μινωϊκῆς ἐποχῆς.

κώτερα σχήματα. Μετά ταύτα αρχίζει βαθμηδόν η παρακμή της Μινωικής τέχνης. Κατά το πρώτον μέρος της δευτέρας Μινωικής εποχής τὰ ἀνάκτορα της Κνωσσοῦ καὶ της Φαιστοῦ καθὼς καὶ τὰ μικρότερα τοιαῦτα της Τυλισσοῦ καὶ ἄλλα πλησίον τοῦ Ηρακλείου καὶ της Ἁγίας Τριάδος πλησίον της Φαιστοῦ φθάνουν τὸ ὑψιστον σημεῖον της ἀναπτύξεως των καὶ ἀπολαμβάνουν μεγίστης εὐημερίας. Ὁραιωτάται τοιχογραφίαι καὶ ἀνάγλυφα καλύπτουν τοὺς τοίχους των, ἀπεικονίζουσι δὲ εἰδυλλιακὰς, κοινωνικὰς καὶ θρησκευτικὰς σκηνὰς καθὼς ἐπίσης καὶ λαχανικὰ, ἀνθὰ καὶ δένδρα, εἰκόνας ἀπὸ τὴν ναυτικὴν ζωὴν, ἀγρια ζῶα, πτηνὰ καὶ πιθήκους, ἑορτὰς καλλιτεχνικοῦς χοροῦς, γυμναστικὰς ἐνδεδυμένους κομψῶς καὶ δυνατοῦς λεπτῶς ἀνδρας μὲ "μέσσην σφιγμένην" ἢ "δαχτυλιδένια μέση". Ὅλαι αἱ εἰκόνας ἐγίνοντο μὲ ζωηρὰ πρόσχατα χρώματα καὶ ὀμιλοῦν γιὰ ἓνα χαρούμενον καὶ ἄφροντι βίον. Δέν υπάρχουν ἀναπαραστάσεις μαχῶν καὶ πολέμων ἢ αἰματηρῶν κυνηγιῶν ὅπως εἶναι συνήθεια χαρακτηριστικὴ κατὰ τὴν διακοσμησὴν τῶν ἀνακτόρων τῶν Μυκηθῶν εἰς τὴν Πελοπόννησον.....

Κατὰ τὸ τέλος της πρώτης περιόδου της τελευταίας Μινωικής ἐποχῆς (1450 π.χ.) βαρεῖα συμφορὰ, αἰφνιδίως ἀνεστῆσε τὴν εἰρηνικὴν ζωὴν της Κρήτης καὶ ἐρημώθησαν αἱ Μινωικὰ πόλεις καὶ τὰ χωριά. Τὰ ἀνάκτορα της Κνωσσοῦ καὶ της Φαιστοῦ ἐκίησαν καὶ κατεστράφησαν καὶ εἰς τὴν ἀνατολικὴν Κρήτην ἢ μικρὰ πόλεις Γουρνία ἐτάφη ὑπὸ τὰ ἐρείπια της. Τὴν ἴδια τύχη εἶχαν καὶ πολλὰ ἐμπορικὰ κέντρα αὐτοῦ τοῦ τμήματος της νήσου. Πιθανῶς νὰ ἦτο μία ἐκτεταμένη εἰσβολὴ τῶν πρώτων Ἑλλήνων (Ἀχαιῶν) ἢ ἑποῖα καὶ ἐπροκάλεσε τὴν παρακμὴν τοῦ Μινωικοῦ πολιτισμοῦ.....

Ἡ ἀξιοθαύμαστος ἀνάπτυξις τοῦ πολιτισμοῦ κατὰ τὴν δευτέραν Μινωικὴν ἐποχὴν προϋποθέτει ἰσχυράν πολιτικὴν δύναμιν. Δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ ἔλεγχος ἐγένετο ὑπὸ μίαις ἰσχυρᾶς κεντρικῆς ἀρχῆς. Ἴσως οἱ κατώτεροι ἀρχόντες νὰ ἐξηρτῶντο ἐκ της ἰσχυρᾶς δυναστείας της Κνωσσοῦ. Οἱ Κρητῆς δέν ἐφοβοῦντο εἰσβολεῖς ἐκ τῶν ἔξωθεν. Ἦσαν κυρίαρχοι της θαλάσσης κατὰ τὴν παράδοσιν, ὡς ἀποδεικνύουσι καὶ τὰ ἀνακαλυφθέντα εὐρήματα. Αἱ πόλεις των καὶ τὰ ἀνάκτορά των δέν ἦσαν ὠχυρωμένα. Ὁ Ηρόδοτος καὶ ὁ Θουκυδίδης (μεγάλοι Ἕλληνες ἱστορικοὶ) γράφουσι διὰ τὴν κιτάνησιν τῶν Κυκλάδων καὶ της Ἀττικῆς ὑπὸ τοῦ Μίνωος καθὼς ἐπίσης καὶ διὰ τὴν ἐκστρατείαν του εἰς τὴν Σικελίαν, ὅπου ἐφονεύθη ἐντὸς τοῦ λουτροῦ ὑπὸ τῶν θυγατέρων τοῦ Βασιλέως της Σικελίας. Ἴσως αὕτη νὰ ἦτο ἡ μοιραία ἐκστρατεία ἢ ὁποῖα ἐπέφερε τὴν πτῶσιν της Μινωικῆς μοναρχίας.

" Φαίνεται ὅτι κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ 13οῦ αἰῶνος π.χ. ἐν μέγα κέρως τοῦ πληθυσμοῦ της Κρήτης μετηνάστευσε πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις καὶ κυρίως πρὸς ἀνατολὰς. Οἱ "Φιλιισταῖοι" τοὺς ὁποῖους ἀναφέρει ἡ Γραφή ἦσαν ἀπόγονοι τῶν Κρητῶν. Πρὸς δυσμὰς μετέβησαν εἰς Κέρκυρα, Σικελίαν καὶ Νότιον Ἰταλίαν. Εἰς τὴν Σικελίαν ὑπῆρχε πόλις καλουμένη "Μινῶα", ἢ ὁποῖα πιθανόν νὰ ἐκτίσθη ἀπὸ τοὺς στρατιώτας τοῦ Μίνωος μετὰ ἀπὸ τὸν τραγικὸν θάνατον του. τὴν ἤλθον εἰς τὴν Κρήτην οἱ Δωριεῖς τὴν ευρον ἤδη ἐρειπωμένην. Κατέλαβον δὲ ὅλην τὴν νή-

σον χωρίς δυσκολίαν. Ὑπολείματα τοῦ Κρητικοῦ λαοῦ κατέφυγον εἰς τὰ ὑψηλά ὄρη τοῦ ἀνατολικοῦ τμήματος τῆς Κρήτης καὶ διετήρησαν τὴν γλῶσσαν των ἐπὶ μακρόν.

Αἱ τελευταῖαι πληροφορίες διὰ τὴν προϊστορικὴν Κρήτην δίδονται ἀπὸ τὸν Ὅμηρον. Οὗτος διηγεῖται περὶ τοῦ βασιλέως τῆς Κνωσοῦ " Ἡδομνέως " ὅστις ἔλαβεν μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Τροίας, καθὼς ἐπίσης καὶ περὶ τῶν ἑκατὸν πόλεων τῆς Κρήτης. Ἐπι αἱ μετέπειτα πληροφορίες ἀφοροῦν τὴν Δωρικὴν ἐποχὴν. Οἱ ἐπιζήσαντες Κρήτες ἔγιναν σκλάβοι, τὰ δὲ ἦθη καὶ ἔθιμα ἐν Κρήτῃ ἔξ μοιῶθησαν μὲ τὰ τῆς Δωρικῆς Σπάρτης.

Σπουδαῖαι πόλεις κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐποχὴν ἦσαν ἡ Κυδωνία (Χανιά), ἡ ἀρχαία Κνωσός, ἡ Γόρτυς καὶ ἡ Φαιστός. Ἐπὶ μακρόν διάστημα οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων τούτων ἐπολέμουν μεταξὺ των μέχρι τῆς ἀφίξεως τῶν Ρωμαίων εἰς τὴν Κρήτην κατὰ τὸ ἔτος 69 π.χ." (9)

Μετά ἀπὸ παρατεταμένην ἰντίστασιν ἡ νῆσος ὑπέκυψε εἰς τὰ Ρωμαϊκὰ ὄπλα (QUINTUS METELLUS) καὶ ἔγινεν Ρωμαϊκὴ Ἐπαρχία (66π.χ.). Κατόπιν ἐνσωματώθηκε εἰς τὴν Διοικητικὴν περιοχὴν Ἰταλίας ὑπὸ τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου. Κατὰ τὸ ἔτος 823μ.χ. ὅτε ἀπετέλει μέρος τῆς Βυζαντινῆς Ἀυτοκρατορίας, ὑπέκυψεν εἰς τοὺς Σαρακηνούς. Ἀργότερον δὲ ἔγινε ἔδρα πειρατῶν καὶ ἰγορῶν σκλάβων καὶ ἀντεστάθη εἰς τὰς προσπάθειαις τοῦ Βυζαντίου πρὸς ἀνάκτησιν τῆς νήσου μέχρι τοῦ 960. Ἐπὶ πλέον μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1204) ἡ νῆσος ἡγοράσθη καὶ περιήλθε ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῶν Ἑνετῶν.

Ὑπὸ τὴν Ἑνετοκρατίαν πρωτεύουσα ἔγινε ὁ Χάνδαξ, τὸ σημερινόν Ἡράκλειον, (CANDIA) - φρούριον τὸ ὅποιον ἐκτίσθη ἀρχικῶς ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν. Διὰ παροχῆς προστασίας ἐκ τῶν ἔξωθεν καὶ διὰ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας ἡ Κρήτη ἦτο εὐδαίμων κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν τεσσάρων αἰώνων τῆς ὑποδουλωσεως τῆς εἰς τοὺς Ἑνετούς. Οἱ Ἑνετοὶ ἀγωνιζόμενοι μὲ τοὺς Γενουάτας καὶ τοὺς Τούρκους διὰ τὴν κυριαρχίαν τῆς Μεσογείου, ἀντικατεστάθησαν τελικῶς ὑπὸ τῶν Τούρκων. Τὰ Χανιά ὑπέκυψαν εἰς τοὺς Τούρκους τὸ 1645, τὸ Φέθυμνον τὸ 1645 καὶ τὸ Ἡράκλειον τὸ 1669 (μετὰ ἀπόπολιορκίαν ἄνω τῶν 20 ἔτων) ὅλα δὲ τὰ γειτονικά φρούρια τῆς νῆσ. ὑπέκυψαν μέχρι τοῦ 1715.

Κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν πολλοὶ Κρήτες ὑπεχρεώθησαν νὰ ἀσπασθοῦν τὸν Μωαμεθανισμόν, διότι τοιοῦτοτρόπως ἀπέκτιν τὸ δικαίωμα νὰ συμμετάσχουν εἰς τὴν διακυβέρνησιν τῆς νήσου. Κακὴ διοίκησις καὶ ἀνηλεὲς αὐστηρότης ὠδήγησε εἰς ἐπαναστάσεις καὶ κατὰ τὸ τέλος τῆς Τουρκοικῆς κυριαρχίας εἰς ἐπανειλημμένας μεσολαβήσεις ἐκ μέρους ξένων δυνάμεων.

(9) " Ὁ Προϊστορικὸς Πολιτισμὸς ἐν Κρήτῃ " ἐγγράφη ὑπὸ τῆς Σωσῶ Δογιάδου κατόπιν αἰτήσεως τοῦ γράφοντος. Ἴδε ἐπίσης τὸ Στοιχεῖον 3β σελ. διὰ συμπληρωματικὴς πληροφορίας περὶ τῆς Ἱστορίας τῆς Κρήτης, ὑπὸ Σ. Δογιάδου.

Κατά τὸ 1824 ἡ νῆσος ἐτέθη ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Μωῆαμὲτ Ἄλη Πασῶ τῆς Αἰγύπτου, τοῦ ὁποῦ τὴν βοήθειαν εἶχεν ζητήσῃ ὁ Σουλτάνος ἡ δὲ ἐκχώρησις τῆς πρὸς τὴν Αἴγυπτον ἐπισημοποιήθη διὰ βασιλικοῦ διατάγματος τὸ 1832. Κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν ἀνεπτύχθη ἡ Γεωργία, ἐβελτιώθησαν οἱ δρόμοι καὶ κατεπολεμήθη ἡ ληστεία. Τὸ ἔτος 1840 ἡ Κρήτη περιήλθε καὶ πάλιν ὑπὸ τὴν Τουρκικὴν κυριαρχίαν καὶ ἐσυνεχίσθησαν αἱ ἐπαναστάσεις. Τὸ 1868 ὁ Σουλτάνος παρεχώρησε ἕν εἶδος "Συντάγματος". Τοῦτο ἐπιβεβαίωνε κτηθέντα προνόμια, προέβλεπε δὲ ἕνα ἀντιπροσωπευτικὸν συμβούλιον, μιτὰ διακαστήρια καὶ προηγμένον διοικητικὸν σύστημα. Ἡ διοίκησις ὑπὸ τὸ ἕν λόγῳ σύνταγμα ἀπεδείχθη ἀνεφάρμοστος καὶ περὶ τὰ 10 ἔτη ἀργότερον ἐπληκλούθησαν ἐπαναστάσεις. Διὰ τῆς μεσολαβήσεως τῆς Μεγάλης Βρεταννίας ὑπεγράφη ἡ συνθήκη τῆς Χαλέπας (1878). Ἐπιβεβαιώθησαν τὰ προβλεφθέντα διὰ τοῦ "Συντάγματος" προνόμια, διετηρήθησαν τὰ διακαστικά καὶ διοικητικά συστήματα, ἡ διακασταὶ κατέστησαν ἀνεξάρτητοι ἀπὸ τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν καὶ ἕν συμβούλιον ἀποτελούμενον ἀπὸ Μωαμεθανοῦς καὶ Χριστιανοῦς ἀντικατέστησαν τὸ πρῶτον γενικὸν Συμβούλιον. Ἡ πολιτικὴ τῶν κομμάτων ὠδήγησε εἰς ἔνοπλα κινήματα καὶ κατὰ τὸ 1889 ἡ Πύλη ἐπωφελήθη τῆς ἐυκαιρίας νά κυρήξῃ στρατιωτικὸν νόμον καὶ νά καταργήσῃ σπουδαίας διατάξεις τῆς Συνθήκης. Συντόμως ἐξερράγη ἐμφύλιος πόλεμος. Μετὰ τὰς διαμαρτυρίας τῶν ξένων δυνάμεων ὁ Σουλτάνος συνεμορφώθη μετὰ τοὺς ὁρους τῆς Συνθήκης. Καίτοι ὁ Σουλτάνος ἐνέκρινε μετριοπαθεῖ μεταρρυθμιστικὸν σχέδιον, συντόμως ὅμως ἐφάνη ἡ δυσκολία τῆς ἐφαρμογῆς του. Μυστικοὶ πράκτορες μιᾶς μυστικῆς Ἑλληνικῆς Ὀργανώσεως ἀσχολουμένης μετὰ τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν ἐνεφανίσθησαν εἰς τὴν Κρήτην. Κατὰ τὸ ἔτος 1897 ἐπληκλούθησε μάχη μετὰ ἀποτέλεσμα τὴν ἀποβίβασιν Ἑλληνικῶν δυνάμεων πλησίον τῶν Χανίων. Ἐτινέβησαν τότε αἱ ξένοι δυνάμεις καὶ ἐδήλωσαν ὅτι πρέπει νά δοθῇ εἰς τὴν Κρήτην αὐτοδιοίκησις ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου. Αἱ δυνάμεις διήρσαν τὴν νῆσον εἰς τέσσαρα τμήματα καὶ ἀνέλαβον τὴν διοικήσιν των. Οἱ τελευταῖοι Τοῦρκοι στρατιῶται ἐγκατέλειψαν τὴν νῆσον εἰς τὰς 14 Νοεμβρίου 1898.

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1898 αἱ δυνάμεις ἀνεκύρθησαν τὸν Πρίγκηπα Γεώργιον τῆς Ἑλλάδος ὡς Ὑπάτον Ἀρμοστήν Κρήτης. Οἱ Μουσουλμάνοι μετηνάστευον καθ' ὁμάδας. Τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1899 ἐθεσπίσθη νέον αὐτόνομον σύνταγμα καὶ ἀμέσως ἤρχισε νά διοικῆται ἡ νῆσος ἀπὸ Κρητῶν. Ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος ὁ ὁποῦς ἦτο ἐξέχουσα φυσιογνωμία τῆς ἐπαναστάσεως ἀπελύθη ἀπὸ Σύμβουλος τὸ 1901. Τὸ 1905 ἐπληκλούθησαν ἐπαναστάσεις ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν του, ἐκύρθη τὴν ἔνωσιν μετὰ τὴν Ἑλλάδα-μία ἐνέργεια μετὰ τὴν ὁποίαν δέν συνεφώνησαν αἱ δυνάμεις. Εἰς τὸν Βενιζέλον καὶ τοὺς ὁπαδοῦς του ἐδόθη ἀμνηστία. Τὸ 1906 ἐθεσπίσθη σειρά μεταρρυθμίσεων μετὰ τῶν ἐπιπέων συμπεριλαμβάνοντα ἡ υἱοθέτησις ἑνὸς συστήματος οἰκονομικοῦ ἐλέγχου καὶ ἡ ἀναδιοργάνωσις τῆς χωροφυλακῆς καὶ τῆς ἀστυνομίας-προετοιμασίαι διὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν ξένων στρατευμάτων. Τὸ 1906 τὸν Πρίγκηπα Γεώργιον διεδέχθη ὁ Ἀλέξανδρος Ζαΐμης, ὁ ὁποῦς τὸ 1907 ὡς Ὑπάτος Ἀρμοστής ὤρκησθη εἰς τὸ νέον σύνταγμα τὸ ἐκπονηθέν ὑπὸ τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως. Τὸ τροποποιηθέν σύνταγμα παρεῖχε ἐξαιρετικὰ νομοθετικά καὶ διοικητικά δικαιώματα. Μία ἐκλεγμένη βουλή ἐξήσκη τὸ τελικὸν οἰκονομικὸν ἐλεγχον, δύο δὲ Σύμβουλοι ὑπεύθυνοι ἔναντι τῆς βουλῆς ἀπετέλουσαν ἕνα εἶδος ὑπουργικοῦ συμβουλίου. Ἡ ἀποχώρησις τῶν ξένων στρατευμάτων συνεπληρώθη τὸ 1909.

Είς τας 12 'Οκτωβρίου 1908, του προγουμένου έτους ή Κρητική Συνέλευσις έψήφισε υπέρ της ένωσης με την Ελλάδα καί είς τας 14 'Οκτωβρίου 1912 Κρήτες βουλευταί έγιναν δεκτοί είς την Βουλήν των 'Ελλήνων. Μετά τους Βαλκανικούς πολέμους οί Τούρκοι ήναγκάσθησαν νά αποκηρύξουν τήν κυριαρχίαν της νήσου διά της Συνθήκης του Λονδίνου (1913) ήτις παρέχώρι τήν νήσον είς τήν Ελλάδα.

Κατά τό 1941 οί Γερμανοί έπετέθησαν έναντίον της νήσου δι' αλεξιπτωτιστών. Ο 'Ελληνικός Στρατός καί μία μεραρχία Νεοζηλανδών άντεστάθησαν γενναίως από της 19 Μαΐου μέχρι της 1ης Ιουνίου, όποτε οί Νεοζηλανδοί απέσυραν τόν στρατόν των είς τήν Αίγυπτον. 'Ανταρτοπόλεμος έπηκολούθησε έπί τι διάστημα. Μετά τήν συνθηκολόγησιν της Γερμανίας τήν 8ην Μαΐου 1945, είς τήν Κρήτην άπεκατεστάθη πάλιν ή 'Ελληνική κυριαρχία.

3. Πληθυσμός.

Κατά τήν άρχαιότητα ή Κρήτη έως νί συντηρούσε ένα έκατομύριο ή καί περισσότερους κατοίκους. Κατά τήν διάρκειαν της ένετοκρατίας ό υπολογισθείς πληθυσμός άνήρχετο είς 250.000. Μετά τήν κατάκτησιν της υπό των Ρούρικων οί κάτοικοι της Κρήτης ήλαττώθησαν σημαντικώς, μετά ταύτην όμως παρατηρήθη τάσις αύξήσεως. Κατά τό 1821 υπολογίζεται ότι ή Κρήτη θά είχε περί τας 260.000 κατοίκων τό ήμισυ των οποίων ήσαν Μωαμεθανοί. Κατά τό 1836 ό PASHLEY υπέλογισε τους κατοίκους της Κρήτης είς 130.000 ή δέ μείωσις όφείλεται είς τους πολέμους μεταξύ 1821-1830 καί τήν έπακολουθήσαν μετανάστευσιν. 'Επηκολούθησε πάλιν άργότερα αύξησις του πληθυσμού καί κατά τους υπολογισμούς του WATT κατά τό 1865 ό πληθυσμός της Κρήτης άνήρχετο είς 210.000. Οί αριθμοί διά τά έπόμενα έτη είναι οί ακόλουθοι:

1881.....	279.165	(άπογραφή)
1920.....	346.584	(α)
1928.....	392.211	(α)
1940.....	438.239	(άπογραφή)
1947.....	477.492	(β)

Κατά τό 1928 τά 6,2% του πληθυσμού της 'Ελλάδος (6.204.684) κατοικούσεν είς τήν Κρήτην έν συγκρίσει με τήν επίφάειαν αύτης ήτις είναι τά 6,4% της συνολικής έκτάσεως της χώρας. Τό 1940 ή έτησία αύξησις του πληθυσμού της ήτο 1,1% έν συγκρίσει προς τό 1,5% της 'Ελλάδος. Οί αντίστοιχοι αριθμοί διά τό 1920 ήταν 1,4% καί 3,0% αντίστοιχως. Η μέση διάρκεια ζωής έν Ελλάδαδι κατά τό 1928 ήτο 49,1 έτη έν συγκρίσει προς τά 36,0 έτη κατά τό 1879.

(α) Βασιλείου Γ. Βαλαώρα, Περικαί πληροφορίαί διά τόν πληθυσμόν της Κρήτης ('Ελλάς). Ο αριθμός 386.427 δίδεται υπό του κ. Βαλαώρα καί διά τό έτος 1928.

(β) Καταμέτρησις έξ έπιτοπίου έρεύνης, 1947-48, άνθελονοσιακός άγών. Ο υπολογιζόμενος πληθυσμός υπό του Υπουργείου 'Εθνικής Οικονομίας διά τό έτος 1947 είναι. 453.311.

Ἡ αὐξησης τῆς διάρκειας τῆς ζωῆς διὰ τοὺς ἄνδρας (13,1) καὶ διὰ τὰς γυναῖκας (13,4) κατὰ τὴν ἐν λόγω περίοδον τῶν 45 ἐτῶν ἦτο σχεδόν ἴση. (10) Ἡ ἐπιβεβαίωσις τῆς πικνότητος τοῦ πληθυσμοῦ ἐν Κρήτῃ κατὰ τετραγωνικὸν μίλλον εἶναι ἡ ἀκόλουθος:

Ἔτος	Ἀνά μιλ. ²
1881.....	87,18
1928.....	122,49
1940.....	136,86
1947.....	149,12

Ἡ ἀναλογία μεταξύ ἄρρένων καὶ θηλέων δίδεται κατωτέρω:

Ἔτος	Ἄρρενες	Θήλειαι	Ἄρρενες	Θήλειαι
1881(α)	141.602	137.563	50,72%	49,28%
1928(β)	187.369	199.058	48,49%	51,51%
1940(γ)	213.153	225.086	48,64%	51,36%

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἀναλφαβητισμὸν τὸ ποσοστὸν κατὰ τὸ 1881(α) ἦτο 87,95%. Τὸ 1928 25,6% τῶν ἄρρένων ἐν Κρήτῃ (ἡλικίας ὀκτώ ἐτῶν καὶ ἄνω) ἦσαν ἀγράμματοι, ἐν συγκρίσει πρὸς 23,5% εἰς ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα. Οἱ ἀντίστοιχοι ἀριθμοὶ διὰ τὰς θήλειαις ἦσαν 59,3% καὶ 58%. Τὰ δὲ ἀντίστοιχα ποσοστά διὰ τὸ σύνολον τῶν ἄρρένων καὶ τῶν θηλέων ἦσαν 43% καὶ 40,9% (β). Ὁ ἀναλφαβητισμὸς εἶναι πολὺ μειωμένος τῶρα εἰς τὴν Κρήτην, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχουν στατιστικὰ στοιχεῖα.

Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς γάμους(β) τὰ ποσοστά διὰ τοὺς ἐλευθέρους (1928) εἰς τὴν Κρήτην καὶ τὴν ὑπόλοιπον Ἑλλάδα ἦσαν τὰ ἀκόλουθα:

	Ἄρρενες	Θήλειαι	Σύνολον
Κρήτη	28,0%	21,5%	24,6%
Ἑλλάς	28,2%	16,1%	22,0%

Ἡ ἡλικία γάμου διὰ τοὺς ἄνδρας καὶ τὰς γυναῖκας εἰς τὴν Κρήτην ὅπως ἀναφέρει ὁ ΔR.DENSEN εἶναι:

	Ἄρρενες	Θήλειαι
Εἰς ἐπιβεβαίωσιν ἀναλογίαν	25-29 ἐτῶν	20-24 ἐτῶν
Εἰς μετρίαν ἀναλογίαν	20-24 ἐτῶν	25-29 ἐτῶν
Εἰς μικρὰν ἀναλογίαν	30-34 ἐτῶν	κάτω τῶν 20 ἐτῶν

(α) Ἀπογραφή

(β) Βασιλεῖου Γ. Βαλαώρα: Περὶ καὶ πληροφορίαι διὰ τὸν πληθυσμὸν τῆς Κρήτης (Ἑλλάς).

(γ) Στοιχεῖα Ὑπ. Ἀνοικοδομήσεως

(10) Β.Γ.Βαλαώρα: "THE GAIN IN THE EXPECTATION OF LIFE IN GREECE DURING THE LAST FIFTY YEARS", Χάγη, 1936.

Τά ποσοστά διά τούς ἐπικερδῶς ἐργαζομένους (1928) διά τήν Κρήτην καί δι' ὅλην τήν Ἑλλάδα εἶναι ὡς ἀκολούθως: (α')

	Κρήτη			Ἑλλάς		
	Ἄρρεν.	Θήλεις	Σύνολ.	Ἄρρεν.	Θήλ.	Σύνολ.
Γεωργία καί ἄλιεα	57,1	11,7	68,8	41,7	19,6	61,1
Βιομηχανία καί μεταφορῆ	13,8	2,4	16,2	18,3	4,2	25,5
Ἐμπόριον κ.λ.π.	7,1	0,3	7,4	8,3	0,3	8,6
Ἄλλαι ἀσχολίαι (ἐλεύθερα ἐπαγγέλματα)	5,1	2,5	7,6	6,4	2,4	7,8
	83,1	16,9	100	73,7	26,3	100

Ὁ ἀγροτικός (κοινότητες) καί ὁ ἱστοικός (δήμοι) πληθυσμός τῆς Κρήτης κατά νομαρχίας διά τί ἔτη τῶν ἀπογραφῶν 1928 καί 1940 ἐμφαίνονται εἰς τόν ἀκόλουθον πίνακα:

Ἔτος 1928 (ἀπογραφή)

Ἀπόλυτοι ἀριθμοί

Νομαρχία	1928		1940	
	Δῆμοι	Κοινότητες	Δῆμοι	Κοινότητες
Ἡρακλείου	35.763	101.185	26,11	73,89
Χανίων	30.201	83.029	26,67	73,33
Ρεθύμνου	10.263	60.957	14,41	85,59
Λασηθίου	1.180	69.633	1,67	98,33
Σύνολα	77.407	314.804	19,74	80,26

Ἔτος 1940 (ἀπογραφή)

Ἡρακλείου	45.918	122.000	27,65	72,65
Χανίων	28.213	97.880	22,37	77,63
Ρεθύμνου	10.972	62.084	15,02	84,98
Λασηθίου	14.348	56.824	20,16	79,84
Σύνολα	99.451	338.788	22,69	77,31

Ἡ ἀναλογία τῶν κατοικούντων εἰς τίς πόλεις ἄνω τῶν 5000 κατοικων (ἱστοικός πληθυσμός) ἔχει ὡς ἑξῆς:

ἀπογραφή	1928	19,44%
	1940	18,65%
καθ' ὑπολογισμόν	1947	22,38

(β) Βασιλείου Γ. Βαλωώρα. Μερικαί πληροφορίες διά τόν πληθυσμόν τῆς Κρήτης. (Ἑλλάς).

ΠΙΝΑΞ 1

ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ Ε.Γ.Τ., ΔΗΜΟΥΣ, ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΚΑΙ
 ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ (1947) (α)

Περιφέρεια	Νομός	Δήμος	Επαρχία	ἀριθ. οικογενειών	ἀριθ. κοινοτήτων
<u>Α. Νομός Χανίων</u>	126.093				
Πόλις Χανίων		31.792(β)			
Καστέλλι Κισσάμου		3.600			
Επαρχίαι					
1. Κυδωνίας			33.165	124	47
2. Σελίνου			10.519	90	15
3. Κισσάμου			20.342	184	46
4. Αποκορώνου			22.781	76	30
5. Σφακίων			3.894	22	9
	126.093	35.392	90.701	496	147
<u>Β. Νομός Ρεθύμνου</u>	83.440				
Πόλις Ρεθύμνου		14.850(γ)			
Άνω Αιθρία		2.000			

Οι πίνακες των δύο επομένων σελίδων δίδουν συμπληρωματικά στοιχεία διά τόν πληθυσμόν α) έν σχέσει πρός τήν διοικητικήν διαιρέσιν τής νήσου καί β) κατά ηλικίαν καί φύλον.

Διά τόν πληθυσμόν εις τό παράρτημα παρέχονται περισσότεραι πληροφορίαί (διά των στοιχείων 2α-δ) χρήσιμοι διά τους ασχολουμένους μέ τήν δημοσίαν υγείαν.

- (α) Απογραφή γενομένη υπό της Υπηρεσίας Ανθελονοσιακού άγώνος 1947-48. Ο πίναξ περιλαμβάνει καί τας κοινότητας εις τας οποίας δέν έγινε ψεκασμός διά DDT.
- (β) Ο αριθμός οικογενειών κατά τήν έρευναν δι' εξέτασεως αντιπροσωπευτικών δειγμάτων διά τό 1948 είναι 36828 (ο αριθμός των οικογενειών 10836 έναντι 6906 του 1940).
- (γ) Ο ίδιος αριθμός προέκυψε διά της μεθόδου εξέτασεως αντιπροσωπευτικών δειγμάτων κατά τήν έρευναν (1948) ο αριθμός των οικογενειών διά της έρευνης διεπισημώθη ότι ήτο 3446 έναντι 2780 του 1940.

3. Μιραμβέλλου			18.441	74	22
4. Σητείας			22.415	111	33
	79.445	17.130	62.315	239	81
Ολόκληρος ή Κρήτη	477.492	131.479	346.013	1466	549

ΠΙΝΑΞ 1

ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ Ε.Γ.Τ., ΔΗΜΟΥΣ, ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΚΑΙ
 ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ (1947) (α)

Περιφέρεια	Νομός	Δήμος	Επαρχία	ἄριθ. οἰκισμῶν	ἄριθ. κοινοτήτων
Α. Νομός Χανίων	126.093				
Πόλις Χανίων		31.792(β)			
Καστέλλι Κισσάρου		3.600			
Επαρχίαι:					
1. Κυδωνίας			33.165	124	47
2. Σελίνου			10.519	90	15
3. Κισσάρου			20.342	184	46
4. Αποκορώνου			22.781	76	30
5. Σφακίων			3.894	22	9
	126.093	35.392	90.701	496	147
Β. Νομός Ρεθύμνου	83.440				
Πόλις Ρεθύμνου		14.850(γ)			
Ἄνω Ἀγύγια		3.072			
Επαρχίαι:					
1. Ἀγ. Βασιλείου			10.600	54	26
2. Ἀμαρίου			10.667	41	26
3. Μυλοποταίου			23.422	114	41
4. Ρεθύμνου			20.829	87	46
	83.440	17.922	65.518	296	139
Γ. Νομός Ήρακλείου	188.514				
Πόλις Ήρακλείου		54.800			
Ἄνω Ἀρχάνες		3.760			
Κρουσσῶν		2.485			
Επαρχίαι:					
1. Βιάνου			6.969	18	11
2. Πυργιοτίσσης			8.905	20	11
3. Τεμένους			8.018	22	8
4. Μαλεβιχίου			16.072	58	28
5. Κνουρού			20.363	67	28
6. Μονοφαταίου			27.574	134	36
7. Πεδιάδος			39.578	116	60
	188.514	61.035	127.479	435	182
Δ. Νομός Λασηθίου	79.445				
Ἀγ. Νικόλαος (πρωτεύουσα)		3.110			
Γεράπετρα		5.410			
Σητεία		3.846			
Νεάπολις		4.764			
Επαρχίαι:					
1. Γεράπετρας			13.616	31	15
2. Λασηθίου			7.843	23	11
3. Μιραμβέλλου			18.441	74	22
4. Σητείας			22.415	111	33
	79.445	17.130	62.315	239	81
Ὀλόκληρος ἡ Κρήτη	477.492	131.479	346.013	1466	549

ΠΙΝΑΞ ΙΙ.

Ο ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΚΑΤΑ ΗΛΙΚΙΑΝ ΚΑΙ ΦΥΛΟΝ (1940)(α)

Ἡλικία	Ἄρρενες		Ἐθλεις	
	Ἀπόλυτοι ἄριθμοί	♀	Ἀπόλυτοι ἄριθμοί	♀
0-4	22.671	10,64	23.030	9,79
5-9	24.960	11,71	23.468	10,43
10-14	24.187	11,35	23.458	10,42
15-19	19.595	9,19	20.640	9,17
20-24	13.315	6,25	18.202	8,09
25-29	17.547	8,24	19.580	8,70
30-34	16.055	7,53	17.183	7,63
35-39	14.161	6,64	13.872	6,16
40-44	10.939	5,13	12.863	5,71
45-49	7.879	3,70	9.944	4,42
50-54	8.868	4,16	11.357	5,04
55-59	8.629	4,05	8.371	3,72
60-64	7.535	3,53	8.307	3,69
65-69	5.481	2,57	4.830	2,14
70-74	5.898	2,77	5.647	2,51
75-79	2.483	1,16	2.340	1,04
80-84	1.814	0,85	1.998	0,89
85-89	721	0,34	515	0,23
90-94	337	0,16	300	0,13
95-99	69	0,03	147	0,07
100+	9	0,00	34	0,02
<u>Σύνολον</u>	<u>213.153</u>	<u>100,00</u>	<u>225.086</u>	<u>100,00</u>

α) Ἀπογραφή 1940, Στοιχεῖα Ὑπουργείου Ἀνοικοδομήσεως.

4. Διοίκησης

Ἡ Ἑλλάς ἀνέκτησε τὴν ἰνεξαρτησίαν τῆς κατόπιν τῶν ἀγώνων τοῦ 1821-1829 καὶ διὰ τοῦ Πρωτοκόλλου τοῦ Λονδίνου (1830) ἀνεκηρύχθη ὡς Βασίλειον. Κατὰ τὸν δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον τὰ Γερμανικά ὄπλα ἤλθον εἰς βοήθειαν τῶν Ἰταλῶν ἐν Ἀλβανίᾳ καὶ ἐπέφερον τὴν συνθηκολόγησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Ἡ χώρα κατελήφθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καὶ τῶν Ἰταλῶν κατὰ τὰ ἔτη 1941-1944 τῆς πραγματικῆς ἀρχῆς οὕσης εἰς χεῖρας τῶν Γερμανῶν. Ἡ Κρήτη ἐτέθη ὑπὸ τὸν Γερμανικὸν ἔλεγχον καὶ οἱ Γερμανοὶ ἀνέλαβον τὴν διοίκησιν τῶν τριῶν δυτικῶν νομῶν, οἱ δὲ Ἰταλοὶ κατεῖχον τὸν ἀνατολικὸν νομὸν (Λασιθίον).

Κατόπιν τοῦ δημοψηφίσματος τοῦ 1946, ὁ Γεώργιος ὁ Β', ὁ δόπιος μετέφερε τὴν Κυβερνησίαν του κατὰ τὸν πόλεμον πρῶτον εἰς Κρήτην καὶ ἔπειτα εἰς Κάϊρον καὶ τελικῶς εἰς Λονδίνον, ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας. Μετὰ τὸν θάνατόν του, ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ Παῦλος ὁ Α', ὁ νῦν Βασιλεὺς, (1η Ἀπριλίου 1947). Κατόπιν τῶν ἐκλογῶν τοῦ 1946, ἡ Βουλὴ ἰποτελουμένη ἐκ 354 μελῶν, ἐν οἷς 206 λαϊκοὶ 68 τῆς Ἐθνικῆς Ἐνωσεως, 48 φιλελεύθεροι, 20 τῆς δεξιᾶς πτέρυγος ἢ Ζερβικοὶ, 9 ἰνεξάρτητοι Βασιλόφρονες ἢ τοῦ κόμματος Τουρκία βασιλῆ καὶ 3 ἰνεξάρτητοι (II). Τὰ μέλη τῆς Βουλῆς ἐκλέχονται κατὰ τὸ ἀναλογικὸν σύστημα διὰ τέσσαρα ἔτη. Ἐκαστος νομὸς ἀποτελεῖ ἐκλογικὴν περιφέρειαν καὶ ἡ Κρήτη ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ 21 μελῶν.

Ἡ δικαστικὴ ἐξουσία περιλαμβάνει (ἐν ἀνώτατον δικαστήριον) τὸν Ἀρειὸν Πάγον μὲ ἔδραν τὰς Ἀθήνας, ἑπτὰ ἐφετεῖα (ἐν ἐν Χανίοις), πρωτοδικεῖον δι' ἕκαστον νομὸν καὶ εἰρηνοδικεῖα εἰς ἑκάστην πρωτεύουσαν ἐπαρχίαν.

Ἡ ἐκτελεστικὴ κυβερνητικὴ ἐξουσία ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ Βασιλέως, τοῦ Πρωθυπουργοῦ καὶ τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ 21 περίπου Ὑπουργείων. Ὑπάρχουν (α) τέσσαρες Γενικαὶ Διοικήσεις (Κρήτης, Ἠλείου, Μακεδονίας καὶ Θράκης), (β) 47 νομοί, (γ) 150 ἐπαρχίαι, (δ) 160 πόλεις (ἄηροι) καὶ (ε) 5000 κοινότητες ἢ χωρία μὲ πληθυσμὸν κίτω τῶν 10.000 κατοίκων. Ὑπάρχουσι νόμοι καὶ κατονισμοί. Ἡ πρωτοβουλία τῶν ἀρχῶν τῆς νήσου δεσμεύεται ἐκ φόβου ἀποδοκιμασίας ὑπὸ τῶν ἀνωτέρων καὶ ὁ ἐνθουσιασμός τῶν ἐντοπίων μειοῦται ἐκ τῆς ἀναβλητικότητος τοῦ κέντρου.

Κατὰ τὰ πρὸ τοῦ πολέμου ἔτη αἱ δαπάναι τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους ἀνῆρχοντο εἰς 13 περίπου δεκατομμύρια δραχμῶν ἑτησίως, τὰ ὅποια κατὰ τὸ πλεῖστον ἦσαν στρατιωτικαὶ δαπάναι καὶ ἐξυπηρέτησις δημοσίου χρέους. Οἱ εἰσγωγικοὶ δασμοὶ καὶ ὁ φόρος ἐπὶ τῆς καταναλώσεως τοῦ καπνοῦ ἦσαν αἱ δύο ἀποδοτικαὶ φορολογίαι. Ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος ἐπέβλεπε περίπου τὸ ἐν δέκατον τῶν κρατικῶν ἐσόδων. Οὐσιώδη ποσὰ τῶν ἐσόδων προήρχοντο ἐκ τῶν Κρατικῶν μονοπωλίων-ἀλάτος, σμύριδος Νάξου, σιγαροχάρτου, παιγνιοχάρτων, πυρετῶν καὶ φωτιστικοῦ πετρελαίου. Γενικῶς τὸ φορολογικὸν σύστημα περιλάμβανεν (1) ἀμέσους φόρους καθαρῶς προσόδου, μεταβιβάσεως κυριότητος, φόρους κύκλου ἐργασιῶν, ἰσφάλιστρα καὶ ἄλλους μικρότερους φόρους καὶ (2) ἑμμέσους φόρους εἰσαγωγῶν, καταναλώσεως καπνοῦ, οἱ-

(†I) GREECE: THE STATESMAN'S YEAR BOOK, 1947, ὑπὸ S.H. STEINBERG, ἔκδοσις MC MILLAN & CO. LTD, LONDON.

νοπνεύματος κλπ., είδων μονοπωλίου, χαρτοσήμου, θεαμάτων, μεταφορών και άλλους μικροτέρους φόρους. Κατά τήν περίοδον τής κατοχής έπιβλήθη φόρος επί των πωλήσεων και των έμπορικων συναλλαγών, αλλά μετά τήν άπελευθέρωσιν ο φόρος επί των πωλήσεων κατηργήθη (12). Ο προϋπολογισμός των δαπανών έκάστου ύπουργείου καταρτίζεται υπό του ρμοδίου Υπουργού επί τής βάσει ώρισμένου λογιστικού συστήματος. Οι προϋπολογισμοί ούτοι υποβάλλονται πρὸς έγκρισιν εἰς τόν Υπουργόν των Οίκονομικῶν. Ο Κρατικός προϋπολογισμός των έσόδων καταρτίζεται υπό του Υπουργείου Οίκονομικῶν. Ο Διευθυντής του προϋπολογισμού μιᾶς υπηρεσίας τής Γενικῆς Διευθύνσεως Δημοσίου Λογιστικού έκ των προϋπολογισμῶν τούτων συντάσσει τόν Γενικόν Κρατικόν προϋπολογισμόν. Ούτος υποβάλλεται πρὸς έγκρισιν υπό του Υπουργείου Οίκονομικῶν εἰς τό Υπουργικόν Συμβούλιον. Τό Υπουργεῖον Οίκονομικῶν εὐθύνεται διά τήν εἰσπραξίαν των φόρων. Αἱ εἰσπράξεις αὗται κατατίθενται παρά τῆ Γραφῆς τής Ελλάδος, καί ἡ Τράπεζα αὕτη πληρώνει διά λογαριασμόν καί τῆ έντολή του Υπουργείου Οίκονομικῶν (13).

α. Ἡ Γενική Διοίκησις Κρήτης.

Ἡ Κρήτη εἶναι χωριστόν τμήμα τής Ελλάδος καί εἶναι μία έκ των τεσσάρων Γενικῶν Διοικήσεων τοῦ κράτους. Ο Γενικός Διοικητής, τοῦ οποίου ἡ άρριβή καταβάλλεται υπό του Υπουργείου Ἐσωτερικῶν, διορίζεται υπό του Βασιλέως τῆ προτάσει τοῦ Υπουργικοῦ Συμβουλίου ἡ θητεία του εἶναι άδριστος. Ο Γενικός Διοικητής εἶναι ο περιφερειακός εκπρόσωπος τής Κυβερνήσεως, χρησιμεύει ὡς συντονιστής των διευθυντῶν των διαφόρων κρατικῶν υπηρεσιῶν τής περιφέρειας τής Γεν. Διοικήσεως καί εἶναι ὁ προϊστάμενος των νομαρχῶν των τεσσάρων νομῶν τής Κρήτης. Μετά τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ συνεργάζεται στενῶς ὁ Γενικός Γραμματεὺς, ὁ οποίος εἶναι επίσης πολιτικόν πρόσωπον. Ἐκ των υπηρεσιῶν των διαφόρων ύπουργείων εἰς τήν περιφέρειαν τής Γενικῆς Διοικήσεως, ὁ Διευθυντής τής Γενικῆς Διοικήσεως, μόνιμος υπάλληλος υπαγόμενος εἰς τό Υπουργεῖον Ἐσωτερικῶν, εἶναι ὁ κατά σειράν άνώτερος μετά τόν Γενικόν Διοικητήν. Αἱ υπηρεσίαι αὗται, καλούμεναι διευθύνσεις καί τμήματα εἶναι αἱ ἑξῆς: Ὑγιεινῆς, Γεωργίας Δημοσίων Ἔργων, Άνοικοδομησεως, Οίκονομικῶν Ὑπηρεσιῶν, Τ.Τ.Τ., Μεταφορῶν καί Συγκοινωνιῶν, Κοινωνικῆς Προνοίας καί Ἐφοδιασμοῦ. Οἱ προϊστάμενοι των περιφερειακῶν τούτων κλάδων άποτελοῦσι γνωμοδοτικόν συμβούλιον παρά τῆ Γενικῆ Διοικητῆ. Ἐξαιρέσει τής άπλης συνεργασίας αἱ δικαστικά άρχαί, αἱ στρατιωτικά καί συνεπῶς καί ἡ χωροφυλακή Κρήτης δέν θεωροῦνται ὡς τμήματα τής Γενικῆς Διοικήσεως καί των νομαρχιῶν. Τό προσωπικόν των υπηρεσιῶν τούτων

(12) Ἐκθεσις-Φορολογικόν σύστημα ἰσχύον έν Ελλάδι. Ἐκ τοῦ Γραφείου πληροφοριῶν τής ΑΜΑΓ, Υπουργεῖον Οίκονομικῶν 2111.

(13) "Ἐγχειρίδιον Πολιτικῶν Ὑποθέσεων τής Ελλάδος", κεφάλαιον 4, περί Δημοσίων Οίκονομικῶν συνταχθέν υπό τής Ὑπηρεσίας Νομισματικῶν Ἐρευνῶν, τοῦ Υπουργείου Οίκονομικῶν, διά τήν Διεύθυνσιν Στρατιωτικῆς Διοικήσεως, Γραφεῖον Γενικοῦ Φρουρίρχου (προσωρινόν σχέδιον).

είναι έντόπιμο υπάλληλοι τών οικείων Υπουργείων έν 'Αθήναις, οί δέ διευθυνταί είναι περιφερειακοί αντιπρόσωποι τών 'Υπουργείων τούτων. 'Η μισθοδοσία τών μόνιμων δημόσιων υπαλλήλων γίνεται άπ' ευθείας υπό τών κεντρικών 'Υπουργείων. 'Η χορήγηση πιστώσεων διά άλλας διπάνεις γίνεται επίσης υπό τών 'Υπουργείων τούτων άλλ'ό προϋπολογισμός τών άπ'ιτουμένων κατά κεφάλαιον καί άρθρον ποσών γίνεται βάσει έτησίων καταστάσεων υποβαλλομένων υπό τών περιφερειακών προϊσταμένων. 'Απαντες οί μόνιμοι υπάλληλοι είναι δημόσιοι υπάλληλοι, διά τούς όποιους προβλέπονται συντάξεις κατά τήν άποχώρησιν των εκ τής υπηρεσίας. 'Η έπίσημος έπαφή, μεταξύ τών 'Υπουργών καί τών οικείων περιφερειακών αντιπροσώπων γίνεται διά του Διευθυντού τής Γενικής Διοικήσεως ή διά τούτου καί του Γενικού Διοικητού. Διά τας νομαρχίας (Χανίων, Ρεθύμνου, 'Ηρακλείου καί Λασηθίου) υπάρχουν παραρτήματα υπηρεσιών τών περιφερειακών διευθύνσεων, τό δε προσωπικόν τών υπηρεσιών τούτων αποτελείται έξ υπαλλήλων τής οικείας διευθύνσεως.

Αί νομαρχίαι διαιρούνται εις έπαρχίας καί κοινότητας.

Β. Νομαρχίαι.

'Η νήσος Κρήτη διαιρείται εις τέσσαρα διοικητικά τμήματα καλούμενα νομούς. Κατά τό 1940 ό νομός 'Ηρακλείου, ό μεγαλύτερος έξ όλων είχε πληθυσμόν 167.918 κατοίκων, ένθ' οί μικρότεροι νομοί Λασηθίου καί Ρεθύμνου είχαν ό μόν 71.172 κατοίκους καί ό έτερος 73.056 κατοίκους. Κατωτέρω γίνεται σύγκρισις διά τό έτος 1940, τών τεσσάρων αυτών νομών έν σχέσει πρός τας διοικητικές υποδιαιρέσεις καί τόν πληθυσμόν:

<u>Νομός(α)</u>	<u>'Επαρχίαι</u>	<u>Δήμοι</u>	<u>Κοιμότητες</u>	<u>Πληθυσμός</u>
'Ηρακλείου	7	2	183	167.918
Χανίων	5	1	152	126.093
Ρεθύμνου	4	1	133	73.056
Λασηθίου	4	4	84	71.172

'Η προϊσταμένη διοικητική άρχή έκάστου νομού είναι ή Νομαρχία. 'Ο νομάρχης είναι τό κυριώτερον εκτελεστικόν όργανον τής νομαρχίας. Διορίζεται διά διατάγματός του 'Υπουργικού Συμβουλίου καί ή διαρκεια τής υπηρεσίας του εξαρτάται εκ τών διαθέσεων τής Κυβερνήσεως. Οί νομαρχαι συνήθως άνήκουν εις τό κόμμα τό όποιον έχει τήν άρχήν καί συνήθως προτιμάται δικηγόρος διά τό αξίωμα τούτο. Όλοι οί σημερινοί νομαρχαι Κρήτης είναι δικηγόροι. 'Ο Γενικός Διοικητής τής νήσου είναι ό άμεσος προϊστάμενος τών νομαρχών. Αί όδηγίαι του εκτελούνται υπ' αυτών καί ή δικαιοδοσία του υπερβαίνει τήν έκδικήν των κατά τήν θεώρησιν τών υπό τών νομαρχών υ-

(α) 'Ο νομός 'Ηρακλείου τό 1947 είχε 3 δήμους 182 κοινότητας, πληθ. 188.514 ό νομός Χανίων τό 1948 είχε 2 δήμους, 154 κοινότητας καί ό πληθυσμός του τόν 'Απρίλιον ήτο 129.314, βάσει τών αριθμών τής 'Υπηρεσίας 'Εφοδιασμού, ή οποία έκδίδει τά δελτία τροφίμων, ό νομός Ρεθύμνου είχαν 139 κοινότητας καί 2 δήμους τό 1947, πληθ. 83.440, ό νομός Λασηθίου είχαν 81 κοινότητας τό 1947, πληθ. 79.445.

ποβαλλομένων εις αυτόν αποφάσεων. Ο νομάρχης εκτελεῖ χρέη τοπικοῦ εκπροσώπου όλων τῶν Ὑπουργείων καὶ κυρίως τοῦ Ὑπουργείου Ἑσωτερικῶν. Ἐνεργεῖ ὡς συντονιστής τῶν διαφόρων ὑπηρεσιῶν καὶ εἶναι ὁ γενικὸς ἐπόπτης τῶν δήμων καὶ κοινοτήτων. Ο νομάρχης καταναλίσκει όλον τὸν χρόνον του εἰς τὰ καθήκοντα του, ἀπαγορευομένου εἰς αὐτὸν διὰ νόμου νὰ ἀσκήσῃ ἰδιωτικὸν ἐπάγγελμα κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὑπηρεσίας του. Ο μισθὸς του καὶ τὰ ἐξοδὰ του παρυστάσεως εἰς αὐτὸν καταβάλλονται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Ἑσωτερικῶν. Δέν ὑπάρχει νομαρχιακὸν συμβούλιον ἢ ἄλλο γνωμοδοτικὸν ὄργανον, ἀλλ' αἱ εἰδικαὶ ὑπηρεσίαι τῆς διοικήσεως τοῦ νομοῦ δύνανται νὰ ἔχωσι ἐπιτροπὰς ἐκ προσώπων ἀνηκόντων εἰς αὐτάς, τῶν ὁποίων πρόεδρος θὰ εἶναι ὁ νομάρχης.

Στενῶς συνεργάζεται μετὰ τοῦ νομάρχου ὁ διευθυντὴς τῆς νομαρχίας, δημόσιος ὑπάλληλος τοῦ Ὑπουργείου Ἑσωτερικῶν τοῦ ὁποίου καθήκον εἶναι ἡ γενικὴ διοίκησις τοῦ νομοῦ ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ νομάρχου. Ἄλλοι ὑπάλληλοι ἀσχολούμενοι μετὰ τὴν διοίκησιν τοῦ νομοῦ εἶναι δημόσιοι ὑπάλληλοι-τοπικοὶ εκπρόσωποι τῶν διαφόρων Ὑπουργείων τῆς κεντρικῆς διοικήσεως. Ἐκαστὸν Ὑπουργεῖον ἔχει κατ'ἰστάσιν τοῦ προσωπικοῦ τῶν εκπροσώπων του εἰς ἕκαστον νομόν καὶ εὐθύνεται διὰ τὴν ἐκλογήν τῶν τοπικῶν τούτων ὑπαλλήλων καὶ διὰ τὴν μισθοδοσίαν καὶ τὰς ἄλλας τῶν δαπάνας. Οἱ μισθοὶ τῶν τοπικῶν ὑπαλλήλων καταβάλλονται ὑπὸ τοῦ δημοσίου τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ νομοῦ ἐπὶ τῇ βάσει μισθοδοτικῶν κατατάσεων συντασσομένων ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τῆς νομαρχίας. Αἱ πιττώσεις διὰ τὰς πληρωὰς ταύτας καθορίζονται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου καὶ τοῦ δημοσίου ταμεῖου τοῦ νομοῦ.

Ἡ οἰκονομικὴ ἐφορὰ καὶ ἡ ὑπηρεσία τῆς νομαρχίας εἶναι συντονισμένα ἰδιωτικαὶ ὑπηρεσίαι τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν. Οἱ ὑποχεούμενοι νὰ πληρῶνωσι φόρους παρουσιάζονται εἰς τὸν οἰκονομικὸν ἐφορον τοῦ νομοῦ καὶ τὸν ταμίαν διὰ νὰ δηλώσωσι τὰ εἰσοδήματά των. Ἐάν ὁ φορολογούμενος δέν συμφωνεῖ μετὰ τοὺς εἰς αὐτὸν ἐπιβληθέντας ὑπὸ τοῦ δημοσίου φόρους, δικάσθαι νὰ ὑποβάλῃ ἔνοστασιν εἰς ἀναθεωρητικὴν ἐπιτροπὴν. Εἰσπράττεται 20 ἕως 30 τοῖς ἑκατὸν φόρος εἰσοδήματος ἐπὶ τῆς ἐγγείου παραγωγῆς, π.χ. τοῦ ἐλαίου καὶ τοῦ ἄλατος ἐπὶ τῇ προβλέψει ὅτι τὰ προϊόντα ταῦτα πολοῦνται ἔξω τῆς κοινότητος, εἰς τὴν ὁποίαν παρήχθησαν. Ὁ φόρος οἰκοδομῶν εἶναι ἐπιτοῦ ἐνοικίου ἀσχέτως ἐάν ἡ οἰκία κατοικεῖται ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτῆτου ἢ ἔχει ἐνοικιασθῆ. Ἡ κεντρικὴ ὑπηρεσία τῆς διοικήσεως τηρεῖται ἕνημερος τῶν εἰσπράσεων τῶν φόρων, ἀλλὰ μόνον τὰ πλεονάσματα τοῦ προϋπολογισμοῦ ἀποστέλλονται εἰς Ἀθήνας.

Αἱ εἰδικαὶ ὑπηρεσίαι τῆς Νομαρχίας περιλαμβάνουσιν (1) ὑγειονομικὸν κέντρον ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν νομιάτρου, (2) ὑπηρεσίαν γεωργίας καὶ δασῶν, (3) γραφεῖον νομορηχανικοῦ Δημοσίων Ἔργων ἀσχολούμενον μετὰ τὰς δημοσίας ὁδοὺς, τοὺς λιμένας καὶ τὰς ἀποστραγγίσεις, (4) ὑπηρεσίαν ἀνοικοδομήσεως, (5) ὑπηρεσίαν ἐκπαιδεύσεως ἀποτελουμένην ἐκ δύο ἐπιθεωρητῶν κατωτέρας ἐκπαιδεύσεως (τὰ σχολεῖα μέσης ἐκπαιδεύσεως ἐπιθεωροῦνται ὑπὸ τῆς Διευθύνσεως ἐκπαιδεύσεως τῆς Γενικῆς Διοικήσεως), (6) ὑπηρεσίαν κοινωνικῆς προνοίας, ἡ ὁποία ἀσχολεῖται εἰδικῶς μετὰ τὴν βοήθειαν οἰκογενειῶν στρατευθέντων καὶ δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ τὴν συντήρησιν τῶν ὀρφανοτροφείων, (7) ὑπηρεσίαν Τ.Τ.Τ., (8) ὑπηρεσίαν ἐφοδιασμοῦ, τῆς ὁποίας ὁ διευθυντὴς τῆς ἀρέσῃ ἐν-ολῆ τοῦ νομάρχου, ἀσχολεῖται μετὰ τὴν διανομήν εἰσῶν βοήθειας διὰ τῆς ἐκδόσεως ἐπισιτιστικῶν δελτίων. (9) ὑπηρεσίαν ἢ γρα-

φετον τοπικής διοικήσεως, τό όποϊον εξετάζει ή έλέγχει τās προτει-
νομένας ένεργείας υπό τών διαφόρων κοινοτήτων και δήρων διά τήν
διεξαγωγήν τών υποθέσεων τοπικής διοικήσεως, (10) ήμιαυτόνομον
οικονομικήν υπηρεσίαν, ή οποία είναι ούσιαστικώς τί τρία τελω-
νεία τών νομών, ή οικονομική έφορία και τό δημόσιον ταμεϊον, (11)
ανεξάρτητον δικαστικήν αρχήν περιλαμβάνουσαν τά εϊρηνιδικεϊτα και
τά πρωτοδικεϊτα διά τήν εκδίκασιν τών πολιτικών και ποινικών υπο-
θέσεων, (12) ανεξάρτητον υπηρεσίαν χωροφυλακής, (13) γραφεϊον έργα-
σίας, (14) στατιστικήν υπηρεσίαν, ήτοι τοπικήν υπηρεσίαν του Υ-
πουργείου Έθνικής Οικονομίας, ασχολουμένην μέ τήν κίνησιν του
πληθυσμου, στατιστικās εισαγωγών και εξαγωγών και στατιστικās λη-
ξιαρχικών πράξεων (γεννήσεων, θανάτων και γάμων) και (15) γραφεϊον
μηχανικου δήρων και κοινοτήτων, τό όποϊον μελετā και έπιβλέπει
τήν εκτέλεσιν τοπικών έργων (παριδείγματος χάριν τήν εγκατάστασιν
δικτύου ύδρευσεως εις χωρία ή πόλεις). Ίσως νά ύπάρχει και
μία ανεξάρτητος υπηρεσία εις τόν νομόν λασσηθίου μέσφ της όποιās
διεκπεραιούνται όλαι αι διατάγαι τών Υπουργείων εν τη περιοχη
αύτη.

Υ. Έπαρχια και δημόσιαι υπηρεσίαι.

Η έπαρχία εν Κρήτη είναι υποδιαίρεσις του νομου και άπο-
τελεϊται εξ άλλοτε άλλου αριθμου κοινοτήτων. Τό 1940 ή Κρήτη ά-
ποτελεϊτο εξ 20 έπαρχιών, εξ ών ή έπαρχία Πεδιάδος περιελάμβανε
τόν μεγαλύτερον αριθμόν κοινοτήτων (61) ή δέ έπαρχία Τεμένους τόν
μικρότερον (8). Ο πληθυσμός εις τās έπαρχίαις κατά τό 1940 εκυ-
μαϊνετο από 61.684 κατοίκους εις τήν Έπαρχίαν Κυθωνιών έως
4.115 εις τήν έπαρχίαν τών Σφακιών, ή όποία είναι ή μικροτέρα εις
τόν κατωτέρω πίνακα κατατάσσονται αι έπαρχίαι αναλόγως του ά-
ριθμου τών κατοίκων:

Έπαρχίαι μέ πληθυσμόν 35.000 και άνω.....	3
" " " 20.000-35.000.....	7
" " " 10.000-20.000.....	5
" " " κάτω των 10.000.....	5

Τό μεγαλύτερον ή τό σπουδαιότερον χωρίον εύρισκόμενον εις
τό κέντρον της έπαρχίαις εκλέγεται συνήθως ως πρωτεύουσα αυτής.
Η πρωτεύουσα εν τούτοις δέν πρέπει νά θεωρηται ως ή έδρα της
έπαρχιακής διοικήσεως, αλλά μάλλον ως τό μέρος όπου λειτουργούν
ιδιαίτεροι κρατικαι υπηρεσίαι, ως της χωροφυλακής, του εϊρηνοδι-
κειου, του γεωπόνου, του ταμίου και του έφόρου, του υποθηκοφυλα-
κειου ένός γραφείου Τ.Τ.Τ., σπινίως δέ ένός τμήματος της Έγρο-
τικής Τραπεζης, ένός υγειονομικου έπόπιου κατά της έλονοσίας, της
άγροφυλακής, ως και ένός γεωργικου εκτιμητου. Αι υπηρεσίαι αυται
είναι παραρτήματα τών ντιστοιχών κρατικών Υπηρεσιών ή Υπουρ-
γείων, λειτουργούσαι υπό τήν έπίβλεψιν του εκπροσωπου του νομαρ-
χου, συγκεκριμένως της Ασφαλείας, της Δικαιοσύνης, της Γεωργίας,
των Οικονομικών, των Τ.Τ.Τ., της Υγεινής και Δημοσίας Τάξεως.
Ο σκοπός των παραρτημάτων αυτών είναι νά διευκολύνη τās κρατικ-
κās υπηρεσίαις και από της άπόψεως των δημοσιών υπηρεσιών και ά-
πό της άπόψεως των πολιτών τους όποίους αι υπηρεσίαι αυται άφο-

ρουν. Συνήθως εν η δύο κτίρια, κρατικής η κοιν τικής ιδιοκτησίας στεγάζουν τας υπηρεσίας ταύτας.

Ίατρος εύρίσκεται πάντοτε εις μίαν έπαρχιακήν πρωτεύουσαν, και βως και φαρμακείον, αλλά Ιατρεία η νοσοκομεία δέν υπάρχουν εις αυτά τά κέντρα. Συνήθως εις τίσ πρωτευούσαν των έπαρχιών υπάρχει γυμνάσιον (πλήρες η ημιγυμνάσιον).

δ. Δημοτικά υπηρεσίαι.

Τό 1940 υπήρχον 27 δήμοι (α) εις τά άστικά και ημιστικά κέντρα. Έξαιρέσει της Ιερήπετρας, ένός μικρού λιμένος επί της Δυβικής άκτής αι πόλεις αύται εύρίσκονται επί η πλησίον της βορείου άκτής της νήσου. Τό Ηράκλειον, ό μεγαλύτερος (42.557 κατοίκων) και κυριώτερος λιμήν της Κρήτης, εύρίσκεται εις τό κέντρον της νήσου Τά Χανιά, η πρωτεύουσα της νήσου και τό μετά τό Ηράκλειον μεγαλύτερον άστικόν κέντρον (28.213) εύρίσκεται εις την δυτικήν Κρήτην εις τόν κόλπον των Χανίων-εις άπόστειν όλίγων μόνον μιλίων υπό του λιμένος της Σούδας, (ό όποτος έπίσης χρησιμοποιείται ως λιμήν των). Τό 1940 ό μικρότερος δήμος ητο οι Έπάνω Άρχάνες (κατοικ. 3.361).

Η Δημοτική άρχή άποτελεΐται από τόν Δήμαρχον και τά μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου. Οι λειτουργοί ούτοι, συνήθως, αϊρετοί, κατά τά τελευταία έτη διορίζοντο υπό του Υπουργού των Έσωτερικών. Οι δήμαρχοι των μεγαλύτερων δήμων δυνατόν άφιερώνουν όλον τόν χρόνον των διά τας υπηρεσίας του δήμου. Ο δήμαρχος είναι λειτουργός, μέ έκτελεστικήν έξουσίαν, αλλά δέν είναι μέλος του Δημοτικού Συμβουλίου. Τό Δημοτικόν Συμβούλιον δύναται νά έχη 9 έως 18 μέλη, έν μέλος εκλέγεται δήμαρχος δι' έγένετος, προβλέπεται δέ και η σύστασις Έκτελεστικής Επιτροπής. Ο δήμαρχος και τό Δημοτικόν Συμβούλιον άποτελούν την δημοτικήν έκτελεστικήν άρχήν.

Έπί πλέον τό Δημοτικόν Συμβούλιον έχει την έξουσίαν νά συντάσση τους δημοτικούς κανονισμούς, αλλά όλοι οι κανονισμοί και αι άποφάσεις πρέπει νά θεωρούνται και νά έγκρίνωνται υπό του νομάρχου. Οι σχέσεις του νομάρχου μέ τας δημοτικές άρχάς δέν έχει και μεγάλην σημασίαν διά την λειτουργίαν των δημοτικών υπηρεσιών, μολοντί ό νομάρχης πρέπει νά έγκρίνη τας πράξεις του δημάρχου και του Συμβουλίου. Τά δικαιώματα των δήμων νά επιβάλλουν φορολογίας (εύρύτερα των των κοινοτήτων) καθορίζονται διά νόμου και υποκεινται εις τόν έλεγχον του νομάρχου, Ιεραρχικώς διά του τοπικού εκπροσώπου της Διοικήσεως. Τά έσοδα προέρχονται έκ του φόρου εισαγωγών (μέχρι 40%) του φόρου πωλήσεων, φόρου κατοικίας, φόρου παροχής ύδατος, φόρου επί της παροχής ηλεκτρικού ρεύματος, επί της άλιείας κλπ. Ο δήμος συλλέγει τους φόρους του και διαχειρίζεται τά εισοδηματά του, άλλ' αι δαπάναι του δυνατόν νά απαιτούν έγκρισιν του νομάρχου η, εις τινας περιπτώσεις, έγκρισιν του Υπουργού. Ένθα αι μεγαλύτεραι κοινότητες κατά τό μάλλον και ήττον δέν υπάγονται εις τόν έλεγχον της νομαρχίας, βσον άφορά τας οικονομικές των υποθέσεις, αι υποθέσεις αύται των μικρότερων δήμων διεκπεραιούνται κατά τόν αυτόν τρόπον, όπως και αι των κοινοτήτων έν γενει. Η χρη-

(α) Από της άπογραφής του 1940, ό αριθμός αυτών ηυξήθη εις 11.

ματοδότης της δημοτικής διοικήσεως γίνεται βάσει προϋπολογισμού συμπεριλαμβάνοντος τας υπολογιζομένας κατά την διάρκειαν του έτους εισπράξεις και δαπάνας. Βεβαίως τηρούνται λογιστικά βιβλία και διακαταλογητικά των δαπανών. Ο δήμος περιλαμβάνει Οικονομικόν Τμήμα, αποτελούμενον έξ ενός ταμείου, επίσης διαθέτει τεχνικόν και διοικητικόν προσωπικόν, ως λογιστάς, γραφεύς κλπ. Έκτος δήμος έχει τό Δημαρχεϊον του εύρισκόμενον εις τό κέντρον της πόλεως διά νά διευκολύνεται ή διεξαγωγή των δημοτικών υπηρεσιών.

Οι υπάλληλοι του δήμου είναι δημόσιοι υπάλληλοι. Επί πλέον αι υποδιαίρεσεις διά την λειτουργίαν των τοπικών δημοσίων υπηρεσιών εν Κρήτη είναι εν γένει αι αὐταί μέ τας εις οίανδήποτε άλλην πόλιν της Ελλάδος του αὐτοῦ μεγέθους. Ο δήμαρχος υποδεικνύει και τό Συμβούλιον έγκρίνει τόν διορισμόν των προϊσταμένων των δωαφόρων τμημάτων. Ο Γενικός Γραμματεὺς του δήμου είναι ο κυριώτερος διοικητικός υπάλληλος, ο άμέσως μετά τόν δήμαρχον. Αι δημοτικά υπηρεσία περιλαμβάνουν διοικητικάς υπηρεσίας, τμήμα παρουσίας του δημοσίου και δημοσίων υποθέσεων, τεχνικάς υπηρεσίας, συντήρησιν των πάρκων και κήπων, νομικόν τμήμα, οικονομικάς υπηρεσίας κλπ. Ο μηχανικός του δήμου άσχολείται μέ τεχνικά ζητήματα, ως τά δίκτυα υδρεύσεως και άποχετεύσεως της πόλεως, ή διάθεσις των άπορριμμάτων και ή συντήρησις των έργων της πόλεως. Ο έφοδιασμός του δήμου μέ ηλεκτρικόν δύναται νά άνατεθῆ εις ιδιωτικήν εταιρείαν ως εις τό Ρέθυμνον και την Ίεράπετραν. Άλλή υπηρεσία αὐτή δύναται επίσης νά παρασχεθῆ υπό Νομικοῦ Προσώπου Δημοσίου Δικαίου ως υπηρεσία κοινῆς ωφελείας, ως συνέβη εις τά Χανιά· εις τό Ήράκλειον ειδική υπηρεσία του δήμου άσχολείται μέ τόν έφοδιασμόν της πόλεως δι' ηλεκτρικοῦ ρεύματος.

Συνήθως οι δήμοι δέν διορίζουν υγειονομολόγους, αλλά δυνατόν νά διορίζουν ένα ή περισσότερους δημοτικούς, Ιατρούς κατά τό σύστημα της μερικής άποσχολήσεως. Τό έργον των δημοτικών Ιατρών είναι ή Ιατρική περίθαλψις των άπόρων άσθενών· εις τόν Ιατρόν του δήμου δύναται νά άνατεθῆ και ή παρακολούθησις των άσθενών του δημοτικού νοσοκομείου. Δύναται επίσης οὗτος νά παρακολουθῆ τας οικογενείας των στρατευμένων, νά εξετάζει τούς μαθητάς των σχολείων νά εκτελῆ προληπτικούς έμβολιασμούς και νά επιθεωρῆ τά τροφιμα. Τό Υπουργεϊον Υγιεινῆς πρός τόν σκοπόν όπως δώσῃ έφόδια εις τούς υπαλλήλους τούτους, ώστε νά άνταποκρίνωται εις τά καθήκοντά των, καθιέρωσε ειδικήν σειράν μαθημάτων εις την Υγειονομικήν Σχολήν Αθηνών.

ε. Κοινοτικάς υπηρεσίαι.

Κατά την άπογραφήν του 1940 υπήρχον εν Κρήτη 552 κοινότητες πλην των οκτώ δήμων.

Ως πρός τούς τέσσαρας νομούς, ο του Ήρακλείου, ο και ο μεγαλύτερος, άπετελεῖτο έξ 183 κοινοτήτων, ο δέ του Λασισηθίου, ο και μοκρότερος, έξ 84. Ο συνολικός πληθυσμός των κοινοτήτων τούτων ήτο 338.788, της μεγαλύτερας έχούσης πληθυσμόν 3.072, της δέ μικρότερας 110.

Εἰς τὸν κατωτέρω πίνακα κατατάσσονται αἱ κοινότητες ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ των: (1940)

Πληθυσμὸς ἄνω τῶν 3.000 κατοίκων.....	1
" 2.000 - 3.000 κατ.....	8
" 1.000 - 2.000 κατ.....	52
" 500 - 1.000 κατ.....	231
" κάτω τῶν 500 κατοίκων.....	260

Ἡ κοινότης ἐν Κρήτῃ εἶναι διοικητικὴ ὑποδιαίρεσις τῆς ἐπαρχίας καὶ γεωγραφικῶς ἀποτελεῖ περιοχὴν, εἰς τὴν ὅποιαν εὐρίσκονται μῖα ἢ καὶ περισσότεραι κῶμαι ἢ χωρία. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον αἱ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς κοινότητος περιλαμβάνονται γαῖαι ἀποτελοῦν ἰδιωτικὴν ἰδιοκτησίαν καὶ ἕκαστον κτῆμα ἀποτελεῖται ἀπὸ σχετικῶς μικρὴν οἰκίαν ἢ ἀγρὸν. Μικρὸν μόνον μέρος τῶν γαιῶν ἀνήκει ἀλλ' εὐθείας εἰς τὸ Κράτος. Τὰ ἴσων στήρια ὄπως καὶ τὰ ἵπποχαρὶ καὶ ταμεῖα κατέχουν μεγάλας μεγάλας ἐκτάσεις γαιῶν. Αἱ γαῖαι τῶν ἵπποχαρῶν ταμεῖων θὰ διανεμηθῶν μεταξύ τῶν ἵπποχαρῶν, ἀλλὰ τὸ το μέχρι σήμερον δέν ἐγένετο. Ὁ Κρητικὸς λαὸς συνήθως ζῆ εἰς κέντρα μὲ μικρὸν ἰριθμὸν κατοίκων καὶ οὐχὶ εἰς τοὺς ἀγρούς τοὺς ὅποιους καλλιεργεῖ καὶ ἐκμεταλλεύεται. Διὰ τὴν διατήρησιν τῆς περιωρισμένης διαθέσιμου προσίμου ἐκείσεως, αἱ κατοικίαι τῶν χωρικῶν καταλαμβάνουν συνήθως βραχῶδεις μόνον χώρους. Τὰ τοιαῦτα μικρὰ χωρία ἢ κῶμαι εἶναι διεσπαρμένα εἰς τὰς κλιτεῖς τῶν ὄρεων καὶ τὰ ὄροπέδια, ὅπου τε ὀνομάζονται ὄρεινά χωρία ὡς ἐπίσης καὶ εἰς τὰς πεδιάδας καὶ κατὰ μῆκος ἢ πλησίον τῆς παραλίας. Ἀπὸ τῶν τόπων εἰς ὃν εὐρίσκονται τὰ ἐν λόγω χωρία καὶ ἀπὸ τὸ ὀδικὸν δικτυον ἐπικοινωνίας ἐξαρτᾶται ὁ βαθμὸς τῆς ἵππομονώσεως αὐτῶν, δεδομένου ὅτι πολλαὶ κοινότητες στεροῦνται καὶ τῆς δι' αὐτοκινήτων ἐπικοινωνίας.

Τὴν κοινοτικὴν ἀρχὴν ὑποτελοῦν ὁ Πρόεδρος, τὸ Συμβούλιον καὶ ὁ Γραμματεὺς. Πρὸς τὸ πρῶν αἱ ὑπηρεσίαι αὗται διορίζονται. Τὸ Συμβούλιον τὸ ὅποιον κατὰ νόμον ὑποτελεῖται ἐκ πέντε μελῶν, καὶ ὁ Πρόεδρος δι' χειρίζονται τὰς δημοσίας ὑποθέσεις τῆς κοινότητος ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ νομάρχου-μικρῆς δημοσίας ἔργα, ὡς ἐπισκευὴ ὁδῶν κατασκευὴ καὶ ἐπισκευὴ φρεϊτων, κατασκευὴ σχολικῶν κτιρίων, ἐκδοσις ἐπισήμων ἐγγράφων αἰτουμένων ὑπὸ τῶν χωρικῶν, τήρησις ἀρχαιολογικῶν βιβλίων γεννήσεων, γάμων καὶ θανάτων κλπ. Τὸ Συμβούλιον δέν ἔχει νομοθετικὰ ἢ δικαστικὰ δικαιώματα. Ὁ γραμματεὺς χρησιμεύει διὰ τὴν διεκπεραίωσιν τῆς τρεχοῦσης ὑπηρεσίας. Αἱ ἀρχαὶ τῶν χωρίων δέν ἀμείβονται διὰ τὰς παρεχόμενας παρ' αὐτῶν ὑπηρεσίας, πλην τοῦ γραμματέως, ἢ ἀμοιβὴ τοῦ ὁποῦ εἶναι μικρὰ. Ὁ Πρόεδρος λαμβάνει τὰ ἐξουσιαστικὰ παραστάσεως. Παρέχονται εἰς αὐτοὺς δημοσία γραφεῖα, ἐξαιρέσει μικρῶν τινῶν χωρίων, ὅπου κατ' οἰκίαν τοῦ Προέδρου χρησιμοποιοῦται ὡς γραφεῖον τῆς κοινοτικῆς ἀρχῆς. Ἐν γένει, οἱ ὑπάλληλοι αὗτοι δέν εἶναι μόνον οἱ τοπικοὶ ὑπάλληλοι τοῦ Κράτους ἀλλὰ ἐξυπηρετοῦν, ὡς ἐκπρόσωποι τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς, τοὺς εἰς ζητήματα ἵππομονώσεως τὴν Κυβέρνησιν. Τὰ εἰσοδήματα ἐκ τῶν κτημάτων τῆς κοινότητος, ὡς π.χ. ἐνοίκια βοσκῆς, πώλησις ἐλαίου ἐκ τῶν εἰς τὴν κοινότητα ἀνηκόντων ἐλαιόδενδρα κλπ ὡς καὶ τὰ

ἐκ τῶν εἰσπράξεων τῶν προσερχομένων ἐκ τῆς φορολογίας 2% ἐπὶ τῆς παραγωγῆς ποσῶν, ἀποτελοῦν τοὺς κυρίους πόρους τῆς κοινότητος. Οἱ κάτοικοι ὑπόκεινται καὶ εἰς τὸ ἰντισηκωμά δεκτικῆς προσωπικῆς ἐργασίας. Ἡ εἰσπράξις τῶν φόρων δύναται νὰ ἀντιτεθῇ διὰ πλειοδικτικού διαγωνισμοῦ, ὑπογρ. φορένου τοῦ σχετικοῦ συμβολαίου μετὰ τοῦ πλειοδοτουμένου, ἢ νὰ διενεργηθῇ ὑπὸ τῆς οἰκονομικῆς ἐφορείας τοῦ νομοῦ. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν ὁ φόρος εἰσπράττεται εἰς εἶδος ἀλλ' εἰς τὴν περίπτωσιν εἰσπράττεται εἰς μετρητὰ ὁ πλειοδότης ἰποδέχεται τὴν ἀπόδοσιν τοῦ συμβουλίου, τὸ ὅποῖον κινονίζει τὴν τιμὴν τῶν προϊόντων. Εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν ὁ πρόεδρος δέον νὰ καταρτίσῃ λεπτομερῆ κατῆλογον τῶν ὀφειλῶν τῶν φόρων καὶ νὰ τὸν ὑποβάλλῃ εἰς τὸ Τριμετὸν Εἰσπράξεων. Ὁ κατῆλογος ἐγκρίνεται ὑπὸ τοῦ Πρωτοδικείου. Τὰ κεφάλαια τῆς κοινότητος κατατίθενται παρὰ τῆς Ταμείας τοῦ νομοῦ οὐδὲν ποσὸν ἐπιτρέφεται εἰς τὴν χωρίαν ἐκ τῶν κρατικῶν φόρων, οἱ ἐτήσιοι ὑπολογισμοὶ τῶν ἐσόδων τοῦ χωρίου καὶ τῶν δαπανῶν αὐτοῦ καταρτίζονται ὑπὸ τῶν κοινοτικῶν ἰρχῶν καὶ ἀποτελοῦν τὴν βίβλιν τοῦ προϋπολογισμοῦ, ὁ ὅποῖος ἐν συνεχείᾳ ἐγκρίνεται ὑπὸ τοῦ νομοάρχου δι' ἐκείστην κοινότητα. Ἡ διαχείρισις τῶν ἐν λόγῳ προϋπολογισθέντων κεφαλαίων κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν ὑποθέσεων τῆς κοινότητος, συμπεριλαμβανομένου τοῦ ὑπολογισμοῦ καὶ τῆς καταρτίσεως τῶν οἰκονομικῶν ἐκθέσεων, ἀφορᾷ τὰ κοινοτικὰ ἔρχα. Τακτικαὶ ἔργα ἐργασίας δὲν τηροῦνται ὑπὸ τοῦ προέδρου καὶ τοῦ γραμματέως, οἱ ὅποιοι δικαιούνται νὰ ἐπισκέπτονται τὸ χωρίον δις ἢ τρις καὶ ἑβδομάδα. Τὰ δημόσια γραφεῖα τοῦ χωρίου, ἐν τούτοις, εἶναι συνήθως ἀνοικτὰ καὶ τὰς Κυριακὰς. Ἄλλοτε πάλιν ὁ πρόεδρος δέχεται τοὺς χωρικοὺς καὶ τοὺς δημοσίους λειτουργοὺς ὅποιοι ἴσως ἐπιθυμοῦν νὰ συσκεφθοῦν μετ' αὐτοῦ. Αἱ συνεδριάσεις τοῦ Κοινοτικῆ Συμβουλίου λαμβάνουν χώραν κατόπιν ἐπιλήψεως ἢ ἐπὶ ἐπιθυμίᾳ ἢ ἐν γέντι αἱ τοιαῦται συνεδριάσεις εἶναι σπάνιαι.

Αἱ κοινότητες ἰδιωτικῶς καθ' ἑαυτὰς δικαιούνται νὰ διορίσουν κοινοτικὸν ἰατρόν ἢ ὑγειονομολόγον ἰατρόν. Τὸ δικαίωμα τοῦτο ἐν τούτοις δὲν ἀσκειται. Ἐπὶ πλέον δὲν χρησιμοποιοῦνται οὔτε οἱ ὑγειονομοφύλακες. Ἡ ὑγειονομικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ χωρίου προβλέπεται ὑπὸ τῶν κανονισμῶν τοῦ Ἐργουρείου ὑγειεινῆς. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἀποτελεῖται ὁλοκλήρως τὸν πρόεδρον τῆς κοινότητος τὸν ἰατρόν τοῦ χωρίου (εἴαν ὑπάρχη) τὸν διδάσκαλον, τὸν ἐφημέριον, τὸν διοικητὴν τῆς χωροφυλακῆς (εἴαν ὑπάρχη) καὶ ἓνα προέχοντα πολίτην τοῦ χωρίου ἢ τῆς κοινότητος. Ἡ ὑγειονομικὴ ἐπιτροπὴ ὀφείλει νὰ ἐκτελῇ τὰς ὁδηγίας τοῦ νομιάτρου καὶ, ἐπὶ παραδείγματι, εἴαν πρόκειται νὰ διανεμηθῇ κινλνὴ, ἀποστέλλεται αὐτὴ εἰς τὴν ἐν λόγῳ ἐπιτροπὴν ὁμοῦ μετὰ τῶν σχετικῶν ὁδηγιῶν τοῦ νομιάτρου. Ἡ ἐπιτροπὴ πληροφορεῖ τὸν νομιάτρον διὰ τὰς τυχόν ἐπιδημίας καὶ ζητεῖ ὁδηγίας ὡς πρὸς τὰ ἀπαιτούμενα μέτρα καταπολεμησῆς των. Τοιαῦται ἐπιτροπαί, συσταθεῖσαι ἀπλῶς εἰς κοινότητας ὡς ὑγειονομικὰ σφραγίσματα καὶ ἐν ὑπάρχοντι καὶ λειτουργοῦν εἶναι ολιγάριθμοι. Ὡς πρὸς τὰς δαπάνας τῶν χωρίων διὰ ζητήματα ὑγειεινῆς, παρουσιάζονται τοιαῦται τακτικαὶ ἢ ἐκτακτοὶ διὰ ἐμβολιασμοῦ, ὡς καὶ διὰ τὴν πληρωμὴν ἐργασιῶν κατὰ τὸν ψεκασμὸν τῶν οἰκιῶν μὲ DDT. Διὰ τὴν ἰατρικὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν χωρίων οἱ ἰατροὶ τῶν χωρίων εἶναι εὐχέλικοι καὶ δὲν διαθέτουν τὰ ἀπαιτούμενα μέσα. Αἱ ματαί εἶναι ἐμπειρικαί. Αἱ νύκτι τόσον τῆς ἰατρικῆς περιθαλάψεως ὅσον καὶ τῆς δημοσίας ὑγείας τῶν κοινοτήτων ἰντιμερίζονται λίαν ἀνεπαρκῶς.

Όρεινό Χωριό

Τό Χωριόν Μοναστηράκι τοῦ Νομοῦ Φεθύμνης.

Ἡ ἔδρα Γενικῆς Διοικήσεως. Χανιά, Κρήτης.

Τό Δημαρχεῖον Ἡρακλείου, Κρήτης.

Γραφείον Νομιάτρου. Ἡράκλειον Κρήτης.

5. Κοινωνικά έθιμα.

Τά ήθη καί έθιμα έν Κρήτη είναι βαθώς έρριζωμένα εις τό πανάρχαιον αύτης παρελθόν καί χρονολογούνται υπό πολλών αιώνων. Ο Μινωικός πολιτισμός ήνηται καί παρήλθεν. Κατά τά τελευταίητα εκ- τότε έντη έπηκολούθησαν διαδοχικώς ιστορικά έποχαί - οι Ρωμαίοι 66π.Χ. μέχρι 330μ.Χ., οι Βυζαντινοί, 330-823, οι Βαρβαροι 823-960 οι Βυζαντινοί εκ νέου 960-1204, οι Ένετοί 1204-1669 καί οι Τούρκοι 1669-1898. Μεταγενεστέρως ή Κρήτη ήλεγείτο ανιπόδοκαστον τμήμα της Ελλάδος, πλην δεκτετραετούς αυτοδιοικήσεως υπό την Προστασίαν των Ευρωπαϊκών Δυνάμεων καί βραχείας διαρκείας κατοχής υπό των Γερμανών καί Ιταλών καί τό δεύτερον παγκόσιον πόλεμον (1941-45). Η σύμπτωσης των δεκαετιών αύτων καί επί πλέον ή γεωγραφική θέσις ως ευρισκομένης υπό στρατηγικής ύπόψεως εις την Ανατολικήν Μεσόγειον, αναμφισβήτως επέδρασαν σημαντικώς εις την διαμόρφωσιν του χαρακτήρος του Κρητικού λαού. Παράγοντες ως οι συνεχείς σκληροί αγώνες ενός υπ'ρηφίνου λαοθακίτης υποδουλώσεως, στε αί καλύτεραι έφεδρεται ειχον θυσιάζοθη, ή άφοσίωσις άλλων λαών υπ' αυτού ή προσκόθεια διά την συντήρησιν του εκ ήμιαγόνων γαιών, τών ήνάγκισαν να καταφύγην εις τό όρεινά μέρη, ως πρόσφυγές προς άποφυγήν επιδρομών των καιροποιών στοιχείων καί του έχθρου, καθώς επίσης των καταστρεπτικών άποτελεσμάτων της έλονσοσίας καί άλλων ύφενειών. Εν τη πραγματικότητι δέν είναι δύσκολον να παραδεχθώμεν την όρθότητα του Ισχυρισμού ότι επί της διαμορφώσεως του χαρακτήρος του έλέγριον μεγάλως ή συνεχής αντίδρασις έναντίον των στοιχείων τούτων.

Κατά γενομένην συζήτησιν μετά του κ. Γεωργ. Σ. Ναξάκη περί των κοινωνικών συνθηκών έν Κρήτη, ότος μοί ειπε τό ακόλουθα διά τά ήθη καί έθιμα των συμπατριωτών του (14):

"Οί Κρήτες κατέλέγονται μετά ύ των μάλλον δημοκρατικών λαών. Δέν ύπάρχουν τίτλοι έυγενείας έν Κρήτη. Πλούτες καί ή ισχύς καίτοι έχουν επίδρασιν τινα έν τη χώρα, έν τούτοις δέν ήστελεσθν ούσιώδη παράγοντα. Πρέπει να λαμβάνεται υπ' όψιν ότι δέν ύπάρχει ταξική διάκρισιςΟί Κρήτες σέβονται καί έτι ενίοτε πάντοτε τάς παραδόσεις. Προς ξένους φέρονται ως πάντες οι λοιποί Έλληνες, άλλό ξένος άντιλαμβάνεται ταχώς την πραγματικήν διαφοράν του χαρακτήρος, της συμπεριφοράς καί του τρόπου του εκφράζεσθαι μεταξύ των Κρητών καί των λοιπών Έλλήνων της ήπειρωτικής Ελλάδος ή των Ιονίων νήσων ή των Κυκλάδων κλπ.....

"Ο Κρής δέν προσείται υπό τον πλούτεν ή την μόρφωσιν καί είναι καθ' όλην έτοιμος να συζητήσιν επί ζητημάτων, περί των έχει έλαχίστην μόνον γνώσιν ή κείραν, μετά των μεγαλυτέρων πραγματογνώμων.....
"Η περιέργεια είναι, ως λέγεται, ιδιον του χαρακτή-

(14) Πληροφορία περί των κοινωνικών συνθηκών έν Κρήτη δοθεΐσαι υπό του κ. Γ. Σ. Ναξάκη κατόπιν αίτήσεως του L. G. ALLBAUGH.

ρος των Ελλήνων και ειδικώς των Κρητών. Έχουν
 εὐνοίας εὐστροφίαν πνεύματος και είναι εὐφύτες,
 ἀλλ' οὐχὶ σταθεροί. Ὡς πρὸς τὴν διαθεσίν, είναι
 ζωηροί, εὐθυροί και λίαν φιλόξενοι, προπαντός εἰς
 τὴν ὑπαίθρου. Είναι ἐπίσης εὐγενεῖς εἰς τοὺς ὑπ'
 αὐτοὺς..... Είναι λιτοδίαιτοι, οἰκονόμοι και ἐγκρα-
 τεῖς και προπαντός εἰς τὴς περιοχάς τῆς ὑπαίθρου,
 εἰς ἀπλοϊκὸς λαός. Διὰ τὰς ἐλλείψεις των, οἱ χω-
 ρικοί τῆς Κρήτης ἔχουν πλήρη ἐπίγνωση τῶν συμφε-
 ρόντων των και βελτιοῦν σταθερῶς τοὺς ὅρους δια-
 βιωσῶς των καιτοι λόγοι οἰκονομικῆς φύσεως και ἡ
 ἐμφυτὸς ἀνησυχία των ἠνίγκασιν, πρὸ τοῦ πολέμου,
 πολλοὺς νὰ ἀποδηρήσουν εἰς ξένας χώρας.....

Ὁ Κρήσι γενικῶς είναι εὐγενέστατος εἰς τοὺς τρό-
 πους. Σπανίως δίδει ἄμεσον ἀρνησιν εἰς οὐανδήποτε
 αἰτήσιν. προτιμᾷ ν' ἀπαντήσῃ "ὄχι σήμερον" ἢ "θί-
 δοῦμε ἂν ἤμπορεῖ ν' γίνῃ κάτι". Ἡ τοιαύτη συμπε-
 ριφορὰ πρέλει ν' ἀποδοθῇ εἰς τὰς ἀγαθὰς διαθέσεις
 του και τοῦτο καθιστᾷ τὸν Κρητικὸν λαὸν εὐχάρισ-
 τον εἰς πάντα μεθ' οὗ συναντᾷται. Ἐκαστος Κρήσι εἶ-
 ναι ὑπερήφανος διὰ τὴν ἱστορικὴν του νῆσον και
 ἐγδιαφέρεται ὅπως οἱ ἐλισκεπτόμενοι τὴν Κρήτην
 ξένοι ἀποκομίζουσι καλὰς ἐντυπώσεις διὰ τοὺς συμ-
 πατριώτας του. Είναι λίαν εὐθικτος εἰς τὴν κρι-
 τικὴν τῆς χώρας του ὑπὸ των ξένων. Οἱ Κρήτες εἰς
 τὴν μετὰ των ξένων ἐλικοινωνίαν των φέρονται συ-
 νηθῶς φιλικῶς και εὐνοίως, καιτοι γενικῶς ἐπιδεικ-
 νουσι μεγάλην περιέργειαν. Είναι λεπτὸι εἰς τοὺς τρό-
 πους, εὐγενεῖς και ἐκ φύσεως συμπαιθεῖς. Είναι λαός
 εὐεξάπτος και ἡ τοιαύτη διάθεσις τοῦ χαριτηρὸς
 του τὸν καθιστᾷ ἐπιθετικὸν και εἰς τὴν ἐλαχίστην
 πρόκλησιν, ἀλλὰ τοῦτο σπανίως καταλήγει εἰς χειρο-
 δικίαν..... καιτοι ἡ Κρήτη είναι γεωργικὴ χώ-
 ρα, τὰ ἀνώτερα στρώματα των κατοίκων δὲν ἐπιδεικ-
 νουσι κανέν ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἀγροτικὴν ζωὴν και
 διαβιοῦν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὰς πόλεις. Εἰς
 ἄλλου δὲ ἐκαῖνοι οἱ χωρικοί οἱ ὅποιοι ἐπωδῆποτε
 ἔχουν δημιουργήσῃ περιουσίαν ἐκ τῆς γεωργίας, πω-
 λουσι μέρος τῆς περιουσίας των και γίνονται μικρο-
 καταστηματάρχαι, προτιθέμενοι νὰ πηρέξουσι εἰς τὰ
 τέκνα των ἀριωτέραν μόρφωσιν εἰς τὰς ἑνωτέρας
 σχολὰς τῆς πόλεως, ἀργότερον δὲ ν' ἀποστείλουν αὐ-
 τὰ εἰς Ἀθήνας πρὸς ἀποπεράτωσιν σπουδῶν ἱατρι-
 κῆς ἢ νομικῆς..... Βερικὸι πλούσιοι διαβιοῦν εἰς
 τὴν ὑπαίθρου, κατὰ τοὺς θερινούς μηνάς, διὰ λόγους
 υγείας, κατόπιν ἱατρικῆς ἐξετάσεως και ὄχι διὰ λό-
 γους ἀναψυχῆς.

Οἱ Κρήτες, ὡς σύνολον ἀνήκουσι εἰς τὴν Ἑλλη-
 νικὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Ὑπάρχουσι πλεῖστοι
 ὅσοι μοναῖ ἐν Κρήτη. Ὁ μοναχὸς τῆς Κρήτης είναι
 περισσότερο λαϊκὸς ἢ ὁ καθολικός. (α).

(α) Εἰς τὴς ἀγροτικὰς κοινότητες οἱ ἱερεῖς είναι ἐξέχοντες πολι-
 ται και ἀσχολοῦνται ἐνεργῶς μετὰ τὰς πολιτικὰς ὑπηρεσίας.

Αἱ μοναστηριακά κοινότητες εἶναι κατόχαι γαιῶν, τὰς ὁποίας ὑπενοικιάζουν εἰς γεωργούς. Οἱ μοναχοὶ καλλιεργοῦν τοὺς μικροὺς τῶν κήπων, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καταναλίσκουν τὸν χρόνον τῶν ἁγῶν σχολοιδουσίας δὲν ψάλλουν τοὺς μακροὺς τῶν ψαλμοῦς. Οἱ μοναχοὶ δὲν εἶναι μορφωμένοι καὶ ἔσκουσαν μικρὰν πνευματικὴν ἐπὶ τοῦ λαοῦ ἐπίδρασιν. Εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον λίαν φιλόθεοι, ἢ δὲ φιλοανθρωπία ἢ εἰλικρίνει τῶν ὄντως θελητικῶν.....

Ἐν τούτοις οὐδεὶς Ἕλληνα ἀμφιβάλλει ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ἱστορικὸν πρόσωπον καὶ ὡς υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ ὅτι ἡ ἐπὶ τῆς γῆς ζωὴ καὶ διδασκαλία τοῦ ὡς καὶ ἡ Ἀναστασις τοῦ, δὲν ἔχουν ἄμεσον ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ζωῆς νῦν καὶ εἰς τὸ μέλλον. Καὶ οἱ ἱερεῖς ἀκόμη λίγα δύνανται γὰρ εἰπεῖν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ζητήματος. Εἶναι πλήρως ἱκανοποιημένοι πιστεύοντες καὶ στηριζόμενοι εἰς τὸν ἀποστολικὸν τῶν προοριζόμεν, τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Ὁρθόδοξον (ὀρθή πίστις), τοὺς ψαλμοὺς τῶν μακρῶν λειτουργιῶν τῶν καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ λαοῦ ἐπιρροή τῶν..... Κατὰ κανόνα δὲν γίνονται κινήματα κατὰ τὰς λειτουργίας τῶν Κυριακῶν..... Διὰ τοὺς πλεῖστους τῶν Ἑλλήνων Ὁρθόδοξων Χριστιανῶν ἡ νηστεία ἱποτελεῖ οὐσιῶδες καὶ ἰν. πρόσλαστον μέρος τῆς θρησκείας.... Οἱ Κρήτες καὶ γενικῶς οἱ Ἕλληνες ἐν τῇ προσηλυτισεῖ τῶν εἰς τὴν ὀρθόδοξον θρησκείαν θεωροῦν τὴν θρησκείαν ὡς μέρος τῆς ἐθνικότητός τῶν, εἰς τρόπον ὅστε τὸ ἐθνικὸν αἰσθημα εἶναι πραγματικῶς ἰσχυρότερον τοῦ θρησκευτικοῦ..... Ἐκάστη οἰκία ἔχει ἀνηρτημένην εἰκόνα γενικῶς τῆς Παρθένου καὶ ἐνίοτε τοῦ ἁγίου τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα φέρει οὐκοινογεγεννημένης, ἢ εἰς τὴν εἰδικὴν προστασίαν τοῦ ὁποίου ἡ οἰκογένεια ἔχει πεποθήσιν. Πρὸ τῆς εἰκόνης καθεὶ κανδήλιον, τὸ ὁποῖον πολλαὶ οἰκογένειαι τηροῦν ἀνηρτημένον νυκθημερῶν, στεροῦνται πολλὰκις ἑαυτὰς τοῦ ἐλαίου τούτου, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀπαραίτητον διὰ τὴν τροφήν τῶν..... Τὰ ὄνομα τῶν ἁγίων διενεμήθησαν πανταχοῦ, 56 δὲ τοὺς λιχίστους χωρία φέρουν τοιαῦτα. Ὑπάρχουν 7 χωρία φέροντα τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, 6 τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ 3 τῆς ἁγίας Εἰρήνης. Ὑπάρχουν ἐπίσης χωρία ὀνομαζόμενα "Ἅγιοι Ἀπόστολοι", ἢ οἱ "Ἅγιοι Δέκα" ἢ οἱ "Ἅγιοι Πάντες.....

Οἱ Κρήτες σέβονται "τὸ μάτιασμα" (βασκανία) Ἐρωτοῦν π.χ. τὸν κοιμῆντι πρόβατον, ἔχει καὶ οὗτος οὐδέποτε θά εἴτῃ τὸν ἀκριβῆ ἀριθμὸν αὐτῶν. Οἱ Κρήτες οὐδέποτε λέγουσιν ὅτι ἡ συγκομιδὴ εἶναι καλὴ, πρὶν ἢ αὐτὴ συλλεγεῖ, φοβούμενοι τὴν βασκανίαν..... Πολλὰ παράδοξα ἰδέαι καὶ δεισιδαιμονία ὑπάρχουν μετὰ τῶν Κρητῶν καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον αὐταὶ συνδέονται μετὰ τὰς θρησκευτικὰς λαϊκὰς δοξασίας.....

Πιστεύεται ότι τό Κρητικόπουλο κατά τήν γεννησίν του περιτοιχίζεται υπό καλών καί κινών πνευμάτων διά νί κανονίσουν τήν τύχην του. Φορουν φυλακτά καί χρησιμοποιούν ειδικά, εύχάς εις τās έκκλησίας κατ' τής βασκανίας.... Ἡ έκκλησία εἶναι ἔθνικόν ἱδρυμα μέ πειθαρχικήν μάλλον ἢ μέ πνευματικήν δύναμιν.....

Ὁ γάμος εἶναι κυρίως ζήτημα συμβολαίου καί συμφωνιῶν καί διέπεται υπό λίαν αὐστηρῶν ἑθίρων. Οἱ υἱοί υποτίθεται ότι δέν πρέπει νί νυμφεύωνται πρό τῶν θυγατέρων, καί αἱ θυγατέρες πρέπει νά υπανδρεύωνται κατ' σειράν ηλικίας. Κατ' κανόνα οἱ ἰδελφοί συνεισφέρουν μετά τῶν γονέων, εις τήν προῦκα τῶν θυγατέρων καί μετ' ἀφοσιώσεως ἐτοιμάζουν τήν ὅλην προῦκα εἰν οἱ γονεῖς ἔχουν ἀποθάνει... Συνήθεια ἐν Κρήτῃ οὐχί σπανία εἶναι ὁ δι' ἀπαγωγῆς γάμος. Ἡ κόρη κατ' τύχην εὐρίσκεται μένη ἔξω τῆς οἰκίας της. Αἰώνης εἰς ἡ καί περισσότεροι νέοι καταφεύδουν καί τήν ἀπαγωγήν εις τήν κατοικίαν τοῦ αὐτοεκλεγέντος μνηστήρος. Ἐκεῖ ἕως ἔστου οἱ γονεῖς της δώσουν τās εύχάς των καί τήν προῦκα. Συνήθως ἀπάγονται αἱ ὠραιότεραι κόραι, κατ' προτίμησιν ἀπό τās πλουσιότερους νέους.....

" Αἱ σύζυγοι τῶν Κρητῶν εἶναι ἄριστοι οἰκοκυραί. Διδάσκονται ἐγκαίρως τήν μαγειρική καί καίτοι ἡ Ἑλληνική μαγειρική εἶναι ἀπλουστάτη, τό φαγητόν παρασκευάζεται γευστικώτατα. Διά τήν γεῦσιν τῶν ξένων ἴσως παρατηρεῖται μεγάλη χρῆσις ἐλαίου ἢ βουτύρου εις τήν μαγειρικήν, ἔνεκα τοῦ ὕψους ἢ τροφή πλέει ἐντός σάλτσας ἐλαίου πρώτης ποιότητος..... Εἰς τās πόλεις ὁ ἄρτος συνήθως παρασκευάζεται ἀπό σῖτον, εις τὰ χωρία ἀπό κριθήν ἀναμεμιγμένην μετά σίτου-ἢ μόνον ἀπό κριθήν. Πλήν τοῦ ἄρτου ἡ τροφή τῶν Κρητῶν ἀποτελεῖται συνήθως ἐκ νωπῶν ἢ ξηρῶν λιχνηκῶν, ὀσπρίων καί ἔγριοχόρτων-ὄλων τούτων μαγειρευμένων μέ ἔλαιον. Χρησιμοποιούν ἐπίσης τυρόν, γάλα, ὠά καί ἐλαίας. Ἡ χρῆσις κρέατος εἶναι λίαν περιωρισμένη εις τήν ὑπαιθρον. Ἄπαξ ἡ ἴσως δὲς καθ' ἑβδομάδα οἱ εύποροι χρησιμοποιούν εις τήν τροφήν των κρέας ἀρνου, προβάτου καί πολερική.... Τό χοίρειον κρέας τρώγεται μόνον δι-αρκούντος τοῦ χειμῶνος. Τό χρησιμοποιούμενον γάλα νωπόν ἢ ὡς δξύγαλα (γιαούρτι).... εἶναι γενικῶς αἰγείον ἢ πρόβειον. Εἰς τās πόλεις ἡ τροφή τῶν κατωτέρων τάξεων δέν διαφέρει πολύ τῆς τῶν χωρικών, ἀλλ' οὔτοι γενικῶς τρώγουν ὀλογώτερα χορ-τρικά καί χρησιμοποιούν περισσότερο κρέας καί νωπούς ἰχθύς καί παντοειδεῖς θερμῆς τροφάς. Εἰς τās εύπορωτέρας τάξεις, τό κρέας καί πρό πιντός τό μρόχειον καί πρόβειον τρώγεται τουλάχιστον δὲς ἢ τρίς τῆς ἑβδομάδος.... Ὑπάρχουν δύο κύρια γεύματα, τό μεσημβρινόν, γεῦμα καί τό ἑσπερινόν.

Τό πρόγευμα ἀποτελεῖται ἐξ ἑνός κυπέλλου καφέ, τεύ-
 ου ἢ γάλακτος μετ' ἄρτου ἢ πιξιμιδιῶν, τυροῦ ἢ ἐλαι-
 ῶν. Εἰς τὰ χωρία τό πρόγευμα εἶναι οὐσιωδέστερον καί
 πίνονται κατ' αὐτό ἐν ἡ δύο ποτήρια οἴνου. Ὁ χρόνος
 ὄλων τῶν γευμάτων δέν εἶναι καθωρισμένος καί ἐξαρτῶ-
 τὰ ἐν τῶν περιστάσεων τῶν ἐποχῶν καί τῶν ἀσχολιῶν.
 ...τά φαγητά ἀκόμη καί τῶν εὐπόρων σπανίως εἶναι
 περισσοτέρα τῶν δύο..... Ἡ οἰνοποιία ἐν Κρήτῃ εἶ-
 εἶναι γενική καί ἀκόμη καί εἰς τὰ μικρά παιδιά ἐ-
 πιτρέπουν νά πίνουν ἐν ποτήριον..... Κατά τοὺς
 θερινούς μηνάς οἱ ἄνθρωποι κοιμῶνται ἄρῶς μετὰ
 τό μεσημβρινόν γεῦμα ἐπὶ μία ἢ δύο ὥρας ἀναλόγως
 τῶν ἀσχολιῶν των. Ἀπινίως βλέπει τις Κρήτα ἐν καταστά-
 ρει μέθης μολοντί ὁ οἶνος στοιχίζει πολύ ὀλίγον...
 Ἐκεῖνο τό ὄπτιον κάμνει ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν εἰς
 τοὺς ξένους εἶναι ὅτι αἱ γυναῖκες εἰς τὰ χωρία οὐ-
 δέποτε παρακάθηνται εἰς τὴν τρίπεζαν ὅταν ὑπάρχουν
 προσκεκλημένοι ξένοι. Θά σερβίρουν τό φαγητόν, θά
 προσφέρουν οἶνον καί θά φροντίζουν διὰ τὰς ἀνίγκας
 τῶν ξένων καί τῶν συζύγων των. Ἐάν εἶναι πολύ βιασ-
 τικοί, θά πῶσιν ὀρθοί εὐχόμενοι "καλῶς ἦλθατε" εἰς το-
 τοὺς ξένους..... Ἡ σύζυγος ἑνός χωρικοῦ, πλήν τῶν
 οἰκιακῶν καθηκόντων της, μαγειρικής, ζυμώματος, πλύ-
 σεως, κλπ., φροντίζει, ὅταν ἔλθει ἡ ἐποχή, διὰ τὴν συλ-
 λογήν τῶν ἐλαίων, διὰ τὸν τραγητόν καί διὰ τὴν συλ-
 λογήν τῶν ἄλλων προϊόντων. Ἐάν ὁ σὺζυγος εἶναι
 πλούσιος, θά ἔχωσι ὑπηρετρίαν διὰ τὰς οἰκιακὰς ἐργα-
 σίας, ἀλλὰ καί πάλιν ἡ σύζυγος εἶναι υπεύθυνος διὰ
 τὴν ἐπίβλεψιν τῆς συγκομιδῆς τῆς ἐσοδείας καί τὴν
 τροφήν τῶν ἐργατῶν..... Εἰς τὰς ἀγροτικὰς περιοχὰς
 τῆς νήσου, ἡ οἰκιακὴ βιοτεχνία παίζει οπουδαῖον
 ρόλον διὰ τὴν ἀπασχόλησιν τοῦ λαοῦ καί κυρίως τῶν
 γυναικῶν τό ἔριον λεικαίνεσθαι (καθαρίζεται) καί
 νήθεται κατ' οἶκον, τό δέ νῆμα ὑφάσσεται εἰς ὑφασμα
 εἰς τὸν πρωτόγονον ἱστόν (ἀργαλειόν), ὁ ὄπτος εὐ-
 ρίσκεται σχεδόν εἰς κάθε κρητικὸ νοικοκυριό.....
 Τὰ βαμβακονήματα ὑφάσσονται εἰς ὑφάσματα, στερεὰ
 (διαρκείας) ἢ χρησιμοποιοῦνται μετὰ ἔριονημάτων
 καί μεταξωτοῦ νήματος διὰ τὴν κατασκευὴν ζωπροχρῶ-
 των ριγωτῶν ὑφασμάτων διὰ φορέματα. Ἡ ποιμνική
 ζωὴ ἐν Κρήτῃ εἶναι ἀνεξίτητος (χωριστὴ) τῆς γεω-
 ργίας. Τὰ ποιμνία αἰγῶν καί προβάτων βόσκουν τό θέ-
 ρος εἰς τὰ ὄρη καί τὸν χειμῶνα εἰς τὰς πεδιάδας. Οἱ
 βοσκοὶ κατέρχονται ἀπὸ τὰ ὄρη περὶ τό μέσον τοῦ
 φθινοπώρου εἰς τὰς ἀρχὰς Μαρτίου ὁ ποιμνὴν ἐπιστρέ-
 φει εἰς τὰ ὄρη, ἄφου προηγουμένως ἐξαντληθῇ ἡ βοσκή
 (χλόη) τῶν πεδίων, ὅπου ἡ ἑαρινὴ βλάστησις διαρκεῖ
 πολύ ὀλίγον. Ἡ τυροκομία γίνεται τὸν Ἀπρίλιον χρη-
 σιμοποιουμένης τυροποιείας φυσικῆς. Πολλοὶ βοσκοὶ
 ἐνώνονται τῇ ἐποχῇ αὐτῇ πρὸς ἐξοικονόμησιν χειρῶν.
 Ὁ τυρὸς τῆς Κρήτης θεωρεῖται ὡς ὁ καλύτερος τῶν
 ἑλληνικῶν τυρῶν καί κυρίως τό εἶδος τό καλούμενον
 "GRUYER" (γραβιέρα), ἀπομίμησις τοῦ Ἑλβετικοῦ τυροῦ
 τῆς αὐτῆς ὀνομασίας ἀλλὰ πολύ καλυτέρας γέυσεως.

Προτιμάται ιδιαίτέρως έξω της Κρήτης και διαφημι-
ζεται πολύ εις τας πρώτης κατηγορίας έστιατόρια
των Αθηνών.....Τό ποσόν τό όποτον έπάρκει δι-
τήν συντήρησιν μιᾶς κρητικῆς οίκογενείας είναι πολύ
μικρόν πράγματι. Αί γυναίκες των ίνιμετωπίζονται από
ότι δύνανται νά φυτεύσουν λίγα πρόβατα προμηθεύουν
τό έριον τό όποτον αί γυναίκες νήθουν και ύφαίνουν
δι' είδη έπενδύσεως. Υπολογίζεται ότι μία μικρά κρη-
τική οίκογένεια δύναται νά ζήσῃ μέ εισόδημα 200 δολ
έτησίως και ότι επί πλέον δύναται νά κερδίσῃ απο-
ταρεύεται.

Η άσκησης τῶ ύπαιθρον(α) δέν ύγαλῆται πο-
λύ, αλλά ή κολύμβησις και ή γυμναστική είναι τί δύο
είδη τῶ ποτα άρέσουν πύρ πολύ εις τούς Κρήτας.
Τό ποδόσφαιρον γίνεται μέσως δημοφιλές εις τας
πόλεις καιτοι παρετηρήθη ότι οί Κρήτες παίξουν
παιγνίδιον άτομικόν και ούχι όμίος. Οί Κρήτες έπω-
φελούμενοι των πολλών έορτών, έθνικων ή τοπικων ή
πατριωτικων καταναλίσκουν τόν περισσότερο χρόνον
των εις τά καφενεῖα και τά έστιατόρια.Τό συνήθε-
αυτων αναψυκτικόν είναι μικρόν κύπελλον μύρου η
τουρικοῦ καφέ, ως ούτος συνήθως όνομάζεται, συνο-
δευόμενον από πολλά νερά, πρό παντός κατά τό θερος.
Εις τό χαρτοπαίγνιον καταναλίσκεται πολύς χρόνος.
Συνήθως παίξουν διί τά ποτά, τά όποτα κατηνάλωσαν
οί παίζοντες και οί περί αυτούς θεαταί. Τό ένοτικτον
της χαρτοπαίξιως είναι πολύ ισχυρόν εις όλως τούς
Ελληνας και πρό παντός μεταξύ της νέας γενεας...
Υπάρχουν τρία ή τέσσαρα είδη κρητικων χορών, τούς
όποίους χορεύουν συγχρόνως άνδρες και γυναίκες.
Ο γραφικώτερος έξ αυτων όνομάζεται "πεντοζάλης"
ή χορός των πέντε βημάτων.

Ός πρός τήν πολιτικήν ή προσωπική έπιρροή
βαρύνει πολύ κατά τίς έκλογάς. Αί διάφοροι πολιτι-
και ομάδες αποκαλοῦνται μέ τά όνόματα των αρχηγων
των, μή έχουσαι κανέν καθωρισμένον κύριον πρόγραμμα
Τά πολιτικά κόμματα είναι γνωστά ως λαϊκόν, φιλε-
λεύθερον, προοδευτικόν, δημοκρατικόν κλπ., άλλ' έν
τη πραγματικότητι ούδέν έξ αυτων έχει καθωρισμέ-
νον πρόγραμμα πλην ίσως των κομμουνιστων οί όποτοι
γνωρίζουν τί ζητοῦν. Οί Κρήτες και γενικώς οί "Ελ-
ληνες είναι μεγαλύτεροι έφημεριδοφάγοι έξ όλων των
κρατων του κόσμου. Τά Χανιά μέ πληθυσμόν 30.000
κατοίκων και μέ τήν ένδοχώραν των μέλις υπερβαί-
νουν τας 120.000 ψυχάς έχουν τρεῖς ημερησίας έφη-
μερίδας και δύο έβδομαδιαίας, επί πλέον δε σχεδόν
έκαστος έξ αυτων αγοράζει ή αναγιγνώσκει εις τά

(α) Ο έσπερινός περίπατος είναι χαρακτηριστική άσκη-
σις έν Ελλάδι και ευρέως διαδεδομένη εις τά χω-
ρία.

καφενεῖα τὰς Ἀθηναϊκὰς ἑφημερίδας, τὰς ὅποιας ἡ νῆσος λαμβάνει ἀ-
εροπορικῶς τὴν αὐτὴν ἡμέραν τῆς ἐκδόσεώς των.

Προσπίσματα από τό ήμερολόγιον.

Ο MCINTOSH πέρασε πολλές ώρες στό Μοναστήρι της Γωνιάς (... ώς φιλοξενούμενος του Διευθυντού της Αγροτικής Τραπεζής, Γερακάρη. Ήσαν επίσης ή κ. Γερακάρη καί ή κόρη της, ή Μητροπολίτης, Αγαθάγγελος, ή Γενικός Διοικητής Χαμπίτης καί ή οίκογενειά του, ή κ. καί ή κυρία Παπολεξάνη κ.ά.) Τό μοναστήρι αυτό είναι περίπου 1000 ετών καί υπέστη πολλές καταστροφές από τούς Γερμανούς εξ αίτίας της αντιδράσεως κατά τόν πόλεμον. Τελευταίως ή ανοικοδόμησις του κυρίως μοναστηριού έχει συμπληρωθή κατά μέγα μέρος. Πρός τήν Μεσογειακήν ακτήν έχει ώραϊαν θέαν του Κόλλου Χανίων, καλλιεργημένων παρακτίων πεδιάδων μέ υψηλά βουνά εις τό βάθος καθώς καί της πόλεως των Χανίων εις μεγάλην απόστασιν. Τό αεροδρομιον των Χανίων εύρίσκεται εις αυτήν τήν περιοχήν καί κατά τό πόλεμον οι Γερμανοί αλεξιπτωτισταί έπεσαν εις αυτά τά μέρη. Δέν προσεγειώθησαν όλοι. Μερικοί έπεσαν εις τήν θάλασσαν, ή έπειδή δέν μπόρεσαν νά παλλαγούν από τόν έξοπλισμόν των, έπνίγησαν. Η μάχη διά τήν κατάληψιν του αεροδρομίου λέγεται ότι υπήρξεν σκληρά. Ο ήγούμενος του μοναστηρίου Ευδόκιμος ήτο πολύ ανοικτόκαρδος καί μάς παρέθεσαν πλούσιον πρόγευμα. (... Ο έκ Χανίων Μητροπολίτης Αγαθάγγελος ήτο Γενικός Διοικητής Κρήτης κατά τήν Γερμανικήν Κατοχήν. Λέγεται ότι, πρό του πολέμου ήτο Γερμανόφιλος διότι είχε ζήσει εις τήν Βιέννην, ώς Ιερεύς της έκεί Έλληνικής Ορθοδόξου Εκκλησίας (Κυριακή, 26 Ιουνίου 1948).

..... Τήν Κυριακήν τό βράδυ (... μαζί μέ τήν κυρίαν ALLBAUGH, τόν γυιό της (υίλλιαμ καί τόν Μαρκίδην) ή MCINTOSH παρευρέθη εις μίαν βίπτισιν εις τήν Έλληνικήν Ορθόδοξον Εκκλησίαν των Χανίων εις τάς 6.30 μ.π. Ο κ. W.M.T. TE, άλλοτε διευθυντής της UNRRA ήτο άνάδοχος καί μάς εκίλεσε. ... όλοι ήσαν άνω των εκατόν προσκεκλημένων. Φθάσαμε νωρίς στην εκκλησία καί έτσι είχαμε τόν καιρό νά τήν εξέτάωμε προτού αρχίσει τό μυστήριον. Φαίνεται ότι κατά τούς κανόνας της Ορθοδοξίας ήτο κτισμένη εις σχήμα Έλληνικού Σταυρού. Τό κεντρικόν τμήμα στηρίζει έναν έντυπωσιακόν θόλον μέ άναπαριστάσεις μεταξύ άλλων, των Ευαγγελιστών. Υπήρχαν πολλαί εικόνες καί άλλα εκκλησιαστικά σκεύη διά νά δίδη τήν έντύπωσιν ενός Ιεροϋ χώρου. Μικρά παιδιά έκ των όποιων τό ένα είχε κόκκινα μαλλιά, εκάθηντο στους λίγους ξύλινους πάγκους σάν στό σπίτι των καί έτσι ή συγκέντρωσις φαινόταν παιόφιλική καί φυσική. Τοϋτο έγένητο παιό αισθητό όσον συνεχίζετο ή τελετή ή όποία ήρχισε ακριβώς τήν καθωρισμένην ώραν. Τί διήρκεσε μίαν ώραν. Στή μητέρα άπαγορεύεται νά είναι παρούσα. Ο άνάδοχος έπαιξε τόν πρωτεύοντα ρόλον καί ανέλαβε σοβαράς εϋθύνας εις άντάλλαγμα της τιμής που του έγινε. Βγάζουν από τό μωρό τά παλαιά του ρούχα καί τό ξιναντύνουν μέ καινούργια διά νά συμβολίσουν τήν είσοδόν του εις τήν Χριστιανικήν ζωήν. Μέ τό μυστήριον της Βαπτίσεως ή είσοδος αυτή εις τήν Χριστιανικήν ζωήν προσλαμβάνει διά της θήρησκευτικής τελετής ένα δραματικόν χαρ κτήρα. Διά νά δοθῃ πλήρης εικών της τελετής αυτής πρέπει νά άνιφερθῃ ότι άπαντες οι παρευρισκόμενοι παρηκολούθουν μετά προσοχής όλας τάς λεπτομερείας του μυστηρίου ένώ ήκούοντο οι ψαλμοί του Ιερέως καί των διακόνων. Μετά τήν τελετήν εις τήν εκκλησίαν έγινε ύποδοχή εις τό σπίτι των γονέων μέ άφθονα κρασιά καί καλήν τροφήν σύμφωνα μέ τήν περί φιλοξενία παράδοσιν της Κρήτης. Ο Ιερεύς ήτο παρών καί δέν έφαινετο καθόλου περρίεργος ή παρούσα του εις τήν εϋθυμον αυτήν συγκέντρωσιν. Κάθε ξένος έλαβε ώς δώρον ένα χρυσοϋν Έλληνικό Σταυρόν τόν όποιον εκάρφωσεν εις τό πέτον. Εις τάς 9.30, καθώς ή σελήνη έπρόβαλε από τά λευκά όρη, έφύγαμε. Είμεθα πολύ τυχερά που παρευρέθημεν εις τό ώραϊον αυτό Κρητικόν έθιμον τό όποϊον χρονολογεΐται από αίωνων.

(Κυριακή 22 ... ύγούστου 1948).

Τό παλαιό Μοναστήρι της Γωνιάς.

Περικοπή έκ του ημερολογίου.

Τό καφενεῖον. Ὁ ARTHUR καί ὁ MCINTOSH ἐξεκίνησαν ἐνωρίς σήμερον διὰ τὸ ἐστιατόριον. - Διατήρησιν τῆς ἀστυνομίας νά μὴ ἀνοίγουν τὰς Κυριακὰς πρὸ τῆς 9.30 π.μ. Τό καφενεῖον ἐντούτοις ἐκεῖ πλησίον ἠργάζετο καλά καί μείναμεν ἐκεῖ. Παραγγέλλαμεν τουρκικὸν καφέ καί ἐζητήσαμεν δύο ποτήρια ζεστό νερό (δὲν ὑπῆρχον μεγάλα φλυτζάνια) γιὰ νά τὸν ἀραιώσωμεν. Καίτοι Κυριακή καί πολὺ πρῶτ' ἐν τούτοις δὲν ὑπῆρχαν παρά μόνον λίγα ἐλεύθερα καθίσματα τόσο μέσα στὸ καφενεῖον ὅσον καί στὸ πεζοδρόμιον. Ὁ καφετζῆς καί ἡ συζυγὸς του ἐβιάζοντο νά ἐκτελοῦν τὰς παραγγελίας καφέ καί οὐζοῦ. Οἱ παρέες τῶν Κρητῶν ἔπαυσαν πρὸς στιγμήν νά μιλοῦν κατὰ τὴν εἴσοδον ἐνός "Αμερικανοῦ", ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐπανελάβον τὰς διηγήσεις, χειρονομῶντες ὡς νά παρίστανον θέατρον, με ἐκφραστικοὺς ὀφθαλμοὺς, με χαρακτηριστικὰς κινήσεις τῆς κεφαλῆς των, με μεγαλοπρεπεῖς κινήσεις τῶν ὤμων καί με χαριτωμένα γέλια καί χαμόγελα, ἀλλοικαθόντουσαν σιωπηλοὶ ἢ βυθισμένοι σὲ σκέψεις ἢ ἡ στάσεις των εἰδείχνε τὴν ἀοριστην τῆς λαϊκῆς νοοτροπίας. Στὸ μέσο τοῦ καφενεῖου ἐνὶς καλοφτιαγμένος γέρος βοσκός, καθότανε μόνος μακρὰν τῶν ἄλλων. Τί μᾶς ἔκαμε νά προσέξωμεν περισσότερο αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον; τὸ βαθειὰ ρυτιδωμένον μέτωπον του; ἡ ἀκαταστασία του; ἡ τὰ μικρὰ μαῦρα μάτια του ποὺ χάνανε σιγά-σιγά τὴν λάμψιν τους; Ὁ MCINTOSH ἐσχημάτισε τὴν ἰδέαν ὅτι συμβολίζει τὴν ἀπελπισίαν τῆς γεροντικῆς ηλικίας ἢ ὅποια ἴσως καταλαμβάνει τοὺς περισσότερο. Ἡ μοναξιά τοῦ γέρο βοσκῶ ἦταν μιὰ μεγάλη ἀντίθεση με τὴν γενικὴν περιδεδειγμένην, ἐμφυτον φιλία τῶν Κρητικῶν γιὰ τὸ περιβάλλον τους.

(Κυριακή 3/10/48 "Ἅγιος Νικόλαος, Κρήτη")

Ἡ Κρητικὴ Ἐνδυμασία.

Στὰς πόλεις προτιμοῦν τὸ σῦνηθες Εὐρωπαϊκὸν ἔνδυμα ἀλλὰ στ' ἐσωτερικὸν τῆς νήσου ἡ Κρητικὴ Ἐθνικὴ ἔνδυμασία συνηθίζεται πολὺ. Ἀποτελεῖται ἀπὸ κοντὸ, φουφουλωτὸ παντελόνι, μέχρι τὸ γόνατο καὶ δεμένον ἀφικτὰ στὴ μέση μετὰ μιά ζώνη μετάξινη, μάλλινη ἢ βαμβακερὴ μετὰ πολλές στροφάς γύρω στὴ μέση. Τὸ ἄνω μέρος τοῦ κορμοῦ καλύπτεται ἀπὸ γιλέκο καὶ σακκάκι. Τὸ σταυρωτὸ γιλέκο ἔχει χρῶμα κυανοῦν ἀπὸ βαρὺ μάλλινο ὕφασμα.

...Εἰς τὸ κεφάλι οἱ Κρητικοὶ φοροῦν μαῦρα μανδήλια κεντημένα μετὰ μαῦρο μετάξι. Οἱ περισσότεροὶ τῶν κατοίκων ἔχουν μουστάκι τὰ δὲ γένεια εἶναι συνηθῆ μόνον στοὺς ἱερεῖς καὶ στοὺς πενθοῦντας. Οἱ μπόττες, μαῦρες ἢ κίτρινες, εἶναι γιὰ νὰ προστατεύουν τοὺς χωρικοὺς ἀπὸ τοὺς θάμνους ποὺ σκεπάζουν τὰ μονοπάτια τῶν βουνῶν καὶ τὸν γαλῶνα γιὰ νὰ προστατεύσουν τὰ πόδια τους ἀπὸ τὴν βροχὴν... Ἰγναίκες ντύνονται Εὐρωπαϊκὰ εἰς τὰς πόλεις καὶ ἀντιγράφουν τὴν μόδα ἀπὸ τὰ φηγουρίνια τῶν Ἀθηνῶν. Ἐτὴν ἐξοχὴν τὰ ρούχα εἶναι ἀπλουστερα καὶ τὸ κεφάλι καλύπτεται μετὰ μαῦρο μαντήλι μάλλινο, μετάξινο ἢ βαμβακερὸ γιὰ νὰ προστατεύεται ἀπὸ τὴν ζέση τοῦ καλοκαιριοῦ. Κατὰ κανόνα ἐπικρατεῖ παντοῦ τὸ μαῦρο χρῶμα διότι λόγω τῶν πολλῶν πολέμων, ἐπανοστάσεων καὶ τῶν προσφάτων ἐκτελέσεων ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, σχεδὸν καθὲ οἰκογένεια ἔχει κι' ἓνα ἢ περισσότερους νεκροὺς, ἐπομένως ὅλη ἡ οἰκογένεια, καὶ ἰδίως οἱ γυναῖκες εἶναι σχεδὸν πάντες στ' ἄμαυρα διότι τοὺς ἀρέσει νὰ πενθοῦν ἐπ' ἀόριστον χρονικὸν διάστημα.

Ἡ Κρητικὴ Ἐθνικὴ Ἐνδυμασία

Τώρα μᾶς συνέντησε ἕνας γέρος Κρητικὸς, ντυμένος μὲ δὴν του τὴν μεγαλοπρέπειαν τὴν ἐθνικὴν του ἐνδυμασίαν, τὸ μαντήλι τοῦ κεφαλιοῦ, τὸ μεϊντανογελεκό του, τὴν σφικτὴ μεταξωτὴ ζώνη γύρω ἀπὸ τὴν στενὴ μέση του, τὴς μεγάλες του μαβιές βράκες καὶ τὴς ψηλές λουστρινένιες μπότες. Δέν εἶδα ἄλλον καλύτερα στυμένο χωρικό ἀπὸ τὸν Κρητικό. Στὸ στυσιμὸ του ταιριάζει τὸ πηδικτὸ ἑλαφρὸ περπάτημα του, τὸ ὁποῖον μὲ κάμνει νά σκέπτωμαι τοὺς καλλιγράμους ἀθλητὰς τῆς Μινωϊκῆς ἐποχῆς. (JOHN PENDLEBERY, ἀρχαιολόγος, ὁ ὁποῖος ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν κατὰ τὸν πόλεμον.)

Β. ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΑΙ

Τό τμήμα τούτο τής έκθέσεως αναφέρεται εἰς τὰς ὑπηρεσίας δ δημοσίας υγείας, τὰ νοσοκομεία καί τὰς ἰατρικάς ὑπηρεσίας.

1. Ὑγειονομικαί Ὑπηρεσίαι (α)

Διὰ Κυβερνητικοῦ Διατάγματος ἐκδοθέντος τό 1928 ἐδημιουργήθη ἐν Ἑλλάδι ἡ πρώτη κρατική Ὑγειονομική Ὑπηρεσία. Τό 1833 ἰδρύθη ἡ ὑγειονομική ἀ τυχομία ὡς παράρτημα τοῦ Ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν, καί κατά τό αὐτό ἔτος ἤρχισαν λειτουργοῦσαι αἱ ὑγειονομικαί ὑπηρεσίαι τῶν νομῶν. Τό Βασιλικόν Ἰατροσυνέδριον ἰδρύθη τό 1834 καί διὰ νόμων ἐκδοθέντων κατά τήν περίοδον 1834-1866 προσέτετο ἡ ἴδρυσις νοσοκομείων, λοιμοκαθατηρίων, ἰατρικῶν λιμενικῶν ὑπηρεσιῶν, ψυχιατρικῶν, ἡ καταπολάρησις τῶν ἐπιδημιῶν καί ἐπιζωοτιῶν, καί ἡ ἀσκσις τοῦ ἰατρικοῦ ἐπαγγέλματος. Νόμος ἐγκριθείς κατά τό 1908 ἀφορῶν τό κρατικόν μονοπώλιον κινήσης, συνέβαλε εἰς τήν ἀποτελεσματικωτέραν θεραπείαν τῶν πασχόντων ἐξ ἑνοσοίας. Τό 1914 ἰδρύθη ἡ Διεύθυνσις Ὑγιεινῆς καί Δημοσίας Ἀντιλήψεως ἐντός τοῦ Ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν, τό δέ Βασιλικόν Ἰατροσυνέδριον ἐπανιδρύθη. Ἡ Διεύθυνσις αὕτη, ὡς καί τό Βασιλικόν Ἰατροσυνέδριον ὑπῆχθησαν εἰς τό Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς καί Πρόνοιας, τό ὁποῖον ἰδρύθη τό 1922. Κατά τό 1923 ἡ Ἑλλάς ἠναγκάσθη νά δεχθῆ καί νά ἀπορροφήσῃ 1.500.00 πρόσφυγας ἐκ Τουρκίας, γεγονός τό ὁποῖον ἐπέδρασε σοβαρῶς ἐπὶ τῆς δημοσίας υγείας τῆς χώρας. Κατά τὰ τελευταῖα ἔτη ἡ ὀργάνωσις τῶν κεντρικῶν ὑπηρεσιῶν υγείας ἐβασίσθη ἐπὶ τοῦ Νόμου ὑλ. ἀρ. 1618 τῆς 14ης Φεβρουαρίου 1939, καί τοῦ Διατάγματος τῆς 20ης Μαΐου 1939: ὡς ὑφίστανται σήμερον, αἱ ὑπηρεσίαι δημοσίας υγείας τῆς Ἑλλάδος, εἶναι ἀνεξάρτητοι διοικητικῶς τῶν ὑπηρεσιῶν κοινωνικῆς προνοίας καί ἀντιλήψεως.

Θά ἐξετασθοῦν ἀρχικῶς αἱ Κεντρικαί Ὑπηρεσίαι (τό Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς, Ἐκπαιδευτικά Ἰδρύματα Δημοσίας Υγείας, καί ἄλλα Βοηθητικά Κεντρικαί Ὑπηρεσίαι), καί εἶτα αἱ Περιφερειακαί καί Τοπικαί Ὑπηρεσίαι ἐν Κρήτῃ.

α. Κεντρικαί Ὑπηρεσίαι.1) Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς.

Τό Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς εἶναι ἐν ἑκ τῶν Ὑπουργείων τό ὁποῖον ἰδρύθη ἐν Ἑλλάδι διὰ διοικητικοῦ σκοποῦς. Ἀποτελεῖται ἀπό κεντρικῆς καί περιφερειακῆς ὑπηρεσίας. Ἐφ' ὅσον ἡ ἐκθεσίς αὕτη περιορίζεται εἰς τήν Κρήτην, δέν ἐξετάζονται φυσικῶς τῷ λόγῳ αἱ ἀρμοδιότητες τῶν λοιπῶν περιφερειακῶν ὑγειονομικῶν ὑπηρεσιῶν. Αἱ κεντρικαί ὑπηρεσίαι ἀναφέρονται πρὸς καθοδήγησιν καί διὰ νά καθορισθῆ ἡ ἀρμοδιότης καί ἡ σχέση αὐτῶν πρὸς τὰς περιφερειακὰς

(α) Διὰ λεπτομερεστέραν ἱστορικὴν ἀνασκόπησιν (ἴδε: 1) ὀργάνωσις τῆς ὑπηρεσίας Δημοσίας Υγείας ἐν Ἑλλάδι ἀπό τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς χώρας ἐκ τοῦ Τουρκικοῦ ζυγοῦ, ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ κ. Φ. Κοπανάρη πρῶτην Γενικοῦ Διευθυντοῦ Ὑγιεινῆς τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς 1949. 2) Παράρτημα 10 τῆς ἐκθέσεως ταύτης.

υπηρεσίας του αυτού Υπουργείου εν Κρήτη. Πλέον λεπτομερής έρευνα ειδικευμένων υπηρεσιών θά γίνη άργότερον όταν θά εξετασθή κατωτέρω τό όλον υγειονομικόν έργον εν Κρήτη: Ο ύπουργός της Υγιεινής, ο οποίος είναι συνήθως Ιατρός, είναι Βουλευτής. Η θητεία του είναι τριετούς διάρκειας, συχνά δέ είναι αι υπουργικά μεταβολαί εν Ελλάδι. Διευθύνει τό Υπουργείον Υγιεινής εν Αθήναις, και εισηγείται διά ζητήματα άφορώντα τήν δημοσίαν υγείαν εις τήν Κυβέρνησιν. Ο Γενικός Γραμματεύς του Υπουργείου Υγιεινής, πολιτικόν επίσης πρόσωπον, βοηθεύ τον Υπουργόν εις τήν εκτέλεσιν του διοικητικού του έργου. Προβλέπεται επίσης Νομικός Σύμβουλος και Ανώτατον Υγειονομικόν Συμβούλιον. Ο Νομικός Σύμβουλος είναι μέλος του Ανωτάτου Υγειονομικού Συμβουλίου, τό ολοτερον λειτουργεί ως συμβουλευτικόν σωμα διά τον Υπουργόν. Είναι επίσης μέλη του Συμβουλίου οι αντιπρόσωποι της Ιατρικής σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, της Υγειονομικής Σχολής Αθηνών, των Ιατρικών υπηρεσιών των άλλων Υπουργείων και των Ελλήνων Ιατρών. Τό Υπουργείον Υγιεινής αποτελείται από τήν Γενικήν Διεύθυνσιν Υγιεινής και τήν Γενικήν Διεύθυνσιν Ιατρικής Αντιλήψεως. Αι Υπηρεσίαι Δημοσίας Υγείας είναι αι ακόλουθοι: 1) Διεύθυνσις Δημοσίας Υγείας (έπιδημιολογία, ιδρύματα και εργαστήρια δημοσίας υγείας, έλονοσία, έξυγιαντικά έργα και διεθνείς συμβάσεις δημοσίας υγείας). 2) Διεύθυνσις Κοινωνικής Υγιεινής (προστασία μητρότητος και παιδικής ηλικίας, φυρατισμός, ψυχική υγιεινή, άφροδίσια νοσήματα, τράχωμα και επιθεωρήσεις). 3) Διεύθυνσις Υγειονομικών μελετών και 4) Διεύθυνσις Κινησης και Ναυπηγικών (Αποθήκη Κινησης). Αι Υπηρεσίαι Ιατρικής Αντιλήψεως είναι: 1) Διεύθυνσις Ιατρικής Αντιλήψεως (176 νοσοκομεία, κλινικά, Ιατρικόν προσωπικόν και άδελφαι νοσοκόμοι). 2) Διεύθυνσις Επιθεωρήσεως Φαρμακείων και 3) Διεύθυνσις Ιατρικών Επαγγελμάτων (Τμήμα Φαρμάκων, Τμήμα Φαρμακείων, Τμήμα Ιατρικών Επαγγελμάτων και Τμήμα Ναυπηγικών). Άλλαι Κεντρικαί Υπηρεσίαι του Υπουργείου Υγιεινής άσχολούνται με: 1) Οικονομικά 2) Διοικήσιν (προσωπικόν, διοικήσεις, επιθεωρήσεις οικονομικών υπηρεσιών και μεταφορών), και 3) τεχνικάς υπηρεσίας εις τας οποίας είναι προσηρτημένη μία τεχνική επιτροπή (μελέται, κατασκευαί και μηχανολογικά).

2. Υγειονομική Σχολή Αθηνών.

Τό 1928 ή Ελληνική Κυβέρνησις άπεφάσισε νά αναδιοργανώσῃ τας υπηρεσίας δημοσίας υγείας. Εζητήθη ή βοήθεια του Γμήματος Διεθνούς Υγιεινής της Κοινωνίας των Εθνών και τό 1929 έτέθη εν ισχύ νομοθεσία βασιζομένη επί των ευρημάτων μιας επιτροπής αποταιλουμένης εκ ξένων ειδικών. Συμφώνως πρός τήν νομοθεσίαν ταύτην και τά διατάγματα που ήκολούθησαν, ιδρύθη ή Υγειονομική Σχολή, και τό Υγειονομικόν Κέντρον Αθηνών. Σκοπός του ιδρύματος αυτού είναι νά συμβάλῃ εις τόν προοδευτικόν συγχρονισμόν των υπηρεσιών δημοσίας υγείας καθ' όλην τήν χώραν νά εκπαιδεύῃ ειδικευμένον τεχνικόν προσωπικόν (οι υπάλληλοι οι ήδη υπηρετούντες εις τήν υγειονομικήν υπηρεσίαν κατά τήν στιγμήν εκείνην ως και οι μέλλοντες νά διορισθοῦν δεόν νά εκπαιδεύωνται εις τήν Υγειονομικήν Σχολήν). Ως αρχικώς οργανώθη, τό ίδρυμα άποτελεῖτο το έξ έξ Διευθύνσεων: α) Δημοσίας και Κοινωνικής Υγιεινής β) Έλονοσίας, γ) Υγειονομικής Μηχανικής, δ) Φαρμακολογίας και Βιο-Χημείας, ε) Κοινωνικής Υγιεινής και στ) Ερευνών (έν συ-

νεργασία μετά του 'Ελληνικού 'Ινστιτούτου Παστέρ). Κατά τό 1934 ιδρύθη εις 'Αμπελοκήπους μίαν περιοχήν των 'Αθηνών κατοικουμένην υπό 30000 περίπου ατόμων έν 'Υγειονομικόν Κέντρον, 'Εχρησιμοποιήθη τούτο ως πρότυπον διά περαιτέρω ανάπτυξιν παρομοίων υπηρεσιών και επί σειράν έτών ως εκπαιδευτικόν κέντρον διά σπουδαστάς της 'Υγειονομικής Σχολής (τούτο έπαυσε λειτουργούν από της ένάρξεως του πολέμου). Τό 1936 σημαντικά μεταβολαί έγιναν εις τήν σύνθεσιν της 'Υγειονομικής Σχολής, κατό δέ τό 1937 ώργανώθη Σχολή 'Επισκεπτριών και 'Αδελφών Νοσοκόμων μέ διάρκειαν έκπαιδεύσεως τριετή, ως ανεξάρητος υπηρεσία της 'Υγειονομικής Σχολής, υπό ίδιον διοικητικόν συμβούλιον. Τμήματά τινα της 'Υγειονομικής Σχολής διευθύνονται υπό καθηγητών έκλεγομένων υπό της Ιατρικής σχολής του Πανεπιστημίου 'Αθηνών τή αίτήσει του Διοικητικού Συμβουλίου της 'Υγειονομικής Σχολής και διοριζομένων διά Βασιλικού Διατάγματος. Άλλα τμήματα διοικούνται υπό καθηγητών του Πανεπιστημίου 'Αθηνών. Οί καθηγηταί αυτοί αποτελούν τό Διοικητικόν Συμβούλιον, ό Διευθυντής δέ της Σχολής έκλέγεται μεταξύ αυτών επί τριετή θητεία.

'Η 'Υγειονομική Σχολή άπαρτίζεται σήμερον έκ των έξης τμημάτων:

'Ελονοσίας και Τροπικών Νόσων, Κοινωνικής 'Υγιεινής, Μικροβιολογίας και 'Ορρολογίας, 'Υγειονομικής Μηχανικής, 'Ιατρικής Ζωολογίας (Παρισιτολογίας), Βιοχημείας και διατροφής, 'Επιδημιολογίας και Στατιστικής. Πρός πρακτικήν έξέσκησιν των μαθητών της, ή Σχολή εύρίσκειται εις έπαφήν μέ όλα τά 'Υγειονομικά Κέντρα της περιοχής 'Αθηνών - μεγάλα πολυιατρεία περιλαμβάνοντα προστασία μητρότητος, παιδιατρικής υπηρεσίας, όδοντιατρείον, γενικόν Ιατρείον, αντίφροδοιακόν Ιατρείον και άλλα υπηρεσίας. Οί μαθηταί ασκούνται επίσης εις τήν εργασίαν έν τή υπαίθρῳ. Πλήν της θεωρητικής κατάρτησεως ή 'Υγειονομική Σχολή προσφέρει και σχετικήν βοήθειαν εις τό 'Υπουργείον 'Υγιεινής, άπονεμοσι τά έξης διπλώματα και πιστοποιητικά: α) Δίπλωμα 'Υγιεινολόγου-εις διπλωματούχους της 'Ιατρικής μετά δωδεκάμηνον παρακολούθησιν μαθημάτων, β) Πιστοποιητικόν 'Υγειονομοφύλακος, άπονερόμενον εις άποφοίτους του Γυμνασίου μετά όκτάμηνον παρακολούθησιν μαθημάτων. Ο νόμος όρίζει ότι αι θέσεις εις τάς υγειονομικές υπηρεσίας έν 'Ελλάδι νά καταλαμβάνωνται υπό διπλωματούχων της 'Υγειονομικής Σχολής) 'Αθηνών, (ή άλλων αντίστοιχων σχολών).

Τμήματα της Διευθύνσεως 'Ελονοσίας και Τροπικών Νόσων είναι τά έξης εργαστήρια: Τροπικών Νόσων, Παρισιτολογίας, 'Ελονοσίας και 'Εντομολογίας. 'Η Διεύθυνσις αυτή περιλαμβάνει όλας τάς Διοικητικές και έκτελεστικές άρμοδιότητας καταπολεμήσεως της 'Ελονοσίας έν 'Ελλάδι. Αί υπηρεσίαι αυτές αποτελούνται έξ ένός Τεχνικού Γραφείου και ένός τμήματος Διοικήσεως (γραμματαία, λογιστήριον, υπηρεσία προμηθειών, υπηρεσία χορηγήσεως κινίνης κλπ.). 'Η χώρα διαιρείται εις 11 περιφέρειας έκίστη των όποιων διατελετ υπό τήν διεύθυνσιν ένός έλονοσιολόγου ή του νομιάτρου (του επί κεφαλής του υγειονομικού κέντρου του νομού). 'Η Διεύθυνσις Κοινωνικής 'Υγιεινής, ή οποία περιλαμβάνει τήν έφηρμοσμένην δημοσίαν 'Υγιεινήν, τόν έλεγχόν των άφροδισίων και τήν υγειονομικήν διαφώτισιν, άπισχολεείται μέ τήν περαιτέρω ανάπτυξιν της ώργανώσεως 'Υγειονομικών Κέντρων εις όλην τήν Ελλάδα. Αί έρευνητικάς εργασίαι αποτελούν ώσαύτως μίον των κυριωτέρων ασχολιών των υπηρεσιών της 'Υγειονομικής Σχολής.

3. Σχολαί 'Αδελφών Δηροσίας 'Υγείας.α) Κρατική Σχολή.

Τό 1930 ιδρύθη η Σχολή 'Αδελφών 'Επιμελητριών μητρικού τύπου τήσεως, ως τμήμα της 'Υγειονομικής Σχολής. Η Σχολή αυτή καθιερώθη τό 1932. Μέχρις έτη βριδύτερον τό 1937 οργανώθη εκ νέου ελεμνήμην της Βασιλείσης Βοφίας, Σχολή 'Επισκεπτριών και 'Αδελφών Νοσοκόμων, με τριετή φοίτησιν, ως παράρτημα της 'Υγειονομικής Σχολής, διευθυνομένη υπό Ιδρυτικού Διοικητικού Συμβουλίου 45 μεθ' τριας κρούερχονταί από όλα τα μέρη της Ελλάδος. Η αθήσεις υπερβαίνουν κατά πολύ τόν αριθμόν των εισακτέων και τούτο ευκολύνει τήν επιλογήν των μαθητριών. Μαθητρίαι γίνονται δεκταί εώς του έτους, κατά τήν τρία έτη φοίτησιν 44 εβδομάδες αφιερόνται εις θεωρητικά μαθήματα, 100 εις πρακτικήν εξάσκησην και 12 διατίθενται εις διακονία, ή απόφοιτοι υποχρεώνται να εργασθούν επί τρία έτη διά τό 'Υπουργείον 'Υγείνης (τό 'Υπουργείον τας διορίζει εντός τριών μηνών μετά τήν αποφοίτησιν των). Λόγω όμως μη διορισμού των αδελφών υπό του 'Υπουργείου, μέγας αριθμός αποφοίτων εργάζονται εις Νοσοκομεία, άλλοι δέ καταφεύγουν εις τήν εξεύρεσιν άλλου επαγγέλματος. Η εξεύρεσις θέσεων διά τας αποφοίτους είναι πρός τό παρόν πολύ δύσκολος λόγω των πολεμικών συνθηκών.

Ο άνεγερθεός διά τήν στέγασιν 150 μαθητριών οίκος αδελφών δέν έχει μέχρι τούδε χρησιμοποιηθή διά τόν σκοπόν τόν άποτον προορίζετο. Χρησιμοποιείται ως Νοσοκομείον Αγκλήρων, μέρος δέ του κτιρίου κατέχεται υπό του 'Ιδρύματος 'Εγγύς Ανατολής-οργανώσεως βοηθήσεως εις τήν εφαρμογήν του προγράμματος αποκαταστάσεως άγκλήρων. Προσφύτως παρεχωρήθησαν υπό της Α. Α. Γ. τήν άπαιτούμενα κεφάλαια διά τήν επίσκεψιν και επίπλωσιν θαλάμων διά 60 νοσοκόμους, τά δωμάτια ταύτα άφέθησαν ελεύθερα υπό του 'Ιδρύματος 'Εγγύς Ανατολής.

β) Σχολή 'Αδελφών Νοσοκόμων Ευαγγελισμού.

Η Σχολή αυτή ιδρύθη τή 1875 υπό της Βασιλείσης 'Ολγας-τό νοσοκομείον άνηγήθη μεταγενεστέρως τό 1884. Όταν συμπληρωθή η νέα πτέρυξ, ή οποία εύρίσκεται ήδη υπό άνεγέρσιν, τό ίδρυμα θα έχη δύναμιν 1000 κλινών. Πρό του 1931, ή διάρκεια φοίτησεως των νοσοκόμων ήτο διετής, αλλά έκτοτε έγινε τριετής, διά τήν απόκτησιν διπλώματος, άπαιτείται και πρακτική εξάσκησης ενός έτους εν τή νοσοκομείω. Γίνονται δεκταί απόφοιτοι Γυμνασίων ηλικίας 18 έως 30 έτων. Η πρακτική εξάσκησης ήτις παρέεται εις τας μέθητρίαις συνίσταται εις τά εξής: προκαταρκτική κλινική εξάσκησης επί τετράμηνον. Παθολογία επί τρίμηνον. Χειρουργική επί τρίμηνον. Ενός μηνός έκκαθδευσαις εις έκάστην εκ των ειδικοτήτων (στορνολαρυγγολογικά, ουρολογικά, νευρολογικά κλπ), δέμημος παρικόλουθησις χειρουργείου, παιδιατρική επί τρίμηνον (Νοσοκομείον Μαιίδων), ψαυετικά επί τρίμηνον (εις τό Μαιευτήριον) και επί δέμηνον εξάσκησης εις τά καθήκοντα επίσκεπτικής 'Αδελφής. ('Υγειονομικόν Βιβλίον). Ο αριθμός των εισαγμένων εις τήν πρώτην τάξιν άνέρχεται εις 32.

γ) Η Σχολή Νοσοκόμων και 'Επισκεπτριών 'Αδελφών του 'Ελληνικού 'Ερυθρού Σταυρού.

Τό ήμι-ιδιωτικόν τούτο νοσοκομείον (320 κλιναι) ιδρύθη τό 1924 και επιχορηγείται υπό του Κράτους. Γίνονται δεκταί εις τήν πρώ-

την τάξιν 30-35 μαθήτοια. 'Ηφοίτησις εἶναι τριετής. Κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν τῆς ἐκπαιδεύσεως, δύο μῆνες ἀφιερώνονται εἰς τὴν δημοσίαν ὑγείαν, δύο μῆνες εἰς ματευτικά καὶ τρεῖς μῆνες εἰς τὴν παιδιατρικὴν (Νοσοκομεῖον Παίδων). Ἀπαιτοῦνται ἄκομη ἕξ μῆνες δι' ὅσους νοσοκόμους ἐπιθυμοῦν νὰ ἀποκτήσουν τὰ προσόντα ἐπισκεπτρίας ἀδελφῆς.

4. Σχολαὶ Μαιῶν.

Ἐπάρχουν δύο Σχολαὶ Μαιῶν ἐν Ἑλλάδι, ἀμφότεραι ἐν Ἀθήναις, ἡ μὲν δημοσία ἡ δὲ ἰδιωτικὴ ἐν τῷ Μαιευτηρίῳ "Μαρίκα Ἡλιάδη". Ἡ Σχολὴ Μαιῶν τοῦ Μαιευτηρίου "Μαρίκα Ἡλιάδη", ἰδρύθη τὸ 1932. Μελετᾶται ἡ ἰδρυσις καὶ τρίτης σχολῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἡ ὁποία θὰ ἔχη 50 μαθητριάς. Ἡ φοίτησις εἰς τὰς σχολὰς μαιῶν εἶναι τριετής, τὰ προσόντα τῶν υποψηφίων διὰ τὰς σχολὰς αὐτάς εἶναι ἀπολυτήριον Γυμνασίου διὰ τὸ Μαιευτήριον "Μαρίκα Ἡλιάδη" καὶ ἐνδεικτικὸν ἡμιγυμνασίου διὰ τὸ Δημόσιον Μαιευτήριον. Ἐκτός τῆς διδασκαλίας τῆς μαιευτικῆς, αἱ υποψήφιοι ματαὶ ἀποκτοῦν πεῖραν εἰς τὴν παθολογίαν, χειρουργικὴν, παιδιατρικὴν, παρακολουθοῦν δὲ ἐπι δέμηνον μαθήματα εἰς τὴν Ὑγειονομικὴν Σχολήν. Τὸ Δημόσιον Μαιευτήριον καὶ ἡ προσερτημένη αὐτῷ Σχολὴ Μαιῶν στεγάζονται τώρα εἰς ἓνα ὄροφον τοῦ Μαιευτηρίου "Μαρίκα Ἡλιάδη". Ἡ διάρκειος τῆς διδασκαλίας εἰς τὴν Σχολήν αὐτὴν ἔγινε τριετής τὸ 1940. Αἱ πλεῖστοι τῶν ἀποφοίτων τῆς Σχολῆς ἀσκοῦν τὸ ἐπάγγελμα των ἰδιωτικῶς διότι οὕτω ἀμοίβονται καλλίτερον πικρὰ ἔσσαν δημόσιοι ὑπάλληλοι.

5. Ἄλλαι βοηθητικαὶ Ὑπηρεσίαι.

Πλὴν τῶν ὑπηρεσιῶν τὰς ὁποίας προσφέρει τὸ Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς, σημαντικαὶ ὑγειονομικαὶ ὑπηρεσίαι παρέχονται καὶ ὑπὸ ἄλλων Ὑπουργείων τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους. Τοιαῦτα εἶναι ἡ Σχολιατρικὴ Ὑπηρεσία τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, ὑπηρεσία ἐλέγχου ζωικῶν τροφῶν τοῦ κτηνιατρικοῦ τμήματος τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας καὶ ἡ Ὑγειονομικὴ Ὑπηρεσία τῶν Φυλικῶν τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης. Τὸ 1931 ἰδρύθη τὸ Κρατικὸν Μονοπώλιον Κινίνης καὶ Νικωτικῶν, τὸ δὲ 1938 τὸ Ὑπουργεῖον Ἐργασίας ἰδρυσε τὴν Ὑπηρεσίαν Κοινωνικῆς Ὑγιεινῆς. Ἀξιόλογοι ὑπηρεσίαι προσεφέρθησαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, κυρίως εἰς τὸν τομέα τῆς προνοίας διὰ τὴν μητέρα καὶ τὸ παιδί, ὑπὸ τὸ ΠΙΚΠΑ καὶ εἰς ὠρισμένους τομείς δημοσίας ὑγείας, ὑπὸ τὸν Ἑλληνικὸν Ἐρυθρὸν Σταυρὸν. Επίπλεον πολλαὶ ἄλλαι ὀργανώσεις ἰσχυροῦνται εἰς σημαντικὰ ἔργα δημοσίας ὑγείας ἐν Ἑλλάδι, ὡς: Ὁ Διεθνὴς Ὀργανισμὸς Περιθάλψεως Παιδιοῦ, τὸ Ἴδρυμα Ἑγγύς Ἀνατολῆς, ἡ Ἑλληνικὴ Πολεμικὴ Περιθάλψις, ἡ Ἀντιφυματικὴ Ὀργάνωσις, ἡ Καναδικὴ Ἑλληνικὴ Πολεμικὴ Περιθάλψις, τὸ Τμήμα Δημοσίας Ὑγείας τῆς ἐν Ἑλλάδι ἡμερικανικῆς ἀποστολῆς, τὸ Ἑλληνικὸν Ἰνστιτούτον PASTEUR καὶ τὸ Ἴδρυμα Παιδιοῦ Ἀσούλου.

Διὰ τὰ προσεχῆ τέσσαρα ἔτη ἡ ἀποστολὴ τῆς Διοικήσεως Οἰκονομικῆς Συνεργασίας διὰ τὴν Ἑλλάδα (15) μελετᾷ τὴν ἀντιμετώπι-

(15) Τετραετὴς Πρόγραμμα Δημοσίας Ὑγείας ἐν Ἑλλάδι. Ἐκθεσις Ὑγείας τῆς ἀποστολῆς ΔΟΣ.

σιν των προβλημάτων δημοσίας υγείας εν Ελλάδι επί τη βάσει ευρέος και πλήρους προγράμματος. Θί ληφθούν μέτρα διά τήν συμπλήρωσιν νοσοκομείων, των οποίων ή κατασκευή είχεν άρχισή πρό του πολέμου, και θά κατασκευασθ ή ελίχιτος ή πλιτούμενος ήριθμός νοσοκομείων διά τήν απορόνωσιν και θεραπειάν των φυμτικών, ψυχοπαθών, των πασχόντων εκ λοιμωδών νόσων και παιδικών νοσημάτων. Θά κατασκευασθ ή επίσης εις Αθήνας Κριτικόν Έργαστήριον Δημοσίας Υγιεινής, δεκαπέντε περιφερειακά υγειονομικά κέντρα θά ίδρυθουν εις πρωτευούσας νομών, είκοσι έτερα κέντρα θά ίδρυθουν εις μικράς κοινότητας και όκτώ πολυιατρεία εις μεγαλύτερας πόλεις. Μελετάται έξ άλλου ή βελτίωσις του ύφισταμένου συστήματος ύδρευσεως και ή έγκατάστασις νέων συστημάτων εις μικράς πόλεις, όπου παρατηρούνται επιδημιαί ίσθενειών μεταδιδομένων διά τής μόλυνσεως του ύδατος. Αί δύο Ιατρικά Σχολαί (του Πανεπιστημίου Αθηνών και Θεσσαλονίκης) θά έπισκευασθουν και θά άνισχυκροτηθουν. Σχεδιάζεται πρός τούτοις ή ίδρυσις πέντε σχολών άδελφών νοσοκόρων μονοετούς φοιτήσεως μέ σύνολον 330 μπητριών. Επίλεκτοι υγειονολόγοι θά σταλούν εις τό έξωτερικόν διά νά μετεκπαιδευθουν επί έν έτος. Τά προβλεθέντα πρός δι' έκαστον έργον έχουν ως εξής: α) Συμπλήρωσις νοσοκομείων 1.902.000 Δολλ. β) Σανατόρια 16.524.000 Δολλ. γ) Ψυ-ψιατρεία 2.098.000 Δολλ. δ) Δελροκομεία και Νοσοκομεία λοιμωδών νόσων 493.000 Δολλ. ε) Νοσοκομεία Παιδών 290.000 Δολλ. στ) Υγειονομικά Ιδρύματα 1.259.000 Δολλ. ζ) Έξυγειαντικά έργα 4.315.000 Δολλ. η) Ιατρικά Σχολαί 665.000 Δολλ. θ) Σχολαί Άδελφών Νοσοκόρων 626.000 Δολλ. και ι) Μετεκπαιδευσις 281.000 Δολλ. Έν τή συνόλω ή δαπάνη του προγράμματος άνέρχεται εις 28.453.000 Δολλ. διά τήν περίοδον των τεσσάρων έτών.

β) Περιφερειακά και Τ-πικά 'Υγειονομικά 'Υπηρεσία.

1. 'Οργάνωσις

Τό 1833 ίδρύθη εν Ελλάδι ή νομαρχιακή Υγειονομική 'Υπηρεσία (Β.Δ. 30ης 'Οκτωβρίου). Νόμος θεσπισθείς τό 1852 έδημιούργησε θέσεις διά έπαρχιακούς Ιατρούς. Βασιλικόν δέ διάταγμα έκδοθέν τό 1853 καθώρισε τά άναγκαία προσόντα διά τούς ύποψηφίους νομιάτρους και έπαρχιακούς Ιατρούς. Η έκρηξις επιδημιών κατά τό 1923 έγιγεν αίτία νά επανδρωθουν αί νομαρχιακά υγειονομικά υπηρεσίαι υπό του Υπουργείου Δημοσίας Αντιλήψεως και Υγιεινής. Εκ των ιδιωτών Ιατρών διωρίζετο ανά εις εις έκαστον νομόν ως υπεύθυνος διά τήν δημοσίαν υγείαν. Έψηφίσθη πρός τούτοις νόμος σχετικώς πρός τόν διορισμόν δημοτικών και κοινοτικών Ιατρών, οι όποιοι θά παρεχον τάς υπηρεσίας των εις τούς πτωχούς δούλιναις των δήμων και κοινοτήτων. Τό 1928 ένέσκηψεν εν Ελλάδι μία μεγάλη επιδημία δαγγέλου, ή όποια έγινε άνφορμή νά άνανεοθ ή ένδιαφέρον διά τήν δημοσίαν υγείαν. Ο τότε Πρωθυπουργός Βενιζέλος έζήτησε τήν βοήθειάν της Κοινωνίας των Έθνών. Αί έπαικολουθήσασαι έρευναι έσχον ως αποτέλεσμα τήν άντικατάστασιν των νομιατρείων διά υγειονομικών κέντρων. Επί πλέον ίδρύθη ή 'Υγειονομική Σχολή Αθηνών, εν συνεχεία δέ διά νόμου (16) θεσπισθέντος τό 1934 τά νομιατρεία

(16) Νόμος υπ' αριθ. 6008, περί 'Οργάνωσεως Περιφερειακών 'Υγειονομικών 'Υπηρεσιών του Υπουργείου Υγιεινής, Εφημ. της Κυβερν. 1934 σ. 189, Έθνικόν Τυπογραφείον, Αθήναι, Ελλάς (ίδε Παράρτημα Στοιχετά 4-α).

ἀντικειμενικά εστάθησαν ὑπὸ 39 ὑγειονομικῶν κέντρων (ἐκ τῶν ὁποίων 7 ὠρίσθησαν ὡς Πρώτης Τάξεως καὶ 32 ὡς Δευτέρας Τάξεως). Ἐπισκέπτρι-
αι ἀδελφαὶ καὶ ὑγειονομικοὶ ἐπιθεωρηταὶ ἀπετέλεσαν μέρος τοῦ προ-
σωπικοῦ ἐκάστου τῶν ὑγειονομικῶν κέντρων. Ὁ νόμος οὗτος καθόριζε
τὰ τοῦ διορισμοῦ τῶν ὑπαλλήλων τοῦ ὑγειονομικοῦ κέντρου, ὡς τακτι-
κῶν ὑπαλλήλων καὶ ἀπὸ τῆς ὁποίας οἱ ἰατροὶ οἱ διοριζόμενοι εἰς τὰ
ὑγειονομικὰ κέντρα κατέχουσιν δίπλωμα τῆς Ὑγειονομικῆς Σχολῆς. Ἐπι-
πλέον διὰ νόμου (17) ψηφισθέντος τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1935 τὰ νομαρχια-
κὰ ὑγειονομικὰ συμβούλια ἀντικειμενικά εστάθησαν ὑπὸ τῶν ὑγειονομικῶν ἐ-
πιτροπῶν. Ἐξεδόθησαν ἐπίσης τὸ 1935 Κανονισμοὶ λειτουργίας τῶν
ὑγειονομικῶν ἐπιτροπῶν (18) καὶ τὸ 1940 Βασιλικὸν Διάταγμα περὶ
ὑγειονομικῶν σταθμῶν.

Αἱ περιφερειακαὶ καὶ ἐπαρχιακαὶ ὑγειονομικαὶ ὑπηρεσίαι εἶ-
ναι ἢ Διευθύνσεις Ὑγιεινῆς, τὰ ὑγειονομικὰ κέντρα νομῶν καὶ βοηθη-
τικαὶ ὑπηρεσίαι.

α. Διευθύνσεις Ὑγιεινῆς.

Ἡ Διεύθυνσις Ὑγιεινῆς εἶναι ἐν τῶν διοικητικῶν τμημάτων
τῆς Γενικῆς Διοικήσεως Κρήτης. Ὁ Διευθυντὴς τῆς (δὲν διατίθεται
ἄλλους ὑπαλλήλους) ὑπηρετῆ ἐπίσης ὡς νομῆτρος εἰς τὸ Ὑγειονομι-
κὸν Κέντρον Χανίων. Τὸ Ὑγειονομικὸν Κέντρον Α' Τάξεως εἰς τὴν Χανιά
καὶ τὰ ὑγειονομικὰ κέντρα Β' Τάξεως εἰς τὸ Ἡράκλειον, τὸ Ρέθυμνον
καὶ τὸ Λασιθίον πρέπει νὰ θεωροῦνται ὡς τμήματα τῆς Διευθύνσεως Ὑ-
γιεινῆς. Συνεπῶς ὁ Διευθυντὴς τῆς Διευθύνσεως Ὑγιεινῆς ἔχει ἀρε-
σον διοικητικὴν εὐθύνην δι' ἐν ἐκ τῶν τμημάτων τούτων καὶ τὴν διοι-
κητικὴν ἐπίβλεψιν τῶν ὑπολοίπων τριῶν. Ἐχει οὗτος λοιπὸν διπλὴ
ιδιότητα, εἶναι προϊστάμενος ἐνὸς Ὑγ. Κέντρου καὶ ἐπιθεωρητῆς
τῶν ἄλλων τριῶν.

Ὁ Διευθυντὴς τῆς Διευθύνσεως Ὑγιεινῆς εἶναι σύμβουλος τοῦ
Γενικοῦ Διοικητοῦ διὰ τὰ ὑγειονομικὰ προβλήματα τοῦ ἀφοροῦν ὁλόκλη-
ρον τὴν Κρήτη. Συ νέψεις λαμβίνουσι χώραν οὐκ εἰς παρουσιάζονται
περιοτάσεις ἀπιτοῦσαι τοῦτο. Προσωπικὸν τῶν λοιπῶν Διευθύνσεων
τῆς νήσου ἀποχολούμενον διὰ τὴν δημοσίαν ὑγείαν, ὡς οἱ Σχολῆτροι
τῆς Διευθύνσεως Ἐκπαιδεύσεως, συσκεπτόνται μετὰ τοῦ Διευθυντοῦ
τῆς Διευθύνσεως Ὑγιεινῆς καὶ τανύπαλιν, ἄλλὰ τοιαύτη συνεργασία
εἶναι λίαν περιορισμένη καὶ ἀνοργάνωτος. Ὑπάρχει ἐν τούτοις περίπ-
τωσις κατὰ τὸ παρελθὸν καθ' ἣν οἱ νομῆτροι τῆς νήσου συνηλθον με-

(17) Τροποποιήσεις Νόμου 6008 (16/4/35). Ἐφημερίς τῆς Κυβερνήσεως
Ἀριθ. Φύλλου 155, 18/4/35.

(18) Ἀντίτεροι Κανονισμοὶ τοῦ Νόμου (19/9/35), ἔφορῶν τὰ Ἐπαρχια-
κὰς Ὑγειονομικὰς Ἐπιτροπὰς, Ἐφημερίς τῆς Κυβερνήσεως Ἀρ. Φυλ.
145, 7/10/35.

(19) Β. Δ. Ἀρ. 27 τῆς 15/6/40 ἔφορ' τοῦς Ὑγειονομικοῦς Σταθμοῦς
(ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ νόμου Ἀρθ. 965 ἄρθρ. 15, τοῦ 1937). Ἐφημε-
ρίς τῆς Κυβερνήσεως, Ἀρ. Φυλ. 27, 22/6/40.

τά του στρατιωτικού Αρχία του της νήσου διά νύ συζητήσουν, ως έπιτροπή υγιεινής, έπελγόνται ζητήματα υγείας της νήσου. Αποτέλεσμα των συζητήσεων της έπιτροπής ταύτης ήτο ή καθιέρωσι προγράμματος έμβολιασμού κατά της χολέρας. Ούτω διά της έπιτροπής κατεδείχθη ή ανάγκη υπάρξεως τοιούτου συμβουλίου δι' ολοκλήρον τήν νήσον, καίτοι υπό του νόμου δέν προβλέπεται τοιούτον τι.

Ο Νομιάτρος Χανίων δέν ήδυνήθη νύ διαθέσει χρόνον έκ των άμέσων καθηκόντων του, ως νομιάτρου, δνύ νά διευθύνη ή νά έποπτεύη τās κρατικές υγειονομικές υπηρεσίας ολοκλήρου της νήσου, ως Διευθυντής της Διευθύνσεως Υγιεινής. Ούτος προσφέρει τās υπηρεσίας του κατά κειρούς, ως σύμβουλος του Γενικού Διευθυντού και βοηθεϊ εις τās οικονομικές συναλλαγās μεταξύ του Υπουργείου Υγιεινής και των υγειονομικών Κέντρων του Νομού, αλλά πέραν αούτου, και πλήν συντόμων επισκέψεων εις τās υγειονομικά κέντρα των Νομών, τό έργον του εις τόν τομέα αυτόν είναι πολύ περιωρισμένον. Τό προσωπικόν του Υγειονομικού Κέντρου Χανίων είναι πολύ περισσότερον των άλλων Υγειονομικών Κέντρων, έν τούτοις δέν έπεχειρήθη νύ συμπληρουνται αι παρεχόμεναι υπηρεσίαι υπό των κέντρων Β' τάξεως, υπό του κέντρου Α' Τάξεως των Χανίων.

β). Υγειονομικά Κέντρα Νομών.

Μετά τήν διά νόμου δημιουργίαν της Υγειονομικής Σχολής ιδρύθησαν πρότυπα Υγειονομικά Κέντρα εις τās Χανιά της Κρήτης, τήν Κέρκυραν, τήν Αλεξανδρούπολιν και τήν Άρταν, πρό της οργανώσεως υγειονομικών κέντρων εις έκαστον νομόν του Κράτους, κατά τό 1934.

Τό υγειονομικόν κέντρον των Χανίων ιδρύθη τό 1931. Ηγορίσθη μία μεγάλη οίκια εις κεντρικόν τμήμα της πόλεως των Χανίων, διαρρυθμισθεϊσα κατάλληλως υπό του Υπουργείου Υγιεινής, ώστε νά περιλάβη γραφεϊα, έργαστήριον, Ιατρείον και τās λοιπά έφοδία. Σήμερον ό δεύτερος όροφος χρησιμοποιεϊται ως γραφεϊα διά τό διοικητικόν και υπαλληλικόν προσωπικόν τόν σχολιατρον (οστις επί του παρόντος έπιστρατευθεϊς υπηρετεϊ και εις τήν στρατιωτικήν υπηρεσίαν), τήν άνθελονοσοιοικήν υπηρεσίαν, τούς υγειονομοφύλακας καθώς έπίσης και οοντιατρον (τό οποϊον δέν λειτουργεϊ). Εις τό πρώτον όροφον ευρίσκονται τό οφθαλμιατρον και αντιτριχωματικόν κέντρον, τό Ιατρείον των αφροδισίων και δερματικών νοσημάτων, τό αντιφυματικόν κέντρον, ακτινολογικόν κέντρον και έργαστήρια (ουσιαστικώς μή λειτουργούντα). Εις τό Ιόγειον υπέρχει φαρμακείον και αποθήκη (ό χώρος των άλλοτε έν χρήσει δημοσίων λουτρών χρησιμοποιεϊται σήμερον ως πρόσθετος αποθήκη.

Σχετικώς μέ τόν νομόν Ηρακλείου, έγένετο πρόνοια διά νομιάτρον ήδη πρό του 1923 υπαλλήλου του Υπουργείου Εσωτερικών). Ο προσληφθεϊς διά νά εκτελεϊ αποκλειστικώς τό έργον του Νομιάτρου δέν παρουσίαζε μεγάλην δραστηριότητα, όταν οι Έλληνες πρόσφυγες έπανήλθον εις τήν Ελλάδα εκ Μικράς Ασίας τό 1923 διωρίσθη Υγειονομικός έπόπτης διά τό Ηράκλειον. Συνηργάζετο ούτος μετά έπί Ιατρών-πέντε εις τόν δήμον και δύο εις τās χωρία. Αι υγειονομικά αυτά υπηρεσίαι οργανώθησαν υπό του Υπουργείου Υγιεινής και Δημοσίας Αντιλήψεως, τό Ιδρυθέν τότε μέ Υπουργόν τόν Ιατρον Α.Θ. Δοξιάδη. Πρό της θεσπίσεως του Ισχύοντος σχεδίου υγειονομικών

Υπηρεσιών εν Ελλάδι, ή υγειονομική υπηρεσία του Ηρακλείου άποτε-
 λεύτο από τόν νομιάτρον, έπτά Ιατρούς, δύο πρακτικές ιδελφάς και
 ένός βοηθού. Μέ τήν έγκριστίσιν των υγειονομικών κέντρων, ο νο-
 μός Ηρακλείου, ο μεγαλύτερος νομός της Κρήτης υπεβιβάσθη εις τήν
 κατηγορίαν υγειονομικού κέντρου Β' τάξεως. Το προσωπικόν του κέν-
 τρου τούτου άποτελείται έξ ένός νομιάτρου, δύο υγειονομοφυλάκων
 και ένός γραμματέως. Το γραφεία του είναι έγκατεστημένα εις τέο-
 σαρα δωμάτια του νομαρχιακού κτιρίου εν Ηρακλείω, εν γραφείον
 διά τόν νομιάτρον, εν διά τό υπαλληλικόν προσωπικόν, εν είδικόν
 δωμάτιον διά τήν εξέτασιν των άσθενών και μία άποθήκη.

Τά υγειονομικά κέντρα εις τούς νομούς Λασιθίου και Ρεθύμνου
 ίδρύθησαν τό 1934 ως κέντρα Β' τάξεως. Το κτίριον του υγειονομικού
 κέντρου Λασιθίου έκτίσθη τό 1932, έξελέγη δέ πρός τούτο τοποθεσία
 εις τόν λιμένα του Αγ. Νικολάου. Το άνω πύτωμα έκ τριών ή τεο-
 σάρων δωμάτων και χώλ, χρησιμοποιείται ως γραφεία, τό Ισόγειον δέ
 ως κατοικία του νομιάτρου. Σχετικώς μέ τό Ρέθυμνον, άλλοτε ή νο-
 μαρχία είχε δαθέση χώρον διά τό υγειονομικόν κέντρον, αλλά σήμε-
 ρον έχει ένοικιασθή οικίαν εις τό κέντρο της πόλεως διά τήν στέ-
 γασιν της υπηρεσίας ταύτης. Πρόκειται περί του άνω πατώματος
 μιās οικίας μέ τρία δωμάτια και μίαν άποθήκην ήτοι γραφείον διά
 τόν νομιάτρον και τόν γραμματέα του, δωμάτιον εξέτασεως άσθενών κ
 και γραφείον διά τούς υγειονομοφυλάκους (των όλοίων αί θέσεις εί-
 ναι σήμερον κενά).

Η Κρήτη περιλαμβάνει τās έξης νομαρχιακάς περιφερείας, 89
 άφορά τήν υγειονομικήν υπηρεσίαν:

Χανιά.....	929	Τετρ.μίλια
Ηράκλειον.....	954	" "
Λασιθί.....	666	" "
Ρέθυμνον.....	546	" "

Κάτοι έκαστον των υγειονομικών κέντρων διαθέτει, τχιπ διά
 τήν μεταφοράν, εν τούτοις υπάρχουν κοινότητες εις τās οποίας ή
 μετάβασις δέν είναι δυνατή. Είς τούς νομούς Ρεθύμνου και Λασιθίου
 μόλις τό ήρισυ των κοινοτήτων συνδέεται δι' Οδικού δικτύου. Έκ
 των 189 κοινοτήτων του νομού Ηρακλείου, εις τās 89 μόνον διά
 ζώνων μπορεί νά μεταβή τις.

1. Υγειονομική Έπιτροπή.

Διά νόμου προβλέπονται υγειονομικά έπιτροπαί των νομών,
 των δήμων και των κοινοτήτων. Ές όλους τούς νομούς της Κρήτης,
 αί έπιτροπαί των δήμων και των κοινοτήτων ύφίστανται μόνον κατ'
 όνομα. Είς τούς νομούς Χανίων, Ηρακλείου και Λασιθίου αί υγειο-
 νομικά έπιτροπαί των νομών δέν δεικνύουν δραστηριότητα. Όσον
 άφορά τό Ρέθυμνον, ή εν αύτφ έπιτροπή υγείας συνέρχεται όσάκις ή
 παρουσιάζονται είδικάί ανάγκαι άπαιτούσαι συσκεψιν, όπως π.χ. ή
 εξέτασις του ζητήματος του έμβολιασμού του πληθυσμού κατά της
 χολέρας, όταν ήπειλεύτο επιδημία της νόσου ταύτης κατά τό 1947.
 Η πάλη διά τήν σύνταξιν κανονισμών άφορώντων τήν δημοσίαν υ-

γείαν ἐν τῷ νομῷ. Ἡ ἀδράνεια αὐτῆ τῶν υγειονομικῶν ἐπιτροπῶν δὲν ἐκπλήσσει τοὺς νομίους, διότι φαίνεται ὅτι νομίζουν ὅτι τὰ σώματα ταῦτα εἶναι λίαν περιορισμένης χρησιμότητος.

Ἐπειδὴ αἱ υγειονομικαὶ ἐπιτροπαὶ προβλέπονται διὰ νόμου θεωρεῖται σκόπιμος ἡ ἀνιθεώρησις τοῦ τρόπου ὀργανώσεως τῶν καὶ τῶν ἀρμοδιοτήτων καὶ καθηκόντων τῶν. Τὰ μέλη τῆς υγειονομικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ νομοῦ ἀποτελοῦνται ἐκ τοῦ νομάρχου ἢ τοῦ βοηθοῦ του ὡς προέδρου, τοῦ δημάρχου τῆς πόλεως, ἐν τῇ ὁποίᾳ εὐρίσκεται τὸ υγειονομικὸν κέντρον, τοῦ νομοκτηνίου, τοῦ προέδρου τοῦ ἰατρικοῦ συλλόγου, τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς χωροφυλακῆς, τοῦ νομομηχανικοῦ, τοῦ σχολιάστου, τοῦ εἰσαγγελέως πρωτοδικῶν, τοῦ στρατιωτικοῦ ἀρχιάστου τῶν ἐντοπιῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων, τοῦ νομίου καὶ δύο διακεκριμένων ἰδιωτῶν ἰατρῶν. Ὁ νομιάτρος ἐκλέγει ἓνα ἐκ τῶν βοηθῶν του ὡς γραμμὴ εἰς τῆς υγειονομικῆς ἐπιτροπῆς. Ὁ πρόεδρος διεξάγει τὴν ἐπίσημον ἀλληλογραφίαν καὶ τηρεῖ τὰ πρακτικὰ τῶν συνεδριάσεων. Ἡ υγειονομικὴ ἐπιτροπὴ συνέρχεται κανονικῶς δὲς τοῦ μηνός, ἐκτάκτως δὲ ὁσάκις καλεῖται ὑπὸ τοῦ νομάρχου. Ὁ νομιάτρος (ὡς πρόεδρος) καὶ ὁ ἀξιωματικὸς τῆς ἀστυνομίας εἶναι πάντοτε μέλη ὑποεπιτροπῶν.

Τὰ καθήκοντα τῶν μελῶν τῆς υγειονομικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ νομοῦ εἶναι τὰ ἑξῆς: 1) νὰ ἐκτελοῦν ἐντολάς 2) ὁ πρόεδρος καταρτίζει τὴν ἡμερησίαν διάταξιν τῶν συνεδριάσεων, 3) ὁ νομιάτρος εἰσηγεῖται τὰ θέματα ἐπὶ τῆς υγείας τὰ υποβαλλόμενα εἰς τὴν υγειονομικὴν ἐπιτροπὴν καὶ εἰς ἐκάστην συνεδρίασιν, δέον νὰ υποβάλλῃ ἐκθεσιν ἐπὶ τῶν πεπραγμένων τῶν υγειονομικῶν υπηρεσιῶν, 4) αἱ ἐκθέσεις τῆς ὑποεπιτροπῆς σχετικῶς μετὰς ἀγοράς, τὰ σφαγεῖα, τὰς ὑδρεύσεις τὰ ἀρτοποιεῖα, κλπ. 5) οἱ πρόεδροι τῶν κοινοτήτων καὶ οἱ δήμαρχοι δέον νὰ ἀναφέρουν ἀνὰ τρίμηνον εἰς τὸν νομιάτρον τὰς γεννήσεις τοὺς θανάτους καὶ τὰς νόσους τὰς ὁποίας εἶναι ὑποχρεωμένοι ἐκ τοῦ νόμου νὰ ἀναφέρωσιν, 6) Ὁ πρόεδρος ἀναφέρει ὅτι κεφάλαια ἔχουσι ἐγγραφῆ εἰς τὸν προϋπολογισμόν ὑπὸ τῶν κοινοτήτων καὶ τῶν δήμων, δι' ἐμβολιασμοὺς καὶ γενικῶς διὰ τὴν υγείαν, 7) Ὁ νομιάτρος καταρτίζει προγράμματα διὰ τὴν προστασίαν τῆς Δημοσίας Ὑγείας εἰς τὰς κοινότητας τὰ ὅποια υποβάλλονται εἰς τὴν υγειονομικὴν ἐπιτροπὴν πρὸς ἐγκρίσιν, τὰ δὲ κεφάλαια διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν προγραμμάτων τούτων χορηγοῦνται ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν ἐνδιαφερομένων κοινοτήτων, 8) Ἡ υγειονομικὴ ἐπιτροπὴ δικαιούται νὰ συντάσῃ υγειονομικοὺς κανονισμοὺς, υποβληθεῖσιν εἰς τὸν Ὑπουργόν πρὸς ἐγκρίσιν, 9) Ἡ υγειονομικὴ ἐπιτροπὴ διὰ τοῦ προέδρου τῆς υποβάλλει, ἐκαστὸν τρίμηνον, ἐκθέσεις εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς περιλαμβανούσας τὰς ἐργασίας τῆς, τὰ ἐκκρεμῆ ζητήματα καὶ σχετικὰ θέματα ἀπαιτοῦντα τὴν ἐγκρίσιν τοῦ Ὑπουργοῦ, δύναται δὲ νὰ ἀποτείνῃται ἀπευθείας καὶ εἰς ἄλλα Ὑπουργεῖα, ὁσάκις προκύπτουν ζητήματα χρήζοντα τῆς συνδιασπόμενης βοήθειάς των, 10) Ὁσάκις παρατηρεῖται μεγάλη θνησιμότης εἰς τινὰς περιφερείας, ἡ υγειονομικὴ ἐπιτροπὴ οφείλει νὰ ἐξ-τάσῃ ἐάν ἐνδεικνύνται ἐκτάκτα μέτρα καὶ νὰ ἀναφέρῃ σχετικῶς εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς, II) αἱ υγειονομικαὶ ἐπιτροπαὶ τῶν δήμων καὶ κοινοτήτων υποβάλλουν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν υγείας τοῦ νομοῦ υγειονομικὴν ἐκθεσιν κατὰ τρίμηνον καὶ 12) Ἡ Κεντρικὴ υγειονομικὴ ἐπιτροπὴ εἶναι ὑπεύθυνος διὰ τὰ ἐν γένει υγειονομικὰ προγράμματα τοῦ νομοῦ.

Λόγῳ ἀδρανείας τῶν υγειονομικῶν ἐπιτροπῶν τῶν νομῶν, ἡ σύντα-

εις και η εκτέλεσις του προγράμματος υγείας των νοσούντων καταλείπεται εις την πρωτοβουλίαν του νομίτου.

Αι κοινοτικά και δημοτικά υγειονομικά επιτροπεία διέπονται υπό κανονισμών θεσπισθέντων υπό των ίδιων και έγκρισθέντων υπό της Κεντρικής Υγειονομικής Επιτροπής και του Υπουργείου. Ταύτας αποτελούν ο πρόεδρος της κοινότητος ή ο δήμαρχος, εις λατρός, ή ν' υπάρχει εις διδύκαλος, εις ισχυομικός και εις εκλεκτός πολίτης. Ο νομάρχης διορίζει τ' μέλη των επιτροπών αυτών μετά την έγκρισιν του διορισμού των υπό της Κεντρικής Υγειονομικής Επιτροπής, εκ του υποβληθέντος πίνακος οστις συνετάχθη υπό του νομίτου. Αι τοπικά αυτά υγειονομικά επιτροπεία υγείας υπάγονται εις την Κεντρικήν Υγειονομικήν Επιτροπήν, εις την οποίαν απευθύνονται και εκ της οποίας λαμβίνουσι οδηγίας. Αι επιτροπεία αυται οφείλουσι να τηρούν ληξιπρόθεσμα βιβλία και να υποβάλλουσι τριμηνιαίας εκθέσεις εις την Κεντρικήν Υγειονομικήν Επιτροπήν. Αλλ' αι επιτροπεία αυται παραμένουν άδρανεις.

2. Προσωπικόν

Κατά την λήξαν οικονομικήν περίοδον, από της 1ης Απριλίου 1947 μέχρι της 30ης Ιουνίου 1948, τό υγειονομικόν προσωπικόν τό εργαζόμενον εις τά υγειονομικά κέντρα των τεσσάρων νοσούντων εν Κρήτη ανήρχετο εις 45 μονίμους υπ' αλλήλους και 10 μερικώς απασχολούμενους ήτις 55 υπ' αλλήλους εν συνόλω. Σχεδόν τό ήμισυ των υπ' αλλήλων τούτων ήργίζετο εις τό υγειονομικόν κέντρον των Χανίων, συγκεκριμένως 15 μονίμοι και 10 μερικώς απασχολούμενοι υπ' αλλήλοι. Τό υγειονομικόν κέντρον Δισιθίου απασχολεί τον μικρότερον αριθμόν υπ' αλλήλων (έξ), εκ των των ήμισυ απασχολείται με τον άνθελονοσικόν άγώνα. Όλοι οι νομίτοι πλην ενός ειχ' εκπαιδευθή παρί τη εν Αθήναις Υγειονομική Σχολή. Σημειωτέον ότι μία μόνον έπισκεπτρια άδελφή είναι διορισμένη. Ο πίναξ της έπομένης σελίδος δεικνύει τό υγειονομικόν προσωπικόν εν Κρήτη ταξινομημένον κατά τίτλον ή απασχίλησιν και κατά νομόν.

Αι διά νόμου καθοριζόμεναι θέσεις διά εν υγειονομικόν κέντρον Α' τάξεως είναι (1) Υγειονολόγος - με τον βαθμόν του διευθυντού ή τμηματάρχου, (2) Έπισκεπτρια άδελφή, (3) Ματαί, (4) Υγειονομοφύλακες, (5) Ιδιώται Ιατροί, (6) Φαρμακοποιοί, (7) Γραφεύς και δακτυλογράφοι, (8) Απολυμανταί και (9) κατώτερον προσωπικόν. Αι θέσεις του υγειονομικού κέντρου Α' τάξεως δύνανται επίσης να να περιλαμβάνουν: ένα ειδικόν Ιατρόν διά την λειτουργίαν ώτορινολαρυγγολογικου και οφθαλμολογικου Ιατρείου ως και ειδικόν Ιατρόν διά την λειτουργίαν χειρουργικου Ιατρείου. Ένα ειδικόν Ιατρόν και μίαν μαιάν ειδικώς απασχολούμενους διά την λειτουργίαν τμήματος προστασίας μητρότητος. Ένα πλήρως απασχολούμενον ειδικόν Ιατρόν διά την διεύθυνσιν του εργαστηρίου Ένα οδοντίατρον, μερικώς απασχολούμενον διά την λειτουργίαν οδοντιατρείου. Προϊσταμένην των έπισκεπτριων άδελφών. 5 έπισκεπτρίας άδελφάς. Έπτά πρακτικας άδελφάς διά τό υγειονομικόν κέντρον (20).

(20) *Ιδε Β.Δ. 15/6/40. Αρ. 27 Περί Υγειονομικών Σταθμών (άνεφέρεται εις τον Νόμον 965, άρθρον 15, 1937) Έφημερίς της Κυβερνήσεως, αρ. Φύλλου 27, 22/6/40.

Ἀπόσπασμα Ἡμερολογίου.

.....Τὸ τμήμα ἐλονοσίας τοῦ υγειονομικοῦ κέντρου μᾶς ἔκαμε τὴν πειρὸ καλὴ ἐντύπωσιν γιὰ τὴν καθαριότητα καὶ τὴν ἰσοδοτικότητα του. Τὸ πρόχειρον ἰατρεῖον ἦτο τὸ πειρὸ ἀκατάστατο, ἀλλ' οἱ ἄρρωστοὶ πού πήγαιναν στὸ φτωχικὸ αὐτὸ ὑπ' αἰεὶ πέρνανε τὰ πειρὸ σύγχρονα καὶ θυματουργὰ φάρμακα. Φαίνεται πῶς πολλοὶ Κρητικοὶ ἐξήτουν ἰατρικὴν βοήθειαν σ' αὐτὰ τὰ υγειονομικὰ κέντρα. Εἶναι κρῖμα πού τὸ ὀδοντιατρεῖον δέν ἐργάζεται καὶ ἔχει σταματήσει ἡ λειτουργία τοῦ ἐργαστηρίου. Σ' ὄλον τὸ ἴδρυμα κυριαρχοῦσε τὸ τὸ ζωηρὸν πνεῦμα τοῦ Παπαντωνάκη-τὸ ἴδρυμα εἶναι ἡ εἰκόνα τῶν μεγάλων προσπαθειῶν τοῦ υγειονομολόγου τούτου. Ὁ ἀεικίνητος αὐτός ἄνθρωπος ἠρεμεῖ παραδόξως δταν κάθεται στὸ μικροσκοπιὸν του γιὰ νὰ δῆ παρασκευάσματα LEISHMANIA. Ὅποιος δῆ τὸν Παπαντωνάκη δέν μπορεῖ νὰ ξεχάσῃ ποτέ τὴν ἀδαμάντινη λάμψη τῶν μαύρων ρατιῶν του οὐτε πῶς αὐτός εἶναι ὁ εὐεργέτης τοῦ πλήθους πού ἐξυπηρετεῖ ὡς νομιάτρος τοῦ νομοῦ Χανίων.

(Ἐκ τοῦ ἡμερολογίου τοῦ MCINTOSH; 10 Ἰουλίου 1948, Χανιά Κρήτης).

Υγειονομικόν Κέντρον Χανίων.

26

Ο "Νομιάτρος" (άνω) - Ιατρός Ευάγγελος Παπαντωνίου - είναι ο ανώτερος υγειονομικός υπάλληλος εν Κρήτη. Άλλοι νομιάτροι είναι, εις τό Ηράκλειον ο Ιατρός Μ. Λογιάδης, εις τό Λασιθί ο Ιατρός Ε. Δαγουδάκης καί εις τό Ρέθυμνον ο Ιατρός Στ. Αλιγιζάκης. Τό "Υγειονομικόν Κέντρον Χανίων φαίνεται εις τήν κάτω φωτογραφίαν.

ΕΙΜΑΒ 305

Προσωπικόν των υγειονομικῶν κέντρων Κρήτης (α)
('Από 'Απριλίου 1947 - 30ης 'Ιουνίου 1948)

Κατάταξις προσωπικού	Τίτλος ἢ ἐργασία	Κρήτη	Χάνια	Ρέθυμνον	Ηράκλειον	Λασιθί
		Π.Α.Μ.Α	Π.Α.Μ.Α	Π.Α.Μ.Α	Π.Α.Μ.Α	Π.Α.Μ.Α
'Ιατρός	'Υγειονολόγος	4	1	1	1	1
Παθολόγος	Τμηματάρχης	1	1	2	2	1
'Αφροδισιολόγος	-	2	2	2	2	2
'Ακτινολόγος	-	1	1	1	1	1
'Οφθαλμολόγος	-	1	1	1	1	1
Φαρμακοποιός	-	1	1	1	1	1
Βοηθός Φαρμακ.	-	1	1	1	1	1
Επισκέπτρια ἄδελ.	Τραφεύς Α	1	1	1	1	1
Πρακτικὴ νοσοκ.	-	1	1	1	1	1
'Υγειονομοφύλακες	Τραφεύς Α, Β	5	5	1	1	2(β)
'Απολυμνιστῆ	-	1	1	1	1	1
Διοικ. Προσωπικόν	Τραφεύς Α, Β	10	5	2	2	4
Προσ. ἄνθελ. ἰγώνος	-	10	3	2	2	1
Επιθεωρ. ἔλονοσας	-	3	1	3	4	2
Επόπται ἰνθ. ἰγών.	-	10	1	3	4	2
Σύνολον		45	10	17	10	12

(α) 41 πληροφόρησι ἐλήφθησαν ἐκ τῶν υγειονομικῶν κέντρων.

(β) Δέν ἐργάζονται εἰς τὸ Ηράκλειον (6 εἰς εἴνα ἐπιστρατευμένους, 6 ἄλλοι ἐργάζεσθαι εἰς ὕγειονομικόν κέντρον Ἀθηνῶν).

Π.Α = πλήρως ἀπασχολούμενος (ἴδνιμος υπάλληλος).
Μ.Α = μερικῶς ἀπασχολούμενος. Ἐπί συμβίσει δι' ὀλίγας ὥρας καθ' ἑβδομάδα.

Μεταξύ των προσόντων των υγειονομολόγων, των επίσκεπτριών αδελφών και των μαϊών είναι: δίπλωμα ή πτυχίο ή πτυχίο υγειονομικής σχολής, δίπλωμα ή πτυχίο ή πτυχίο υγειονομικής μονίμων αδελφών νοσοκόμων και των βοηθών των είναι δίπλωμα και πτυχίο ή πτυχίο ή πτυχίο υγειονομικής μονίμων αδελφών νοσοκόμων ή προσόντα γενικής μορφώσεως, πτυχίο και όρια ηλικίας. Πρόσωπον το οποίο συνειλήρωσε ειδική εκπαιδευτική εις τήν εν Αθήναις υγειονομικήν σχολήν δύναται να διορισθῆ ὡς υγειονομοφύλαξ. Ἰδιώτης ἰατρός διά να δύναται να διορισθῆ εἰς υγειονομικόν κέντρον, πρέπει να εἶναι κίττω τῶν 55 ἐτῶν, να ἔχη δίπλωμα καὶ πιστοποιητικόν εἰδικεύσεως εἰς τὸν κλῆσον ποῦ ἐπιθυμεῖ να διορισθῆ καὶ με πενταετη πείραν. Οἱ φαρμακοποιοὶ πρέπει να εἶναι κίττω τῶν 35 ἐτῶν, με τριετη πείραν. Τὸ ὑπαλληλικὸν προσωπικὸν λαμβάνεται ἐξ ἰποφύτων τοῦ Γυμνασίου ἢ ἐμπορικῶν σχολῶν. Οἱ ἰπολυμνταὶ καὶ βοηθοὶ φαρμακοποιῶν πρέπει να κατέχουν σχετικὴν ἕδραν ἰσοκρήσεως τοῦ ἐπαγγελματῶς των. Τὸ μόνιμον προσωπικὸν τοῦ υγειονομικοῦ κέντρου ὑπάρχει εἰς τὸ Ἰνστιτούτον Ὑγιεινῆς καὶ εἶναι δημόσιοι ὑπάλληλοι. Τοιοῦτοι εἶναι οἱ υγειονομολόγοι, οἱ φαρμακοποιοὶ, αἱ ἰδέλφαι, οἱ υγειονομοφύλακες καὶ τὸ ὑπαλληλικὸν προσωπικόν. Οἱ διορισμοὶ τῶν διευθυντῶν υγειονομικῶν κέντρων γίνονται ὑπὸ τοῦ Ἱπουργοῦ Ὑγιεινῆς ἐξ ὑποψηφίων προτεινομένων ὑπὸ ἐπιτροπῆς συσταθείσης πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον. Οἱ ὑποψήφιοι διά τὰς θέσεις αὐτὰς καλοῦνται διὰ δημοσιεύσεως εἰς τὴν ἔφημερίδα. Οἱ ἰσοχολούμενοι μερικῶς εἰδικοὶ ἰατροὶ διορίζονται βάσει συμβολαίου διά δύο ἔτη. Δύναται δὲ ο διορισμὸς των να ἀνανεώνεται. Οἱ εἰδικοὶ υγειονομολόγοι δὲν ἐπιτρέπεται να ἰσοκρῶν τὴν ἰατρικὴν ἄλλ' ὁ περιορισμὸς οὗτος δὲν ἰσοκρῶν διά τοὺς ἰδιώτας ἰατροὺς τοὺς ἰσοχολούμενως μερικῶς.

Τὸ προσωπικὸν τοῦ υγειονομικοῦ κέντρου Β' τάξεως ἰσοτελεῖται ὑπὸ ἓνα ἰατρὸν υγειονομολόγον, δύο υγειονομοφύλακες καὶ δύο γραφεῖς. Εἰς ἓκ τῶν υγειονομοφυλάκων τοῦ κέντρου Χανίων χρησιμοποιεῖται ὡς δικτυολογίφος. Ἡ κατάσταση εἰς τὸν νομὸν Ἡρακλείου εἶναι ἀνώμαλος, διότι εἰς ἓκ τῶν υγειονομοφυλάκων Ἰπηρετεῖ εἰς τὸν στρατὸν καὶ ὁ ἄλλος ἔχει μετατεθῆ εἰς Ἀθήνας. Αἱ θέσεις αὐταὶ εἰς τὸ Ρέθυμνον εἶναι κεναί.

3. Οἰκονομικὰ ζητήματα.

Τὰ κεφάλαια διά τὴν λειτουργίαν τῶν υγειονομικῶν κέντρων χορηγοῦνται ὑπὸ τοῦ Ἱπουργείου Ὑγιεινῆς. Ο ἐτήσιος προϋπολογισμὸς διά τοὺς μισθοὺς τῶν μονίμων ὑπαλλήλων διατίθεται ὑπὸ τοῦ Ἱπουργείου τούτου ἐν Ἀθήναις. Αἱ πιστώσεις ἀνοίγονται εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον τοῦ νομοῦ. Εἰς τὰ Χανιά π.χ. οἱ μισθοὶ οὗτοι καταβάλλονται βάσει μισθοδοτικῶν καταστάσεων ὑποβαλλομένων ὑπὸ τοῦ νομιάτρου εἰς τὸ ἑκεῖ ταμεῖον. Οὗτος εἰσπράττει τὸ ὅλον ποσὸν καὶ καταβάλλει εἰς τοὺς ὑπαλλήλους τὸν μισθὸν των. Τὴν εὐθύνην διά τὸν προϋπολογισμὸν τῶν δαπανῶν καὶ τῶν 4 κέντρων πλὴν τῶν ἰσοδοχῶν τοῦ μονίμου προσωπικοῦ, ἔχει ἀπὸ κοινοῦ ὁ νομιάτρος Χανίων καὶ τὸ Ἱπουργεῖον Ὑγιεινῆς. Ὁ νομιάτρος Χανίων καταρτίζει τοὺς προϋπολογισμοὺς τῶν ἄλλων νομῶν δὲν ζητεῖ τὴν γνώμην τῶν ἄλλων τριῶν νομιάτρων, ἀλλ' ἰδιῶς πρωτοβουλία ὑποβάλλει εἰς τὸ Ἱπουργεῖον Ὑγιεινῆς λεπτομερῆ καταστάσιν δαπανῶν διά τὴν νῆσον δόκιληρον. Βάσει τῶν καταστάσεων τούτων γίνονται σχετικαὶ προβλέψεις εἰς τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ Ἱπουργείου Ὑγιεινῆς ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν καιρῷ

Π.Ι.Ν.Α.Ε. 405
 'Υγειονομική Δαπάνη (α) Κρήτης, Ελλάδας. (β)
 (1 'Απριλίου 1947-30 'Ιουνίου 1948)

Μισθοί

	Επίκευμένον προσωπικόν	Διοικητικόν προσωπικόν	Δασύναι Λειτουργίας	Σύνολον
Γενικά Δαπάναι των υγειονομικών κέντρων	87.952.000	115.231.000	67.107.933	270.290.933
Καταπολέμησις λοιμωδών νόσ.	39.190.000	8.580.000	13.878.296	22.458.296
Αντιτραχωματικές άγών			2.883.000	42.073.000
Καταπολέμησις φροδισίων νοσημάτων	14.400.000			16.470.000
Αντιφυματικές άγών	12.514.000	1.950.000	2.070.000	87.293.350
Ανθελονοσιακός άγών	9.075.000	388.197.295	72.829.350	901.105.819
Αντιλυσσαϊκός άγών	5.160.000		503.833.524	5.160.000
Προστασία μητρότητος και παιδιού	1.652.000	4.932.500	32.577.350	39.161.850
Σχολική υγιεινή	21.756.000		2.440.000	24.196.000
Στατιστικά κινήσεως πληθυσμού (γεννήσεις, θάνατοι, γάμοι).		37.209.072	1.162.500	38.371.572
Σύνολον	191.659.000	556.099.867	698.781.953	1.446.580.820

Ψεκασμοί υπό άεροπλάνων κατά της έλονοσίας

6.075.000	927.190.000(β)	933.265.000
197.774.000	556.099.867	1.625.971.953
Τενικόν Σύνολον		2.379.845.000

{α} Δαπάναι εις δρχμάς (10.000 δρχμαί ίσοδυνάμουν περίπου πρὸς 1 δολλάριον κατ' έτ 1948)
 {β} Πληροφορία ληφθεύσαι επί τόπου.
 {β} Επί συνολικών δαπανών 4.635.950.000 (πληροφορία δοθεύσαι υπό της 'Υγειονομικής Σχολής Αθηνών) υπελογεύθη ως άντιλογούσα διότι Κρήτην βλόκληρον δαπάνη τό 20%.

Ο νομιάτρης Χανίων λαμβάνει γνώσιν των έγκριθέντων ποσών. Κατά κειρούς λαμβάνει χρηματικά έντάλματα έκδοθέντα υπό του Υπουργείου Υγιεινής, μέσω του έν Κρήτη παραρτήματος του Γενικού Λογιστηρίου του Υπουργείου Οικονομικών. Τά έντάλματα ταύτα έξαργυρούνται είς τό γραφείο του δημοσίου τμήνου του νομού. Ο νομιάτρης Χανίων διαβιβάζει τά έντάλματα είς τό Ρεθύμνον, τό Ηράκλειον καί τό Λασιθί, ποσά είς τούς νομιάτρους των νομών τούτων.

Πηρούνται λεπτομερή στοιχεύα των οικονομικών συναλλαγών καί μηνιαία έκθέσεις υποβάλλονται κατά μήνα είς τό Υπουργείο Υγιεινής. Αί έκθέσεις αύται δέν είναι λεπτομερείς όσον άφορά τούς μισθούς, αλλά δίδουν λεπτομερή στοιχεύα διά τίς γενικάς δαπάνας. Οικονομικός Επιθεωρητής του Υπουργείου Υγιεινής έλέγχει περιοδικώς τούς λογαριασμούς των υγειονομικών κέντρων.

Αί δαπάναι υγείας διά τήν νήσον Κρήτην κατά τό οικονομικόν έτος από 1ης Απριλίου 1947, μέχρι 30 Ιουνίου 1948 (διά 15 μήνας) ανήλθον είς 2.379.845.820 δραχμάς (2.379.845.820 δραχμάς). Τό μέγαλον όσον δαπάνης διά τόν άνθελονοσιακόν άγώνα άπερόφησε 1.834.370.819 δραχμάς (περίπου 1.834.370.819 δραχμάς) έξών 933.265.000 δραχμάς (περίπου 933.265.000 δραχμάς) έδαπανήθησαν διά ψεκασμούς δι' αεροπλάνων. Εάν έξαιρέσωμεν τήν δαπάνην του αεροπορικού ψεκασμού, ή ολική δαπάνη διά τίς υγειονομικάς υπηρεσίας ήτο 1.446.580.820 δραχμάς (1.446.580.820 δραχμάς). Η δαπάνη του άνθελονοσιακού άγώνος πλήν των δι' αεροπλάνων ψεκασμών ανήρχετο είς 901.105.819 δραχμάς (901.105.819 δραχμάς). Αί δαπάναι των υγειονομικών υπηρεσιών είς τούς τέσσαρας νομούς, πλήν των του άνθελονοσιακού άγώνος, ανήρχετο είς 545.475.001 δραχμάς (545.475.001 δραχμάς). Αί είς 545.475.001 δραχμάς δαπάναι κατ' νομόν διά τήν περίοδον ταύτην των 15 μηνών, πλήν τής δαπάνης του δι' αεροπορικώς ψεκασμού άνθελονοσιακού άγώνος έχουν ως έξης:

<u>Νομός</u>	<u>Σύνολον</u>	<u>Έλονοσία</u>	<u>Άνευ τής έλονοσίας</u>
Χανίων	385.822.719	170.600.460	215.222.250
Ηρακλείου	535.558.416	420.573.894	114.984.522
Ρεθύμνου	276.116.500	168.413.000	107.703.500
Λασιθίου	249.083.194	141.518.465	107.564.727

Ο 4ος πίναξ διεκνύει τίς υγειονομικάς δαπάνας Κρήτης συνολικώς ως πρός τίς διαφόρους υπηρεσίας καί λεπτομερώς ως πρός τούς μισθούς καί τίς γενικάς δαπάνας. Ανάλογοι πίνακες υπάρχουν είς τό παράρτημα τής έκθέσεως ταύτης, δι' έκαστον νομόν.

4. Υγειονομικάί υπηρεσίαί δήμων καί κοινοτήτων.

Αί νομικά διατάξεις διά τίς υπηρεσίας ταύτας είναι αί έξης: "Όλοι οι δήμοι, οι οποιοί δέν είναι πρωτεύουσαι νομών, πρέπει νά προβλέπωσι διά υγειονομικάς υπηρεσίας καί υποχρεούνται νά συνεργάζωνται μετά του υγειονομικού κέντρου διά τά τεχνικά ζητήματα. Οι δήμοι καί τά υγειονομικά κέντρα υποχρεούνται νά συνεργάζωνται διά

Ίατρεία Προληπτικής Ύγιεινής

Ο νέος Ύγιεινός Σταθμός της Ελλ. Πολ.ερ. Περιθάλψεως
έν Ίερóπετρα.

Τό νέον κτίριον της Καναδικής Πολ.ερικής Περιθάλψεως έν Χανίοις
Στεγάζει τās υπηρεσίας του Π.Ι.Κ.Π.Α.

τήν λειτουργίαν τῶν μικροβιολογικῶν, χημικῶν καὶ ἀκτινολογικῶν ἐργαστηρίων. Εἰς δήμους δύναται νὰ προβλέψῃ δι' υγειονομικὴν ὑπηρεσίαν μεγαλύτερας ἐκτάσεως, ἀνιλόγως τῆς οικονομικῆς τῆς κατστάσεως, περιλαμβάνουσας τὴν ἐγκατάστασιν υγειονομικοῦ κέντρου. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ υγειονομικὸν κέντρον τοῦ νομοῦ δύναται νὰ δώσῃ τεχνικὰς συμβουλὰς καὶ νὰ ἀποστείλῃ ἐπιθεωρητὴν διὰ τὸ υγειονομικὸν κέντρον τοῦ δήμου. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ λοιμώδη νοσήματα, αἱ υγειονομικαὶ ὑπηρεσίαι τοῦ δήμου ἐργάζονται ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐποπτείαν τοῦ υγειονομικοῦ κέντρου τοῦ νομοῦ.

Αἱ κοινότητες αἱ δυνάμεναι νὰ πληρῶνται ὑποχρεοῦνται νὰ προσλάβωσι τοῦλάχιστον ἓνα δημοτικὸν ἰατρὸν-ἰατρὸν διπλωματοῦχον ἀνεγνώριστης υγειονομικῆς σχολῆς· αἱ λοιπαὶ κοινότητες, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὴ γνῶμην τῆς υγειονομικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ νομοῦ δὲν εἶναι οικονομικῶς εἰς θέσιν νὰ προσλάβωσιν ἰατρὸν δύναται νὰ χρησιμοποιῶσιν ἀπὸ κοινῆς ἓνα κοινοτικὸν ἰατρὸν. Προτάσει τῆς υγειονομικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ νομοῦ, ἡ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἄνωσις τῶν γειτονιαχουσῶν κοινοτήτων δύναται νὰ προβλεφθῇ διὰ διατίμητος. Ἡ υγειονομικὴ ἐπιτροπὴ τῆς κοινότητος δὲν ἀμοίβεται διὰ τὰς ὑπηρεσίας τῆς καὶ εἶναι ὑπεύθυνος διὰ τὸ υγειονομικὸν πρόγραμμα τῆς κοινότητος ἐν γένει. Ὁ νομίματρος καταρτίζει τὸ υγειονομικὸν πρόγραμμα τῆς κοινότητος, τὸ ὁποῖον ὑποβάλλει πρὸς ἐγκρίσιν εἰς τὴν υγειονομικὴν ἐπιτροπὴν τοῦ νομοῦ. Τοῦτο κοινοποιεῖται ὑπὸ τοῦ νομάρχου. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ υγειονομικὸν πρόγραμμα τῆς κοινότητος, ἡ υγειονομικὴ ἐπιτροπὴ τῆς κοινότητος δύναται νὰ προτείνῃ τροποποιήσεις εἰς τὴν υγειονομικὴν ἐπιτροπὴν τοῦ νομοῦ. Τὸ υγειονομικὸν κέντρον τῆς κοινότητος δύναται νὰ χρησιμοποιήσῃ ἰδιώτας διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ υγειονομικοῦ προγράμματος τῆς κοινότητος. Οἱ δημοτικοὶ καὶ κοινοτικοὶ ἰατροὶ δύναται νὰ κληθῶσιν ἑπὶ τοῦ ἔτους εἰς τὸ υγειονομικὸν κέντρον τοῦ νομοῦ πρὸς παρακολούθησιν ἐξειδικίᾳ σειρᾶς, βραχείας χρονικῆς διάρκειας, θεωρητικῆς καὶ ἐφηρμοσμένης υγιεινῆς. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτοῦ τὸ υγειονομικὸν κέντρον δύναται νὰ βοηθηθῇ ὑπὸ τῆς ἐν Ἀθήναις Ὑγειονομικῆς Σχολῆς διὰ τὴν διδασκαλίαν καὶ κατάρτησιν τῆς σειρᾶς τῶν μαθημάτων.

Οἱ διδάσκαλοι τῆς κατωτέρας καὶ μέσης ἐκπαίδευσως πρέπει νὰ ἐκπαιδεύωνται διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς υγιεινῆς-ἡ δὲ τοιαύτη κατάρτησις των εἶναι σύμφωνος μὲ τὸ πρόγραμμα τὸ συνταχθέν ὑπὸ τῆς Διευθύνσεως Σχολικῆς Ὑγιεινῆς τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας.

Τὸ ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς ἐκδίδει κανονισμοὺς ἀφορῶντας τὴν λειτουργίαν τῶν υγειονομικῶν ἐπιτροπῶν καὶ τῶν υγειονομικῶν κέντρων, τῶν υγειονομικῶν ὑπηρεσιῶν τῶν δήμων καὶ κοινοτήτων καὶ τὰς σχέσεις μεταξύ τοῦ υγειονομικοῦ κέντρου, τοῦ υγειονομικοῦ σταθμοῦ, τῶν σχολιατρῶν καὶ τῶν κτηνιατρῶν τῶν μεγάλων πόλεων.

Αἱ νομικαὶ αὗται διατάξεις αἱ ἀφορῶσαι τὰς υγειονομικὰς ὑπηρεσίας τῶν δήμων καὶ κοινοτήτων πρῶτον δύναται νὰ θεωρηθοῦν ὡς πλήρης νομοθεσία διὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην. Ἐν τούτοις ὅμως πλήρως τῆς προσλήψεως διὰ μερικὴν ἀπασχόλησιν δημοτικῶν ἰατρῶν, σὺδερμία πρὸς τοὺς ἐσημειωθῆ εἰς τὴν ἐγκατάστασιν τοπικῶν υγειονομικῶν ὑπηρεσιῶν τῶν δήμων καὶ κοινοτήτων ἐν Κρήτῃ.

5. Βοηθητικά 'Υγειονομικά 'Υπηρεσίαι.

'Υπάρχουσιν ώριωμένα κρατικά, ημικρατικά και έθελοντικά οργανώσεις λειτουργούσαι εις τους νομούς της Κρήτης οι οποίαι συμπληρώνουν τή 'Υγειονομική κέντρα των νομών παρέχουσαι άρέτους ή έμπέσους 'Υγειονομικής υπηρεσίας. Αί υπηρεσίαι αύται περιλαμβάνουσι: (1) τήν υπηρεσίαν σχολικής 'Υγιεινής του 'Υπουργείου Παιδείας, κυρίως εις τους νομούς Χανίων και Λασηθίου. (2) τό Πατριωτικόν 'Ιδρυμα (Π.Ι.Κ.Π.Α.) (3) τήν 'Ελληνικήν Πολεμικήν Περίθαλψιν (διά μελλοντικήν κυρίως άρσιν, όσον άφορά τήν ίδρυσιν κτιρίων συγχρονισμένων πολυϊατρείων εις Καστέλλι Κισσάρου και 'Ιεράπετραν). (4) τήν 'Ελληνικήν Πολεμικήν Περίθαλψιν Κοναδών, ειδικώς τό έν Χανίοις κτίριον πολυϊατρείου. (5) τόν 'Ελληνικόν 'Ερυθρόν Σταυρόν. (6) τήν 'Αντιφυματικήν 'Εταιρείαν. (7) τας τεχνικάς υπηρεσίας της νομαρχίας δι' τους δήμους και τας κοινότητας. (8) τας κτηνιατρικές υπηρεσίας εις Χανιά και 'Ηράκλειον του 'Υπουργείου Γεωργίας. (9) τό 'Ιδρυμα Κοινωνικών 'Ασφαλίσεων (Ι.Κ.Α.) (10) τας τεχνικάς υπηρεσίας των Δήμων. (11) τά παραρτήματα έν Χανίων και 'Ηρακλείω του Γενικού Χημείου του Κράτους, του 'Υπουργείου Οίκονομικών. (12) τό Παράρτημα έν τη γήσφ της 'Υπηρεσίας Καταπολεμήσεως Ελονοσίας της έν Αθήναις 'Υγειονομικής Σχολής. (13) τό τμήμα Μηχανικής έν Κρήτη, της Παγκοσμίου 'Οργανώσεως 'Υγείας. (14) τους Ιατρικούς, όδοντιατρικούς και φάρμακευτικούς συλλόγους και τους εις αυτούς έγγεγραμμένους Ιατρούς. (15) τά δημοτικά και κρατικά νοσοκομεία έν Κρήτη περιλαμβανόμενων και των σανατορίων (σανιτόριον Χανίων και ιδιωτικόν σανιτόριον Αγ. Ειρήνης εις τό χωρίον Σηλιά, λεπροκομείον Σπιθαλόγκας και τό Ψυχιατρείον. Και (16) τας κοινοτικές, δημοτικές και νομαρχιακές στατιστικές υπηρεσίας του 'Υπουργείου 'Εθνικής Οίκονομίας. 'Εκ των πλέον προεχόντων αντικειμενικών σκοπών της οργανώσεως είναι ή συσχέτισις των προσπαθειών των διαφόρων τούτων υπηρεσιών μετά του 'Υγειονομικού κέντρου ίνα πραγματοποιηθή συντονισμένη έργασία διά τήν έκτέλεσιν ένιαίου προγράμματος προς τό συμφέρον της δημοσίας έν γένει 'Υγείας έν Κρήτη.

2. Αί 'Υγειονομικά 'Υπηρεσίαι των νομών.

'Η 'Υγειονομική 'Επιτροπή του νομού είναι υπεύθυνος δι' τό πρόγραμμα 'Υγείας έκάστου νομού. Κατά τό Ισχύον διοικητικόν σύστημα έν Κρήτη, τήν μεγάλην ταύτην ευθύνην της Κεντρικής 'Επιτροπής 'Υγείας έπωρίσθησιν σχεδόν έξ ολοκλήρου οι νομιάτροι. Αί δημοτικά και κοινοτικά 'Υγειονομικά 'Υπηρεσίαι λειτουργούν υπό τήν επίβλεψιν των. Ως διευθυντής του 'Υγειονομικού κέντρου, ό νομιάτρος έχει δικαιοδοσίαν έκτεινομένην επί όλων των κρατικών 'Υγειονομικών 'Ιδρυμάτων, των μικροβιολογικών εργαστηρίων, των νοσοκομείων λοιμωδών νόσων, των υπηρεσιών άπολυμάνσεως και έμβολιασμού. Διευθύνει επίσης όλα τά κρατικά νοσοκομεία και εποπτεύει τήν έργασίαν των δημοτικών και κοινοτικών νοσοκομείων από Ιατρικής άπόψεως, (άνευ άντιμιξέως του εις τά οίκονομικά των ζητήματα). 'Εάν διατίθεται ό νομάρχης, τί νοσοκομεία (κρατικά, δημοτικά, κοινοτικά και φιλόανθρωπικά) υποχρεοϋνται νά διαθέσουν κλίνας διά λιμώδεις νόσους. Τό 'Υπουργείον Δικ. οσύνης έξ άλλου, τή αίτήσιν του 'Υπουργείου 'Υγιεινής, δύναται νά θέσθ εις τήν διάθέσιν του νομιάτρου κρατούμενους των άγροτικών φυλακών διά τήν έκτέλεσιν 'Υγειονομικών έργων. Ταύτα άποδεικνύουν τήν ευρείαν έξουσιοδότησιν του νομιάτρου.

Πρόσθετοι Υπηρεσίες των υγειονομικών κέντρων περιλαμβάνουν: (1) Συγκέντρωση και επεξεργασία επιδημιολογικών στατιστικών στοιχείων. (2) Μέτρα δημοσίας υγείας αποβλέποντα εις την πρόληψιν ή κατάρτησιν όξέων λοιμωδών νοσημάτων. (3) Πρόγραμμα άνθελονοσιακών ή επίβλεψιν των υδρεύσεων και αποχετεύσεων των οικιών από τ-τρικής απόψεως. (5) Υπηρεσίαν έλέγχου τηρήσεως υγιεινών συνθηκών εις κινήματα υγίους, ξενοδοχεία, λουτρά, κουρέα κλπ. (6) υγειονομικήν επίθεώρησιν σχετικώς με την παρσκευήν και πώλησιν τροφίμων. (7) Κατάρτησιν προγραμμάτων προς καταπολέμησιν της φυματώσεως, του τριχώματος και των αφροδισίων νόσων. (8) Δηψιν μέτρων προς κοινωνικόν όφελος διά την καταπολέμησιν του αλκοολισμού, της χρήσεως ναρκωτικών, ως και τοιούτων ήφορώντων τους φρενοβλάβεις. (9) Υπηρεσίας προστασίας της μητρός και του παιδιού (10) έν συνεργασίā μετά του Ιατρικού Σώματος, την έκδοσιν και έφαρμογήν κανονισμών ήφορώντων την έξάσκησιν του Ιατρικού έπαγγέλματος. (11) θέσπισιν κανονισμών συνεργασίας μετά του Ι.Κ.Α. ή παρομοίων οργανισμών, και (12) Έφαρμογήν προγράμματος διαφωτίσεως του κοινού επί υγειονομικών θεμάτων.

Τό πρόγραμμα των υγειονομικών κέντρων του νομού και αι εργασίαι του νομιάτρου, ως έκτελεστικόν υπαλλήλου, συμπληροϋνται διά της δράσεως και άλλων κρατικών υπηρεσιών και έθελοντικών οργανισμών. Έξετάζοντες νύν τās επί μέρους υγειονομικής υπηρεσίας τās παρεχόμενας κατά νομούς περιγράφομεν κατωτέρω τήν συσχέτισιν των αρμοδιοτήτων των υπηρεσιών τούτων.

α) Υπηρεσία Στατιστικής.

Η Υπηρεσία Στατιστικής περιλαμβάνει τήν καταγραφήν και άνάλυσιν των γεννήσεων, θανάτων, γάμων και διαζυγείων και άλλας σχετικής υπηρεσίας, ως τήν χορήγησιν λεπτομερών πιστοποιητικών των γεγονότων αυτών. Τό Υπουργείον Δικαιοσύνης ένδιαφέρεται ιδιαιτέρως διά τήν κατάρτησιν των ληξιαρχικών στοιχείων, τό δέ Υπουργείον Έθνικής Οικονομίας διά τήν στατιστικήν επεξεργασίαν τούτων. Τό Υπουργείον Δημοσίας Τάξεως μέσω της Αστυνομίας, έν περιπτώσει θανάτου καλεΐται να χορηγήσῃ άδελαν ταφής, επί τη γνώσει ότι ο θάνατος κατεχωρήθη καταλλήλως. Η συμμετοχή του Υπουργείου Υγιεινής, τό όποσον έχει ίσως τό μεγαλύτερον ένδιαφέρον διά τās στατιστικές αυτές περιορίζεται εις τόν καθορισμόν των απαιτούμενων στοιχείων ώρισμένων έντύπων. Τό σύστημα, από στατιστικής απόψεως εξέλιχθη κατά τό μέλλον και ήττον άνευ του έλέγχου του Υπουργείου τούτου και άγνοεί τελείως τās τοπικής υγειονομικής υπηρεσίας.

Τά παραρτήματα των στατιστικών υπηρεσιών αποτελοϋν τμήματα των νομαρχιακών διοικήσεων, οι δέ μισθοί των ληξιαρχών καταβάλλονται υπό του Υπουργείου Έθνικής Οικονομίας. Αι υπηρεσίαι αυτοί ασχολοϋνται έπίσης με τās γεωργικές στατιστικές ως και τās αναφερομένας εις τήν διανομήν ήφοδίων εις τούς άλιεις. Είς πόλεις εκ 5.000 κατοίκων και άνω διορίζεται εις δημοτικόν ληξιαρχός. Ο τύπος των ληξιαρχικών βιβλίων καθορίζεται υπό του Υπουργείου Δικαιοσύνης, ήγορίζονται δέ υπό των δήμων και κοινοτήτων. Τά ληξιαρχικά βιβλία είναι δημόσια βιβλία. Διάφορα έντυπα έπινοοϋνται υπό του Υπουργείου Έθνικής Οικονομίας. Κατά τρίμηνον, ο Γενικός Είσαγγελεύς έπιθεωρεί τά τηρούμενα στατιστικά στοιχεία υπό των δήμων και κατ'έτος ο Είρηνοδίκης

ἐπιθεωρεῖ τὰ τῶν χωρίων. Ὁ ληξιαρχὸς τοῦ νομοῦ δύναται νὰ χρησιμοποιῇ τὰς ὑπηρεσίας τῆς ἱατρονομίας διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ πλήρη καταγραφὴν τῶν στοιχείων ὑπὸ τῶν τοπικῶν ληξιαρχῶν.

Ληξιαρχεῖον.

Ἐκάστος δήμος καὶ κοινότης ἀποτελεῖ ἰδιαιτέρον ληξιαρχικὸν τομεᾶ. Οἱ δήμαρχοι ἢ Πρόεδροὶ τῶν κοινοτήτων ἢ οἱ ἀναπληρωταὶ τῶν εἶναι τοπικοὶ ληξιαρχοί. Ἐντὶς δέκα ἡμερῶν πρέπει νὰ καταγράφωνται αἱ γεννήσεις ὑπὸ τῶν τοπικῶν ληξιαρχῶν ἢ δήλωσις δὲ νὰ γίνεταί, ὑπὸ ὑπευθύνου προσώπου, τοῦ πατρὸς ἢ τῆς μητρὸς ἢ τῆς κλινικῆς. Ὁ ληξιαρχὸς συμπληρῶνει ἀτορικὸν ληξιαρχικὸν ἔντυπον γεννήσεως, τὰ δὲ ἐπίσημα στοιχεῖα γεννήσεως καταγράφονται εἰς τὸ Βιβλίον Γεννήσεων. Ὁ ἱερεὺς ἀναφέρει ἐπίσης εἰς τὸν ληξιαρχὸν τὴν βαπτισμὸν τοῦ βρέφους καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν χρησιμοποιοῦνται ἔντυπα τῆς ἐκκλησίας. Ἡ δήλωσις τῆς βαπτίσεως καταγράφεται εἰς τὸ Βιβλίον Γεννήσεων. Ἡ γέννησις καταχωρίζεται ἐπίσης καὶ εἰς τὸ οἰκογενειακὸν βιβλιᾶριον μὲ τὸ ὁποῖον ἐφοδιαζόνται οἱ νεόνυμφοι. Ἡ ἀκρίβεια τῆς ληξιαρχικῆς πράξεως γεννήσεως ἰστένων ἐλέγχεται κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐγγραφῆς τῶν εἰς τὰ στρατιωτικὰ μητρώα. Πιστοποιητικὸν τῆς ἡλικίας προσάγεται ἐπίσης κατὰ τὴν ἐγγραφὴν εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον. Ἡ ληξιαρχικὴ πρᾶξις γεννήσεως γίνεται εἰς τὸν τόπον γεννήσεως.

Οἱ θάνατοι πρέπει νὰ δηλοῦνται καὶ καταγράφονται ἐντὸς 24 ὡρῶν ὑπὸ ὑπευθύνου προσώπου, ὡς στενοῦ συγγενοῦς ἢ τοῦ νοσοκομείου. Πρὸς τοῦτο ὁ παρακολουθησας τὸν ἀσθενῆ ἱατρός συμπληρῶνει ἔντυπον βεβαίωσιν, ἢ ὁποία παρέχει τὰ ἐπίσημα στοιχεῖα τὰ τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν καταχώρησιν τοῦ θανάτου, ὡς τὴν αἰτίαν καὶ τὰ συμπτώματα τῆς ἀσθενείας ἣτις ἐπέφερε τὸν θάνατον. Ἐάν ὁ θάνατος συμβῇ εἰς νοσοκομεῖον, τὸ συμπληρωθὲν ὑπὸ τοῦ νοσοκομείου ἔντυπον πρέπει νὰ διαβιβάσθῃ εἰς τὸν ληξιαρχὸν ὥστε νὰ καταχωρηθῇ ὁ θάνατος. Ὁ ληξιαρχὸς συμπληρῶνει ἀτορικὸν δελτίον θανάτου, καὶ ἀναγράφει τὰ ἐπίσημα στοιχεῖα εἰς τὸ Βιβλίον Θανάτων. Ἄνευ πιστοποιητικῆς ληξιαρχικῆς πράξεως θανάτου, δέν δίδεται ἄδεια ταφῆς - τοῦτο ἐυκολύνει τὴν ταχείαν καταγραφὴν. Ἐάν βρέφος ἀποθάνῃ ἐντὸς 10 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς γεννησεῶς του, καταγράφεται εἰς τὸ Βοβλίον Γεννήσεων, ὅπου ἀναφέρεται συγχρόνως ὅτι δέν ζῆ. Ἐάν ὁ θάνατος συμβῇ κατὰ τὴν ἐκπλήρωσιν στρατιωτικῶν υποχρεώσεων διὰ τὴν καταχώρησιν ἀπαιτεῖται νὰ πιστοποιηθῇ ὁ θάνατος ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Εἰσαγγελέως. Ὁ ληξιαρχὸς δύναται νὰ ἐλέγῃ τοὺς μέχρις ἡλικίας ἐνὸς ἔτους θανάτους, νὰ ἐξετάζῃ εἰς τὸν καταχωρηθῇ καὶ γεννήσεις. Ἡ ληξιαρχικὴ πρᾶξις τοῦ θανάτου γίνεται κυρίως εἰς τὸν τόπον ὅπου συνέβη ὁ θάνατος.

Πολιτικοὶ γάμοι δέν τελοῦνται ἐν Κρήτῃ. Ἡ ἄδεια γάμου παρέχεται δωρεάν ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου, τῇ αἰτήσῃ τοῦ τοπικοῦ ἱερέως, καὶ ἡ δήλωσις τοῦ γάμου διαβιβάζεται εἰς τὸν ληξιαρχὸν ἐντὸς πέντε ἡμερῶν. Ὁ γαμβρός ἢ ἡ νύμφη παρουσιάζονται ἐντὸς μηνὸς εἰς τὸν ληξιαρχὸν, ὁ ὁποῖος καταχωρεῖ τὰ ἐπίσημα στοιχεῖα εἰς τὸ ληξιαρχικὸν Βιβλίον Γάμων, ἰσχυριστερον δὲ δελτίον συμπληροῦται διὰ τὸ Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Οἰκονομίας. Οἱ δῆμοι ἄλλ' ὄχι καὶ αἱ κοινότητες τοῦ νομοῦ καταχωροῦν καὶ τὰ διαζύγια. Ἐάν ὁ Μητροπολίτης ἀποτύχῃ εἰς τὰς προσπάθειάς του νὰ συμφιλιώσῃ τοὺς συζύγους, ἢ

Υπόθεσις φέρεται πρό τοῦ Πρωτοδικείου. Ὅταν τὸ διαζύγιον χορηγηθῇ νομίμως ὁ ἐναγαγὼν ἐκ τῶν συζύγων ἐμφανίζεται πρό τοῦ τοπικοῦ ληξιάρχου ἐντός μηνός. Τὸ ἐπίσημ. στοιχεῖα τοῦ διαζυγίου καταχωροῦνται εἰς τὸ ληξιρχικὸν Βιβλίον Γάμων, ἐν τῷ ὁποίῳ προβλέπεται εἰδικὸς χώρος διὰ τὴν περίπτωσιν αὐτήν. Ἐάν ὁ γάμος συνήφθη εἰς ἄλλο μέρος, τὰ ἐπίσημα στοιχεῖα τοῦ διαζυγίου καταχωροῦνται εἰς εἰδικὸν βιβλίον διαζυγίων, τὸ ὁποῖον ἔχει θεωρηθῆ καὶ ἀριθμηθῆ ὑπὸ τοῦ Πρωτοδικείου. Εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν, τὰ στοιχεῖα ἀκυρώσεως γάμου διαβιβράζονται εἰς τὸν ληξιάρχον τοῦ τόπου ὅπου συνήφθη ὁ γάμος.

Καταβάλλονται τέλη διὰ τὴν καταχώρησιν τοῦ γάμου καθὼς ἐπίσης καὶ δι' οἰανδήποτε ληξιρχικὴν πράξιν. Ἡ ἀμοιβὴ τοῦ δικηγόρου ἐν προκειμένῳ μεταβιβράεται εἰς τὰ οἰκετὰ ἀσφαλιστικὰ ταμεῖα (ἐνσημα Ταμείου Συντάξεως Νομιμῶν).

Ἐκθέσεις. Πρό τῆς 5ης τοῦ ἐκάστου μηνός ὁ δημοτικὸς ληξιάρχος συντάσσει συνοπτικὴν ἐκθεσιν διὰ τὸν λήξαντα μῆνα καὶ διαβιβράζει αὐτὸν ὁμοῦ μετὰ τῶν ἀτομικῶν δελτίων γεννήσεων, θανάτων, γάμων καὶ διαζυγίων εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Οἰκονομίας. Ἡ ἐκθεσις περιλαμβάνει: 1. Τὸν ἀριθμὸν τῶν γεννήσεων καὶ ἀνάλυσιν τούτων κατὰ φύλον, καὶ νομιμότητα καθὼς καὶ ἐάν ἐγεννήθησαν ζῶντα ἢ νεκρά. 2. Τὸν ἀριθμὸν τῶν θανάτων κατὰ φύλον, ὡς καὶ τῶν θανάτων βρεθῶν κάτω τοῦ ἔτους. 3. Τὸν ἀριθμὸν τῶν γάμων. 4. Τὸν ἀριθμὸν διαζυγίων. Ἐντίγραφον τῆς συνοπτικῆς ταύτης ἐκθέσεως, ἀνευ τῶν ἀτομικῶν δελτίων διαβιβράζονται εἰς τὴν Στατιστικὴν Ὑπηρεσίαν τοῦ νομοῦ καὶ δύνανται νὰ παρέχωνται καὶ εἰς τὸν Βρυθρόν Σταυρὸν ἐν Ἀθήναις καὶ τὸ Ὑγειονομικὸν Κέντρον τοῦ νομοῦ. Ἡ μηνιαία ἐκθεσις τοῦ δήμου εἰς τὸ ὕγειονομικὸν κέντρον δύναται νὰ περιλαμβάνῃ κατὰστασιν τῶν αἰτίων τῶν θανάτων, τῆς ἡλικίας τῶν θανόντων καὶ τούς θεράποντας ἰατρούς (α) Ὁ δημοτικὸς ληξιάρχος δύναται νὰ ὑποβάλλῃ ἑτησίαν ἐκθεσιν εἰς τὸν Νομίστρον, ταξινομῶν τούς θανάτους κατὰ αἰτίας. Ἐάν ὁ θανὼν ἦτο ἄρρεν κάτω τῶν 60 ἐτῶν, ὁ θάνατος ἀναφέρεται εἰς τὰς στρατιωτικὰς ἀρχάς. Οἱ θάνατοι καὶ αἱ γεννήσεις γνωστοποιοῦνται ἐπίσης εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ἐφοδιασμοῦ τῆν ἀσχολουμένην μετὰ τὴν ἐκδοσιν τῶν δελτίων τροσίμων. Ὁ δημοτικὸς ληξιάρχος δύναται, ἐξ ἄλλου, νὰ συντάσῃ ἑτησίαν ἐκθεσιν περιλαμβάνουσαν τὸν ἀριθμὸν τῶν γεννήσεων κατὰ φύλον, τὸν ἀριθμὸν τῶν θανάτων κατὰ φύλον, τὸν ἀριθμὸν τῶν γάμων καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν διαζυγίων. Αἱ κοινότητες τῶν νομῶν συντάσσουν ἐπίσης ἑτησίαν ἐκθέσεις γεννήσεων, θανάτων καὶ γάμων (ἄλλ' ὄχι τῶν διαζυγίων), περιλαμβανούσας ἀτομικὰ στοιχεῖα τῶν γεγονότων αὐτῶν. Τοιαῦται ἐκθέσεις, περιλαμβάνουσαι ἀτομικὰ ληξιρχικὰ στοιχεῖα διαβιβράζονται εἰς τὴν Στατιστικὴν Ὑπηρεσίαν τοῦ νομοῦ πρό τῆς 10ης ἐκάστου μηνός. Ἡ Στατιστικὴ Ὑπηρεσία τοῦ νομοῦ προβαίνει εἰς τὰς ἑξῆς ἐνέργειαις: 1. Ἐπιθεώρησιν καὶ συμπλήρωσιν ὅλων τῶν ἐκθέσεων 2. Τὴν συμπλήρωσιν εἰδικοῦ ἐντύπου τὸ ὁποῖον περιλαμβάνει τὸ ὄνομα τῆς ἐπιχείας καὶ τῆς κοινότητος τὸν ἀριθμὸν τῆς κοινότητος, τὸν ἀριθμὸν τῶν γεννηθέντων νεκρῶν, τὸν ἀριθμὸν τῶν γάμων, τὸν ἀριθμὸν τῶν γεννήσεων κατὰ φύλον, τὸν ἀριθμὸν τῶν θανάτων κατὰ φύλον καὶ τὸν ἀριθμὸν

(α) Διὰ τὸν δῆμον τοῦ Ἡρακλείου πρὸ Ὑγειονομικὸν Κέντρον δημοσιεύει τὴν μηνιαίαν ἐκθεσίν του εἰς τὰς τοπικὰς ἐφημερίδας.

των θανάτων βρεφών κάτω του έτους. 3. Τήν διαβίβασιν των ληξιαρχικῶν στοιχείων των κοινοτήτων, εντός πενθημέρου από τῆς λήψεως αὐτοῦ, εἰς τό Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Οἰκονομίας ἐν Ἀθήναις (α) καί 4. Τήν σύνταξιν συνοπτικῶν ἐξαμηνιαίων ἐκθέσεων ἐπί των παρὰ τῆ Στατιστικῆ Ὑπηρεσίᾳ τοῦ νομοῦ καταχωρημένων σχετικῶν στοιχείων. Αἱ κοινότητες δέν υποβάλλουσιν, ὡς ἄλλοτε, εἰς τό Ὑγειονομικόν Κέντρον ἐντύγραφα των μηνιαίων ἐκθέσεων αὐτῶν. Τό Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Οἰκονομίας δημοσιεύει, συνηθῶς ἐτησίως καταστάσεις γεννήσεων, θανάτων, γάμων καί διαζυγίων, ἀλλ' ἀπό τοῦ έτους 1937 οὐδεμία τοιαύτη δημοσίευσις ἐγένετο (β). Ἡ ἐτησίαι ἐκθεσις τοῦ Ὑγειονομικοῦ Κέντρου περιλαμβάνει καί ἐτησίαν ἐνάλυσιν των ὑπό των δήμων ἢ τῆς Νομαρχίας παρεχομένων στατιστικῶν στοιχείων. Τά ὑπό τοῦ Ὑγειονομικοῦ Κέντρου λαμβανόμενα στοιχεία βιοστατιστικῆς διαβιβράζονται εἰς τό Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς, αἱ σχετικαί δέ ἀναλύσεις αὐτῶν δημοσιεύονται εἰς τό τριμηνιαῖον δελτίον τοῦ Ὑπουργεῖου.

" Ἀνακεφαλαιῶντες νῦν τήν κατάστασιν", ἀναφέρει ὁ DR. DENSEN (21), " διαπιστοῦμεν τήν ὑπαρξιν ἐνός συστήματος βιοστατιστικῆς χαρακτηρισισομένου (1) διοικητικῶς μὲν ἀπό διαίρεσιν των σχετικῶν ἀρμοδιοτήτων μεταξύ τεσσάρων διαφόρων Ὑπουργείων (2) στατιστικῶς δέ ἀπό ἐν ἅκρως συγκεντρωτικόν σύστημα, οὐδεμίαν σχεδόν προβλέπον ἀναλύσιν των στοιχείων ἐν τῇ περιφερείᾳ, ἐνθα οὐχ ἦπτον ἐφαρμοδίεται τό πρόγραμμα δημοσίας ὑγιείας. Καί εἰς τῆς δύο ὡς ἄνω περιπτώσεις διαπιστοῦμεν ὅτι τό Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς παίζει ρόλον παθητικοῦ παραλήπτου των στοιχείων τούτων καί οὐδεμία δημιουργική ἐνέργεια γίνεται ἢ ὅποια θά εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα τήν ἐκπλήρωσιν των ἀντικειμενικῶν σκοπῶν οἱ ὅποιοι ἐξετέθησαν ἤδη δηλαδή νά παρουσιασθῶσιν τά πραγματικά γεγονότα τά ὅποια εἶναι ἀπαραίτητα διὰ τήν καθορισμόν τῆς φύσεως καί τοῦ μεγέθους των προβλημάτων τά ὅποια ἔχει νά ἀντιμετώπισῃ μία ὕπηρεσία, νά γίνουσι προτάσεις διὰ τοῦ τρόπου ἀντιμετώπισεως των προβλημάτων τούτων καί ἐπιτηθῆ ἡ ἀποτελεσματικότης των ληφθέντων μέτρων. Ὡς πρὸς τά στατιστικά στοιχεία δι' ἐν πρόγραμμα τοιαῦτα εἶναι ἀνύπαρκτα δι' ὅν δῆποτε εἶδος καί δι' εἰς ἀνδῆποτε αἰτίαν κυρίως λόγῳ ἐλλείψεως καθοδηγήσεως εἰς τά στατιστικά ζητήματα καί τήν παντελεῖ ἀγνοίαν στατιστικῆς των τοπικῶν Ὑγειονομικῶν ἀρχῶν".

(α) Ὁ ληξιαρχος τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου διαβιβάζει τά σχετικὰ στοιχεία εἰς τόν Νομιάτρον πρὶν ἢ ὑποβάλλῃ ταῦτα εἰς τό Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, ὁ δέ νομιάτρος κρατεῖ ἀντίγραφα αὐτῶν. Τό τοιοῦτον γίνεται ἀπό τοῦ 1946. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς νομούς Ρεθύμνου καί Λασιθίου, ὁ νομιάτρος ἢ ὁ βοηθός αὐτοῦ λαμβάνει τά στοιχεία στατιστικῆς τοῦ πληθυσμοῦ των διαφόρων χωρίων παρὰ τοῦ ληξιαρχοῦ τοῦ Νομοῦ. (β) Αἱ τελευταῖαι ὑπάρχουσαι δημοσιεύσεις τοῦ Ὑπουργεῖου Ἐθνικῆς Οἰκονομίας περιλαμβάνουσι (α) Στατιστικὴ κινήσεως τοῦ πληθυσμοῦ, 1935, Ἐθνικόν Τυπογραφεῖον Ἀθήναι 1937, καί (β) Στατιστικὴ αἰτίων θανάτου 1936-37, Ἐθνικόν Τυπογραφεῖον, Ἀθήναι 1938. (21) Ὑπόμνημα ἐπί τῆς στατιστικῆς δημοσίας ὑγιείας ἐν Κρήτῃ, 29/9/48 DR. DENSEN (Προσωπικὴ ἀνακοίνωσις).

Θάνατοι ἐν Κρήτῃ κατὰ τὸ ἔτος 1935 (Στοιχεῖα Ἰπ. Ἐθν. Οἰκονομίας)
κατὰ νομούς καὶ διώδας ἡλικιών.

Ο Μ Ο Σ

Ἡλικία	Ἡράκλειου			Λασιθίου			Ρεθύμνου			Χανίων			Συμίων		
	Α.	Θ.	Ο.	Α.	Θ.	Ο.	Α.	Θ.	Ο.	Α.	Θ.	Ο.	Α.	Θ.	Ο.
Κάτω τοῦ 1 μην.	85	68	153	33	38	71	36	72	107	49	212	191	403		
1-2 μην.	33	25	58	8	16	24	11	19	29	14	67	63	130		
3-6 "	44	52	96	20	9	29	12	22	44	20	96	95	191		
7-12 "	67	47	114	27	27	54	17	27	63	27	138	120	258		
Κάτω τοῦ 1 ἔτους	229	192	421	88	90	178	76	140	243	120	513	469	982		
1 ἔτους	69	70	139	12	20	32	18	28	68	44	143	124	267		
2 "	38	29	67	17	15	32	18	27	24	12	85	65	150		
3 "	15	16	31	5	8	13	3	8	14	9	32	34	66		
4 "	7	7	14	5	5	10	4	4	14	8	24	18	42		
5-9 "	36	32	68	12	8	20	9	18	31	16	73	64	137		
10-14 "	25	25	50	5	3	8	3	8	13	7	40	39	79		
Κάτω τῶν 15 ἔτων	419	371	790	144	149	293	131	233	407	216	910	813	1723		
15-19 ἔτων	28	17	45	7	6	13	6	10	33	16	57	44	101		
20-24 "	22	28	50	6	12	18	12	18	58	39	79	65	144		
25-29 "	23	33	55	8	9	17	12	15	48	28	71	65	136		
30-34 "	28	29	57	11	6	17	6	14	34	15	60	62	122		
35-39 "	26	25	51	10	5	15	6	14	48	23	65	63	128		
40-44 "	15	25	40	7	5	12	10	20	21	11	43	50	93		
45-49 "	19	37	56	5	9	14	7	16	33	13	44	75	119		
50-54 "	31	26	57	7	6	13	13	25	45	34	85	55	140		
55-59 "	34	23	57	14	9	23	13	27	43	27	88	62	150		
60-64 "	40	43	83	21	8	29	21	33	43	35	117	86	203		
65-69 "	77	48	125	17	14	31	21	42	58	36	151	117	268		
70-74 "	61	67	128	28	18	46	31	53	70	36	156	119	305		
75-79 "	56	65	121	36	32	68	24	56	78	36	179	183	362		
80-84 "	60	60	120	31	35	66	22	59	117	51	164	189	353		
85-89 "	44	37	81	25	26	51	23	39	66	35	127	110	237		
90-94 "	21	31	52	21	15	36	8	23	49	18	68	92	160		
95-99 "	7	21	28	6	6	20	2	17	28	11	32	58	90		
100+	ε	10	16	3	2	8	2	4	10	1	12	26	38		
Ἐπὶ δηλωθέντα	2	1	3	1	1	1	61	122	5	3	67	64	131		
Σύνολον	1019	997	2016	408	383	791	437	827	1359	714	2575	2128	5003		

Θάνατοι εν Κρήτη κατά τὸ ἔτος 1937 (α)
κατ' φύλον, αἶτιαν καὶ νοσόν.

	Ν Ο Μ Ο Σ			Ἑλλάδος			Περὶ νῶτον			Ὀμίον					
	Α.	Θ.	Ο.	Α.	Θ.	Ο.	Α.	Θ.	Ο.	Α.	Θ.	Ο.			
Τυφλοειδής	14	15	29	2	7	9	7	6	13	20	11	31	43	39	82
Κοκκύτις	30	50	80	10	8	18	20	14	34	5	10	15	65	82	147
Νόσοι παρασιτιτικοί	4	3	7	-	-	-	1	-	1	-	-	-	5	3	8
Φυματώσεις (πύσης μορφῆς)	62	48	110	22	13	35	15	12	27	69	55	124	168	128	296
Πυώδεις λοιμώξεις	15	21	36	3	6	9	6	2	8	12	13	25	36	42	78
Ἑλονοσία	12	19	31	3	7	10	14	10	24	5	6	11	34	42	76
Ἄλλα λοιμώδη νοσήματα	23	15	38	2	2	4	6	1	7	6	5	11	37	23	60
Καρκίνος καὶ ἄλλοι ὄγκοι	21	25	46	10	10	20	15	13	28	18	24	42	64	72	136
Διαβήτης	3	3	6	5	2	7	1	2	3	3	2	5	12	9	21
Ἀναίμια	1	1	2	-	-	-	-	-	-	4	2	6	5	5	10
Δευκαίμια	5	5	8	2	-	2	1	-	1	-	2	2	8	5	13
Ἐμφραγία ἢ ἔμβολή	32	32	65	11	9	20	23	14	37	29	44	73	96	99	195
Νόσοι τοῦ κυκλοφ. συστήμ.	45	80	125	10	16	26	26	38	64	40	34	74	121	168	289
" νευρικοῦ	15	11	26	4	4	8	5	5	10	1	2	3	25	22	47
" ἀναπνευστ.															
συμπερ. γρίπης	307	233	540	104	95	159	109	98	207	184	141	325	704	567	1271
Ἐλκος τοῦ στομάχου	7	3	10	-	1	1	5	4	9	6	2	8	18	10	28
Διάρροια, ἐντερίτις, δυσεντ.	99	106	205	22	29	51	45	46	91	84	87	171	250	268	518
Κήλη ἢ ἐντερικὴ ἀφάραις	14	5	19	6	-	6	6	-	6	5	3	8	31	8	39
Κύρρωσις τοῦ ἥπατος	9	5	14	5	1	6	5	3	8	9	1	10	28	10	38
Ἄλλαι νόσοι τοῦ πεπ. συστ.	19	11	30	2	7	9	4	6	10	11	11	22	36	35	71
Νεφρίτις	30	37	67	13	8	21	18	23	41	24	20	44	85	88	173
Νόσοι τῆς κινήσεως ἀόχευας	-	13	13	-	3	3	-	-	6	-	9	9	-	31	31
Συγγενεῖς ἀνωμαλίαι	7	2	9	4	1	5	-	1	1	10	5	15	21	9	30
Συγγενεῖς ἀνεπάρκεια	29	25	54	7	5	12	5	6	11	14	13	27	55	49	104
Πρόωροι τοκετοί	17	13	30	3	3	6	4	4	8	10	12	22	34	32	66
SENILITY	138	170	308	97	108	205	88	96	184	134	139	273	457	513	970
Βίαιοι θάνατοι ἢ ἀτυχημ.	43	25	68	18	6	24	33	23	56	44	18	62	138	72	210
Νόσοι κακῆς καθοριζόμενα	81	61	142	70	75	145	25	25	50	51	49	100	227	210	437
Λοιποὶ νόσοι	61	31	92	15	17	32	23	21	44	34	28	62	133	97	230
Σύνολον θανάτων ἐκ πάσης αἰτίας	1144	1066	2210	450	443	893	510	481	991	832	748	1580	2936	2738	5674

Σύνολον θανάτων ἐκ πάσης αἰτίας 1144 1066 2210 450 443 893 510 481 991 832 748 1580 2936 2738 5674

(α) Στοιχεῖα Γεν. Στατιστικῆς ὑπηρεσίας τῆς Ἑλλάδος ὑπ. Ἐθν. Οἰκονομίας.

Γεννησιμότητα και θνησιμότητα (α) εις τους δήμους Κρήτης, Ελλάδος
(β) Αναλογία επί 1000 κατοίκων)

Κάτ. (β)	Γεννήσεις		Μεθ' θάνατος		Μεθ' αρ. Αναλ.												
	1947	1948	1946	1947	1948	Αρ. Αναλ.											
Χανίων	953	908	25,9	24,7	766	20,8	876	26,6	351	9,5	333	9,0	308	8,4	331	9,0	
Ρεθύμνου	480	568	32,3	38,2	562	37,8	537	36,2	113	7,6	107	7,2	88	5,9	103	6,9	
Ήρακλείου	1666	1553	30,4	28,3	1302	23,8	1507	27,5	514	9,4	424	7,7	454	8,3	464	8,5	
Δ. Μ. Κολοθέου	76	74	24,4	23,8	64	20,6	71	22,8	21	6,8	26	8,4	3210	3	26	8,4	
Σητείας	74	64	19,2	16,6	54	10,0	64	16,6	16	4,2	24	6,2	26	6,8	22	5,7	
Νεαπόλεως	74	83	15,5	17,4	68	14,3	75	15,7	39	8,2	23	4,8	44	9,2	35	7,3	
Γεράπετρας	146	150	27,0	27,7	184	34,0	160	29,6	45	8,3	33	6,1	6011	1	46	8,5	
Μήδηλαθέντα																	
Σύνολον	123,608	3469	28,1	3400	27,7	3000	24,3	3290	26,6	1110	9,0	970	7,8	10128	2	1031	8,3

(α) Συλλεγεται μόνον από δήμους, εις τους οποίους τηρουσινται ληξιαρχικά μητρώα. Γηγή πληροφοριών, ληξιαρχική μητρώα
(β) Συμφώνως προς στοιχεία της Υπηρεσίας Καταπολεμήσεως Έλονοσίας.

ΠΙΝΑΞ 8

Αναλογική θνησιμότης κατ' δήμους καί ομάδες ηλικιών.

Έν Κρήτη 1946 (α)

Ομάδες ηλικίας	Πληθυσμός	Αριθμοί θανάτων	Αναλογία επί τούς χιλίους	Ποσοστόν θανάτων εκ πάσης αίτίας
0 - 4	12.175	266	21,85	23,96
5 - 9	11.112	22	1,98	1,98
10 - 14	11.879	16	1,35	1,44
15 - 24	23.968	80	3,34	7,21
25 - 44	34.783	207	5,95	18,65
45 - 64	20.606	179	8,69	16,13
65+	9.085	340	37,42	30,63
Σύνολον	123.608	1110	8,98	100

(α) Αναφέρονται μόνον εις τούς δήμους τούς έχοντας ληξιαρχικήν Υπηρεσίαν (βρα πίνακα 7).

(β) Συμφώνως προς στοιχεία της Υπηρεσίας Καταπολεμήσεως Έθνομισίας, 1947.

Η κατανομή των ηλικιών υπελογίσθη επί τη βάσει των αντίστοιχων ποσοστών της απογραφής 1940.

ΠΙΝΑΚ 9

Έκπτοστιαία αναλογία θανάτων ηλικίας κάτω του έτους κατά αίτιας θανάτου.

(Καταρτίσθη μόνον εκ στοιχείων των Δήμων και διά τήν περίοδον $2\frac{1}{2}$ έτων 1946-48).

Αίτια θανάτου (Νόσοι) (α)	Αριθμός θανάτων	Ποσοστόν επί τούτων τής ὅλων τῶν θανάτων.
Α. Νόσοι ειδικαί τοῦ πρώτου έτους ηλικίας καί διατροφῆς	144	29,39
1. Αἱμορραγία ἐκ τοῦ ὀμφίλου	2	0,41
2. Υποσιτισμός καί σκορβούτον	72	14,69
3. Ἐρυθροβλάστωση	1	0,20
4. Δυστροφία, ἄδυναμία, μαρασμός, καχεξία	8	1,63
5. Προώρως γεννηθέντα βρέφη μὴ δυνάμενα νὰ ζήσωσι	44	8,98
6. Ἄναιμία	4	0,82
7. Ἀσφυξία	8	1,63
8. Ὑδροκέφαλοι, κακώσεις, ἰνώματος τοκετός	5	1,02
Β. Νόσοι τοῦ ἀντιπνευστικού συστήματος.		
9. Πνευμονία	131	26,73
10. Λαρυγγίτις, βρογχίτις, ρινίτις γρίπη	12	2,45
Γ. Νόσοι γαστρονομικοῦ συστήματος	102	20,82
11. Ἐντερίτις, ἔντεροχολίτις τροφικαί δηλητηριάσεις	99	20,20
12. Δυσεντερία	3	0,61
Δ. Δοιμώδη καί παρασιτικά νοσήματα	37	7,55
13. Φυματίωση	4	0,82
14. Τυφοειδῆς πυρετός	3	0,61
15. Διφθερίτις	5	1,02
16. Κοκκύτης	7	1,43
17. Τέτανος	14	2,86
18. Μηνιγγίτις, ἔγκεφαλίτις	4	0,82
Ε. Ἄλλαι νόσοι	64	13,06
19. Σηκαιμία, δηλητηριάσεις ἑνδογενῶς	21	4,29
20. Νόσοι τῆς καρδιᾶς καί τοῦ κυκλοφοριακοῦ συστήματος	13	2,65
21. Ἰκτερος	10	2,04
22. Ἄγνωστοι καί ἐξακριβωθεῖσαι νόσοι	20	4,08

(α) Κατ' εἰρᾶν συχνότητος ἐκ τοῦ μεγαλύτερου ἀριθμοῦ περιπτώσεων πρὸς τὸν μικρότερον.

ΠΙΝΑΞ 10.

Ἀριθμὸς θανόντων (α) ἐξ αἰτιῶν τινῶν εἰς τίς πρωτεύουσας τῶν νομῶν τῆς Κρήτης, Ἑλλάδος.

(Μέση ἐτησίᾳ ἀναλογία διὰ τὴν περίοδον τῶν $2\frac{1}{2}$ ἐτῶν 1946-1948).

Αἰτία θανάτου	Χανιά	Ρέθυμνον	Ἡράκλειον	Ἁγ. Νικόλαος
Τυφοειδῆς πυρετός	2,0	1,6	7,6	0,4
Κοικύτης	1,6	1,2	1,2	-
Φυματώσις (πύσης μορφῆς)	78,5	6,0	27,6	2,4
Ἑλονοσία	-	-	0,8	-
Μαρκίνος καὶ ἄλλοι κακοήθεις ὄγκοι	19,6	7,2	21,2	2,0
Ἑγκεφαλικὴ αἱμορραγία, ἐμβολὴ ἢ ἐγκεφαλικὴ θρόμβωσις	21,6	4,0	32,0	-
Νόσοι τῆς καρδιᾶς * τοῦ κυκλοφοριακοῦ συστήματος	26,4	12,0	38,6	4,8
Διάρροια * ἐντερῆτις κάτω τῶν 2 ἐτῶν	23,0	3,2	21,2	0,8
Νεφρῆτις	5,2	3,6	7,6	0,8
Ἄνατοι ἐξ ἰτυχημάτων	27,6	5,6	31,2	3,2

(α) Ἐκ στοιχείων ληφθέντων ἐκ τῶν ληξιαρχικῶν βιβλίων.

Σημείωσις: Δὲν ἔχει ἀκόμη ἐξακριβωθῆ εἰάν πρόκειται περὶ ἀπολύτων ἀριθμῶν ἢ ποσοστῶν.

ΠΙΝΑΞ 11

Έκατοστιαία άνολογία θανάτων βρεφών κάτω του 1 έτους κατ' ομάδας ηλικιών εν Κρήτη (α)

Ηλικίαν κατ' τον θάνατον	Αριθμοί θανάτων	% του συνόλου
Κάτω της 1 ημέρας	5	1,00
1 - 6 ημερών	57	11,36
7 - 13 "	50	9,96
14 - 20 "	37	7,37
21 - 30 "	9	1,79
1 - 2 μηνών	37	7,37
2 - 3 "	37	7,37
3 - 4 "	37	7,37
4 - 5 "	35	6,97
5 - 6 "	33	6,57
6 - 7 "	35	6,97
7 - 8 "	23	4,58
8 - 9 "	27	5,38
9 - 10 "	19	3,79
10 - 11 "	26	5,18
11 - 12 "	35	6,97
Σύνολον	502	100

(α) συμπεριλαμβάνονται μόνον τά στοιχεία των Δήμων Χανίων, Ρεθύμνης, Ηρακλείου, Αγίου Νικολάου, Σητείας και Γεράπετρας (μή συμπεριλαμβανομένης της Νεαπόλεως) διά την περίοδον των 2^{1/2} έτων 1946-48, ληφθέντα έκ των δηλώσεων θανάτου.

Βιοστατιστική. Τά συλλεγέντα στατιστικά στοιχεία έν Κρήτη δέον νά θεωροϋνται ως ή τελή. Τό δύο ή τρία τελευταία έτη τό ποσοτόν τών κοινοτήτων τών υποβαλλόντων τειάυτα στοιχεία είς τόν ληξιαρχον του Νομού, υπελογίσθη κατά νομούς έκ τών υπάρχόντων στοιχείων (α) ως έξης:

Χανίων	75%
Ρεθύμνου	92%
Ήρακλείου	70%
Λασηθίου	66%
Όλων τών νομών	75%

Ένθ ή υποβολή πιθανόν νά έγίνετο κανονικώτερον πρό του πο-
λέμου, ή αξιοπιστία τών στοιχείων είναι άμφισβητήσιμος. Επομένως
τά παρατιθέμενα έντάυθα στατιστικά στοιχεία υποβάλλονται μάλλον
ως άπλαί ύποδείξεις.

Ο κατωτέρω πίναξ είναι δις τό έτος 1935(β).

<u>ΣΤΟΙΧΕΙΟΝ</u>		
Γεννηθέντα ζώντα έν Κρήτη	10,843
* Άρρενα	5,643
Θήλεια	5,200
Νόμιμα	10,703
Νόθα	140
Γεννηθέντα ζώντα ανά 1000 κατοίκους	25,7
Γεννηθέντα νεκρά έν Κρήτη	115
Γεννηθέντα νεκρά επί 1000 κατοίκων	0,27
Γεννηθέντα νεκρά επί 1000 γεννήσεων	10,49
Θάνατοι (πλήν τών γεννηθέντων νεκρών)	5,003
Θάνατοι επί 1000 κατοίκων	11,84
Άρρενες	2,575 (51,5%)
Θήλειες	2,428 (48,5%)
Θάνατοι κάτω του έτους	982
Βρεφική θνησιμότης	90,57%

(α) Πηγή πληροφοριών τά σχετικά ληξιαρχικά στοιχεία τών Νομών.

(β) Πίναξ ύπ' αριθμ. 40 " Στατιστική Κινήσεως Πληθυσμού κατά τό
1935, Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος. Υπ. Έθν. Οί-
κονομίας.

Γάμοι.....	3,001
Οί σύζυγοι ηλικίας κάτω των 20 έτων.....	2,5%
Αί σύζυγοι " " " " " ".....	13.5%

Γάμοι μεταξύ ηλικίας 25-29 έτων:
Οί σύζυγοι = έν τρίτον. Αί σύζυγοι = έν τέταρτον.

Γάμοι μεταξύ γυναικών ηλικίας 20-24 έτων καί άνδρων 25-29 έτων:
Περίπου τό έν έκτον.

Γάμοι υπολογισθέντες ανά 1000 κατοίκους 7.10%

Έφιστάται επίσης ή προσοχή είς τούς συνοδεύοντας τήν έκθεσην ταύτην πίνακας.

β) Έπιδημιολογικά υπηρεσία.

Ο νομίατρος είναι ή έπιδημιολόγος τή νομού. Οί κυριώτεροι βοηθοί του είναι οί υγειονομοφύλακες καί ή άπολυμαντής (ώς καί ή έπισκέπτρια άδελφή έν τω νομω Χανίων). Οί ίατροί των ίατρείων του υγειονομικού κέντρου ασχολούνται κυρίως μέ διαγνώσεις καί θεραπείας είς τά είδικά τμήματα. Οί παθολόγοι ασχολούνται μέ διαγνώσεις, δίδουν πληροφορίας περί των άσθενειών καί έν τινι μέτρω έκτελοῦσι καθήκοντα υγειονολόγου ίατροῦ. Άλλοι κραατικοί καί ήμικρατικοί υπάλληλοι συμβάλλουν είς τήν προσπάθειαν του υγειονομικού κέντρου προς καταπολέμησιν των λοιμωδών νοσημάτων. Η συμπλήρωσις των διαθεσίμων τοπικών έπιδημιολογικών μέσων έν Κρήτη υπό της κεντρικής υπηρεσίας Αθηνών δέν έπραγματοποιήθη πλήρως ακόμη, πλην των προγραμμάτων των άφορώντων τήν ολοσχερή καταπολέμησιν της έλονοσίας. Έμβόλια καί όροι παρέχονται είς τά υγειονομικά κέντρα υπό της Διευθύνσεως Δημοσίας Υγείας του Υπουργείου Υγιεινής.

Υποχρεωτική δήλωσις νόσου. Ο νόμος προβλέπει ότι άρισμέναι λοιμώδεις νόσοι θά έν φέρωνται υπό των ίατρών είς τό υγειονομικό κέντρον. Προς τόν σκοπόν αυτόν οί ίατροί έφοδιάζονται μέ δελτία άπηλλαγμένα ταχυδρομικών τελών. Ιατρός ή όποιος παρακολουθεί προς θεραπείαν λοιμώδη νόσον, υποχρεούται νά συμπληρώση καί νά άποστείλη ταχυδρομικώς είς τόν νομίατρον έν έκ των δελτίων τούτων. Είς τάς άγροτικές κοινότητες οί ίατροί είναι πρόθυμοί νά άναφέρωσι τά κρούσματα είς τήν άστυνομίαν ή είς τόν πρόεδρον της κοινότητας, ή όποιος είδοποιεί τόν νομίατρον άπ' ευθείας ή διά του νομίρχου. Είς τούς δήμους ή ίατρός δύναται νά δηλώση τό κρούσμα τηλεφωνικώς. Είς περιπτώσεις μεγάλων έπιδημιών ή νομίατρος είδοποιεί άμέσως τόν Υπουργόν Υγιεινής έν Αθήναις. Η έλλειψις άκριβείας των δηλώσεων τούτων των κρουσμάτων άναγνωρίζεται υπό του νομίατρον. Αί συνήθεις δηλώσεις λοιμωδών νόσων υποβάλλονται ανά 10 ήμερον είς τό Υπουργέιον Υγιεινής. Υπό του υγειονομικού κέντρου συντάσσεται κατ' έτος έτησίαι έκθεσις καί δημοσιεύονται στατιστικά άναλύσεις είς τό τριμηνιατόν δελτίον του Υπουργείου Υγιεινής.

Λαμβανόμενα μέτρα. Τά μέτρα τί όποια θά ληφθούν διά τήν απομόνω-
 ή καραντίναν των προσβληθέντων έκ λοιμωδών νοσημάτων περιγράφονται
 είδικώτερον είς τούς είδικούς κανονισμούς τούς άφορώντας τά δη-
 λωτέα νοσήματα.

Τά έν τή δήμω Χανίων έμφανιζόμενα περιστατικά έρευνώνται
 υπό της έπισκεπτρίας άδελφής νοσοκόμου τά δέ είς άπομερακρυσμέ-
 να χωρία υπό του υγειονομοφύλακος άλλ' ουχί σπανίως αί έν προκει-
 μένω υπηρεσίαι των δύο τούτων υπαλλήλων άλληλοσυμπληρούνται. Είς
 άλλους νομούς ο νομιάτρος ή ο υγειονομοφύλαξ προβαίνει είς έρευναν
 των άν φερθέντων είς τό υγειονομικόν κέντρον περιστατικών λοιμω-
 δών νόσων διά τήν έφαρμογήν των άναγκαίων περιοριστικών μέτρων.
 Είς τόν νομόν Χανίων συμπληροϋται υπό του άρμοδίου υπαλλήλου σχε-
 τικόν έπιδημιολογικόν δελτίον δι' έκαστον περιστατικόν άλλ' είς
 άλλους νομούς δέν τηροϋνται τοιαύτα στοιχεΐα. Εξώθι όμως της οί-
 κίας του άσθενούστος έξ έπιδημικού τινος νοσήματος τοιχοκολλείται
 υπό της τοπικής άστυνομικής έρχής, τή υποδείξει του ένεργούστος
 τήν έρευναν υγειονομικού υπαλλήλου, σχετική άπαγορευτική διαταγή
 ή ο νομιάτρος άγροπτά χειρόγραφον είδοποίησιν ότι ή είσοδος είς
 τήν οικίαν του άσθενούς άπαγορεύεται. Τό τοιοϋτον γίνεται προκει-
 μένου περί όλίγων μόνον άσθενειών, ως ή διφθερίτις, μηνιγγίτις,
 κλπ. Τό μέτρον της τοιχοκολλήσεως δύναται νά έφαρμοσθή και έν τή
 νομω Χανίων υπό του ένεργούστος τήν έρευναν υπαλλήλου του 'Υγειο-
 νομικού Κέντρον, έν άνάγκη δέ έγκαθίσταται παρά τήν οικίαν του
 άσθενούς άστυνομικός φρουρός. Είς τινας περιπτώσεις, γίνονται προ-
 ληπτικοί έμβολιασμοί και λαμβίνονται τά άναγκαΐα έξυγιαντικά μέτρα.

Επίσης εάν υπάρχει καλή συνεργασία μεταξύ των τοπικών άρ-
 χών και της 'Υγειονομικής 'Επιτροπής, έφ' όσον υπάρχει τοιαύτη,
 συμβάλλει είς τήν διαφώτισιν του κοινού και διευκολύνει τήν λήσιν
 των άπαιτουμένων διά τήν καταπολέμησιν των έπιδημιών μέτρων. Είς
 τό 'Ηράκλειον ο άσθενής είναι δυνατόν νά είσαχθή προς απομόνωσιν
 είς τό τμήμα λοιμωδών νόσων του Νοσοκομείου. Μετά τόν τεματισμόν
 της έπιβαλλομένης κατ'οίκον απομονώσεως, ο έκπρόσωπος του 'Υγειο-
 νομικού κέντρον ή ο άστυνόμος λαμβάνει οδηγίας διά νά άφαιρέσθ
 τήν πινακίδα και ο άπολυματικής έν υπάρχει, καλεΐται επί τόπου
 προς άπολύμασιν της κατοικίας. Είς τάς έδρας των υγειονομικών
 κέντρων λαμβάνονται σχετικώς πληρέστερα μέτρα άπομονώσεως παρά
 είς τά άπομερακρυσμάνα και άπομονωμένα χωρία. Πλήν των περιπτώ-
 σεων Καλά 'Αζάρ και έλονοσίας αί ύφιστίμενα έπιδημιολογικά υπη-
 ρεσίαι είναι έντελώς ύποτυπώδεις όσον άφορά τήν πύροχήν πληροφο-
 ριών ως προς τόν χρόνον και τόν τόπον έμφανίσεως είς τήν κατανο-
 μήν των λοιμωδών νόσων, πόν άποκλεισμόν της σύσχετίσεως των νό-
 σων τούτων προς τό περιβάλλον και άλλας συναφεΐς συνθήκας και τήν
 εκτίμησιν της αποτελεσματικότητας των λαμβινομένων μέτρων προς
 καταπολέμησιν των.

Φυλλάδια διαφωτιστικής φύσεως δύνανται νά διανεμηθούν, και
 αί έφημερίδες χρησιμοποιούνται διά νά διαφωτίσουν τό κοινόν επί
 των έπιδημικών νόσων. Οι νομιάτροι ένίοτε όμιλούν είς τούς χωρι-
 κούς και ο Ιερεύς αναγγέλλει σχετικώς είδήσεις.

Οί έμβολιασμοί χρησιμοποιούνται διά τήν καταπολέμησιν των

ΠΙΝΑΞ 12

ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΙ ΣΥΝΟΛΙΚΩΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗ ΤΩΝ ΥΠΟΧΡΕ-
ΩΤΙΚΩΣ ΔΗΛΟΥΜΕΝΩΝ ΝΟΣΩΝ (α)

'Ασθένεια	1946		1947		1948 (τόν ημισυ)	
	Περιπ. Ίσθμιάτ.	Περιπ. Θάνατ.	Περιπ. Ίσθμιάτ.	Περιπ. Θάνατ.	Περιπ. Ίσθμιάτ.	Περιπ. Θάνατ.
Τυφοειδής & παρατ.	309	4	176	6	191	1
'Αμοιβάδωσις	35	-	-	-	-	-
'Ερυθρά	320	-	-	-	-	-
'Επιδημική Διφθερ.	47	1	23	3	7	1
Διφθερίτις	178	1	65	15	22	1
Όστρακιά	1	-	-	-	-	-
'Ιλαρά	953	3	67	-	-	-
Κοκκύτης	302	-	687	-	318	2
'Ανεμορρολογία	150	-	39	-	216	1
Παρωτίτις	2816	-	2588	-	85	-
Γρίπη	3762	23	267	4	5383	8
Μελιταΐος πυρετ.	8	-	10	-	-	-
Λεϊσμανίασις	9	-	305	-	127	1
Πολιομυελίτις	4	1	-	-	-	-
'Ερυσίπελας	5	-	2	-	-	-
Λέπρα	5	-	7	-	4	1
'Ανθραξ	4	-	3	1	-	-
Τέτανος	23	8	17	3	8	3

Σημειώσεις:

'Εννοείται ότι δεν έμφαίνεται ή πραγματική εικών νοσηρότη-
τος καί θνησιμότητος ένεκα των αναμφοισθητήτως έλλιπων δηλώσεων.

(α) 'Επίσημοι αναφοράί επί των υποχρεωτικώς δηλουμένων νόσων.

λοιμωδών νόσων. Ο έμβολιασμός κατά της εύλογιάς είναι υποχρεωτικός; Ο νόμος προβλέπει να έμβολιάζονται τα βρέφη μεταξύ της 15ης Οκτωβρίου και του τέλους Νοεμβρίου κατ'έτος. Από τους μαθητάς του σχολείου ζητείται να φέρουν πιστοποιητικόν προσφάτου έμβολιασμού; εις ηλικίαν δώδεκά έτων. Έμβολιασμοί κατά του τυφοειδοϋς πυρετού και της διφθερίτιδος γίνονται κανονικά, αλλά δέν εφαρμόζονται συστηματικώς προγράμματα κατά των άσθενειών προς προστασίαν του κοινού. Έμβόλιον BCG παρέχεται υπό του Έλληνικού Έρυθρου Στιφυρού. Φάρμακα κατά της ψώρας παρέχει τό υγειονομικόν κέντρον. Μέτρα διά τήν βραδικήν προστασίαν του κοινού λαμβάνονται κατ'άσθενειών ως ή χολέρα ή ο έξανθηματικός τυφος βασίς ύπάρχει κίνδυνος να έκραγη επιδημία. Έμβολιασμός κατά του κοκκύτου ή του τετάνου δέν έχουν άγαλάβη να κάμουν τά υγειονομικά κέντρα. Η έπισκέπτρια άδελφή εις τά Χανιά, οι υγειονολόγοι (των όποιών ή ειδική έκπαίδευσις τους προετοιμάζει διά τήν εύθύνην αυτήν) και οι νομιάτροι και οι ίδιωται Ιατροί δύνανται να κάμουν έμβολιασμούς εις τήν ύπαιθρον. Τά στοιχετα έμβολιασμών δι' όλοκληρον τήν Κρήτην, κατά τά τελευτατα έτη έχουν ως έξης:

Είδος άσθενείας	1946	1947	1948(έν έξάμηνον)
Έξανθηματικός τυφος	8.652	10.348	7.233
Διφθερίτις	4.471	1.759	68
Εύλογιά	22.011	28.821	4.733
Χολέρα	-	13.332	100
Ψώρα	-	6	808
Φυματίωσις	-	243	2.633

Έπικρατούσαι συνθήκαι από άπόψεως λοιμωδών νόσων. Είς συνημμένον πίνακα ανιφέρονται αι δηλωθεΐσαι έν Κρήτη άσθενείαι κατά τά τελευτατα δύο και ήμισυ έτη. Αί πραγματικά συνθήκαι ως προς τάς άσθενείας αυτές δέν είναι δυνατόν να ανακοινωθούν λόγω έλλείψεως στοιχείων. Αγαμφιβόλως είναι δικαιολογημένη ή έντύπωσις ότι ο αριθμός των είναι πολύ μεγαλύτερον άφ' ότι έκ πρώτης όψεως παρουσιάζεται.

Τά άκόλουθα σχόλια σχετικώς προς τάς συνθήκας τινών έκ των λοιμωδών νόσων της Κρήτης βασίζονται επί έντυπώσεων τάς όποιας έσοχηματίσαμεν κατόπιν συνομιλιών μετά Ιατρών κατά τήν διάρκειαν της έργασίας μας αυτής; καθώς και επί στατιστικών στοιχείων και έκθέσεων.

Νόσοι όφειλόμεναι εις μολύνσεις. Ο τυφοειδής πυρετός είναι ένδημικός, και άκμάζει ιδιαίτέρως κατά τήν ξηράν έποχήν του έτους. Υπελογίσθη ότι τό ποσοτόν των θανάτων άνέρχεται μέχρι 45 ανά 100.000 του πληθυσμού (22). Κατά τό 1936 και 1937 ο αριθμός των έπισήμως δηλωθέντων θανάτων ήτο 80 και 82, άντιστοιχώς. Ακάλυπτοι άγωγοί ύδατος και άνθυγιεινή μέθοδος της διαθήσεως των άπορριμάτων ή έκθεσις των τροφίμων εις τάς μυιάς και άλλαι έστίναι μολύνσεως

22) Ιατρική Στοιχετα και Στοιχετα Υγιεινης αναφορικώς μέ τήν Κρήτην. TB MED.61. Τεχνικόν Δελτίον Υπουργείου Στρατιωτικών. WASHINGTON 25,D.C. 30 Ιουνίου 1944.

αποτελούν σημαντικές πηγές μόλυνσης όσον αφορά τās μυίας, υπάρχουν μυϊαι πολλών ειδών, συμπεριλαμβανομένης τής MUSCA DOMESTICA τής κοινής μυίας των οίκων, αί οποίαι είναι φορείς των βακτηριδίων εις τήν μετίδοσιν έντερικων νοσημάτων (καί εις μικρότερον βαθμόν εις τās ασθενείας δέρματος και όφθαλμών). Δυστυχώς αί μυϊαι έξοικειώθησαν εις τό DDT και άνεφάνησαν πάλιν εις μεγάλον άριθμόν εις Κρήτην. Οί περισσότεροι Κρήτες Ιατροί και μικροβιολόγοι συμφωνούσιν ότι ή άμοιβαδική δυσεντερία είναι λίαν διαδεδομένη ασθένεια έν Κρήτη, (α) ή μικροβιακή δυσεντερία θεωρείται επίσης ότι έμφανίζεται μέχρι ποίου βαθμού όπως δέν είναι γνωστόν. Ογδοήκοντα εις θάνατοι έν δυσεντερίας έδηλώθησαν κατά τό 1936 και 69 τό 1937. Κατά τό 1936 ό μέσος όρος των θανάτων έν διάρροιας και έντερίτιδος, μεταξύ παιδιών κάτω των δύο έτων ήτο 140 ανά 100.000 πληθυσμού. Ιδιαίτε- ραι πληροφορίες όσον αφορά τήν συχνότητα των διαφόρων παροσίτων των έντέρων εις Κρήτην, έλλείπουν (στατιστική όπως ή οποία έγινε δι' έλόκληρον τήν Ελλάδα κατά τό 1935 ήπέδειξε ότι 2-3% των βρε- φών είχαν μολυνθή με TAENIA SOLIUM και 3-4% του πληθυσμού είχαν μολυνθή με ASCARIS LUMBRICOIDES.

Συμφώνως πρός τους ύπολογισμούς των Ιατρών τής Κρήτης, τό ποσοστόν τής διαδόσεως των ασθενειών των όφειλομένων εις μόλυνσιν είναι τό ακόλουθο:

Ποσοστόν Ιατρών μέ γνώμην ότι αί ασθένειαι έχουν:

	Ευρέταν διάδοσιν	Μετρίαν διάδοσιν	Μικράν διάδοσιν
Τυφοειδής πυρετός	10%	40%	50%
Άμοιβαδική δυσεντερία	20%	30%	50%
Μικροβιακή δυσεντερία	-	50%	50%
Διάρροια & έντερίτις εις παιδιά κάτω των 2 έτων.	70%	30%	-
Έντερικά παρίσιτα	30%	50%	20%

Νόσοι μεταδιδόμεναι διά σταγονιδίων. Η γρίπη και ό κοκκύτης είναι ευρέως διαδεδομένα έν Κρήτη. Επίσης ή διφθερίτις δέν είναι άσυνήθης. Ο άριθμός των θανάτων των όφειλομένων εις τās ασθενεί- ας αυτές κατά τό 1936 και 1937 (β) είναι ό ακόλουθος:

Νόσοι	1936	1937
Γρίπη και Ίνφλουέντζα	100	273
Κοκκύτης	25	147
Διφθερίτις	23	24

Η γρίπη και συνήθη κρυολογήματα είναι ευρέως διαδεδομένα έν Κρή- τη, (αί περισσότεραι περιπτώσεις παρουσιάζονται κατά τους βροχερούς

α) Ο μικροβιολόγος του Ηρακλείου έδηλωσε ότι ή άμοιβαδική δυσεν- τερία δέν είναι τόσο διαδεδομένη όσον ύποτίθεται συνήθως αί έργ- στηριακαί του έρευναί δεικνύουν ότι ίσως νά συγχεεται κλινικώς με δυσεντερίαν άλλων τύπων.

β) Ίδε ύποσημείωσιν β, Σελ. 78.

μηνας). Η πνευμονία παρουσιάζεται ως διαδεδομένη κατά τὸ θέρος. Η πλευριτίτις εἶναι μία συνήθης ἐπιπλοκή τῶν νόσων τοῦ ἀναπνευστικοῦ συστήματος. Κατὰ τὸ 1947 ἐδηλώθησαν συνολικῶς δι' ὅλην τὴν Κρήτην 23 περιπτώσεις ἐπιδημικῆς μηνιγγίτιδος, 39 περιπτώσεις ἀνεμευλογίης, 2588 παρωτίτιδος, καὶ 687 περιπτώσεις κοκκύτου. Ἀπὸ τοῦ 1937 μέχρι τοῦ 1940 ὁ μέσος ὄρος τῶν δηλωθεισῶν περιπτώσεων μηνιγγίτιδος δι' ὅλοκληρον τὴν Ἑλλάδα ἀνῆλθε εἰς 420 κατ' ἔτος, ἐν συγκρίσει μὲ ἕναν μέσον ὄρον 200 περιπτώσεων κατ' ἔτος κατὰ τὴν περίοδον 1924-1926. Ἐκτός τῶν μηνιγγοκοκκυτικῶν μορφῶν, παρουσιάζονται ἐπίσης περιπτώσεις ὀφειλόμεναι εἰς τὸν βακίλλον τῆς φυματώσεως καὶ τὸν πνευμονόκοκκον. Μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ δαμαλινοῦ, ἡ εὐλογία εἶναι ἐξαιρετικῶς σπανία εἰς Κρήτην.

Νόσοι δυνάμεναι νὰ μεταφερθοῦν εἰς Κρήτην. Παρ' ὅλον ὅτι ὁ ἐξανθηματικός τύφος ὀφειλόμενος εἰς φθειρας (ἐπιδημικός) ἢ ψύλλους (ἐνδημικός) καὶ ὁ κηλιδοβλατοδῶδης πυρετός ἀνεφάνησαν κατὰ καιροῦς, εἰς τὴν Ἑλλάδα, δέν φαίνεται νὰ ὑπῆρξαν περιπτώσεις τῶν νόσων αὐτῶν ἐν Κρήτῃ. Ὑφίστανται πάντως οἱ φορεῖς τῶν ἀσθενειῶν αὐτῶν. Πράγματι εἶναι γνωστόν ὅτι τὸ σύνθηδες "τοιμπόυρι" τῶν σκύλων (RIPICERHALUS SANGUINEUS) ὑπάρχει εἰς μέγαν ἀριθμὸν - κατὰ καιροῦς πρόβατα, αἴγες, ἀγελάδες, χοῖροι καὶ ὄνοι εἶναι γεμάτοι ἀπὸ τὰ παρίσιτα αὐτά. Τὸ ἄκαρι τὸ ὁποῖον ἐπιστεύετο ὅτι προκαλεῖ ἕνα εἰδικὸν τύπον παραλύσεως εἰς τὸν ἄνθρωπον (IXODES REICIMUS) ἐπίσης ἀπαντᾷ εἰς τὴν Κρήτην. Δέν εἶναι γνωστόν ἐάν ὁ ὑπόστροφος πυρετός ὁ ὀφειλόμενος εἰς τὴν φθειραν (PEDICULUS HUMANUS VAR CORPORAIS) ἢ ὀφειλόμενος εἰς τὸ ἄκαρι (ORNOETHODORUS THOIORANI) ἔχει παρουσιασθῆ ἐν Κρήτῃ, μεμονωμένα ὅμως περιπτώσεις ἔχουν ἀναφερθῆ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ πανώλης (PASTEURILLE PESTIS) δέν ἔχει ἀναφερθῆ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἰς Κρήτην, ἐπίμυς καὶ ψύλλοι ὑπάρχουν ὅμως εἰς μέγαν ἀριθμὸν εἰς τοὺς λιμένας τῆς Κρήτης. Αἱ μυταὶ εἶναι πολυάριθμοι - τὸ ἐπικρατοῦν εἶδος εἶναι ἡ ὕλη. Ὑπάρχουν πέρα πολλοὶ ἐπίμυς, τὸ σύνθηδες εἶδος εἶναι οἱ RATTUS, RATTUS RATTUS καὶ RATTUS NORVEGICUS. Πλέον τῶν 700 περιπτώσεων καὶ 260 θάνατοι ἐκ πανώλους ἀνεφέρθησαν ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τοῦ 1913 μέχρι τοῦ 1930. Ἄν καὶ χολέρα δέν ἀπαντᾷ εἰς Κρήτην κατὰ τὸ 1947 ἐνηργήθη ἐμβολιασμός τῶν κατοίκων, λόγω τῆς γειτνιάσεως τῆς νήσου πρὸς τὴν Αἴγυπτον, ὅπου παρουσιάσθη ἐπιδημία χολέρας. Ἄν καὶ ὁ κώνωψ AEADES AEGYPTI ἦτα διαδεδομένος εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν, κίτρινος πυρετός οὐδέποτε ἀνεφάνη εἰς Κρήτη. Ἡ τελευταῖα ἐπιδημία δαγγείου ἐν Κρήτῃ ἦτο κατὰ τὸ 1928. Ἦτο ἐξαιρετικῶς σοβαρά. Συνήθως ὁ δαγγεῖος παρουσιάζεται κατὰ Ἰούνιον, Ἰούλιον, Αὐγουστον καὶ Σεπτέμβριον. Καίτοι εἶναι πιθανόν ὅτι μικρὸν μόνον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ ἔχει ἀνεσίαν πρὸς τὴν νόσον αὐτὴν, πιστεύεται ὅτι ἡ ἐκτεταμένη χρῆσις τοῦ DDT πρὸς καταπολέμησιν τῆς ἐλονοσίας θά ἔχει συμβάλῃ εἰς τὴν μὴ ἐπανεμφάνισιν τῆς νόσου ταύτης καθὼς ἐπίσης θά εἶναι ἐν ἐπι πλέον μέτρον προστασίας κατὰ τῆς πιθανῆς ἐμφάνισεως τοῦ κίτρινου πυρετοῦ. Λόγω τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ ἐνδιάμεσος ξενιστῆς τῆς Σχιζοστομιάσεως (ἐν χλαμυδῶζων τῶν γλυκέων ὑδάτων τῶν γενῶν BULLINUS καὶ PLAMCRBIS) ἀπαντᾷ ἐν Κρήτῃ εἶναι πιθανός ὁ κίνδυνος ὅτι ἡ νόσος αὐτὴ θά ἦτο δυνατόν νὰ διαδοθῆ ἐάν άτομα προερχόμενα ἐκ περιοχῶν ὅπου ἐνδημῆ ἡ νόσος, ὡς τὴν Αἴγυπτον, ἐγκαθίσταντο εἰς Κρήτην. Οἱ φορεῖς τῆς Φιληριάσεως (πυρετός PAPPATACI), ἡ ὁποία ὀφείλεται εἰς τὰ WUCHERERIE GANCROFTI, δηλαδή διάφορα εἶδη τῶν CULICINE, ἀπαντοῦν ἐν Κρήτῃ, ὥστε νὰ δύναται

τις νά συμπεράνῃ ὅτι ἡ νόσος αὕτη θά ἦτο δυνατόν νά διαδοθῇ ἐν Κρήτῃ ἐάν μολυσμένα ἄτομα προερχόμενα ἐκ Τουρκίας, Γιουγκοσλαβίας, Λιβύης καί Αἰγύπτου ὅπου εἶναι γνωστόν ὅτι ἐνδηρεῖ ἡ νόσος, ἐγκαθίσταντο εἰς τήν Κρήτην.

Νόσοι μεταδιδόμεναι διά τῶν φλεβοτόμων (α) Ὁ ARCHER τοῦ Ἀγγλικοῦ Στρατοῦ (1907) φαίνεται ὅτι εἶναι ὁ πρῶτος ὃ ὅποτος διεγένωσε σπλαγχνική κέντρωση τῆς λείσομανιάσεως ἐν Κρήτῃ. Μετέπειτα πολλά περιπτώσεις παρατηρήθησαν ἰδίως ὑπό τοῦ ἱατροῦ Εὐαγγέλου Παπαντωνιάκη (23) καί ὑπό τοῦ ADLER ἐδηροσιεύθη μία μελέτη ἐπὶ τῆς λείσομανιάσεως ἐν Χανίοις (24). Ἀρχικῶς δέν ἐτηροῦντο στοιχεῖα ἐπὶ τῶν ἐμφανιζομένων περιπτώσεων. Ἀπὸ τοῦ 1923-1929 πενήτηκοντα περιπτώσεις σπλαγχνικῆς λείσομανιάσεως παρατηρήθησαν, κυρίως ἐπὶ παιδικῆς ἡλικίας 1-10 ἐτῶν. Ἀπὸ τοῦ 1930-34 ἐδηλώθησαν 172 περιπτώσεις εἰς τὸ Ὑγειονομικόν Κέντρον Χανίων. Ἐάν ὑπολογισθῶσι καί οἱ ἀσθενεῖς οἱ ποῖοι ὑπεβλήθησαν εἰς θεραπείαν ὑπό ἰδιωτῶν ἱατρῶν, θεωρεῖται ὅτι κατά τήν περίοδον αὕτην περίπου 50 περιπτώσεις ἐτησίως εἶναι ὁ πλέον μέτριος ὑπολογισμός. Ἀφ' οὗτου ἐξοντώθησαν οἱ ἀδέσποτοι κύνες, οἱ ὅποιοι πιστεύεται ὅτι εἶναι δεξαμενὴ τοῦ ἴου καί ἀπὸ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ψεκασμοῦ διὰ τοῦ DDT πρὸς κατοπλήρησιν τῆς ἐλονοσίας ἡ συχνότης τῆς νόσου τὰ τελευταῖα ἔτη ἔχει μειωθῆ σημαντικῶς.

Ἔτος:	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945	1946	1947	1948
Ἀρ. θμῶν περιπτώσεων	10	10	13	9	10	3	2	5	4	6
	μέσος ὅρος τῆς πενταετίας 10 ἐτησίως					μέσος ὅρος τῆς πενταετίας 5 ἐτησίως. (β)				

- (α) Ἐρελετήθη ἡ κατανομή τῶν διαφόρων εἰδῶν φλεβοτόμων (PSYCHODIDAE) PHLEBOTOMUS PARATACI, P. MAJOR, P. SERGENTI, P. LIEVI, P. CHINENSIS ποικιλία SINEICI, P. MINUTUS, P. PARROTI ποικιλία ITALICUS, P. PENICIOSUS καί P. VESUVIANUS.
- (23) Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς λείσομανιάσεως ἐν τῷ νομῷ Χανίων, ὑπό Εὐαγγέλου Παπ. ντωνιάκη. ANNALS OF TROPICAL MEDICINE AND PARASITOLOGY, Tom. 29, No 2, 17/7/35 (ἐκδοσις LIVERPOOL SCHOOL OF TROPICAL MEDICINE, THE UNIVERSITY PRESS OF LIVERPOOL).
- (24) Ἐρευναί ἐπὶ τῆς λείσομανιάσεως εἰς τήν Μεσόγειον ὑπό ADLER καί ἄλλων. Μελέτη τῆς λείσομανιάσεως ἐν Χανίοις, Κρήτης. Πρακτικά Βασιλικῆς Ἐταιρείας, Σειρά Β. Τόμος 125 σελ. 491-516, 1938.
- (β) Σημειώσεις ἐκ τοῦ ἡμερολογίου. 15/10/48. Ὁ DR. MARSHALL HERTIG ἓνας ἐντομολόγος ἀπὸ τὸν Παναμά, ποῦ διεξάγει μίαν ἐρευναν στήν Ἑλλάδα συμπεριλαμβανομένης καί τῆς Κρήτης ἐδήλωσεν ὅτι τὸν "Ἀη Γιάννη" τῆς περιοχῆς Χανίων κάθε χρόνον ὑπῆρχαν τουλάχιστον 3 ὀ νέα κρούσματα καλὰ ἄζαρ ἀπὸ τοῦ 1932 μέχρι τοῦ 1935. Γιά τήν περίοδον 1944-48 μόνον δύο κρούσματα ἔγιναν γνωστά στήν περιοχή αὕτη. Τό 1939 τὰ συλλαμνόμενα ἀδέσποτα σκυλιὰ ἐξητάσθησαν γιά νά διαπιστωθῇ ἂν ἦσαν μολυσμένα, ἐξητάσθησαν περίπου 3000 σκυλιὰ. Παρατηρήθη μία σημαντικὴ πτώσις. Κατά τήν περίοδον 1939-43 μόνον πέντε περισσότερα τόν χρόνον παρουσιάζοντο στήν περιοχή τῶν Χανίων

Καίτοι η λεϊσμανίασις παντα καθ' όλον τό έτος, κατά τους χειμερινούς μήνας ή συχνότες της είναι μικρότερα. Τό Καλά 'Αζάρ είναι έντοπισμένο κυρίως εις όλίγας περιφερείας της περιοχής Χανίων. Διά της εφαρμογής των βελτιωμένων μεθόδων θεραπείας τά θανατηφόρα περιστατικά έχουν μειωθή από άνω των 90% εις 10% περίπου. 'Επειδή ο φλεβονόμος (σκνίπα) καταστρέφεται εύκόλως διά του DDT προβλέπεται ότι θα εξακολουθήση ή περιωρισμένη νοσηρότης του Καλά 'Αζάρ. Τό φύμα της Ανατολής είναι επίσης συνηθέστατον έν Κρήτη. Από του 1932 μέχρι του 1934 ανεφέρθησαν 614 περιπτώσεις εις τό 'Υγειονομικόν Κέντρον Χανίων ο αριθμός αυτός είναι μόνον μερική ένδειξις της έκ της άσθενείας ταύτης νοσηρότητας. Προβάλλονται υπ' αυτής πάσης ηλικίας άνθρωποι. Εις την περιοχήν Χανίων τό φύμα της Ανατολής είναι συνηθες εις τό παλαιόν τουρκικόν τμήμα της πόλεως - περιοχήν εις την όποιαν παρατηρούνται όλίγα μόνον περιπτώσεις Καλά 'Αζάρ. Ο φορέυς είναι επίσης σκνίπα, ο φλεβοτόμος SERGENTI. Δέον να προσθέσωμεν ότι παρατηρήθη επίσης και τριήμερος πυρετός κατά τό παρελθόν έν Κρήτη. Φορέυς του είναι ή σκνίπα (φλεβοτόμος PARATACI). Η σκνίπα αυτή συναντάται εις τάς ρωγμάς των τοίχων ή των βράχων. Όπως και διά τό Καλά 'Αζάρ, ο ψεκασμός διά DDT δίδει επίσης έλπίδας προοπτικής μείωσης της πυκνότητας της φλεβοτόμου αυτής και έπομένως περιορισμού των περιπτώσεων της νόσου ταύτης.

Διάφοροι λοιμώδεις νόσοι. Από πολλών έτων δέν είχαν παρατη-

καί σ' όλόκληρον τόν νομόν 10. Κατά την διάρκειαν του πολέμου έλάχιστα περιστατικά δηλωθήκανε. Η πεύνα βέβαια βοήθησε στον περιορισμό των σκυλιών. Για την περίοδο 1944-48 μόνον πέντε περιστατικά τόν χρόνο έδηλώνοντο. Τό DDT άρχισε να χρησιμοποιηθή στή Κρήτη τό 1946. Παρ' όλον ότι επέδρασε στή διατήρηση σέ χαμηλό επίπεδο της συχνότητας του Καλά 'Αζάρ λόγω της καταστροφής των φλοβοτόμων, δέν είναι ο παράγων που συνέτεινε στήν αρχή στήν μεγάλη μείωση του Καλά 'Αζάρ.

Τά ακόλουθα στοιχεία παρήχανε από τό 'Υπουργείον 'Υγιεινής, ή ακρίβεια των όμως είναι άμφισβητήσιμος.

Περιστατικά κατ' έτος.

Νομός	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945	1946	1947
'Ερακλείου	3	6	3	0	0	0	8	4+	3+
Λασηθίου	0	5	0	0	4	0	4	1	3
Ρεθύμνου	0	0	0	0	0	0	1	2	0

+ και εις θάνατος.

'Επειδή τό 1933 παρουσιάσθηκανε πολλά κρούσματα λύσσης τά άδέσποτα σκυλιά είχαν έξοντωθή. Τό 1939 βγήκε μία τοπική διαταγή για τά Χανιά και την περιοχήν των σύμφωνα με την όποιαν όλα τά σκυλιά προσεκομίσθησαν στο 'Υγειονομικό Κέντρο για να εξετασθούν διά της μεθόδου FORMO-JELL. Όσα βρεθήκανε πάσχοντα έφονεύθησαν. Τό 1/5 περίπου των σκυλιών έφονεύθησαν. Κατά την περίοδον 1938-39 περίπου 3000 σκυλιά εξετάσθησαν για να διαπιστωθή αν είχαν μολυσμένα.

ρηθη κρούσματα λύσης εις την νήσον, άλλ' έσχάτως έξ έπιρροής μόλυνσεως εξηπλώθη μεγάλη ή ασθένεια μεταξύ των ζώων. Ένθ ό άνθρωξ δ' ν θεωρείται ως σημαντικόν πρόβλημα δημοσίας υγείας έν Κρήτη, μετεδόθη έν Ελλάδα εις γυναίκας κατά την έπεξεργασίαν υπ' αυτών του έρίου καί ή γαστροεντερική μορφή συναντῆται ένίοτε πιθανώς λόγω κακής παρασκευής του μαγειρευμένου κρέατος. Πολλά είδη των μυϊών CHRYSOPS καί TABANUS (TABANIDAE) εξηκριβώθησαν έν Ελλάδα - μέγα μέρος των όποιων εβρέθησαν έν Κρήτη έκτός του ότι είναι ένοχλητικά, είδη τινά είναι γνωστόν ότι δύνανται νά μεταδώσουν τόν άγθρ καί εις τόν άνθρωπον καί τά ζώα. Ανεφέρθησαν 4 περιπτώσεις άνθρακος τῷ 1946 καί 3 τῷ 1947. Έγένετο διάγνωσις διαφόρων μορφών BRUCELOSIS εις τά ποιμνια, τους χοίρους καί τας αίγας, άλλα ή BRUCELOSIS δέν φαίνεται νά είναι πρόβλημα υγείας ως πρός τόν άνθρωπον έν Κρήτη, πιθανώς ένεκα της σχεδόν γενικής χρήσεως βρασμένου γάλακτος. Ανεφέρθησαν 8 περιπτώσεις τῷ 1946 καί 10 τῷ 1947. Συναντῆται επίσης ή αναιμία του COOLEY καί έπειδή χαρακτηρίζεται υπό αναιμίας καί σπληνομεγαλίας, πρέπει νά θεωρηται διάγνωστικώς ως διαφορετική ασθένεια από την έλονοσίαν καί τό Καλά Αζάρ. Οι όξεις ρευματισμοί των άρθρων είναι επίσης συνήθεις. Νόσοι του δέρματος ως τό μολυσματικόν κηρίον, ό άχώρ, ή ψώρα καί ή πέμφυξ είναι συνήθεις έν Κρήτη. Από καιρού εις καιρόν ό αφώδης πυρετός επέφερε μεγάλας ζημίας εις τά κατοικίδια ζώα ίδια κατά τό θ'ρος, άλλα δέν ανεφέρθησαν ανθρώπινα κρούσματα. Η μάστιξ άπαντάται εις ίππους, ημιόνους καί όνους καί ένίοτε εις ανθρώπους. Αί αίγες αί όποιαί ζούν πλησίον των ανθρώπων προσβάλλονται υπό φυματίωσης πολλά ποιμνια έν Κρήτη πάσχουν από τόν πυρετόν του TEXAS. Παρατηρήθη εις πολλές περιπτώσεις λεπτοσπείρωσις έν Ελλάδα καί είναι πιθανόν νά έχη γίνει συγχυσις των πραγματικών περιπτώσεων αυτής μέ τόν αιμοσφαιρινωρικόν πυρετόν ή τόν έπιδημικόν λιτερον. Ο τέτανος συναντῆται επίσης. Τῷ 1946 παρουσιάσθησαν 23 περιπτώσεις, έξ των αι 8 θανατηφόροι καί τῷ 1947 δέκα έπτά περιπτώσεις, έξ των αι 3 θανατηφόροι. Η πολιομυελίτις φαίνεται ότι δέν παρουσιάζεται ή είναι σπανία έν Κρήτη καί ή δοτρακιά φαίνεται επίσης ότι δέν άπαντῆται πολύ έν Κρήτη.

γ) Υπηρεσία κατά της φυματίωσης.

Σχετικώς μέ τας υπηρεσίας κατά της φυματίωσης έν Κρήτη τά τοπικά μέσα των υγειονομικών κέντρων των νομών συμπληροϋνται υπό των σανατορίων, των τοπικών παραρτημάτων της αντιφυματικής εταιρίας, του Ερυθρού Σταυρού, των ειδικών φυματιολόγων καί των έλευθέρας άσκούντων τό έπάγγελμα ίατρών. Αί κρατικά υπηρεσία του Υπουργείου Υγείνης κατά της φυματίωσης υπάγονται εις την Διεύθυνσιν Κοινωνικής Υγείνης, τό τμήμα Δημοσίας Στατιστικής καί την Διεύθυνσιν Ιατρικής Αντιλήψεως. Τό πρόγραμμα του Τμήματος Φυματίωσης της Διευθύνσεως Κοινωνικής Υγείνης, ούσιαστικώς δέν υφίσταται έκτός σέ ότι άφορῆ την διεξαγωγήν καθ' όλην την χώραν αντιφυματικού έμβολιασμού διά του έμβολίου B.C.G. Η Υπηρεσία Δημοσίας Στατιστικής άσχολεῖται μέ την προπλ'νδαν, ή όποια περιλαμβάνει την δι'δοσιν πληροφοριών περί της φυματίωσης. Η υπηρεσία αντιφυματικών ίατρείων διοικείται υπό της Υπηρεσίας Ιατρείων καί ή υπηρεσία σανατορίων υπό του Τμήματος Νοσοκομείων, της Διευθύνσεως Ιατρικής Αντιλήψεως. Επί πλέον ίδρύθη υπό της UNRRA Κεντρική Επιτροπή Έρεϋνης διά την φυματίωσιν έν Ελλάδα ήδη είναι μέλη της Επιτροπής αντιπρόσωποι του Υπουργείου Υγείνης της Α-

μερικανικής 'Αποστολής της Παγκοσμίου 'Οργανώσεως 'Υγείας, της Ελληνικής Πολεμικής Περιθάλψεως Η.Π.Α., του 'Ερυθρού Σταυρού του 'Ιδρύματος Κοινωνικών Ασφαλίσεων και του Πανεπιστημίου 'Αθηνών. Λαμβάνονται ήδη μέτρα διά τήναναδιοργάνωσιν της έπιτροπής ταύτης εις διαγνωστικόν 'Ινστιτούτον φυματιώσεως. 'Εξ άλλου διωργανώθη κοινή έκστρατεία έμβολιασμού διά Β.Ο.Θ. έν 'Ελλάδι των παιδιών και νέων κατόπιν συμφωνίας μεταξύ της 'Ελληνικής Κυβερνήσεως, του Διεθνούς 'Οργανισμού Περιθάλψεως Παιδιού των 'Ηνωμένων 'Εθνών και του Δανικού 'Ερυθρού Σταυρού (περιλαμβανομένων και των άλλων Σκανδιναβικών 'Οργανώσεων 'Ερυθρού Σταυρού). 'Υψίσταται έλληλένδετος σχέσης μεταξύ των διαφόρων τούτων οργανώσεων τοπικών και κρατικών. Ειδικώς είναι αξιοσημείωτος ή επί τόπου συνεργασία μεταξύ των αντιφυματικών οργανώσεων και των υγειονομικών κέντρων.

'Υπηρεσία Ιατρείων. 'Υπάρχουν υπηρεσία διαγνωστικών Ιατρείων εις τους δήμους Χανίων, Ρεθύμνου και 'Ηρακλείου. Διά τόν νομόν Λασηθίου τό κρατικόν νοσοκομείον 'Αγ. Νικολάου διαθέτει υπηρεσίαν ακτινοσκοπήσεων και ακτινογραφιών και τά τοπικά παραρτήματα της αντιφυματικής εταιρίας διευκολύνου την χρησιμοποίησιν των διαγνωστικών μέσων διά τους υπόπτους άσθενείς. Τό Ιατρείον Χανίων τό όποτον διευθύνει ίδιωτής παθολόγος, στεγάζεται εις τό κτίριον του υγειονομικού κέντρου έν.σχύεται υπό της 'Αντιφυματικής 'Εταιρίας. Παρά τή κρατική νοσοκομείω Ρεθύμνου λειτουργεί αντιφυματικόν Ιατρείον διευθυνόμενον υπό ειδικού φυματιολόγου. 'Εν 'Ηρακλείω λειτουργούσιν Ιατρεία (άντιφυματικά) συντηρούμενα υπό της αντιφυματικής εταιρίας-πρόκειται περί υπηρεσιών αί όποται διευθύνονται υπό ειδικού φυματιολόγου. Δέν λειτουργούν διαγνωστικά κέντρα εις τάς κοινότητες ούδενός έκ των νομών της Κρήτης.

Οί προσερχόμενοι εις τά διαγνωστικά αντιφυματικά Ιατρεία έν Κρήτη, έρχονται έξ ιδίας πρωτοβουλίας ή παραπέμπονται υπό ίδιωτών Ιατρών και νοσοκομείων. Διά τό Ιατρείον Χανίων π.χ. όποπτοι ή άν.χιτισθεΐσαι περιπτώσεις ως και άτομα έλθόντα εις έπαφή με έξηκριβωμένους άσθενείς, προτρέπονται νά επανέρχωνται προς εξέτασιν άπό καιρού εις καιρόν. Ο παρακολουθών τούτους Ιατρός βοηθεΐται υπό πρακτικής νοσοκόμου, και συνεργάζεται μετά του Ιατρού τό ακτινολογικόν τμήμα του υγειονομικού κέντρου διευθυνόμενον υπό ειδικού Ιατρού. Τηρεΐται άρχεΐον όλων των προσερχομένων προς εξέτασιν, αλλά στοιχεΐα του ιστορικού των περιπτώσεων κρατούνται μόνον διά διαγνωσθείσας, αναχαιτισθείσας ή υπόπτους περιπτώσεις. Η διαδικασία εις τό Ιατρείον 'Ηρακλείου είναι ή εξής: (1) ακτινοσκοπήσεις (2) εξετάσεις πτύελων, εάν τούτο ένδεικνυται κατόπιν της ακτινοσκοπήσεως (3) εάν ευρεθώσιν εις τά πτύελα βίκιλλοι φυματιώσεως, ό άσθενής άποστέλλεται εις τό δημοτικόν νοσοκομείον διά ακτινογραφίαν (4) δύναται νά γίνη έφαρμογή πνευμοθώρακος εάν τούτο ένδεικνυται και (5) δύναται νά γίνωσι διαβήματα διά τήν είσαγωγήν του άσθενούς εις τό σανατόριον Χανίων. Ο Ιατρός βοηθεΐται υπό νοσοκόμου διπλωματούχου της έν 'Αθήναις Σχολής 'Αδελφών 'Επισκεπτριών και Νοσοκόμων. 'Υπηρεσία επί τόπου παρακολουθήσεως προς συμπλήρωσιν των υπηρεσιών αί όποται παρέχονται υπό των Ιατρείων και των νοσοκομείων είναι περιωρισμένα. Τά μέλη των συλλόγων κατά της φυματιώσεως

βοηθοί εις τήν εφαρμογήν του προγράμματος των κατ'οίκον επισκέψεων.

Αί θετικά περιπτώσεις αι αναφερθεύσαι υπό διαγνωστικων υπηρεσιων κατ'ο 1947 και 1948 εμφανονται εις τον κατωτέρω πίνακα.

Υπηρεσία	1947			1947		
	Πολύ προ- χωρημένοι	Με- τρίως	Έλλά- χιστα	Πολύ προ- χωρημένοι	Με- τρίως	Έλλά- χιστα
Αντιφυματικός Σύλλογος Χανίων	182	203	191	131	146	219
Αντιφυματικός Σύλλογος Ηρα- κλείου	80	29	20	70	18	10
Κρατικόν Νοσοκο- μεϊον Ρεθύμνου	79	-	-	40	-	-
Αντιφυματικός Σύλλογος Λαση- θίου	93	8	-	25	6	6
Σύνολον	434	240	211	266	170	235

Υπηρεσία Αντιφυματικού έμβολιασμού διά Β.Ο.Ο. Έμβολιασμοί διά Β.Ο.Ο. έγινοντο έν Κρήτη επί αρκετά έτη, και ιδιαιτέρως εις τον δήμον Χανίων. Ήδη δύο υπηρεσίαι (αι ως άνω αναφερόμεναι) άπό κοινου ανέλαβον μίαν εις έκτεταμένην κλίμακα έκστρατεϊαν έμβολιασμού καθ'όλλην τήν Ελλάδα ή υπηρεσία αύτη θά έπεκατοθή εις τήν Κρήτην κατ'ο πρώτον εξαμήνον του 1949. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει τον έμβολιασμόν όλων των άρνητικων αντιδρώντων εις τήν φυματίωσιν διά τας ομάδας ηλικιων 1-20 έτων.

Από του 1920 εις 200 περίπου βρέφη γεννηθέντα έκ φυματικων γονέων έχορηγήθη τό Β.Ο.Ο. έν Ηρακλείω διά της υπηρεσίας του σανατορίου άγ. Ειρήνης. Εις τό Ρεθύμνον 500 παιδία, κυρίως έκ του δήμου ένεβολιάσθησαν μέ Β.Ο.Ο. τον Μάρτιον του 1948 υπό του ειδικου φυματιολόγου ο οποίος συνεργάζεται μετά του κρατικου νοσοκομείου τό έμβόλιον έχορηγήθη υπό του Έρυθρου Σταυρου. Δέν έγινετο έμβολιασμός Β, Ο.Ο. εις τον νομόν Λασηθίου. Σχετικως μέ τά Χανιά, τό πρόγραμμα Β.Ο.Ο. ηρχισε τφ 1926 και ήδη συντηρεται υπό του Έρυθρου Σταυρου. Η υπηρεσία εκτελεται υπό Ιατρου βοηθουμένου υπό τακτικης επισκεπτριας αδελφης και έθελουτου νοσοκομου. Αι επισκέψεις κατ'οίκον γίνονται διά νά ζητηθη ή συνεργασία των γονέων προς έμβολιασμόν των βρεφων και των μεγαλυτέρων παιδιων κατ'ο της φυματίωσης - προς τον σκοπόν τουτον λαμβάνεται κατάλογος των άρτιγεννητων βρεφων άπό καιρου εις καιρόν άπό τον ληξίαρχον του δήμου. Οι παιευτήρες επίσης συμβουλεύουσι τας μητέρας γά επωφελουνται της υπηρεσίας ταύτης διά τό καλόν των παιδιων των. Ο σταθμός αντιφυματικου έμβολίου Β.Ο.Ο. λειτουργεί επί δύο ώρας τρίς της εβδομάδος. Το χρησιμοποιούμενον έμβόλιον λαμβάνεται έκ του Έλληνικου Ίνστιτουτου ΡΑΣΤΕΥΕΡ. Χρησιμοποιεϊται ως τρόπος εφαρμογής σταυροειδής άμυχή. Τά βρέφη έμβολιάζονται τήν 15ην περιπου ήμέραν, τά δέ μεγαλυτέρα παιδία δοκιμάζονται διά φυματίνης διά νά εξακριβωθουν τά άρνητικως αντιδρώντα εις τά όποια γίνεται

καί ὁ ἐμβολιασμός. Τά ἐμβολιασθέντα παιδιά δοκιμάζονται βραδύ-
τερον διά φυματίνης καί ἐάν ἡ ἀντίδρασις εἶναι ἀρνητική ἐμβο-
λιάζονται ἐκ νέου. Περὶ τὰ 1000 βρέφη καί παιδιά ἐνεβολιάσθησαν
κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος.

Σανατόρια. Τά μέσα τὰ ὅποια διατίθενται διά τὴν νοσοκομειακὴν
περίθαλψιν τῶν περιπτώσεων φυματώσεως ἐν Κρήτῃ εἶναι τὰ ἑξῆς:

<u>Ἰδρυμα</u>	<u>Δικαιοδοσία</u>	<u>Ἀριθμὸς κλινῶν</u>
Σανατόριον Χανίων	Κρατικόν	130
Φυματιολογικόν Νοσοκομεῖον Ρεθύμνου	Κρατικόν	35
Σπηλιά, Ἡρακλείου	Ἰδιωτικόν	24
	Σύνολον	189

Οἱ ἀσθενεῖς εἰσάγονται εἰς τὰ κρατικά ἱδρύματα διά τῶν νο-
πιάτρων. Ἡ μεταφορὰ τῶν ἀσθενῶν δύναται γὰ διευκολύνθη ὑπὸ τῶν
συλλόγων κατὰ τῆς φυματώσεως.

Τὸ Σανατόριον Χανίων ἤρχισε λειτουργοῦν τὸν Δεκέμβριον τοῦ
1930· τὸ ἱδρυμα τοῦτο εἶναι κτισμένον ὑπὸ μορφὴν περιπτέρων μὲ
εὐαέρους θαλάμους μὲ εὐχάριστον θέαν πρὸς τὰ βουνά καί τὴν θά-
λαρσαν. Ἀπὸ τοῦ 1937 τὸ σανατόριον τοῦτο ἐλειτούργησε ὡς νομι-
κὸν πρόσωπον δημοσίου δικαίου ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ Ὑπουργείου
Ἑγείων. Διοικεῖται ὑπὸ συμβουλίου καί ὁ γομίατρος ὁ ὅποτος
εἶναι ὁ τοπικὸς ἐκπρόσωπος τοῦ Ὑπουργείου Ἑγείων παρίσταται
εἰς τὰς συνεδριάσεις τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου. Τὸ ἐπισημονι-
κὸν προσωπικὸν ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ διευθυντοῦ -ιατροῦ ὁ ὅποτος
εἶναι εἰδικὸς φυματιολόγος, τοῦ συνδιευθυντοῦ, ὁ ὅποτος εἶναι
γενικὸς παθολόγος, ἑνὸς ἀκτινολόγου, ἑνὸς φαρμακοποιοῦ, μιᾶς προ-
σοντούχου διευθυνούσης ἀδελφῆς καί 10 πρακτικῶν νοσοκόμων. Ἄι
θέσεις δύο τακτικῶν βοηθῶν ἰατρῶν εἶναι κεναί. Τὸ σημερινὸν ἰ-
ατρικὸν προσωπικὸν, τὰ μέλη τοῦ ὅπουτο ἔξασκουν καί ἰδιωτικῶς τὸ
ἐπάγγελμα των, καταναλίσκει τέσσαρας ὥρας ἡμερησίως εἰς τὰ κα-
θηκοντά του ἐν τῷ σανατορίῳ. Τὸ νοσοκομεῖον εἶναι σχεδὸν πλήρες.
Δέκα ἕως δεκαπέντε τοῖς ἑκατόν τῶν νοσηλευομένων εἶναι ἐπὶ πλη-
ρωμῇ, ἕξ οὗ πρὸέρχεται τὸ 2 τοῖς ἑκατόν τῶν ἐσόδων τοῦ ἱδρύματος.
Γίνονται δεκτοὶ ἀσθενεῖς ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς Κρήτης. Τὸ χει-
ρουργεῖον τοῦ ἱδρύματος τοῦτου χρησιμοποιεῖται κυρίως δι' ἐφαρμ-
γὴν πνευμοθώρακος. Τὸ μικροβιολογικὸν ἐργαστήριον δὲν λειτουργεῖ
ἐπειδὴ ἡ θέσις τοῦ μικροβιολόγου εἶναι κενή. Τὸ προσωπικὸν τοῦ
νοσοκομείου δὲν ἀπασχολεῖται μὲ κατ' οἶκον παρακολούθησιν καθ' ὅ-
σον τὸ τοιοῦτον θεωρεῖται ὅτι δὲν ἔχει σχέσηιν μὲ τὴν νοσοκομεια-
κὴν περίθαλψιν τῶν ἀσθενῶν. Τά μέσα τοῦ νοσοκομείου δὲν χρησι-
μοποιοῦνται διά διδακτικούς σκοπούς. Ἄι νοσοκόμοι καί τὸ προσω-
πικὸν ἐν γένει τοῦ νοσοκομείου ἔχουν ἐμβολιασθῆ διά B.C.G. Ἡ
παρεχομένη θεραπεία κατὰ τὴν μέθοδον τῆς ἀπασχολήσεως περιλαμβά-
νει διά τὰς γυναῖκας κεντήματα καί τὰ τοιαῦτα. Οἱ ἄνδρες ἀναγι-
γνώσκουν ἢ παίζουν διάφορα παιγνίδια. Περίπου 48% τῶν εἰσαγομέ-
νων ἀποθνήσκου - ὑπάρχουν 77 θάνατοι ἑτησίως ἐπὶ 160 εἰσαγομέ-
νων ἀσθενῶν.

Τό σανατόριον Ρεθύμνου ἤρχισε λειτουργοῦν τόν Ὀκτώβριον τοῦ 1946. Λειτουργεῖ ὡς τμήμα τοῦ κρατικοῦ νοσοκομείου ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν εἰδικοῦ φυματιολόγου - εὐρισκομένου χωριστά καὶ εἰς ἀπόστασιν τινα ἐκ τοῦ κυρίως κτιρίου τοῦ νοσοκομείου. Ἐν πλήρει λειτουργίᾳ δύναται νά περιθάλη 35 ἀσθενεῖς, ἀλλ' ἡ ἡμερησία κίνησις τοῦ ὑπολογίζεται μόνον εἰς 10-12 ἀσθενεῖς. Γίνονται δεκτοὶ μόνον ἐλαφρῶς προσβεβλημένοι ἢ περιπτώσεις πρώτου σταδίου. Τό σανατόριον Ἀγ. Εἰρήνης εἰς τό χωρίον Σηλιά, πλησίον τοῦ Ἡρακλείου ἱδρύθη τῷ 1936 ὡς νομικόν πρόσωπον Ἰδιωτικοῦ Δικαίου. Εὐρίσκεται ἐπὶ μεγάλου ὑψώματος εἰς τό μέσον ἑλαιῶνος. Διαθέτει πρὸς τό παρόν 24 κλίνας, ἀλλ' ὅταν συμπληρωθῇ ἡ ὑπὸ κατασκευὴν ἤδη νέα πτέρυξ θά διαθέτῃ 45 κλίνας.

Ἡ ἐν Ἀμερικῇ Παγκρητικῇ Ἐνωσίς διέθεσε κεφάλαια διὰ τὴν ἀνέγερσιν (ἤδη ὑπὸ κατασκευὴν) νέου σανατορίου πλησίον τοῦ Ρεθύμνου αἱ ἐργασίαι διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ἡμιτελοῦς ἤδη σανατορίου Ἱερουσαλήμ, ἀπέχοντος περὶ τὰ 20 χιλιομέτρα ἐξ Ἡρακλείου διεκόπησαν πρὸ ἔτων.

Ἑπιμελείαι Προνοίας καὶ Διαφωτίσεως. Τοπικά παραρτήματα τῆς ἀντιφυματικῆς ἐταιρίας φροντίζουσι εἰς περιωρισμένην κλίμακα διὰ τὰς οἰκογενείας, αἱ ὁποῖαι ἔχουσι φυματικούς. Αἱ ἐπιμελείαι τῶν συνίστανται εἰς τὴν παροχὴν περισσοτέρων τροφίμων, ἐνδυμασίας, ἀγορὰν φαρμάκων καθὼς ἐπίσης καὶ μικρᾶς χρηματικῆς ἐνισχύσεως. Ἐνῶ ἐγένοντο προσπάθεια τινεὶς διὰ διαλέξεις, γενικῶς τὰ μέσα διαφωτίσεως παρημελήθησαν ἢ δὲν ἔδειξεν ἐνδιαφέρον τό κοινόν.

Ἡ θέσις τῆς φυματώσεως. Ἐπειδὴ ἡ φυματίωσις δὲν εἶναι ἐκ τῶν ὑποχρεωτικῶς δηλουμένων ἀσθενειῶν ἐν Ἑλλάδι, δὲν ὑπάρχουσιν ἐπίσημα στοιχεῖα νοσηρότητος. Ἡ ἐκ φυματώσεως θνησιμότης εἰς τοὺς τέσσαρας νομοὺς εἶναι:

Ἔτος (α)

Νομός	1936	Σύνολον	Ἐπὶ 100.000 κατ.	1937	Ἐπὶ 1.000 θαν.
	Σύνολον			Ἐπὶ 100.000 κατ.	
Χανίων	124	124	99	78	
Ἡρακλείου	104	110	69	50	
Λασηθίου	40	35	47	39	
Ρεθύμνου	43	27	36	27	
Σύνολον	311	296			

Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι θεωροῦνται πολὺ μικρότεροι τῶν πραγματικῶν, διότι θάνατοι ὀφειλόμενοι εἰς φυματίωσιν δύνανται νὰ δηλωθῶσιν ὡς μὴ προελθόντες ἐξ αὐτῆς ἢ μὴ ὀρθῇ καταχώρησις τῶν θανάτων εἰς τὰ ληξιαρχικά βιβλία δύναται νὰ ἀνέρχεται εἰς 25 τοὺς ἑκατόν. Τό ἀδελφῆτον τοῦ Παναγιῶτος Δημοτικοῦ Νοσοκομείου (25) εὗρεν ὅτι

(α) Ἰδε ὑποσημείωσιν (β) Σελ. 78.
 (25) Ἐκθέσις τοῦ DR. J. B. MC DONGALL τοῦ Τμήματος Φυματίσεως πρὸς τόν DR. J. BALFOUR KIRK, PMO, Ἑλλάς 24 Μαΐου 1947.

ἐκ τῶν 899 ἐξετασθέντων παιδίων ὑπὸ τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ Ἡρακλείου τὰ 670 ὑπέφεραν ἀπὸ " εἶδος τι " φυματώσεως. Οἱ ἰδιω-
 ται ἰατροὶ οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν Ἐθνικὴν Ὀργάνωσιν Χριστιανι-
 κῆς Βοηθείας ἔδωσαν ὡς ποσοτὸν φυματώσεως ἐνηλίκων τὸ 7%.
 Ὁ δὲ διὰ τῶν ἀκτίνων X ἐξετασθεὶς ὑπὸ τῆς UNRRA ἄστικὸς πληθυσμὸς
 ἀντιπροσωπεύων τὰ 40% τοῦ ὅλικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἔδει-
 ξε 3% περιπτώσεις φυματώσεως κλινικῆς σημασίας. Εἰς τὰς ἀρχὰς
 τοῦ αἰῶνος ἡ θνησιμότης ἐκ φυματώσεως ἦτο ἐν Ἑλλάδι περίπου
 500 ἐπὶ 100.000 κατοίκων ἡ θνησιμότης ἡλαττοῦτο μέχρι τοῦ 1938,
 ὅποτε ἡ ἀναλογία ἦτο 1106 ἐπὶ 100.000 κατοίκων δι' ὅλας τὰς μορ-
 φὰς τῆς φυματώσεως καὶ 93 ἐπὶ 100.000 κατοίκων διὰ τὴν πνευμο-
 νικὴν φυματίωσιν (26). Πρὸ τοῦ πολέμου ἡ ἀναλογία θανάτων εἰς
 τὰς ἄστικὰς περιφέρειας ἦτο μεγαλύτερα τοῦ διπλασίου τῶν θανά-
 των εἰς τὰς ἀγροτικὰς περιφέρειας. Μετὰ τὸν πόλεμον καὶ τὴν κα-
 τοχήν τῆς Ἑλλάδος, ἡ νοσηρότης καὶ ἡ θνησιμότης ἐκ φυματώσεως
 ἠὺξήθησαν τεραστίως. Εἶναι πλέον τῶν 400 περιπτώσεων ἐπὶ 100.
 000 κατοίκων.

Ὁ νομιάτρος τοῦ νομοῦ Χανίων ὑπολογίζει ὅτι ἡ θνησιμότης
 εἰς τὸν νομόν ἦτο τῷ 1947 128 περίπου ἐπὶ 100.000 κατοίκων. Ὁ
 διευθυντὴς τοῦ σανατορίου Ἁγ. Εἰρήνης ὑπολογίζει ὅτι ὑπάρχουσι
 30 περιπτώσεις ἐπὶ 1000 κατοίκων εἰς τὴν περιφέρειαν Ἡρακλείου
 καὶ ὁ νομιάτρος τοῦ νομοῦ τούτου θεωρεῖ τὴν φυματίωσιν ὡς μετρί-
 ως σημαντικὸν πρόβλημα δημοσίας υγείας. Διὰ τὸν νομόν Ρεθύμνου
 ὁ εἰδικὸς φυματιολόγος τοῦ Κρατικοῦ Νοσοκομείου ὑπολογίζει ὅτι
 ἡ ἀναλογία θανάτων εἶναι περίπου 200 ἐπὶ 100.000 κατοίκων. Ὁ
 φυματιολόγος τοῦ νομοῦ Λασηθίου θεωρεῖ τὴν φυματίωσιν ὡς σοβα-
 ρὸν πρόβλημα δημοσίας υγείας ἐν Ἑρῆτρ. Γενικῶς οἱ παθολόγοι ἐν
 Κρήτῃ ὑπελόγησαν τὴν παρουσίαν τῆς φυματώσεως ὡς ἔξης περίπου.

ὡς λίαν διαδεδομένην τὰ 20% τῶν ἰατρῶν
 ὡς μετρίως διαδεδομένην τὰ 60% τῶν ἰατρῶν
 ὡς σπανίαν τὰ 20% τῶν ἰατρῶν.

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1948 Ἀποστολή τοῦ Β.Ο.Γ.(α) τοῦ Δανι-
 κοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ προέβη εἰς ἐμβολιασμὸν διὰ φυματίνης τῶν
 μαθητῶν στοιχειώδους καὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως. Ἐπὶ 19.583 ἐκ τῶν
 παιδίων τούτων, ἔγινεν φυματινοαντίδρασις εἰς τὰ 18093. Τὸ ἀπο-
 τέλεσμα τῆς φυματινοαντιδράσεως ἀνεγνώσθη ἐπὶ 16.948 παιδίων.
 Τὸ ποσοστὸν τῶν ἐξακριβωθέντων ὡς θετικῶν εἰς 10 μονάδας φυμα-
 τίνης ἦτο 17,15% (πλέον τῶν 5Μ.Γ.), καὶ τῶν ἀρνητικῶν ἦτο 82,85%
 (ὀλιγώτερον τῶν 5Μ.Μ.). Εἰς τὴν περιφέρειαν Χανίων 4.818 παιδία
 μὲ ἀρνητικὴν ἔνδειξιν εἰς 10 μονάδας φυματίνης ἐδοκιμάσθησαν μὲ
 100 μονάδας φυματίνης καὶ ἀνεγνώσθησαν τὰ ἀποτελεσματα. Τὸ θε-
 τικὸν ποσοστὸν ἦτο 5,29% (πλέον τῶν 5 Μ.Μ. (καὶ τὸ ἀρνητικὸν
 94,71% (ὀλιγώτερον τῶν 5ΜΜ) τὸ ποσοστὸν τῶν θετικῶν καὶ διὰ τὰς

(26) Ἱατρικὰ καὶ ὑγειονομικὰ στοιχεῖα περὶ Ἑλλάδος συλλεγόμενα
 ὑπὸ τοῦ Τμήματος Ἱατρικῶν Μελετῶν τῆς Ὑπηρεσίας Προληπτικῆς
 Ἱατρικῆς, τοῦ Γραφείου Γενικοῦ Ἀρχιάτρου Στρατοῦ Ἐνωμένων
 Πολιτειῶν, Ὀκτώβριος 1942.
 (α) Προκαταρκτικὴ ἔκθεσις.

Σανατόρια

Σανατόριον Χανίων

Σανατόριον 'Αγ. Ειρήνη, Σπηλιό,
'Ηρακλείου.

δύο μεθόδους εξέργωξης της φυρατινοαντιδράσεως ήτο εις τήν περιφέρειαν Χανίων 21,02%. Ο κατωτέρω πίναξ δίδει λεπτομερέστερον τά αποτελέσματα τών δοκιμών τούτων διά φυρατίνης:

	Περισσότερον τών 5MM.		'Ολιγώτερον τών 5MM.		Περισσότερον τών 5MM.		'Ολιγώτερον τών 5MM.	
	'Αριθ.	%	'Αριθ.	%	'Αριθ.	%	'Αριθ.	%
Χανιά	934	15,73	5.005	84,27	255	5,29	4.563	94,71
Ρέθυμνον	423	15,74	2.265	84,27				
'Εράκλ.	1.225	19,76	4.973	80,24				
Λασηθιον	325	15,31	1.798	84,69				
Σύνολον	2.907	17,15	14.041	82,85	255	5,29	4.563	94,71

'Επί πλέον 895 παιδιά (πλέον τών διακοσίων ἐξ ἐκάστου νομοῦ) ἐδοκιμάσθησαν δι' λοτοπλασμίνης. Δέν ὑπῆρξαν θετικά ἀντιδράσεις (δηλ. δέν ὑπῆρξεν ἀντίδρασις πλέον τών 5MM.).

'Η πνευμονική φυρατίνωσις εἶναι ἰσχυροτέρα (ἐπικρατεστέρα) μορφή φυρατιώσεως ἐν Κρήτῃ. Ἡ γενική κατανάλωσις βρασμένου γάλακτος εἰς τήν νήσον ὑπῆρξε ἐπιθαυμάσια λόγος ἀποτροπῆς τῆς διαδόσεως τῆς φυρατιώσεως ἐκ βοείου τύπου τοῦ βακίλλου.

6. Υπηρεσία Καταπολεμήσεως Ἐλονοσίας.

Τό Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς συνεργάζεται μετά τών Ὑγειονομικῶν Κέντρων τών Νομῶν, μέσω τοῦ τμήματος Ἐλονοσιολογίας καί Νοσημάτων τών Θερμῶν Χωρῶν, τῆς Ὑγειονομικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τοῦ ἀνθελονοσιακοῦ προγράμματος ἐν Ἑλλάδι. Ὁ Διευθυντής τοῦ Τμήματος Ἐλονοσιολογίας καί Νοσημάτων τών Θερμῶν Χωρῶν τυγχάνει καί διευθυντής τῆς Υπηρεσίας Καταπολεμήσεως Ἐλονοσίας, ἀποτελουμένης, ἐκ : α) τοῦ Τεχνικοῦ Γραφείου, καί β) τοῦ Τμήματος Διοικητικῶν Υπηρεσιῶν, περιλαμβάνοντος Γραμματεῖαν, Λογιστήριον καί διαχειρίσιν μετά ὑπηρεσίας διανομῆς κινήσεως. Τά τμήματα ταῦτα συμπληροῦνται καί δι' ἑτέρας ὑπηρεσίας ἡ ὁποία ἐποπτεύει τήν ἐφαρμογήν τοῦ προγράμματος ἀεροψεκασμῶν. Ἀρχικῶς εἶχον χορηγηθῆ ὑπό τῆς ΟΥΝΡΑ 18 ἀεροπλάνα, ἡ δέ ἀντικατάστασις ὁρισμένων ἐξ αὐτῶν καί ἡ προμήθεια νέων τοιούτων ἐγένετο ὑπό τῆς ΑΜΑΓΚ. Τά ἀεροπλάνα ταῦτα διευθύνονται ὑπό πιλότων τῆς Βασιλικῆς Ἀεροπορίας. Διά τήν ἐφαρμογήν τοῦ προγράμματος καταπολεμήσεως Ἐλονοσίας ἡ χώρα διαίρεται εἰς 11 διαμερίσματα, ἕκαστον τῶν ὁποίων ὑπάγεται εἰς τήν δικαιοδοσίαν ἑνός Ἐπιθεωρητοῦ Ἐλονοσίας ἢ νομιάτρου διευθύνοντος τό ὁμοίον Ὑγειονομικόν Κέντρον. Ἡ Κρήτη ἀποτελεῖ τό ὑπ' ἀριθρ. 10 διαμερίσμα. Ἀπό τῆς ἐποχῆς τοῦ πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου ἐγένετο προσπάθεια καταπολεμήσεως τῆς Ἐλονοσίας ἐν τῇ νήσῳ, ἀλλ' ἀνευ σχετικῆς ὀργανώσεως καί μόνον κατά τά τελευταῖα πρό τοῦ 1940 ἔτη

έφημερόση το πρώτον οργανωμένον άνθελονοσιακόν πρόγραμμα, συμπληρωμένον τήν Κρήτην καί τας Κυκλάδας, υπό της παρά τη 'Υγειονομική Σχολή 'Αθηνών υπηρεσίας Καταπολεμήσεως Έλονοσίας, έν συνεργασία μετά των κατά τόπους αρχών. Το πρόγραμμα τούτο απέβλεπεν κυρίως εϊς τήν καταπολέμησιν του άνωφελισμού έν τῷ ύδροβίῳ σταδίῳ διά χρησιμοποίησιν πρασίνου των Παρισίων, εμπλουτισμού των συλλογῶν ύδάτων διά προνυμφοφάγων ίχθύων (GAMBUSIA) καί διά της έκτελέσεως μικροαποστραγγιστικῶν έργων πλησίον των μεγάλων αστικῶν κέντρων. Ἡ χρησιμοποίησις του DDT έν Κρήτη διά ψεκασμούς ἐγένετο τό πρώτον κατά τό έτος 1946.

Αί πρώται μικραί ποσότητες DDT εϊλήχθησαν έν 'Ελλάδι κατά 'Οκτώβριον του 1944, κατά δέ τό 1945 ἐγένετο έναρξις σειράς πειραματικῶν ἐφαρμογῶν (27), τά ἀποτελέσματα των ὁποίων ἐπεκύρωσαν τήν ἀξίαν του φαρμάκου. Ὁ ψεκασμός των οϊκημάτων (μέθοδος καθιερωθεῖσα κατόλιν των πειραμάτων τούτων) δέν υπέστη έκτοτε οὐσιώδεις μεταβολάς. Ἡ ΟΥΝΡΑ συνέβαλεν έν προκειμένῳ διά τας προμηθείας ὑλικῶν καί ὀργάνων καί της ἐνισχύσεως των κρατικῶν υπηρεσιῶν δι' ἀνάλογου προσωπικοῦ μέχρι τέλους του 1946. Τῷ 1946 τά ὑγειονομικά κέντρα των νομῶν συμπεριελήθησαν εϊς τήν ὀργάνωσιν του άνθελονοσιακοῦ ἀγῶνος δι' του ὁποίου ἐτέθη υπό προστασίαν πληθυσμός ενός ἑκατομμυρίου κατοίκων. Κατ' οὐσίαν, εϊς τήν ἐφαρμογήν του άνθελονοσιακοῦ προγράμματος έν 'Ελλάδι συμμετέχουν πολλά ὀργανώσεις. Εϊς τόν ἀγῶνα τούτον, έκτός της ΟΥΝΡΑ, της 'Υγειονομικής σχολῆς 'Αθηνῶν καί της 'Υπηρεσίας Καταπολεμήσεως Έλονοσίας του 'Υπουργείου 'Υγειεινῆς, συμμετέχουν ἡ Παγκόσμιος 'Οργάνωσις 'Υγείας, ἡ 'Αμερικανική ἀποστολή, ἡ 'Ελληνική Πολεμική Περίθαλψις καί τό 'Υπουργεῖον 'Αεροπορίας. Πρό της ἀφίξεως της 'Αμερικανικής ἀποστολῆς, ἡ 'Υπηρεσία του Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ των Η.Π. ἔθεσεν εϊς τήν διάθεσιν του 'Υπουργείου 'Υγειεινῆς ἐπιδημιολογικόν κλιμάκιον ἐξ ἰατρῶν δι' τήν διεξαγωγήν ἐπιδημιολογικῶν ἐρευνῶν, τά ἀποτελέσματα των ὁποίων θέλουσι χρησιμεύσει ὡς βάσις διά τόν άνθελονοσιακόν ἀγῶνα των ἐπομένων ἐτῶν. Μέσω της οϊκειας υπηρεσίας ἐφοδιασμοῦ των ἠνωμένων Πολιτειῶν, ἐδαπανήθη σημαντικόν χρηματικόν ποσό (590.000 δολλ.) διά τήν προμήθειαν DDT καί ἄλλων ἐφοδίων, υπό δέ του Τμήματος Γεωργίας της 'Αμερικανικής ἀποστολῆς διετέθη κατά τόν παρελθόντα χειμῶνα ποσό 61.000 δολ. διά τήν ἀγοράν ἑτέρων 20 ἀεροπλάνων καί 41.000 δολ. διά VELSICOL χρησιμοποιηθέν έν τῇ ἐφαρμογῇ του κοινοῦ προγράμματος καταπολεμήσεως της ἔλονοσίας καί του δάκου. Ἐπί πλέον, ἡ υπηρεσία του 'Αμερικανικοῦ στρατοῦ ἐχορήγησε μεγάλας ποσότητας βενζίνης ἀεροπλάνων διά τ' πρόγραμμα ἀεροψεκασμῶν (130.000 γαλ. ἀξίας 13.000 δολ.). Ἐκτός δέ των ὡς ἠνω χρημάτων πιστώσεων, διετέθη ἐπίσης καί ἀνάλογον προσωπικόν διά τήν παροχήν τεχνικῆς βοήθειας.

Τό άνθελονοσιακόν πρόγραμμα έν Κρήτη διευθύνεται υπό ἰατροῦ 'Ελονοσιολόγου, ἔχοντος παρ' αὐτῷ ένα ὑγειονομοφύλακα, ένα γραμματέα καί τρεῖς ἄλλους ὑπαλλήλους. Ἡ ἔδρα της κεντρικῆς υπηρεσίας εὑρίσκεται έν Ἡρακλεῖῳ, διαθέτει δέ αὐτή δύο φορτηγά αὐτοκίνητα. Ἡ υπηρεσία αὐτή, έν συνεργασίᾳ μετά του Νομιάτρου, κατ' ῥτίζει κατά τους μῆνας Φεβρουάριον καί Μάρτιον ἐκίστου έτους τό άνθελονοσιακόν πρόγραμμα της προεχούσας ἐπιδημικῆς περιόδου. Τά ποσά των υπό του 'Υπουργείου 'Υγειεινῆς χορηγουμένων πρός τόν σκοπόν τούτον πιστώσεων ἐμβάζονται υπό της υπηρεσίας Καταπολεμήσεως Έ-

(27) Μεταπολεμική άνθελονοσιακή δράσις έν 'Ελλάδι καί ἀποτελέσματα αὐτῆς βάσει 'Επιδημιολογικῶν δεδομένων. Ὑπό Γ. Διβαδά καί Γ. Μπελιού, 'Αθήναι, 1948.

λονοσίας εις τούς κατά τόπους Νομιάτρους. Η πρόληψις έργατικού προσωπικού επί τόπου διά τό έργον καταπολεμήσεως της έλονοσίας γίνεται υπό του Νομιάτρου έκάστου Νομού. Ούτω, τό προσωπικόν Καταπολεμήσεως Έλονοσίας του Νομού Χανίων άπετέλετο τώ 1948 έξ ένός υγειονομοφύλακος έλονοσίας του νομού, 2 άλλων υγειονομοφυλάκων Έλονοσίας, ένός διοικητικού υπαλλήλου μετά του βοηθού του διά τήν διεξαγωγήν της λογιστικής-υπηρεσίας, 13 συνεργείων ψεκασμού διά DDT (άποτελουμένων έκάστου έξ ένός άρχιεργάτου καί 3 έργατών) καί 8 συνεργείων αντιπροληπτικής άγωγής (έξ ένός ή περισσότερων έργατών έκάστου). Η πληρωμή των συνεργείων τούτων γίνεται διά χρημάτων του Υπουργείου Υγείνης μέσω της Υπηρεσίας Καταπολεμήσεως Έλονοσίας, οι άποτελούντες δέ ταύτα έργάται προσλαμβάνονται κατά τήν διάρκειαν της επιδημικής περιόδου καί έφ' όσον συνεχίζεται τό έργον καταπολεμήσεως. Ο έφοδιασμός διά του άνωγκίου υλικού έπετεύχθη εις τό παρελθόν έντη συνεργασία της ΟΥΝΡΑ Παγκοσμίου Όργανώσεως Υγείας καί Ελληνικής Πολιτικής Περιθάλψεως, νυν δέ τή βοήθεια της Αμερικανικής Αποστολής. Εκ των 26 άεροπλάνων των χρησιμοποιουμένων έν Ελλάδα, 2 διετέθησαν διά ψεκασμούς έν Κρήτη (του ένός διά τό άνθελονοσιακόν πρόγραμμα καί του έτέρου διά τήν καταπολέμησιν του δάκου).

Ψεκασμός των οικημάτων διά DDT.(α) Η μέθοδος αυτή είναι προφινώς λίαν άποτελεσματική διά τήν προστασίαν των άγροτικών περιοχών κατά τήν επιδημικήν περίοδον. Περιλαμβάνει αυτή τόν ψεκασμόν των τοίχων καί της όροφής έκάστου δωματίου, διά χρησιμοποίησεως ποσότητος DDT 0,11 γραμ. κατά τ.μ., ήτις παρέχει προστασίαν επί έξ μήνας. Ο ψεκασμός γίνεται υπό συνεργείων άποτελουμένων έξ ένός άρχιεργάτου καί 2-3 έργατών ψεκαστών, προσλαμβανόμενων επί τοπίως. Έκάστος των υγειονομοφυλάκων έλονοσίας έχει υπ' αυτόν 3-7 συνεργεία, τό δέ έργον του τελεί υπό τήν έποπτείαν του υγειονομοφύλακος του νομού. Ο τελευταίος όυτος υπάγεται εις τήν δικαιοδοσίαν του Νομιάτρου καί τόν τεχνικόν έλεγχον του Επιθεωρητού Έλονοσίας Κρήτης. Τά Ελληνικά χωρία άποτελούνται κατά μέσον όρον έξ 115 οικιών περιλαμβανουσών έκάστη 4,5 δωμάτια καί σταύλους. Η έσωτερική επιφάνεια έκάστης οικίας, μή συμπεριλαμβανόμενων των όροφών άνέρχεται εις 220 τ.μ. ο δ' αριθμός των ένδοικών εις 5,3. Πολύ όλίγαι οικίαι έχουσιν ανάγκην έπανψεκασμού. Ο αριθμός των ήμερησίως ψεκασθέντων κατά τό 1947 δωματίων άνήλθε κατά μέσον όρον εις 40 περίπου, ή δέ δαπάνη κατά προστατευόμενον άτομον εις 0,31 περίπου.

Ο έπιουναπτόμενος πίναξ δεικνύει τήν γενομένην δαπάνην διά τήν έφαρμογήν του προγράμματος ψεκασμού των οικιών έν Κρήτη κατά τό 1947.

(α) Ίδέ ύποσημείωσιν σελ.103 επί του τεχνικο-οικονομικού άπολογισμού. Εις τά σχετικά στοιχεία δέν συμπεριλαμβάνονται τά άποτελέσματα καί ή δαπάνη του ψεκασμού 63 χωρίων της έβδομηνήσου κατά τό 1947, καί 2.500 δημοσίων καί ιδιωτικών ίδρυμάτων.

Πίναξ 13

Διείναι προγράμματος πωλοτικού των οχημάτων δια DDT εν Κρήτη κατά το 1947(α)

Χαριά	Ρέθυμον	Ηράκλειον	Λισσίτιον	Όλικόν (γ)
ΣΥΝΟΛΟΝ ΔΑΠΑΝΩΝ(β)	₺16.580.62	₺12.128.77	₺12.700.60	₺12.190.99
δια την εφαρμογήν) του προγράμματος) μη συμπεριλαμβανόμενης) DDT.)				
Κατά χωρίον	50,00	78,40	51,60	57,00
" οικίαν	0,86	0,87	0,63	0,83
" κεφαλήν	0,20	0,21	0,15	0,20
ΑΕΙΑ DDT	22.097.20	15.252.00	14.544.00	84.895.40
κατά χωρίον	54,80	62,80	61,60	70,20
" οικίαν	1,14	1,09	0,75	1,03
" κεφαλήν	0,26	0,27	0,18	0,25
ΣΥΝΟΛΙΚΑΙ ΔΑΠΑΝΑΙ	38.677.82	27.380.77	26.734.99	153.856.33
Κατά χωρίον	96,00	112,80	113,20	127,20
" οικίαν	2,00	1,96	1,38	1,86
" κεφαλήν	0,46	0,48	0,33	0,45

(α) Στοιχεία παραχωρηθέντα υπό του Έπιθεωρητού Έλενοσας Κρήτης, Ιατρού Εδαγγέλου Δήμου.

(β) Συμπεριλαμβανομένης της αξίας των διαλυτών του καθαρού DDT 100%.

(γ) Το δολικόν ποσόν περιλαμβάνει τας δαπάνας της κεντρικής υπηρεσίας Ηρακλείου και ουχί το δολικόν των τεσσάρων νομών της νήσου.

Ἡ Ἀντιπρονομιική ἀγωγή ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἐφημερεύεται διὰ τὴν προστασίαν τῶν ἀστικῶν καὶ ἀγροτικο-ἀστικῶν περιοχῶν ὅπου λόγῳ τῆς μεγάλης δαπάνης ἢ ἑποῖα ἀπαιτεῖται διὰ τὸν κατ'οἶκον ψεκασμόν δέν εἶναι δυνατόν νὰ ἐφημεροσθῇ οὗτος. Ἡ ἀκτίς δρᾶσεως τῶν μονίμων συνεργείων ἀντιπρονομιικής ἀγωγῆς εἶναι 3 ἕως 5 χιλιόμετρα. Τὸ ἔργον ἔχει ἀνατεθῆ εἰς πεπειραμένους ὑγειονομοφύλακας ἐλενοσίας, οἱ ὅποιοι ἐργάζονται ὑπὸ εἰδικὴν ἐπίβλεψιν. Ἡ ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἀγωγή δύναται νὰ συμπληροῦται διὰ ψεκαμοῦ τῶν οἰκιῶν καὶ παραρτημάτων αὐτῶν γειτνιαζόντων πρὸς ἐστίας ὅπου εἶναι δυνατόν νὰ ἀναπτυχθοῦν ὠφελεῖ εἰς μέγας ποσότητας. Ἡ ἀντιπρονομιική ἀγωγή γίνεται κάθε 12 ἡμέρες μὲ μέσην δόσιν 0,02 κόκκοι DDT κατὰ τετραγωνικόν μέτρον ἐστίας. Ἡ δαπάνη κατὰ τετραγωνικόν χιλιόμετρον ψεκαμοῦ ἐν Ἑλλάδι τὸ 1947 ἦτο \$ 5 38 ἢ δὲ δαπάνη κατὰ προστατευόμενον πρόσωπον ἀνέρχεται εἰς 11.7 CENTS.

Ἡ Ἀντιπρονομιική ἀγωγή διὰ ἀεροψεκαμοῦ ἐφημεροσθῆ ἐν Ἑλλάδι διὰ πρώτην φοράν τὸ 1946. Τὰ ἔλη πρὸς τὰ ὅποια ἐστράφη ἡ ἀγωγή αὕτη διεκρίθησαν τὸ 1947 εἰς περιοχὰς μεγαλυτέρας ἢ μικροτέρας σημασίας ἀπὸ ἐπιδημιολογικῆς ἀπόψεως. Κατ'ἀρχὰς ἐστράφη ἡ προσοχὴ πρὸς τὰ ἔλη τῆς πρώτης κατηγορίας. Οἱ ἀεροψεκαμοὶ πρέπει νὰ ἐπαναλαμβάνωνται κάθε 17 ἡμέρας. Τὸ μίγμα τοῦ ψεκαμοῦ εἶναι 20% DDT διαλελυμένον εἰς ἔνωσην πετρελαίου, ναφθαλίνης (VELSICOL). Τὸ ὑγρὸν τοῦτο τοποθετεῖται ἐντὸς δοχείου 25 - 45 γαλλονίων καὶ δι' ἐνός σωλήνος τύπου VENTURI εὐρισκομένου κάτωθεν τοῦ ἀεροπλάνου ἐκτοξεύεται μὲ πῆσιν 40 ἕως 60 λιβρῶν. Ἐκτός τῆς μετατροπῆς εἰς σταγονίδια ἢ διαβάσεις διὰ τοῦ σωλήνος τοῦτου προκαλεῖται περιστροφικὴν κίνησιν ἢ ὅποια ἀπαιτεῖται διὰ νὰ διεισδύσουν τὰ σταγονίδια κάτωθεν τῆς ἐπιφανείας τοῦ φυλλώματος τῆς ψεκαζομένης περιοχῆς. Ἐνα γαλόνι, τὸ ὅποτον στοιχίζει 1.40 δολλάρια ψεκάζεται ἐντὸς ἐνός λεπτοῦ (0.019 κόκκοι DDT κατὰ τετραγωνικόν μέτρον) καὶ καλύπτει 41/4 στέρματα (17 ACRES). Τὸ ψεκαζόμενον τμήμα τοῦ ἔλους ἔχει πλάτος 150 ἕως 175 ποδῶν, 100 δὲ πόδες θεωρεῖται ὅτι ψεκάζονται ἀποτελεσματικῶς. Τὸ ἀεροπλάνον πετᾷ εἰς ὕψος 10 ἕως 50 ποδῶν ὑπὲρ τὸ ἔδαφος καὶ ἡ ἐργασία ἐκτελεῖται ἔνωρὶς τὸ πρῶν καὶ ἀργά τὸ βράδυ ὅταν τὸ ρεῦμα τοῦ ἀνέμου εἶναι ἀσθενέστερον. Μέρη τὰ ὅποια εἴμειναν ἀψέκαστα ψεκάζονται ὑπὸ συνεργείων ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Τὸ 1947 ἀπεδείχθη ὅτι τὸ ἀεροπλάνον ἢ δυνατό νὰ καλύψῃ μέσην ἐπιφάνειαν 2.83 τετραγωνικῶν χιλιομέτρων ἡμερησίως - ἐργασία τὴν ὅποιαν θὰ ἔκαμναν 700 ψεκασταί. Ἡ δαπάνη ὑπελογίσθη εἰς 0.68 δολλάρια κατὰ τετραγωνικόν χιλιόμετρον καὶ τὸ 1/8 τῆς ἀντιστοίχου δαπάνης ἀντιπρονομιικής ἀγωγῆς ἀπὸ τοῦ ἐδάφους. Ἡ ὅλική δαπάνη τοῦ προγράμματος ἀεροψεκαμοῦ διὰ τὸ 1947 ἦτο \$ 192.000 δι' ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Τὸ ἀεροπλάνον δύναται νὰ φθάσῃ εἰς τὰ ἀπρόσιτα ἔλη. Λύει τὸ πρόβλημα τῆς μεταφορᾶς καὶ διανομῆς ὑλικῶν, καὶ προσωπικοῦ διὰ τὴν ἀντιπρονομιικήν ἀγωγήν ἐν Ἑλλάδι, δεδομένων τῶν κακῶν συνθηκῶν τῶν ὁδῶν καὶ τῆς ἐλλείψεως φορτηγῶν αὐτοκινήτων. Τὸ ἀεροπλάνον ἐκτελεῖ πολὺ ἀξιόλογον μέρος τοῦ ἀνθελογοσσιακοῦ ἀγῶνος καὶ τὰ ἀποτελέσματα ἀπεδείχθησαν θαυμάσια. Ἡ ἐποχὴ τοῦ ψεκαμοῦ διὰ τὴν καταστροφὴν τῶν κωνιάπων εἶναι ἀπὸ 15ης Ἀπρι-

λίου μέχρι 15ης Οκτωβρίου (διά τόν δάκον από 15ης Μαΐου μέχρι Νοεμβρίου). Διά νά ελεγχθῇ ἡ ἀποτελεσματικότης τοῦ ψεκασμοῦ τοποθετοῦνται ἀντικειμενοφόροι πλάκες ἐπί τοῦ ἐδάφους καί ἐξετάζονται κατόπιν διά μικροσκοπίου πρὸς διαπίστωσιν τῆς παρουσίας σταγονιδίων.

Τοπικὴ Διοίκησης. Ὁ ἐλονοσιολόγος διατηρεῖ ἐκαστὴν μέ τὰς ὑπηρεσίας τοῦ ἀνθελονοσιακοῦ ἀγῶνος ὅλων τῶν νομῶν. Ἐξετάζει ἐπίσης τὴν ἐκ τῆς ἐλονοσίας θνησιμότητα. Τό φθινόπωρον ἐξετάζονται τὸ αἷμα καί ὁ σπλήν τῶν παιδιῶν διά νά διαπιστωθῇ ἡ τυχόν παρουσία τοῦ παρσιίου εἰς τὸ αἷμα καί ἐάν ὁ σπλήν τῶν μαθητῶν εἶναι διογκωμένος. Τό αἷμα ἐξετάζεται εἰς τὴν Ὑγειονομικὴν Σχολὴν Ἀθηνῶν. Ἐπίσης κατὰ τὴν ἐπιδημικὴν περίοδον ἐλέγχεται συνεχῶς ἡ παρουσία τελείων ἐντόμων καί ἡ κατάσταση εἰς τὰς ἐστίας ἀναπτύξεως τούτων. Ἡ ἔτησι ἐκθεσις τοῦ ἐλονοσιολόγου εἶναι τὸ σύνολον συνεχῶν τοιούτων στοιχείων, τὰ ὅποια συνδέονται μέ τὸ πρόβλημα τῆς ἐλονοσίας ἐν Κρήτῃ.

Σχετικῶς μέ τόν ἀνθελονοσιακόν ἀγῶνα εἰς ἕκαστον νομόν ὁ ἐπί κεφαλῆς τοῦ συνεργείου τῶν ψεκασμῶν συντάσσει ἡμερησίαν ἀναφορὰν συμπληρῶν εἰδικῶν ἐντύπων. Ἐκ τῶν ἡμερησίων τούτων ἀναφορῶν ὁ ἐπιθεωρητὴς τοῦ ἀνθελονοσιακοῦ ἀγῶνος συντάσσει εἰς τριπλοῦν συνοπτικὴν ἐκθεσιν ἐκάστη ἐβδομάδα. τὸ πρωτότυπον ἀποστέλλεται εἰς Ἀθήνας, τὸ ἐν ἀντίγραφον πρὸς εἰς τόν ἐλονοσιολόγον καί τὸ ἕτερον κρατεῖται διὰ τὰ ἀρχεῖα τοῦ ὑγειονομικοῦ κέντρου τοῦ νομοῦ. Κατὰ τὸ 1946 τὸ DDT παρέσχεν προστασίαν εἰς 250.000 ἄτομα, 50.000 οἰκίας καί 350 χωρία· κατὰ τὸ 1949, τὸ πρόγραμμα ψεκασμοῦ διὰ DDT παρέσχεν προστασίαν εἰς 341,949 ἄτομα, 82,661 οἰκίας καί 1210 χωρία.

Ἡ κατάσταση τῆς Ἐλονοσίας. Πρὸ τῆς εὐρείας χρησιμοποιοῦσῆς τοῦ DDT ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὰ ἐπιδημικὰ ἔτη ἡ συχνότης τῆς ἐλονοσίας ἐφθάσε τὸ 40%. Κατὰ τὸν συνταγματάρχην WRIGHT αἱ περὶ πτώσεις κατ' ἔτος ἦσαν 1-2 ἑκατομ. ἐπί πληθυσμοῦ 7.350.000. Ὑπῆρχε δὲ ἀπώλεια τριάκοντα περικυβερῶν ἐργασιῶν ἡμερῶν κατ' ἔτος ἐν Ἑλλάδι λόγω τῆς ἐλονοσίας. Τὸ ἐν τέταρτον τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς κινίνης κατηναλίσκετο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Συνεπῶς ἡ ἐλονοσία εἶχε χειρίστην ἐπίδρασιν ἐν Ἑλλάδι τόσο ἀπὸ ἀπόψεως δημοσίας υγείας ὅσον καί ἀπὸ οἰκονομικῆς τοιαύτης.

Ἡ Κρήτη ἐπίσης ἐθεωρεῖτο ἐξαιρετικῶς ἐλονοσιόπληκτος περιοχή. Συγκρινομένη μέ ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα, ἡ θνησιμότης εἰς Κρήτην ἦτο 1,46% ὅθεν συγκρίσει μέ τὴν θνησιμότητα δι' ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα ἡ ὁποία ἦτο 4%. Κατὰ τὰ ἀμέσως μετὰ τὸ 1930 ἔτη, οἱ σπληνικοὶ καί παρσιτικοὶ δεῖκται διὰ τὴν Κρήτην εἶχον ὡς ἀκολουθεῖς: (28).

(28) M.C. BALFOUR. Ἐλονοσιολογικαί μελέται ἐν Ἑλλάδι. Μετρήσεις ἐπί τῆς ἐλονοσίας. 1930-1933, Ἀμερικανικὴ Ἐφημερίς Τροπικῶν Νόσων Trop. 15 ἐκ τῶν συγκεντρωθέντων στοιχείων ὑπὸ τῆς Διεθνούς Διευθύνσεως Ὑγείας τῆς ROCKEFELLER FOUNDATION, 12:5, 1935.

	Σπληνικός δείκτης	Παρασιτικός δείκτης
Χανιά (α), χωρίον Κάνδανος	7	7
Χανιά, χωρίον Γεωργούπολις	100	20
Ρέθυμνον, χωρίον Πέραμα	46	13
Ἡράκλειον, χωρίον Πετρο- κεφαλή	71	38
Ἡράκλειον, χωρίον Καζρο- χώρι	100	33
Λασηθιον, χωρίον Καπίστρι	66	3
Μέσος ὄρος	40,3	16
Ἀγροτικά περριοχά, μέ- σος ὄρος	56,7%	27,7%
Κοινότητες μέ πλέον τῶν 1000 κατοίκων, μ. ὄρος	26,8%	13,3%
Κωμοπόλεις καί πόλεις εἰς ὑψόμετρον κάτω τῶν 821 ποδῶν (250 μέτρων)	38%	18%
Κοινότητες εἰς ὑψόμετρον ἄνω τῶν 821 ποδῶν	25%	13%

Ἡ ἐποχιακή κατανομή τῶν περιπτώσεων ἐλονοσίας, ἡ ὁποία ποικίλλει μεγάλως, δεικνύει γενικῶς μίαν ὑψωσιν ἀρχομένην τόν Μάιον καί ἡ ὁποία φθάνει εἰς τήν ἀκμήν της ἐνωρίς τόν Ἰού-
νιον. Αἱ περιπτώσεις αὐταί ὀφείλονται κατά μέγα βαθμόν εἰς ὑ-
ποτροπιάς. Ὑπῆρχε πτώσις εἰς τὰς καρπύλας κατά τὸ δεύτερον ἡ-
μισυ τοῦ Ἰουνίου καί τῶν ἀρχῶν Ἰουλίου. Ἀπό τῆς ἐποχῆς αὐ-
τῆς παρατηρεῖται ἀνοδος ἐξιχθεῖσα εἰς τὸ ἀνώτερον σημεῖον κα-
τά τόν Αὐγουστον καί διατηρηθεῖσα καθ' ὅλον τόν Αὐγουστον, Σε-
πτέμβριον καί Ὀκτώβριον. Καί αἱ τρεῖς μορφαί ἐλονοσίας ἀπαν-
τοῦν ἐν Κρήτῃ. Ἐρευνα ἐνεργηθεῖσα κατά τὸ 1934 ἔδειξε: PLAS-
MODIUM VIVAX 21%, PLASMODIUM FALCIPARUS 33%, PLASMODIUM MALA-
RIAE 46%. Μολύνσεις ἐκ P. VIVAX καί P. MALARIAE παρουσιάζοντο
κατά τὰ ἐπιδημικά ἔτη, P. FALCIPARUM ἦτο ἡ ἐνδημική μορφή. Ἐκ
τῶν ἀνωφελῶν κωνῶπων τῶν εὐρισκομένων ἐν Κρήτῃ (29), ὁ σπουδαι-
ότερος φορεὺς εἶναι ὁ A. SUPERPICTUS. Ἀναπτύσσεται εἰς ὀρει-
νοὺς χειμάρρους ἀλλ' ἐπίσης εἰς μικροὺς χάνδακας ἀρδύσεως. Ὁ
A. MACULIPENNIS, ἐπίσης φορεὺς ἀναπτύσσεται εἰς ἔλη ἢ λίμνας
καί προτιμᾷ εἰς μικροτέρας ἐπιφαγεῖας καί πλέον στάσιμα ὕδατα.
Ἐκ τῶν εἰδῶν A. MACULIPENNIS, ὁ A. ELUTUS δάκνει κατά προτί-
μησιν τοὺς ἀνθρώπους καί εἶναι ἐπικίνδυνος φορεὺς τῆς ἐλονο-
σίας. Ἐπειδὴ ἐξ ἄλλου ἀντέχει περισσότερο εἰς τὸ ἄλας ἀπὸ
ὅσον τὰ ἄλλα εἶδη κωνῶπων, τείνει νά ἀναπτύσσεται εἰς παρα-
κτίου περριοχάς.

(α) Ὁ σπληνικός δείκτης τοῦ νομοῦ Χανίων διὰ τὸ 1948 ἐποί-
κιλλεν ἀπὸ μηδέν μέχρι 10% ἐπὶ δέκα χωρίων ἦτοι εἰς ἓν χωρί-
ον 0, ἐν χωρίον 1,3%, δύο χωρία 2%, τέσσαρα χωρία 4%, ἐν χωρίον
6% καί ἐν χωρίον 10%.

(29) A. SUPERPICTUS, A. MACULIPENNIS (SYN. TYPICUS), A. MESSEAE,
A. MELLANOON SUPALTINUS, A. SACHAROUII (A. ELUTUS), A. CLAVI-
FER, A. ALGERIENSIS AND A. HYRCANUS.

Ἡ ἔλονοσία εἰς τὰς κεντρικὰς ὄρεινὰς περιοχὰς τῆς νήσου μεταδίδεται μόνον διὰ τοῦ *A. SUPERPICTUS*, ἐνῶ εἰς τὰς παρακτίους καὶ εἰς ἐλώδεις περιοχὰς ὁ *A. ELUTUS* εἶναι ὁ κυριώτερος φορέυς. Μὲ τὴν εὐρετὴν χρησιμοποίησιν τοῦ DDT, ἡ συχνότης τῆς ἔλονοσίας ἐν Ἑλλάδι, συμφωνῶς πρὸς τὸν συνταγματάρχην DANIEL E. WRIGHT, ἐμειώθη σημαντικῶς - 50.000 περιπτώσεις ἑτησίως. Περὶ τοῦ 65.000 αἱματολογικὰ παρασκευάσματα ἐλήφθησαν καὶ ἐξ αὐτῶν 13.000 ἐξητάσθησαν ἐκ τούτων δὲ μόνον 31 ἀπεδείχθησαν θετικὰ δι' ἔλονοσίαν. Πρὸ τοῦ ψεκασμοῦ δι' DDT, ὁ ἴριθμός τῶν ἔλονοσιοπλήκτων χωρίων τῆς Κρήτης ἀνῆρχοντο εἰς 50-100. Ἄν καὶ οἱ ἰατροὶ λέγουσι ὅτι ἐξακολουθοῦν νὰ ἐμφανίζονται κρούσματα, συμφωνοῦν πάντως εἰς τὸ ὅτι ἐρημειώθη γενικῶς μὴ σοβαρὰ μείωσις. Οἱ ἀσφαλεῖς ἐμειώθησαν ἐπίσης. Ἄν καὶ δὲν ἔχουν ἐξαλειφθῆ τελείως. Τὸ προσωπικὸν τὸ ἀσχολούμενον μὲ τὸν ἀνθελονοσιακὸν ἀγῶνα ἐν Κρήτῃ ἀναφέρει ὅτι δὲν ὑπάρχουν κρούσματα ἔλονοσίας.

δ. ὑπηρεσία ἀφροδισίων νόσων.

Πρὸ τῆς ἰδρύσεως τὸ 1910 τοῦ Νοσοκομείου Συγγρού ἐν Ἀθήναις, δὲν εἶχε δοθῆ καλλὴ προσοχὴ εἰς τὰ προβλήματα τῶν ἀφροδισίων νόσων ἐν Ἑλλάδι. Τὸ μουσεῖον κηρίνων προπλευρίτων τὸ προσηρτημένον εἰς τὸ Νοσοκομεῖον τοῦτο, Δερματολογικῶν καὶ Ἀφροδισίων Νόσων εἶναι ἰρτιώτατον, τὴ δὲ μετὰ διδασκαλίαν τῶν ἀφροδισίων θεωροῦνται ὡς τὰ τελειότερα ἐν Εὐρώπῃ. Πρὸς τὸ παρὸν τὸ προσωπικὸν τοῦ τμήματος ἀφροδισίων νόσων τοῦ Γμήματος Κοινωνικῆς Ὑγιεινῆς, τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς, ἐπιτελεῖται ἐξ ἑνὸς ἰατροῦ ἐπιθεωρητοῦ καὶ μίσης ὑπαλλήλου. Ὁ ἐπιθεωρητὴς οὗτος ἐπιθεωρεῖ ὅλας τὰς ὑπηρεσίας ἀφροδισίων νόσων. ἐν Ἑλλάδι, περιλαμβανομένων τῶν τμημάτων ἀφροδισίων νόσων τῶν νοσοκομείων. Προσπαθεῖ νὰ ἐπιτελέσεται τὰ ἰατρικὰ ἀφροδισίων νόσων καθ' ὅλην τὴν χώραν, ἴσαξ ἢ δὲς τοῦ ἔτους.

Ἑπηρεσία διαγνώσεως καὶ θεραπείας. - Κλινικαὶ ὑπηρεσίαι παρέχονται εἰς τὸ Ρέθυμνον, τὸ Ἡράκλειον καὶ τὰ Χανιά.

Εἰς τὸ Ρέθυμνον ἡ ὑπηρεσία διαγνώσεως καὶ θεραπείας λειτουργεῖ ὡς τμήμα δερματικῶν καὶ ἀφροδισίων νόσων τοῦ Κριτικῆς Νοσοκομείου. Εἰς τὸ Ἡράκλειον λειτουργεῖ ἐξωτερικὸν ἰατρεῖον δι' ἄνδρας καὶ γυναῖκας, παρὶ τῆς κριτικῆς Νοσοκομείῳ ἀφροδισίων νόσων. Εἰς τὰ Χανιά λειτουργεῖ ἰατρεῖον δερματικῶν καὶ ἀφροδισίων νόσων, ὡς τμήμα τοῦ Ὑγειονομικοῦ Κέντρου. Ἐν αὐτῷ ὁ διευθυντὴς ἰατρός βοηθεῖται ὑπὸ ἐθελοντῶν ἀδελφῶν τῆς ὁδοῦ χορηγεῖ ὁ Ἐρυθρὸς Σταυρὸς. αἱ διαγνώσεις βασίζονται ἐπὶ κλινικῶν στοιχείων κυρίως. Χρησιμοποιεῖται περικιλλίνη πρὸς θεραπείαν ἀσθενῶν ἐκ γονοκοκκικῆς οὐρηθρίτιδος καὶ σφιλιδός. Χρησιμοποιεῖται ἐπίσης ἰρβενικὸν καὶ ἐνώσεις βισμούθου. οἱ ἱεροδούλοι ἐξετάζονται εἰς τὰ Χανιά, ἀλλ' ἡ ὑπηρεσία αὕτη εἰς τοὺς τρεῖς ἄλλους νομοὺς ἐκτελεῖται ὑπὸ τῶν νομιτῶν. Ὑπάρχει πρῶτον τὸ Δημοτικὸν Νοσοκομεῖον Χανίων ἐξ 20 κλινῶν διὰ τὰ ἀφροδισία νοσήματα καὶ Δημόσιον Νοσοκομεῖον ἀφροδισίων νόσων ἐξ 28 κλινῶν εἰς Ἡράκλειον. Τὸ ἱδρυματικὸν ταῦτα προορίζονται διὰ τὸν περιορισμὸν καὶ τὴν θεραπείαν τῶν γυναικῶν - κυρίως τῶν ἱεροδούλων. Ὑπάρχον τρεῖς ἀθροῦς εἰς τὸ πλείρτη-

μα των Χανίων κατά τον χρόνον της επίσκεψης του επιθεωρητού, εις δέ τό 'Ηράκλειον λέγεται ότι νοσηλεύονται 8-10 άθνευτες ημερησίως.

Ο αριθμός των συγκεκριμένων περιπτώσεων των νοσηλευομένων γυναικών εις τή Χανιά και τό 'Ηράκλειον κατά τή τελευταία έτη έχει ως εξής:

	Σύφιλις			Γονοκοκκική λοίμωξις		
	1946	1947	1948	1946	1947	1948
	Α	Εξάμηνον		Α	Εξάμηνον	
Χανιά	25	1	3	36	19	5
'Ηράκλειον	153	61	39	297	241	165

Παρακολούθησις των Ιεροδούλων. - 'Η πορνεία έν 'Ελλάδι είναι διά νόμου ανεγνωρισμένη. Ο Νόμος 3032 προβλέπει τήν σύστασιν έπιτροπής παρά τή υγειονομική κέντρω έκάστου νομού, άποτελουμένης έκ του Νομάρχου ως προέδρου, του νομιάτρου και ένός αντιπροσώπου τής αστυνομίας. 'Η έπιτροπή αύτη παρέχει άδείας εις τάς Ιεροδούλους και τούς οίκους άνοχής και προσπαθεί νά περιορή τάς πειρωμένας νά διάγουν τόν βίον αύτό κρυφίως κορσίδας θέτουσα αύτάς υπό τήν επίβλεψιν των οικογενειών των ή δι' έξευρέσεως τιμίου επαγγέλματος. 'Η αστυνομία είναι υπεύθυνος διά τήν παραβίασιν των διατάξεων του νόμου. Καί αί άνεξάρτητοι Ιεροδούλοι και αί ζωσαι εις οίκους άνοχής πρέπει νά καταγράφωνται υπό τής αστυνομίας, οί δέ οίκοι άνοχής έπιθεωροϋνται υπό τής Χωροφυλακής. Αί Ιεροδούλοι υπάγονται εις Ιατρικήν έξέτασιν διά τής έβδομάδος, ο δέ έξετάζων Ιατρός εκθέτει έγγράφως εις βιβλίον παρεχόμενον υπό του οίκου άνοχής διά τήν περίπτωσιν αύτήν ότι έκίστη των γυναικών αυτών δέν παρουσιάζει έκδηλώσεις άφροδισίου νοσήματος. Αί Ιεροδούλοι κίτοχοι βιβλιοαρίοι είναι ως έγγυια : Εις τή Χανιά, 35. Εις τό Ρέθυμνον, 6. Εις τό 'Ηράκλειον, 35. Εις τόν νομόν Λασιθίου λέγεται ότι υπάρχουν όλίγοι Ιεροδούλοι, υπάρχει δέ μόνον εις οίκος άνοχής εις Άγιον Νικόλαον χωρίς τροφίμους κατά τό τό-πλεϊστον του χρόνου. 'Η αστυνομία συνεργάζεται μετ' τή των υγειονομικών υπηρεσιών διά νά περιορή τήν κρυφήν πορνείαν, άλλ' άνευ σημαντικών άποτελεσμάτων.

'Υπηρεσία διαφωτίσεως. - Δέν άνεπτύχθη εις έτι πρόγραμμα υγειονομικής διαφωτίσεως. Τό Νοσοκομείον Συγγρού εκδίδει σχετικά μικρά βιβλία προς διανομήν εις τό κοινόν, ως και τό 'Ιδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων διανέμει σχετικά έντυπα άφορώντα τας άφροδισίου νόσους. Τό σχολείον δύναται νά χρησιμοποιηθ' εις ώριμμένην κλίμακα προς διάδοσιν των γνώσεων αυτών μεταξύ νεότητος. Δέν προβλέπεται μετεκπαίδευσις ή άλλου είδους παιδείσις εις τόν τόπον τής υπηρεσίας των Ιατρών των άσχολουμένων με τας άφροδισίου νόσους έν 'Ελλάδι.

'Επιδημιολογική 'Υπηρεσία. - Αί άφροδισιοινοσσοί δέν υπόκεινται εις υποχρεωτικήν δήλωσιν έν 'Ελλάδι, έκ δέ των στοιχείων, τα όποια κατέχομεν δέν δύναμεθα νά καθορίσωμεν με ακρίβειαν τήν συχνότητα των άθνευσιών αυτών. Γενικώς επικρατεί ή γνώμη μετ' τήν των υγειονομολόγων και των Ιατρών ότι αί νόσοι αυται ά-

πιντούν εις μικρὴν ἰνιολογίαν, ἰδίως εἰς τὰ χωρία. Αἱ ἱερόδου-
λοι, αἱ ἐπιζήμως ἐγγεγραμμένοι δὲν θεωροῦνται ὡς σοβαρὴ πηγή
μολύνσεως. Ἰατροὶ τοὺς ὁποίους συναντήσαμεν κατὰ 80% ἐκφρά-
ζουν τὴν γνώμην ὅτι καὶ ἡ σύφιλις καὶ ἡ γονοκοκκικὴ λοίμωξις
εἶναι σπάνια εἰς τὴν Κρήτην. Φαίνεται ὅτι καὶ ἡ γον. ὀφθαλμία
δὲν εἶναι συχνή. Ἡ UNRRA ἔκαμε μίαν ἐρευναν ἐπὶ 2.000 προσώ-
πων εἰς μίαν περιοχὴν τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὴν ὁποίαν περιοχὴν
εἶχεν ἰνιφερθῆ ὅτι τὰ 70% τῶν κατοίκων ἔπαχον ἐκ συφιλίδος.
Ἐκ τῶν ἐξεταθέντων μόνον 2% ἰντέδρσαν θετικῶς κατὰ WASSER-
MAN, ἐσυμπεριλαμβάνοντο δὲ μεταξύ τούτων καὶ ἱερόδουλοι.

δτ' Ἀντιτραχωματικά Ὑπηρεσία.

Ἐρὸς τοῦ 1922 δὲν ὑπῆρχον κρατικὰ ἰντιτραχωματικά ὑπηρε-
σία ἐν Ἑλλάδι. Ὅταν ὅμως ἐφθάσαν οἱ πρόσφυγες ἐκ Μικρᾶς
Ἀσίας, ἰδρύθησαν πρόχειρα ἱατρεῖα. Κατὰ τὸ 1930, ἐδόθησαν
εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς πιστώσεις διὰ τὰς ἰντιτραχωματι-
κὰς Ὑπηρεσίας. Ἐψηφίσθη νόμος κατὰ τὸ 1938 καὶ κατὰ τὸ 1939
ἰδρύθησαν καθ' ἑλὴν τὴν Ἑλλάδα ἰντιτραχωματικά ἱατρεῖα ἢ σταθ-
μοί- ὑπάρχουν ἐν συνόλῳ 35 τοιαῦτα ἱατρεῖα ἢ σταθμοί, ἐκ τῶν
ὁποίων 12-15 εὐρίσκονται ἐν τῇ περιοχῇ Ἀθηνῶν-Πειραιῶς.
Διακρίνονται εἰς 4 κατηγορίας: Ἡ κατηγορία Α ἀποτελεῖται ἀπὸ
δύο ὀφθαλμιάτρους καὶ τέσσαρας ἀδελφάς. Ἡ κατηγορία Β ἀπὸ
ἓνα ἱατρόν καὶ τρεῖς ἀδελφάς. Ἡ κατηγορία Γ ἀπὸ δύο ἢ τρεῖς
ἀδελφάς καὶ ἡ κατηγορία Δ ἀπὸ μόνον μίαν ἀδελφήν. Τοιαῦτα ἱ-
ατρεῖα εὐρίσκονται εἰς τὰς τραχωματικὰς περιφέρειας τοῦ Κράτους.

Ἐρὸς τὸ παρόν, τὰ προσωπικόν τοῦ Γμήματος καταπολεμήσεως
τοῦ τραχώματος τῆς Διευθύνσεως Κοινωνικῆς Ὑγιεινῆς ἀποτελεῖ-
ται ἀπὸ ἓνα ἱατρόν ἐπιθεωρητὴν καὶ δύο νοσοκόμους. Ἄλλαι ὕ-
πηρεσίαι εἰς Ἀθήνας περιλαμβάνουν τὴν ὀφθαλμολογικὴν κλινικὴν
τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἐκτός τῶν ἰντιτραχωματικῶν ἐργασιῶν
τῶν ἐν Κρήτῃ κεντρικῶν καὶ τοπικῶν ὑγειονομικῶν ἀρχῶν, ἐφαρμό-
ζεται εἰς Χανιά ἐν ἰντιτραχωματικόν πρόγραμμα εἰς τὰ σχολεῖα
τοῦ Νομοῦ, ἤτοι ἡ λειτουργία εἰδικῶν ἱατρειῶν διὰ τὰ σχολεῖα,
καθὼς καὶ ἡ ἱδρυσις εἰδικῶν τήξεων διὰ τραχωματικά παιδιὰ.

Οἱ πάσχοντες ὑπὸ τράχωμα εἶναι πολὺ ἄτυχα πλάσματα, ἀκόμη
περισσότερον καὶ ὑπὸ τοὺς φυματικούς. Δὲν εἶναι μόνον διότι
δὲν γίνονται δεκτοὶ πούθενά, οὔτε εἰς τὰ σχολεῖα, οὔτε εἰς
ἐργασίας, οὔτε δύναται νὰ ταξιδεύσουν, ἀλλὰ καὶ διότι οἱ ἑν-
ὄρωποι αὐτοὶ ὑφίστανται τὰ μαρτύρια τῆς τυφλώσεως. Πράγματι συχνά
ἢ μοῖρα τῶν τραχωματικῶν εἶναι νὰ ἐξαρτῶνται ἀπὸ ἄλλους, ἢ νὰ
εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ γίνουν ἐπαῖται.

Διαγνωστικά καὶ Νοσηλευτικά Ὑπηρεσία.

Ἐν Κρήτῃ, ὁ ἁγ. Νικόλαος ἔχει ἐν ἰντιτραχωματικόν ἱατρεῖον
4 κατηγορίας. Τὸ Ἡράκλειον καὶ τὰ Χανιά ἔχουν ἕκαστον ἑνὰ ἐν
ἱατρεῖον Β κατηγορίας-καὶ ὁ Νομὸς Λασιθίου, ἐκτός τοῦ ἰντιτρα-
χωματικοῦ ἱατρείου τοῦ εὐρισκομένου εἰς Ἅγιον Νικόλαον, ἔχει
4 σταθμοὺς δ' κατηγορίας, ἤτοι 7 ἐν συνόλῳ δι' ὅλην τὴν νῆσον.
Οἱ νομιάτροι ἔχουσι τὴν γενικὴν διοίκησιν τῶν ὑπηρεσιῶν τούτων
ἀλλὰ εἰ τεχνικὰ ὁδηγεῖν καὶ διατηρεῖ δίδονται ἀπ' εὐθείας ὑπὸ

του διευθυντού ιατροῦ ἐν Ἀθήναις. "Εξοδα κινήσεως καὶ ἄλλα ἐξοδα διαβιβάζονται εἰς τὴν νῆσον διὰ τῆς Διευθύνσεως Ὑγιεινῆς.

"Όταν ἀνεπτύσσετο τὸ πρόγραμμα εἰς τὸν νομόν Λασηθίου, ὁ Κεντρικὸς Ἐπιθεωρητὴς διὰ τὸ Τράχωμα καὶ εἰς βοηθός του ἔκαμαν μίαν ἐπιθεώρησιν τῶν χωρίων τοῦ Νομοῦ. Βάσει τῆς μελέτης αὐτῆς, ἐξελέγησαν αἱ τοποθεσίαι διὰ τοὺς ἀντιτραχωματικούς σταθμούς. Ὑπάρχουν τῶρα διαγνωστικοὶ καὶ νοσηλευτικοὶ σταθμοὶ εἰς Ἀγ. Νικόλαον, Ἱεράπετραν, Βαίγια, Σητεῖαν καὶ Κριτσᾶν (προσωρινῶς κλειστός). Τὰ ἰατρεῖα εἶναι ἀνοικτὰ καθημερινῶς, πλὴν τῶν Κυριακῶν. Τὸ προσωπικὸν τοῦ ἀντιτραχωματικοῦ ἀγῶνος ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς ἰατροῦ-διευθυντοῦ καὶ 5 νοσοκόμων ἢ βοηθῶν, εἰς διὰ κάθε ἰατρεῖον. Μολονότι ὁ ὑπεύθυνος ἰατρός δέν εἶναι ὀφθαλμολόγος ἐξεπαιδεύθη ἐν Ἀθήναις ἐπὶ τρίμηνον εἰδικῶς διὰ τὸ τράχωμα. Οἱ βοηθοὶ ἐξελέγησαν ἀπὸ τὰ μέρη ὅπου ὑπηρετοῦν καὶ ἐξεπαιδεύθησαν ἐπίσης εἰδικῶς διὰ τὸ τράχωμα ἐπὶ 6 μῆνας. Κατὰ μέγα μέρος ὁ ἰατρός-Διευθυντὴς ὑπηρετεῖ εἰς Ἀγ. Νικόλαον, ἐνῶ οἱ ἄλλοι 4 σταθμοὶ λειτουργοῦν ὑπὸ τὴν ἄμεσον εὐθύνην τῶν βοηθῶν. Τὸ πρόγραμμα περιουσιῶν τοῦ ἰατροῦ-Διευθυντοῦ ἐμποδίζεται λόγῳ τῆς ἐλλείψεως ἐπαρκῶν πόρων πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν διαφόρων περιφερειῶν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν ὅμως ἐπισκέπτεται καὶ τοὺς ἄλλους σταθμοὺς τοῦ νομοῦ Λασηθίου. Εἰς τὰς περιφερείαις αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἀντιτραχωματικούς σταθμούς, ὁ Διευθυντὴς-ἰατρός ἐξετάζει τακτικὰ ἕκαστον φθινόπωρον τοὺς μαθητὰς τῶν σχολείων. Ὁ σχολίατρος εἰς τὰ ἀνατολικά τμήματα τοῦ νομοῦ Λασηθίου ἐξετάζει ἐπίσης τὰ μάτια τῶν μαθητῶν διὰ νὰ ἰδῆ μήπως ἔχουν τραχώματα.

Τὸ τράχωμα ἦτο ἐνδημικὸν ἀπὸ ἐτῶν εἰς Ἡράκλειον καὶ πιθανόν νὰ ἔχη ἀρχικῶς εἰσαχθῆ ἐξ Ἀφρικῆς. Μετὰ τὴν ἀφίξιν τῶν Ἑλλήνων προσφύγων ἐκ Τουρκίας κατὰ τὸ 1923, ἠξήθη κατὰ πολὺ ἡ συχνότης τῶν περιπτώσεων.

Ὑπάρχουν ἐπίσης τρία χωρία εἰς τὴν πεδιάδα Μεσσαρᾶ εἰς τὸν Νομόν αὐτόν, ὅπου τὸ τράχωμα εἶναι ἐνδημικόν. Ἀντιτραχωματικὴ ὑπηρεσία (ἰατρεῖα) εἶχον ἰδρυθῆ εἰς Ἡράκλειον ἤδη ἀπὸ τοῦ 1929. Τὸ Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς ἔχει προσλάβῃ ἀπ' εὐθείας ἕνα ὀφθαλμολόγον ὁ ὁποῖος ἐξασκεῖ εἰς τὴν περιφέρειαν καθὼς καὶ μίαν πρακτικὴν νοσοκόμω, διὰ τὴν λειτουργίαν ἑνὸς ἀντιτραχωματικοῦ ἐξωτερικοῦ ἰατρείου εἰς τὸ Δημοτικὸν Νοσοκομεῖον. Τὸ ἰατρεῖον αὐτὸ εἶναι ἀνοικτόν ἕκαστον ἀπόγευμα μὲ μέσον ὄρον προσελεύσεως ἀσθενῶν 15. Ὁ ἰατρός οὗτος ἐξετάζει ἐπίσης κατ' ἔτος τοὺς μαθητὰς καὶ 100 περίπου ἀπὸ τὰ παιδιά αὐτὰ εἶναι τραχωματικά. Λειτουργοῦν δι' αὐτὰ τέσσαρα σχολεῖα, ἐν ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ τρία εἰς τὰς γειτονικὰς ἀγροτικὰς περιφερείαις. Δέν ὑπάρχουν εἰδικαὶ ὑπηρεσίαι διαγνωστικαὶ ἢ νοσηλευτικαὶ διὰ τοὺς τραχωματικούς εἰς τὰ ἑπτὰ ἔτιω ἀναφερθέντα χωρία, ἀλλὰ εἰς ἑκάστην τῶν κοινοτήτων τούτων ὑπάρχει ἰδιώτης ἰατρός ἀσκῶν τὴν γενικὴν ἰατρικὴν.

Ὁ Νομίατρος τοῦ Νομοῦ Ρεθύμνου νομίζει ὅτι δέν ὑπάρχουν περιπτώσεις τραχωμάτων εἰς τὸν Νομόν τοῦτον. Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν, ὑπῆρξαν μερικὰ κρούσματα μεταξὺ τῶν προσφύγων, ἀλλὰ αὐτὰ ἐθεραπεύθησαν.

Εἰς τὰ Χανιά, ἡ ἀντιτραχωματικὴ Ὑπηρεσία ἐλειτούργησε κατ' ἀρχὰς ὡς τμήμα τοῦ Ὑγειονομικοῦ Σταθμοῦ ὁ ὁποῖος ἰδρύθη ὑπὸ τοῦ

Ἀμερικανικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ κατά τήν περίοδον 1923-1926. Ὁ Δῆμος ἀνέλαβε κατά τό 1926 τήν ἀντιτραχωματικήν ὑπηρεσίαν τοῦ ὀργανισμοῦ τούτου, ὅταν διεκόπη ἡ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ βοήθεια διά τόν ὑγειονομικόν σταθμόν. Ἀργῶτερον, ἡ ἀντιτραχωματική ὑπηρεσία ἐνεσωματώθη εἰς τό Ὑγειονομικόν Κέντρον Χανίων, ὡς τμήμα τούτου καί λειτουργεῖ σήμερον ὡς τό ὀφθαλμολογικόν αὐτοῦ ἰατρείον. Ὡς μέρος τοῦ σχολικοῦ προγράμματος τοῦ Νομοῦ, ὁ ἰατρός ἐπί κεφαλῆς τοῦ ἰατρείου τούτου, χρησιμοποιοεῖται ἐπίσης καί ὡς εἰδικός ἐπί τῶν τραχωμάτων διά τὰ σχολεῖα τοῦ Δήμου Χανίων καί τῶν γειτονικῶν χωρίων, συμπληρῶν οὕτω τὰς ὑπηρεσίας τοῦ σχολιάτρου, ὁ ὁποῖος ἐξετάζει τούς μαθητάς διά τραχώματα, τό ὁποῖον εἶναι τμήμα τῶν προσφερομένων ὑπ' αὐτοῦ ὑπηρεσιῶν διά τόν ὑπόλοιπον Νομόν.

Μέχρι τελευταίως, ἐχρησιμοποιοῦντο αἱ παλαιαί μέθοδοι θεραπείας. Ἐλήφθη τελευταίως ὑλικόν μέ ὀδηγίας παρά τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς διά τήν εἰσαγωγήν νέας μεθόδου, ἡ ὁποία προβλέπει ἐσωτερικήν θεραπευτικήν ἀγωγήν, ἐνέσεις εἰς τόν ἐπιπεφυκότα καθῶς ἐπίσης καί ἐνσταλλάξεις εἰς τούς ὀφθαλμούς. Κατά τήν πρώτην ἐβδομάδα γίνονται ἐνέσεις LUTAZOL (C33) ἐντός τῶν βλεφάρων, ἐνσταλλάξεις OPHTAZOL εἰς τούς ὀφθαλμούς καί χορηγοῦνται ἐσωτερικῶς δισκία LUTAZOL, τό ὁποῖον δέν εἶναι τοξικόν φάρμακον. Ἡ θεραπεία κατά τήν δευτέραν ἐβδομάδα εἶναι ὁμοία μέ τήν τῆς πρώτης, κατό τήν τρίτην δέ καί τήν τετάρτην ἐβδομάδα ἐλαττοῦται ἡ χορηγουμένη ἐσωτερικῶς ποσότης LUTAZOL. Ἡ νέα αὕτη μέθοδος θεραπείας διαρκείας 4 ἐβδομάδων δίδει μεγάλην ἀνεκούφισιν εἰς τούς πάσχοντάς ἀλλά δέν θεραπεύει τελείως τό τράχωμα.

Κατάστασις τοῦ τράχωματος. Τό τράχωμα εἶναι παλαιοτάτη ἀσθένεια ἐν Κρήτῃ, εἰσαχθεῖσα πιθανῶς ἐξ Ἀφρικῆς, ἰδίως εἰς τό νότιον μέρος τῆς νήσου. Κατά τό 1923, ὅτε ἐγκατεστάθησαν εἰς τήν νήσον πρόσφυγες ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας, ἡ μεταξύ αὐτῶν νοσηρότης ἐκ τραχώματος λέγεται ὅτι ἀνῆλθεν μέχρι ποσοστοῦ 70%. Τῷ 1939, 5,6% τῶν μαθητῶν τῶν σχολείων τοῦ Δήμου Χανίων ἦσαν τραχωματικά, εἰς δέ τὰ γειτονικά χωρία τό ποσοστόν νοσηρότητος ἀνῆρχετο εἰς 20%. Κατά τό ἴδιον ἔτος τό ποσοστόν τῶν τραχωματικῶν μαθητῶν εἰς τὰ δημοτικά σχολεῖα καί εἰς τὰ τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως εἰς τόν Ἅγιον Νικόλαον ἦτο 25%, εἰς τό χωρίον Κρίτσα 31%, εἰς τήν Ἱεράπτεραν 10% καί εἰς τό Ρέθυμνον 5,5%. Ὑπάρχουν χωρία εἰς τόν Νομόν Λασηθίου εἰς τὰ ὁποῖα ἡ ἐκ τραχώματος νοσηρότης λέγεται ὅτι ὑπερβαίνει τό 50%, εἰς δέ τόν Ἅγιον Νικόλαον τῶν μέν μαθητῶν τῶν δημοτικῶν σχολείων ἀνέρχεται εἰς 30% τῶν δέ τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως εἰς 14% (30). Ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη, ὁ Νομιάτρος Ρεθύμνου θεωρεῖ ὡς ἀνευ σημασίας τήν σημερινήν ἐν τῷ νομῷ νοσηρότητα ἐκ τραχώματος. Εἰς τόν νομόν Λασηθίου ὁ ἐπικεφαλῆς τῆς ἀντιτραχωματικῆς ὑπηρεσίας ὑπολογίζει ταύτην εἰς 5-20%. Εἰς τήν περιοχὴν Ἡρακλείου φέρεται μειωθεῖσα εἰς 15% περίπου, μεταξύ δέ τῶν παιδίων μέχρις 8%. Εἰς δέ τήν περιοχὴν Χανίων ἡ γενομένη κατά τό 1947-48 ἔρευνα εἰς τὰ δημοτικά σχολεῖα (ἐξέραϊσει 500 μαθητῶν τῆς πόλεως Χανίων, μεταξύ τῶν ὁποίων δέν ὑπάρχει τοιαύτη νοσηρότης) ἀπέδειξεν ὅτι τὰ 4,2% τῶν ἐξετασθέντων παιδίων (3070) ἐν τῷ Δήμῳ Χανίων καί 12% τῶν ἐξετασθέντων (1428) εἰς 10 χωρία.

- (30) Ὑγειονομικά στοιχεῖα Περί Ἑλλάδος, συνταχθέντα ὑπό τοῦ τμήματος Ἰατρικῶν πληροφοριῶν τῆς Διευθύνσεως προληπτικῆς ὑγιεινῆς τοῦ Γραφείου τοῦ Γενικοῦ Ἀρχιάτρου τοῦ Ἀμερικανικοῦ Στρατοῦ (Ὀκτωβρ. 1947 σελ. 70).

Ἀντιτραχωματικός Σταθμός ἐν Ἱεράπετρα, διευθυγόμενος
ὑπὸ ἰατροῦ εἰδικῶς ἐκπαιδευθέντος ἐν Ἀθήναις. Ἐν τῷ
νομῷ Λασηθίου ὑπάρχουν πέντε τοιοῦτοι σταθμοί.

ΠΙΝΑΚ 14

Αναλογία τραχωματικών μεταξύ των εις τὰ οἰκεία ἰατρεία Κρήτης
ἐξετησθέντων ἀσθενῶν.

ΚΑΤΩ ΤΩΝ 14 ΕΤΩΝ

Περιοχή

Ἀριθμός ἐξετασθέντων διὰ πρώτην φοράν Ἀριθμός θετικών ἐκατοστιαία ἀναλογία θετικών

	1946		1947		1948		Μέσος ὅρος τριετίας	1946	1947	1948	Μέσος ὅρος τριετίας	
	Μέσος ὅρος τριετίας	1947	1948	Μέσος ὅρος τριετίας	1946	1947						1948
Κρήτη	4886	7040	5066	5664	198	323	365	295	4,04	4,58	7,20	5,21
Νομός	2460	3175	4500	3711	90	222	306	206	2,60	6,99	6,00	5,55
"	460	306	114	293	52	40	11	34	11,3	13,1	9,55	11,60
"	26	1	9	12	2	0	7	3	7,69	-	77,7	25,00
Ἅγιος Νικόλαος	402	325	362	363	41	45	34	40	10,19	13,85	9,39	11,02
Ἱεράπετρα	365	161	52	192	6	8	7	7	1,64	4,96	13,46	3,65
Σητεία	173	72	29	91	7	8	0	5	4,04	11,11	-	5,49

ΑΝΩ ΤΩΝ 14 ΕΤΩΝ

	1946		1947		1948		Μέσος ὅρος τριετίας	1946	1947	1948	Μέσος ὅρος τριετίας	
	Μέσος ὅρος τριετίας	1947	1948	Μέσος ὅρος τριετίας	1946	1947						1948
Κρήτη	8970	6112	2809	5964	446	314	162	307	4,97	5,14	5,77	5,15
Νομός	4594	3695	1718	3336	84	88	35	69	1,83	2,38	2,04	2,07
"	3221	1699	734	1885	292	131	70	164	9,06	7,71	9,54	8,70
"	18	6	16	13	-	1	4	2	-	16,6	25,0	15,38
Ἅγιος Νικόλαος	165	200	73	146	39	48	26	38	23,64	24,0	35,62	26,03
Ἱεράπετρα	704	207	116	342	18	11	9	13	1,56	6,31	7,75	3,80
Σητεία	268	305	152	242	13	35	18	22	4,85	11,47	11,84	9,09

Εἰς ἰδιώτης ὀφθαλμίατρος ἐν Χανίοις ἀνέφερεν ὅτι ἡ ἐκ τραχώματος νοσηρότης αὐξάνει ἐν τῇ πόλει, καὶ ὅτι τὰ 5-8% τῶν συμβουλευομένων αὐτόν ἀσθενῶν πάσχουσιν ἐκ τραχώματος, ἔναντι ποσοστοῦ 4-5% προηγουμένων ἐτῶν.

Ὁ παρατιθέμενος πίναξ (σελ. 115) ἐμφαίνει τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐξετασθέντων εἰς τὰ ἰατρεῖα Κρήτης ἀσθενῶν, ὡς καὶ τὸν ἀριθμὸν καὶ τὴν ἀναλογίαν τῶν ἐξ αὐτῶν πασχόντων ἐκ τραχώματος ἡλικίας κάτω καὶ ἄνω τῶν 14 ἐτῶν. Ἡ γεωγραφικὴ κατανομή τῆς ἐκ τραχώματος νοσηρότητος ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ σχετικοῦ χάρτου τοῦ διαλαμβάνοντος καὶ ὠρισμένας ἄλλας ἀσθενείας ἐν Κρήτῃ.

Γενικῶς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων στοιχείων δυνάμεθα γὰρ συμπεράνωμεν ὅτι τὸ τράχωμα ἀποτελεῖ σοβαρὸν πρόβλημα δημοσίας ὑγείας, ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ τὰς πτωχότερας τάξεις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Κρήτης.

ἐπὶ Ὑποθεσίαι Λέπρας.

Εἶναι πολὺ πιθανόν εἰς Κρήτην νὰ εἰσῆχθη ἡ λέπρα ὑπὸ τῶν Ἀράβων, οἱ ὅποιοι εἶχον ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν των τῆς νήσον ἐπὶ 137 ἔτη περίπου. (823-960). Πρὸ τῆς χρονολογίας ταύτης οὐδεὶς ἱστορικός ἀναφέρει τι περὶ λεπρῶν. Οἱ Βενετοὶ εἶχον λάβῃ τὰ πρῶτα μέτρα ἐναντίον τῆς λέπρας συγκεντρώνοντες τοὺς λεπρούς εἰς μικρὰ χωρία. Ἐνα τοιοῦτον χωρίον εὐρίσκετο εἰς ἕν ἀνατολικὸν προάστειον τοῦ Ἡρακλείου, ὀνομαζόμενον Μισκινιά (τὸ χωριὸν τῶν λεπρῶν). Οἱ λεπροὶ ἦσαν ἐλεύθεροι νὰ κυκλοφοροῦν εἰς τὴν νήσον ὡς ζητιάνοι. Ἐξ ἄλλου, ὑπῆρχεν ἕν κοινόβιον λεπρῶν πλησίον τῶν Χανίων, ὅταν ὁ Πρίγκηψ Γεώργιος ἦτο ἀνώτατος Ἀρμοστής Κρήτης (1898-1906). Ὡς πόρον ζωῆς των εἶχον τὴν ἐλεημοσύνην τῶν διαβατῶν. Πράγματι, ἡ ζωὴ τῶν λεπρῶν εἰς τὴν περιοχὴν Χανίων κατὰ τὸ 1886, πρὸ τῆς συγκεντρώσεώς των εἰς ἀποικίαν, περιγράφεται ζωηρῶς ὑπὸ τοῦ CHARLES EDWARDS, (31) ὡς ἐξῆς:

" Πέρασα μία ὥρα μὲ τοὺς δυστυχισμένους λεπρούς τῶν Χανίων . . . Ὑπάρχουν σχεδὸν ἑκατὸ ἀπ' αὐτοὺς ἐδῶ. Εἶναι διωγμένοι ἀπὸ τὴν πόλιν φυσικά, μὲντις πού ἔρχονται τόσον πολὺ κοντὰ πρὸς τὸν δρόμον, ὅσο τὸ ἐπιτρέπουν αἱ ἀρχαί . . . " Ἄν ἕνας ἄνδρας, μία γυναῖκα ἢ ἕνα παιδί στὲς πόλεις ἢ τὰ χωριά, φανερῶσουν καὶ τὸ παραμικρὸ σημάδι λέπρας, ἀμέσως οἱ γείτονες τραβᾶνε τὸν " ὑποπτο " μπροστὰ στὸν δήμαρχο τῆς περιφέρειας. Τότε ὁ δυστυχὴς ἐξετάζεται. Οἱ γείτονες ἀναφέρουν ὅτι ἀποδείξεις κατηγορίας ἔχουν ἐναντίον του . . . καὶ ἂν ἀποδειχθῇ πῶς ἔχει στὲς σάσκες του τίς μικρὰς στρογγυλὰς κηλίδες σκοτεινοῦ χρώματος, δέν τὸν ἀνέχονται πιά τὸν ἄρρωστο. Καὶ ἐφ' ὅσον αἱ ἀρχαί ἀποφασίσουν ὅτι ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ πιστεύουν ὅτι ὁ δυστυχὴς αὐτός ἐστὶν μολυσμένος τὸ θῦμα διώχνεται ἀπὸ τὸ σπίτι του τόσον ἀσπλάγχχνως σάν νᾶτανε ὁ χειρότερος τῶν κακούργων. Ἔτσι οἱ γονεῖς ἀποχωρίζονται ἀπὸ τὰ παιδιὰ τους καὶ τὰ παιδιὰ ἀπὸ τοὺς γονεῖς. Ὁ λεπρὸς πρέπει νὰ πᾶ, νὰ ζῆσῃ χωριστὰ μαζί μὲ τοὺς ἄλλους λεπρούς

(31) EDWARDS, CHARLES. Ἐπιστολαὶ ἐκ Κρήτης. Ἐπιστολαὶ γραφεῖσαι κατὰ τὴν Ἄνοιξιν τοῦ 1886. Ἐκδοσίς RICHARD BENTLEY AND SONS, Λονδῖνον, 1887.

"Αν πάρει κανείς τον σκονισμένον δρόμον από τήν δυτικήν πύλην τῆς πόλεως σύντομα φθάνει σέ σωρούς από κοκκινόχωμα καί από σκουπίδια πού χρησιμεύουν γιά κρεβάτια τῶν λεπρῶν πού μποροῦν νά πησιᾶσουν τά Χανιά. Ἄλλοι φοροῦν κουρέλια καί ἄλλοι ἀρκετά καλά ροῦχα, ἀναλόγως τοῦ καιροῦ πού πέρασε ἀφ' ὅτου διωχθήκανε ἀπ' τό σπίτι τους. Γι' αὐτό μερικοί εἶναι ντυμένοι ἀρκετά εὐπρεπῶς. Μερικοί ὅμως εἶναι ἡμίγυμνοι καί γυναῖκες κι' ἄνδρες, πού ἀκολουθοῦντας τό παράδειγμα τῶν συγγενῶν των, γίνονται τόσον ἀναίσθητοι, ὥστε ἐκθέτουν τά ἄρρωστα κορμιά τους ἐπί πολλὰς ὥρας συνεχῶς. Τίποτε δέν εἶναι ἀποκρουστικώτερον ἀπό τό γεῦματο σπυριά καί πρισμμένο χαλκόχρουν πρόσωπο ἐνός βαρειά προσβεβλημένου λεπροῦ. Προσθέσατε σ' αὐτό τό ἀπλανές καί ἄψυχο βλέμμα ἰεσίας στά μάτια καί τότε θά νοιώσετε καλλίτερα γιατί πολύ λίγοι καλοί Κρητικοί μποροῦν νά περάσουν ἀπ' τά λημέρια τῶν λεπρῶν χωρίς νά δώσουν λίγα χρήματα σέ ὅσους ζητοῦν.

Πραγματικά ντράπηκα γιά τήν δική μου ὑγεία, ὅταν βοέθηκα ἀνάμεσα σ' αὐτά τά δυστυχῆ πλάσματα, πού φώναζαν " Ἐλεος, ἔλεος, βοηθήστε μας . . . " Εἶδα μιά νέα γυναῖκα, ἴσως δεκαοκτώ ἢ εἴκοσι χρονῶν, μέ ὡραία κορμοστασιά, μέ μιά γλυκειά ἔκφραση στό πρόσωπο της καί μεγάλα, ἔκφραστικά μάτια. Καθότανε μαζί μέ τούς ἄλλους ἐπάνω στά χῶματα, τό ἀριστερό της χέρι στηριζότανε μέσα στό δεξιό καί οἱ παλάμες ἦσαν πρός τά πάνω, ἀλλά ἔβλεπε ἥρεμα μπροστά της καί δέν ελεγε οὔτε μιά λέξη . . . λίγο μακρύτερα ἀπ' τήν πόλη, ὁ δρόμος χωρίζεται καί στό σημεῖο τῆς διακλάδωσης εἶναι ἡ ἄκρη τοῦ τριγωνικοῦ "χωριοῦ" τῶν λεπρῶν τῶν Χανίων. Εἴκοσι - τριάντα τετράγωνα ἄσπρα σπίτια (σάν μεγάλα κουτιά) εἶναι κατά μῆκος τῶν δύο δρόμων σ' ἔκταση 100 περίπου γυαρδῶν. Τά σπίτια εἶναι ὁμοιόμορφα καί ἔχουν ἕνα μόνον δωμάτιο, ἕνα κελλί τετράγωνο πού ἡ πλευρά του εἶναι δώδεκα πόδια. Εἶναι καμωμένα ἀπό χῶμα καί πέτρα, τσιμεντωμένα καί ἀσπρισμένα, μέ ἀρκετά παχεῖς τοίχους, ἀλλά πάραπολύ ἀκάθαρτα καί χωρίς ἔπιπλα. Γιά τζάκι, μερικοί χρησιμοποιοῦν μιά παλιά ἀναποδογυρισμένη στάμνα, μέ τόν πυθμένα της σπασμένο. Ἐδῶ στίς καλύβες αὐτές, μαζεύονται οἱ λεπροί καί προσπαθοῦν νά βροῦν ὅση παρηγοριά μποροῦν μέσα σέ μιά κοινωνία πού δέν ξεύρει κοινωνικές διακρίσεις κι' ὅπου πλουσιώτερος εἶναι ἐκεῖνος πού ἔχει μεζέψει τά πειο πολλά χρήματα τίς τελευταῖες δώδεκα ὥρες. Βρῆκα μιά πραγματική οἰκογένεια μέσα σέ μιά καλύβη, πατέρα, μητέρα, μεγάλες κόρες καί μικρά παιδιά. Ζοῦσαν μαζί σάν κτήνη μέσα στό σταῦλο. Παρ' ὅλα αὐτά, ἀπ' ὅτι μπόρεσα νά καταλάβω, τά παιδιά δέν ἦσαν μολυσμένα. Οἱ γονεῖς εἶχον παντρευτεῖ στήν κοινότητα, βλογήθηκαν ἀπό παπᾶ καί γέννησαν παιδιά πάνω στά ὅποια κρεμότανε ἡ τρομερή αὐτή καταδίκη ὡς σπάθη Δαμοκλέους. Ὡς ἐπί τό πλεῖστον ὅμως, τά σπίτια κατοικοῦνται ἀπό μοναχικά ἄτομα, πού τήν ἡμέρα εἶναι ξαπλωμένα στούς δρόμους καί ζητιανεύουν καί τήν νύκτα τρυπῶνουν μέσα στά καλύβια τους."

Κατά πᾶσαν πιθανότητα, τήν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ λεπροί ἦσαν διεσπαρμένοι εἰς ὅλην τήν νῆσον.

Μετά τήν ἀπόσπασιν τῆς Κρήτης ἀπό τήν Ὀθωμανικήν Ἀυτοκρατορίαν (1898) ἡ Βουλὴ τῆς Νήσου ἐψήφισε νομοθεσίαν, (1901). ἣτις προέβλεπε τόν διαχωρισμόν τῶν λεπρῶν. Σκοπός τῆς νομοθεσίας αὐτῆς ἦτο

ἀφ' ἑνός μὲν ἢ προστασία τοῦ κοινοῦ ἀπὸ τῆν μόλυνσιν, καί ἀφ' ἑτέρου ἀσφαλῶς ἢ βελτίωσις τῆς μοίρας τῶν δυστυχῶν τούτων υπάρξεων. Οὕτω οἱ λεπροὶ τῆς Κρήτης συνελέγησαν καί μετεφέρθησαν ὑπὸ τῆς νέας Κυβερνήσεως τῆς Κρήτης εἰς τὴν μικρὰν νῆσον Σπιναλόγκαν, ἡ ὁποία ἔγινε ἀποικία τῶν λεπρῶν κατὰ τὸ 1903 - Ὁ γυμνὸς αὐτὸς βράχος, χωρὶς καθόλου σχεδὸν βλάστησιν, κεῖται πλησίον τοῦ μικροῦ συνοικισμοῦ τῆς Ἐλεούντας καί οὐχὶ μακρὰν τοῦ Ἁγίου Νικολάου -

Πρὸ τῆς ἀπαλλοτριώσεώς της ὑπὸ τῆς Κρητικῆς, κυβερνήσεως, ἡ Σπιναλόγκα ἦτο Ἑνετικὸν Φρούριον κατοικούμενον ἀπὸ 5.000 Μουσουλμάνους, οἱ πλεῖστοι τῶν ὁποίων ἦσαν ἄλιεῖς, Θαλασσινοί, ἔμπ. καί γεωργοί, ἔχοντες κτήματα εἰς τὴν ἀπ' ἑναντι χερσόνησον τῆς Κολοκύθας καί τὰς ἀκτὰς τῆς Πλάκας εἰς τὴν Ἐπαρχίαν Μισομπέλλου. Οἱ λεπροὶ ἔθεσαν πῦρ εἰς τὰ κτίρια διὰ νὰ ματαιώσουν τὴν προσπάθειαν τῆς κυβερνήσεως νὰ τοὺς συγκεντρώσῃ εἰς τὴν Σπιναλόγκαν καί κατέστησαν οὕτω τὴν μοῖραν των τραγικωτέραν, διότι ὑπεχρεώθησαν νὰ κατοικήσουν εἰς τὰ οἰκῆματα τὰ ὁποία διεσώθησαν. Ἄνδρες, γυναῖκες καί παιδιὰ ἔμενον μαζί. Τὸ κράτος παρέσχεν εἰς αὐτοὺς ἓν μικρὸν ἐπίδομα πρὸς καλυψίν τῶν ἐξόδων διατροφῆς καί δι' ἄλλα χρειώδη.

Ὀλίγον καιρὸν μετὰ τὴν Ἰδρυσιν τῆς ἀποικίας, ὁ κ. Μιχαηλὸς ἓνας πλούσιος Ἕλλην κατασκευαστὴς πλοίων τοῦ Λονδίου, προσέφερε πρὸς τὸν κ. Βενιζέλον, εἰς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος του, 10.000 λίρας στερλίνας, διὰ τὴν βελτίωσιν τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν τοῦ λαοῦ του. Μέγα μέρος ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου, ἐδαπανήθη διὰ τοὺς λεπρούς τῆς Σπιναλόγκας. Τὰ παλαιὰ κτίρια εἰς τὰ ὁποία διεμένον οὗτοι ἐπεσκευάσθησαν, καί ἀνηγέρθησαν δύο ἢ τρία νέα οἰκῆματα.

Ὅπως εἶναι τώρα, ἡ Σπιναλόγκα εἶναι ἓν ἀπὸ τὰ τρία ἰδρύματα διὰ λεπρούς τῆς Ἑλλάδος: Ἡ Ἁγία Βαρβάρα εἰς Ἀθήνας, μὲ 440 κλίνας, ἡ Σπιναλόγκα μὲ 350 κλίνας, καί ἡ Σάμος μὲ 50 κλίνας. Πρὸ ὀλίγων χρόνων, ἡ Σπιναλόγκα διεθέτετο ἐγκαταστάσεις διὰ 350 λεπρούς, ἀλλὰ σήμερον εὐρίσκονται 207 ἄτομα συγκεντρωμένα ἐκεῖ, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ 114 εἶναι γυναῖκες. Μεταξύ αὐτῶν μερικοὶ εἶναι μορφωμένοι καί μερικοὶ παντρεμένοι. Μεταξύ των ὑπάρχουν 5 ἕως 6 παιδιὰ. Οἱ τρόφιμοι ἔχουν μίαν κρατικὴν ἐπιχορήγησιν, 8.000 δραχμῶν ἡμερησίως (περὶ τὰ 80 σεντς). Μεταξύ των 48 ὑπαλλήλων, ὑπάρχει εἰς ἰατρός καί πέντε πρακτικαὶ νοσκόμοι. Μολονότι ὑπάρχει κτίριον νοσοκομείου, δέν ἔχει ἐφοδιασθῆ μὲ κλίνας. Ὁ ἰατὸς τῶν λεπρῶν ὁ ὁποῖος διαμένει εἰς τὸ πλησίον χωρίον Πλάκα ἐπὶ τῆς νήσου Κρήτης, φροντίζει διὰ τὰς ἰατρικὰς ἀνάγκας τῶν λεπρῶν. Ὑπάρχει ἐξ ἄλλου μία μικρὰ ἐκκλησία καί εἰς ἱερεύς. Ἐκτός ἀπὸ τὰ οἰκιακά, τὰ μικρὰ καταστήματα καί τὸ μικροεμπόριον, οἱ λεπροὶ τῆς Σπιναλόγκας περνοῦν τὸν καιρὸν τους μὲ συνομιλίαν ἢ παίζουσι τυχρὰ παιγνίδια εἰς τὰ καφενεῖα. Γενικῶς, ἡ ἀτμόσφαιρα πού ἐπικρατεῖ εἶναι τὸ παράπονον διὰ τὴν σκληρὰν των μοῖραν. Λι δαπάναι λειτουργίας τοῦ λεπροκομείου τῆς Σπιναλόγκας ἀνέρχονται εἰς 100.000.000 δραχμὰς (περὶ τὰ β 10.000).

Διοίκησις. Δέν ὑπάρχει εἰδικῶς ὀργανωμένη ὑπηρεσία διὰ τὴν λέπραν, ἀποτελοῦσα μέρος τῶν Ὑγειονομικῶν Κέντρων Κρήτης, ὁ δὲ ἔλεγχος τῆς λέπρας θεωρεῖται κυρίως ὅτι εἶναι ὑπὸ τὴν εὐθύνην τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς. Ἐκτός τῶν ἐν λειτουργίᾳ λεπροκομείων, τὸ

Απ'σπασμα από Σημειώσεις Ημερολογίου.

" Η Σπιναλόγκα είναι ένα μικρό νησί στο στόμα ενός ανεμοδαρμένου κόλπου. Για να φθάση εκεί, η συντροφιά μας χρησιμοποίησε ένα μικρό πετρελαιοκίνητο από την Ελούνδα. Επισκεφθήκαμε πρώτα ένα μικρό καταυλισμό εύρισκόμενο στην ακτή της Κρήτης, ακριβώς απέναντι της Σπιναλόγκας, στο μέρος αυτό, ο ιατρός της αποικίας των λεπρών είχε την κατοικίαν του και το γραφείον του. Παρελάβαμεν απ' εκεί τον ιατρόν και τας νοσοκόμους. Μεταξύ του καταυλισμού αυτού και του νησιού είναι ένας διάδρομος από θάλασσα. Τό ταξίδι στο στενό αυτό εν τούτοις ήταν αρκετά δύσκολο με τά κύματα που ξεσπούσαν στις πλευρές της βάρκας. Η αποβάθρα ήταν προφυλαγμένη και εκεί μās επερίμεναν ολοι οι λεπροί. Ένας μας έβγαλε λόγο και εύχθήκαν τό " καλωσορίσατε", μίλησε και ένας άλλος. Μās έρώτησαν για τον σκοπόν της επίσκεψεώς μας. Η θλήψη για την σκληρά των μοϊρα έξεφράζετο ίσως πιο έντονη από την τραγική των εμφάνιση παρά από όσα μās έλεγαν. Έβλεπε κανείς την απόγνωση των λεπρών αυτών και ένιωθε επίσης μιά σχεδόν αποκρουστική ατμόσφαιρα με την παρουσία των."

(Σημειώσεις Ημερολογίου, Αύγ. 20, 1948).

Μία

Σπιναλόγκας

Ἡ Ὀμάς. Ὁ ἰατρός τοῦ λεπροκομείου ὄρθιος, πίσω, ἀριστερά.

Ἡ ἀποβίβασις εἰς Σπιναλόγκα.

Ἡ λέπρα εἶναι ἐνδημική εἰς τὸ χωρίον. Ἀνεκαλύφθησαν τελευταίως 12 κρούσματα καὶ μετεφέρθησαν εἰς λεπροκομεῖα, κυρίως εἰς τὸ λεπροκομεῖον τῆς Σπιναλόγκας.

Υπουργείον προσλαμβάνει ένα ειδικόν της λέπρας διά να διατηρήσῃ μίαν περιφερειακὴν διαγνωστικὴν ὑπηρεσίαν. Ὁ Καθηγητὴς τῆς Δερματολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, εἰδικὸς εἰς τὸν κλάδον τῆς λέπρας, εἶναι ὁ ἰατρός-ἐπιθεωρητὴς τοῦ Νοσοκομείου Λοιμωδῶν Νόσων, τὸ ὁποῖον λειτουργεῖ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Υπουργείου Ὑγιεινῆς. Τὸ λεπροκομεῖον τοῦτο (τῆς Ἁγίας Βαρβάρας) παρέχει τὰ μέσα διὰ τὴν ἔρευναν τῆς λέπρας. Οἱ νομῖατροι ἐκπαιδεύονται εἰδικῶς ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ τῆς Δερματολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, διὰ νὰ ἀποκτήσωσιν τὴν ἰκανότητα διαγνώσεως τῆς νόσου. Ὑπάρχει ἐπίσης εἰς τὴν Ἁγίαν Βαρβάραν ἓν οἶκημα καὶ ἓν σχολεῖον διὰ παιδιὰ τῶν ὁποίων οἱ γονεῖς εἶναι ἢ ἦσαν λεπροί.

Κατάστασις τῆς λέπρας. Ἡ λέπρα εἶναι μία ἀσθένεια ἣ ὅποια πρέπει νὰ δηλώνεται ἐπισημῶς ἐν Ἑλλάδι, καὶ ἡ Κρήτη ἔχει τὴν μεγαλυτέραν ἀναλογίαν λέπρας εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Κατὰ τὰς ἐπισημοὺς ἐκθέσεις τοῦ 1947, ἀνεφέροντο 5 κρούσματα εἰς τὴν Κρήτην καὶ 105 ἀπὸ ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Ἡ γενικὴ ἀπογραφή τῶν λεπρῶν ἀναβιβάζει αὐτοὺς εἰς ὀλιγωτέρους τῶν 2.000 εἰς Ἑλλάδα. Τὰ ἀστυνομικὰ ὄργανα εἶναι ὑποχρεωμένα νὰ συλλαμβάνουν τοὺς λεπρούς ὅπουδῆποτε καὶ ἂν τοὺς εὑρουν ἐν Κρήτῃ καὶ νὰ τοὺς ὀδηγοῦν πίσω εἰς τὴν Σπιναλόγκα. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς δεκαετίας 1920 - 1930 ἔγινε μία ἔρευνα πρὸς ἀνακάλυψιν λεπρῶν. Ἀνεκαλύφθησαν 426 λεπροί, οἱ πλεῖστοι τῶν ὁποίων ὑπέφερον ἀπὸ οξῶδη λέπραν, λέγεται ὅτι ἡ οξῶδης μορφή εἶναι ἡ συνηθεστέρα, κατὰ δεύτερον λόγον ἔρχεται ἡ μικτὴ μορφή, ἡ δὲ κηλιδοαναισθητικὴ μορφή εἶναι ἡ ὀλιγώτερον ἀπαντῶσα. Ἀκολουθεῖ πίναξ τῶν πόλεων ἢ χωρίων τῆς Κρήτης, κατὰ Νομόν, ὅπου παρουσιάσθη κάποτε λέπρα εἰς τὸ παρελθόν.

<u>Νομός</u>	<u>Ἀριθμὸς πόλεων ἢ χωρίων (α)</u>
Χανίων	24
Ρεθύμνου	30
Ἡρακλείου	4
Λασηθίου	61
Σύνολον	119

Ἡ λέπρα ἀποτελεῖ ἓν σοβαρὸν πρόβλημα τῆς Ἀνατολικῆς Κρήτης. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς μελέτης, ὁ Νομῖατρος τοῦ Νομοῦ Λασηθίου καὶ ὁ ὑπεύθυνος ἰατρός τῆς Σπιναλόγκας εἶχον ἐπιθεωρήσει δύο χωρία μὲ πληθυσμὸν περίπου 1650 ἀτόμων, καὶ ἀνεκάλυψαν 13 λεπρούς. Μερικοὶ ἐκ τῶν ἀσθενῶν τούτων παρεδέχθησαν χωρὶς διαμαρτυρίαν τὴν μοῖραν των, ἀλλὰ ἔγινε μία ἔντονος λαϊκὴ διαμαρτυρία διὰ τοὺς ἄλλους, ἰδίως διότι μερικοὶ ἐκ τῶν λεπρῶν ἦσαν παιδιὰ. Ἐχρειάσθη νὰ γίνουσι συλλήψεις καὶ νὰ ἐγκλειστοῦν οἱ λεπροὶ οὗτοι εἰς τὰς φυλακάς μέχρις οτου ληφθοῦν μέτρα διὰ τὴν ἀπομάκρυνσίν των.

γ) Ὑπηρεσίαι Ὑγιεινῆς Μητρότητος καὶ Παιδικῆς ἡλικίας.

Ἐν Κρήτῃ αἱ κυριώτεραι ὑπηρεσίαι τοῦ τόσο σημαντικοῦ τούτου κλάδου δημοσίας ὑγείας, παρέχονται ὑπὸ τοῦ ΠΙΚΠΑ. Ἐπιτυγχάνεται μᾶλλον ἐνοποιήσις τῆς προσπάθειας παρά διπλασιασμός αὐτῆς διὰ τῆς

(α) Βλέπε ἐπίσης χάρτην δεικνύοντα τὴν γεωγραφικὴν κατανομὴν ὀρισμένων νόσων ἐν Κρήτῃ.

συνεργασίας με άλλας σχετικές υπηρεσίας, όπως π.χ. τὰ υγειονομικά Κέντρα, τὰ τοπικά παραρτήματα του Έρ. Σταυρού και τήν Αντιφυματικήν Ένωσιν.

Κατά τό 1919 ιδρύθη τό Ίδρυμα Προστασίας Παιδιοῦ ἐν Ἑλλάδι χάρις εἰς τόν Βενιζέλον. Κατά τό 1939, τό Ίδρυμα τοῦτο ἔγινε τό Πατριωτικόν Ίδρυμα Κοινωνικῆς Προνοίας καί Ἀντιλήψεως (ΠΙΚΠΑ). Εἶναι ἱδρυμα Δημοσίου Δικαίου, ἀλλά λειτουργεῖ ἐν στενῇ συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Υπουργείου Υγιεινῆς καί τοῦ Υπουργείου Προνοίας. Εἰς πρώην Υπουργός τῆς Υγιεινῆς εἶναι Πρόεδρος τῆς Κεντρικῆς Επιτροπῆς ἡ ὁποία ἔχει ὡς μέλη διακεκριμένους ἰατρούς καί κοινωνικούς ἐργάτας δημοσίας υγείας, ὅπως π.χ. τόν Καθηγητήν τῆς Παιδιατρικῆς Ἀλινικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τόν Γενικόν Διευθυντήν Υγιεινῆς τοῦ Υπουργείου Υγιεινῆς, τόν Διευθυντήν τῆς Σχολικῆς Υγιεινῆς τοῦ Υπουργείου Παιδείας, καθώς καί πλείστους διακεκριμένους πολίτας. Ὑπάρχουν 110 περιφερειακά παραρτήματα τοῦ ΠΙΚΠΑ καθ' ἅπασαν τήν Ἑλλάδα. Ἐξ ἄλλου γίνονται μέσῳ τοῦ ΠΙΚΠΑ μαθήματα διαρκείας 15 μηνῶν διά 20 νέας ἀπό διαφόρους Κοινότητας πρός ἐκπαίδευσίν των ὡς νοσηλευτικόν προσωπικόν. Ἐκτός τοῦ ὅτι αἱ ἐκπαιδευόμεναι θά καλύπτουν τάς εἰς προσωπικόν ἀνάγκας τῶν Παραρτημάτων τοῦ ΠΙΚΠΑ εἰς τοὺς διαφόρους Δήμους, πρόβλεπεται ὅτι θά τοποθετηθοῦν εἰς κοινότητας διά νά συνεργάζονται μέ τοὺς ἰατρούς τῆς ὑπαίθρου καί τάς.μαῖας. Μεγαλητέρα προσοχή δίδεται, τώρα εἰς τήν Βόρειον Ἑλλάδα παρά εἰς τήν Νότιον, λόγω τοῦ προβλήματος τῶν συμμοριοπλήκτων, μεταξύ τῶν ὁποίων συγκαταλέγονται 200.000 παιδιά. Ἐνεβολιάσθη μέγας ἀριθμός παιδιῶν τῆς Βορείου Ἑλλάδος κατά τῆς διφθερίτιδος, καί βρεφικός ἱματισμός ληφθεὶς ἐξ Ἀμερικῆς, διανέμεται εἰς εὐρείαν κλίμακα.

Προπολεμικῶς, ὑπῆρχον ἑπτὰ παραρτήματα τοῦ ΠΙΚΠΑ εἰς Κρήτην. Σήμερον τὰ λειτουργοῦντα παραρτήματα εἶναι μόνον δύο, τῶν Χανίων καί τοῦ Ἡρακλείου. Ἐν παράρτημα ἀναδιοργανοῦται εἰς Ἀγ. Νικόλαον καί ἐν ἄλλο ἱδρυθέν ἐσχάτως, λειτουργεῖ εἰς Ἱεράπετραν εἰς μικράν ὁμως κλίμακα.

Τὰ διοικητικά των συμβούλια ἀποτελούμενα ἀπό ἐξέχοντας πολίτας ἔχουν ἐπαφήν μέ τὰ Ὑγειονομικά Κέντρα καί τοὺς Ἱατρικούς Συλλόγους διά τῶν Νομιάτρων, οἱ ὁποῖοι εἶναι μέλη τῶν συμβουλίων τούτων.

Τό ἐπαγγελματικόν προσωπικόν τοῦ ΠΙΚΠΑ εἰς Χανιά περιλαμβάνει ἓνα παιδίατρον καί ἓναν γυναικολόγον οἱ ὁποῖοι ἔχουν προσληφθῆ κατά τό σύστημα τῆς μερικῆς ἀπασχολήσεως, μίαν μαῖαν, μέ πλήρη ἀπασχόλησιν, καί δύο νοσοκόμους. Τό προσωπικόν τῶν υγειονομικῶν Κέντρων, ἰδίως ἡ ἐπισκέπτρια ἀδελφή, ἐκτελεῖ ἐπιπροσθέτως καί ὑπηρεσίας διά τήν προστασίαν μητρότητος καί τῆς παιδικῆς ἡλικίας. Βοηθοῦν ἐπίσης, ὁ Ἐρυθρός Σταυρός καί ἡ Ἀντιφυματική Ἐταιρία. Διάφοροι ὑπηρεσίαι ἀσχολοῦμεναι μέ τήν διανομήν εἰδῶν διατροφῆς διά παιδιά καί μητέρας καθώς καί διά τήν διαφώτισιν τοῦ κοινοῦ ὅσον ἀφορᾷ τήν διατροφήν, προσφέρουν χρησίμους ὑπηρεσίας.

Εἰς Χανιά λειτουργοῦν τριῶν εἰδῶν ἰατρεία τοῦ ΠΙΚΠΑ: (1) Ἐν ἰατρεῖον ἐπιτρίκων, μέ ὑπεύθυνον τόν γυναικολόγον. (2) Ἐν ἰατρεῖον ὑγιῶν βρεφῶν καί (3) Ἐν ἰατρεῖον ἀσθενῶν βρεφῶν.

Τά ιατρεία αυτά λειτουργοῦν τρίς τῆς ἐβδομάδος ἐπὶ δύο ὥρας. Λειτουργεῖ ἐπίσης καὶ ὁ Σταθμὸς B.C.G. με ὑπεύθυνον τὸν παιδίατρον ἐπίσης τρίς τῆς ἐβδομάδος ἐπὶ δύο ὥρας (βλέπε Ὑπηρεσίας Φυματιώσεως). Ἐμβολιασμοὶ ἐναντίον τῆς εὐλογιάς, τῆς διφθερίτιδος καὶ τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ ἐκτελοῦνται ὑπὸ τῶν ὑγειονομικῶν Κέντρων καὶ τὰς Ὑπηρεσίας Σχολικῆς Ὑγιεινῆς. Ἐπίσης, ἐντὸς ὀλίγου, θά τεθῆ εἰς ἐφαρμογὴν ὑπὸ τοῦ ΠΙΚΠΑ ἓν πρόγραμμα ἐμβολιασμῶν. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν εἰς τὰ Ἰατρεία, αἱ ἀδελφαὶ τοῦ ΠΙΚΠΑ καὶ τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ ἐκτελοῦν ἐπισκέψεις κατ' οἶκον. Ἡ ἐπισκέπτρια ἀδελφὴ τοῦ ὑγειονομικοῦ Κέντρου ἐπισκέπτεται κατ' οἶκον τὰς ἐπιτόκους. Τά Ἰατρεία ἐπιτόκων καὶ βρεφῶν καθὼς καὶ ὁ Σταθμὸς BCG, στεγάζονται ἐντὸς ἐνὸς συγχρονισμένου κτιρίου ὑγειονομικοῦ Κέντρου ἐσχάτως δωρηθέντος ὑπὸ τῆς Καναδικῆς Ἑλληνικῆς Πολεμικῆς Περιθάλψεως.

Εἰς τὸ Ἡράκλειον, τὸ ΠΙΚΠΑ ἔχει τέσσαρα Ἰατρεία (1) Ἐν Ἰατρεῖον ἐπιτόκων. (2) Ἐν Ἰατρεῖον διὰ βρέφη κάτω τῶν δύο ἐτῶν. (3) Ἐν Ἰατρεῖον ὑγιῶν παίδων καὶ (4) Ἐν Ἰατρεῖον ἀσθενῶν παίδων ἀπὸ 2-14 ἐτῶν. Οἰαδήποτε ἐπιτόκος γίνεται δεκτὴ εἰς τὸ Ἰατρεῖον ἐπιτόκων, καὶ τὸ Ἰατρεῖον τοῦ λειτουργεῖ με ἓνα ἰατρόν καὶ μίαν διπλωματοῦχον νοσοκόμον τῆς Σχολῆς Νοσοκόμων Ἀθηνῶν με ἐξάσκησιν εἰς τὴν μαιευτικὴν. Τὸ Ἰατρεῖον βρεφῶν καθὼς καὶ τὸ Ἰατρεῖον ὑγιῶν παίδων λειτουργοῦν με ἓνα ἰατρόν καὶ δύο ἀδελφάς. (Ὑπάρχει μία θέσις κενή). Αἱ συχνότεραι περιπτώσεις εἶναι πνευμονία, γρίπη, δυσεντερία, ἀσθένειαι τοῦ δέρματος καὶ δυστροφία (ὄχι τόσοσιν συνήθως τελευταίως). Τὸ Ἰατρεῖον ὑγιῶν παίδων θεωρεῖται ὡς ἡ σημαντικωτέρα ὑπηρεσία. Γίνεται ἐπίσης διδασκαλία, ἀφορῶσα τὸ ζύγισμα τῶν βρεφῶν, ἐμβολιασμοὺς ἐναντίον τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ, τῆς εὐλογιάς καὶ τῆς διφθερίτιδος. Τὸ Ἰατρεῖον Παίδων λειτουργεῖ με ἓνα ἰατρόν καὶ μίαν πρακτικὴν νοσοκόμον. Μόνον ἄπορα παιδιὰ γίνονται δεκτά.

θ) Σχολιατρικὴ Ὑπηρεσία.

Ἡ Σχολιατρικὴ Ὑπηρεσία ἐν Ἑλλάδι ὑπάγεται εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας. Ὁ σχετικὸς νόμος ὑπὸ τοῦ ὁποῦ προβλέπεται ἡ ὑγειονομικὴ παρακολούθησιν τῶν μαθητῶν ἐθεσπίσθη τὸ 1939. Ἡ κεντρικὴ ὑπηρεσία ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ Διευθυντοῦ Ἰατροῦ καὶ δύο βοηθῶν, ἐξ ὧν ὁ εἰς ἀσχολεῖται με τὰ ὑγειονομικὰ προβλήματα καὶ ὁ ἄλλος με τὰ προβλήματα προνοίας. Ὅταν θά ἔχει ἐφαρμοσθῆ πλήρως ὁ ὄργανισμὸς τῆς ὑπηρεσίας, θά ἀπασχολῆ 128 σχολιάτρους τοποθετημένους παρὰ ταῖς 100 ἐπιθεωρήσεις τῶν δημοτικῶν σχολείων καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα (περίπου 120.000 μαθηταί). Ὑπὸ τοῦ σχεδίου προβλέπονται ἐπίσης 35 κέντρα μαθητικῆς προνοίας εἰς τοὺς 46 νομοὺς τῆς χώρας. Εἰς τὸ προσωπικὸν τῶν κέντρων τούτων θά συμπεριλαμβάνωνται κατὰ τὸ σύστημα τῆς μερικῆς ἀπασχολήσεως ὀφθαλμίατροι, ὠτορινολαρυγγολόγοι καὶ ὀδοντίατροι, καθὼς ἐπίσης καὶ ἐπισκέπτρια ἀδελφαί. Ὑπάρχουν κανονισμοὶ οἱ ὁποῖοι προβλέπουν διὰ τὴν ὕδρευσιν εἰς τὰ σχολεῖα, διὰ τὰ ἀποχωρητήρια καὶ διὰ λουτρά. Ἡ διδασκαλία τῆς ὑγιεινῆς εἰς τὰ δημοτικά σχολεῖα φαίνεται ὅτι ἐγκατελήφθη εἰς τὴν πρωτοβαυλίαν τῶν διδασκάλων. Διδακτικὰ βιβλία δὲν ὑπάρχουν. Ὁ σχολίατρος ἢ ὁ καθηγητῆς τῶν Φυσικῶν διδάσκουν τὴν ὑγιεινὴν εἰς τὰ γυμνάσια. Ἡ ὕλη μπορεῖ νὰ περιλαμβάνῃ πληροφορίας περὶ τῶν λοιμωδῶν νόσων καὶ τῶν φύλων. Καὶ εἰς τὰ δύο Ἀκαδημαϊκὰ ἔτη τῆς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας γίνεται διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῆς Ὑγιεινῆς. Τὸ Τμῆμα Φυσικῆς Ἀγωγῆς καὶ ἡ Σχολιατρικὴ Ὑπηρεσία εἶναι ἐντελῶς

ξεχωριστά τμήματα του Υπουργείου Παιδείας. Είς τήν φυσικήν ἀγωγὴν ἐφαρμόζεται τὸ ἐλβετικὸν σύστημα, διδάσκεται δέ εἰς τὰ ἀγόρια καὶ τὰ κορίτσια τῶν ἑξ τάξεων τοῦ γυμνασίου.

Ὁ ὀργανισμὸς προβλέπει διὰ τήν νῆσον Κρήτην, ἓνα Σχολίατρον Ἐπιθεωρητὴν διὰ τήν Διεύθυνσιν Παιδείας καὶ δι' ἐκάστην τῶν 9 ἐκπαιδευτικῶν περιφερειῶν εἰς τὰς ὁποίας εἶναι διηρημένη ἡ νῆσος ἀνα' ἓνα σχολίατρον καὶ μίαν ἀδελφὴν. Ὡς ἔχουν τὰ πράγματα τώρα δέν πραγματοποιεῖται τὸ Πρόγραμμα τῆς Γενικῆς Διοικήσεως ὡς πρὸς τὴν Σχολιατρικὴν Ὑπηρεσίαν. Ὁ Σχολίατρος τοῦ νομοῦ Χανίων ἐξετέλει χρέη Σχολίατροῦ Ἐπιθεωρητοῦ δι' ὅλην τήν νῆσον μέχρι τοῦ παρελθόντος Ἀυγούστου, ὅτε ἐκλήθη εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ. Κατὰ τήν ἀπουσίαν του ἀνεπληροῦτο ὑπὸ ἐνός γραφέως καὶ ἐνός ὀφθαλμιάτρου προσφέροντος τὰς ὑπηρεσίας του δι' ὀλίγας ὥρας καὶ μιᾶς ἀδελφῆς ἡ ὁποία ἀπασχολεῖτο κυρίως μὲ τὸ τράχωμα εἰς τὰ σχολεῖα τῶν Χανίων καὶ τῶν πέριξ χωρίων. Ὑπάρχει ἐπίσης εἰς σχολίατρος ὁ ὁποῖος ὑπηρετεῖ εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἐκπαιδευτικὴν περιφέρειαν τοῦ νομοῦ Λασιθίου. Ὑσον τὸ ἐπιτρέπουν τὰ καθήκοντά των οἱ νομιάτροι Ρεθύμνου, Ἡρακλείου καὶ Λασιθίου ἐκτελοῦν χρέη σχολίατρου ἕκαστος εἰς τὸν νομὸν του. Τὰ γραφεῖα τῆς σχολιατρικῆς ὑπηρεσίας τοῦ νομοῦ Χανίων εὐρίσκονται ἐντὸς τοῦ κτιρίου τοῦ Ὑγειονομικοῦ Κέντρου Χανίων. Ὁ Σχολίατρος Λασιθίου εἶναι καὶ Διευθυντὴς τοῦ Νοσοκομείου Σητείας.

Τὰ δημόσια σχολεῖα τῆς Κρήτης διοικοῦνται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας διὰ τῆς τοπικῆς Διευθύνσεως Παιδείας. Οἱ διδάσκαλοι καὶ τὸ λοιπὸ προσωπικὸν προσλαμβάνονται καὶ μισθοδοτοῦνται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου. Προσόντα διὰ τὴν πρόσληψιν ἐνός διδασκάλου εἶναι ἀπολυτήριον γυμνασίου καὶ δύο ἔτη ἐκπαίδευσιν εἰς Παιδαγωγικὴν Ἀκαδημίαν. Εἶναι μόνιμοι ὑπάλληλοι μέχρι τοῦ 65 ἔτους, ὅτε ἀποχωροῦν τῆς ὑπηρεσίας. Κατὰ τὸ δυνατόν εἰς ἐκάστην τάξιν ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν δέν ὑπερβαίνει τοὺς 40 κατὰ διδάσκαλον. Τὸ σχολικὸν ἔτος ἀρχίζει τὴν 20ην Σεπτεμβρίου καὶ λήγει τὴν 30ην Ἰουνίου. Ἐξ ἔτη εἶναι ἡ φοίτησις εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον καὶ 6 ἔτη εἰς τὰ Γυμνάσια. Ἡ ἐκπαίδευσις εἶναι ὑποχρεωτικὴ διὰ τὰ παιδιὰ ἡλικίας 4-14 ἐτῶν, συμπεριλαμβανομένου, δηλαδή διὰ τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν. Τὸν χειμῶνα τὰ μαθήματα γίνονται 8-12 καὶ 2-4 καὶ τὴν Ἄνοιξιν τὸ πρῶν τὸ ἴδιον τὸ ἀπόγευμα ὅμως 4-6. Τὰ ὥραρια ταῦτα καὶ τὸ σχολικὸν πρόγραμμα γενικῶς δέν τηροῦνται λόγῳ τῆς καταστροφῆς πολλῶν σχολικῶν κτιρίων ἐν Κρήτῃ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου. Ὡς πρὸς τὸν ἀλφαριθμητικὸν κατὰ τὰς πληροφορίες τοῦ Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Ἐκπαίδευσεως Κρήτης περίπου 90% τῶν ἐνηλίκων ἀρρένων ἐν Κρήτῃ γνωρίζουν γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν. Διὰ τὰ θήλη ἐδόθη ἀριθμὸς 70%. Τὸ σύνολον τῶν μαθητῶν τῶν δημοτικῶν σχολείων κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος ἐν Κρήτῃ ἦτο

Σχολικὸν Ἔτος

Ἀριθμὸς μαθητῶν

1939-40

60.967

1943-44

54.663

1946-47

66.000

Τὰ Γυμνάσια διοικοῦνται ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Ἐκπαι-

ΠΙΝΑΚ 15.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΑΠΟ ΑΠΟΦΕΩΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ (1947)

Α. ΓΕΝΙΚΑ.

Νομός	Όλικός αριθμός Σχολείων	Αριθμός διδασκάλων	Αριθμός μαθητών	Αριθμός Σχολείων εγκατεστημένων εις σχολικά κτίρια						
	Γυμν. Δημ.	Γυμν. Δημ. στ.	Γυμν. Δημ. στ.	Δημοτ.						
	Αριθμ. μαθητών	Αριθμ. μαθητών	Αριθμ. μαθητών	Αριθμ. μαθητών						
1. Χανίων	9	238	95	323	4163	19310	9	4163	198	16000
2. Ρεθύμνου	2	178	35	241	1627	10815	2	1627	164	10107
3. Ήρακλείου	8	280	93	456	3718	25983	6	2336	245	22383
4. Λασιθίου	6	118	61	209	2399	10299	5	2272	110	9000
Σύνολον	25	814	284	1228	11907	66407	22	10398	717	57490

ΠΙΝΑΚ 15 (Συνέχεια)

B. ΥΓΙΕΙΝΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Σχολεία με ικανοποιητικών σύστημα αποχετεύσεως

Νομός	Γυμνάσια				Δημοτικά			
	Αριθ.	%	Αριθ.μαθητ.	%	Αριθ.	%	Αριθ.μαθ.	%
1. Χανίων	9	100	4163	100	61	25,6	5262	27,3
2. Ρεθύμνου	2	100	1627	100	150	84,3	9250	85,5
3. Ηρακλείου	8	100	3718	100	28	10,0	6179	23,8
4. Λασιθίου	5	83,3	2272	94,7	21	17,8	3139	30,5
Σύνολον	24	96,0	11780	98,9	260	31,9	23830	35,9
Σχολεία με ικανοποιητική πηγή πόσιμου ύδατος								
1. Χανίων	4	44,4	2818	67,7	11	4,6	2786	14,4
2. Ρεθύμνου	2	100	1627	100	3	1,7	576	5,3
3. Ηρακλείου	8	100	3718	100	68	24,3	8818	33,9
4. Λασιθίου	3	50,0	1510	62,9	2	1,7	676	6,6
Σύνολον	17	68,0	9673	81,2	84	10,3	12956	19,5
Σχολεία με ικανοποιητικές εγκαταστάσεις σχολικών λουτρών								
1. Χανίων	1	11,1	1501	36,1	3	1,3	558	2,9
2. Ρεθύμνου	-	-	-	-	1	0,6	77	0,7
Σύνολον	1	4,0	1501	12,6	4	4,9	635	1,0

ΠΙΝΑΞ 15 (Συνέχεια)

Γ. ΣΤΙΓΜΙΑΙΑ ΕΜΒΟΛΙΑΣΜΟΝ.

Νομός	Διαλασίμους		Αντιτυφικός		Αντιδιφθεριτικός	
	1946	1947	1948+	1946	1947	1948+
1. Χανίων	1614	1119	-	-	-	250
2. Ρεθύμνου	4597	5230	3600	-	-	-
3. Ηρακλείου	2007	5516	1030	20	30	15
Σύνολον	8218	11865	4630	20	30	15

Δ. ΧΟΡΗΓΗΣΙΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΥ ΓΕΥΜΑΤΟΣ.

Νομός	Γυμνάσια		Δημοτικά	
	Αριθ.	%	Αριθ. μαθ.	%
1. Χανίων	8	88,9	2763	66,4
2. Ρεθύμνου	2	100	900	55,3
3. Ηρακλείου	3	37,5	427	11,5
4. Λασιθίου	4	66,6	1530	67,3
Σύνολον	17	68,0	5620	47,7
			632	77,6
			50277	75,7

(+) Οι άριθμοί άφορούν μόνον τó Α' έξάμηνον τού 1948.

δεύσεως Χανίων, ἐν συνεργασία μετὰ τῶν διευθυντῶν τῶν σχολείων τούτων. Τὰ δημοτικά σχολεῖα, διοικοῦνται ὑπὸ τῶν κατὰ τόπους σχολικῶν ἐπιθεωρητῶν, ἕκαστος τῶν ὁποίων ἀσχολεῖται μὲ τὰ σχολεῖα τῆς περιφερείας του. Οἱ Ἐπιθεωρηταὶ οὗτοι ὑπάγονται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον εἰς τὸν Γενικὸν Ἐπιθεωρητὴν Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως Χανίων, ὑπάρχει ὅμως μία ἐλαφρὰ ἐξάρτησις ἀπὸ τοὺς νομάρχας τῆς περιοχῆς εἰς τὴν ὁποίαν ὑπηρετοῦν. Ἐκτὸς τῶν γυμνασίων ὑπάρχουν ἐπίσης ἐμπορικαὶ σχολαί. Εἰς τὸ Ἡράκλειον ὑπάρχει μία ἰδιωτικὴ σχολή (Λύκειον "Κοραῆς") διὰ 25 νήπια, 200 μαθητὰς δημοτικοῦ σχολείου καὶ 250 μαθητὰς γυμνασίου. Ὑπάρχει ἐπίσης μία μικτὴ Παιδαγωγικὴ Ἀκαδημία εἰς τὸ Ἡράκλειον διετούς φοιτήσεως διὰ 40 μαθητὰς.

Σκοποὶ τῆς Σχολιατρικῆς Ὑπηρεσίας ἐν Κρήτῃ εἶναι:

- 1) ἡ ὑγειονομικὴ ἐπιθεώρησις τῶν σχολικῶν ἐγκαταστάσεων,
- 2) ἡ ἰατρικὴ ἐξέτασις τῶν διδασκάλων καὶ τῶν μαθητῶν,
- 3) ὁ ἔλεγχος τῶν λοιμωδῶν νόσων ὅσον ἀφορᾷ τοὺς μαθητὰς τῶν σχολείων, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἐμβολιασμῶν,
- 4) ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῆς ὑγιεινῆς,
- 5) φυσικὴ ἀγωγή καὶ θερινὰ κατασκηνώσεις.

Ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ πολέμου προσετέθη ἐν ἀκόμῃ κεφάλαιον εἰς τὸ πρόγραμμα σχολικῆς ὑγιεινῆς, ἡ παροχὴ συμπληρωματικοῦ γεύματος εἰς τοὺς μαθητὰς - γάλα (ἐβαπορέ ἢ ἐκ κόνεως) καὶ σταφιδόψωμο, περίπου 600 θερμίδας - δι' ὑλικῶν παρεχομένων ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Ἐφοδιασμοῦ. Ἡ δημιουργία σχολικῶν λουτρῶν εἶναι ἐπίσης μία ἀξιοσημεῖωτος ἐξέλιξις. Ἐπίσης μετὰ τῶν καθηκόντων τοῦ σχολιατροῦ εἶναι καὶ ἄλλα ὡς ἡ ἔγκρισις ἀρχιτεκτονικῶν σχεδίων σχολικῶν κτιρίων ἀπὸ ὑγειονομικῆς πλευρᾶς κλπ.

Γενικῶς τὸ πρόγραμμα τῶν μαθημάτων εἶναι μεμπτόν ὡς πρὸς τὴν μικρὰν ἔκτασιν τῆς ὕλης. Ἀναμφιβόλως ὀφείλονται ἔπαινοι εἰς τοὺς πολὺ ὀλίγους οἱ ὁποῖοι ἀφωσιώθησαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ σημαντικοῦ αὐτοῦ πεδίου τῆς δημοσίας ὑγείας, μέχρι τοῦδε ὅμως ἡ πραγματοποίησις τῶν βασικῶν ἀπαιτήσεων (1) τὴν ἀνάληψιν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου τοῦ ρόλου τοῦ διαφωτιστοῦ ἐπὶ τῶν προβλημάτων Ὑγιεινῆς πρὸς δημιουργίαν ὑγιεινῶν ἔξεων τῶν μαθητῶν καὶ (2) τὴν ἰδρύσιν μιᾶς ἐπαρκούς ἰατρικῆς, νοσηλευτικῆς καὶ ὑγειονομικῆς ὑπηρεσίας ἣτις θά φροντίζη διὰ τῶν καταλλήλων ἐπιστημόνων καὶ εἰδικευμένων προσωπικοῦ διὰ τὴν προστασίαν τῆς ὑγείας τῆς κρητικῆς νεολαίας, ὕστερεῖ κατὰ πολὺ.

Σχολεῖον Χωρίου Πανέθυμος.

Τά σχολικά κτίρια καθώς επίσης καί ὁ ἐφοδιασμός των δέν διέφυγον τήν καταστροφὴν κατὰ τήν διάρκειαν τοῦ 2ου Παγκοσμίου Πολέμου, ὅταν οἱ Γερμανοὶ κατέκτησαν τήν Κρήτην. Εἰς τὰς κοινότητας αὐτάς τὰ μαθήματα γίνονται εἰς τό ὑπαιθρον ἢ εἰς τήν ἐκκλησίαν. Ἐν νέον σχολικόν κτίριον εἶναι σχεδόν ἑτοιμον διὰ τό χωρίον Πανέθυμον. Μία τάφος ἔχει σκαφήν διὰ τήν προμήθειαν ὕδατος ἀπό μίαν γειτονικήν πηγὴν, ἐπίσης ἔχουν γίνῃ ἐγκαταστάσεις ὑγιεινῆς.

2 Επισκέπτριαι Αδελφαί. (Κατ'έτικον παρακολούθησις υπό αδελφῶν)

Διὰ τοῦ περί νοσοκόμων Πόμου (32) τοῦ 1948 ἡ νοσηλεία ἐν Ἑλλάδι ἐτέθη ἐπὶ ἐπαγγελματικῆς βάσεως. Ρυθμίζει οὗτος τὰ πρότυπα διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ἀδελφῶν ἀνωτέρας μορφώσεως καὶ πρακτικῶν τοιοῦτων. Ἐπίσης προβλέπει τὴν ἐγγραφήν τοῦτων εἰς μητρώον, κατώτερα ὄρια μισθοδοσίας καὶ ταμεῖον συντάξεως.

Ὡς πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς, ὁ σκοπὸς τοῦ τμήματος Ἀδελφῶν τῆς Διευθύνσεως Ἱατρικῆς Ἀντιλήψεως περιλαμβάνει:

- 1) Ἐγγραφάς τῶν ἀδελφῶν
- 2) Ἐπιθεώρησιν τῶν σχολῶν ἀδελφῶν.
- 3) Τυποποίησιν τοῦ προγράμματος μαθημάτων τῶν σχολῶν ἀδελφῶν.
- 4) Ἀνύψωσιν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἐπιπέδου τῶν ἀδελφῶν.
- 5) Ἐπίβλεψιν τῶν μαιῶν.

Τὸ προσωπικόν τοῦ τμήματος τούτου ἀποτελεῖται ἐκ τῆς Διευθυντρίας τῆς βοηθοῦ Διευθυντρίας καὶ ἑνὸς γραμματέως.

Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1948 ὑπῆρχον 637 διπλωματοῦχοι ἀδελφαί ἐγγεγραμμένοι εἰς τὸ μητρώον καὶ ἀνεμένετο ὅτι 50 ἀκόμη θὰ προσετίθεντο πολὺ συντόμως. Ἐάν συμπεριληφθοῦν καὶ αἱ μὴ ἐργαζόμεναι διπλωματοῦχοι ἀδελφαί ὁ ὅλικός ἀριθμὸς τούτων ἐν Ἑλλάδι θὰ εἶναι περίπου 950. Ὑπάρχουν ἐπίσης πιθανῶς καὶ 10.000 πρακτικαὶ ἀδελφαί.

Αἱ Σχολαὶ Ἐπισκεπτριῶν Ἀδελφῶν ἐν Ἑλλάδι εἶναι ἡ Κρατικὴ Σχολὴ Ἐπισκεπτριῶν Ἀδελφῶν (1930), ἡ Σχολὴ Ἀδελφῶν τοῦ Εὐαγγελιμοῦ (1875), ἡ Σχολὴ Ἀδελφῶν καὶ Ἐπισκεπτριῶν Ἀδελφῶν τοῦ Ἑλλ. Ἐρ. Σταυροῦ (1924). Ἡ δύναμις τῆς Σχολῆς Ἐπισκεπτριῶν Ἀδελφῶν ἐν Ἀθήναις ἠὺξήθη προσφάτως ἀπὸ 95 εἰς 150 μαθητριάς. Νέαι σχολαὶ πρόκειται νὰ ἰδρυθοῦν εἰς Μυτιλήνην (τάξεις ἐκ 30 μαθητριῶν), εἰς Θεσσαλονίκην (50 μαθήτριαι καθεῖς ἕξ μῆνας καὶ εἰς τὴν Τρίπολιν διὰ 100 μαθητριάς. Ἐπὶ πλέον, ἔχουν γίνῃ σχέδια διὰ τὴν προσθήκην ἑνὸς θαλάμου 60 κλινῶν εἰς τὴν Σχολὴν τοῦ Ε.Ε.Σ. εἰς τὰς Ἀθήνας. Εἰς τὰς τρεῖς σχολὰς τῶν Ἀθηνῶν φοιτοῦν τῶρα 352 μαθήτριαι καὶ ἀποφοιτοῦν περίπου 100 μαθήτριαι κατ'έτος. Ἐπιπροσθέτως μελετᾶται ἡ ἰδρυσις 5 σχολῶν μονοετοῦς φοιτήσεως μέ συνολικόν ἀριθμὸν μαθητριῶν 330. Πιθανῶς δὲ νὰ ἐπεκταθῇ εἰς ταύτας ἡ φοίτησις εἰς τριετῆ. Μία ἐκ τῶν σχολῶν αὐτῶν θὰ ἰδρυθῇ εἰς τὸ Ἡράκλειον Κρήτης. Τῶρα ὑπάρχει εἰς τὰ Χανιά μία σχολὴ ἑμῆνου φοιτήσεως. Τὰ μαθήματα γίνονται εἰς τὸ Δημοτικὸν Νοσοκομεῖον διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἐθελοντριῶν ἀδελφῶν. Εἰς τὸ Ἡράκλειον λειτουργεῖ ὑπὸ τοῦ Ε.Ε. Σταυροῦ μία σχολὴ ἀδελφῶν ἑμῆνου φοιτήσεως. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐρεῦνης ἡ σχολὴ αὕτη διευθύνετο ὑπὸ μιᾶς ἀποφοίτουτῆς Σχολῆς Ἀδελφῶν τοῦ Ε.Ε. Σταυροῦ τῶν Ἀθηνῶν. Ὑπῆρχον ἐγγεγραμμένοι 19 ἐπιμελῶς ἐπιλεγεῖσαι δεσποινίδες. Ὁ κανονισμὸς περιλαμβάνει 3 μῆνας θεωρητικῆς διδασκαλίας καὶ 3 μῆνας πρακτικῆς ἐξασκήσεως εἰς νοσοκομεῖα. Μετὰ ταῦτα αἱ ἀπόφοιτοι υποχρεοῦνται νὰ ἐργάζωνται ἐπὶ τι χρονικόν διάστημα κάθε ἔτος διὰ νὰ ἀσκοῦνται. Ὁ σκοπὸς τῆς διδασκαλίας αὐτῆς εἶναι νὰ προετοι-

(32) Ἀφορᾷ ἀδελφάς νοσοκόμους καὶ ἐπισκεπτριάς ἀδελφάς. Νομοθετικόν διάταγμα 685. Ἐφημερίς τῆς Κυβερνήσεως Ἀρ. 24, Α' Τεύχος, 7 Μαΐου 1948.

μάζη δεσποινίδας ἐκ τῶν καλλιτέρων οἰκογενειῶν διὰ νά παρέχουν νοσοκομειακὴν βοήθειαν εἰς ἐπειγούσας περιπτώσεις π.χ. εἰς περίπτωσιν πολέμου.

Εἰς τὴν Κορίνθον ἡ νοσηλεία εἰς τὰ νοσοκομεία γίνεται κυρίως ὑπὸ πρακτικῶν ἀδελφῶν, πολλαὶ ἐκ τῶν ὁποίων ἔχουν μικρὰν ἢ ἀνεπαρκῆ κατάρτισιν. Ὡς πρὸς τὴν διδασκαλίαν π.χ. εἰς τὰ Χανιά, εἰς ὄμιλος μαθητοῦν γυμνασίου παύνει ἐπὶ ἓν ἔτος μαθήματα εἰς μίαν ἰδιωτικὴν παθολογικὴν, γυναικολογικὴν καὶ χειρουργικὴν κλινικὴν. Πράγματι, φαίνεται ὅτι γενικῶς τὰ νοσοκομεία καὶ αἱ ἰδιωτικαὶ κλινικαὶ προσλαμβάνουν κορασίδας με ἑστοιχειώδη μόρφωσιν καὶ κατ' οὐσίαν γίνονται ἱκαναὶ νά ἐκτελοῦν τὰ καθήκοντά των διὰ τῆς ἀσκήσεως καὶ τῆς πείρας τὴν ὁποίαν ἀποκοτῶν εἰς τὰ ἰδρύματα εἰς τὰ ὁποῖα ὑπηρετοῦν. Κατὰ συνέπειαν εἶναι δύσκολον νά στρατολογηθοῦν μαθήτριά νοσοκόμοι ἐκ τῶν καλλιτέρων οἰκογενειῶν. Εἰς μίαν Πολυκλινικὴν εἰς Ἡράκλειον ἡ διευθύνουσα ἀδελφή, μία διπλωματοῦχος νοσοκόμος, ἔχει 9 βοηθοὺς ὑπηρετοῦσαι ὑπὸ τῆς διαταγῆς τῆς καὶ δύο ἄνδρας νοσοκόμους. Ἡ στοιχειώδης διδασκαλία ἡ ὁποία γίνεται εἶναι δύο μαθήματα κάθε ἑβδομάδα τὰ ὁποῖα γίνονται ὑπὸ τῆς διευθυνούσης. Ἐπίσης, εἰς τὸ Κρατικὸν Νοσοκομεῖον Ρεθύμνου, 12 μαθήτριά αἱ ὁποῖα ἔχουν μόνον στοιχειώδη σχολικὴν μόρφωσιν ἀκούουν μαθήματα ἐπὶ τρεῖς μῆνας τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν μέρος τῆς ἐκπαίδευσέως των διὰ τὴν πρακτικὴν των ἐξάσκησιν. Γενικῶς πρέπει νά λεχθῆ ὅτι τὸ ἐπάγγελμα τῆς νοσοκόμου εἰς τὴν Κρήτην εὐρίσκεται ἀπὸ ἀπόψεως ἐξελίξεως ἐκὸς εἰς τὴν κατωτάτην βαθμίδα. Αἱ νοσοκόμοι θεωροῦνται ὡς βοηθοὶ αἱ ὁποῖα παίζουν τὸν ρόλον ὑπηρετοῦ διὰ τὸν ἄρρωστον.

Ὁ κατωτέρω πίναξ δίδει ἀναλυτικῶς τὸν ἀριθμὸν τῶν ὑπηρετούσων νοσοκόμων εἰς Κρήτην τὸ 1948 κατὰ κατηγορίας.

	Ὅλαι αἱ περιοχαί.	Δῆμοι	Κοινότητες
Ἐπισκέπτρια Ἀδελφαί	6	6	-
Διπλωματοῦχοι Νοσοκόμοι	3	3	-
Πρακτικά "	135	133	2
Σύνολον	144	142	2

Ἐκ τῶν ἑξ ἐπισκεπτριῶν ἀδελφῶν μία μόνον ἐξ αὐτῶν ἐργάζεται εἰς ὑγειονομικὸν κέντρον ἐν Κρήτη, εἶναι ὑπὸ ἀλληλος τοῦ ὑγειονομικοῦ κέντρου Χανίων. Φαίνεται δὲ ὅτι ἡ κυρία ὑπηρεσία τὴν ὁποῖαν προσφέρει περιορίζεται εἰς κλινικὰ καθήκοντα δίδουσα ὁδηγίας εἰς τοὺς προσερχομένους εἰς τὸ κέντρον καὶ βοηθοῦσα τὸν ἐν ὑπηρεσίᾳ ἰατρὸν τοῦ παθολογικοῦ ἰατρείου. Ἡ ἰδία διευθύνει ἐπίσης τοὺς ἐμβολιασμοὺς κατὰ τῆς εὐλογίας, διφθερίτιδος καὶ τυφοειδοῦς πυρετοῦ καὶ ἐφαρμόζει τὴν ἀντιλυσσικὴν θεραπείαν κατὰ PASTEUR εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι προσεβλήθησαν ὑπὸ λύσσης.

Ὅταν σημειωθῆ κρούσμα μεταδοτικῆς ἀσθενείας, εἰδικῶς εἰς τὸν δῆμον Χανίων, ἡ ἐπισκέπτρια ἀδελφή καλεῖται εἰς τὸ σπίτι διὰ νά κάμῃ μίαν ἐπιδημιολογικὴν ἔρευναν, διὰ νά ἐπιβάλλῃ ἀπομόνωσιν καὶ τὰ ἄλλα προφυλακτικὰ μέτρα, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν προφυλακτικῶν ἐμβολιασμῶν ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἔρχονται εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ ἀσθε-

νοῦς. Μία γραπτὴ ἔκθεσις τῶν συλλεχθέντων ἐπιδημιολογικῶν στοιχείων κατατίθεται εἰς τὸ ἀρχεῖον τοῦ ὑγειονομικοῦ κέντρου. Ἡ ἐπισκέπτρια ἀδελφή, εἰς περίπτωσιν ἐμφανίσεως κρουσμάτων τυφοειδοῦς πυρετοῦ εἰς διάφορα χωρία, εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ συνοδεύῃ τὸν ἐπόπτην ἐξυγιάνσεως. Μεταξὺ τῶν ὑπηρεσιῶν αὐτῆς περιλαμβάνονται καὶ ἐπισκέψεις κατ' οἶκον εἰς ασθενεῖς πάσχοντας ἐκ φυματιώσεως καὶ εἰς ἐπιτόκους. Γενικῶς, αἱ νοσηλευτικαὶ ὑπηρεσίαι ὑπερισχύουν τῶν ἀσχολιῶν εἰς τὸ πεδίον τῆς δημοσίας ὑγείας με κυριωτέραν ἀπασχόλησιν τὴν ἐν τῷ ὑγειονομικῷ Κέντρῳ ἀπασχόλησιν.

Εἰς τὸ ὑγειονομικόν κέντρον Χανίων καθὼς ἐπίσης εἰς τὰ ἱατροεῖα προστασίας μητρότητος καὶ παιδιοῦ τῆς ΠΙΚΠΑ, τὰ καθήκοντα τῆς ἐπισκεπτρίας ἐκτελοῦνται καὶ ὑπὸ ἄλλων νοσοκόμων, κατὰ τὸ μεγαλύτερον ποσοστὸν ὑπὸ πρακτικῶν ἀδελφῶν. Ἡ ἐπισκέπτρια ἀδελφή δημοσίας ὑγείας ἣ ὁποία ἐργάζεται εἰς τὸν Σταθμὸν BCG Χανίων, μετέχει ἐνὸς λίαν σημαντικοῦ τομέως τοῦ πεδίου δράσεως τῆς δημοσίας ὑγείας. Δύο ἐκ τῶν ἀδελφῶν ἐπισκεπτριῶν ἐργάζονται εἰς νοσοκομεῖα, αὐταὶ εἶναι ἡ Διευθύνουσα Ἀδελφή τοῦ Κρατικοῦ Νοσοκομείου Ρεθύμνου, καὶ ἡ Προϊσταμένη τῶν ἀδελφῶν τοῦ Δημοτικοῦ Νοσοκομείου Χανίων.

α) Ὑπηρεσίαι ἐξυγιάνσεως.

Ἡ Ὑπηρεσία Ὑγειονομικῆς Μηχανικῆς τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς ὠργανώθη τὸ 1936. Πλὴν τοῦ Διευθυντοῦ τὸ προσωπικόν αὐτῆς ἀποτελεῖται ἐξ ἐνὸς δευτέρου μηχανικοῦ καὶ δύο ἐποπτῶν.

Τὸ πρόγραμμά της περιλαμβάνει τὴν βελτίωσιν τῶν ἐγκαταστάσεων ὑδροῦσεως καὶ τῶν συστημάτων ἀποχετεύσεως εἰς τὰς ἀγροτικὰς κοινότητας καθὼς ἐπίσης ὑπηρεσίας ἀσχολουμένας με τοὺς κανονισμοὺς διὰ τὰς ὑδραυλικὰς ἐγκαταστάσεις καὶ τὴν χλωρίωσιν τοῦ ὕδατος εἰς περιπτώσεις ἀνάγκης. Φαίνεται ὅτι ὑπάρχει μικρὰ ἢ καθόλου σχέσις μεταξὺ αὐτοῦ τοῦ προσωπικοῦ ὑγειονομικῆς μηχανικῆς τοῦ κέντρου καὶ τῶν ἐποπτῶν ἐξυγιάνσεως τῶν τοπικῶν ὑγειονομικῶν κέντρων.

Τὸ Ὑπουργεῖον Ἐσωτερικῶν διατηρεῖ μίαν Τεχνικὴν Ὑπηρεσίαν διὰ τοὺς δήμους καὶ τὰς κοινότητας ἣ ὁποία ἀποτελεῖ τμημα τῆς ναμαρχιακῆς ὑπηρεσίας.

Εἰς τὸ πρόγραμμά της περιλαμβάνεται παροχὴ τεχνικῆς βοήθειας σχετικῶς με τὰς κεντρικὰς ἐγκαταστάσεις ὑδροῦσεως, τοὺς ὑπονόμους, τὰ δημόσια ἀνακουφιστήρια, τὴν ἀρδευσιν τὰς γεφύρας, τὰ σφαγεῖα, τὰ κοινοτικά πλυντήρια κλπ, ἐφ' ὅσον τὰ ἔργα ταῦτα χρηματοδοτοῦνται ὑπὸ τοπικῶν πόρων. Ἡ τεχνικὴ πλευρὰ τῶν ἔργων αὐτῶν εἶναι ἀρμοδιότης τῶν ἀρμοδίων γραφείων τῆς νομαρχίας. Ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἔργων γίνεται ὑπὸ ἰδιωτῶν διὰ συμβολαίων. Διὰ μικρὰ ἔργα χρειάζεται μόνον ἡ ἔγκρισις τοῦ Νομάρχου, ἀλλὰ αἱ μεγάλα ἔργολαβία παραπέμπονται εἰς μίαν κεντρικὴν τεχνικὴν ὑπηρεσίαν. Οἱ πόροι καὶ ἡ ἐργασία διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ προσφέρονται ὑπὸ τῶν τοπικῶν ἀρχῶν, ἀλλὰ οἱ τοπικοὶ αὐτοὶ πόροι ἐνισχύονται διὰ κυβερνητικῶν ἐπιχορηγήσεων. Δέν ὑπάρχει ἐπαφή μεταξὺ τῶν Τεχνικῶν Ὑπηρεσιῶν τῶν νομῶν καὶ τῶν ἐποπτῶν ἐξυγιάνσεως τῶν ὑγειονομικῶν κέντρων. Τὸ προσωπικόν καὶ ἡ δρᾶσις τῶν Τεχνικῶν Ὑπηρεσιῶν αὐτῶν, δέν

Έχουν έκόμη φθάση τό προπολεμικόν των επίπεδον.

Τό 'Υπουργείον Δημοσίων Έργων διατηρεῖ μίαν Διεύθυνσιν καί νομαρχιακάς τεχνικάς υπηρεσίας εἰς Κρήτην. Εἰς τό πρόγραμμα του περιλαμβάνονται, αἱ δημοσίοι ὁδοί, οἱ λιμένες, τά ἔργα ἀποστραγγίσεως, ὁ ἔλεγχος πλημμυρῶν, τά ἀεροδρόμια καί ὑδροηλεκτρικά ἔργα, καθώς ἐπίσης καί βοηθητικά ὑπηρεσίαί ἐκτελούμεναι διά τοῦ 'Υπουργείου Μεταφορῶν. Ἐάν αἱ δαπάναι τῶν τεχνικῶν ἔργων τῶν δήμων καί κοινοτήτων τῶν ἐκτελουμένων ὑπό τῶν νομαρχιακῶν τεχνικῶν ὑπηρεσιῶν ὑπερβαίνουν ἕν ὑπό τοῦ νόμου καθωρισμένον ὕψος, τότε ζητεῖται καί ἡ ἔγκρισις τῆς 'Υπηρεσίας Δημοσίων Έργων τοῦ Νομοῦ, τῆς Διευθύνσεως Δημοσίων Έργων τῆς νήσου ἢ τοῦ κεντρικοῦ Διοικητοῦ κατόπιν γνωματεύσεως μιᾶς Τεχνικῆς Επιτροπῆς. Ἐάν τά ποσά χορηγηθοῦν ὑπό τῆς κεντρικῆς διοικήσεως ἢ 'Υπηρεσίας Δημοσίων Έργων τοῦ Νομοῦ εἶναι ὑπεύθυνος διά τήν μελέτην καί τήν ἐποπτεῖαν τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἔργων. Ἐάν πάλιν τά κεφάλαια χορηγηθοῦν ὑπό τῶν τοπικῶν ἀρχῶν, τότε αἱ Τεχνικάι Νομαρχιακαί 'Υπηρεσίαί τά ἔχουν αὐτά ὑπό τήν δικαιοδοσίαν των, ἐκτός τῶν ἀνωτέρω ἀναφερθεισῶν περιπτώσεων. Ἀριθμός τις ἄλλων 'Υπουργείων προσφέρει ἐπίσης ὑπηρεσίας. Τό 'Υπουργεῖον Γεωργίας διατηρεῖ κτηνιάτρους εἰς Χανιά καί Ἡράκλειον. Τό 'Υπουργεῖον Ἀνοικοδομήσεως ἔχει τήν μέριμνα τῆς οἰκιστικῆς ἀναπτύξεως καί τῶν οἰκιστικῶν ἔργων εἰς Κρήτην, εἰδικῶς ἕν σχέσει πρὸς τήν ἀποκατάστασιν τῶν καταστραφέντων, κατὰ τήν διάρκειαν τοῦ πολέμου ὑπό τῶν Γερμανῶν, χωρίων. Τό 'Υπουργεῖον Οἰκονομικῶν διατηρεῖ χημικά ἐργαστήρια εἰς Χανιά καί Ἡράκλειον, τά ὁποῖα προσφέρουν ὑπηρεσίας εἰς τοὺς ἀρμοδίους διά τήν δημοσίαν ὑγείαν διά (α) τῆς χημικῆς ἀναλύσεως τῶν πρὸς πώλησιν τροφίμων, (β) τῆς χημικῆς ἀναλύσεως τοῦ πρὸς πώλησιν γάλακτος, πρὸς διαπίστωσιν τυχόν νοθείας καί τῆς ποσότητος τῆς ἐκ λίπους περιεκτικότητος καί (γ) τῆς χημικῆς ἀναλύσεως τοῦ ἐλαιολάδου πρὸς διαπίστωσιν τῆς τοξικότητος καί ὀξύτητός του. Ἀνεφέρθη ἤδη ἡ ἀρμοδιότης τοῦ 'Υπουργείου Παιδείας ἐπὶ τῆς ὑγιεινῆς τῶν σχολικῶν κτιρίων. Ἀφ' ἑτέρου αἱ μαγαλύτεροι Δήμοι ἕν Κρήτη διατηροῦν ὑπηρεσίας διά τήν λειτουργίαν τῆς κεντρικῆς ὑδρεύσεως καί τοῦ ἀποχετευτικοῦ συστήματος καθώς ἐπίσης καί διά τήν συλλογήν καί διάθεσιν τῶν ἀπορριμμάτων. Τό 'Υπουργεῖον Ὑγιεινῆς διά μέσου τῶν κατὰ νομοῦς ὑγειονομικῶν κέντρων διαθέτει ἐπόπτας ἐξυγιάνσεως καί ἀπολυμαντάς. Ἄλλαι ὀργανώσεις συμβάλλουν ἐπίσης σημαντικῶς εἰς τήν ὑγειονομικὴν βελτίωσιν. Ἡ Παγκόσμιος Ὀργάνωσις Ὑγείας διατηρεῖ μίαν ὑπηρεσίαν εἰς Κρήτην ἢ ὁποῖα ἀποτελεῖται ὑπό ἑνὸς ἰκανοῦ ὑγειονολόγου μηχανικοῦ, ἑνὸς σχεδιαστοῦ καί ἄλλοτε ἄλλου ἀριθμοῦ ἐπιστατῶν (ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τῶν ὑπό ἐκτέλεσιν ἔργων). Τά γραφεῖα τῆς ὑπηρεσίας αὐτῆς στεγάζονται ἐντὸς τοῦ κτιρίου τῆς Νομαρχίας εἰς Ἡράκλειον καί χρησιμοποιεῖ συγκοινωνιακά μέσα ἀπὸ κοινού μετὰ τῆς κεντρικῆς 'Υπηρεσίας Καταπολεμήσεως Ἐλονοσίας τῆς Νήσου. Ἄν καί ὁλόκληρος ἡ Κρήτη ἀποτελεῖ πεδῖον δράσεως διά τὸν μηχανικόν τοῦτον ἢ προσοχή του στρέφεται κυρίως πρὸς τοὺς νομοῦς Ἡρακλείου καί Λασιθίου. Ἡ ὑπηρεσία αὐτὴ ἀσχολεῖται κυρίως μετὰ τὰς ἐγκαταστάσεις τὰς σχετικὰς μετὰ τήν ἐξυγιάνσιν τῶν κοινοτήτων - ὕδρευσις, δημόσια ἀνακουφιστήρια, κλπ. Τό 'Υπουργεῖον Ὑγιεινῆς διαθέτει τοὺς ἀπαιτούμενους πόρους διά τὰς τεχνικάς ὑπηρεσίας, τήν ἐπίβλεψιν τῶν ἔργων καθώς καί διά τήν προμήθειαν τῶν ὑλικῶν, τά ὁποῖα δέν εἶναι δυνατόν νά ἐξευρεθῶσι τοπικῶς, ὡς τό τσιμέντο καί οἱ σωλήνες, αἱ κοινότητες ἀφ' ἑτέρου προσφέρουν τήν ἐργασίαν καί

Οικοδόμησις οίκων ὑπὸ τοῦ Ἐπιχειρηματικοῦ Ἐπιχειρηματισμοῦ. Τὸ λευκὸν κτίριον εἶναι Ἐλαιοτριβεῖον.

3637

Ἡ Ἀγορὰ τῶν Κανίων.

ύλικά τὰ ὁποῖα ἐξευρίσκονται τοπικῶς. Ἀπό ἀπόψεως ὀργανώσεως ἡ ὑπηρεσία αὐτή εἶναι ἀνεξάρτητος τῶν ὑγειονομικῶν κέντρων ἀλλὰ συνοργάζεται μετὰ τῶν νομιάτρων ἐπὶ ζητημάτων, ὡς ἡ ἐκλογή οἰκοπέδων διὰ νέα ἔργα. Προσέτι, ἐφιστᾶται ἰδιαιτέως ἡ προσοχή ἐπὶ μιᾶς ἄλλης ὀργανώσεως δρώσης ἐν Ἑλλάδι, τῆς ΑΔΟΣ. Ἡ ΑΔΟΣ διατηρεῖ μίαν τεχνικὴν ὑπηρεσίαν καὶ ἀναπτύσσει ἐν πρόγραμμα μεγάλης σημασίας. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν τεσσάρων προσεχῶν ἐτῶν μελετᾶται ἡ ἐκτέλεσις ἔργων διὰ τὴν βελτίωσιν τῶν συστημάτων ὑδρεύσεως ἐν Ἑλλάδι, διὰ τὴν τοποθέτησιν νέων συστημάτων εἰς πόλεις κάτω τῶν 10.000 κατοίκων, ὅπου ὑπάρχει μεγάλη νύσθησις ἐκ νόσων προερχομένων ἐξ ὑδρικής μολύνσεως.

Αἱ δαπάναι διὰ κάθε ἔτος εἶναι περίπου αἱ ἀκόλουθοι:

1948 - 49	§ 850.000
1949 - 50	§ 1.540.000
1950 - 51	§ 1.395.000
1951 - 52	§ 520.000

ἢτοι ἡ συνολικὴ δαπάνη διὰ τὴν περίοδον τῶν τεσσάρων ἐτῶν:
§ 4.315.000.

Τέσσαρες ἐπόπται ἐξυγιάνσεως ἐργάζονται εἰς τὸ ὑγειονομικὸν κέντρον Κανίων, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ εἰς ἀπασχολεῖται, προσωρινῶς, ὡς ἐπόπτης ἐλονοσίας, ὑπάρχει ἐπίσης εἰς ἀπολυμαντής. Καίτοι προβλέπονται θέσεις διὰ ἐπόπτας ἐξυγιάνσεως εἰς τὰ ὑγειονομικὰ κέντρα Β' τάξεως, ἐν τούτοις, τὰ ὑγειονομικὰ κέντρα Ρεθύμνου καὶ Ἡρακλείου στεροῦνται τοιοῦτων. Εἰς ἐπόπτης ἐξυγιάνσεως χρησιμοποιεῖται εἰς τὸν νομόν Λασιθίου ἀλλὰ χρησιμοποιεῖται ἐπίσης καὶ ὡς ἐπόπτης ἐλονοσίας. Ὑπάρχει εἰς ἀπολυμαντής προσηρτημένος εἰς τὸ ὑγειονομικὸν κέντρον Ρεθύμνου καὶ εἰς ἄλλος ὑπηρετεῖ εἰς τὸ Δημοτικὸν Νοσοκομεῖον εἰς Ἡράκλειον. Τὰ προσόντα τοῦ ἐπόπτου ἐξυγιάνσεως εἶναι, ἀπολυτήριον γυμνασίου ἢ ἀπολυτήριον τῆς ὑγειονομικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν μετὰ παρακολούθησιν εἰδικῶν μαθημάτων διὰ ἐπόπτας ἐξυγιάνσεως. Τὰ προσόντα τοῦ ἀπολυμαντοῦ εἶναι, ἀπολυτήριον δημοτικοῦ καὶ δωδεκάμηνος παρακολούθησις εἰδικῶν μαθημάτων διὰ ἀπολυμαντᾶς τὰ ὁποῖα γίνονται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς. Οἱ ἐπόπται ἐξυγιάνσεως ὑποτίθεται ὅτι πρέπει νὰ διαθέτουν 10 ἡμέρας κατὰ μῆνα διὰ περιόδους τὴν ὑπαιθρον. Αἱ ὑπηρεσίαι των περιλαμβάνουν: α) τὴν ἐπιθεώρησιν τῶν καταστημάτων διαθέσεως τροφίμων β) τὴν ἐφαρμογὴν τῶν μέτρων καταπολεμησεως τῶν λοιμωδῶν (μεταδοτικῶν) νόσων γ) τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ προγράμματος ὑδρεύσεως τῶν οἰκιῶν καὶ τῶν ἀποχετεύσεων καὶ δ) τὴν ἐποπτείαν μαρικῶν δημοσίων χώρων, ὡς ξενοδοχείων καὶ κουρείων. Ἡ ἐργασία τοῦ ἀπολυμαντοῦ περιλαμβάνει τὴν τελικὴν ἀπολύμανσιν, ὡς ἂν ἐμφανίζεται λοιμῶδες τι νόσημα, καὶ ἐπίσης τὰς μυοκτονίας καὶ τὴν ἀποφθειρίασιν διὰ DDT κυρίως μαθητῶν, φυλακισμένων κλπ.

Κοινοτικά Ὑδρεύσεις καὶ δίκτυα ἀποχετεύσεως. Ἡ προμήθεια τοῦ ὕδατος ἐν Κρήτῃ γίνεται διὰ δεξαμενῶν, φρεάτων, πηγῶν καὶ χειμάρρων.

Μετά τόν Μάρτιον τὰ χιόνια λιώνουν εἰστά βουνά καί τό ὕδωρ ρέει διά μέσου ἀσβεστολιθικῶν πετρωμάτων καί σχηματίζονται πηγαί καί χειμάρροι. Κατά τόν χειμῶνα καί τήν ἀνοιξιν τό ὕδωρ εἶναι ἐπαρκές, ἀλλά κατά τό θέρος πολλά φρέατα καί πηγαί ξηραίνονται καί ἡ στάθμη τοῦ ὕδατος κατέρχεται. Τό ὕδωρ τῶν ποταμῶν δύναται νά ἐλαττωθῇ εἰς ὀλίγας σταγόνας. Τά μέσα ἀντλήσεως τοῦ ὕδατος ἐκ τῶν φρεάτων συνήθως δέν εἶναι ικανοποιητικά. Ὅλα τὰ χωρία ἔχουν εἴτε φρέατα εἴτε πηγάς ἢ στέρνας καί τό ὕδωρ δύναται ν' ἀποθηκευθῇ ἐντός ντεποζίτων. Ἐκτός τούτου, τό νερό εἰς τινες περιπτώσεις διοχετεύεται διά σωλήνων ἀπό τάς πηγάς τās εὐρισκομένας ἔξω τῶν χωρίων εἰς ὕδατοδεξαμενάς καί ἐκεῖθεν διανέμεται διά **κοινοχρήστων** κρουνῶν εἰς διάφορα μέρη τῆς κοινότητος. Εἰς πολλάς περιοχάς ὑπάρχει ἀνεπαρκῆς ὕδρευσις κατά τās ξηράς ἐποχάς τοῦ ἔτους.

Οἱ ἐπόπται ἐξυγιάνσεως τοῦ Ὑγειονομικοῦ Κέντρου Χανίων ἐπισκέπτονται κατά καιροῦς τās ἐγκαταστάσεις ὕδρευσεως τῶν ἀγροτικῶν κοινοτήτων, λέγεται ὅτι ὑπάρχουν εἰς τούς νομούς περίπου 500 στέρναι καί ἄνω τῶν 1000 φρεάτων καί πηγῶν, τὰ 500 περίπου ἐξ αὐτῶν ἐφοδιάζουν τούς κατοίκους μέ ὕδωρ διά οἰκιακῆν χρήσιν. Αἱ στέρναι καί τὰ ντεπόζιτα ἀπολυμαίνονται διά χλωρασβεστίου. Τά φρέατα τὰ ὁποῖα προμηθεύουν νερό οἰκιακῆς χρήσεως ὑποστηρίζεται ὅτι κατά 90% εἶναι προφυλαγμένα ἀπό μόλυνσιν διά τοῦ στομίου ἢ διά τοῦ ἐδάφους, ἀντλῖαι ὅμως διαθέτουν μόνον τὰ 20% τῶν φρεάτων τούτων. Εἰς τόν νομόν Ρεθύμνου τό μεγαλύτερον ποσοστόν ὕδατος οἰκιακῆς χρήσεως διά τās κοινότητας λαμβάνεται ἀπό πηγάς. Κατά τούς γενομένους ὑπολογισμούς εἰς τās τέσσαρας ἐπαρχίας τοῦ νομοῦ ἡ τοιαύτη προμήθεια ὕδατος κυμαίνεται ἀπό 50-92%. Αἱ στέρναι εἶναι σχετικῶς ὀλίγαι. Εἰς τόν νομόν Ἡρακλείου ὑπολογίζεται ὅτι 38% περίπου τοῦ ὕδατος οἰκιακῆς χρήσεως λαμβάνεται ἀπό φρέατα, καί εἰς τόν νομόν Λασηθίου ἡ ὕδρευσις διά φρεάτων γίνεται κατ' ἀνάλογίαν 30-80%. Αἱ πηγαί πρὸς παροχὴν ὕδατος οἰκιακῆς χρήσεως εἰς τόν νομόν Λασηθίου εἶναι σχετικῶς ὀλίγαι.

Ὡς πρὸς τήν ἀποχέτευσιν εἰς τās κοινότητας τῆς Κρήτης ἡ μόλυνσις τοῦ ἐδάφους εἶναι σύνθητες φαινόμενον. Ἄν καί ἐλέχθη ὅτι εἰς τόν νομόν Χανίων ἔχει ἐφαρμοσθῇ ἐν εὐρῷ πρόγραμμα διαφωτισεως καί παρ' ὅλον ὅτι ὁ τυφοειδῆς πυρετός ἐνδημεῖ εἰς πολλά χωρία τῆς Κρήτης, ἐν τούτοις ὅλαι αἱ προσπάθεια πρὸς ἐπίτευξιν συνεργασίας διά τήν δημιουργίαν ὑγιεινῶν ἐγκαταστάσεων διά τήν διάθεσιν τῶν ἀποχωρημάτων ἀπέτυχον. Μόνον μερικαί οἰκίαι ἔχουν ἀποχωρητήρια εἰς τόν νομόν Χανίων. Εἰς τόν νομόν Λασηθίου ὑπολογίζεται ὅτι μόνον τὰ 3 ἕως 10% τῶν οἰκιῶν, εἰς κάθε ἐπαρχίαν, διαθέτουν ἀποχωρητήρια καί εἰς τό Ρεθύμνον τὰ 40 ἕως 60%. Εἰς τόν νομόν Ἡρακλείου τό ποσοστόν ἀνέρχεται εἰς 25% δι' ὁλόκληρον τόν νομόν, πλὴν τῆς πόλεως τοῦ Ἡρακλείου.

Ὁ ἀριθμός τῶν κοινοτήτων εἰς Κρήτην αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἐγκαταστήσῃ κεντρικὴν ὕδρευσιν καί δίκτυον ὑπονόμων συνεχῶς αὐξάνει.

Ἀποσπάσματα ἀπό σημειώσεις Ἡμερολογίου

" Τό πλέον ἐνδιαφέρον σημεῖον τοῦ ταξειδίου σήμερα ἦταν ἡ ἐπίσκεψις τοῦ χωρίου Ζάρος - τό χωριό μέ τό πολύ νερό. Μόλις φθάσαμε συναντηθήκαμε μέ τόν Πρόεδρο τοῦ Γεωργικοῦ Συνεταιρισμοῦ τόν ἰατρό καί τόν πρόεδρο τῆς κοινότητος. Γι' αὐτούς τό πλέον ἐνδιαφέρον χαρακτηριστικόν τῆς κοινότητος ἦταν ἡ πηγὴ μέ τό πολύ νερό. Μᾶς εἶπαν ὅτι ἀπέχει πέντε λεπτά ἀλλά χρειασθήκαμε μισή ὥρα περίπου πορείας μέχρι τοῦς πρόποδας ἑνός βραχώδους βουνουῦπου ἀντελήφθη ὁ MACINTOSH ὅτι ἀνέβλυζε τό νερό, διότι ἐσχηματίζετο ἕνα ἰσχυρό ρεῦμα ἀπ' αὐτὴ τὴν πηγὴ. Πράγματι, ἡ πηγὴ αὐτὴ ἦταν γνωστὴ εἰς τοὺς ἀρχαίους, διότι ὄχι πολύ μακρὰ ὑπῆρχαν τὰ εἰρηλίκια μιᾶς δεξαμενῆς χρονολογουμένης ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μίνωος. Ἡ πηγὴ αὐτὴ ἐφοδιάζει τό χωριό μέ μεγάλη ποσότητα νεροῦ γιὰ γεωργικούς σκοπούς - δηλ. γιὰ ἄρδευση, λειτουργία ἑνός μύλου καί ἑνός ἐλαιοτριβεύου. Ἐφοδιάζει μέ νερό μία κολυμβητικὴ δεξαμενὴ καί ἕνα ὑδροηλεκτρικὸ ἐργοστάσιον κατασκευασθέντα ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς. Ἡ πισσίνα ὑπάρχει ἀκόμα ἀλλὰ τό ἐργοστάσιον κατεστράφη πρό τῆς ἀναχωρήσεως τῶν Γερμανῶν. Κοντὰ στὴν πηγὴ αὐτὴ ὑπάρχει καί μία ἄλλη ἡ ὁποία δίδει στό χωριό πόσιμο νερό πού διοχετεύεται μέ σωλῆνες σέ δεξαμενὲς ἀπὸ τίς ὁποῖες διαμοιράζεται ὅλο τό χωριό μέ ἕνα τέλειο δίκτυο - πράγματι σέ κάθε σπίτι ὑπάρχει μιὰ βρύση. Πρὶν ἐγκατασταθοῦν οἱ δεξαμενὲς ἐβασίλευεν ὁ τύφος - 50 περίπου περιστατικά τὸν χρόνον. Τώρα δὲν ὑπάρχουν περιστατικά τύφου παρά μόνον σποραδικά. Ἀποτέλεσμα τῆς ἀφθονοῦ καταναλώσεως ὕδατος διὰ γεωργικούς σκοπούς εἶναι νὰ ἔχουν δύο συγκομιδὲς τὸν χρόνον πολλῶν προϊόντων σὰν τὴν πατάτα, ἡ ὁποία εἶναι ἕνα σπουδαῖο προϊόν τοῦ τόπου. Συγχρόνως ὅμως ἡ εὐλογημένη διὰ τὴν γεωργία ἀφθονία τοῦ νεροῦ ἦταν καταστρεπτικὴ ἀπὸ ἀπόψεως ὑγιεινῆς, διότι ὡς τελευταῖα ἡ ἐλονοσία ἦταν πολὺ διαδεδομένη - 500 περιστατικά περίπου τὸν χρόνον, σύμφωνα μέ ὅσα μοῦ εἶπε ὁ γιαντρός, τώρα ὅμως μέ τὴν ἄμεσον ὑποχώρησιν τῆς ἐλονοσίας διὰ τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ DDT, ἡ γεωργικὴ ἐκμετάλλευσιν τοῦ νεροῦ γίνεται ἀπρόσκοπτα. Μέ τὸν περιορισμό τῶν καταστρεπτικῶν αὐτῶν ἀσθενειῶν, τοῦ τύφου καί τῆς ἐλονοσίας φανερώθηκε ἡ σπουδαιότης τῆς ἀφθονίας τοῦ ὕδατος ὡς παράγοντος γιὰ τὴν ἀνάπτυξιν καί εὐημερίαν τοῦ χωρίου Ζάρος ἑνός Κρητικοῦ χωριοῦ μέ πολύ νερό".

(Σημειώσεις Ἡμερολογίου, Τρίτη, 2 Νοεμβρίου 1948)

Ζάρος τό χωριό μέ τό πολύ νερό

Πηγή

Ύδατοδεξαμενή

Βρύση σέ κάθε σπίτι.

Δημοσία κρήνη γιά κάθε χρήση.

Παραδείγματος χάριν, εις τόν νομόν 'Ηρακλείου υπολογίζεται ότι υπάρχουν 20 χωρία εις τά οποία εγκατεστάθη δίκτυον κεντρικῆς ὑδρεύσεως καί 10 χωρία εις τά οποία εγκατεστάθη σύστημα ὑπονόμων. Εἰς τόν νομόν Λασισηθίου εἰς τά 10% περίπου τῶν κοινοτήτων τοῦ νομοῦ υπάρχουν εγκαταστάσεις κεντρικῆς ὑδρεύσεως. Τό πλεονάζον ὕδωρ οἰκιακῆς χρήσεως χρησιμοποιεῖται διά ἄρδευσιν. Ἐκ τῶν 40 κοινοτήτων τῶν συμπεριλαμβανομένων εἰς τήν ὑπό μελέτην περιοχὴν, ἡ ὁποία ἐλήφθη ὡς ἀντιπροσωπευτικόν δείγμα, υπάρχουν στοιχεῖα διὰ 13 κοινοτήτας εἰς τὰς ὁποίας ἔχουν καταβληθῆ προσπίθεται ὑγειονομικῶν μέτρων ὡς ἡ κατασκευὴ δημοσίων ἀποχωρητηρίων, εγκαταστάσεις μιᾶς ἀντλίας, ἀποξήρανσις ἐλών, ἐπιδιόρθωσις τῶν ὑδατοδεξαμενῶν, ἀποπεράτωσις δικτύου ὑδρεύσεως.

Ἑγειονομικὴ Ἐπιθεώρησις καταστημάτων τροφίμων καὶ ἄλλων καταστημάτων ἐξυπηρετήσεως τοῦ κοινού. Συχναὶ ἐπιθεωρήσεις γίνονται εἰς καταστήματα τροφίμων εἰς Κρήτην. Τὰ ἐστιατόρια τῶν Χανίων, ἀγοραῖ τροφίμων, τὰ ἀρτοποιεῖα, τὰ καφενεῖα, τὰ ξενοδοχεῖα, τὰ κρεοπωλεῖα, τὰ ζαχαροπλαστεῖα, τὰ καταστήματα παρασκευῆς παγωτῶν, τὰ γαλακτοπωλεῖα καὶ τὰ καφενεῖα ἐπιθεωροῦνται. Εἰς τὰ καταστήματα ταῦτα πρέπει νὰ χορηγῆται ἄδεια λειτουργίας καὶ οἱ ὑπάλληλοι τῶν εἶναι ἐγγεγραμμένοι εἰς σχετικὰ μητρώα. Ἐκδίδεται δι' ἕκαστον τούτων βιβλίον ἐν ταυτότητος μὲ στοιχεῖα ἰατρικῆς ἐξετάσεως. Ἡ ἔκθεσις τοῦ ἐπόπτου γράφεται εἰς τρία ἀντίγραφα - ἓν δίδεται εἰς τόν ἰδιοκτήτην τοῦ καταστήματος, ἓν εἰς τήν ἀστυνομίαν καὶ ἓν κρατεῖται εἰς τὰ ἀρχεῖα τοῦ ὑγειονομικοῦ κέντρου. Ἐάν δέν ἐκτελεσθοῦν αἱ διαταγαὶ ὕστερα ἀπὸ δευτέραν εἰδοποίησιν, οἱ παραβάται τῶν ἐν ἰσχύϊ ὑγειονομικῶν διατάξεων καταγγέρονται. Ἐν ἀρχεῖον τῶν ἐκθέσεων τηρεῖται εἰς τό ὑγειονομικόν κέντρον. Τὰ βουστάσια εἰς τὰ Χανιά δέν ἐπιθεωροῦνται. Τό διανεμόμενον γάλα καὶ ἐκείνο τό ὁποῖον χρησιμοποιεῖται διά τήν κατασκευὴν παγωτῶν κατὰ κανόνα βράζεται. Ἐνῶ τό γάλα ἐξετάζεται εἰς τὰ χημικὰ ἐργαστήρια διὰ νοιθειανδέν ἐξετάζεται καὶ μικροβιολογικῶς. Ἐκτός τῆς περιοχῆς τοῦ δήμου Χανίων δέν γίνονται ἐπιθεωρήσεις ὑπὸ ὑγειονομικῶν ὑπαλλήλων. Ἡ τοπικὴ ἀστυνομία, ἐν τούτοις, ἐπιθεωρεῖ μέχρις ἐνός βαθμοῦ, τὰ καταστήματα τροφίμων, τὰ εὐρισκόμενα ὑπὸ τήν δικαιοδοσίαν τῆς. Τό ἀσχολούμενον μὲ τὰ τρόφιμα προσωπικόν δέν ἔχει καταγραφῆ. Εἰς Λασισηθίον ἡ ἐπιθεώρησις τῶν καταστημάτων τροφίμων γίνεται εἰς ὅλον τόν νομόν, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν κοινοτήτων. Δελτία ταυτότητος ἔχουν χορηγηθῆ εἰς τοὺς καταστηματάρχας καὶ τοὺς ὑπαλλήλους, οἱ ὁποῖοι καὶ ὑποβάλλονται εἰς ἰατρικὴν ἐξέτασιν. Εἰς Ρέθυμνον καὶ Ἡράκλειον οἱ νομῖατροι ἐκτελοῦν καὶ καθήκοντα ὑγειονομικῶν Ἐπιθεωρητῶν.

Ὁ κτηνίατρος τοῦ νομοῦ Χανίων εἶναι ἐπίσης Διευθυντῆς τῆς κτηνιατρικῆς Ἑπηρεσίας τῆς Γενικῆς Διοικήσεως Κρήτης, ἡ ὁποία ἐνδιαφέρεται δι' ὅλοκληρον τήν νῆσον. Οὗτος ἐπιθεωρεῖ τὰ σφάγια εἰς τὰ Χανιά τακτικῶς καθὼς ἐπίσης ἐνίοτε καὶ τὰ χωρία. Εἰς ἀναλογία μεγαλύτεραν τοῦ 80% ἀνευρίσκονται κύστεις ἐχθινοκόκκων εἰς τοὺς πνεύμονας καὶ τό ἥπαρ τῶν προβάτων, ἡλικίας ἀνω τῶν τριῶν ἐτῶν. Ἡ διστομιάσις (FASCIOLA HEPATICA) συναντᾶται συχνά. Ὁ

Δημόσια 'Αποχωρητήρια ('Ιεράπτερα - Κρήτη)

Δοχεϊον 'Απορριμμάτων (Νεάπολις - Κρήτη)

Κάτω Χωρίον Κρήτης

Κρήνη καί Κοινοτικόν Πλυντήριον

Τό πλεονάζον καί τό χρησιμοποιηθέν ὕδωρ τῆς ἀνωτέρω Κρήνης συλλέγεται εἰς τήν δεξιμενήν αὐτήν καί χρησιμοποιεῖται πρὸς ἄρδευσιν.

κτηνίατρος δέν εξετάζει τά γαλακτοφόρα ζῶα - πρόβατα, αίγας, άγελάδας. Αί άγελάδες όμως υπεβλήθησαν προσφάτως είς εξέτασιν διά τήν φυματίωσιν. Είς όλίγα ζῶα παρατηρήθη θετική αντίδοσις. Τά πρόβατα καί αί αίγες δέν έπισχον εκ φυματίωσης. Ο νομοκτηνίατρος βοήθει τούς κτηνοτρόφους είς τά κτηνιατρικά τους προβλήματα. Οί χοίροι έμβολιάζονται εναντίον τής χολέρας, καί γενικώς όλα τά ζῶα έμβολιάζονται κατά του άνθρακος. Η δραστηριότης του νομοκτηνιατρού είς τήν ύπαιθρον παρακλύεται λόγω τής έλλείψεως αυτοκιμήτου. Είς τό Ηράκλειον λειτουργεί μία παρομοία ύπηρεσία. Ο ύπηρετών ενταϋθα νομοκτηνίατρος είναι καί ίατρός. Έν συγχρονισμένον σφαγείον καταστραφέν υπό των Γερμανών δέν έχει ακόμη αποκατασταθή. Βοοειδή, πρόβατα, αίγες, κλπ. σφάζονται κατά μεγάλους αριθμούς. Ο μελιταίος πυρετός επικρατεί είς τήν περιοχήν Ηρακλείου τής Κρήτης καί ο τυρός είναι ο κυριώτερος φορέυς του αίτίου τής νόσου. Πολλά εκ των ζῶων πάσχουν εκ πυρετού του Τέζας. Ζῶα πάσχοντα εκ τοιούτων νόσων καθώς επίσης καί εκείνα τά όποια είναι κατάλληλα διά αναπαραγωγήν ή εργασία, δέν επιτρέπεται νά σφάζονται. Είς περίπτωσιν άπουσίας κτηνίατρου (καθώς προβλέπεται υπό του νόμου) ο νομίατρος εκτελεί τά καθήκοντα του π.χ. τήν επιθεώρησιν των σφαγείων από άπόψεως ύγιεινής.

Μυοκτονία, Αποφθειρίσις. Υπάρχει είς Κρήτην μεγάλος αριθμός μυών. Η ύπηρεσία μυοκτονίας είς τά Χανιά διευθύνεται υπό του απολυμαντου του ύγειονομικού κέντρου καί ή δράσις της περιορίζεται προς τό παρόν, εντός τής περιοχής του δήμου Χανίων, όπου γίνονται μηνιαία επιθεωρήσεις είς τά εμπορικά τμήματα τής πόλεως, καί κατά διαστήματα αί ύπηρεσία απολυμάνσεως επισκέπτονται τά ιστιοφόρα τά εύρισκόμενα εντός του λιμένος. Οί μύς έξοντώνονται διά τής χρησιμοποίησεως του "ΙΟΥΟ". Καίτοι δέν έχει παρατηρηθή πανώλης εν Κρήτη εν τούτοις είναι σημαντικόν τό ότι επιτυγχάνεται μία σοβαρά ελάττωσις των μυών. Τό μέτρον τουτο αποβαίνει εν σωτήριον μέσον εναντίον τής σοβαράς αυτής άπειλής καί συντελεί επίσης είς τήν διατήρησιν των τροφών λόγω τής επ' αυτών καταστρεπτικής δράσεως των μυών. Τό DDT χρησιμοποιείται υπό του απολυμαντου διά τήν αποφθείρωσιν των μαθητών, των κρατουμένων είς φυλακάς κλπ. Η ύπηρεσία αυτή είναι πολύ χρήσιμος καί από άπόψεως άτομικής ύγιεινής καί ως προληπτικόν μέτρον κατά του έξανθηματικού τύπου, είς περίπτωσιν ενσκήψεως επιδημίας είς τήν νήσον. Η δραστηριότης τής ύπηρεσίας αυτής φαίνεται ότι περιορίζεται μόνον εντός των Χανίων, ή ανάγκη όμως τής επεκτάσεως της είς όλην τήν νήσον δέν φαίνεται επιβεβλημένη λόγω τής εφαρμογής του μέτρου ψεκασμού των οίκων διά DDT προς καταπολέμησιν τής έλονοσίας είς όλόκληρον τήν νήσον.

Δημοτικά Τεχνικά Υπηρεσία. Τό Τμήμα του προγράμματος των ύπηρεσιών τούτων, τό όποιον ενδιαφέρει άμέσως τούς ασχολουμένους με τήν δημοσίαν ύγείαν, περιλαμβάνει τά δίκτυα κεντρικής ύδρεύσεως, τά δίκτυα ύπονόμων καί τήν συλλογήν καί διάθεσιν των άπορριμμάτων καί τής κόπρου. Καίτοι αί ύπηρεσίαί αυται διερευνήθησαν είς έκαστον των κυριωτέρων δήμων, ή παρούσα έκθεσις περιορίζεται είς μίαν άπαρ θμισιν μόνον των κυριωτέρων χαρακτηριστικών των ύπηρεσιών αυτών.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὕδρευσιν, αἱ πηγαὶ προελεύσεως τοῦ ὕδατος εἰς τὰ πλείστας περιπτώσεις εἶναι ἀνεπαρκεῖς διὰ νὰ ἀντιμετωπισθοῦν αἱ ἀνάγκαι κατὰ τὴν περίοδον τῆς ξηρασίας ἢ, καθὼς εἶναι ἡ περίπτωση τῶν Χανίων, τὸ σύστημα διανομῆς δέν εἶναι ἐπαρκές. διὰ νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ταυτόχρονον καὶ συνεχῆ τροφοδότησιν ὅλων τῶν σημείων τῆς πόλεως. Συχνά ἐπίσης παρατηρεῖται ἀπώλεια ὕδατος, ὠφειλομένη εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν τοπικῶν ἀγωγῶν. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ξηρᾶς ἐποχῆς τοῦ ἔτους συνεπῶς τὸ ὕδωρ διανέμετε περιοδικῶς δηλ. διὰ βραχὺ χρονικόν διάστημα ἐναλλάξ εἰς τὰ διάφορα τμήματα τῆς πόλεως, βάσει σχεδίου. Μόνον εἰς τὸ Ἡράκλειον ὑπάρχουν ἐν χρεῖσει κατάλληλοι συσκευαὶ χλωρίσεως - πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἔχει σπουδαιοτάτη σημασίαν διὰ τοὺς δήμους ἐφ' ὅσον ἡ διανομὴ τοῦ ὕδατος γίνεται κατὰ διαλείμματα καὶ διὰ σωλήνων. Εἰς ἄλλους δήμους γίνεται χρῆσις χλωρασβέστου, ἀλλὰ εἶναι συζητήσιμον κατὰ πόσον ὁ τρόπος χρησιμοποιοῦσας τῆς προφυλάσσει ἐπαρκῶς εἴαν τὸ ὕδωρ ἤθελε μολυνθῆ. Ἡ χορηγούμενη ποσότης τοῦ ὕδατος καταμετρεῖται εἰς τινὰς οἰκίας τοῦ Ἡρακλείου εἰς τὰς ὁποίας καὶ γίνεται συνεχῆς παροχὴ ὕδατος. Εἰς οὐδεμίαν ἄλλην πόλιν ὑπάρχουν ὑδρομετρηταί. Ἡ ἐξέτασις τοῦ ὕδατος ὅσον ἀφορᾷ τὴν περιεκτικότητά του εἰς χλωρίον, δέν γίνεται ἐπαρκῶς, ἐξαιρέσει τοῦ Ἡρακλείου. Ἐπίσης μόνον εἰς τὸ Ἡράκλειον γίνεται μικροβιολογικὴ ἐξέτασις τοῦ ὕδατος. Ἐν τούτοις μόνον εἰς μίαν πόλιν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐρεῦνης ἔγινεν ἀντιληπτὴ ἡ παρουσία τυφοειδοῦς πυρετοῦ εἰς τοιαύτην ἔκτασιν ὥστε νὰ εἶναι δυνατόν νὰ θεωρηθῆ ὅτι ὀφείλετο εἰς μόλυνσιν τοῦ ὕδατος τοῦ κεντρικοῦ ὑδραγωγείου. Εἰς τὰς πλείστας τῶν κοινοτήτων αἱ δυνατότητες ἐξευρέσεως προσθέτων πηγῶν ὕδατος διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν ὑφισταμένων εἶναι πολὺ μεγάλαι.

Ὡς πρὸς τὰς ἀποχετεύσεις καὶ ὑπονόμους καὶ τὴν διάθεσιν τῶν ἀπορριμμάτων, ὑπάρχουν ὑπόνομοι καταλήγοντες εἰς τὴν θάλασσαν διὰ τὴν μεταφορὰν δι' ὕδατος τῶν ἀνθρωπίνων ἀποχωρημάτων ἐκ τῶν τμημάτων τῶν πόλεων τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται ἐπὶ ἢ πλησίον τῆς θαλάσσης. Τὰ τμήματα τῶν πόλεων εἰς τὰ ὁποῖα δέν φθάνουν οἱ ὑπόνομοι δύνανται νὰ χρησιμοποιοῦν σεπτικούς βόθρους. Ἡ μέθοδος αὕτη τῆς ἀποχετεύσεως ἐφαρμόζεται ἐπίσης εἰς τὰς κοινότητας τὰς εὐρισκομένας εἰς τὸ ἐσωτερικόν τῆς νήσου. Αἱ ὑπόνομοι αἱ ὁποῖαι καταλήγουν εἰς τὴν θάλασσαν δέν ἐκβάλλουν συνήθως εἰς ἀπομεμακρυσμένα μέρη ὥστε νὰ ἀποφεύγεται ἡ μόλυνσις τῶν παρακτίων ὑδάτων. Ἐν τούτοις, ἡ δυσσομία ἀπὸ τὰ ἀποχωρήματα ἢ ὁποῖα γίνεται ἀντιληπτὴ δεικνύει ὅτι τὸ σύστημα τῶν ὑπονόμων δέν λειτουργεῖ καλῶς. Πράγματι, γενικῶς διὰ ὅλους τοὺς δήμους. τὰ πρόβλημα ἐπαρκοῦς συστήματος ἀποχετεύσεως ἀποτελεῖ πρωταρχικὴν ὑγειονομικὴν ἀνάγκην. Ἡ κατάστασις τῶν δημοσίων ἀνακουφιστηρίων ποικίλλει ἀναλόγως μετὰ τὴν συντήρησιν των. Μερικὰ λειτουργοῦν κατὰ τρόπον ἐπαινετόν καὶ ἄλλα εἶναι τελείως ἀκάθαρτα. Συνήθως, ὑπάρχει εἷς καθαριστὴς ὁ ὁποῖος πληρῶνεται ἀπὸ τὸν δῆμον καὶ ἀπὸ μικρὰς εἰσφορᾶς τῶν κατοίκων. Ὡς πρὸς τὴν διάθεσιν τῶν ἀπορριμμάτων συνήθως συσσωρεύονται τὰ ἀπορρίματα εἰς μίαν τάφρον εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς πόλεως. Ἡ συλλογὴ καὶ ἡ διάθεσις γίνονται εἴτε ἀπὸ μίαν δημοσίαν ὑπηρεσίαν εἴτε ἀπὸ ἰδιώτας ὁδοκαθαριστὰς οἱ ὁποῖοι ἀναλαμβάνουν τὴν ἐργασίαν διὰ συμβολαίων. Κοινότητες τινες ἔχουν τοποθετήσῃ εἰς τὰς ὁδοὺς δοχεῖα ἀπορριμμάτων, ὅπως εἰς τὴν Σιτιάν καὶ

τήν Νεάπολιν. Νέρος τῶν ἀπορριμμάτων χρησιμοποιεῖται ὑπό τῶν γεωργῶν ὡς λίπασμα ἢ ὡς τροφή τῶν ζῶων. Εἰς τὰς μικράς κοινότητες οἱ κάτοικοι φροντίζουν οἱ ἴδιοι διὰ τὰ ἀπορρίματα τῆς κατοικίας των.

Γεννικαί Ὑπερσίαι Δήμου Χανίων.

Κεντρική ὕδρευσις. Τό ὕδωρ διὰ τοῦ ὁποῦ ὕδρευονται τὰ Χανιά προέρχεται κυρίως ἀπό μία πηγὴν εἰς τὴν Ἀγιά, ἢ ὁποία ἐχρησιμοποιήθη διὰ πρώτην φοράν τό 1939. Ἐνὰς ἄγωγός, II χιλιομέτρων μήκους (διαμέτρου 25 ἐκ.), συνδέει τὴν πηγὴν μετὰ τῆς δεξαμενῆς τῆς πόλεως, εἰς τὴν ὁποίαν διοχετεύονται δι' ἀντλίας 250-300 τόνοι ὕδατος τὴν ὥραν. Δευτέρα πηγὴ εἶναι τὰ Μπουτσουναριά, τὰ ὁποία εἶναι μία ὄρεινὴ πηγὴ εἰς ἀπόστασιν 10 χιλιομέτρων ἀπὸ τῆς πόλεως, ἢ ροὴ τοῦ ὕδατος ἐπιτυγχάνεται ἐδῶ διὰ τῆς βαρύτητος, χρησιμοποιεῖται ὅμως τό ὕδωρ τῆς πηγῆς αὐτῆς μόνον κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ χειμῶνος καὶ τῆς ἀνοιξέως. Ἐν μικρὸν ποσοστὸν τοῦ ὕδατος τῶν πηγῶν τούτων χρησιμοποιεῖται δι' οἰκιακὴν χρῆσιν διότι χρησιμοποιεῖται τό ὕδωρ τῆς Ἀγιάς καὶ διὰ ὑδροηλεκτρικοῦ σκοποῦς καὶ τό ὕδωρ τῶν Μπουτσουναρίων διὰ ἄρδευσιν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ θεροῦς. Καὶ αἱ δύο πηγαὶ εἶναι λίαν ἱκανοποιητικαὶ ἀπὸ ὑγειονομικῆς ἀπόψεως.

Τό σύστημα ὕδρευσεως τῶν Χανίων ἰδούθη τό 1905. Ἡ δεξαμενὴ εἶναι τοποθετημένη ἀπὸ τοῦ λόφου τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου εἰς τὸ νότιον ἄκρον τῆς πόλεως, εἶναι κεκαλυμμένη καὶ εἰς ὕψος 65 μέτρων ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Εἶναι χωρητικότητος 3500 κυβικῶν μέτρων, τό ὕδωρ ρεεῖ διὰ τῆς βαρύτητος καὶ διανέμεται διὰ τοῦ δικτύου ὕδρευσεως. Ὁ κυριώτερος ἄγωγός ἐκτείνεται ἀπὸ τῆς δεξαμενῆς μέχρι τῆς ἀγορᾶς καὶ ἐφοδιάζει τὴν περιοχὴν αὐτὴν συνεχῶς. Αἱ ἐκ τοῦ ἄγωγου τούτου δευτερεύουσαι διακλαδώσεις παρέχουν ὕδωρ μόνον ἐπὶ I - II/2 ὥρας ἡμερησίως. Ἡ κατανομή γίνεται εἰς τοὺς διαφόρους τομεῖς τῆς πόλεως βάσει καθωρισμένου προγράμματος ἀπὸ τῆς 5 πρωτῆς μέχρι τῆς 8ης ἑσπερινῆς. Ὁ περιορισμός εἰς τὴν διανομὴν ὀφείλεται εἰς τὴν ἀνεπάρκειαν τοῦ δικτύου διανομῆς καὶ ὄχι εἰς τὴν ἔλλειψιν ὕδατος. Τό δίκτυον τοῦτο κατὰ τὰς ληφθείσας πληροφορίας δέν συντηρεῖται καλῶς καὶ πιθανῶς νά ὑπάρχη μεγάλη διαρροὴ ὕδατος διὰ τῶν ρωγμῶν τῶν κακῶς συντηρουμένων ἄγωγῶν. Ὡς πρὸς τὴν χλωρίωσιν τοῦ ὕδατος αὕτη γίνεται διὰ διοχετεύσεως εἰς τὴν δεξαμενὴν κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν 15 ὡρῶν τῆς διανομῆς διαλύσεως χλωρασβέστου ἢ ὁποία γίνεται εἰς εἰδικὴν δεξαμενὴν ἀναμείξεως (MIXING TANK). Τό ὕδωρ δέν καταμετράται. Ἐκάστη οἰκία πληρώνει 50.000 δραχ. περίπου κατ' ἔτος. Οἱ ἐπόπται ἐξυγιάνσεως τοῦ ὑγειονομικοῦ κέντρου ἐξετάζουν ἐκάστην ἑβδομάδα τό ὕδωρ πρὸς προσδιορισμὸν τῆς εἰς χλωρίον περιεκτικότητος χρησιμοποιοῦντες μιαν χρωματομετρικὴν μέθοδον. Καίτοι ἐβεβαιώθημεν ὅτι τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐξετάσεων τούτων ἦσαν συνεχῶς ἱκανοποιητικὰ ἐν τούτοις παρουσία ἐνός ἐξ ἡμῶν ἐγένεν ἐξέτασις τοῦ ὕδατος μιᾶς βρύσης κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπεδείχθη ὅτι τό ὕδωρ δέν περιεῖχε χλωρίον. Κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην ὑπῆρχον πολλά κρούσματα τυφοειδοῦς πυρετοῦ εἰς τὴν πόλιν. Εἰς δημοτικὸς ὑπάλληλος παρακολουθεῖ τὴν λειτουργίαν τοῦ ὅλου συστήματος ὕδρευσεως.

Ἀντλιοστάσιον
Λίμνη τῆς Ἀγιάς
Ἡ προέλευσις τοῦ ὕδατος
διὰ τὴν ὕδρευσιν τῶν Χανίων

Ἀπὸ τὰ ὕψη αὐτὰ εἰς τὰ
ὁποῖα ἀντλεῖται τὸ ὕδωρ
τῆς Λίμνης τῆς Ἀγιάς διο-
χετεύεται διὰ τῆς βαρύτητος
εἰς τὰ Χανιά.

Ὑδατοδεξαμενὴ
τοῦ Δήμου Χανίων.

Δίκτυον ύπονόμων. Είς τὰς μεγαλήτερας πόλεις τῆς Κρήτης οἱ ὄχε-
τοὶ καταλήγουν εἰς τὴν θάλασσαν ἢ εἰς χειμάρρους.

Πρό 50 ἐτῶν κατεσκευάσθη ὑπό τῶν Τούρκων εἰς τὰ Χανιά ἐν
δίκτυον ύπονόμων. Ὄταν οἱ Ἕλληνες ἀνέλαβον τὴν διοίκησιν τῆς
νῆσου κατεσκευάσαν ἐν νέον συμπληρωματικόν δίκτυον. Πρόκειται
περὶ μικτῶν ύπονόμων τόσοσν διὰ τὰ ὕδατα τῶν βροχῶν ὅσον καὶ διὰ
τὰ ἀκάθαρτα ὕδατα. Προφανῶς ἐπειδὴ λειτουργεῖ τοιοῦτον μικτόν
σύστημα γίνεται ἀντιληπτή μιά δυσοσμία εἰς τοὺς δρόμους. Οἱ ὕ-
πόνομοι οὗτοι ἐκβάλλουν εἰς τὴν θάλασσαν εἰς πολλά σημεῖα. Εἰς
τὰς πλείστας τῶν περιπτώσεων, οἱ ὕπόνομοι δέν ἐκτείνονται εἰς
ὄρμητὴν ἀόστασιν ἐντὸς τῆς θαλάσσης διὰ νὰ ἀποφεύγῶνται δυσά-
ρεστοι ἐνοχλήσεις. Τό σύστημα ὕπονόμων καλύπτει τὰς ἀνάγκας τοῦ
ἐνός τρίτου τῆς πόλεως καὶ τό συνολικόν μῆκος τῶν ὕπονόμων εἶναι
περίπου 5 χιλιομέτρα. Εἰς τὰ τμήματα τῆς πόλεως τὰ ὅποια δέν ἐ-
ξυπηρετοῦνται ὑπό τῶν ὕπονόμων ὑπάρχουν φρέατα χρησιμοποιούμενα
ὡς βόθροι. Ὑπάρχουν ἐπίσης εἰς τὴν πόλιν δημόσια ἀνακουφιστήρια
ἐξ αὐτῶν εἰς ἄλλα ὑπάρχουν βόθροι εἰς ἄλλα τὰ ἀπορρίμματα συλ-
λέγονται εἰς κάδους.

Διάθεσις ἀπορριμμάτων. Διὰ συμβολαίων ἀνατίθεται ὑπό τοῦ Δήμου
εἰς ἰδιώτας ἡ συλλογὴ τῶν ἀπορριμμάτων. Ἡ συλλογὴ γίνεται διὰ
τροχοφόρων καθημερινῶς ἀπὸ τὰ δοχεῖα ἀπορριμμάτων, τὰ ὅποια οἱ
κάτοικοι ἔχουν εἰς τὰς οἰκίας των. Μία εἰδικὴ φορολογία ἔχει ἐ-
πιβληθῆ ὑπό τοῦ Δήμου πρὸς κάλυψιν τῶν δαπανῶν τῆς ὑπηρεσίας
αὐτῆς. Τὰ πάσης φύσεως ἀπορρίματα πωλοῦνται ἢ χρησιμοποιοῦνται
διὰ διαφόρους σκοποὺς, π.χ. ὡς λιπάσματα, τροφὴ τῶν ζῶων. Τὰ
χρησιμοποιούμενα τροχοφόρα περισυλλογῆς δέν εἶναι κατάλληλα διὰ
τὴν μεταφορὰν τῶν ἀπορριμμάτων κατὰ ἱκανοποιητικόν τρόπον.

ιβ. Ὑπηρεσίαι Ἐργαστηρίων

Προβλέπεται ἡ λειτουργία ἐνός Ὑγειονομικοῦ Ἐργαστηρίου ὡς
τμήματος τῆς Διευθύνσεως Δημοσίας Ὑγείας τοῦ Ὑπουργείου Ὑγι-
εινῆς καὶ ἐνός Ἐργαστηρίου Ἐλενοσίας ὡς παραρτήματος τοῦ Τμή-
ματος Ἐλενοσίας καὶ Τροπικῶν Νόσων τῆς Ὑγειονομικῆς Σχολῆς
Ἀθηνῶν - ὑπό τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς Ὑγειονομικῆς Σχολῆς ἐκτελοῦνται
ἐπίσης μικροβιολογικαὶ ἐξετάσεις ὕδατος καὶ γάλακτος καὶ χημικαὶ
ἀναλύσεις τῆς κινίνης καὶ τῶν ναρκωτικῶν τοῦ κριτικοῦ μονοπωλίου.
Τό Ἑλληνικόν Ἰνστιτοῦτον Παστέρ εἶναι ἐπίσης κρατικόν ἐργαστή-
ριον καὶ παρασκευάζει βιολογικά προϊόντα. Προσοχὴ ἐπίσης πρέπει
νὰ δοθῆ εἰς τό Χημεῖον τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν τοῦ ὁποί-
ου παραρτήματα λειτουργοῦν εἰς τὰ Χανιά καὶ τό Ἡράκλειον. Εἰς
τὰ Χανιά, ἐντὸς τοῦ Ὑγειονομικοῦ Κέντρου τοῦ ὁποίου ἀποτελοῦν
τμήμα ὑπάρχουν αἵθουσαι ἐργαστηρίων εἰς τόν πρῶτον ὄροφον τοῦ
κτιρίου τοῦ ὕγειονομικοῦ κέντρου - ὑπάρχει χῶρος διὰ μικροβιολο-
γικὰς καὶ χημικὰς ἀναλύσεις, συμπεριλαμβανομένης τῆς ἐξετάσεως
τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ γάλακτος. Δυστυχῶς τό ἐργαστήριον αὐτό στε-
ροεῖται διευθυντοῦ ἐπὶ πολλά ἔτη. Ὁ νομιάτρος χρησιμοποιεῖ αὐτό
μέχρις ἐνός ὀρίου π.χ. διὰ ἐξετάσιν μικροσκοπικῶν παρασκευασμάτων
ληφθέντων κατόπιν σπληνικῆς παρακεντήσεως πρὸς διάγνωσιν τοῦ Κα-
λά Ἀζάρ. Εἰς Ρέθυμνον, Ἡράκλειον καὶ Λασιθήιον, δέν προβλέπεται

ἡ λειτουργία ἐργαστηρίου διότι τὰ ὑγειονομικά κέντρα εἰς τοὺς νομούς αὐτοὺς εἶναι δευτέρας τάξεως. Πρόβλεψις ἐπίσης διὰ ἐργαστήρια ἔχει γίνῃ εἰς τὰ κτίρια τῶν νέων Ὑγειονομικῶν Στιθμῶν τῆς Ἑλληνικῆς Πολεμικῆς Περιθάλψεως εἰς τὸ Καστέλλι καὶ τὴν Ἱεράπετραν. Τὰ ἐργαστήρια τοῦ Δημοτικοῦ Νοσοκομείου Χανίων καὶ τοῦ Σανατορίου Χανίων δέν λειτουργοῦν διότι εἰς τὰς θέσεις μικροβιολόγων δέν κατέστη δυνατόν νά τοποθετηθοῦν εἰδικοὶ ἰατροί. Εἰς τὸ Δημοτικὸν Νοσοκομεῖον Ἡρακλείου ὑπάρχει ἓν ἐργαστήριον εἰς τὸ ὁποῖον ὑπηρετεῖ μόνον εἰς τεχνίτης ἐργαστηρίου.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἰδιωτικά μικροβιολογικά ἐργαστήρια, τὸ Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς ἔχει παραχωρήσῃ ἀδείας εἰς ἰατροὺς οἱ ὁποῖοι ἔχουν τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα (33). Αἰτήσεις πρὸς ἴδρυσιν ἐργαστηρίου ὑποβάλλονται εἰς τὸ Ὑπουργεῖον, διὰ νά ἐξετασθοῦν ὑπὸ μιᾶς ἐπιτροπῆς ἀποτελουμένης ἐκ τοῦ νομιάτρου, ἐνὸς ἐκπροσώπου τῆς Ἐνώσεως Ἑλλήνων Μικροβιολόγων καὶ Ὑγειονολόγων καὶ ἐνὸς μέλους τοῦ τοπικοῦ ἰατρικοῦ Συλλόγου. Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐκθέσεως τῆς Ἐπιτροπῆς αὐτῆς τὸ Ἀνώτατον Ὑγειονομικὸν Συμβούλιον τοῦ Ὑπουργείου ἐγκρίνει ἢ ἀπορρίπτει τὴν αἴτησιν, τελικῶς ὅμως ἀποφασίζει τὸ Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς. Ἐργαστήρια δύναται νά ἐγκατασταθοῦν εἰς ἰδιωτικὰς Κλινικάς καὶ Φαρμακεῖα, καθὼς ἐπίσης εἰς Νοσοκομεῖα καὶ Νοσηλευτικὰ Ἰδρύματα Δημοσίου Δικαίου, ἐφ' ὅσον οἱ κανονισμοὶ τῆς ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας των εἶναι ἱκανοποιητικοί. Εἰς τὰς μεγαλύτερας πόλεις π.χ. εἰς τὰ Χανιά τὸ Ρέθυμνον καὶ τὸ Ἡράκλειον, ἰδιωτικά μικροβιολογικά ἐργαστήρια λειτ. νογοῦν καὶ ἐξυπηρετοῦν εἰς εὐρεῖαν κλίμακα τοὺς ἰδιώτας ἰατροὺς. Ἐν Ἑλλάδι ἡ μικροβιολογία εἶναι ἀνεγνωρισμένη εἰδικότης.

ιγ. Ὀδοντολογικαὶ Ὑπηρεσίαι

Ὑπάρχει χῶρος, καθὼς ἐπίσης καὶ ὁ ἀπαιτούμενος ἐξοπλισμὸς διὰ τὴν λειτουργίαν ὀδοντολογικοῦ τμήματος εἰς τὸ κτίριον τοῦ ὑγειονομικοῦ Κέντρου Χανίων, ἀλλὰ τὸ τμήμα αὐτὸ δέν ἔχει ἀκόμη λειτουργήσῃ λόγῳ ἐλλείψεως πιστώσεων διὰ τὸν διορισμὸν ἐνὸς ὀδοντιάτρου. Ὀδοντολογικὰ τμήματα δέν ὑπάρχουν εἰς τὰ ὑγειονομικά κέντρα τῶν λοιπῶν νομῶν τῆς Κρήτης. Προεβλέφθη ἐν τούτοις ἡ ἴδρυσις ὀδοντολογικῶν τμημάτων εἰς τὰ νέα Πολυιάτρεα τῆς Ἑλληνικῆς Πολεμικῆς Περιθάλψεως εἰς τὸ Καστέλλι καὶ τὴν Ἱεράπετραν.

Μεταξὺ τῶν σκοπῶν τοῦ τοπικοῦ Ὀδοντιατρικοῦ Συλλόγου εἶναι καὶ ἡ προαγωγή τῆς δημοσίας υγείας διὰ τῆς ὑγιεινῆς τοῦ στόματος. Διὰ νά ἐπιτευχθῇ τοῦτο πρέπει νά ὑπάρχη συνεργασία μεταξύ τῶν Ὀδοντιατρικῶν Συλλόγων καὶ τῶν Ὑγειονομικῶν Κέντρων.

Διὰ νά σχηματισθῇ μία σαφὴς ἰδέα τῆς καταστάσεως ἀπὸ ἀπόψεως ὑγιεινῆς τοῦ στόματος ἐν Κρήτῃ ἤλθομεν εἰς ἐπαφήν μὲ πολλοὺς ὀδοντιάτρους ἀσκούοντας τὸ ἐπαγγελματῶν ἐν Κρήτῃ. Ἀπὸ τὰς γενομένας μὲ αὐτοὺς συζητήσεις δυνάμεθα νά κάμωμεν τοὺς ἑξῆς ὑπολογισμοὺς: α) Διὰ τὴν ὁμάδα ἡλικιῶν 20-24 ἐτῶν ἀναλογοῦν:

(33) Διάταγμα τῆς 10ης Ὀκτωβρίου 1934. Ἐφημερίς τῆς Κυβερνήσεως. Τεύχος Α. Ἀριθμ. 384. Σελ. 2390.

1) Μέ υγιείς οδόντας τῆς μονίμου οδοντοφυΐας 10-20% εἰς τὰς πόλεις καὶ 5-25% εἰς τὰ χωρία, 2) Μέ ἐξαγωγὰς 5-60% εἰς τὰς πόλεις καὶ 5-80% εἰς τὰ χωρία, 3) Μέ τερηδόνα 60-90% εἰς τὰς πόλεις καὶ 20-90% εἰς τὰ χωρία, 4) μέ σφραγίσματα 30-70% εἰς τὰς πόλεις καὶ 10-70) εἰς τὰ χωρία, 5) μέ οὐλίτιδα ἢ πυόροριαν 20-40% εἰς τὰς πόλεις καὶ 30-90% εἰς τὰ χωρία. Οἱ τραπεζίτες συνήθως πίπτουν. Ἐὰν καὶ ὑπάρχει διαφορὰ γνώμων, ἡ κατάσταση τῆς υγιεινῆς τοῦ στόματος εἶναι γενικῶς καλλίτερη μεταξύ τῶν παιδίων παρά μεταξύ τῶν ἐνηλίκων. Μᾶς ἀνεφέρθη ἐπίσης ὅτι κακὴ σύγκλεισις τῶν οδόντων δέν παρατηρεῖται συχνά.

ιδ) Ἱατρεῖα καὶ Ἀκτινολογικὰ Ἐργαστήρια.

Μεταξύ τῶν ἀρμοδιοτήτων τοῦ Ὑγειονομικοῦ Κέντρου Χανίων εἶναι καὶ ἡ ἐξυπηρέτησις τῶν ἀπόρων ὑπὸ τῶν ἱατρῶν του. Προσφέρουν εἰσαυτὰ τὰς ὑπηρεσίας των ἰδιῶται ἱατροὶ οἱ ὁποῖοι ἔχουν προσληφθῆ κατά τό σύστημα τῆς μερικῆς ἀπασχολήσεως. Κατά τήν ἐπίσκεψιν τοῦ διεξάγοντος τήν ἔρευναν ἐγένετο ἀντιληπτόν ὅτι σέ βραχὺ χρονικόν διάστημα εἶχον ἐξετασθῆ περί τὰ 25 πρόσωπα τήν δέ προηγουμένην ἡμέραν εἶχον ἐξυπηρετηθῆ εἰς τὰ ἱατρεῖα 40 ἀσθενεῖς. Λειτουργεῖ ἐπίσης ἐν ἀκτινοδιαγνωστικῶν ἱατρῶν ἐντός τοῦ Ὑγειονομικοῦ κέντρου, τό ἱατρεῖον τοῦτο διευθύνεται ὑπὸ ἐνός εἰδικοῦ ἀκτινολόγου ὁ ὁποῖος ἐργάζεται συνεργαζόμενος στενῶς μετά τοῦ ἀντιφυματικοῦ ἱατροῦ. Τοιαῦτα ἱατρεῖα δέν ἔχουν ἀκόμη ἱδρυθῆ εἰς τὰ Ὑγειονομικά κέντρα τῶν ἄλλων νομῶν τῆς Κρήτης.

Οἱ Δήμοι διαθέτουν δημοτικούς ἱατρούς. Εἰς τὰ Χανιά, ὁ δημοτικός ἱατρός, ὅστις ἔχει προσληφθῆ κατά τό σύστημα τῆς μερικῆς ἀπασχολήσεως φροντίζει διά τὰς ἱατρικὰς ἀνάγκας τῶν ἀπόρων κατοίκων τῆς πόλεως. Ὑπάρχει ἐπίσης ἐν ἱατρῶν διά τήν ἐξέτασιν τῶν βαρέως πασχόντων τῶν γειτονικῶν χωρίων. Εἰς τό Ἡράκλειον ὑπάρχουν τρεῖς δημοτικοὶ ἱατροὶ, οἱ ὁποῖοι ἐπίσης προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας των κατά τό σύστημα τῆς μερικῆς ἀπασχολήσεως. Οὗτοι ὑπηρετοῦν εἰς τὰ ἐξωτερικά ἱατρεῖα τοῦ Δημοτικοῦ Νοσοκομείου. Εἰς ἐξ αὐτῶν ἐπισκέπτεται κατ'οἶκον τοὺς ἀπόρους ἀσθενεῖς. Καθ' ὅν χρόνον οἱ ἱατροὶ οὗτοι θεωροῦνται ὅτι προσφέρουν ὑπηρεσίας ὡς δημοτικοὶ ὑπάλληλοι, τελοῦν ὑπὸ τήν γενικὴν ἐποπτεῖαν τοῦ νομιάτρου.

ιε) Ὑγιεινή, Διαφώτισις καὶ Προπαγάνδα.

Πρόγραμμα διαφωτίσεως καὶ προπαγάνδας δέν ἔχει ἀναπτυχθῆ ὑπὸ τῶν Ὑγειονομικῶν κέντρων εἰς Κρήτην. Εἰς τὰς Ἀθήνας ἡ ὑπηρεσία Ὑγειονομικῆς Στατιστικῆς καὶ Δημοσιότητος τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς ἀσχολεῖται μέ τήν προπαγάνδα τῆς δημοσίας υγιεινῆς ἐν γέγει. Ἡ διαφώτισις, τοπικῶς, συνίσταται ἀπὸ διαλέξεις αἱ ὁποῖαι γίνονται ὅταν ὁ Νομιάτρος ἐπισκέπτεται τὰ χωρία εἰς περιπτώσεις ἐμφάνισης μεταδοτικῶν νόσων, ἐπίσης τό Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς ἐφοδιάζει τὰ Ὑγειονομικά κέντρα μέ διαφωτιστικά φυλλάδια ἐπὶ τῆς φυματιώσεως καὶ τῶν ἀφροδισίων νόσων, τὰ ὁποῖα διανέμονται εἰς τὰ χωρία. Ὁ Νομιάτρος γράφει σποραδικῶς ἐν ἄρθρον εἰς τήν ἑφημερίδα ἐπὶ ἐνός τοπικοῦ ζητήματος. Ἐπὶ πλέον ἐθελοντικά ὄργανώσεις, ὡς εἶναι ἡ Ἀντιφθισικὴ Ἐταιρεία, διανέμουν

διαφωτιστικά φυλλάδια ή οργανώνουν διαλέξεις. 'Ιδιῶται ἰατροὶ δημοσιεύουν ἐπίσης ἄρθρα εἰς τὰς ἑφημερίδας ἐπὶ θεμάτων δημοσίας ὑγιεινῆς ὡς π.χ. περί τυφοειδοῦς πυρετοῦ ὅσακις ὑπάρχει ἔξαρσις τῆς νόσου. Τὸ Ἴδρυμα Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων διανέμει ἐπίσης ἔντυπα διαφωτιστικοῦ περιεχομένου ἐπὶ θεμάτων δημοσίας ὑγιεινῆς εἰς τοὺς ἠσφαλισμένους τοῦ ἰδρύματος. Συνεπῶς, ἡ χρησιμοποίησις τῶν ἑφημερίδων, ἡ διανομὴ ἐντύπων, αἱ διαλέξεις, καθὼς ἐπίσης ἡ διδασκαλία τῆς ὑγιεινῆς εἰς τὰ σχολεῖα, ὡς ἀνεφέρθη ἀνωτέρω, ὅλαι αὐταὶ αἱ προσπάθειαι καταβάλλονται εἰς τὰς πλείστας τῶν περιπτώσεων ἀνεξαρτήτως μᾶλλον παρά ἐν συνεργασίᾳ καὶ δέν ἀποτελοῦν μέρος ἐνὸς ἐνιαίου προγράμματος διαφωτίσεως συνταχθέντος ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ νομιάτρου. Ἐπὶ τοῦ σημαντικοῦ αὐτοῦ πεδίου δράσεως τῆς δημοσίας ὑγιεινῆς οὐσιαστικῶς δέν ἔχει γίνῃ τίποτε εἰς τὴν Κρήτην.

2. Νοσοκομειακὴ Περίθαλψις.

Εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς λειτουργεῖ παρά τῆς Διευθύνσεως Ἰατρικῆς Ἀντιλήψεως Τμήμα Νοσοκομείων. Συνεπῶς, ὁ Γενικός Διευθυντὴς τῆς Ἰατρικῆς Ἀντιλήψεως εἶναι ἀρμοδίος εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς διοικήσεως τῶν Νοσοκομείων. Τοῦτο ἰσχύει δι' ὅλα τὰ Νοσοκομεῖα πλὴν τῶν Νοσοκομείων Λοιμωδῶν Νόσων, τῶν Ψυχιατρείων, τῶν Λεπροκομείων, τῶν Νοσοκομείων Ἀφροδισίων Νόσων καὶ τοῦ Λοιμοκαθαρτηρίου - ἰδρύματα τὰ ὅποια ὑπάγονται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ Ὑγιεινῆς. Ἐπὶ πλεον τὰ Δημοτικὰ Νοσοκομεῖα εὐρίσκονται ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν. Ὁ Γενικός Διευθυντὴς τῆς Ἰατρικῆς Ἀντιλήψεως βοηθεῖται ὑπὸ τεσσάρων ἐπιθεωρητῶν νοσοκομείων, ἐκτὸς τούτου, οἱ νομιάτροι συμμετέχουν εἰς τὰ τοπικὰ συμβούλια τῶν νοσοκομείων καὶ ἐνεργοῦν τοπικῶς ὡς ἐκπρόσωποι τοῦ τμήματος νοσοκομείων τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα δέν ὑπάρχουν σχολαὶ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον ἢ ἄλλαι αἱ ὅποια ἀσχολοῦνται εἰδικῶς εἰς τὴν ἐκπαίδευσίν διοικητικῶν ὑπαλλήλων τῶν νοσοκομείων ἢ διὰ τὴν προπαρασκευὴν τῶν νομιάτρων διὰ τὴν εἰδικὴν συμμετοχὴν αὐτῶν εἰς τὸ σπουδαῖον αὐτὸ σημεῖον τῆς διοικήσεως.

Τὰ Νοσοκομεῖα εἰς τὴν Ἑλλάδα διακρίνονται ὡς ἀκολούθως :

- α) Γενικὰ Νοσοκομεῖα ἀνήκοντα καὶ λειτουργοῦντα ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς β) Νοσοκομεῖα Δημοσίου Δικαίου, ἢ νοσοκομεῖα τὰ ὅποια ἀνήκουν εἰς τὸ Κράτος καὶ χρηματοδοτοῦνται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου ἀλλὰ διοικοῦνται ὑπὸ ἐνὸς συμβουλίου τοῦ νοσοκομείου ὑπὸ τὴν μικρὰν ἐποπτείαν τοῦ Ὑπουργείου καὶ γ) Νοσοκομεῖα ἰδιωτικοῦ δικαίου δηλαδή, ἰδιωτικὰ ἰδρύματα τὰ ὅποια εἶναι δυνατόν νά χρηματοδοτοῦνται ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως καὶ εἰς ἀντάλλαγμα παρέχουν ἰατρικὴν περίθαλψιν εἰς τοὺς ἀπόρους κατοίκους ἀλλὰ εἰς περιωρισμένην κλίμακα. Ἐπὶ πρ σθέτως, ὑπάρχουν μικρὰ ἰδιωτικὰ κλινικὰ. Τὰ Νοσοκομεῖα τὰ λειτουργοῦντα ὑπὸ τοῦ Κράτους, τῶν δήμων, τῶν κοινοτήτων, τῶν ἐθελοντικῶν ὀργανώσεων καθὼς καὶ τὰ Νοσοκομεῖα Ἰδιωτικοῦ Δικαίου, εὐρίσκονται ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ Ὑ-

πουργείου Υγιεινῆς. Ἐπιπροσθέτως, οἱ κανονισμοὶ οἱ ρυθμίζοντες τὴν λειτουργίαν τῶν κρατικῶν νοσοκομείων ἰσχύουν καὶ διὰ τὰ νοσηλευτικὰ ἰδρύματα τῶν ἄλλων κατηγοριῶν ἐφ' ὅσον τὸ ἤθελον ζητήσῃ τὰ διοικητικὰ τῶν συμβούλια ἢ ἐν εἰς κρατικαὶ ἐπιχορηγήσεις ὑπερβαίνουν τὸ ἓν τρίτον τῶν ἐσόδων τῶν ἰδρυμάτων τούτων. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τὰ Δημοτικά καὶ Κοινοτικά Νοσοκομεία ἐφ' ὅσον τὸ ζητήσῃ ὁ Δῆμος ἢ ἡ Κοινότης (34) τοπικῶς, ἢ ἐν γένει ἐποπτεία τῶν νοσοκομείων γίνεται ὑπὸ τοῦ νομικοῦ καὶ ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ Υπουργείου Υγιεινῆς.

Κρατικὴ Νοσοκομεία. Ταῦτα διοικῶνται ὑπὸ πενταμελοῦς ἢ ἑπταμελοῦς Συμβουλίου τοῦ ὁποῦ τὰ μέλη διορίζονται ὑπὸ τοῦ Υπουργείου Υγιεινῆς. Τὸ συμβούλιον συνεδριάζει τακτικῶς δύο φορές κατὰ μῆνα. Γενικῶς τὰ Διοικητικὸν Συμβούλιον ἐκαστοῦ Νοσοκομείου, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐν ἐπίτιμον σῶμα, ἀσχολεῖται μὲ τὴν διευθέτησιν τῶν ὑποθέσεων τῶν ἰδρυμάτων τῶσον ἀπὸ ἀπόψεως ἐπιστημονικῆς ὅσον καὶ ἀπὸ διοικητικῆς τοιαύτης. Αἱ συναλλαγαὶ γίνονται βάσει ἐνός προϋπολογισμοῦ. Ἡ δὲ διαχώρισις ἀκολουθεῖ τὴν ἰσχύουσαν διὰ τὸ Δημόσιον λογιστικὸν διαδικασίαν. Αἱ διατιθέμεναι κλῖναι διὰ τοὺς ἀπόρους ἀσθενεῖς δέν δύνανται νὰ εἶναι ὀλιγώτεροι τῶν δύο τρίτων τοῦ ὅλικοῦ ἀριθμοῦ κλινῶν τοῦ νοσοκομείου. Τὸ προσωπικὸν προσλαμβάνεται βάσει τῶν κανονισμῶν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, ἐξαίρεσις γίνεται μόνον διὰ τοὺς ἡμερομισθίους καὶ τοὺς προσλαμβανόμενους διὰ εἰδικὴν ἢ ἐξαιρετικὴν ὑπηρεσίαν. Τὸ συμβούλιον διορίζει τὸν Διευθυντὴν τοῦ νοσοκομείου κατόπιν ἐγκρίσεως τοῦ Υπουργείου Υγιεινῆς, διορίζει ἐπίσης τοὺς διευθυντὰς ἰατροὺς τῶν κλινικῶν οἱ ὁποῖοι ἐκλέγονται ὑπὸ μιᾶς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς συσταθείσης δι' αὐτόν τόν σκοπὸν ὑπὸ τῆς ἐπιτηδεύσεως ἐπὶ τῇ βάσει καθωρισμένων προσόντων καὶ ὀριον ἐργασίας, ὀριζομένου ὑπὸ νόμου. Τὸ κατώτερον ἐπιστημονικὸν προσωπικὸν διορίζεται ὑπὸ τῶν διευθυντῶν τῶν κλινικῶν κατόπιν ἐγκρίσεως τοῦ Συμβουλίου. Αἱ πηγαὶ τῶν ἐσόδων τοῦ νοσοκομείου εἶναι: κρατικαὶ ἐπιχορηγήσεις, νοσήλεια, εἰδικαὶ κρατικαὶ ἢ τοπικαὶ φορολογίαι δημοτικά ἢ κοινοτικά ἐπιχορηγήσεις, ἰδιωτικά ὑποχρεωτικά, εἰσφοραὶ, ἔσοδα ἀπὸ περιουσίαν τοῦ ἰδρύματος καὶ φιλανθρωπικὰ δωρεὰ. Εἰς τὴν ἔδραν ἐκαστοῦ ὑγειονομικοῦ κέντρου τὸ Υπουργεῖον Υγιεινῆς δύναται νὰ συστήσῃ ἐν Συμβούλιον Νοσοκομείων, αποτελούμενον ἐξ ἐκπροσώπων ὅλων τῶν νοσοκομείων τοῦ νομοῦ, αἱ ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου τούτου εἶναι ὑποχρεωτικά δι' ὅλα τὰ νοσοκομεία τῆς περιφερείας.

Ἰδιωτικὰ Κλινικὰ καὶ Ἱατρεῖα. Ἐν ἑλλάδι ὑπάρχουν αἱ ἑξῆς κατηγορίαι τούτων: 1) Παθολογικὰ κλινικὰ. 2) Χειρουργικὰ κλινικὰ. 3) Μαιευτικὰ κλινικὰ. 4) Παιδιατρικὰ κλινικὰ. 5) Ὀφθαλμολογικὰ κλινικὰ. 6) Ὀτορινολαρυγγολογικὰ κλινικὰ. 7) Ὀρθοπαιδικὰ κλινικὰ. 8) Δερματολογικὰ κλινικὰ. 9) Οὐρολογικὰ κλινικὰ. 10) Ψυχιατρικὰ καὶ Νευρολογικὰ κλινικὰ. 11) Κλινικὰ Ἀνωμάτων Παιδίων. 12) Ἰδιωτικὰ Σανατόρια. 13) Πρεβαντόρια. 14) Ἰδρύματα φυσιοθεραπείας. 15) Ἐργαστήρια ἀκτινολογικὰ καὶ ραδιολογικὰ. 16) Ἀγροτικά Ἱατρεῖα. 17) Ἰδιωτικὰ Πο-

(34) Ἀναγκ. Νόμος 965/1937 "περὶ ὀργανώσεως τῶν δημοσίων νοσηλευτικῶν καὶ ὑγειονομικῶν ἰδρυμάτων".

Νοσοκομεία

Κρατικόν Νοσοκομείον, "Άγιος Νικόλαος, Κρήτης.

Κρατικόν Νοσοκομείον, 'Ιεράπετρα, Κρήτης.

Νοσοκομεία

Κρατικόν Νοσοκομείον, Σητεία, Κρήτης.

Ψυχιατρείον, Σούδα, Κρήτης.

Νοσοκομεία

54

Δημοτικόν Νοσοκομείον, Χανιά, Κρήτης

Κρατικόν Νοσοκομείον, Ρέθυμνον, Κρήτης.

λυϊατρεία καί κλινικά. 18) Ὀδοντιατρεία. Τά ἱδρύματα ταῦτα λειτουργοῦν κατόπιν ἀδείας τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς. Ὁ καθορισμός τοῦ οἰκοπέδου, τὰ ἀρχιτεκτονικά σχέδια, ὁ ἐξοπλισμός καί τὰ ἐφόδια, καθὼς ἐπίσης ὁ τρόπος διοικήσεώς των, ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἱατρικὸν προσωπικόν, τὰς ἀδελφὰς καί τὸ βοηθητικὸν προσωπικόν, περιλαμβάνονται ἐν λεπτομερείᾳ εἰς εἰδικούς κανονισμούς, οἱ ὁποῖοι ἔφοροῦν τὴν ἴδρυσιν καί λειτουργίαν τῶν ἱδρυμάτων τούτων (35). Ἐκάστη ἰδιωτικὴ κλινικὴ πρέπει νὰ τηρῇ μητρώον ἀσθενῶν καί ἀρχεῖον ἱστορικῶν τῶν ἀσθενῶν καθὼς ἐπίσης ἀρχεῖον ἐργαστηριακῶν ἐξετάσεων καί νεκροψιῶν διὰ κλινικὰς ἄνω τῶν 15 κλινῶν. Τὸ ὑγειονομικὸν κέντρον ὑποτίθεται ὅτι θὰ δίδῃ μηνιαίας ἐκθέσεις εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς περιεχούσας τὰ ὀνόματα τῶν ἐν λειτουργίᾳ κλινικῶν τῆς περιφερείας καί τὴν ἡμερομηνίαν ἱδρύσεως των, τῶν ὑπὸ κατασκευὴν κλινικῶν καί ἐκείνων αἱ ὁποῖαι ἔχουν παύση λειτουργοῦσαι. Αἱ αἰτήσεις διὰ τὴν προχρῆν ἵδριαν λειτουργίας ὑποβάλλονται ὑπὸ τοῦ νομιάτρου εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς. ὅλαι αἱ βεβαιώσεις αἱ ὁποῖαι ἐπισυγγάπτονται εἰς τὰς αἰτήσεις αὐτὰς ὑπογράφονται ὑπὸ τοῦ νομιάτρου ὁ ὁποῖος ἐπιθεωρεῖ τὰ ἱδρύματα αὐτὰ διὰ νὰ διαπιστώσῃ ἐὰν ἐκπληροῦν τοὺς προβλεπομένους ὑπὸ τοῦ νόμου διὰ τὴν ἴδρυσιν των ὅρους. Ἡ ἀπόφασις δι' ἧς χορηγεῖται ἡ ἄδεια λειτουργίας δημοσιεύεται καί κοινοποιεῖται εἰς ἀμφοτέρους, τὸν αἰτοῦντα καί τὸν νομιάτρον.

Στατιστικὰ στοιχεῖα ἐνδιαφέροντα τοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὴν διοίκησιν τῶν νοσοκομείων καί τὴν δημοσίαν ὑγείαν περὶ τῶν νοσοκομείων καί ἰδιωτικῶν κλινικῶν εἰς Κρήτην περιλαμβάνονται εἰς τοὺς κατωτέρω πίνακες: (α)

(35) Διάταγμα τῆς 14/12/37. Περὶ Ἰδιωτικῶν Κλινικῶν, Πολυϊατρείων καί Ἐργαστηρίων. Ἐφημερίς τῆς Κυβερνήσεως Ἀρ. Φυλλ. 21, 1938 Τεύχος Α.

(α) "Ἴδε." Ἐκθέσις Ἰδρυμάτων ROCKEFELLER ἐπὶ τοῦ νόμου Ὑγειονομικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Ἐπαρχίας MANITOBA. Παράρτημα III. Ἀνάγκαι Ἰδρυμάτων." Οκτώβριος 1946.

ΠΙΝΑΞ 16

ΕΣΟΔΑ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΩΝ ΚΡΗΤΗΣ (1947)

Περιοχή και κατηγορία Νοσοκομείου	Σύνολον'έ- σόδων	Νοσήλεια	Ποσοστόν νοση- λείων επί του συνόλου.
<u>ΧΑΝΙΑ</u>			
Γενικά	310.411.532	112.431.532	36,22
Σανατόρια	574.500.000	6.000.000	10,44
Αφρ. Νόσων	37.752.530	270.000	7,15
Ψυχιατρεία	282.807.000	1.958.000	6,92
Σύνολον	1.205.471.062	120.659.532	10,00
<u>ΡΕΘΥΜΝΟΝ</u>			
Γενικά	294.760.594	28.824.500	9,78
Σύνολον	294.760.594	28.824.500	9,78
<u>ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ</u>			
Γενικά	510.000.000	112.000.000	21,96
Αφρ. Νόσων	53.184.700	5.680.700	10,68
Σύνολον	563.184.700	117.680.700	20,89
<u>ΛΑΣΣΗΘΙΟΝ</u>			
Γενικά	510.628.622	114.599.622	22,44
Λεπροκομεία	881.887.730	0	-
Σύνολον	1.392.516.352	114.599.622	8,23
<u>ΚΡΗΤΗ</u>			
Γενικά	1.625.800.748	365.740.154	22,50
Σανατόρια	574.500.000	6.000.000	10,44
Ψυχιατρεία	282.807.000	1.958.000	6,92
Αφρ. Νόσων	90.937.230	5.950.700	6,54
Λεπροκομεία	881.887.730	-	-
Γεν. Σύνολον	3.445.932.708	379.648.854	11,02

Σημ. 10.000 δραχ. = δολ. 1.00 (1948).

ΠΙΝΑΞ 17. ΔΑΠΑΝΑΙ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΩΝ ΚΡΗΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟ 1947.

Περιοχή	Κατηγορία Νοσοκομ.	Σύνολον	Μισθοί		"Εξοδα λειτουργίας	Σύνολ.	Ποσστόν επί του Συνόλου	
			'Επιστ. προσωπικού	Λοιπών προσωπικού			'Επιστ. Λοιπών	Προσωπ. Υία
ΧΑΝΙΑ	Γενικά	291.302.488	80.583.904	53.399.132	157.319.452	100	27,7	18,3
	Σανατόρια	595.844.504	80.058.275	115.235.549	400.550.680	100	13,5	19,3
	Ψυχιατρεία	264.994.500	61.051.500	77.543.000	126.400.000	100	23,0	29,3
	'Αφρ. Νόσων	17.537.375	3.541.000	5.213.000	8.783.375	100	20,2	29,7
Σύνολον	1.169.678.867	225.234.679	251.390.681	693.053.507	100	19,3	21,5	
ΡΕΘΥΜΝΟΝ	Γενικά	280.802.027	72.410.100	69.900.000	138.491.927	100	25,8	24,9
Σύνολον	280.802.027	72.410.100	69.900.000	138.491.927	100	25,8	24,9	
ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ	Γενικά	550.000.000	103.000.000	72.000.000	375.000.000	100	18,7	13,1
'Αφρ. Νόσων	38.552.390	12.530.000	10.142.150	15.880.240	100	32,5	26,3	
Σύνολον	588.552.390	115.530.000	82.142.150	390.880.240	100	19,6	13,9	
ΛΑΣΣΗΘΙΟΝ	Γενικά	437.791.751	143.458.780	98.732.720	196.600.251	100	32,7	22,6
Λεπροκομ.	877.310.580	47.022.400	195.474.680	634.813.500	100	5,4	22,3	
Σύνολον	1.315.102.331	190.481.180	294.207.400	830.413.751	100	14,4	22,4	
ΚΡΗΤΗ	Γενικά	1.559.896.266	399.452.784	294.031.852	866.411.630	100	25,6	18,8
	Σανατόρια	595.844.504	80.058.275	115.235.549	400.550.680	100	13,5	19,3
	Ψυχιατρεία	264.994.500	61.051.500	77.543.000	126.400.000	100	23,0	29,3
	'Αφρ. Νόσων	56.089.765	16.071.000	15.355.150	24.663.615	100	28,7	27,4
Λεπροκομεία	877.310.580	47.022.400	195.474.680	634.813.500	100	5,4	22,3	
ΣΥΝΟΛΟΝ	3.354.135.615	603.655.959	697.640.231	2052.839.425	100	18,0	20,8	

ΠΙΝΑΞ 18. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΩΝ ΚΡΗΤΗΣ. 1947.

Περιοχή	Γιατροί		Αριθμός Υπαλλήλων		Λοιπών		Άτομα ανά ΙΟΟ, Κλίνας		Λοιπών										
	Π.Α.	Μ.Α.	Αδελφαί	Υπαλλήλων	Αδελφαί	Λοιπών	Γιατροί	Αδελφαί											
	Σύν.	Π.Α.	Μ.Α.	Σύν.	Π.Α.	Μ.Α.	Σύν.	Π.Α.	Μ.Α.	Σύν.	Π.Α.	Μ.Α.	Σύν.	Π.Α.	Μ.Α.	Σύν.	Π.Α.	Μ.Α.	
<u>ΧΑΝΙΑ</u>																			
Γενικά	5	1	4	14	2	12	6	11,6	2,3	9,3	32,6	4,7	27,9						14,0
Σανατόρια	3	3	-	11	1	10	25	2,3	2,3	-	8,5	0,8	7,7						19,2
Φοχιατρεία	1	1	-	9	-	9	13	1,0	1,0	-	8,8	-	8,8						12,7
Αφρ. Νόσων	1	1	-	1	-	1	2	5,0	5,0	-	5,0	-	5,0						10,0
Σύνολον	10	6	4	35	3	32	46	3,0	1,8	1,2	10,7	0,9	9,8						14,0
<u>ΡΕΘΥΜΝΟΝ</u>																			
Γενικά	6	-	6	20	2	18	16	15,0	-	15,0	50,0	5,0	45,0						40,0
Σύνολον	6	-	6	20	2	18	16	4,6	-	4,6	15,4	1,5	13,8						12,3
<u>ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ</u>																			
Γενικά	10	10	-	24	-	24	31	20,0	20,0	-	48,0	-	48,0						62,0
Αφρ. Νόσων	1	1	-	2	-	2	3	3,6	3,6	-	7,1	-	7,1						10,7
Σύνολον	11	11	-	26	-	26	34	6,2	6,2	-	14,6	-	14,6						19,1
<u>ΛΑΣΙΟΙ</u>																			
Γενικά	9	5	4	25	1	24	23	18,0	10,0	8,0	50,0	2,0	48,0						46,0
Λεπροκομεία	1	1	-	10	-	10	37	0,5	0,5	-	4,8	-	4,8						17,9
Σύνολον	10	6	4	35	1	34	60	3,0	1,8	1,2	10,4	0,3	10,1						17,8
<u>ΚΡΗΤΗ</u>																			
Γενικά	30	16	14	83	5	78	76	16,4	8,7	7,7	45,4	2,7	42,6						41,5
Σανατόρια	3	3	-	11	1	10	25	1,9	1,9	-	6,9	0,6	6,3						15,6
Φοχιατρεία	1	1	-	9	-	9	13	0,9	0,9	-	8,5	-	8,5						12,3
Αφρ. Νόσων	2	2	-	3	-	3	5	4,2	4,2	-	6,3	-	6,3						10,4
Λεπροκομεία	1	1	-	10	-	10	37	0,5	0,5	-	4,8	-	4,8						17,9
ΣΥΝΟΛΟΝ	37	23	14	116	6	110	156	3,7	2,3	1,4	11,7	0,6	11,1						15,7

Σημ. Π.Α. = Πλήρως απασχολούμενοι. Μ.Α. = μερικώς απασχολούμενοι.

ΠΙΝΑΞ 19

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΧΘΕΝΤΩΝ ΑΣΘΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑ

ΚΡΗΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΑ ΕΤΗ 1946, 1947 ΚΑΙ 1948.

(Πλήν τῶν Νοσοκομείων ἀφροδισίων νόσων (α) καὶ τῶν Ἴδιωτ.Κλινικῶν).

Περιοχή & κατηγορία Νοσοκομείου	Ἀριθμὸς εἰσαχθέντων				Εἰσαγωγὰί ἐπὶ 1000 κατοίκων			
	1946	1947	1948(β)	Μέσος Ὁρός	1946	1947	1948	Μέσος Ὁρός
ΧΑΝΙΑ								
Γενικά	1648	1366	1082	1365	13,1	10,8	8,6	10,8
Σανατόρια	149	157	128	145	1,2	1,2	1,0	1,2
Ψυχιατρεία	81	65	52	66	0,6	0,6	0,4	0,5
Σύνολον	1878	1588	1262	1576	14,9	12,6	10,0	12,5
ΡΕΘΥΜΝΟΝ								
Γενικά	1770	1816	1688	1758	21,2	21,8	20,2	21,1
Σύνολον	1770	1816	1688	1758	21,2	21,8	20,2	21,1
ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ								
Γενικά	2670	3041	1502	2404	14,2	16,1	8,0	12,8
Σύνολον	2670	3041	1502	2404	14,2	16,1	8,0	12,8
ΛΑΣΙΘΙ								
Γενικά	797	1204	1222	1074	10,0	15,2	15,4	13,5
Λεπροκομεία	9	15	6	10	0,1	0,1	0,1	0,1
Σύνολον	806	1219	1228	1084	10,1	15,3	15,5	13,6
ΚΡΗΤΗ								
Γενικά	6885	7427	5494	6601	14,4	15,6	11,5	13,8
Σανατόρια	149	157	128	145	0,3	0,3	0,2	0,3
Ψυχιατρεία	81	65	52	66	0,2	0,1	0,1	0,1
Λεπροκομεία	9	15	6	10	0,02	0,03	0,01	0,02
Σύνολον	7124	7664	5682	6822	14,9	16,0	11,8	14,2

(α) Νοσοκ. Ἀφροδισίων Νόσων

	1946	1947	1948(6 μηνῶν)
Χανιά	65	33	7
Ηράκλειον	325	248	123

(β) Δι' ληφθεῖσαι πληροφορίες περιλαμβάνουν στοιχεῖα μόνον διὰ τὸ Α' ἔξά-
μηνον τοῦ 1948, οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι ἐδιπλασιάσθησαν.

ΠΙΝΑΞ 20

ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΛΙΝΩΝ ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΚΡΑΤΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΩΝ ΕΝ ΚΡΗΤΗ

Κατηγορία κλινῶν	Ἀριθμὸς κλινῶν				Κλίναι ἀνά 1000 κατοίκους			
	1946	1947	1948	μέσος ὄρος	1946	1947	1948	μέσος ὄρος
Παθολογικαί	142	185	183	170	0,3	0,4	0,4	0,4
Χειρουργικαί	187	206	206	200	0,4	0,4	0,4	0,4
Ματευτικαί	32	63	63	53	0,1	0,1	0,1	0,1
Παιδιατρικαί	10	20	20	17	0,0	0,0	0,0	0,0
Φυματιώσεως	130	160	160	150	0,3	0,3	0,3	0,3
Ψυχιατρικαί	112	129	106	116	0,2	0,3	0,2	0,2
Ἀφρ. Πόσων	48	48	48	48	0,1	0,1	0,1	0,1
Λεπροκομείων (α)	202	204	207	204	0,4	0,4	0,4	0,4
Σύνολον	863	1015	993	957	2,0	2,1	2,1	2,1

(α) Ἀπογραφή τῶν τροφίμων.

ΠΙΝΑΚ 21

ΘΑΝΑΤΟΙ ΕΙΣ ΤΑ ΚΡΛΤΙΚΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ (1.1.46 - 30.6.48)

Νομός	Κατηγορία Νοσοκομείου	Είσαχθέντες προς νοσηλ.	Αριθμός θανάτων	Είσαχθ. %	Θάνατοι λεχαιϊδων	Αναλογία θανάτων λεχαιϊδων επί συνόλου θανάτων
<u>ΚΑΝΙΑ</u>	Γενικά	3555	128	3,6	3	2,3
	Σανατόρια	370	181	48,9	-	-
	Ψυχιατρεία, Αφρ. Ενόσων	172 105	16 -	9,3 -	- -	- -
	Σύνολον	4202	325	3,7	3	0,9
<u>ΡΕΘΥΜΝΙΟΝ</u>	Γενικά	4430	98	2,2	4	4,1
	Σύνολον	4430	98	2,2	4	4,1
<u>ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ</u>	Γενικά	6462	166	2,6	10	6,0
	Αφρ. Ενόσων	696	-	-	-	-
	Σύνολον	7158	166	2,3	10	6,0
<u>ΛΑΣΣΗΘΙΟΝ</u>	Γενικά	2612	61	2,3	-	-
	Λεπροκομεία	27	21	77,8	-	-
	Γενικόν Σύνολον	2639	82	3,1	-	-

ΠΙΝΑΞ 22

ΔΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΛΗΘΕΝΤΩΝ ΕΙΣ ΤΑΣ ΙΔΙΩΤΙΚΑΣ ΚΛΙΝΙΚΑΣ ΚΡΗΤΗΣ (1946-1948)

Α. Κατανομή κατά νομόν (πρωτεύουσαι νομών) και κατηγορίαν ιδιωτικών κλινικών.

Νομός Πρωτ. νομού	Πάσης φύσεως κλινικά		Γενικά - Χειρουργικά		Μαιευτικά-Γυναικολογ.		Άλλης Κατηγορίας									
	1946	1947	1946	1947	1946	1947	1946	1947								
Χανιά	1683	2266	3048	2332	1426	1896	1648	57	68	66	64	200	575	1086	620	
Ρέθυμνον	429	471	532	477	269	280	296	160	191	192	181	-	-	-	-	
Ηράκλειον(α)	2152	3776	4356	3428	1420	2996	2652	732	780	816	776	-	-	180	60	
Λασιθήσιον																
Σύνολον	4264	6513	7936	6237	3115	4899	5776	4536	949	1039	1074	1021	200	575	1266	680

Β. Αναλογία εισαγωγών, επί 1000 κατοίκων, κατά νομόν (πρωτεύουσαι νομών) και κατηγορίας, Ιδιωτικών Κλινικ.

Νομός Πρωτ. νομού	Πάσης φύσεως κλινικά		Γενικά-Χειρουργικά		Μαιευτικά-Γυναικολογ.		Άλλης κατηγορίας									
	1946	1947	1946	1947	1946	1947	1946	1947								
Χανιά	13,3	18,0	24,2	18,5	11,3	12,9	15,0	13,1	0,4	0,5	0,5	0,5	1,6	4,6	8,6	4,9
Ρέθυμνον	5,1	5,6	6,4	5,7	3,2	3,4	4,1	3,5	1,9	2,3	2,3	2,2	-	-	-	-
Ηράκλειον	11,4	20,0	23,1	18,2	7,5	15,9	18,8	14,1	3,9	4,1	4,3	4,1	-	-	1,0	0,3
ΣΥΝΟΛΟΝ	10,7	16,4	19,9	15,7	7,8	12,3	14,5	11,5	2,4	2,6	2,7	2,6	0,5	1,4	3,2	1,7

(α) Δέν συμπεριλαμβάνονται τά ιδιωτικά Σανατόρια.

Πληθυσμός νομού	Χανίων	126.093
"	Ρεθύμνου	83.440
"	Ηρακλείου	188.514

Σύνολον τριών νομών

398.047

3. 'Ιατρικὰ Ὑπηρεσίαι.

'Απαιτεῖται νά ἔχη κανεῖς πτυχίον 'Ιατρικῆς, πτυχίον 'Οδοντο-ιατρικῆς, δίπλωμα ἀδελφῆς, πτυχίον Φαρμακευτικῆς καί δίπλωμα μάϊας διά νά τοῦ δοθῆ ἄδεια ἐξασκήσεως ἐπαγγέλματος. (36)

Τό Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς χορηγεῖ ἄδειες εἰς ἰατρούς, ὀδοντιατρούς, μαίας, ἀδελφάς, φαρμακοποιούς καί μαλάκτας. (37) Οἱ κατέχοντες πιστοποιητικόν Εἰδικότητος, ἀσχολοῦνται μόνον μέ τήν εἰδικότητά των καί δέν ἀσκοῦν τήν γενικήν ἰατρικήν. Τό Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς παραχωρεῖ ἐπίσης ἀδείας διά τήν λειτουργίαν φαρμακείων καί τήν κατασκευήν καί διανομήν φαρμακευτικῶν καί ἰατρικῶν εἰδῶν. Οἱ ἰατροὶ ὀδοντιατροὶ καί αἱ μαῖαι ἐπιβάλλεται νά ἐγγράφωνται εἰς τάς τοπικάς ἀρχάς ἐντός μηνός ἀπό τῆς ἐγκαταστάσεως των. Αἱ ἀρχαί τῶν νομῶν καί κοινοτήτων ἐτοιμάζουσι κατ' ἔτος κατάστασιν τῶν ἰατρῶν, ὀδοντιατρῶν καί μαϊῶν περιλαμβάνουσαν ἐν λεπτομερείᾳ, τό ὄνομα, τήν διεύθυνσιν, τήν ἡμερομηνίαν ἐγκαταστάσεως καί τήν σχολήν ἐξ ἧς ἀπεφοίτησεν ἕκαστος τούτων. Οἱ ἰατροὶ δέν ἐπιτρέπεται νά εἶναι καί φαρμακοποιοί, ἐκτός ἐάν δέν ὑπάρχουν τοπικά φαρμακεία. Συνεταιρισμός μεταξύ ἰατρῶν καί ὀδοντιατρῶν ἀφ' ἑνός καί φαρμακοποιοῦ ἀφ' ἑτέρου ἀπαγορεύεται. Εἰς περιοχάς ὅπου δέν ὑπάρχει ὀδοντίατρος δύναται ὁ ἰατρός νά ἀσκήσῃ καί τό ἐπάγγελμα τοῦ ὀδοντιατροῦ. Ἀπαγορεύεται, ἐπίσης εἰς τούς ὀδοντιατρούς νά προσλαμβάνουν μή εἰδικευμένους βοηθούς, ὀδοντοτεχνίτας ἢ τεχνίτας τούς ὁποίους νά χρησιμοποιοῦν διά τήν ἐξάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματος.

'Ο Πανελλήνιος 'Ιατρικός Σύλλογος εἶναι Ὁργανισμός Δημοσίου Δικαίου (39).

Μεταξύ τῶν σκοπῶν τοῦ συλλόγου τούτου εἶναι 1) Ἡ προαγωγή τῆς Δημοσίας Ὑγιεινῆς, 2) Ἡ βελτίωσις τῶν μεταξύ τῶν ἰατρῶν σχέσεων καί ἡ πρόνοια δι' τούς ἰατρούς, 3) Ἡ λήψις πειθαρχικῶν μέτρων, πρὸς ἐφαρμογήν τῶν κανόνων οἱ ὁποῖοι ρυθμίζουν τήν ἀσκήσιν τοῦ ἰατρικοῦ ἐπαγγέλματος ἐν Ἑλλάδι. Οἱ πρόεδροι τῶν κατὰ νομούς 'Ιατρικῶν Συλλόγων ἀποτελοῦν τό 'Ιατρικόν Συμβούλιον τῆς κεντρικῆς ὁργανώσεως τῶν Ἀθηνῶν, σῶμα τό ὁποῖον συνεδριάζει ἀπαξ τοῦ ἔτους. Ἐκαστος ἰατρικός σύλλογος ἔχει διοικητικόν Συμβούλιον ἀποτελούμενον ἐξ ἐπτά μελῶν. Τό Συμβούλιον τοῦτο δύναται νά συνεδριάξῃ ἀπαξ τοῦ μηνός καί ὁ Σύλλογος δύναται νά συνεδριάξῃ ἀπαξ τοῦ ἔτους ἢ καί συχνότερον. Τά μέλη τοῦ συμβουλίου ἐκλέγονται ἀνά τριετίαν ἢ τετραετίαν. Εἶναι ὑποχρεωτικόν δι' ὅλους τούς ἰατρούς τούς ἐξασκούντας (36) Νόμος Ἀριθ. ΔΕΓ 1912 "περὶ ἐξασκήσεως τοῦ ἰατρικοῦ ἐπαγγέλματος". Κώδιξ 'Ιατρικῶν Ἐπαγγελμάτων, Τόμος I, Ἑλληνική 'Ιατρική Βιβλιοθήκη (ὑπό καθ. Κ.Α. Χαριτάκι). (37) Διάταγμα 6 Σεπτεμβρίου 1925 καί Ἀν. Νόμος 1461/38 "περὶ 'Ιατρικῶν Εἰδικότητων". Νόμος Ἀρ. 1416, 1938. (38) Νόμος 3038, 1922 "περὶ ἐξασκήσεως τοῦ Ὄδοντοϊατρικοῦ Ἐπαγγέλματος ἐν Ἑλλάδι". (39) Ἀν. Νόμος Ἀρ. 1565 τοῦ 1939 "περὶ κώδικος ἀσκήσεως τοῦ ἰατρικοῦ ἐπαγγέλματος".

Ὁ ἰατρός ἑνὸς χωρίου τῆς Κρήτης

56

Ἐκ τῶν 307 ἰατρῶν τῆς νήσου οἱ 131 ἤτοι τὰ 43% εἶναι ἐγκατεστημένοι εἰς ἀγροτικάς κοινότητας, ἐξασκοῦν ὅλοι γενικὴν ἰατρικὴν. Ἡ μετακίνησις των γίνεται κυρίως διὰ ζώων. Εἰς τὴν φωτογραφίαν ὁ ἰατρός τοῦ χωρίου Ζάρος σὲ σπῖτι τοῦ μετὴν γυναῖκα του καὶ τὸ παιδί του.

τὸ ἐπάγγελμα νὰ εἶναι μέλη τοῦ τοπικοῦ Ἱατρικοῦ Συλλόγου. Κατάστασις τῶν μελῶν δίδεται εἰς τὸν Νομίatron ὑπὸ τοῦ Ἱατρικοῦ Συλλόγου. Ἄς σημειωθῇ ὅτι δέν ὑπάρχει ὑγειονομικὴ ἐπιτροπὴ διὰ νὰ συντονίσῃ τὰς σχέσεις μεταξύ τῶν Ἱατρικῶν Συλλόγων τοῦ Νομοῦ καὶ τῶν Ὑγειονομικῶν κέντρων ὅσον ἀφορᾷ τὴν προαγωγὴν τῆς δημοσίας ὑγείας.

Τὸ 1948 ὑπῆρχον 307 ἱατροὶ εἰς τὴν Κρήτην: 57% ἦσαν ἐγκατεστημένοι εἰς τοὺς Δήμους (ἀστικάς περιοχάς) καὶ 43% εἰς τὰς Κοινότητας (ἀγροτικάς περιοχάς). Οἱ ἱατροὶ τῶν ἀγροτικῶν περιοχῶν ἀσχολοῦνται μέ τὴν γενικὴν ἱατρικὴν καθὼς ἐπίσης καὶ τὸ 51% τῶν ἱατρῶν τῶν ἀστικῶν κέντρων.

Οἱ ἀναλογοῦντες κατὰ ἱατρὸν κάτοικοι δι' ὀλόκληρον τὴν Κρήτην καὶ δι' ἕκαστον ἐκ τῶν τεσσάρων νομῶν αὐτῆς κατὰ Δήμους καὶ Κοινότητας εἶναι ὡς ἑξῆς:

	<u>Κάτοικοι κατὰ ἱατρὸν</u>		
	Ὀλόκληρος ἡ περιοχή	Δῆμοι	Κοινότητες
Κρήτη	1.555	694	2.712
Νομός Χανίων	1.538	610	3.779
" Ρεθύμνου	1.987	782	2.982
" Ἡρακλείου	1.356	772	1.966
" Λασηθίου	1.806	612	3.895

Ὅλοι οἱ ἱατροὶ οἱ ἔχοντες εἰδικότητα εἶναι ἐγκατεστημένοι εἰς τοὺς δήμους τῆς Κρήτης. Ὁ ἀριθμὸς ἀτόμων κατὰ εἰδικὸν ἱατρὸν δι' ὀλόκληρον τὴν νῆσον καὶ δι' ἕκαστον ἐκ τῶν τεσσάρων νομῶν αὐτῆς ἔχει ὡς ἑξῆς:

	<u>Ὀλόκληρ. Ἀτομα κατὰ εἰδικὸν ἱατρὸν (α)</u>	
	ἡ περιοχή	Δῆμοι
Μαιευτῆρες	31.833	8.145
Χειρουργοὶ	31.791	10.181
Δερματολόγοι & Ὀφθαλμολόγοι	53.054	13.575
Μικροβιολόγοι	59.687	15.272
Παιδίατροι & Ὀτορινολαρυγγ.	79.582	20.362
Νευρολόγοι & Φυματιολόγοι	95.498	24.434
Ἑγχειρολόγοι	159.164	--
(Νομῖατροι	119.373	--)

(α) Πρὸς σύγκρισιν μετὰ τῶν διεθνῶς παραδεδεγμένων ἀναλογιῶν, ἴδὲ Πίνακα I, Σελ. 8. Ἐκθεσις τοῦ Ἰδρύματος Ροκφέλλερ ἐπὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἀναγκῶν εἰς ὑγειονομικὸν προσωπικὸν τῆς Ἐπαρχίας MANITOBA. (Ὀκτώβριος, 1946).

Προβλέπεται επίσης ή ίδρυσις 'Οδοντιατρικού Συλλόγου του οποίου πρέπει νά είναι μέλη, όλοι οι άσκούντες τό επαγγελμα του 'Οδοντιάτρου πλην δέ τών τοπικών τούτων συλλόγων υπάρχει και Πανελληνιος 'Οδοντιατρικός Σύλλογος. 'Εν Κρήτη υπάρχουν τοπικοί Σύλλογοι μόνον εις τούς νομούς Χανίων, Ρεθύμνου και 'Ηρακλείου. Οι 'Οδοντίατροι του νομού Λασηθίου εγγράφονται εις τον 'Οδοντιατρικόν Σύλλογον του νομού 'Ηρακλείου. Τό Διοικητικόν Συμβούλιον εκάστου τοπικού συλλόγου συνίσταται εκ του προέδρου, του αντιπροέδρου, του γραμματέως, του ταμίου και εκ ενός έως τριών μελών. 'Υπάρχει επίσης έν Πειθαρχικόν Συμβούλιον, τά καθήκοντα του οποίου είναι ή εφαρμογή τών νόμων και κανονισμών του Συλλόγου οι όποιοι άφορούν την εξάσκησιν του 'Οδοντιατρικού επαγγέλματος έν 'Ελλάδι. Οι πρόεδροι τών τοπικών 'Οδοντιατρικών Συλλόγων αποτελούν τό Συμβούλιον του Πανελληνίου 'Οδοντιατρικού Συλλόγου. Γενική συνέλευσις τών μελών τών τοπικών 'Οδοντιατρικών Συλλόγων λαμβάνει χώραν ανά τρίμηνον και εκλέγει τά μέλη του διοικητικού Συμβουλίου ανά τριετίαν. Ο Πανελληνιος 'Οδοντιατρικός Σύλλογος συνέρχεται άπαξ του έτους μέ συμμετοχήν τών προέδρων τών τοπικών Συλλόγων. Η έτησία εκθεσις του Πανελληνίου Συλλόγου δέν έχει εκδοθή από της έναρξεως του πολέμου, επίσης δέν εκδίδονται διαφωτιστικά φυλλάδια προς διανομήν υπό τών τοπικών συλλόγων. Εις τούς σκοπούς τών 'Οδοντιατρικών Συλλόγων περιλαμβάνεται και ή προαγωγή της δημοσίας υγιεινής από της 'Οδοντιατρικής πλευράς αλλά ο Σύλλογος ενδιαφέρεται περισσότερο διά τά επαγγελματικά ζητήματα τών μελών του. Δέν είναι έν εκπαιδευτικόν σώμα. Δέν υπάρχει μία ειδική μόνιμος επιτροπή, ασχολουμένη μέ την δημοσίαν υγείαν, διά νά συντονίζη τάς ενεργείας του 'Οδοντιατρικού Συλλόγου μετά του υγειονομικού κέντρου διά τον καθορισμόν ενιαίου προγράμματος υγιεινής του στόματος διά τό καλόν του Κρητικού λαού.

Διά την εξάσκησιν του 'Οδοντιατρικού επαγγέλματος χρειάζεται άδεια, εκδιδόμενη υπό του Υπουργείου υγιεινής και οι 'Οδοντίατροι πρέπει νά εγγραφούν εις τά μητρώα του νομιάτρου. Τά απαιτούμενα προσόντα δι ένα 'Οδοντίατρον είναι: άπολυτήριον γυμνασίου, τετραετής φοίτησις εις τό Πανεπιστήμιον και πρακτική εξάσκησις περίπου ενός έτους μετά την άποφοίτησιν του. Ο τόπος της πρακτικής εξάσκησεως δέν καθορίζεται υπό του Κράτους.

Τό 1948 υπήρχον 50 'Οδοντίατροι εις την Κρήτην, 92% ήσαν εγκατεστημένοι εις τάς πόλεις και 8% εις τά κοινότητας. Ο αριθμός τών αναλογούντων άτομων κατά 'Οδοντίατρον δι'όλόκληρον την Κρήτην και διά τούς τέσσαρας νομούς αυτής έχει ως εξής:

	"Ατομα κατά 'Οδοντίατρον		
	'Ολόκληρος ή περιοχή	Πόλεις	Κοινότητες
Κρήτη	9.550	2.656	88.830
Νομός Χανίων	9.699	2.722	κανείς
" Ρεθύμνου	9.271	1.650	"
" 'Ηρακλείου	10.473	3.425	66.857
" Λασηθίου	7.945	2.141	31.158

Μόνον γενική 'Οδοντιατρική άσκειται εις την Κρήτην. Δέν υπάρχουν

ειδικευμένοι ὀδοντίατροι π.χ. χειρουργοὶ ὀδοντίατροι καὶ ὀρθοδοντισταί. Ἐκτός τῶν ἀπόρων ἀσθενῶν, οἱ ὀδοντίατροι ὑποχρεοῦνται μὰ ἐξετάζουν δωρεάν τοὺς στρατιώτας καὶ τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν.

Διὰ νὰ ἀποκτήσῃ τις τὸ δικαίωμα νὰ ἀσκῆσῃ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ φαρμακοποιοῦ πρέπει νὰ ἔχη ἀπολυτήριον γυμνασίου, πρακτικὴν ἐξάσκησιν ἑνὸς ἔτους εἰς φαρμακεῖον, νὰ εἰσέλθῃ κατόπιν εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων εἰς τὸ Πανεπιστήμιον ὅπου πρέπει νὰ φοιτήσῃ πέντε ἔτη εἰς τὴν Φαρμακευτικὴν Σχολήν, νὰ λάβῃ κατόπιν ἐξετάσεως πτυχίον, νὰ κάμῃ πρακτικὴν ἐξάσκησιν δύο ἐτῶν μετὰ τὴν ἀποφοίτησίν του καὶ τέλος νὰ ὑποβληθῇ εἰς νέαν ἐξέτασιν διὰ νὰ λάβῃ τὴν ἄδεια ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς (40).

Ὁ Φαρμακοποιὸς ἐγγράφεται εἰς τὰ μητρώα τοῦ νομιάτου ὃ ὁποῖος ὑποχρεοῦται νὰ πιστοποιήσῃ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς ὅτι τὸ φαρμακεῖον ἀνταποκρίνεται εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου καθοριζόμενα. Ἐκτός τούτου, τὸ φαρμακεῖον ἐπιθεωρεῖται ὑπὸ ἑνὸς ἐκπροσώπου τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς. Ἐάν τὸ φαρμακεῖον ἀνταποκρίνεται εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου καθοριζόμενα, χορηγεῖται ἄδειαι λειτουργίας λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν εἰς τὴν περιοχὴν ἢ πόλιν ὑφισταμένου φαρμακείου. Ὑπὸ τοῦ νόμου καθορίζεται ὅτι πρέπει νὰ ἀνάλογεῖ ἓν φαρμακεῖον ἀνά 2.500 ἄτομα, 2 ἀνά 6.000 καὶ ἐπὶ μεγαλητέρου ἀριθμοῦ ἀτόμων ἓν φαρμακεῖον ἀνά 5.000 ἄτομα. Ὁ ἰατρός εἰς ἀγροτικὰς περιφερείας ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ χορηγῇ φάρμακα εἰς τοὺς ἀσθενεῖς του ἐφ' ὅσον δὲν ὑπάρχει φαρμακοποιὸς εἰς τὴν περιοχὴν. Ἐπιτρέπεται ἐπίσης κατόπιν ἄδειας εἰς τὰ παντοπωλεῖα νὰ πωλοῦν ἀπλὰ φάρμακα ὅπως ἡ κινίνη, τὸ βισμούθιον, ἡ ἀσπιρίνη καὶ τὸ ριτσινοδολαδον. Τὰ ἰδιοσκευάσματα διὰ νὰ τεθοῦν πρὸς πώλησιν πρέπει νὰ ἐγκριθῶν ὑπὸ τοῦ Ἀνωτάτου Ὑγειονομικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς. Τὸ φαρμακεῖον τοῦ ὑγειονομικοῦ κέντρου τῶν Χανίων χορηγεῖ φάρμακα δωρεάν εἰς τοὺς κατόχους δελτίων ἀπορίας. Τὰ φαρμακεῖα δίδουν φάρμακα μόνον κατόπιν συνταγῆς ἰατροῦ ἐκτός ἐάν πρόκειται περὶ ἀπλῶν φαρμάκων. Οἱ φαρμακοποιοὶ ὑποχρεοῦνται νὰ πωλοῦν φάρμακα εἰς τὴν τιμὴν κόστους εἰς ὑφιστάμενας τάξεις π.χ. τοὺς παλαιούς πολεμιστάς.

Οἱ ἐξασκοῦντες τὸ ἐπάγγελμα φαρμακοποιοὶ ὑποχρεοῦνται νὰ εἶναι μέλη τοῦ τοπικοῦ Φαρμακευτικοῦ Συλλόγου. Οἱ τοπικοὶ σύλλογοι εἶναι παραρτήματα τοῦ Πανελληνίου Φαρμακευτικοῦ Συλλόγου, ἐδρεύοντος ἐν Ἀθήναις. Τὸ Συμβούλιον τοῦ τοπικοῦ Συλλόγου ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ προέδρου, τοῦ ἀντιπροέδρου, τοῦ ταμίου καὶ δύο ἄλλων μελῶν. Ἐκλογαὶ γίνονται κάθε ἔτος. Ἐν ἡ περισσότερα μελῆ τοῦ τοπικοῦ Συλλόγου, ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου, ἐκλέγονται ὡς ἀντιπρόσωποι διὰ τὴν ἑτησίαν συνέλευσιν τοῦ Πανελληνίου Φαρμακευτικοῦ Συλλόγου εἰς τὰς Ἀθήνας. Οἱ Σύλλογοι αὐτοὶ εἶναι πρὸς ὅσον νομικὰ Δημοσίου Δικαίου καὶ ὡς σκοπὸν ἔχουν τὴν ὑποστήριξιν τῶν δικαιωμάτων τῶν μελῶν των. Ὁ Πανελληνίος Φαρμακευτικὸς Σύλλογος ἐκδίδει μίαν ἐπίσημον ἑφημερίδα καὶ δύο ἄλλαι ἑφημερίδες ἐκδίδονται ὑπὸ ἰδιωτῶν. Ὁ Φαρμακευτικὸς Σύλλογος Χανίων δὲν συνέρχεται συχνά διότι τὰ μέλη του εἶναι πολὺ ἀπασχολημένα μετὰ τὰς ἐργασίας των. Ὁ Σύλλογος τῶν Χανίων ἰδρύθη τὸ 1938 κατόπιν διατάγματος καὶ ἡ ὑπαρξίς του κρίνεται ἀπαραίτητος διότι τὰ φαρμακεῖα τῆς περιοχῆς κατεστραφῆσαν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου. Οἱ φαρμακοποιοὶ τοῦ νομοῦ Λασηθίου ἀνήκουν εἰς τὸν Φαρμακευτικὸν Σύλλογον τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου.

(40) Νόμος 5607 ἀφορῶν τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ φαρμακοποιοῦ.

Ὁ Σύλλογος οὗτος συνέρχεται ἀνά δεκαπενθήμερον.

Τό 1948 ὑπῆρχον 41 φαρμακοποιοί εἰς Κρήτην. 85% ἦσαν ἐγκατεστημένοι εἰς τὰς πόλεις καί 15% εἰς τὰς κοινότητας. Ὁ ἀριθμός τῶν ἀτόμων κατὰ φαρμακοποῖόν εἰς ὁλόκληρον τήν Κρήτην καί ἕκαστον τῶν τεσσάρων νομῶν αὐτῆς εἰς τὰς πόλεις καί τὰς κοινότητας αὐτῆς ἔχει ὡς ἑξῆς:

Ἄτομα κατὰ Φαρμακοποῖόν

	<u>Ὀλόκληρος ἡ περιοχή</u>	<u>Δῆμοι</u>	<u>Κοινότητες</u>
Κρήτη	11.614	3.491	59.220
Νομός Χανίων	12.609	3.539	οὐδείς
" Ρεθύμνου	13.907	3.713	34.296
" Ἡρακλείου	10.473	3.653	44.571
" Λασηθίου	11.349	2.855	62.315

Φάρμακα εὐρίσκονται εὐκόλως, συμπεριλαμβανομένης τῆς πενικιλίνης καί τῶν σουλφαμιδῶν (πλὴν τῆς στρεπτομυκίνης).

"Ἄδεια ἐξασκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος τῆς μαίας δίδεται εἰς τὰς ἀποφαίτους ἀνεγνωρισμένων σχολῶν μαιῶν. Βασικὴ ἐκπαίδευσις τῶν μαιῶν εἶναι ἀποφοίτησις γυμνασίου καί τριετῆς φοίτησις εἰς σχολὴν μαιῶν. Αἱ ἀπόφοιτοι μετὰ τὴν ἀπόκτησιν τοῦ διπλώματός των ὑποχρεοῦνται νὰ ὑπηρετήσουν ἕν ἔτος εἰς τὴν σχολὴν εἰς τὴν ὁποίαν ἐδιδάχθησαν ἢ εἰς ἕν νοσοκομεῖον ὑποδεικνυόμενον ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς πρὶν λάβουν τὴν ἄδειαν ἐξασκήσεως ἐπαγγέλματος. Αἱ ἔχουσαι ἀποκτήσει τὴν ἄδειαν ὑποχρεοῦνται νὰ ἐργασθοῦν τρία ἔτη εἰς ἀγροτικήν περιφέρειαν ὀριζομένην ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς. Εἰς αὐτὰς τὰς περιοχὰς οἱ δῆμοι ἢ αἱ κοινότητες ὑποχρεοῦνται νὰ πληρῶνουν τὰς μαίας διὰ τὴν παροχὴν τῶν ὑπηρεσιῶν των εἰς τὰς ἀπόρους. Τὰ καθήκοντα τῆς μαίας εἶναι: 1) ἡ παρακολούθησις τῶν ἐπιτόκων 2) ἡ ἐκτέλεσις φυσιολογικῶν τοκετῶν 3) ἡ διαφώτισις τῶν μητέρων διὰ τὴν περιποίησην τῶν βρεφῶν. Δέν ἐπιτρέπεται εἰς αὐτὴν νὰ ἐκδίδῃ συνταγὰς διὰ φάρμακα. Ἐκάστη ἀδειοῦχος μαία ὑποχρεοῦται νὰ τηρῇ μητρώον εἰς τὸ ὁποῖον ἀναγράφεται ἡ ἡμερομηνία τοῦ τοκετοῦ τὸ φύλον τοῦ βρέφους, τὸ ὄνομα καί ἡ κατοικία τῶν γονέων καθὼς καί ἄλλαι ἀπαραίτητοι πληροφορίες. Αἱ ἀδειοῦχοι μαῖαι ὑποχρεοῦνται νὰ παρακολουθοῦν μαθήματα μετεκπαιδεύσεως ἀνά πενταετίαν. Τὰ μαθήματα καί ἡ διάρκειά αὐτῶν ρυθμίζονται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς. Ὅσαι αἱ ἀδειοῦχοι μαῖαι εἶναι ἐγγεγραμμεναι εἰς τὰ μητρώα τοῦ νομιάτρου, ἀλλὰ δέν ἔχουν οὐδεμίαν σχέσιν μετὰ τῶν ὑγειονομικῶν κέντρων. Δέν ἀναγνωρίζονται ὑπὸ τοῦ νόμου αἱ πρακτικαὶ μαῖαι.

Δέν ὑπάρχει Σύλλογος Μαιῶν.

Τό 1948 ὑπῆρχον 41 μαῖαι εἰς Κρήτην. 63% ἦσαν ἐγκατεστημένοι εἰς τὰς πόλεις καί 37% εἰς κοινότητας. Ὁ ἀριθμός τῶν ἀτόμων κατὰ προσοντοῦχοι μαῖαν δι' ὅλην τὴν νῆσον καί εἰς ἕκαστον ἐκ τῶν τεσσάρων νομῶν ἔχει ὡς ἑξῆς:

"Ατομα κατά μαϊαν

	<u>Όλοκληρος ή περιοχή</u>	<u>Δήμοι</u>	<u>Κοινότητες</u>
Κρήτη	11.641	4.699	23.688
Νομός Χανίων	14.010	5.056	45.351
" Ρεθύμνου	20.860	3.713	έλλείπουν πληροφορίες
" 'Ηρακλείου	18.851	10.960	26.741
" Λασισηθίου	4.414		7.789

Τό παιευτικόν τμήμα του Κρατικού Νοσοκομείου Ρεθύμνου δέχεται υποψηφίους αί όποϊαι επιθυμούν να εκπαιδευθούν ως μαϊαι, αί εκπαιδευόμεναι δύνανται να παραμένουν εντός του νοσοκομείου επί 9 μήνας μέχρις 2 έτη ή περισσότερα. Υπό των Ιατρών και των άδειούχων μαϊών υπολογίζεται ως κατωτέρω τ' ποσοστόν των εκτελουμένων τοκετών υπό μαιευτήρων Ιατρών, υπό άδειούχων μαϊών εκπαιδευμένων και υπό πρακτικων τοιούτων:

Ποσοστόν τοκετών υπό:

	<u>Ίατρών</u>	<u>Προσοντούχων μαϊών</u>	<u>Πρακτικων Μαϊών</u>
Περιοχή 'Αγίου Νικολάου	2%	40%	58%
Δήμος 'Ηρακλείου	80%	15%	5%
" Χανίων	25%	25%	50%

Οί τοκετοί εις τās άγροτικές κοινότητες εκτελούνται ευρέως υπό των πρακτικων μαϊών ή των γραιών του χωρίου. Αί προσοντούχοι ή εκπαιδευόμεναι μαϊαι εύρίσκονται εις μειονεκτικήν θέσιν έναντι των μή εκπαιδευμένων πρακτικων μαϊών διότι πρώτον πρέπει να πληρώνονται περισσότερο και δεύτερον ο κόσμος δέν θεωρεί άπαραίτητον τήν παρουσίαν των.

"Ίδρυμα Κοινωνικων Ασφαλίσεων. (ΙΚΑ) (41)

Τό "Ίδρυμα Κοινωνικων Ασφαλίσεων είναι Νομικόν Πρόσωπον Δημοσίου Δικαίου. Καίτοι ο 'Εθνικός Οργανισμός αυτός λειτουργεί ως τμήμα του Υπουργείου Εργασίας, εν τούτοις τήν άμεσον ευθύνην τής λειτουργίας του τήν έχει εν Διοικητικόν Συμβούλιον. Τό Συμβούλιον του ΙΚΑ αποτελείται από τέσσαρας υπαλλήλους, τέσσαρας εργοδότης, ένα Ιατρόν, ένα δικηγόρον, ένα καθηγητήν, ένα επιχειρηματίαν, ήτοι εν συνόλω 15 μέλη. Οί διορισμοί των μελών γίνονται επί του παρόντος υπό του Υπουργού τής Εργασίας και τό Υπουργείον Εργασίας εγκρίνει τās αποφάσεις του Συμβουλίου. Ο Πρόεδρος - τώρα εις Ιατρός - εκλέγεται εκ των επιτιμημόνων οί όποιοι είναι μέλη του

(41) Νόμος 6298, άφορών τās Κοινωνικές Ασφαλίσεις, τής 24ης Σεπτεμβρίου 1934.

Ἡ Πρακτικὴ μαῖα τῆς Κρήτης

Ἡ μαῖα τοῦ χωρίου Μουριές τῆς Κρήτης, ἡλικίας 80 ἐτῶν.
Ἐξασκεῖ τὸ ἐπάγγελμα τῆς μαίας ἐπὶ 45 ἔτη. Διεδέχθη
τὴν μητέρα της ἡ ὁποία ἦτο ἐπίσης μαῖα.

συμβουλίου. Ἡ διοικητικὴ ὀργάνωσις ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν Γενικὸν Διευθυντὴν, τὰς οἰκονομικὰς ὑπηρεσίας, τὴν ὑγειονομικὴν ὑπηρεσίαν, τὸ τμήμα μελετῶν, τὸ νομικὸν τμήμα καὶ τὴν ἀσφαλιστικὴν ὑπηρεσίαν. Ἐκαστὸν περιφερειακὸν παράρτημα ἔχει τοπικὸν Συμβούλιον ἐκ 5 μελῶν εἰς τὸ ὁποῖον ἐκπροσωποῦνται αἱ ἐργοδότες καὶ οἱ ὑπάλληλοι (τὰ ὑποκαταστήματα τὰ ὁποῖα εἶναι προσηρτημένα εἰς τὰ περιφερειακὰ παράρτηματα δὲν ἔχουν τοιοῦτον Συμβούλιον). Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἠσφαλισμένων ἐν Ἑλλάδι εἶναι 750.000 ἐκ τῶν ὁποίων οἱ 330.000 εἶναι πλήρως ἠσφαλισμένοι καὶ οἱ 420.000 εἶναι μερικῶς ἠσφαλισμένοι μόνον διὰ ἱατρικὴν περίθαλψιν. Τὸ ΙΚΑ ἔχει ἐπιφορτισθῆ τὴν περίθαλψιν 5.000 χρονίων περιπτώσεων φυματιώσεως - (κληρονομία τοῦ πολέμου), ἐπίσης ἔχει ἀναλάβῃ τὴν ἱατρικὴν περίθαλψιν τῶν συνταξιούχων δημοσίων ὑπαλλήλων. Πλὴν τῆς παροχῆς ἱατρικῆς περιθάλψεως εἰς τοὺς ἠσφαλισμένους τοῦ ΙΚΑ περιθάλπονται ἐπίσης ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἠσφαλισμένοι ἄλλων συναφῶν ἰδρυμάτων. Σήμερον 16.310 ἄτομα λαμβάνουν μηνιαίας συντάξεις. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πρώτου μηνίου τοῦ 1948 ἔγιναν 1.193.636 ἱατρικαὶ ἐξετάσεις καὶ 118.132 ἐπισκέψεις ἀσθενῶν κατ' οἶκον. Ἡ ἡμερησίαι κινήσις ἀσθενῶν εἰς τὰ νοσοκομεῖα καὶ ἰατρεῖα εἶναι 1.300 πρόσωπα. Τὰ ἰδρύματα τὰ ἐνήκοντα εἰς τὸ ΙΚΑ Ἀθηνῶν καὶ περιχώρων εἶναι : μία χειρουργικὴ κλινικὴ 100 κλινῶν, μία γενικὴ παθολογικὴ κλινικὴ 50 κλινῶν, μία ὀρθοπεδικὴ κλινικὴ 40 κλινῶν. Ὑπηρετοῦν εἰς τὸ ΙΚΑ 806 ἱατροὶ καὶ ἐπιθεωρηταὶ ἱατροὶ (οἱ 100 πλήρως ἀπασχολούμενοι), 46 φαρμακοποιοὶ καὶ 300 ἀδελφαὶ νοσοκόμοι. Αἱ δαπάναι διὰ τὸ 1947 ἦσαν 42.294.653.992 δραχμαὶ (δολ. 4.229.465) ἐκ τῶν ὁποίων τὰ 15,39% ἦσαν διὰ ἱατρικὴν περίθαλψιν καὶ 31,49% δι' ἐπιδόματα ἀσθενείας.

Τὸ σημερινὸν πρόγραμμα ἀναδιοργανώσεως τοῦ ΙΚΑ προβλέπει α) ἓνα Διοικητὴν ὁ ὁποῖος θά ἐκτελῇ χρέη Γενικοῦ Διευθυντοῦ τοῦ ΙΚΑ καὶ Συμβούλου παρά τῇ ἑλληνικῇ Κυβερνήσει ἐπὶ ζητημάτων ἐχόντων σχέσιν μὲ τὰς Κοινωνικὰς Ἀσφαλίσεις καὶ β) ἓν Ὑπηρεσιακὸν Συμβούλιον μὲ ἀρμοδιότητας πειθαρχικὰς διὰ τὸ ὑπηρετοῦν προσωπικόν. Ὑπάρχουν ἐπίσης 80 ἀσφαλιστικὰ ταμεῖα διαφόρων κατηγοριῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα π.χ. αὐτοκινητιστῶν, ἀρτεργατῶν κλπ. Μερικὰ ἐξ αὐτῶν λειτουργοῦν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν καὶ ἔχουν πολὺ μεγάλαι κεφάλαια.

Εἰς τὴν Κρήτην ὑπάρχουν παραρτήματα τοῦ ΙΚΑ εἰς Χανιά, Ἡράκλειον, Ρέθυμνον καὶ Ἱεράπετραν, τὰ ὑποκαταστήματα Ρεθύμνου καὶ Ἱεράπετρας δὲν εἶναι ἀνεξάρτητα ὑπάγονται δέ εἰς τὸ παράρτημα Ἡρακλείου. Ἡ ἀσφάλισις εἶναι ὑποχρεωτικὴ διὰ τοὺς μισθωτοὺς ἢ ἡμερομισθίους ὑπαλλήλους, ἐκτός τῶν μονίμων δημοσίων ὑπαλλήλων, τῶν ἀγροτῶν καὶ τῶν ὑπαλλήλων, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἠσφαλισμένοι εἰς ἄλλα ἀσφαλιστικὰ ταμεῖα, τὰ ὁποῖα εἶχον ἰδρυθῆ πρό τοῦ ΙΚΑ. Συμφώνως πρὸς τὰς προβλέψεις τοῦ νόμου, ἐν ὑποκατάστημα δύνεται νὰ ἰδρυθῆ εἰς πόλεις ὅπου ὑπάρχουν ἄνω τῶν 500 ἀτόμων, ὑποκειμένων εἰς ἀσφάλισιν. Ὁ ἐργοδότης καταβάλλει 9,6% καὶ ὁ ἠσφαλισμένος 4% τοῦ μισθοῦ τοῦ ἢ τῶν ἡμερομισθίων του ὡς ἀσφάλιστρα.

Ἡ ἀσφάλισις καλύπτει α) ἀσφάλισις νόσου, συμπεριλαμβανομένων τῶν φαρμάκων καὶ ἐφαρμογῶν διοπτρῶν καὶ ὀδόντων 2) ἐπίδομα ἀνεργείας λόγω ἀσθενείας (40% τοῦ μισθοῦ ἢ ἡμερομισθίου) 3) σύνταξιν εἰς τὰς γυναῖκας μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ 60 ἔτους καὶ εἰς τοὺς ἀνδρας τοῦ 65 ἔτους, ἐξ 125.000 δρχ. μηνιαίως (12,50) 4) ἐπίδομα μητρότητος 5) ἐπίδομα ἀνικανότητος καὶ 6) ἐπίδομα ἐξόδων κηδείας.

Τό Ίδρυμα συμβάλλεται μετά τοπικῶν ἰατρῶν διά ἰατρικήν ἢ νοσοκομειακήν περίθαλψιν. Τό Ίδρυμα ἐπίσης προσλαμβάνει ἰατρικόν καί νοσηλευτικόν προσωπικόν. Εἰς περίπτωσιν ἀσθενείας ὁ ἠσφαλισμένος ἀσθενής ἐξετάζεται ὑπό ἰατρῶν τοῦ Ίδρυματος οἱ ὁποῖοι τοῦ παρέχουν ἰατρικήν περίθαλψιν ἢ χειρουργικήν τοιαύτην μετά περιορισμένης ἐκτάσεως ἐπεμβάσεων ἀναγράφουν συγταγὰς διά φάρμακα τὰ ὁποῖα χορηγοῦνται ὑπό τοῦ φαρμακείου τοῦ Ίδρυματος. Ἐπί εἰδικῶν περιπτώσεων ἢ μεγάλης χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως ὁ ἠσφαλισμένος δύναται νά ἐκλέξῃ ἰατρόν ἢ ἰδιωτικήν κλινικήν ἢ νοσοκομεῖον μεταξύ ἐκείνων μέ τὰ ὁποῖα εἶναι συμβεβλημένον τό Ίδρυμα. Ὅσον ἀφορᾷ τήν οἰκογένειαν τοῦ ἠσφαλισμένου, ἡ ἰατρική περίθαλψις περιορίζεται εἰς ἀπλήν ἰατρικήν ἐξέτασιν. Τά τέκνα δικαιοῦνται τοιαύτης μέχρις ἡλικίας 16 ἐτῶν (ἢ 18 ἐτῶν εἰάν πηγαίνουν εἰς τό σχολεῖον). Εἰς περίπτωσιν θανάτου τοῦ συζύγου, ἡ χήρα λαμβάνει διά βίου 125.000 δρχ. μηνιαίως. Παρομοίῳ σύνταξιν λαμβάνουν καί τὰ τέκνα μέχρι τοῦ 16ου ἔτους τῆς ἡλικίας των.

ΔΗΜ

ΝΟΣΙΟΝ

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΧΑΝΙΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ
'ΑΠΟΦΕΙΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΒΕΛΤΙΩΣΕΩΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΛΗΨΕΙΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΒΕΛΤΙΩΣΕΩΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΥΓΕΙΑΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗΑ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.Ι. Πρόβλημα και αντικειμενικός σκοπός.

Ο ευρύτερος αντικειμενικός σκοπός τῆς μελέτης αὐτῆς εἶναι νά υποβοηθήσωμεν τόν Κρητικόν λαόν εἰς τὰς προσπάθειάς του ὅπως φθάσῃ εἰς ἰκανοποιητικόν βιωτικόν ἐπίπεδον. Ὡς ἀναπόσπαστον τμῆμα τοῦ σκοποῦ τούτου, μάς ἐνδιαφέρει νά προωθήσωμεν τὰς τοπικάς προσπάθειάς διὰ τὴν ἐπίτευξιν ἑνὸς ἰκανοποιητικοῦ ἐπιπέδου ὑγείας. Ἐπειδὴ ἕκαστον ἐκ τῶν συνθετικῶν στοιχείων τῆς κοινωνίας (ὅπως εἶναι τὰ ὑγειονομικά κέντρα, τὰ νοσοκομεῖα, οἱ ἰατροὶ καὶ οἱ ἀσχολούμενοι μὲ τὰ παραϊατρικά ἐπαγγέλματα, ἐπαγγελματικά ὁμάδες, ἑθελοντικά ὑγειονομικά ὑπηρεσία, καὶ ἄλλαι βοηθητικά ὑπηρεσία), ὀφείλουν νά συμβάλουν εἰς τόν σκοπὸν αὐτόν; ἡ συνεργασία των εἶναι ἀπαραίτητος. Ἡ ὀλοκλήρωσις τῶν προσπαθειῶν εἶναι ἀναγκαῖα διὰ νά ἐπιτευχθῇ ἰκανοποιητικόν ἀποτέλεσμα καὶ διὰ νά ἐξαλειφθοῦναι κακὰ συνέπειαι τῶν νόσων καὶ τοῦ χαμηλοῦ ἐπιπέδου ὑγείας, ἢ τουλάχιστον νά περιορισθῶν ὡς δυνάμεις αἱ ὁποῖαι δυσχεραίνουν τὴν ἐπίτευξιν καλοῦ βιωτικοῦ ἐπιπέδου ἐν Κρήτῃ. Τὸ πρόβλημα εἶναι πῶς εἶναι δυνατόν νά ἐπιτευχθῇ ἡ συνεργασία αὐτὴ κατὰ τόν καλύτερον δυνατόν τρόπον. Ἡ λύσις τούτου προϋποθέτει τὴν δημιουργίαν ἰκανοποιητικῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν συνεργαζομένων μὲ σκοπὸν τὴν ἐκπόνησιν καὶ τὴν ἐφαρμογὴν ἑνὸς κοινοῦ ὑγειονομικοῦ προγράμματος, ἑνὸς σχεδίου ἔχοντος ὡς σκοπὸν τὴν πλήρη χρησιμοποίησιν τῶν ἰκανῶν στοιχείων τῆς Κρήτης πρὸς συγχρονισμόν τῆς δημοσίας ὑγείας καὶ τῆς ἰατρικῆς ἀντιλήψεως.

Τὸ Ἴδρυμα ROCKEFELLER πρέπει νά θεωρῆται ὅτι ἀσκεῖ βοηθητικόν ρόλον. Πρῶτον, διὰ τῆς διεξαγωγῆς τῆς ἐρεύνης αὐτῆς, ἦτοι, διὰ νά βοηθήσῃ τὴν κυβέρνησιν διὰ τὴν σύνταξιν τῆς ἐπιβεβλημένης ταύτης μελέτης καὶ, ἐπι τῆ βάσει τῆς μελέτης αὐτῆς νά ὑποβάλλῃ εἰς τὴν κυβέρνησιν τὰς σχετικὰς ἀπόψεις διὰ τὴν βελτίωσιν τῶν ὑπηρεσιῶν δημοσίας ὑγείας ἐν Κρήτῃ. Δεύτερον, εἶναι πιθανόν τὸ Ἴδρυμα ROCKEFELLER νά θελήσῃ νά βοηθήσῃ εἰς τὸ δεύτερον στάδιον, ἦτοι, νά παράσχῃ συμπληρωματικὴν τεχνικὴν καὶ ἐπαγγελματικὴν βοήθειαν μέχρις ὅτου τὸ Ἑλληνικόν προσωπικόν ἐξευρεθῇ, ἐκπαιδευθῇ καὶ κατατοπισθῇ ἐπὶ τῶν προβλημάτων αὐτῶν καὶ νά ἐξεύρῃ τί ἀναγκαῖα κεφάλαια διὰ τὴν χρηματοδότησιν ἔργων ἐπὶ οἰκονομικῆς βάσεως - ἦτοι δοκιμαστικά ἔργα ἢ ἀξία τῶν ὁποίων πρόκειται νά καταβάλλεται ὑπὸ τῶν Κρητῶν τμηματικῶς κατ' ἔτος ὡς ἐκ τῆς βελτιωμένης οἰκονομικῆς καταστάσεως ἢ ὁποῖα θὰ δημιουργηθῇ ὡς ἀποτέλεσμα. Εἰς περίπτωσιν ἐφαρμογῆς τοῦ δευτέρου τούτου μέτρου, τὸ Ἴδρυμα θὰ συνεργασθῇ μετὰ τῶν Κρητῶν κατὰ τὴν πρώτην περίοδον μόνον, ἦτοι, κατὰ τὴν περίοδον κατὰ τὴν ὁποῖαν οἱ Κρητῆς θὰ προετοιμάζονται διὰ νά ἀναλάβουν πλήρως τὴν εὐθύνην διατηρήσεως ἑνὸς ἰκανοποιητικοῦ ἐπιπέδου δημοσίας ὑγείας ἐν Κρήτῃ.

2. Σχετικά απόψεις.

Τό πρώτον μέρος τῆς παρούσης ἐρεύνης τό ἀφορῶν τήν διαπίστωσιν τῆς ὑφισταμένης καταστάσεως, εἶναι ἀπαραίτητος πρός πλήρη κατατοπισμόν ἐπί τῆς καταστάσεως παρέχει δέ τὰς ἀναγκαίαις γνώσεις διά τήν ἔγκαιρον ἐξεύρεσιν τῶν ἀπαιτουμένων μέτρων καί ὑποδεικνύει ὠρισμένα σημεῖα τοῦ τομέως τῆς δημοσίας ὑγείας τά ὅποια ἀπαιτοῦν προσθέτους ἐπιτοπίους ἐρέυνας.

Τά κύρια προβλήματα τά ὅποια ἀφοροῦν τόν ἀσχολούμενον μέ τήν δημοσίαν ὑγείαν δύνανται νά συνοψισθοῦν ὡς ἀκολούθως:

α) Ἀπό γεωγραφικῆς ἀπόψεως ἡ νῆσος Κρήτη ἀποτελεῖ ἓνα αὐτοτελές φυσικόν καί κοινωνικόν σύνολον.

Πράγματι, ἡ ἀπλότης τῆς κοινωνικῆς τῆς συνθέσεως, ἡ ἔκτασις τῆς καί ἡ στρατηγική αὐτῆς θέσις εἰς τήν Ἀνατολικήν λεκάνην τῆς Μεσογείου, καθιστοῦν τήν ῥήτην κατάλληλον πειραματικόν πεδίον διά τόν κοινωνικόν ἐργάτην διά νά ἐπιδείξη τήν ἀξίαν τῆς ἐφαρμογῆς ὀρθῶν κοινωνικῶν ἀρχῶν. Ὁ πληθυσμός τῆς Κρήτης, ἐξ ἄλλου, εἶναι σταθερός καί βασικῶς ὁμοιογενῆς ὅσον ἀφορᾷ τήν φυλετικήν του σύνθεσιν, ὅσον ἀφορᾷ τήν γλῶσσαν ἐφόσον ἡ Ἑλληνική εἶναι ἡ κοινή μητρική γλῶσσα, καί ὅσον ἀφορᾷ τό θρήσκευμα, καθόσον ἡ Ἑλληνική Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι τό γενικῶς πρεσβευόμενον θρήσκευμα. Ἄν καί παρατηρεῖται σημαντική φυσική αὐξησης τοῦ πληθυσμοῦ, μέχρι τοῦδε ὁ πληθωρισμός δέν ἀποτελεῖ σοβαρόν κοινωνικόν πρόβλημα. Ἀναφορικῶς μέ αὐτό, πάντως πρέπει νά τονισθῇ ὅτι ὁ ἔλεγχος τῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ πρέπει νά εἶναι μία σοβαρά φροντίς ἐάν ἡ κοινωνική ἀσθένεια τοῦ πληθωρισμοῦ πρόκειται νά καταπολεμηθῇ εἰς τό μέλλον.

β) Διά τόν Κρητικόν λαόν, ὁ ὅποῖος εἶναι κυρίως ἀγροτικός, δέν ἔχει ἀκόμη ἐπιτευχθῆ καλόν βιωτικόν ἐπίπεδον. Αἱ καταστροφαί ἐκ τοῦ τελευταίου πολέμου ἐπεδείνωσαν ἔτι μᾶλλον τό ἤδη μή ἱκανοποιητικόν βιωτικόν ἐπίπεδον. Ἐξ ἄλλου, διά τῆς ἐφαρμογῆς ἐπιστημονικῶν μεθόδων εἰς τήν γεωργίαν ἐν σχέσει πρός τήν διατήρησιν καί τήν βελτίωσιν τῆς εὐφορίας τοῦ ἐδάφους, τῆς βελτιώσεως καί περαιτέρω ἀναπτύξεως τῶν ἀρδευτικῶν συστημάτων, τῆς χρησιμοποίησεως συγχρονισμένων γεωργικῶν μηχανημάτων, τῆς ἐξοντώσεως βλαβερῶν ἐντόμων ἢ ζῶων τῆς καταπολεμήσεως τῶν ἀσθενειῶν, τῆς ἐφαρμογῆς βελτιωμένων γεωργικῶν μεθόδων, τῆς βελτιώσεως τῆς κτηνοτροφίας καί ἐκ τῆς περαιτέρω ἐκμεταλλεύσεως ἄλλων πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν, ὅπως τοῦ ἐμπορίου τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἐργοστασίων, τῶν μεταλλείων τά ὅποια πιθανόν νά ἔχη ἡ νῆσος, τοῦ τουρισμοῦ καί τῆς ἀλιείας, θά προκύψῃ ἐπαρκῆς οἰκονομία προκειμένου περί πληθυσμοῦ τοῦ ὁποῖου ἡ πυκνότης ἐν Κρήτη εἶναι λογική.

γ) Τό ἐκπαιδευτικόν ἐπίπεδον τῶν Κρητῶν εἶναι ὡς σύνολον σχετικῶς χαμηλόν ἐν συγκρίσει μέ τὰς ἐμφύτους πνευματικᾶς ἰκανότητας τοῦ Κρητός διά τήν ἀπόκτησιν γνώσεων καί πιθινῶς καί τεχνικῶν ἰκανότητων. Πράγματι, ἡ διέγερσις τοῦ ἐνδιαφέροντος καί ἡ πληρεστέρα ἀναγνώρισις τῆς οἰκονομικῆς, κοινωνικῆς καί πνευματικῆς σημασίας τῶν διά τῆς μορφώσεως ἐπιτεύξεων ὑπόσχεται πολλά διά τήν ἀνύψωσιν τοῦ ἐπιπέδου τῆς παιδείας.

δ) "Αν και σημαντική πρόοδος έχει επιτευχθή εις τήν ανάπτυξιν και βελτίωσιν τών δημοσίων υγιών δι' τής δι' αυτοκινητών και άλλων μέσων μεταφοράς, πρός επέκτασιν του εμπορίου κυρίως και δι' τής σημειώσεως ταχυτάτης προόδου ως πρός τής αεροπορικής μεταφοράς - μέσα τούτων υφιστάτους σημασίας δι' τήν πληρεστέραν εκμετάλλευσιν τών γεωργικών και άλλων οικονομικών πόρων τής Κρήτης - πολλά υπόλειπονται ακόμη πρός εκτέλεσιν πριν αι ανάγ- και αυτά αντιμετωπισθούν επιτυχώς.

ε) "Η έμφυτος αγάπη διά πολιτικής ελευθερίας του Κρητικού λαού επεδείχθη εις μακραίνας αγώνας τους οποίους διεξήγαγε διά να αποτινάξη τον ξένον ζυγόν, η δε Κρήτη ήτο τό λίκνον ενδόξων πολιτικών ως ο Βενιζέλος και επέτυχεν αυτή τελικώς τήν πολιτικήν ένωσιν της μέ τήν Ελλάδα. Παρά ταυτα, οι ήρωικοί αυτοί αγώνες διά μίαν υπεύθυνον αυτοδιοίκησιν δεν απέδωσαν τους αναμενομένους καρπούς. Εκτός του προβλήματος του καλύτερου δυνατού τρόπου να εισαχθούν εις τήν Ελλάδα και να εφαρμοσθούν ικανοποιητικώς κατάλληλα σχέδια διά τήν αποκέντρωσιν της πολιτικής εξουσίας εν Ελλάδι, ο κατά τών συμμοριτών αγών είναι φανερόν ότι δυσχεραίνει τήν άμεσον υιοθέτησιν ενός κοινωνικού προγράμματος εις εύρεταν κλίμακα. Η περίοδος αυτή δύναται πάντως να χρησιμοποιηθή διά τήν εκπόνησιν ενός κοινωνικού προγράμματος εις τό όποιον θα περιλαμβάνωνται ίσως δοκιμαστικά μελέται - ήτοι μία περίοδος προπαρασκευαστική ούτως ώστε να είναι τά πάντα έτοιμα διά τήν επιβολήν κοινωνικών μεταρρυθμίσεων εύθως ως επικρατήσουν και πάλιν ειρηνικαί συνθηκαι. Μέχρις ότου αποκατασταθή η ειρήνη, αι τεράστια στρατιωτικά δαπάναι δεν θα επιτρέψουν τήν χρηματοδότησιν ενός κοινωνικού προγράμματος και δημοσίας υγείας υπό του ίδιου του Κρητικού λαού. "Αν και ο πολιτικός αγών εν Κρήτη είναι άσημαντος εν συγκρίσει με τους σκληρούς αγώνας τους διεξαγομένους εις τήν Βόρειον Ελλάδα, και συνεπώς εις τήν Κρήτην η εφαρμογή ενός προγράμματος είναι πλέον έφικτή, παρά ταυτα η εφαρμογή κοινωνικών μέτρων, όσονδήποτε καλή και αν είναι η αρχική των ιδέα, θα καθυστερήσῃ αναγκαστικώς μέχρις ότου αποκατασταθή και πάλιν σταθερως η ειρήνη.

στ) "Εν σχέσει προς τήν δημοσian υγείαν η όποια είναι και τό αντικείμενον της μελέτης ταύτης, η οικονομική και κοινωνική πρόοδος εν Κρήτη αναμφιβόλως έχει καθυστερήσει σοβαρως λόγω της εύρειας διαδόσεως μεταδοτικών ασθενειών όπως η έλονοσία, η φυματίωσις, ασθένειαι προερχόμεναι εκ τών ανθυγιεινών συνθηκών (όπως ο τυφοειδής πυρετός, η άμοιβαδική και άλλων τύπων δυσεντερίας), η λέπρα, τό τράχωμα, τό Καλά-αζάρ και άλλαι λοιμώδεις νόσοι μεγάλης ή μικράς σημασίας. Ευτυχως η έλονοσία, η κυριωτέρα εξ αυτών, έχει ελαττωθή σημαντικως αφ' ότου ήρχισε η εύρετα χρῆσις του DDT. "Αν και έσημειώθη σοβαρά πρόοδος, παρά τας δυσκόλους περιστάσεις, προς βελτίωσιν της δημοσίας υγείας και τών ιατρικών και νοσοκομειακών υπηρεσιών, ικανοποιητικά αποτελέσματα εις τά πεδία αυτά δεν έχουν ακόμη επιτευχθή, και ιδιαιτέρως ως προς τήν αντιμετώπισιν τών αναγκών του άγροτικού πληθυσμού της Κρήτης. Επί πλέον, έσημειώθη πρόοδος εις τήν δημιουργίαν, είσδήμους και εις όλονέν αυξανόμενον αριθμόν χωριών, ενός κεντρικού συστήματος ύδρεύσεως δι' οικιακήν χρῆσιν.

Τοιαῦτα βήματα εἶναι ἐνθαρρυντικά. Παρά ταῦτα, ἡ κατάφωρος παραμέλησις ὑπὸ τοῦ Κρητικοῦ λαοῦ τῶν μεθόδων καὶ ἀρχῶν ὑγιεινῆς λόγῳ φυσικῆ τῆς ἀγνοίας τῆς σημασίας των ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα, καὶ θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ εἶναι ἡ αἰτία, ἀδικαιολογήτων θανάτων καὶ ἀσθενειῶν. Ἡ ἀνάγκη τῆς βελτιώσεως τῆς ἱατρικῆς περιθάλψεως καὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς δημοσίας ὑγείας ἐν Κρήτῃ εἶναι γενικῶς ἀνεγνωρισμένη καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς ὀφέλη θὰ σθμβάλουν ἀσφαλῶς σημαντικῶς εἰς τὴν ἀνύψωσιν τοῦ κοινωνικοῦ ἐπιπέδου.

Πρὶν τελειώσω τὴν σύντομον αὐτὴν ἐκθεσιν ἐπὶ τῶν διαφόρων παραγόντων οἱ ὅποιοι πρέπει νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν κατὰ τὴν λύσιν τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων τῆς Κρήτης, πρέπει νὰ τονισθῇ ἰδιαιτέρως ὁ τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι τοῦ Κρητικοῦ λαοῦ. Ἡ φιλοξενία, ἡ ἀπλότης, ἡ τόλμη καὶ τὸ θάρρος των κατὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς πραγματικότητος, ἡ ἔμφυτος ἀξιοπρέπεια των, ἡ προθυμία των νὰ προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας των καὶ ὅσα ὑλικά μέσα διαθέτουν, ἡ ἐργατικότης των, καὶ ἰδιαιτέρως τῶν γυναικῶν τῆς Κρήτης - ὄχι μόνον μᾶς κάμνουν νὰ πιστεύωμεν μετὰ βεβαιότητος εἰς τὴν ἀποτελεσματικὴν συνεργασίαν τοῦ ἑξαιρετικῶς προικισμένου αὐτοῦ λαοῦ ἀλλὰ καὶ ἀποδεικνύουν συγχρόνως πόσον ἀξιοὶ ὑποστηρίξεως εἶναι εἰς τὴν προσπάθειαν των νὰ φθάσουν εἰς ἓνα ἀνώτερον βιωτικὸν ἐπίπεδον ἀπὸ πάσης ἀπόψεως.

3. Βασικαὶ Ἀρχαί.

Ἐπικρατεῖ ἡ γνώμη ὅτι οἱ αἰδήποτε μεταρρυθμίσεις πρέπει νὰ ἐπιβληθοῦν ἀναφορικῶς μὲ τὰς ὑφισταμένας ὑγειονομικὰς ὑπηρεσίας ἐν Κρήτῃ, αὐταὶ δὲν θὰ πρέπει νὰ εἰσαχθοῦν μὲ μεγάλην βίαν διὰ νὰ μὴ διαταραχθῇ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ προγράμματος. Πράγματι, θὰ πρέπει νὰ ληφθῇ σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν τὸ ἐπίκαιρον καὶ τὸ ἔγκαιρον τῶν μεταρρυθμίσεων αὐτῶν. Τιθεμένης τῆς ἀπόψεως αὐτῆς ὡς βάσεως, εἶναι δυνατόν νὰ ἀναφέρωμεν διαφόρους συστάσεις αἱ ὁποῖαι πιθανόν νὰ ἀντετίθεντο μετὰ τὰς εἰς περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἠθέλαμεν νὰ ἐπιβάλλωμεν τὰς μεταρρυθμίσεις αὐτάς ἐσπευσμένως. Ἐξ ἄλλου παραθέτομεν κατωτέρω βασικὰς διοικητικὰς ἀρχὰς καὶ κατευθυντηρίους γραμμάς πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐκθέσεως τῶν λόγων ἐπὶ τῶν ὁποῖων στηρίζονται αἱ διάφοροι ὑποδείξεις τὰς ὁποίας κάμνομεν ἢ διὰ νὰ χρησιμεύσουν ὡς συστάσεις αὐταὶ αἱ ἴδιαι.

- α. Ἡ πρόσληψις εἰδικευμένου ὑγειονομικοῦ προσωπικοῦ, ὑπὸ συνθήκας αἱ ὁποῖαι θὰ ἐπιτρέπουν τὴν καλυτέραν δυνατὴν χρησιμοποίησιν τῆς εἰδικότητός των εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν καλὴν λειτουργίαν ἑνὸς ὀργανισμοῦ, ἥτοι ἡ ὑπαρξίς ἐκπαιδευμένου προσωπικοῦ, ἡ μονιμότης αὐτοῦ, ἐπαρκῆς ἀμοιβή, ἐπίδομα πολυετοῦς ὑπηρεσίας καὶ ἡ λήψις τῶν ἀναγκαίων μέτρων διὰ μεταφορικὰ καὶ τεχνικὸν ἐξοπλισμὸν εἶναι ἀπαραίτητοι προϋποθέσεις.
- β. Ὅτι ἡ ἐπιτυχία ἑνὸς ὀργανισμοῦ δημοσίας ὑγείας ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν πλήρη ὀργάνωσιν τῶν ἀποτελούντων αὐτὴν μερῶν, ἥτοι, τῶν τμημάτων τοῦ Υπουργείου Ὑγιεινῆς, τῆς τοπικῆς Διευθύνσεως Ὑγιεινῆς καὶ τῶν τοπικῶν κατὰ νομοῦς Ὑγειονομικῶν Κέντρων, καὶ ἀπὸ τὴν διατήρησιν ἱκανοποιητικῶν σχέσεων συ-

νεργασίας μέ τά νοσοκομεία, τούς Ιατρούς καί τό βοηθητικόν προσωπικόν μέ τάς συναφεΐς υπηρεσίας άλλων Υπουργείων καί μέ τάς μή κρατικές ή τάς επαγγελματικές οργανώσεις (ώς τά Υπουργεία Παιδείας, Προνοίας, Γεωργίας, τό ΠΙΚΠΑ, τόν Έρυθρόν Σταυρόν, τήν Αντιφθισικήν Έταιρίαν, τούς Ιατρικούς Οδοντιατρικούς καί Φαρμακευτικούς Συλλόγους), καθώς επίσης καί μέ τό πολύ κοινόν καταλλήλως εκπροσωπούμενον. Κατ' αὐτόν τόν τρόπον, αἱ συντονισμένα προσπάθειαι θά ἔχουν μεγαλυτέραν επίδρασιν εἰς τήν επίτευξιν τῶν σκοπῶν τῆς δημοσίας υγείας. Αὐταί αἱ προδιαγραφαί προϋποθέτουν ὅτι θά ληφθῇ πρόνοια διά συνεργασίαν α) ὅσον ἀφορᾷ τήν συμπλήρωσιν εἰδικευμένων υπηρεσιῶν ἐφοδιαζομένων ἐκ τοῦ κέντρου καί γενικῶν υπηρεσιῶν ἐφοδιαζομένων ἐπιτοπίως, καί β) ὅσον ἀφορᾷ τήν συμπλήρωσιν τῶν κεντρικῶν διοικητικῶν υπηρεσιῶν (πρόγραμμα, ἐφαρμογή κανόνων λειτουργίας, ἐπίβλεψις, προώθησις, ἀξιοποίησις κλπ) καί τοπικῶν ἐκτελεστικῶν υπηρεσιῶν (ἐφαρμογή λειτουργικῶν μέτρων, παροχή επαγγελματικῶν καί τεχνικῶν υπηρεσιῶν, κλπ.)

- γ. Πρέπει νά δοθῇ κατάλληλος ἔμφασις εἰς τήν προληπτικήν ὄρασιν τῶν υγειονομικῶν ὀργάνων, εἰδικῶς ὅσον ἀφορᾷ τάς κοινότητας τῆς υπαίθρου ἐν Κρήτῃ καί προτεραιότης εἰς τήν ἐτοιμασίαν προγραμμάτων δημοσίας υγείας, λύσιν προβλημάτων τά ὁποῖα ἔχει ἀποδειχθῆ ὅτι δέν ἀντέχουν εἰς δοκιμασμένας μεθόδους καταπολεμήσεως.
- δ. Ἡ σύνταξις καί ἡ ἐφαρμογή προγραμμάτων λειτουργίας πρέπει νά ἀναληφθοῦν ἀπό τόν ἴδιον τόν Κρητικόν λαόν, μέ προσεκτικήν χρῆσιν ἐξωτερικῆς βοήθειας, καί μέχρι τῆς ἐποχῆς μόνον κατά τήν ὁποίαν θά ἀναληφθοῦν αὐταί αἱ υπηρεσίαι ὑπευθύνως ὑπό Κρητικοῦ προσωπικοῦ, ἥτοι πρέπει νά ἀναγνωρισθῇ πλήρως ὑπό τοῦ Κρητικοῦ λαοῦ, ἡ πρωταρχική του εὐθύνη διά τήν ἀνάπτυξιν τῶν ἰδίων αὐτοῦ κοινωνικῶν θεσμῶν.
- ε. Νά δοθῇ ἡ εὐκαιρία εἰς ὅλας τάς μή κρατικές υγειονομικάς οργανώσεις νά προσφέρουν τάς πολλὰς ἐξυπηρετήσεις τάς ὁποίας δύνανται νά παρέχουν, ὥστε νά γίνεται ἐκτεταμένη χρησιμοποίησις τῶν ἐξωκρατικῶν μέσων, νά ἐλαττωθῇ ἡ ἐπανάληψις τῆς αὐτῆς ἐργασίας, καί νά ἐνθαρρυνθοῦν αἱ ἀρμονικαί σχέσεις.
- στ. Τό ἐπιστημονικόν προσωπικόν τῶν σανατορίων καί νοσοκομείων νά συνεργάζεται μέ περιφερειακοῦς ὑπαλλήλους ὥστε ἡ ἀνάγκη εἰσαγωγῆς ἀσθενῶν εἰς ἰδρύματα νά ἐλαττωθῇ ὅσον τό δυνατόν ταχύτερον.
- ζ. Νά κατανοηθῇ ὅτι πρωταρχική εὐθύνη τῶν κεντρικῶν καί τοπικῶν υγειονομικῶν υπηρεσιῶν ἐν Κρήτῃ εἶναι ἡ ἀνάπτυξις εἰδικευμένων καί γενικῶν υπηρεσιῶν καί ὅτι ἡ γρημμή τῶν διοικητικῶν σχέσεων μεταξύ των πρέπει νά εἶναι ὅτι τά γενικῆς φύσεως μέσα τῶν τοπικῶν υγειονομικῶν μονάδων πρέπει νά συμπληρώνωνται ὑπό τῶν εἰδικευμένων κεντρικῶν υπηρεσιῶν.
- η. Αἱ νομοθετικά διατάξεις αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τά καθήκοντα τῶν νομιάτρων νά διατυποῦνται εἰς γενικὰς γραμμάς καί ἡ

ἀνάλυσις αὐτῶν νά εἶναι ἔργον τῶν τοπικῶν ὑγειονομικῶν ὀργανώσεων, τῶν ὁποίων ἡ δράσις θά εἶναι ἀνάλογος μέ τήν διοικητικὴν ἐξουσίαν ἡ ὁποία ἔχει δοθῆ εἰς αὐτάς, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς ἀνάγκης δι' ἐλευθερίαν πρὸς ἀνάπτυξιν πρωτοβουλίας, τῶν ὑγειονομικῶν ὀργάνων κατὰ τήν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων τῶν ἐφ' ὅσον ἄλλωστε καί καταλλήλου μορφώσεως ἔτυχον καί πείραν κέκτηνται.

- θ. Νά ληφθῆ πρόνοια διὰ νά γίνανται αὐστηραὶ οἰκονομίαι εἰς τὰς ὑγειονομικὰς δαπάνας, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν α) τῆς δυνατότητος τήν ὁποίαν ἔχει νά πληρῶνῃ ἡ Κρήτη δι' ὑγειονομικὰς ὑπηρεσίας καί β) τὸ ἑνώτατον ὄριον τῶν διαθέσιμων κεφαλαίων ὑγείας δι' ἀμέσους ὑγειονομικὰς ὑπηρεσίας, καί τὸ κατώτατον ὄριον δαπάνης διὰ γενικά ἐξοδα λειτουργίας.
- ι. Νά ληφθῆ πρόνοια διὰ τήν χρησιμοποίησιν τῆς Κρήτης ὡς περιφερειακοῦ ἐκπαιδευτικοῦ κέντρου διὰ τὰ κύρια ἐκπαιδευτήρια τῆς Ἑλλάδος ὡς εἶναι ἡ Ὑγειονομικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν, αἱ Σχολαὶ Νοσοκόμων καί Μαιῶν, πρὸς διεξαγωγὴν πειραματικῶν ἐρευνῶν καί διὰ τήν ἐκπαίδευσιν ὑγειονομολόγων ἰατρῶν.
- ια. Νά γίνῃ ἐξόρμησις διὰ τήν ἐπιτάχυνσιν τῆς λύσεως τῶν ἐπιγόντων ὑγειονομικῶν προβλημάτων καί διὰ νά προετοιμασθῆ τὸ ἔδαφος πρὸς ὑπαγωγὴν τῶν ὑπηρεσιῶν τούτων εἰς τὰς συνήθειαις ἀρμοδιότητος τῶν κατὰ νομοὺς ὑγειονομικῶν κέντρων.
- ιβ. Σημασία δέον νά δοθῆ εἰς τήν ἐκπαίδευσιν διὰ νά προκληθῆ συμμετοχὴ καί νά συγκρατηθῆ τὸ ἐνδιαφέρον ὅλων τῶν ὀργανισμῶν οἱ ὁποῖοι ἀσχολοῦνται μέ τήν σύνταξιν ἐνιαίου ὑγειονομικοῦ προγράμματος ἐν Κρήτῃ (α).
-
- (α) Οἱ βασικοὶ ὅροι δημοσίας ὑγείας ἔχουν συγκεντρωθῆ ὑπὸ τοῦ δόκτορος Στάμπαρ. "Αὐταὶ αἱ ἰδέαι", εἶπεν, "εἶναι δυνατὸν νά ἐξαχθοῦν μέ ἀκρίβειαν ἀπὸ τὰς ἀκολουθοῦσας φράσεις : 1) ἡ ἐκπαίδευσις τοῦ λαοῦ εἶναι πρὸ σημαντικὴ ἀπὸ τοὺς νόμους καί δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἡ ἐργασία μας βασίζεται ἐπὶ τριῶν μικρῶν νόμων μόνον. 2) Εἶναι σημαντικώτατον νά προετοιμάσωμεν μίαν ὀρθὴν στάσιν τῆς κοινωνίας ἀπέναντι τῶν ζητημάτων τῆς δημοσίας ὑγείας. 3) Τὸ ζήτημα τῆς δημοσίας ὑγείας καί τὸ τί ἔχει πραγματοποιηθῆ διὰ τήν προαγωγὴν τῆς δέν εἶναι μονοπώλιον τῶν ἰατρῶν. Ὅλοι, ἀνευ διακρίσεως, πρέπει νά λάβουν μέρος. Μόνον διὰ τῆς αὐτῆς παγκοσμίου συνεργασίας εἶναι δυνατόν νά βελτιώσωμεν τήν δημοσίαν ὑγείαν. 4) Ἐνας ἰατρός πρέπει νά εἶναι κυρίως ἐργάτης τῆς κοινωνίας. Δέν μπορεῖ νά προοδεύσῃ μέ ἀτομικὰς θεραπείαις μόνον. Ἡ κοινωνικὴ θεραπευτικὴ τοῦ δίδει τὸ μέσον νά φθάσῃ εἰς ἀληθινὰς ἐπιτεύξεις. 5) Ἐνας ἰατρός δέν πρέπει νά ἐξαρτᾶται οἰκονομικῶς ἀπὸ τοὺς ἀσθενεῖς του διότι μία τοιαύτη ἐξάρτησις τὸν ἐμποδίζει εἰς τὸ βασικώτερον ἔργον του. 6) Σχετικῶς μέ τήν δημοσίαν ὑγείαν δέν πρέπει νά γίνεταί διακρίσις μεταξύ πλουσίων καί πτωχῶν. 7) εἶναι ἀνάγκη νά δημιουργηθῆ μία ὑγειονομικὴ

ιγ. Τό κοινόν νά ἀντιπροσωπεύεται ἐπαρκῶς εἰς τάς ἐπιτροπάς, διοικητικά καί ἄλλα συμβούλια καί παρόμοια σώματα ἔχοντα σχέσιν μέ τήν ὑγειονομικήν ἀνάπτυξιν καί διοίκησιν, τά νοσοκομεῖα καί τάς ὑπηρεσίας ἰατρικῆς περιθάλψεως.

Θά παρατηρήσετε ὅτι οἱ βασικοὶ ὅροι διά μίαν ἰδεώδη ὀργάνωσιν δημοσίας ὑγείας ἐν Κρήτῃ καλύπτουν ἕνα ἀριθμόν βασικῶν διοικητικῶν ἀρχῶν αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀποτέλεσμα πείρας. "Ἦτοι, ἐπαρκεῖς χρηματικούς πόρους, μακροχρόνιον ὀργανωτικὴν σταθερότητα διά τήν ἐξασφάλισιν τῆς συνεχίσεως τοῦ προγράμματος, τήν χρησιμοποίησιν ἱκανοῦ προσωπικοῦ ὑπὸ τὰς ἰδεωδέστερας συνθήκας ἐργασίας, ὀργανωτικὴν ολοκλήρωσιν καί τήν προσεκτικὴν κατανομήν τῶν διαθέσιμων κεφαλαίων. Εἶναι καταφανές φυσικά ὅτι ἕκαστος τῶν ὀρων τούτων ἔχει τήν ἀτομικὴν του σημασίαν καί ὅτι, καίτοι δέν εἶναι πρόδηλον ἐν τούτοις εἶναι ἀληθές ὅτι ἐάν ἐφαρμοσθοῦν ἀπό κοινοῦ θά ὑπάρχει συνεχῶς ἀξίωση ὠφέλεια λόγῳ τῆς ἀλληλοεξαρτήσεως τῶν ὀρων τούτων διά τήν ἐπίτευξιν ὀργανωτικῆς ἐνότητος. "Αν καί ἕκαστος ὀρος εἶναι οὐσιώδους σημασίας καί ἡ παράλειψις οἰουδήποτε ἐξ' αὐτῶν θά εἶχε κακά ἀποτελέσματα, ἐν τούτοις εἶναι καλόννὰ σημειώσωμεν ὅτι ἡ χρησιμοποίησις καταλλήλου προσωπικοῦ εἶναι τό βασικώτερον. Διότι, ἐάν ἐπιτευχθῆ τοῦτο, τά ἄλλα οὐσιώδη στοιχεῖα πρὸς ἐπίτευξιν ὀργανωτικῆς ἀποδοτικότητος θά πραγματοποιηθοῦν ἐν καιρῷ ἢ θά ἐξουδετερωθοῦν χάρις εἰς τήν ἐξυπνον καθοδήγησιν, πρᾶγμα τό ὁποῖον θά ἔχη ὡς ἀποτέλεσμα νά ἀναγνωρισθῆ δημοσία ἡ ἀξία τῶν ὑγειονομικῶν ὑπηρεσιῶν. "Ἐφ' ὅσον δέ μίαν ὑγειονομικήν ὀργάνωσιν ἐκπληροῖ τὰς βασικάς διοικητικάς προϋποθέσεις δυνάμεθα νά βεβαιώσωμεν ὅτι ἡ ἀποδοτικότης τῆς δράσεώς της εἶναι σχετικῶς ἐξησφαλισμένη.

Πρέπει νά ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι μία ἔρευνα συμπεριλαμβάνουσα τήν σύνταξιν σχεδίων βάσει τοιούτων μελετῶν, δέν εἶναι αὐτὴ καθ' ἑαυτήν ὁ σκοπός, ἀλλὰ μόνον ἐν πενιχρόν μέσον διά τήν ἐπίτευξιν τῶν ἀντικειμενικῶν σκοπῶν τῆς δημοσίας ὑγείας. Τά προτεινόμενα σχέδια, τά ὁποῖα εἶναι ἀναγκαστικῶς θεωρητικά, πρέπει νά ἐπιδέχωνται μεταβολάς ὅταν κατά τήν προσπάθειαν ἐφαρμογῆς των, ἡ πείρα μᾶς διδάσκει ὅτι δέν εἶναι δυνατὴ ἡ παραγματοποίησις των ὡς ἔχουν. "Ἦτοι, τά τοιαῦτα σχέδια δέν πρέπει νά θεωροῦνται ὡς τελειωτικά καί μὴ ἐπιδεχόμενα μεταβολάς, ἀλλὰ ὡς εὐκαμπτα προγράμματα τροποποιούμενα ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τῆς ὑπαίθρου. Τά προγράμματα κοινωνικῶν ἔργων παρέχουν ἀμυδράν μόνον ἰδέαν τοῦ τί ἡ πρακτικὴ ἐφαρμογὴ των θά ἀποκαλύψῃ. "Από πολὺ γενικῆς ἀπόψεως, ἡ χρησιμότης μιᾶς προκαταρκτικῆς μελέτης ὡς ἡ παρούσα εἶναι νά δώσῃ γενικόν προσανατολισμόν καί, εἰς ἐλάχιστον βαθμόν βεβαίως, νά βελτιώσῃ τὰς διαδικασίας λειτουργίας.

ὀργάνωσις ὅπου ὁ ἰατρός θά ζητεῖ τὸν ἀσθενῆ καί ὄχι ὁ ἀσθενὴς τὸν ἰατρόν, διότι μόνον ἔτσι ὁ αἰωνίως ἀξανόμενος ἀριθμὸς ἐκείνων τῶν ὁποίων τήν ὑγείαν πρέπει νά προστατεύσωμεν, θά δυνηθῆ νά τύχῃ τῆς φροντίδος μας. 8) "Ἐνας ἰατρός θά ἔπρεπε νά εἶναι ὁ δάσκαλος τοῦ λαοῦ. 9) Τό ζήτημα τῆς δημοσίας ὑγείας ἔχει περισσοτέραν οἰκονομικήν παρά ἀνθρωπιστικὴν σημασίαν. Ο κυριώτερος τόπος ἐργασίας ἐνός ἰατροῦ εἶναι οἱ κατοικίαι τῶν ἀνθρώπων-ἐκεῖ πού οἱ ἀνθρώποι ζοῦν καί ἐργάζονται- καί ὄχι εἰς τὰ ἐργαστήρια ἢ εἰς τὰ ἰδιωτικά ἰατρεῖα των." Δόκτωρ Α. Σταμπαρ, Δημοσία Ὑγεία ἐν Γιουγκοσλαβία, Σχολὴ Σλαβονικῶν καί Ἀνατολικοευρωπαϊκῶν Σπουδῶν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Λονδίνου (1938).

Μεταγενέστεραι μελέται αἱ ὁποῖαι θά ἀκολουθήσουν τὰ ἀρχικά μέτρα, τὰ ὁποῖα θά ληφθοῦν βάσει τῆς παρούσης προκαταρκτικῆς μελέτης, θά ἀποκαλύψουν τὰ μέτρα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα καλόν θά ἦτο νά ληφθοῦν μεταγενεστέρως κατά τήν ἐξέλιξιν τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἰδρυμάτων δημοσίας ὑγείας ἐν Κρήτῃ.

Β. ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Αἱ κατωτέρω ἀναφερόμεναι ἀπόψεις ἀφοροῦν τήν βελτίωσιν τῶν ὑγειονομικῶν, ἰατρικῶν καί νοσοκομειακῶν ὑπηρεσιῶν ἐν Κρήτῃ.

Ι. Ἐνίσχυσις τῆς Διευθύνσεως Ὑγιεινῆς τῆς νήσου.

Ἡ Διεύθυνσις Ὑγιεινῆς, ὑπηρεσία συνυφασμένη μετά τοῦ Ὑγειονομικοῦ Κέντρου τοῦ νομοῦ Χανίων, εἶναι μία ἐκ τῶν διαφόρων διευθύνσεων ἢ τμημάτων τῶν κρατικῶν ὑπηρεσιῶν τῆς νήσου, αἱ ὁποῖαι ἀπαρτίζουν τήν Γενικήν Διοίκησιν Κρήτης. Ἡ σχέσις τῆς μετά τῆς Γενικῆς Διοικήσεως Κρήτης συγκρίνεται μέ τήν σχέσιν τοῦ Υπουργείου Ὑγιεινῆς πρὸς τήν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν. Ὑφ' ἃς συνθήκας αὕτη λειτουργεῖ τώρα εἶναι (ἀπλῶς κατά τι περισσότερον ἀπὸ κατ' ὄνομα ὑπηρεσία) ὑπηρεσία κατὰ τύπου. Αἱ ἀπόψεις περὶ τῆς ἐνισχύσεώς της περιλαμβάνουν:

α) πρόβλεψιν διὰ μεγαλητέραν ἀνάπτυξιν ἀπὸ ὅτι εἶναι σήμερον ὀργανωμένη δηλ. ὡς Διεύθυνσις συνυφασμένη μετά τοῦ Ὑγειονομικοῦ Κέντρου Χανίων, ἢ β) πρόβλεψιν διὰ Διεύθυνσιν Ὑγιεινῆς ἀνεξάρτητον τοῦ Ὑγειονομικοῦ κέντρου Χανίων.

Ὁ Διευθυντῆς τῆς Διευθύνσεως Ὑγιεινῆς καί ὁ νομιάτρος τοῦ Ὑγειονομικοῦ Κέντρου τοῦ νομοῦ Χανίων εἶναι σήμερον ἐν καί τό αὐτό πρόσωπον. Τό Ὑγειονομικόν Κέντρον Χανίων εἶναι Α' τάξεως καί ἐπομένως ἔχει περισσότερον προσωπικόν ἀπὸ τὰ ἄλλα τρία ὑγειονομικά κέντρα, τὰ λειτουργοῦντα ἐν Κρήτῃ, τὰ ὁποῖα εἶναι Β' τάξεως, ἀλλὰ τό δευτερεῦον προσωπικόν τοῦ Ὑγειονομικοῦ Κέντρου Χανίων δέν συμπληροῖ τὰς ὑπηρεσίας τῶν ἄλλων ὑγειονομικῶν κέντρων τῆς νήσου. Αἱ ἀφορῶσαι ὀλόκληρον τήν νήσον ὑπηρεσία δημοσίας ὑγείας ὡς ἡ Ὑπηρεσία Καταπολεμῆσεως Ἐλονοσίας ἐν Κρήτῃ, ἡ ὁποία διευθύνεται ὑπὸ τῆς ἐν Ἀθήναις Ὑγειονομικῆς Σχολῆς τῇ συνεργασίᾳ τῶν νομιάτρων τῆς νήσου καί ἡ ὑπηρεσία ὑγειονομικῆς μηχανικῆς ἢ προβλεπομένη ὑπὸ τῆς Παγκοσμίου Ὀργανώσεως Ὑγείας (W.H.O.) διὰ τῆς τοποθετήσεως ἐν Κρήτῃ ἐνός ὑπαλλήλου τοῦ Υπουργείου Ὑγιεινῆς, δέν δύνανται νά θεωρηθῶσιν ἔστω καί λειτουργικῶς, ὡς ἀποτελοῦσαι μέρος τῆς Διευθύνσεως Ὑγιεινῆς. Λόγω τοῦ ὅτι ἡ εἶρα τοῦ ὑγειονομικοῦ κέντρου τοῦ νομοῦ Χανίων εὑρίσκεται εἰς τήν πρωτεύουσαν τῆς νήσου, ὁ Γενικός Διοικητῆς εὑρίσκεται εἰς ἀμεσον ἐπαφὴν μετά τοῦ νομιάτρου διὰ συνεργασίαν ἐπὶ ζητημάτων δημοσίας ὑγείας. Ὡς ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Διευθύνσεως Ὑγιεινῆς, ὁ νομιάτρος ἐκτελεῖ ὀρισμένας ὑπηρεσίας συντονισμοῦ καί ἐποπτείας τοῦ Υπουργείου Ὑγιεινῆς σχετικῶς μέ τὰ ὑγειονομικά κέντρα καί τὰ ἄλλα ὑγειονομικά ἰδρύματα ἐν Κρήτῃ. Ἡ ἐκτέλεσις τῶν καθηκόντων τούτων συνεπάγεται σπάνια ταξείδια εἰς τοὺς λοιποὺς νομούς καί μόνον εἰς σπανίας περιπτώσεις, τήν συγκέντρωσιν τῶν νομιάτρων καί ἄλλων εἰς σύσκεψιν πρὸς μελέτην τῶν ληφθησομένων μέτρων διὰ τήν ἐπίλυσιν προβλημάτων ἀφορώντων ὀλόκληρον τήν νήσον. Ἡ ρύθμισις τῶν

ἁρμοδιοτήτων τῆς κεντρικῆς τοιαύτης ὑγειονομικῆς ὑπηρεσίας μεθ' ἑνός
 ὑγειονομικοῦ κέντρου νομοῦ ἔχει τὸ σοβαρὸν μειονέκτημα νὰ μοιράζη
 τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἁρμοδίου διὰ τὴν ἐκτέλεσιν ὀργάνου (δηλ. τοῦ
 νομιάτρου) ἢ νὰ ὑποχρεώη τὸν διευθυντὴν αὐτὸν νὰ ὑπηρετῇ δύο κυ-
 ρίους. Χάνει λοιπὸν χρόνον ἐκ τῆς ὑπηρεσίας του ὡς νομιάτρου Χανίων,
 τὸν ὁποῖον δυσκόλως δύναται νὰ ἐξοικονομήσῃ. Ἀφ' ἑτέρου διὰ νὰ ἀντα-
 ποκρίνεται εἰς τὰ κυρίως καθήκοντά του ὅπως ἀπαιτεῖται διὰ νὰ ἐπι-
 ληφθῇ τῶν ζητημάτων, τὰ ὁποῖα παρουσιάζονται ἢ νὰ διευθετήσῃ αὐτὰ
 πρέπει νὰ διαθέτῃ ὅλον τὸν χρόνον του, ὅποτε, κατ' ἀνάγκην ἡ Διευθύν-
 σις Ὑγιεινῆς θά στερεῖται ἰθουούσης ἀρχῆς. Ἡ σημερινὴ δοκιμὴ τῆς
 μεθόδου εἶχε τῷ ὄντι ὡς ἀποτέλεσμα πρῶτον ἀνάπτυξιν τῆς Διευθύνσεως
 Ὑγιεινῆς. Ὁ διακανονισμὸς οὗτος δύναται ἐπίσης νὰ γεννήσῃ ὑπονοίαν
 ὅτι ὁ Διευθυντὴς μεροληπτῆ ὑπὲρ τοῦ νομοῦ Χανίων ἐν συγκρίσει με-
 τὰ ἄλλα ὑγειονομικὰ κέντρα τῆς Κρήτης. Ἀντὶ μιᾶς ἀσθενοῦς Διευθύν-
 σεως ὡς αὕτη εἶναι σήμερον, χρειάζεται βεβαίως ἰσχυρὰ κεντρικὴ ὑ-
 πηρεσία. Ἐργαζομένη ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς
 (καὶ μέσω τοῦ Ὑπουργείου τούτου μετ' ἄλλων κρατικῶν καὶ διεθνῶν
 ὀργανώσεων λειτουργουσῶν ἐν Κρήτῃ), ὡς καὶ μετὰ τῶν ὑγειονομικῶν
 ὀργανώσεων τῆς νήσου, ἡ Διεύθυνσις αὕτη ὀφείλει νὰ διευκολύνῃ τὸν
 συντονισμὸν καταρτίσεως σχεδίων λειτουργίας ὑγειονομικῶν προγράμμα-
 των. Ὄφείλει νὰ παρακολουθῇ ἀνελλιπῶς τὴν πρόδον, ἢ ὅποια ἤθελε
 γίνεαι πρὸς ἐπίτευξιν σκοπῶν δημοσίας ὑγείας. Πράγματι, μία προοδευ-
 τικὴ Διεύθυνσις Ὑγιεινῆς εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν κινητοποιήσιν
 τῶν ἐνεργητικῶν ἀτρυχείων τῆς νήσου ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῶν στοιχείων
 τῆς λοιπῆς χώρας. Ὁ σκοπὸς τῆς ὑπηρεσίας μιᾶς τοιαύτης Διευθύνσεως
 εἶναι νὰ καθορίζη καὶ νὰ ἐπανεξετάζη κατὰ καιροὺς τὰ προγράμματα
 καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς δημοσίας ὑγείας, νὰ καταρτίζη προγράμματα
 καὶ νὰ ἐξακριβώη συνεχῶς μετὰ προσοχῆς τὰ πλεονεκτήματα τῶν ἐν
 Κρήτῃ χρησιμοποιουμένων μεθόδων καὶ τῆς ἐφαρμ. γῆς αὐτῶν. Τοῦτο μᾶς
 φέρει εἰς τὴν πρώτην μας γνώμην, δηλαδή, τὸ τί ὅα ἔδύνατο νὰ γίνῃ
πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν κεντρικῶν ὑγειονομικῶν Ὑπηρεσιῶν Κρήτης ὡς Δι-
ευθύνσεως συνυφασμένης μετὰ τοῦ ὑγειονομικοῦ κέντρου τοῦ νομοῦ
Χανίων. Αἱ ἐνδεχόμεναι πιθανότητες διὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἐφαρμ. γῆν τοῦ σχε-
 δίου τούτου ἐξαρτῶνται κυρίως ἐκ τῆς ἰκινότητος τοῦ ἁρμοδίου διευθυν-
 τοῦ νὰ ἀντιληφθῇ πλήρως ὅτι διευθύνει δύο ὑγειονομικὰς ὑπηρεσίας
 καὶ ἐκ τῆς πράγματι σαφοῦς κατανοήσεώς του ὅτι τὸ ὑγειονομικὸν
 κέντρον τοῦ νομοῦ Χανίων, παρά τὴν ἰδιαιτέραν σημασίαν του, εὐρί-
 σκεται εἰς σχέσιν ὑφισταμένης ἀρχῆς ἐναντι τῆς Διευθύνσεως Ὑγιεινῆς
 τῆς νήσου. Ἡ σχέση αὕτη πρέπει νὰ ὑπολογισθῇ ἀναλόγως τοῦ διατιθε-
 μένου χρόνου καὶ τῶν παρεχομένων ὑπηρεσιῶν τοῦ νομιάτρου καὶ τῶν
 κυριωτέρων ὑφισταμένων συνεργατῶν του οἱ ὁποῖοι ὑπηρετοῦν ἐπίσης
 εἰς τὴν Διεύθυνσιν Ὑγιεινῆς. Πρὸς ἀπαλλαγὴν τοῦ νομιάτρου διὰ νὰ
 δυναθῇ νὰ ἀναλάβῃ τὰ ὑψηλότερα καθήκοντα τοῦ Διευθυντοῦ τῶν Κεντρι-
 κῶν Ὑγειονομικῶν Ὑπηρεσιῶν Κρήτης, ὅα ἦτο καλὸν νὰ τοποθετηθῇ
 εἰς ἀναπληρωτῆς ὁ ὁποῖος θά ἀναλάβῃ μέρος τῶν καθηκόντων τούτων.
 Εἰς γραμματεὺς τῆς διευθύνσεως ὑγιεινῆς διοικητικὸς ὑπάλληλος θά
 ἦτο ἐπίσης πολύτιμος βηθός. Ἐφ' ἑσὸν θά ἐπεκτείνωνται αἱ ὑπηρεσίαι
 τῆς Διευθύνσεως Ὑγιεινῆς, πρέπει νὰ προστίθενται ὡς μέλη τοῦ προ-
 σωπικοῦ εἰδικοὶ διὰ τὴν δημοσίαν ὑγείαν. Ἐπί πλέον πρέπει νὰ γίνῃ
 πρόβλεψις δι' εἰδικευμένας ὑπηρεσίας ὡς παραρτήματα τῆς Διευθύνσεως
 ταύτης καὶ μετὰ τὴν συνεργασίαν τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς καὶ ἄλλων
 κρατικῶν ὑπηρεσιῶν ὡς καὶ μετὰ τῶν ἄλλων Διευθύνσεων τῆς Γενικῆς

Διοικήσεως τῆς νήσου καὶ τῶν ἐθελοντικῶν ὑγειονομικῶν ὀργανώσεων αἱ ὁποῖαι λειτουργοῦν ἐν Κρήτῃ. Τοιοῦτου εἶδους παραρτήματα θά περιλαμβάνουν τὰς Ὑπηρεσίας Καταπολεμήσεως Ἐλονοσίας τῆς ἐν Ἀθήναις Ὑγειονομικῆς Σχολῆς καὶ τὰς Ὑπηρεσίας Ὑγειονομικῆς Μηχανικῆς τῆς Παγκοσμίου Ὀργανώσεως Ὑγείας. Ὑπηρεσίαι συγγενεῖς ἐξαρτώμεναι ἐκ τῆς Διευθύνσεως Δημοσίων Ἔργων, τῆς Διευθύνσεως Γεωργίας, τῆς Διευθύνσεως Ἐκπαιδεύσεως, καὶ αἱ τοπικαὶ στατιστικαὶ Ὑπηρεσίαι τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Οἰκονομίας πρέπει νά συνεργασθοῦν στενῶς πρὸς ἐνοποίησιν τῶν προσπαθειῶν διὰ τὴν ἀξιοποίησιν τῶν ἐν Κρήτῃ δυνατοτήτων πρὸς ἐπίτευξιν τῶν τεθέντων σκοπῶν δημοσίας ὑγείας. Διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς προσπαθείας ταύτης συνεργασίας, δεόν νά συσταθῶσιν ἐπιτροπαὶ ἐργασίας ἢ νά γίνουν ἐργαστήρια ὑπὸ τῆς Διευθύνσεως Ὑγίεινῆς. Ἡ τοιαύτη προσπάθεια συνεργασίας πρέπει νά συντελέσῃ κατὰ πολὺ εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς Διευθύνσεως Ὑγίεινῆς καὶ τὴν ἐπέκτασιν τῆς χρησιμότητός της καὶ νά ἐκτιμηθῇ δεόντως ὡς ζωτικὴ ὕπηρεσία δημοσίας ὑγείας ἐν Κρήτῃ. Ἐνῶ τὰ μείονεκτήματα τῆς ὀργανώσεως μιᾶς Διευθύνσεως Ὑγίεινῆς συνδεδεμένης μεθ' ἑνὸς ὑγειονομικοῦ κέντρου θά ἡλαττοῦντο καὶ θά ἐμετριάζοντο ἐάν ἐφηρμόζοντο αἱ κατευθυντήριαι αὐταὶ γραμμαὶ διοικήσεως, θά εἶναι ὑπερβολὴ νά ἀναμείνη τις ὅτι θά ἐξαλειφθῶσιν ἢ θά ἐλαττωθῶσιν εἰς βαθμὸν δικαιολογούντα τὴν ἀποδοχὴν της ὡς τοῦ καλητέρου ὀργανωτικοῦ σχεδίου διὰ τὰς κεντρικὰς ὑγειονομικὰς ὕπηρεσίας Κρήτης. Ἡ περαιτέρω ἀνάπτυξις τοῦ σχεδίου τούτου ἔχει τὸ πλεονέκτημα ὅτι προβλέπεται ὑπὸ τοῦ νόμου.

Πρὸς ἐφαρμογὴν ἄλλου σχεδίου, θά ἔπρεπε νά προβλεφθῇ ὁ διαχωρισμὸς τῆς Διευθύνσεως Ὑγίεινῆς, ἀπὸ τοῦ Ὑγειονομικοῦ Κέντρου Χανίων. Ἡ ἀποδοχὴ ἑνὸς τοιοῦτου σχεδίου θά ἔθετε τὴν δημοσίαν ὑγείαν εἰς τὴν αὐτὴν μοῖραν μέ τὰς ἄλλας σημαντικὰς διευθύνσεις τῆς Γενικῆς Διοικήσεως. Ἐν συγκρίσει μὲ τὸ ἰσχῶν συγκεντρωτικὸν σύστημα ἐπιβάλλεται νά ἀπλοποιηθῇ ἡ ὀργάνωσις της. Ἡ ὀργάνωσις καὶ τὸ πρόγραμμα αὐτῆς, τὰ ὁποῖα ἐξετέθησαν ἤδη θά ἠδύναντο εἰδικώτερον νά προσαρμοσθοῦν μέ τὰς ἀνάγκας μιᾶς ὕπηρεσίας ἀσχολουμένης μέ ὅληκληρον τὴν νήσον. Πρὸς τὸν σκοπὸν ποῦτον ἐνέχει σπουδαιότητα νά ἐξακριβωθῇ πόσον αἱ σχετικαὶ ὕπηρεσίαι τῆς Διευθύνσεως Ὑγίεινῆς καὶ τῶν ὑγειονομικῶν κέντρων τῶν νομῶν διαφέρουν ἀπ' ἀλλήλων τί τὸ κοινὸν ἔχουσι καὶ κατὰ ποῖον τρόπον θά ἔπρεπε νά ἀλληλοσυμπληροῦνται. Ἡ Διεύθυνσις Ὑγίεινῆς ἔχει ὡς κύριον μέλημάτης τὸν προσδιορισμὸν τῶν προβλημάτων ὑγείας τῆς νήσου, καθορισμὸν τῶν ὑγειονομικῶν μέσων τῆς νήσου ἐν σχέσει μέ τὰ τοιαῦτα ὅλοκλήρου τῆς χώρας καὶ τὴν κατάρτισιν καὶ ἐφαρμογὴν προγραμμάτων ἐν Κρήτῃ. Ἐν ὀλίγοις, ἡ Διεύθυνσις Ὑγίεινῆς εἶναι κυρίως διοικητικὴ ὀργάνωσις, ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς ἐνασκήσεως κυρίως καθηκόντων συντονισμοῦ καὶ ἐποπτείας, ἐνῶ τὸ ὑγειονομικὸν κέντρον εἶναι κυρίως ἐκτελεστικὴ ὕπηρεσις, ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς ἐφαρμογῆς προγραμμάτων λειτουργίας. Ἀμφότεραι αἱ ὕπηρεσίαι, βεβαίως, ἐκπληροῦσι τὰ καθήκοντά των ἐν συνεργασίᾳ ἢ μία μετὰ τῆς ἄλλης ὡς καὶ μετὰ τῶν συναφῶν ὀργανώσεων. Ἐάν ἐπρόκειτο νά ἀναπτυχθῇ χωριστὴ Διεύθυνσις Ὑγίεινῆς ἐν Κρήτῃ, θά ἦτο σκόπιμον νά ἀρχίσωμεν σιγά-σιγά. Ἡ πρώτη ἐνέργεια θά ἦτο ὁ διορισμὸς ἐνός Διευθυντοῦ καὶ ἐνός διοικητικοῦ ὑπαλλήλου, διάθεσις πιστώσεως δι' ὀδοιπορικὰ ἐξοδα τοῦ Διευθυντοῦ καὶ ἐξεύρεσις καταλλήλου οἰκῆματός διαστέγασιν τῶν γραφείων. Πρέπει νά δοθῇ ἰδιαίτερα προσοχὴ διὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Διευθυντοῦ. Πρέπει νά ἔχη διοικητικὰ προσόντα ἀνεγνωρισμένης ἰκανότητος, ὄχι

μόνον εις τόν τομέα τῆς δημοσίας υγείας, ἀλλά καί εις τούς τομείς τῆς ἱατρικῆς ἀντιλήψεως καί τῆς νοσοκομειακῆς διοικήσεως. Ἐκ τῆς εἰκονοτο-
τος τοῦ προσώπου τούτου ἐξαρτῶνται αἱ ἐλπίδες ὀλοκληρώσεως τῶν κυ-
ριωτέρων συντελεστῶν μιᾶς ἐνοποιημένης ὑπηρεσίας ἐν τῇ ἐκτελέσει
τῶν καθηκόντων τῆς. Ἡ συνεργασία μετὰ τῶν ἀσχολουμένων μέ ὀλοκληρον
τῆν νῆσον ὑπηρεσιῶν, ὡς ἡ Ὑπηρεσία Καταπολεμήσεως Ἐλονοσίας, ὁ
συντονισμός τῶν ἐνεργειῶν μετὰ τῶν λοιπῶν Διευθύνσεων, τῶν ἐθελοντι-
κῶν υγειονομικῶν ὀργανώσεων, τῶν ἐπαγγελματικῶν ἐνώσεων, τῶν ἐκ-
παιδευτικῶν ἰδρυμάτων καί τῶν ἰφ ρουσῶν ἐν γένει τῆν ἱατρικὴν ἀντί-
ληψιν καί τῆν δημοσίαν υγείαν ὀργανώσεων, ἡ σύστασις ἐπιτροπῆς ἱ-
ατρικῆς ἀντιλήψεως, Ἐπιτροπῆς διοικήσεως νοσοκομείων, Ἐπιτροπῆς
διοικήσεως υγειονομικῶν κέντρων καί τῶν λοιπῶν ὡς ἄνω ἀναφερομένων
θέλουσιν ἐνισχύσει τῆν δικαιοδοσίαν τοῦ Διευθυντοῦ καί ἐν καιρῷ τῷ
δέοντι θά ἐπιτρέψουν τῆν ἐξασφάλισιν τῆς συνεργασίας εἰδικευμένου
ἐπιστημονικοῦ προσωπικοῦ.

Περαίνοντες τῆν συζήτησιν ταύτην, συνιστῶμεν διὰ τοῦτο ὅπως
υἰοθετηθῇ μία ἐκ τῶν κατωτέρω μεθόδων διὰ τῆν ἐνίσχυσιν τῆς Διευθύν-
σεως Ὑγιεινῆς τῆς νῆσου, θεωρουμένης προτιμωτέρας τῆς δευτέρας:
α) ὅτι πρέπει νά γίνῃ πρόβλεψις διὰ μεγαλυτέραν ἀνάπτυξιν τῆς Δι-
ευθύνσεως Ὑγιεινῆς ὡς αὕτη ὑ φίσταται σήμερον, δηλαδή, ὡς Διευθύν-
ουσα ὑπηρεσία: ὅλης τῆς νῆσου συνυφασμένη μετὰ τοῦ Ὑγειονομικοῦ
κέντρου Χανίων, ἢ β) ὅτι πρέπει νά γίνῃ πρόβλεψις διὰ Διευθύνσιν
Ὑγιεινῆς, κεχωρισμένην ἀπό τοῦ Ὑγειονομικοῦ Κέντρου Χανίων. (β).

2. Ἀπόψεις ἐπὶ τῶν Ὑγειονομικῶν Ὑπηρεσιῶν τῶν Νομῶν(α)

Βάσει τῆς Διοικητικῆς διαιρέσεως τῆς νῆσου, ἐξητάσαμε τὰ ληπτέα
μέτρα πρὸς ἐκπόνησιν καί ἐφαρμογὴν σχεδίων ἀποσκοπούντων εἰς τῆν
ὀλοκλήρωσιν τῶν ὑπηρεσιῶν δημοσίας υγείας, τῆν ἀσκήσιν τῆς ἱατρικῆς
τῆν διοίκησιν νοσοκομείων καί τὰς βοηθητικὰς υγειονομικὰς καί ἱατρι-
κὰς ὑπηρεσίας. Πρὸς παραγματοποίησιν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ εἰσηγήθημεν
τῆν σύστασιν ἰσχυρᾶς Διευθύνσεως Ὑγιεινῆς, λειτουργούσης ὡς συντο-
νιστικῆς ὑπηρεσίας. Ἡ Ὑπηρεσία αὕτη, βοηθουμένη ὑπὸ τῶν Ἐπιτρο-
πῶν Ἐργασίας, ἀντιπροσωπευουσῶν δεόντως ὅλας τὰς ἀλληλοσυνδεόμενας
ὑπηρεσίας, θά προσπαθῆσιν νά καθορίσῃ διὰ μελέτης καί πειραματικῶν
δοκιμῶν εἰς τῆν ὑπαιθρον ποῖαι εἶναι αἱ σχετικοὶ τομείς οἱ ὅποιοι

(α) Πληροφορίαι σχετικαί μέ τὰ προγράμματα δημ. υγείας εἰς τῆν ὑπαιθρον δύ-
νανται νά ἀληφθοῦν ἐκ τῆς ἐργασίας τοῦ MILTON I. ROEMER, M.D. "Προγράμματα
δημ. Ὑγείας ἐν τῇ ὑπαιθρῳ, εἰς τὰ διάφορα ἔθνη" THE MILBANK MEMO-
RIAL FUND, τριμηνιαία ἔκδοσις Τομ. XXVI, Ἀριθ. I. Ἰανουάριος 1948
σελ. 58-59. Ἐκδοσις MILBANK MEMORIAL FUND, 40 WALL STREET, NEW YORK 5.

(β) Ἐάν ἡ Κρήτη ἐξελέγεταίς πρότυπον διὰ τῆν ἀνάπτυξιν προγράμματος κοινω-
νικῆς προόδου, θά ἔπρεπε νά ἐξετασθῇ ὑπὸ τοῦ Ἰδρύματος τό ζήτημα
τῆς προσλήψεως πεπειραμένου Διευθυντοῦ Ἰατροῦ πρὸς πλήρωσιν τῆς
σημαντικῆς ταύτης θέσεως. Ἡ χρησιμοποίησις αὐτοῦ ὅμως θά διαρκέσῃ
μόνον μέχρις ὅτου καταστήθῃ δυνατός ὁ διορισμός, ἡ ἐκπαίδευσις καί
ἡ ἀνάληψις τοῦ ἔργου τούτου ὑπὸ Κρητῶς Διευθυντοῦ.

πρέπει να αποκτήσουν αυτονομίαν εκάστης υπηρεσίας (ήτοι υγειονομικά κέντρα και βοηθητικές κρατικές και έθελοντικές υγειονομικές υπηρεσίας, νοσοκομεία και υπηρεσίας ιατρικής αντιλήψεως) και ποία δύναται να είναι ή περιοχή δράσεως από κοινού. Διά τοιαύτης μελέτης, περιλαμβανούσης υποδειγματικής εφαρμογής εις την ύπαιθρον, έγινεν αντιληπτόν ότι τά διαδοχικά βήματα της οργανωτικής εξέλιξεως προς ικανοποίησιν των προσπαθειών και οικονομικήν χρῆσιν των μέσων θά ήδύναντο να αναπτυχθούσιν κατά τόν ικανοποιητικώτερον τρόπον. Έκ της συμπληρώσεως της μελέτης ταύτης ώδηγήθημεν εις τήν εξέτασιν της έπομένης βαθμίδος διοικήσεως, ήτοι των υγειονομικών τομέων των νομών.

Ός προς τήν διοικητικήν διαίρεσιν υπενθυμίζομεν ότι αυτή προβλέπει κατά νομόν, τόν Νομάρχη, ως εκτελεστικόν όργανον, μετά του οποίου συνεργάζονται οί κατά τόπους αντιπρόσωποι των τμημάτων ή διευθύνσεων, τά όποια αποτελούσιν τήν Γενικήν Διοίκησιν. Πρός συγκρίσιν αναφέρομεν ότι, ό Νομάρχης αντιστοιχεί προς τόν Γενικόν Διοικητήν και αι τοπικαί υπηρεσίαι των διαφόρων Υπουργείων είναι έξηρητημένα εκ της Γενικής Διοικήσεως της νήσου. Ο νομιάτρος και τό προσωπικόν του αποτελούντος τό Υγειονομικόν Κέντρον του νομού συνδέονται μετά της Νομαρχίας ως τοπική περιφερειακή υπηρεσία του Υπουργείου Υγιεινής. Έχοντες πρό οφθαλμών τάς σχέσεις αυτάς ως βάση προσανατολισμού, δυνάμεθα τώρα να εξετάσωμεν τά χαρακτηριστικά γνωρίσματα της σχετικής με τήν μελέτην ταύτην υγειονομικής υπηρεσίας του νομού εν Κρήτη.

Όπως ακριβώς ή κυρία αρμοδιότης της προτεινομένης Διευθύνσεως Υγιεινής θά είναι ή διοικητική υπηρεσία (διά του όρου "διοικητική υπηρεσία" έννοούμεν μίαν επικεφαλής επιτελικήν υπηρεσίαν προγραμματισμού) ή σπουδαιότερα αρμοδιότης του υγειονομικού κέντρου του νομού, ως εποπτικής υγειονομικής υπηρεσίας θά είναι εκτελεστική ή μάλλον μία ενεργός υπηρεσία. Έκαστον εκ των υγειονομικών κέντρων των 4 νομών της Κρήτης θά απέτελε περιφερειακόν τμήμα της υγειονομικής υπηρεσίας Κρήτης ασχολούμενον με τήν εφαρμογήν σχεδίων καταρτισθέντων υπό της Διευθύνσεως Υγιεινής και αφορώντων όλόκληρον τήν νήσον. Κατά πόσον ή υπό του νομιάτρουκατεχομένη θέσις θά πρέπει να εξελιχθῆ εις τοπικόν τμήμα της Διευθύνσεως Υγιεινής (ήτοι να αναλάβουν οί νομιάτροι τήν εκπόνησιν προγραμμάτων αφορώντων τάς διαφόρας υγειονομικές, ιατρικές και νοσοκομεικας υπηρεσίας του νομού), δύναται να εξετασθῆ εν τῷ μέλλοντι. Διά να αρχίσωμεν, ή οργανωτική προσπάθεια θά ήδύνατο να προαχθῆ έπωφελώς διά της συστάσεως Εκτελεστικής Επιτροπής εις τήν όποιαν να αντιπροσωπεύωνται τό υγειονομικόν κέντρον, οί έλεθεέρως ασκούντες ιατροί, αι διοικήσεις των νοσοκομείων και των βοηθητικών συναφών υπηρεσιών. Η προεδρεία της Επιτροπής ταύτης κατά τά πρώτα έτη της λειτουργίας της δύναται να είναι εναλλασσομένη όποτε θά μελετηθούσιν και θά δοκιμασθούσιν διά πειραμάτων εις τήν ύπαιθρον αι οργανωτικά και λειτουργικά σχέσεις των διαφόρων υπηρεσιών. Εν τῇ πραγματικότητι, κατά τήν προπαρασκευαστικήν ταύτην περίοδον, επιβάλλεται εις ένα εκ των τεσσάρων νομών της νήσου να τεθῆ εις εφαρμογήν δοκιμαστικώς ό θεσμός της Εκτελεστικής Επιτροπής. Εις άλλον νομόν να εξετασθῆ κατά πόσον ό νομιάτρος είναι τό κατάλληλον πρόσωπον (με τήν βοήθειαν μιās Συμβουλευτικής Επιτροπής εις τήν όποιαν θά εκπροσωπείται ικανοποιητικώς τό κοινόν) να αναλάβη καθήκοντα Γενικού Διευθυντού των υγειονομικών και ιατρικών υπη-

ρεσιῶν τοῦ νομοῦ. Εἰς τρίτον νομόν νά δοκιμασθῆ, κατὰ πόσον ὁ Διευθυντής τῆς Διευθύνσεως Υγιεινῆς (μέ τήν βοήθειαν τοπικῆς Συμβουλευτικῆς Επιτροπῆς, μέ ἰκανήν ἐκπροσώπισιν τοῦ κοινοῦ) θά ἐνηνεγη νά ἀνταποκριθῆ εἰς τὰ καθήκοντα μιᾶς ἐκτελεστικῆς διευθύνσεως. Καί εἰς τόν τέταρτον νομόν νά ἀνατεθῆ ἡ ἀνάπτυξις περαιτέρω τοῦ παρόντος σχεδίου τῶν λεπτομερειῶν ὀργανωτικῶν σχέσεων. Ὅτι ἀδήποτε μέθοδος νομαρχιακῆς ὀργανώσεως προτιμηθῆ θά πρέπει κατὰ προτίμησιν νά ἀναπτυχθῆ ὡς ἀποτέλεσμα ἐφηρμοσμένου πειραματισμοῦ μᾶλλον ἢ ἀυθαίρετου ἐπιβολῆς. Εἰς τό στάδιον τοῦτο τῆς καταρτίσεως σχεδίων εἶναι ἀρκετόν νά ἔχωμεν κατὰ νοῦν ὅτι τό οὐσιώδες ἔργον τῆς νομαρχιακῆς ὑπηρεσίας ἔχει χαρακτήρα ἐκτελεστικόν, ἥτοι παρέχει ἀπ' εὐθείας ὑπηρεσίας εἰς τόν λαόν, εὐθύθως βεβαίως, λειτουργούντων, βάσει τῶν ὑπό τῆς Διευθύνσεως Υγιεινῆς τῆς νήσου καταρτιζομένων σχεδίων. Ἀπαραίτητος εἶναι πρὸς αποτελεσματικὴν καί οἰκονομικὴν λειτουργίαν ἡ ἁρμονικὴ συνεργασία τῶν διαφόρων ομάδων ἐργασίας αἱ ὁποῖαι θά ἐξαρτῶνται ἐκ τῶν κεντρικῶν ἢ τῶν περιφερειακῶν ὑπηρεσιῶν.

Σχετικῶς μέ τήν ὑφισταμένην ὀργάνωσιν τῶν ἐν Κρήτῃ ὑγειονομικῶν κέντρων, ὁ ἐκτελῶν τήν ἔρευναν εὐρίσκειται εἰς τήν εὐχάριστον θέσιν νά ἐκφράσῃ ἄξιον ἔπαινον. Ἐπιβάλλονται βεβαίως τροποποιήσεις καί ἐπεκτάσεις τῆς γενικῆς ταύτης ὀργανώσεως, αἱ ὁποῖαι χρήζουν περαιτέρω μελέτης. Ἐν γενικαῖς γραμμαῖς, ἐν τούτοις, τό ὀργανωτικόν τοῦτο σχέδιον φαίνεται ὅτι ἐφαρμόζεται ὀρθῶς διὰ νά ἀνταποκριθῆ εἰς τὰς συγχρόνους ἀπαιτήσεις ἑνός ὑγειονομικοῦ προγράμματος ἐν Κρήτῃ. Ἰδιαιτέρως ἀξιέπαινος εἶναι ἡ συμφωνία του πρὸς τήν βασικὴν διοικητικὴν ἐσχῆν ὅτι ἡ προσπάθεια πρὸς βελτίωσιν τῆς δημοσίας ὑγείας εἶναι ὑπόθεσις συνεργασίας ἔχουσα ἀνάγκην τῆς ἐνεργοῦς συμμετοχῆς καί συμβολῆς εἰδικῆς φύσεως ἐκάστου μέλους τῆς κοινωνίας. Εἶναι μία κοινωνικὴ προσπάθεια ἀπαιτοῦσα τήν συμβολὴν ἐκάστου μέλους τῆς κοινωνίας - καθότι ἡ συμβολὴ τοῦ ὑγειονομικοῦ ὑπαλλήλου εἶναι ἁπλῶς ἡ κατέυθυνσις, αἱ εἰδικαί του γνώσεις καί ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἐπιμελομένη τεχνικῶν καί ἐπαγγελματικῶν δεξιοτήτων. Ἡ πραγματικὴ συνεργασία θεωρεῖται ἀπαραίτητος προϋπόθεσις, εἴν προκρίνεται νά δώσῃ καρπὸς μία ὑγιῆς κοινωνία. Δέν εἶναι λοιπόν ἡ παρούσα ὀργάνωσις τῶν ὑγειονομικῶν κέντρων ἡ αἰτία τῆς καθυστερήσεως τῆς πρόδου ὅσον ἀφορᾷ τὴν δημοσίαν ὑγείαν, ἐν Κρήτῃ, ἀλλὰ μᾶλλον εἶναι, πλήν τῆς ἐσφαλμένης ἐφαρμογῆς, ἡ πλημμελὴς χρησιμοποίησις ἑνός πολὺ καλοῦ ἐργαλείου. Ἐάν ἐχρειάζετο νά θειγοῦν σημεῖα τῆς διευθύνσεως καί διοικήσεως τὰ ὁποῖα ἔχει κατὰ νοῦν ὁ ἐκτελῶν τήν ἔρευναν θά ἐξήρχετο τοῦ θέματος. Ἐν τούτοις προτείνομεν τὰ ἑξῆς μέτρα βελτιώσεως.

α. Ἡ ἀνάγκη ἐπινοουμένης τῶν προβλεπομένων ὑπὸ τοῦ νόμου ὑγειονομικῶν Επιτροπῶν.

Οὐδαμῶς ἐν Κρήτῃ συνητηθήσαμεν τοὺς νομιάτρος ἀναπτύσσοντες τὰς δυνατότητας χρησιμοποίησεως τῶν ἐπιτροπῶν τούτων - δηλ. τῶν πολυαριθμῶν ἐπιτροπῶν τῶν κοινοτήτων καί τῆς ὑγειονομικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ νομοῦ. Ἐπειρώτησεν ἡ ἀντίληψις ὅτι αἱ ἐπιτροπαὶ αὗται ὡς ζωτικὸί παράγοντες δημοσίας ὑγείας ἀπεδείχθησαν ἀδρανεῖς καί ἀχρηστοί. Τὰ συμπεράσματα αὐτὰ ἐξήχθησαν διότι δέν ἀντελήφθησαν ἐπικρῶς οἱ νομιάτροι ὅτι ἦτο ἔργο των νά καθοδηγήσουν, νά διευκολύνουν καί νά τεθοῦν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐπιτροπῶν τούτων, ὥστε νά καταλάβουν αὗται τὴν ὀρθὴν θέσιν εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς κοινότητος καί νά

πραγματοποιήσουν αυτά τό χρήσιμον ἔργον τῆς προωθήσεως δηλαδή τῆς κοινῆς προσπάθειας πρὸς ἐπίτευξιν τῶν σκοπῶν δημοσίας υγείας. Ἦτο ὑπερβολικόν νά ἀναμένουν οἱ νομιάτροι ὅτι τά μέλη τῶν ἐπιτροπῶν τούτων, εἴν ἀφίνοτο τελείως εἰς τήν πρωτοβουλίαν των, ὅά εἶχον τήν γενικήν ἱκανότητα, τήν πεῖραν καί τās γνώσεις περί δημοσίας υγείας αἱ ὁποῖαι ἀπαιτοῦντο διὰ νά ἀνταποκριθοῦν εἰς τās κοινωνικάς ὑποχρεώσεις των. Διὰ νά γίνουιν αὐταὶ ἀποδοτικά ἐπιτροπαί, συμφώνως πρὸς τήν ἄρχικὴν ἀντίληψιν τοῦ κύκλου τῆς δράσεως των, πρέπει νά καθοδηγηθοῦν ὑπὸ τῶν νομιάτρων. Διὰ νά διευκρινίσωμεν πῶς ἡ καθοδήγησις αὕτη δύναται νά πραγματοποιηθῆ, προτείνονται α) νά ὀρισθῆ εἰς νέου σειρά μαθημάτων μετεκπαιδεύσεως διδομένων ἴσως ἐπὶ τόπου ὑπὸ τῆς Ὑγειονομικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν εἰς τά μέλη τῶν ἐπιτροπῶν ἢ ἀντιπροσώπους τούτων. β) νά συνταχθοῦν καί διανεμηθοῦν κατάλληλα βιβλία γ) νά γίνωνται κατὰ καιρούς συμβουλιαὶ μετὰ τῶν νομιάτρων δ) οἱ νομιάτροι, ἐν τῷ μέτρῳ τῆς ἀρμοδιότητος τῶν ἐπιτροπῶν τούτων, νά βοηθοῦν αὐτάς εἰς τήν ἀνάπτυξιν τῶν προγραμμάτων καί οὕτω καθ' ἑξῆς. Ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τῆς ἀρχῆς τῆς αὐτοβοηθείας τῆς κοινότητος, συνδεομένης μετὰ τήν βελτίωσιν τῶν κοινωνικῶν καί οικονομικῶν συνθηκῶν τῆς ζωῆς ἐγγένει εἶναι ἀνάγκη νά ἐξετασθῆ ὡσαύτως ἡ σχέση τῆς Ὑγειονομικῆς Ἐπιτροπῆς μετὰ τοῦ γενικοῦ Συμβουλίου Κοινωνικῆς Προνοίας τῆς Κοινότητος. Ὡς ὑποἐπιτροπή ἐνός πλέον περιεκτικοῦ κοινοτικοῦ σώματος τό ἔργον τῆς ὑγειονομικῆς ἐπιτροπῆς ὅά ἡδύνατο νά συνδραστή ἐπιφέλως μετ' ἄλλων συναφῶν κλάδων κοινωνικῆς δράσεως. Πράγματι τοιοῦτοι ὀργανισμοὶ τῆς κοινότητος ὅά πρέπει νά ἰδοῦνται μετὰ ἀντικείμενον δράσεως ἀφορῶντα εἴτε ὀλόκληρον τήν χώραν, εἴτε τήν νῆσον, εἴτε ἕνα νομόν, εἴτε ἕνα δῆμον ἢ καί μίαν μόνον κοινότητα.

- β. Ἡ ἀνάγκη νά ἀναθέσῃ ὁ νομιάτρος εἰς συνεργάτας τοῦ καθήκοντα ὑπαγόμενα εἰς τόν κύκλον τῆς ἀρμοδιότητος των.
 Οἱ νομιάτροι τῆς Κρήτης ἐφαρμόζουιν κατὰ διάφορον τρόπον τήν ἀρχήν τῆς διοικήσεως. Διὰ νά ἐξοικονομηθῆ χρόνος ὁ ὁποῖος εἶναι πολύτιμος δι' οὐσιώδη καθήκοντα, ἡ κατανομή λίαν εἰδικῶν ἐπαγγελματικῶν ὑπηρεσιῶν ὡς καί τρεχουσῶν διαχειριστικῶν λεπτομερειῶν, εἰς μίαν καλήν διαχείρισιν, ἐπιβάλλεται νά ἀνατίθεται εἰς ἄλλους. Ἐάν δέν τηρηθῆ ἡ ἀρχή αὕτη, ὁ νομιάτρος ὅά πρέπει νά εἶναι συνεχῶς ἐν δράσει, ἡμέραν καί νύκτα. Τοιοῦτοι πρόθυμοι ἐργάται, ἔχουν συνεχῆ φόρτον ἐργασίας, χωρὶς νά λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἡ καλή ἀπόδοσις τῆς ὑπηρεσίας ἀπὸ ἀπόψεως καλῆς διοικήσεως, ἡ ὁποία συντελεῖ τά μέγιστα εἰς τήν ἐπίτευξιν τῶν σκοπῶν τῆς δημοσίας υγείας. Ἡ καταφανής συνέπεια εἶναι παραδόξως μέγιστη δραστηριότης μέ ἐλαχίστην ἀπόδοσιν. Ἀπὸ ἀπόψεως προσωπικῆς δραστηριότητος, τοιαύτη ἄσκοπος προσπάθεια τοῦ νομιάτρου εἶναι ἀξία θαυμασμοῦ - ἀπὸ ἀπόψεως ὅμως καλῆς διοικήσεως εἶναι καταδικαστέα. Στενῶς συνδεδειμένη μετὰ τό σφάλμα τοῦτο, εἶναι πρᾶγμα ἡ ἀντίθετος ὄψις αὐτοῦ, ἡ ὑπερβολικὴ δηλαδή συγκέντρωσις ἐξουσίας ἐν Ἑλλάδι. Τό ἀποτέλεσμα τῆς παραλυούσης ταύτης ἐπιδράσεως ἐπὶ τῆς προσπάθειας πρόδου εἰς τόν τομέα τῆς

δημοσίας υγείας είναι άδικαιολόγητοι άργοπορίαι είς τήν έκτέλεσιν τών τοπικών υπηρεσιών αι όποίαι άπαιτούν πάντοτε τό νεύμα τής κεφαλής ενός άνωτέρου υπαλλήλου - ό όποιος εύρίσκεται πολύ μακρυνά από τήν περιοχήν τής δράσεως ώστε νά άντιληφθῆ τήν σημασίαν τής άμέσου επικυρώσεως διά νά λειτουργῆ ἡ τοπική υγειονομική μηχανή άρμονικώς καί άποδοτικώς. Τοιαύτη άναμονή διά τήν κεντρικήν έγκρισιν διά πράξεις αι όποίαι θά ἠδύναντο νά αποφασισθούν επί τόπου μέ άγαθά άποτελέσματα δυνατόν νά είναι ἡ λανθάνουσα αίτία άπογοητεύσεως τών τοπικών υπαλλήλων - ένα αίσθημα άδρανείας ἢ μία άδιάφορος στάσις. Διά νά άπομακρυνθῆ ἡ αίτία αύτη τής κακῆς διοικήσεως, τό φάρμακόν είναι βεβαίως ό διορισμός έκπαιδευμένου ικανού καί αξιόπιστου προσωπικού. Απαιτεῖται πρός τούτοις ἡ άνάθεσις έξουσιάζ, ἡ όποία θά άφήνῃ έλευθέρα τήν πρωτοβουλίαν είστά τοπικά δογανα. Ωσαύτως ό καθορισμός ώρισμένης διαδικασίας εργασίας διά τής έκδόσεως είδικού " Εγχειριδίου Εργασίας", καί ἡ ενίσχυσις τής άυτοπεποιθήσεως μεταξύ του προσωπικού τών διαφόρων υπηρεσιών. Εάν άφήνεται τοιαύτη πρωτοβουλία ἡ έν τῇ πράξει άποκτωμένη πείρα θά εξακολουθῆ νά καθιστά ώριμον έκαστον υπάλληλον διά τήν έκπλήρωσιν τών καθηκόντων του, καί νά τόν προπαρασκευάζῃ διά νά άναπτύσῃ επί μᾶλλον καί μᾶλλον τάς άπαιτουμένας διά τό έργον του δεξιότητας.

γ. Ανάγκη άναπτύξεως του Β' τάξεως Υγειονομικού Κέντρου του Νομού Ηρακλείου είς Υγειονομικόν Κέντρον Α' Τάξεως.

Λόγω του ότι ό Δήμος καί ό Νομός Ηρακλείου είναι αι μεγαλύτεραι άστικά καί άγροτικά κοινότητες έν Κρήτη, είναι άυτονόητος ἡ άνάγκη αύτη διά κάθε υγειονομικόν υπάλληλον ό όποιος γνωρίζει τάς συνθήκας δημοσίας υγείας έν Κρήτη. Τονίζομεν πλήν του ότι τό μέτρον τούτο δέν έχει μέχρι τούδε ληφθῆ καί είναι έπειγον, ότι θεωρούμεν περιττήν περαιτέρω επ' αύτου συζήτησιν.

Είναι τώρα διωρισμένος ως προϊστάμενος είς τό Ηράκλειον είς πολύ δραστήριος καί ικανός νομιάτρος καί είναι άκατονόητον τό γεγονός ότι δέν υπάρχουν σήμεραν επόπται έξυγιάνσεως τοποθετημένοι είς τό υγειονομικόν τούτο κέντρον (έν τῇ πραγματικότητι είς έκ τών δύο υπαλλήλων τών άναφερομένων είς τόν προϋπολογισμόν έχει μετατεθῆ αλλου, ένῶ ό άλλος υπηρετεῖ είς τόν στρατόν), ότι δέν υπάρχει υπηρεσία κατ' οίκον επισκέψεων καί ότι δέν έχει ληφθῆ πρόνοια δι' άλλους είδικούς υπαλλήλους, άπαραιτήτους διά τήν επιβαλλομένην επέκτασιν του προγράμματος δημοσίας υγείας του νομού. Ο υπηρετῶν σήμεραν νομιάτρος είναι ικανός νά προϊσταται ενός πλήρως επανδρωμένου υγειονομικού κέντρου Ηρακλείου Α' Τάξεως. (α)

δ. Η άνάγκη άπομακύνσεως τών υπηρεσιών έξωτερικών ίατρειών από του Υγειονομικού Κέντρου, είδικώς κατ' άσχάς τών θεραπευτικών τοιούτων καί τής μεταφοράς των είς τά Νοσοκομεία ως έξωτερικών ίατρειών τούτων.

Λόγω τής συγχρόνου τάσεως πρός στενωτέραν συνεργασίαν τών υπηρεσιών δημοσίας υγείας μετά τών νοσοκομείων, συνιστώμεν νά

(α) Επειδή ό νομιάτρος δέν έχει πτυχίον υγειονολόγου, θά πρέπει νά ληφθῆ πρόνοια ώστε νά παρακολουθήσῃ μαθήματα είς τήν Υγειονομικήν Σχολήν Αθηνών.

προσεκτικῶς τὸ πρόβλημα τῆς ἀλληλοσυνδέσεως τῶν ὑγειονομικῶν ὑπηρεσιῶν καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν ἐξωτερικῶν ἰατρειῶν. Πρὸς καθορισμόν τοῦ ποῖα θά ἦτο ἡ ὀρθή διαίρεσις σχετικῶς πρὸς τὴν λειτουργίαν τῶν ἰατρειῶν ἀπαιτεῖται περαιτέρω μελέτη καὶ πειραματισμός περὶ τοῦ ποῖα θά εἶναι ἡ ἀρμοδιότης ἐκάστης ὑπηρεσίας. Ἐάν υποθέσωμεν ὅτι σὺν τῷ χρόνῳ τὰ ἰατρεῖα τῶν ὑγειονομικῶν κέντρων θά ἀποτελέσουν τμήματα τῶν ἐξωτερικῶν ἰατρειῶν τῶν νοσοκομείων, εἶναι προφανές ὅτι θά ἀποφευχθῇ ἡ προμήθεια διπλοῦ ἐξοπλισμοῦ, τὰ δέ οὕτως ἐξοικονομούμενα κεφάλαια θά ἠδύνατο νὰ χρησιμοποιηθοῦν πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἐγκαταστάσεων πρὸς βελτίωσιν τῶν ὑπηρεσιῶν. Προφανῶς μίᾳ συγκεντρωμένῃ ἐργαστηρικῇ ὑπηρεσίᾳ, φαρμακεῖον κλπ., θά ἐσῆμαινε τὴν προώθησιν τῶν σημαντικῶν τούτων βοηθητικῶν ἰατρικῶν ὑπηρεσιῶν. Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἀρχῆς τῆς συγχωνεύσεως καὶ ἐνοποιήσεως τῶν ἰατρικῶν καὶ ὑγειονομικῶν ὑπηρεσιῶν ἀπαιτεῖ λεπτομερῆ ἐξέτασιν τῶν μέτρων τούτων. Ἐπίσης ἐάν τοιαύτη συκέντρωσις ἀπεδεικνύετο ἐκ τῆς πείρας ἐπιβεβλημένη καὶ ἐφαρμόσιμος θά πρέπει νὰ τονισθῇ ὅτι ὁ Ὑγειονομολόγος διευθυντῆς ὀφείλει νὰ συνεργάζεται ἀπὸ ἀπόψεως διοικήσεως μετὰ τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν νοσοκομείων συμφώνως πρὸς τὴν ὑποχρέωσιν τὴν ὅποιαν ἔχει ἀναλάβῃ ἐναντι τῆς κοινῆς διὰ τὴν βελτίωσιν τῶν Ὑγειονομικῶν ὑπηρεσιῶν. Διὰ τῆς στενῆς συνεργασίας μετὰ τῶν διευθυντῶν τῶν νοσοκομείων, ἡ ἐκπλήρωσις τῆς τοιαύτης ὑποχρέωσεως θά πρέπει νὰ διευκολύνεται καὶ ὄχι νὰ παρακωλύεται ὑπὸ τῆς γραφειοκρατίας καὶ ἐνδοῦ ὑπηρεσιακῶν ἐμποδίων ἢ ταχέως καὶ ἀποτελεσματικῇ ὑπηρεσίᾳ. Τοῦτο προϋποθέτει βεβαίως ἰκανοποιητικὰς διοικητικὰς διευθετήσεις μετὰ τῶν διευθυντῶν τῶν νοσοκομείων πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν ἀντικειμενικῶν σκοπῶν τῆς δημοσίας ὑγείας καὶ προληπτικῆς ἰατρικῆς καὶ πρὸς ἀνάπτυξιν μιᾶς καλῆς συντονισμένης ὑπηρεσίας παρακολουθήσεως εἰς τὴν ὑπαιθρον ὑπὸ προσωπικοῦ τοῦ Ὑγειονομικοῦ κέντρου συμπληρούσης τὰς ὑπηρεσίας ἰατρειῶν τῶν νοσοκομείων. Αἱ δὲ διοικήσεις τῶν νοσοκομείων ὀφείλου νὰ ἀντιληφθοῦν σαφῶς ὅτι ὁ νομιάτρος πρέπει νὰ συνεργάζεται μαζύ των καὶ δι' αὐτῶν νὰ παρέχῃ ἰατρικὰς ὑπηρεσίας (ἐξωτ. ἰατρεῖα) καὶ νὰ συμπληρῶνῃ ταύτην διὰ ὑπηρεσιῶν παρακολουθήσεως κατ' οἶκον.

- ε. Ἡ ἀνάγκη ἐξετάσεως τοῦ ζητήματος μεταφορᾶς τῆς Διευθύνσεως τῶν Ὑγειονομικῶν Κέντρων Χανίων καὶ Λασηθίου εἰς τὰ νέα κτίρια τοῦ Ὑγειονομικοῦ Σταθμοῦ εἰς Καστέλλι καὶ Ἱεράπετραν. Τελείως σύγχρονοι ὑγειονομικοὶ σταθμοὶ ἰδρυθέντες ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Πολεμικῆς Περιθάλψεως. Ἐὸ ζήτημα τοῦτο εἶναι ἐπίκαιρον διότι ἐντὸς ὀλίγων σχετικῶς ἐτῶν ἡ λειτουργία τῶν συγχρόνων τούτων ὑγειονομικῶν σταθμῶν θά μεταφερθῇ ἀπὸ τὴν Ὀργάνωσιν τῆς Ἑλληνικῆς Πολεμικῆς Περιθάλψεως εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν. Ἀναγνωρίζομεν ὅτι ἡ λύσις τοῦ προβλήματος τούτου ἀφορᾷ βεβαίως τόσον τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ὅσον καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Πολεμικὴν Περιθάλψιν, καὶ ὅτι αὐταὶ εἶναι ἀπόλυτως ἀρμόδιοι νὰ καταλήξουν εἰς ἰκανοποιητικὴν λύσιν. Ἐν τούτοις δὲν εἶναι ἄστοχος ἡ ὑπόδειξις μας νὰ ἐξετασθῇ τὸ ζήτημα τοῦτο κατὰ τὴν μεταβατικὴν περίοδον ὅπου ἡ Ἑλληνικὴ Πολεμικὴ περιθάλψις συνεργάζεται μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως διὰ τὴν λειτουργίαν τῶν ἰατρειῶν τούτων, καὶ ἐλπίζομεν ὅτι δὲν θά παρεξηγηθῇ, ἀλλὰ θά θεωρηθῇ ὀρθή καὶ ἐπίκαιρος.

Όσον αφορά τό Υγειονομικόν Κέντρον Χανίων ή πρότασις μας προϋποθέτει ότι τό υγειονομικόν κέντρον του νομού θά διαχωρισθῆ από τήν Διεύθυνσιν Υγιεινῆς καί τουτο προτείνομεν εἰς τήν ἔκθεσιν μας ταύτην. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τό κτίριον του νῦν υγειονομικοῦ κέντρου θά ἠδύνατο νά χρησιμοποιηθῆ ὡς ἔδρα τῆς Διευθύνσεως Υγιεινῆς διαθέτων εὐρύν χωρον διά τό διοικητικόν προσωπικόν καί τās εἰδικευμένας ὑπηρεσίας τούτου, αἱ ὁποῖαι βαθμῆδόν θά συνιστῶνται. Ἴσως νά λησθῆ πρόνοια ὡσαύτως· διά στέγασιν ἑνός τμήματος του υγειονομικοῦ κέντρου του νομού, ἐντός του κτιρίου τούτου, λειτουργοῦντος διά τήν ἐξυπηρέτησιν του δήμου Χανίων καί τῶν γειτονικῶν χωρίων, ἢ ὡς παραρτήματος τῆς υγειονομικῆς ὑπηρεσίας του δήμου περιλαμβάνοντος ὑπηρεσίας ὡς ἡ ἐξυγιάνσις καί ἰδίως ἡ καταπολέμησις τῶν λοιμωδῶν νόσων. Τοιαύτη ἀλλαγὴ ἔδρας προϋποθέτει πρὸς τούτοις ὅτι αἱ ὑπηρεσίαι ἀπολείου του παρόντος υγειονομικοῦ κέντρου Χανίων θά ὑπαχθοῦν τουλάχιστον ἓν μέρος εἰς τό Δημοτικόν Νοσοκομεῖον. Αἱ λεπτομέρειαι του σχεδίου καί του τρόπου τῆς ἐφαρμογῆς του θά ἀποτελέσουν μέρος τῶν πρώτων ὑπηρεσιῶν τῆς προταθείσης Διευθύνσεως Υγιεινῆς, συνεργαζομένης μετά του Ὑπουργείου Υγιεινῆς, τῆς Ὁργανώσεως τῆς Ἑλληνικῆς Πολεμικῆς Περιθάλψεως καί του νομιάτρου του νομού Χανίων.

Σχετικῶς μέ τόν νομόν Λασηθίου, τά καλύτερα μέσα καί ἐξοπλισμός του νέου κτιρίου υγειονομικοῦ σταθμοῦ ἐν Ἱερῶπετρα τό καθιστοῦν πολύ προτιμώτερον ὡς ἔδραν τῶν ὑπηρεσιῶν του νομοῦ ἀπό τήν παροῦσαν ἔδραν του ἦτοι του Ἁγίου Νικολάου. Διά τῆς μεταφορᾶς του προσωπικοῦ του Ὑγειονομικοῦ Κέντρου Λασηθίου ἀπό τόν Ἅγιον Νικόλαον εἰς Ἱερῶπετραν ἀποφεύγεται διπλοῦν προσωπικόν δημοσίας ὑγείας εἰς τόν νομόν τούτου. Ἐν παρῶντημα του υγειονομικοῦ τούτου κέντρου του νομοῦ δύναται νά διατηρηθῆ εἰς τό σημερινόν κτίριον του υγειονομικοῦ κέντρου εἰς Ἅγιον Νικόλαον, διότι νά ἐξυπηρετῆ τούς κατοίκους του δήμου τούτου καί τῶν γειτονικῶν ἄγροτικῶν κ. ινοτήτων. Πρὸς τουτο εἰς υγειονομικός ὑπάλληλος ὅτι παρέμενε εἰς Ἅγιον Νικόλαον, ὅστις μέ τήν βοήθειαν ἑνός γραμματέως θά διατηρῆ τό τοπικόν υγειονομικόν γραφεῖον διά τό κοινόν, συμπληρούμενον διά τακτικῶν ἐπισκέψεων του προσωπικοῦ του Ὑγειονομικοῦ Κέντρου Ἱερῶπετρας θάσει καθορισμένου προγράμματος. Τό κτίριον τουτο θά ἠδύνατο πρὸς τούτοις νά χρησιμεύσῃ πρὸς στέγασιν του ἀντιτραχωματικοῦ ἰατροῦ του Ἁγ. Νικολάου, διότι, πιθανόν, ἡ ἔδρα τῆς ἀντιτραχωματικῆς ὑπηρεσίας θά πρέπει νά ἐγκατασταθῆ εἰς τό Ὑγειονομικόν κέντρον Ἱερῶπετρας. Αἱ παρεχόμεναι ὑπό του Π.Ι.Κ.Η.Λ. ὑπηρεσίαι ἐφορῶσαι τήν υγιεινήν μητρότητος καί παιδιοῦ ἐλπίζεται ὅτι θά ἀναπτυχθοῦν ταχέως καί θά χρειασθῆ ἴσως νά στεγασθοῦν τό ἰατρεῖα του εἰς τό νῦν υγειονομικόν κέντρον του Ἁγ. Νικολάου ἢ τό Δημοτικόν Νοσοκομεῖον του Ἁγίου Νικολάου. Συμφώνως πρὸς τά ἑνωτέρω ἕνα ἄριστον σχέδιον ἑλληλοσυνδέσεως του παραρτήματος του Ὑγειονομικοῦ Κέντρου εἰς Ἅγιον Νικόλαον μετά του κεντρικοῦ γραφείου ἐν Ἱερῶπετρα, ἀναμένεται νά τύχῃ τῆς ἀμέσου προσοχῆς τῆς προταθείσης Διευθύνσεως Υγιεινῆς, συνεργαζομένης τοπικῶς μετά του Νομιάτρου Λασηθίου καί κεντρικῶς μετά του Ὑπουργείου Υγιεινῆς καί τῆς Ὁργανώσεως τῆς Ἑλληνικῆς Πολεμικῆς Περιθάλψεως.

Ἐπί πλέον τῶν ἐνταῦθα ἐκτεθεισῶν ἀπόψεων, ὡς ἐνδεικτικῶν ἢ ὑποδηλουσῶν τὰς μορφάς τῶν ληπτέων μέτρων τὰ ὅποια διὰ τῆς ἐφαρμογῆς των θά ἐνισχύσουν τὰς ὑγειονομικὰς ὑπηρεσίας τῶν νομῶν, δηλ. μέτρων, τὰ ὅποια φαίνονται ἔτοιμα διὰ νά ὠριμάσουν τώρα ἢ εἰς τό ἐγγύς μέλλον, ὑπάρχουν βεβαίως καί ἄλλα μέτρα ἀναλόγου ἀξίας τὰ ὅποια θά ὑποπέσουν εἰς τήν ἀντίληψιν τῶν ὑγειονομικῶν ὑπαλλήλων, οἱ ὅποιοι γνωρίζουν τὰς συνθήκας δημ. ὑγείας ἐν Κρήτῃ. Δέν χρειάζεται νά γίνῃ μνεία διὰ τοιαῦτα σπουδαῖα ζητήματα ὡς εἶναι ἡ τοποθέτησις ὑγειονομικοῦ προσωπικοῦ καταλλήλως ἐκπαιδευθέντος καί μέ πείραν καί καλῶς ἀμειβομένου ὡς καί ἐφωδιασμένου μέ τόν ἀνάλογον ἐξοπλισμόν καί ἔχοντος εἰς τήν διάθεσίν του τὰ ἀναγκαῖα ἔξοδα ταξειδίου. Τοιαῦτα μέτρα βελτιώσεως θεωροῦνται ὡς οὐσιώδη διὰ τήν συμπλήρωσιν τῶν ὀργανωτικῶν σχεδίων καί ἔχουν ἤδη ἀναφερθῆ ἐν τῇ παρούσῃ ἐκθέσει ὡς βασικαὶ διοικητικαὶ ἀρχαί. Ἐπείγει ὅμως ἰδιαιτέρως ἡ τοποθέτησις ἐπισκεπτριῶν ἀδελφῶν εἰς ὅλα τὰ ὑγειονομικά κέντρα. Ἐπιβάλλεται πρὸς τούτοις ἡ ἄμεσως ἀγαθεώρησις τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν κέντρων. Σύν τῷ χρόνῳ βάσει τῆς ἀποκτωμένης μεγαλητέρας πείρας ἀσφαλῶς θά παρουσιάζονται καί νέα ζητήματα πρὸς ἐξέτασιν, ἀφανῆ ἢ δυσδιάκριτα ἀρχικῶς.

3. Ἀπόψεις ἀφορῶσαι τὰς ὑγειονομικὰς ὑπηρεσίας τῶν Δήμων, τῶν Ἐπαρχιῶν καί τῶν Κοινοτήτων.

Ἐντὸς τῶν τεσσάρων νομῶν εἰς τοὺς ὁποίους διοικητικῶς διαιρεῖται ἡ Κρήτη, οἱ ἀστικοὶ δήμοι καί αἱ ἀγροτικαὶ κοινότητες ἀποτελοῦν ἀνεξαρτήτους τοπικὰς διοικητικὰς μονάδας. Ἡ πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας εἶναι συνήθως ἡ κυριώτερα κοινότης μιᾶς ἀγροτικῆς περιοχῆς. Ἐν αὐτῇ ἴσως νά εὐρίσκωνται συγκεντρωμένά ἢ τοπικὴ διοίκησις καί ἄλλαι κοινοτικαὶ ὑπηρεσίαι ὡς ὁ σταθμὸς Χωροφυλακῆς, ὁ γεωπόνος, τὸ γυμνάσιον καθὼς ἐπίσης καί εἰς ἐπαγγελματίας ἰατρός, εἰς ὀδοντίατρον καί εἰς φαρμακοποιόν. Ἐν τῇ κυριολεξίᾳ ὅμως, ἡ ἐπαρχία δέν πρέπει νά θεωρῆται ὡς ξεχωριστόν τμήμα τοῦ νομοῦ.

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν ὑγειονομικῶν ὑπηρεσιῶν, τοπικαὶ ὀργανώσεις δημοσίας ὑγείας, δηλαδή ὑπηρεσίαι ἄλλαι ἐκτὸς τοῦ ὑγειονομικοῦ κέντρου τοῦ νομοῦ δέν δύναται τις νά πῇ ὅτι ὑπάρχουν. Βεβαίως οἱ δήμοι ἔχουν ἰατροὺς διὰ τήν ἰατρικὴν περίθαλψιν τῶν ἀπόρων καί τὸσον αὐτοὶ ὅσον καί αἱ κοινότητες συλλέγουν τὰ δημογραφικὰ στοιχεῖα - μία ὑπηρεσία ὅμως περισσότερον συνδεομένη ἀπ' εὐθείας μέ τό Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Οἰκονομίας παρά μέ τό Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς. Οἱ δήμοι καί εἰς μικροτέραν ἔκτασιν αἱ ἀγροτικαὶ κοινότητες μεριμνοῦν διὰ τὰ συστήματα ὑδρεύσεως καί ἀποχετεύσεως τοῦ δήμου ἢ τῆς κοινότητος. Λί ὑγειονομικαὶ ὑπηρεσίαι τῶν δήμων περιλαμβάνουν ἐπίσης τήν συλλογὴν καί διάθεσιν τῶν ἀπορριμμάτων. Μέ αὐτάς καί ἄλλας παραμονάς ἐξαιρέσεως, ἐν τούτοις, δύναται νά λεχθῆ ὅτι ἐν γένει αἱ κατὰ τόπους διοικήσεις στηρίζονται ἢ ἔχουν ἀναθέσῃ τὰς σχετικὰς μέ τήν δημοσίαν ὑγείαν ἀρμοδιότητας εἰς τό ὑγειονομικόν κέντρον τοῦ νομοῦ. Ἀναμφιβόλως ἀνεμένετο ὅτι τοιαύτη συγκέντρωσις θά ἦτο ἀμοιβαίως εὐεργετικὴ ἢ καί θά συνετέλει εἰς τήν κατάρτισιν ἀρτιωτέρων καί πλέον ἀποτελεσματικῶν τοπικῶν ὑγειονομικῶν προγραμμάτων. Τοιαῦτα ὅμως προσδοκώμενα ἀποτελέσματα μέχρι σήμερον δέν φαίνονται διόλου πραγματοποιούμενα. Μέ ὀλίγας σχετικῶς ἐξαιρέσεις, συγκεκριμένως τήν ὑπηρεσίαν καταπολεμήσεως

έλονοσίας καθ' όλην τήν νήσον καί τας άντιτραυματικές ύπηρεσίας του νομου Ασσηθίου, ή δραστηριότης του ύγειονομικου κέντρου είναι περιωρισμένη εντός του δήμου όπου έδρεύει τό ύγειονομικόν κέντρον. Δυσκολία μεταφορών, έλλειψις προσωπικού, κακή διοίκησις καί άλλαι παρόμοιαι δυσκολίαί είναι αίτια νά μή απολαμβάνουν οί λοιποί δήμοι καί αί κοινότητες του νομου είς μέγαν βαθμόν τας ύγειονομικάς ύπηρεσίας τας οποίας έπρεπε νά έχουν. Μπολονότι ή ύγειονομική πηρεσία είς τήν υπαιθρον είς τούς νομούς Ηρακλείου καί Ασσηθίου κάθε άλλο είναι παρά ικανοποιητική, ή κριτική αύτη ίσχύει όλιγώτερον διά τας ύγειονομικάς ύπηρεσίας των νομών τούτων όπου οί νομιάτροι έχουν όρθωτέραν αντίληψιν του προορισμου της ύγειονομικής ύπηρεσίας δι' όλόκληρον τήν περιοχήν του νομου. Εν τούτοις ή έπείγουσα όργάνωσις τική ανάγκη εν Κρήτη είναι ή δικαιότερα κατανομή των ύγειονομικών ύπηρεσιών είς τούς νομούς, ώστε νά έξυπηρετούνται κατά τρόπον ικανοποιητικόν αί ποικίλαι ανάγκαι των δήμων καί των κοινοτήτων. Διά νά συντελέσωμεν λοιπόν είς τήν αναζήτησιν των καλύτερων μέσων θεραπειας της καταστάσεως, προσημοσμένων είς τας έν Κρήτη συνθήκας προς βελτίωσιν της αποδόσεως των ύγειονομικών ύπηρεσιών εντός των νομών κάμνομεν τας έξής συστάσεις:

- α. Νά ίδουθούν Παραρτήματα των Ύγειονομικών Κέντρων είς τούς Δήμους καί τας πλησίον των δήμων κοινότητας. Είς τούς δήμους Χανίων καί Ηρακλείου, επί παραδείγματι, έχουν προσληφθή άπασχολούμενοι δι' άλλίγας ώρας ιδιώται ίατροί προς έξυπρήτησιν των άπόρων. Η φύσις της ύπηρεσίας αύτης είναι κυρίως ή θεραπευτική ίατρική. Αί πηρεσίαί αύται τοπικώς τουλάιστον ευρίσκονται υπό τήν έποπτείαν του νομιάτρου, έν τή πραγματικότητι όμως είναι μάλλον ανεξάρτητοι. Προτείνε-ται τώρα ή ενίσχυσις της όργανικής συνθέσεως των ύπηρεσιών του δήμου καί του νομου. Δεν είναι δυνατόν ό δημοτικός ίατροός νά προσφέρη τας ύπηρεσίας του τοπικώς ως εκπρόσωπος του νομιάτρου ώστε μέ συμπληρωματικήν βοήθειαν νά διευθύνη καί τό ύγειονομικόν κέντρον του γειτονικού δήμου. Διά νά ανταποκριθῆ είς τόν ρόλον τούτον ό δημοτικός ίατροός θά πρέπει νά τύχη είδικής ύγειονομικής εκπαιδεύσεως. Θά ήτο επίσης σκόπιμον νά έχη μετ' αυτού μίαν ή δύο έπισκευτριάς άδελφάς καί ένα υπάλληλον ως βοηθόν. Σύν τῶ χρόνῳ θά καταστή δυνατόν νά προστεθούν καί άλλοι συνεργάται, είτε ως μόνιμοι υπάλληλοι ή τοποθετούμενοι είς τόν δήμον υπό του νομιάτρου διά περιωρισμένην χρονικήν περίοδον. Θά πρέπει νά ύπάρχει συνεργασία ύπηρεσιακή μεταξύ των τεχνικών ύπηρεσιών των δήμων καί κοινοτήτων καί του ύγειονομικου κέντρου, της τοπικής σχολιατρικής ύπηρεσίας του Υπουργείου Παιδείας καί των έξωτερικών ίατρείων των νοσοκομείων, των έθελοντικών ή ημι-έθελοντικών όργ-νισμών, του τοπικού παραρτήματος του Χημείου του Κράτους, του Υπουργείου Έσωτερικών, του Ιδρυματος Κοινωνικών Ασφαλίσεων κλπ., ώστε νά συντονισθούν καί ενοποιηθούν αί τοπικαί πάσης φύσεως ύγειονομικαί ύπηρεσίαί ως συνεργαζόμενα τμήματα του ύγειονομικου κέντρου της πόλεως. Εάν τοιαύτα μέτρα ληφθούν είς τά Χανιά καί τό Ηράκλειον, ή ωφέλεια των παραρτημάτων τούτων θά ήδύνατο νά δοκιμασθῆ ως προς τό εφαρμόσιμον καί τήν χρησιμότητα του μέτρου διά νά εφαρμοσθῆ είς όλους ή τούςλοιπούς μεγάλους δήμους των νομών.

Πράγματι, και εάν μόνον αποκατασταθῆ στενοτέρα συνεργασία μεταξὺ τῶν Ὑγειονομικῶν Κέντρων τοῦ νομοῦ καὶ τῶν ἰατρικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ δήμου, οἱ ἔχει συντελεσθῆ ἓνα σπουδαῖον βῆμα πρὸς τὴν συγχώνευσιν τῶν κρατικῶν ὑπηρεσιῶν θεραπευτικῆς καὶ προληπτικῆς ἰατρικῆς ἐν Κρήτῃ.

- β. Νά ἰδουθοῦν καὶ εἰς τοὺς 4 νομούς τῆς νήσου Ἐπαρχιακὰ Ὑγειονομικὰ κέντρα ὡς παραρτήματα τῶν Ὑγειονομικῶν Κέντρων τῶν νομῶν. Τὸ μέτρον τοῦτο προτείνεται διὰ νὰ δοκιμασθῆ ποῖαι θὰ εἶναι αἱ πραγματικαὶ σχέσεις μεταξὺ τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ ὑγειονομικοῦ κέντρου καὶ τῆς ἀσκήσεως τοῦ ἰατρικοῦ ἐπαγγέλματος εἰς τὰς ἀγροτικὰς περιοχὰς τῆς Κρήτης. Προϋποθέτει τὴν δημιουργίαν μιᾶς ὀργανικῆς σχέσεως μεταξὺ τοῦ ὑγειονομικοῦ κέντρου καὶ τοῦ ἰατροῦ τῆς ἀγροτικῆς περιοχῆς. Προϋποθέτει τὴν στέγασιν τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς θεραπευτικῆς καὶ προληπτικῆς ἰατρικῆς ἐντὸς ἐνὸς ἐργαστηρίου ὅπου θὰ συνεργάζωνται ὁ ἰατρός καὶ ἡ ἀδελφὴ ἢ τοι εἰς τὸ ἐπαρχιακὸν ὑγειονομικὸν κέντρον. Τὸ ἐπαρχιακὸν τοῦτο ὑγειονομικὸν κέντρον θὰ συγκεντρώσῃ ὑγειονομικὰς καὶ ἰατρικὰς ὑπηρεσίας (συμπεριλαμβανομένου ἐργαστηρίου καὶ ἄλλων διαγνωστικῶν μέσων) διὰ τὴν παροχὴν ἰατρικῶν ὑπηρεσιῶν, περιορισμένης συμπληρωματικῆς νοσοκομειακῆς περιθάλψεως, τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ προγράμματος προστασίας τῆς μητρότητος καὶ παιδικῆς ἡλικίας, τὴν ἐκτέλεσιν ἐμβολιασμῶν, τὴν ἰατρικὴν ἐξέτασιν τῶν μεθητῶν, ὀδοντιατρικὰς ἰατρικὰς ὑπηρεσίας, καὶ περιοδικὰς ἐξετάσεις πρὸς διαγνώσιν τῆς οὐματιώσεως καὶ ἄλλα προληπτικὰ ἰατρεῖα εἰς τὰ ὁποῖα θὰ ἀσχολῆται ἐνάλογον εἰδικευμένον ὑγειονομικὸν προσωπικόν. Τὸ ἰατρεῖον τοῦτο θὰ χρησιμεύῃ ὡς προσωρινὴ κατοικία τοῦ ὑγειονομικοῦ προσωπικοῦ τοῦ ὑγειονομικοῦ κέντρου τοῦ νομοῦ ἢ τῆς προτεινομένης Διευθύνσεως Ὑγιεινῆς ὁποῦς τὸ προσωπικόν τοῦτο ἐπισκέπτεται τὴν ἐπαρχίαν διὰ νὰ προσφέρῃ εἰδικὰς ὑπηρεσίας δημοσίας ὑγείας. Θὰ ἀποτελῇ δέ βοηθητικὸν παράρτημα τοῦ νοσοκομείου τῆς περιφερείας καὶ, ὡς εἶναι τὸ κέντρον τῶν ὑγειονομικῶν καὶ ἰατρικῶν ὑπηρεσιῶν τῆς ἐπαρχίας. Αἱ ἐντὸς τοῦ σταθμοῦ τούτου ὑπηρεσίαι θὰ διαρροῦνται μετὰ περιφερειακῶν ὑπηρεσιῶν εἰς ὁλόκληρον τὴν Ἐπαρχίαν. Βασικόν προσωπικόν τούτου θὰ εἶναι ὁ ἰατρός τῆς ἀγροτικῆς περιφερείας, μιᾶ ἀδελφὴ νοσοκόμος - μαῖα καὶ ἴσως μί: ἀδελφὴ ἐκτελοῦσα καὶ χρέη βοηθοῦ τοῦ ἐργαστηρίου. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, βεβαίως, τὸ βασικόν προσωπικόν θὰ συμπληροῦται διὰ προσωπικοῦ προσωρινῶς τοποθετουμένου εἰς τὴν ἐπαρχίαν ὑπὸ τοῦ ὑγειονομικοῦ κέντρου τοῦ νομοῦ ἢ τῆς προτεινομένης Διευθύνσεως Ὑγιεινῆς.

Διὰ τὴν πλήρη ἀνάπτυξιν καὶ ἀξιοποίησιν τῶν Ἐπαρχιακῶν Ὑγειονομικῶν Κέντρων προτείνεται νὰ ἰδρυθῆ ἀνά μιᾶ τοιαύτη ὑπηρεσία εἰς ἕναστον ἐκ τῶν τεσσάρων νομῶν. Θὰ πρέπει μιᾶ ὑποδιεγματοκὴ ἐπαρχία νὰ ἐπιλεγῆ. Ὁ ἰατρός τῆς ἀγροτικῆς περιφερείας θὰ πρέπει νὰ τύχῃ εἰδικῆς ἐκπαίδευσεως διὰ νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀνταποκριθῆ εἰς τὰ εἰδικὰ ὑγειονομικὰ του καθήκοντα. Εἰδικὴ μέριμνα πρέπει ἐπίσης νὰ ληφθῆ διὰ τὴν ἐπιλογὴν καὶ πρόσληψιν ἰκανῆς ἀδελφῆς νοσοκόμου - μαῖας ὡς καὶ τὴν ἐπιλογὴν καὶ συμπληρωματικὴν κατάρτισιν μιᾶς ἀδελφῆς καὶ διὰ νὰ βοηθῆ εἰς τὸ ἐργαστήριον. Αἱ λεπτομέρειαι τοῦ σχεδίου θὰ πρέπει νὰ ἀναπτυχθοῦν ὑπὸ τῆς προτεινομένης Διευθύνσεως Ὑγιεινῆς, ἐν

συνεργασία μετά των κατά νομούς Ιατρικών συλλόγων και εκπροσώπων όλων των μετεχουσών οργανώσεων. Τοῦτο θά περιλαμβάνη τεχνικήν βοήθειαν παρά τοῦ Υπουργείου Υγιεινῆς - διάφορα ἀρχιτεκτονικά σχέδια ὑγειονομικῶν κέντρων πρέπει νά δοκιμασθοῦν εἰς ἕκαστον τῶν νομῶν. Ἐπίσης καί ὁ τρόπος χρηματοδοτήσεως τῶν Ἐπαρχιακῶν Ὑγειονομικῶν Κέντρων πρέπει νά δοκιμασθῇ πειραματικῶς καί νά ἐφαρμοσθῇ διάφορος τρόπος εἰς ἕκαστον τούτων. Ἐπί παραδείγματι :

- 1) Εἰς ἓνα νομόν τό Ἐπαρχιακόν Ὑγειονομικόν Κέντρον θά χρηματοδοτηται διά κεφαλαίων προερχομένων ἐκ φορολογίας.
- 2) Εἰς ἄλλον νομόν τό Ἐπαρχιακόν Ὑγειονομικόν Κέντρον θά χρηματοδοτηται συμφώνως πρός τήν ἀρχήν τῆς ἀσφαλίσεως ὑγείας - αἱ σχετικαί διατάξεις κανονίζονται α) ὑπό τοῦ Ἰδρύματος Κοινωνικῶν Ασφαλίσεων (42) ἐν συνεργασίᾳ ἑνός γεωργικοῦ συνεταιρισμοῦ (43) (α)β) ὑπό τοπικοῦ ὀργανισμοῦ συσταθσομένου εἰδικῶς πρός τόν σκοπόν τοῦτον, συμφώνως πρός τό σχέδιον ὀργανώσεως τό ὁποῖον ἔχει ἀναπτυχθῆ ἐν Δανίᾳ (44)
- 3) Εἰς τρίτον νομόν τό Ἐπαρχιακόν Ὑγειονομικόν Κέντρον δύναται νά ὀργανωθῇ καί χρηματοδοτηθῇ κατά τό ἰσχύον εἰς τὰς ὑκατορευομένας ὀρεινὰς περιοχάς τῆς Σκωτίας καί τὰς νήσους σὺν τῆν προσαρμοζόμενον ὀρεινῇ πρός τὰς ἐν τῇ τῆν ἐπιχειροῦσας συνθήκας. (45)

42) Νόμος ὑπ' ἀριθ. 6298 σχετικῶς μέ τήν κοινωνικήν ἀσφάλειν 24/9.34.

43) " Συνεργασία διά Ἀγροτικούς Ὑγειονομικοὺς Συνεταιρισμοὺς " ὑπό JOHNSON, HELEN L. FARM CREDIT ADMINISTRATION, Τμήμα Γεωργίας τῶν ΗΠΑ, " MISCELLANEOUS REPORT " Αρ. 23, Σεπτ. 1948

44) " SOCIAL DANMARK " Κεφάλαιον I " Κοινωνική Ἀσφάλις Σελ. 33-52. Μελέτη ἐπί τῆς Δανικῆς Κοινωνικῆς Νομοθεσίας. Ἐκδοσις: SOCIALT TIDSSKRIFT, Κοπεγχάγη 1947.

45) " Σκωτικά πειράματα ἐπί τῆς Κοινωνικῆς Ἰατρικῆς " διάλεξις ὑπό SIR ANDREU DAVIDSON, Ἀρχιάτρου Τμήματος Ὑγείας, Σκωτίας. Εἰς τό Πανεπιστήμιον " JOHN HOPKINS ", τῆς Βαλτιμόρης 28/10/47.

- α) Εἰδικοῦ ἐνδιαφέροντος σχετικῶς εἶναι τὰ ἑξῆς: α) Ἐπιστολή ἀπό 17 Μαρτίου 1949 τοῦ κ. Γ. Ἀφεντάκη, Διευθυντοῦ τῆς Πανελληνίου Συνμοσπονδίας Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν, πρός τό Ἰδρυμα ROCKEFELLER (Ἰδε Στοιχεῖον II.β) " Ὑπόμνημα πρός τό ἔκπ. τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ἐν Γενεύῃ κατ' Ἀπρίλιον 1931 συγκληθέν Συνέδριον Ἀγροτικῆς Δημοσίας Ὑγείας τοῦ Ἰατροῦ κ. Μεταλλينوῦ, περί τῶν Ἀγροτικῶν Ὑγειονομικῶν Ὑπηρεσιῶν. γ) Ὑπόμνημα τοῦ ἱατροῦ κ. Μεταλλينوῦ " Ἡ Ἑλλάς ἀπό ἀπόψεως ὑγείας ". δ) Ἀποφάσεις καί δηλώσεις τοῦ Συνεργαζομένου Ἀγροτικοῦ Πληθυσμοῦ (1946) συμπεριλαμβάνουσαι καί ὀργανωτικόν διάγραμμα καί χάρτην δεικνύοντα τήν κατανομήν τῶν Γεωργικῶν Ἐνώσεων καί Συνεταιρισμῶν ἐν Ἑλλάδι.

- 4) Τέλος εἰς τόν τέταρτον νομόν τό ἐπαρχιακόν ὑγειονομικόν κέντρον δύναται νά χρηματοδοτηθῆ κατά τό σύστημα καταβολῆς νοσηλείων καί δικαιωμάτων διά τās ἐκάστοτε προσφερομένας ὑπηρεσίας, τό ὁποῖον ἰσχύει καί σήμερον ἐν Κρήτῃ, μετά κρατικῆς μερίμνης διά τό κτίριον τοῦ Ὑγειονομικοῦ Κέντρου, τόν ἐξοπλισμόν του καί τόν διορισμόν τοῦ εἰδικευμένου προσωπικοῦ ἥτοι τῆς ἀδελφῆς-μαίας καί τῆς ἀδελφῆς-βοηθοῦ ἐργαστηρίου.

Δέν εἶναι ἀνάγκη βεβαίως ἐνταῦθα νά ἀναπτύξωμεν περισσότερον τά περί ἰδρύσεως ὑγειονομικῶν κέντρων εἰς τās ἐπαρχίας, ὅσα ἐλέχθησαν πρὸς τό σκοπὸν τοῦτον εἶναι ἀρκετά. Αἱ ὡς ἄνω σκέψεις εἶναι ἀπλῶς μία εἰσήγησις διότι ἀναγνωρίζομεν ὅτι περαιτέρω μελέτη τοῦ προβλήματος δύναται νά καταλήξῃ εἰς ἀρτιώτερα σχέδια τά ὁποῖα ἐπιβάλλεται περισσότερον νά τεθοῦν εἰς δοκιμαστικὴν ἐφαρμογὴν εἰς τὴν ὑπαιθρον. Ἐάν δέ τοιαῦτα δοκιμαστικὰ ἐφαρμογαὶ βοηθήσουν εἰς τὴν ἐξεύρεσιν μιᾶς μεθόδου ἐφαρμοσίμου καί οἰκονομικῶς εὐσταθοῦσης, ἐλπίζομεν ὅτι δύναται αὕτη νά τεθῆ εἰς ἐφαρμογὴν βαθμηδὸν καί εἰς τās εἴκοσι ἐπαρχίας εἰς τās ὁποίας εἶναι διηρημένη ὁλόκληρος ἡ νῆσος.

- γ. Νά ἰδρυθῆ Σταθμὸς ἀδελφῶν - μαϊῶν εἰς μίαν ἢ περισσοτέρας κοινότητας ἐκάστου ἐκ τῶν τεσσάρων νομῶν ἐν Κρήτῃ (α). Σήμερον ἡ μαιευτικὴ ἀσκεῖται εἰς τὰ χωρία κυρίως ὑπὸ πρακτικῶν μαϊῶν. Ὁ ἰατρός τῆς περιοχῆς καλεῖται ἐνίοτε, ὁσάκις παρουσιάζονται δυστοκίαι, ἀλλὰ γενικῶς ἡ μαιευτικὴ ἐν Κρήτῃ εὐρίσκεται εἰς ὑποτυπῶδη κατάστασιν. Αἱ μέλλουσαι μητέρες ὡς ἀναγνωρίζουν ὀλονέν περισσότερον τὴν σημασίαν τῶν καλλιτέρων μαιευτικῶν φρόντιδων, ὡς καταφαίνεται ἐκ τοῦ ὅτι καταφεύγουν εἰς ἰδρύματα διαθέτοντα μαιευτικὸν τιμῆμα εἰς τό Κρατικὸν Νοσοκομεῖον ἐν Ρεθύμνῳ. Προτείνεται ὅθεν ἡ ἰδρυσις Σταθμῶν ἀδελφῶν-μαϊῶν εἰς τās κοινότητας πρὸς πλήρωσιν τῆς τοιαύτης ἀνάγκης. Οἱ σταθμοὶ οὗτοι θά παρέχουν εἰς τās μητέρας τῆς Κρήτης ἐκτός τῶν ἄλλων, ὑπηρεσίας προνοίας διὰ τό βρέφος καί τό παιδί διὰ κατ' οἶκον ἐπισκέψεις. Ἡ ἀδελφή-μαῖα θά παρέχει ἐπίσης συμπληρωματικὰς ἰατρικὰς ὑπηρεσίας ὡς πρῶτας βοηθείας, παρέχουσα τὰ βασικά φάρμακα μέχρι ὅτου ἔλθῃ ὁ ἰατρός. Τοιοῦτοι σταθμοὶ θά συμπληρῶνουν ὁσάκις παρίσταται ἀνάγκη τās ὑπηρεσίας τῶν ὑγειονομικῶν κέντρων τῶν νομῶν κατά τὴν ἐκτέλεσιν προγραμμάτων ἐμβολιασμοῦ κατὰ τῆς εὐλογίας, τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ καί ἄλλων ἀσθενειῶν. Κατ' ἀρχάς πιστεύεται ὅτι ἡ ἀδελφή-μαῖα θά περιορίσῃ κατὰ μέγα μέρος τὴν μαιευτικὴν τρεδραστηριότητα εἰς τὴν ἐποπτεῖαν τῶν πρακτικῶν μαϊῶν ἀλλὰ αὗται βαθμηδὸν θά παραγκονίζονται, καί αἱ ἐπιστήμονες μαῖαι θά ἀναλθῶν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὴν ἀσκησιν τῆς μαιευτικῆς εἰς τὰ χωρία (β), τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται ἐντός τῆς περιοχῆς τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Σταθμοῦ Ἀδελφῆς - Μαίας. Ὡς πρὸς τὴν παροχὴν ἰατρικῶν ὑπηρεσιῶν, ἀκόμη καί εἰς τὴν ἐνταῦθα προτεινομένην περιωρισμένην

α) " Ἡ Ἀδελφὴ Μ. Θεοφάνη. Ἱστορία τῆς ἀδελφῆς-μαίας ἐν Ἡν. Πολιτείας". Ἐκδόσις Καθολικοῦ Πανεπιστημίου Ἀμερικῆς, Οὐάσιγκτων.

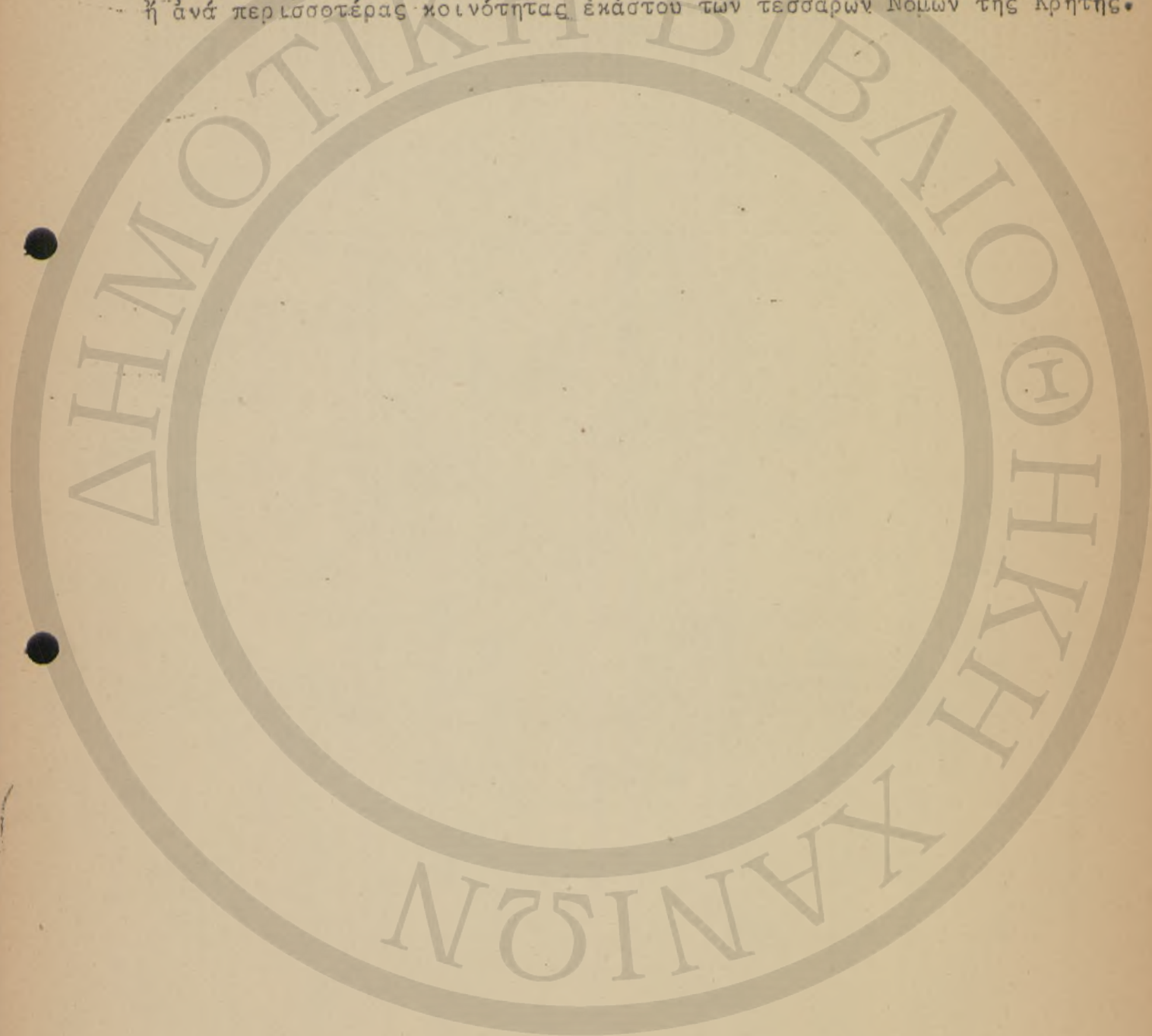
β) Μία ὑπηρεσία ὡς ἡ ἀναφερομένη εἰς τό " OBSTETRIC MANUAL FOR DISTRICT NURSES ὑπὸ BARBARA EBEN, τοῦ Τμήματος Ἐπισκεπτριῶν Ἀδελφῶν, τῆς Ὑπηρεσίας Δημ. Ὑγείας τῆς ALBERTA EDMONTON, ALBERTA, Καναδάς.

ἔκτασιν θά γίνεται μέ τήν μεγαλυτέραν προφύλαξιν καί ἀσφάλειαν. Ζήτημα σπουδαῖον εἶναι ἡ αὐστηρά πειθαρχία διά τās ἀδελφής-μαίας νά μή ἐπεκτείνονται περισσότερο ἀπό τās σαφῶς δοθείσας εἰς αὐτάς διαταγάς καί τās γενομένας συμβουλάς, κατά τό χρόνον τῆς βασικῆς τῶν ἐκπαιδεύσεως. Δέν χρειάζεται νά γίνῃ περισσότερο λόγος διά τό πόσον εἶναι χρήσιμον, νά βοηθοῦν αἱ ἀδελφί-μαίαι τās μητέρας εἰς τό νά ἀναθρέψουν τά τέκνα τῶν - μίαι ἐ-ξαιρετικῆ σήμερον ἀνάγκη σχέσιν ἔχουσα ἰδιαιτέρως μέ τά προβλή-ματα διατροφῆς ἢ μίαν γενικὴν ὑπηρεσίαν διατροφῆς, ἀσχολουμένην ὄχι μόνον μέ τά μικρά παιδιὰ ἀλλά καί ὀλοκληρῶν τήν οἰκογένει-αν. Τό αὐτό ἰσχύει καί διά τās ὑπηρεσίας τās ὁποίας δύναται νά προσφέρῃ ἡ ἀδελφή-μαῖα προστατεύουσα τήν κοινότητα κατά τῆς εὐλογίας καί ἄλλων λοιμωδῶν νόσων, κατά τῶν ὁποίων ἔχουν κατα-σκευασθῆ ἀποτελεσματικά ἐμβόλια κυρίως δέ κατά τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ. Ὑποτίθεται ὅτι τās δαπάνας διά τήν λειτουργίαν τῶν σταθμῶν ἀδελφῆς-μαίας θά καταβάλλῃ τό Κράτος, τουλάχιστον κατά τό στάδιον τοῦ πειραματισμοῦ, ὡς μέρος τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν ὑγειονομικῶν κέντρων τῶν νομῶν. Ἡ Τεχνικῆ Ὑπηρεσία τοῦ Ὑ-πουργείου Ὑγιεινῆς εἶναι εἰς θέσιν νά ἐκπονήσῃ σχέδια (διά-φορα σχέδια θά γίνουν ἐκ τῶν ὁποίων θά προτιμᾶται τό καταλλη-λότερον δι' ἐκαστήν κοινότητα) διά τόν σταθμόν ἀδελφῆς-μαίας. Τό κτίριον πρέπει νά διαθέτῃ καί κατοικίαν διά τήν ἀδελφήν-μαῖαν καθὼς καί ἰατρεῖον καί τινάς κλίνας διά ἐπεύγοντα περι-τατικά ἢ διά τήν ἐκτέλεσιν τοκετοῦ ὅσκις δέν εἶναι εὐχεσῆς κατ' οἶκον. Ὡς ἀνεφέρθη ἀνωτέρω ὁ σταθμός ἀδελφῆς-μαίας θά ἀποτελῇ παράρτημα τοῦ προτεινομένου Ἐπαρχιακοῦ Ὑγειονομικοῦ Κέντρου - μίαις ὑπηρεσίας στενῶς συνδεομένης κυρίως μέ τήν ἀσκη-σιν τῆς ἰατρικῆς, τήν κατ' οἶκον παρακολούθησιν καί τήν μαιευτι-κὴν. Ὁ κοινοτικὸς οὗτος σταθμός θά συμπληροῦται ἐπίσης ὑπό τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν ὑγειονομικῶν κέντρων τοῦ νομοῦ, θά χρησι-μεύουν δέ τά παραρτήματα ταῦτα ὡς ἔδραι, ὅταν ἀντιπρόσωποι τῶν ἐργάζονται εἰς τήν κοινότητα διά τήν ἐκτέλεσιν οἰασδῆποτε εἰ-δικῆς ὑγειονομικῆς ὑπηρεσίας.

Ἡ Κρήτη περιλαμβάνει 550 κοινότητας καί θά ἦτο ὑπερβολή νά ἀναμενῶμεν νά ἰδρῶθοῦν εἰς ὅλας τās κοινότητας τῆς νήσου σταθμοὶ ἀδελφῶν-μαίων, κατά τό ἀμέσως προσεχές μέλλον. Ἐάν ὅμως, ὡς ἐλπίζεται αἱ προτεινόμενα ἐνταῦθα δοκιμαῖα ἀποδειχθοῦν ἐφαρμόσιμοι καί οἰκονομικαί, εἰς τās κοινότητας τās ἔχουσας μεγαλυτέραν ἀνάγκην θά πρέπει νά ἰδρῶθοῦν πρῶτον τοιαῦται ὑ-πηρεσίαι δηλαδή νά προηγηθῇ ἡ ἰδρυσις σταθμῶν ἀδελφῶν-μαίων εἰς τās πλέον ἀπομακρυσμένας περιοχάς καί τά ἀπρόσιτα χωρία τῆς νήσου. Ἐπίσης εἶναι δυνατόν οἱ σταθμοὶ Νοσοκόμου-μαίας νά ἐπεκταθοῦν ταχύτερον ἐάν ἕκαστος τούτων ἐξυπηρετήσῃ περι-φέρειαν συμπεριλαμβάνουσαν δύο ἢ καί περισσότερας γειτονευού-σας κοινότητας. Ἀλλά πρέπει νά δοθῇ ἡ δέουσα προσοχή ὥστε ἡ ἐξάπλωσις τῶν ὑπηρεσιῶν τούτων κατά περιφέρειας νά μὴν εἶναι ἐπιπολαία καί προκληθῇ αὐτομάτως ἡ διάλυσις τῶν.

Ἐν κατακλείδι, δυνάμεθα νά συνοψίσωμεν τās κυριώτερας ὑποδεί-ξεις ὅσον ἀφορᾷ τήν ἐνίσχυσιν τῶν δημοτικῶν, ἐπαρχιακῶν καί κοινο-τικῶν ὑγειονομικῶν ὑπηρεσιῶν ὡς κάτωθι:

(α) Νά 'Ιδρυθοῦν Παρατήματα Ὑγειονομικῶν Κέντρων εἰς τοὺς δήμους ἢ εἰς περιφέρειας γειτονευούσας πρὸς δήμους, (β) Νά ἰδρυθοῦν εἰς ἕκαστον τῶν τεσσάρων νομῶν Κρήτης Παρατήματα Ἐπαρχιακῶν Ὑγειονομικῶν Κέντρων καὶ (γ) Νά ἰδρυθῆ σταθμὸς Νοσοκόμου-Μαίας ἀνά μίαν ἢ ἀνά περισσότερας κοινότητας ἐκάστου τῶν τεσσάρων Νομῶν τῆς Κρήτης.

4. Απόψεις άφορώσαι τας Στατιστικάς Ύπηρεσίας Δημοσίας Ύγείας(α).

Αί άγροτικάί κοινότητες καθώς και οί άστικοί δήμοι είναι τά τοπικά ληξιαρχεία, από τά όποια δύνανται νά συγκεντρωθούν βιοστατιστικά στοιχεία έν Κρήτή. Ο ληξιαρχος τής κοινότητας είναι ό Πρόεδρος ό όποιος συνήθως έμπιστεύεται είς τόν Γραμματέα διά τήν συλλογήν, καταγραφήν και μεταβίβασιν τών στοιχείων. Είς τούς μεγαλυτέρους τουλάχιστον δήμους, χρησιμοποιείται τοπικός ληξιαρχος διά νά εκτελή τās ύπηρεσίας ταύτας. Κατά τήν εκτέλεσιν τών καθηκόντων των, οί τοπικοί ληξιαρχοί συνεργάζονται μέ ιατρούς, νοσοκομεία, κληρον, συγγενείς ή άλλους υπεύθυνους πληροφορητάς. Λαμβάνονται είδικά μέτρα διά τήν καταχώρησιν τών θανάτων, οί όποιοι λαμβάνουν χώραν είς στρατιωτικάς μονάδας. Κατά τήν εκτέλεσιν τών έπισήμων τούτων καταχωρήσεων ή κατά τήν έκδοσιν πιστοποιητικών ή άλλων αποδεικτικών στοιχείων, καταβάλλονται τά καθωρισμένα υπό του νόμου τέλη υπό του καταχωρούντος τήν δήλωσιν ή υπό του λαμβάνοντος τά πιστοποιητικά. Τοιαύτη έπίσημος βεβαίωσις δύναται νά χορηγηθῆ μόνον είς νομίμως ένδιαφερόμενα πρόσωπα ή αρχάς. Τα χρησιμοποιούμενα έντυπα υποδεικνύονται ή παρέχονται υπό τών κρατικών ύπηρεσιών ή άλλων οργανώσεων. Εκτός τών έπισήμων εκθέσεων, ό ληξιαρχος του Δήμου δύναται νά συντάσση απλάς καταστάσεις περιοδικώς. Εκτός τών έπισήμων στοιχείων, τά όποια τηροϋνται τοπικώς, υποβάλλονται καθωρισμένα εκθέσεις πρός τόν ληξιαρχον του Νομού και πρός τό Ύπουργείον Έθνικῆς Οίκονομίας είς Αθήνας. Δύνανται νά γίνωνται εκθέσεις περί δημοσίας ύγείας υπό τών τοπικών ληξιαρχων, ή νά συγκεντρώνονται στοιχεία υπ' αυτών διά τά Ύγειονομικά Κέντρα. Επί πλέον, λαμβάνεται πρόνοια όπως γίνεται περιοδικός έλεγχος τών καταχωρήσεων.

Ο ληξιαρχος του Νομού, ό όποιος έχει ευρύτερον πεδίον στατιστικής ύπηρεσίας και όχι μόνον τήν φυσικήν κίνησιν του πληθυσμού, έτοιμάζει είδικάς εκθέσεις διά τήν Νομαρχίαν, πρό τῆς αποστολῆς τών έπισήμων στοιχείων είς τό Ύπουργείον Έθνικῆς Οίκονομίας. Δέν είναι επακριβώς γνωστόν κατά πόσον αί ληξιαρχικά καταχωρήσεις τών κοινοτήτων και τῶν δήμων είναι πλήρεις, ποικίλλει όμως ό ρυθμός τῆς αποστολῆς υπό τών κατά τόπους ληξιαρχων τών μηνιαίων εκθέσεων είς τό ληξιαρχείον του Νομού. Εξ άλλου, ή ακρίβεια τών συλλεγομένων βασικών στοιχείων είναι άγνωστος και δέν γίνονται διορθώσεις βάσει του τόπου τῆς μονίμου διαμονῆς. Επίσης έγιναν πολλά λάθη κατά τήν επάνοδον είς τήν πολιτικήν ζωήν, μετά τόν δεύτερον Παγκόσμιον Πόλεμον. Αί ανακρίβειαι αύται προκαλοϋν σοβαράς άμφιβολίας όσον άφορά τήν αξιοπιστίαν του καταρτισμού στατιστικῆς φυσικῆς κινήσεως του πληθυσμού. Εκτός τών νομιμάτων, οί όποιοι ως επί τό πλεϊστον έχουν έμμεσον σχέσηιν πρός τό σύστημα συλλογῆς και επεξεργασίας τών στοιχείων, ουδείς άλλος υπάρχει είς τήν νῆσον επαρκώς εξησκημένος είς τās στατιστικάς μεθόδους και τήν απαιτουμένην διαδικασίαν διά τήν ύπηρεσίαν αυτήν. Εν συντομίᾳ, αυτή είναι ή παρούσα μή ικανοποιητική κατάστασις τών ύπηρεσιών

(α) Όσοι ένδεχομένως κληθοϋν νά βελτιώσουν και νά αναλάβουν τήν Ύπηρεσίαν Στατιστικῆς Φυσικῆς Κινήσεως Πληθυσμού Κρήτης δύνανται νά συμβουλευθούν τήν κατωτέρω έκδοσιν, ή όποία περιλαμβάνει κεφάλαια Ορολογίας, τούς συνήθως χρησιμοποιούμενους στατιστικούς όρους, τās αναλογίας τών στατιστικών φυσικῆς κινήσεως πληθυσμού και εκλεκτήν βιβλιογραφίαν : "Εγχειρίδιον Βιοστατιστικῆς" του Γενικοϋ Γραφείου Στατιστικῆς, του Ύπουργείου Εμπορίου, Οτάβα, Καναδάς. (VITAL STATISTICS HAND-BOOK, DOMINION BUREAU OF STATISTICS, DEPARTMENT OF TRADE AND COMMERCE, OTTAWA, CANADA).

βιοστατιστικής ἐν Κρήτη, καὶ ἐπομένως ἀπαιτεῖται ἐπειγόντως ἡ λήθη μῆτρων βελτιώσεως καὶ ἐπεκτάσεως τῶν ὑφισταμένων ὑπηρεσιῶν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὑποβάλλομεν τὰς κατωτέρω σκέψεις αἱ ὁποῖαι δυνατόν νά χρησιμεύσουν ὡς ὑποδείξεις εἰς τοὺς ἰθύνοντας τοπικῶς τὴν δημοσίαν ὑγείαν:

- α) Νά ἰδρυθῇ Τμήμα Στατιστικῆς ἐντὸς τῆς Διευθύνσεως Ὑγιεινῆς
- β) Ἡ ἀρμοδιότης τοῦ Τμήματος τούτου νά ἐπεκταθῇ βαθμιαίως ὥστε νά περιλάβῃ τὴν τεχνικὴν ἐπίβλεψιν τῆς συγκεντρώσεως καὶ ἐπεξεργασίας τῶν στατιστικῶν στοιχείων δημοσίας ὑγείας γενικῶς, λειτουργοῦν οὕτω ὡς Τμήμα Στατιστικῆς Δημοσίας Ὑγείας (α).
- γ) Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Τμήματος τούτου (εἶναι βεβαίως προτιμώτερον νά εἶναι ἰατρός, ἀλλὰ δέν εἶναι τοῦτο ἀπαραίτητον, πρέπει ὅμως νά ἔχῃ ἰκανότητα διὰ στατιστικὴν) ὀφείλει νά εἶναι καλῶς κατηρτισμένος καὶ νά ἔχῃ ἀποδεδειγμένην ἰκανότητα εἰς τὰς στατιστικὰς μεθόδους δημοσίας ὑγείας, ἰατρικῆς καὶ ποσοκομείων.
- δ) Ὁ Διευθυντὴς ὀφείλει νά αἰδρῶσθαι τὰς ὑπηρεσίας τοῦ τμήματος τούτου, συνεργαζόμενος ἐπισημῶς μετὰ τῶν κάτωθι:

Τὴν Ὑπηρεσίαν Στατιστικῆς τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς καὶ μέσῳ τούτου μέ ἄλλα τμήματα τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς, καθὼς ἐπίσης καὶ μετὰ τῆς Ὑγειονομικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν, τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Οἰκονομίας καὶ μέσῳ τοῦ Ὑπουργείου τούτου μέ τοὺς στατιστικολόγους τοῦ Νομοῦ καὶ τοὺς τοπικοὺς ληξιαρχούς.

Τοὺς ὑπευθύνους Διευθυντὰς οἰωνοδήποτε ἄλλων εἰδικευμένων ὑπηρεσιῶν τῆς Διευθύνσεως Ὑγιεινῆς, ἢ τοὺς Διευθυντὰς τῶν ἐν Κρήτη ἐργαζομένων ξένων διεθνῶν ἢ μὴ ὀργανώσεων, αἱ ὁποῖαι εἴτε ἔχουσιν ἐκτελεστικὸν χαρακτῆρα εἴτε ἀπλῶς ἐρευνητικόν.

Τοὺς Νομιάτρους τῶν κατὰ νομοὺς Ὑγειονομικῶν Κέντρων καὶ μέσῳ τούτων, μέ τοὺς συνεργάτας των καὶ εἰδικῶς μέ τοὺς ἐπὶ τῆς στατιστικῆς γραμματεῖς τῶν Κέντρων τούτων.

Τοὺς Διευθυντὰς ἄλλων Διευθύνσεων ἢ Τμημάτων τῆς Γενικῆς Διοικήσεως, ἢ μέ τοὺς ὑπαλλήλους τῶν νομαρχιῶν, οἱ ὁποῖοι ἐκτελοῦν ὑπηρεσίας σχετιζόμενας μέ τὴν δημοσίαν ὑγείαν ὡς π.χ.

(α) Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἔντυπα, ἐπισύρομεν τὴν προσοχὴν εἰς τὰς κάτωθι ἐκδόσεις, αἱ ὁποῖαι πιθανόν νά βοηθήσουν τοὺς ἀσχολουμένους μέ τὴν βελτίωσιν τῶν στοιχείων δημοσίας ὑγείας ἐν Κρήτη. TENNESSEE MANUAL FOR COUNTY HEALTH DEPARTMENT (1948), Ὑπηρεσία Δημοσίας Ὑγείας τοῦ TENNESSEE, NASHVILLE, TENNESSEE, H.P.A.

Διεύθυνσις δημοσίων έργων καὶ Τεχνικαὶ Ὑπηρεσίαι Ἀγίων καὶ Κοινοτήτων. Διεύθυνσις ἐκπαιδεύσεως, ὅσον ἀφορᾷ τὰς ὑπηρεσίας Σχολικῆς Ὑγιεινῆς, Διεύθυνσις Γεωργίας ὅσον ἀφορᾷ τὰς κτηνιατρικὰς ὑπηρεσίας.

Τοὺς Διευθυντὰς τῶν Κρατικῶν καὶ Δημοτικῶν Νοσοκομείων καθὼς καὶ μετὰ Διοικητικὰ Συμβούλια τούτων, ἢ τὸν Διευθυντὴν Νοσηλευτικῶν Ἰδρυμάτων (ἐάν ἐπρόκειτο νὰ ἰδρυθῆ τοιαύτη θέσις, ὡς τμήμα τῆς Διευθύνσεως Ὑγιεινῆς).

Τὴν Ἐπιτροπὴν Ἱατρικῆς Ἀντιλήψεως, ἐάν ἤθελεν ἰδρυθῆ τοιαύτη ὑπηρεσία ὡς Τμήμα τῆς Διευθύνσεως Ὑγιεινῆς καὶ

Τοὺς Διευθυντὰς ἄλλων Κρατικῶν, ἡμικρατικῶν ἢ ἐθελοντικῶν ὁργανώσεων, αἱ ὁποῖαι ἐκτελοῦν ὑπηρεσίας δημοσίας ὑγείας ἐν Κρήτῃ.

- ε) Αἱ Ὑπηρεσίαι τοῦ Τμήματος τούτου Στατιστικῆς Δημοσίας Ὑγείας πρέπει νὰ περιλαμβάνουν

Τὴν ἐπίσημον καθοδήγησιν τῶν ἀσχολουμένων μετὰ τὴν στατιστικὴν ὑπαλλήλων τοῦ Νομοῦ καθὼς καὶ τῶν τοπικῶν ληξιάρχων διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς διὰ τὰς ληξιαρχικὰς καταχωρήσεις ἀκολουθουμένης διαδικασίας, καθὼς καὶ τῆς συγκεντρώσεως καὶ ἐπεξεργασίας τῶν βιοστατιστικῶν στοιχείων καὶ

Τὰς εἰδικευμένας ὑπηρεσίας διὰ τὴν ἀνάλυσιν καὶ ἐρμηνεύειαν τῶν στατιστικῶν στοιχείων δημοσίας ὑγείας.

Πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως τὸ Τμήμα τοῦτο ἀναλάβῃ νὰ ἀσκήσῃ κριτικὴν ἐπὶ τῆς ποσότητος ἢ ὁποῖα γίνεται ἐν Κρήτῃ πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν σκοπῶν δημοσίας ὑγείας.

Ἡ συγκέντρωσις καὶ ἐπεξεργασία τῶν στατιστικῶν στοιχείων δημοσίας ὑγείας καὶ ἱατρικῆς σημασίας πρέπει νὰ γίνονται ὑπὸ μιᾶς τοπικῆς ὑπηρεσίας οὐχὶ τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Οἰκονομίας ἐν Κρήτῃ, ἀλλ' ὑπὸ τῶν Ὑγειονομικῶν Κέντρων, τῶν νοσοκομείων καὶ ἄλλων Κυβερνητικῶν ἢ μὴ ὁργανώσεων. Συνιστᾶται ὅπως ἰδρυθῆ Τμήμα Στατιστικῆς Δημοσίας Ὑγείας, ὡς ὑπηρεσία τῆς Διευθύνσεως Ὑγιεινῆς, διὰ νὰ ενοποιηθῶν αἱ ὑπηρεσίαι αἱ συγκεντρῶνους αὐτὰ στατιστικὰ στοιχεῖα ἀφορῶντα τὴν δημοσίαν ὑγείαν. Πρὸς τὸ συμφέρον μιᾶς τοιαύτης Διευθύνσεως εἶναι ὅπως τὴν ἀναλάβῃ ὑπευθύνως καὶ τὴν διευθύνῃ εἰς στατιστικολόγος γνώστης τῶν στατιστικῶν προβλημάτων δημοσίας ὑγείας καὶ ἱατρικῆς. Μεταγενεστέρως, προβλέπεται ὅτι διοικητικῶς, ἡ Διεύθυνσις αὕτη θά εἶναι προτιμώτερον νὰ ἀποτελῇ Ὑποδιεύθυνσιν μιᾶς Γενικῆς Στατιστικῆς Διευθύνσεως τῆς Ἐθνικῆς Διοικήσεως. Πρέπει νὰ ἔχωμεν ἐπίσης ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ἀνάπτυξις αὕτη τῶν στατιστικῶν μεθόδων ἐν Κρήτῃ δύναται ἄριστα νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πρωτοποριακὸν πείραμα διὰ διοικητικὰς στατιστικὰς ἐρεῦνας εἰς τὴν ὑπαίθριον. Ὡς ἀποτέλεσμα τούτου, τὸ ἐν Κρήτῃ ἀνεπτυσσόμενον

πρόγραμμα δύναται να ακολουθηθῆ κατ' ὄλον των Γενικῶν Διοικήσεων τῆς Ἑλλάδος. Ἡ τοιαύτη ἀνάπτυξις ἐν Κρήτῃ θά ἦδύνετο ἐπίσης νά φινῆ χρήσιμος εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἀνελευθέρνετο μελλοντικῶς μία ἀνεξοργιστικὴ τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Οἰκονομίας (α).

5. Ἀπόψεις ἑφορῶσι τὰς Ἐπιδημιολογικὰς Ὑπηρεσίας (β).

Εἰς τὸ Πρῶτον μέρος τῆς προέσεως ἐκθέσεως, ἦται τὴν μελέτην τῆς υφισταμένης καταστάσεως, ἡ ἀγωγή ἐπὶ των ἐχόντων σημασίαν διὰ τὴν δημοσίαν υγείαν νόσων ἐξετάσθη εἰς ἑξ κεφάλαια. Ὑπὸ τὸν τίτλον Ἐπιδημιολογικαὶ Ὑπηρεσίαι ἐπεστήθη ἡ προσοχὴ εἰς τὴν Δήλωσιν των Ἀσθενειῶν, τὰ Ἐφαρμοζόμενα μέτρα καθὼς ἐπίσης καὶ τὴν συνῆ-τητα των Λοιμωδῶν Νόσων καθ' ὁμάδας, ὅπως π.χ. Ἦσοι μεταδιδόμενα διὰ πολύνσεως, Ἦσοι μεταδιδόμενα διὰ σταγονιδίων, Ἦσοι δυνάμενα νά μεταδοθοῦν εἰς Κρήτην ἐκ τοῦ ἔξωτερικου, Ἦσοι προκαλούμενα ὑπὸ τῆς Φλεβοτόμου (Σκνίπας) καὶ μία ὁμάς Διφοδῶν Λοιμωδῶν Νόσων. Ἐξ ἄλλου, αἱ κάτωθι ὑπηρεσίαι ἐξετάσθησαν ἰδιαιτέρως: Ἀντιου-μαστικαὶ ὑπηρεσίαι, Ὑπηρεσίαι Καταπολεμήσεως τῆς Ἐλονοσίας, Ὑ-πηρεσίαι Ἀφροδισίων Νόσων, Ἀντιτραυματικαὶ Ὑπηρεσίαι καὶ Ὑπηρεσίαι Καταπολεμήσεως τῆς Λέπρας. Διὰ νά ἀποφευχθῆ ἐνταῦθα ἡ ἐπανάληψις των Θεμάτων τὰ ὁποῖα ἀνεπτύχθησαν προηγουμένως, ἀνεφε-ρόμεθα εἰς τὰ κεφάλαια ταῦτα διὰ νά ληφθοῦν ὑπ' ὄψει, ὡς μία εἰσα-γωγή εἰς τὰς κάτωθι ἀπόψεις. Ἐλπίζεται ὅτι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ ταξινομησις καθ' ὁμάδας εἰς τὰς κατωτέρω δοκιμαστικὰς προτάσεις θά καταστήσῃ σαφῆ τὴν ἀνάγκην μιᾶς μεγαλυτέρας ὀργανωτικῆς ἐνό-τητος πρὸς ὄφελος τῆς ἀναπτύξεως των διοικητικῶν μεθόδων διὰ τὸν ἔλεγχον των νόσων τούτων:

- α) Ἡ Διαδικασία τῆς Συγκεντρώσεως, Ἐπεξεργαστικαὶ Ἐπιη-νεσίας των Στατιστικῶν στοιχείων νοσηρότητος νά ἐνατεθῆ εἰς τὸ ἄνωτέρω προτεινόμενον Τμήμα Στατιστικῆς Δημοσίας Ὑγείας, τῆς Διευθύνσεως Ὑγιεινῆς. Ἡ πρότασις αὕτη συμφωνεῖ βεβαίως μετὰ τὴν ἐννοίαν τῆς ὀργανικῆς ἐνοποιήσεως των στατιστικῶν ὑπηρεσιῶν δημοσίας υγείας. Οὕτω, ὁ χρό-νος τὸν ὁποῖον χρησιμοποιοῦν οἱ νημῆτροι διὰ τὴν τεχνι-κὴν ἐπίβλεψιν των ὑπαλλήλων στατιστικῆς των κατ' ἄνομους Ὑγειονομικῶν κέντρων καθὼς καὶ διὰ νά ἔρχονται εἰς ἐ-παφὴν ὑπηρεσιακῶς μετὰ τοὺς τοπικοὺς ληξιαρχοὺς καὶ τὸν

(α) Λόγω τοῦ γεγονότος ὅτι πιθανόν νά μὴν ἐξευρεθῆ ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰδικευμένος Στατιστικολόγος Διευθυντῆς ἐν Ἑλλάδι, θά ἔπρεπε ἴσως νά σκεφθῶμεν ὅπως ἡ Ὑπηρεσία αὕτη ὡρισθῆ διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως προσωρινῶς ξένου εἰδικου, ἰδίως δὲ ἐὰν ἡ Κρήτη ἐκλεγῆ ὡς τόπος διὰ ἐρευνῆς εἰς τὴν ὑπαιθρον, ὅπως π.χ. διὰ τὴν μελέτην τῆς Φυ-ματιώσεως. Ἐὰν ἐλαμβάνετο τοιοῦτον μέτρον, ὁ ξένος εἰδικὸς θά ὑπῆρτεν ἐν Κρήτῃ μέχρις ὅτου θά καθίστατο δυνατόν νά προσληφθῆ ἕνας τοπικὸς ὑποψήφιος, νά ἐκπαιδευθῆ καὶ κατόπιν νά μνηθῆ εἰς τὴν σημαντικὴν ταύτην ὑπηρεσίαν.

(β) Γενικὴ βιβλιογραφία: (1) "Ἐλεγχος Λοιμωδῶν Νόσων", ἐκθέσις Ἐπιτροπῆς τῆς Ἀμερικανικῆς Ἐνώσεως Δημοσίας Ὑγείας. Ἀνάτυ-πον ὑπ' ἀριθ. 1697, Ἐκθέσεις Δημοσίας Ὑγείας, Κρατικὸν Τυπογραφεῖον Η.Π.Ουάσιγκτον 25, D.C. (2) "Ἐγχειρίδιον Ἱατρικῆς Τροπικῶν Νό-σων" συνταχθέν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Τμήματος Ἱατρικῶν Ὑπηρεσιῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου Ἐρευνῶν, ὑπὸ COL. T. T. MACKIE καὶ ἄλλων W. B. SAUNDERS COMPANY, PHILADELPHIA U.S.A.

στατιστικολόγον του νομού, θα εξοικονομείτο διά άλλα καθήκοντα. Εξ άλλου, η επεξεργασία των στοιχείων τούτων θα διευκολύνετο εάν διεικρίθετο συγχρονισμένος εξοπλισμός με τον όποιον πιστεύεται ότι θα πλουτισθῆ. τὸ προτεινόμενον Τμήμα Στατιστικῆς Δημοσίας Ὑγείας. Θα ἔπρεπε νά ἀναπτυχθῆ ἐπίσης καί ἐν πρόγραμμα διαφωτίσεως, τὸ ὅποιον νά προβλέπη προσωπικὰς ἐπαφὰς με τὴν ὑπαιθρον χώραν καθὼς καί τὴν παροχὴν ὁδηγιῶν πρὸς τοὺς ἐπαγγελματίας ἰατροὺς καί συνεργασίαν με τοὺς ἀσχολουμένους με τὴν δημοσίαν ὑγείαν. Πράγματι ἀπαιτεῖται ἡ καθοδήγησις καί αἱ γνώσεις ἐνὸς στατιστικολόγου κατέχοντος τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα, διά νά μελετηθοῦν τὰ προβλήματα τῶν δηλώσεων νοσηρότητος καί νά δοθοῦν πρακτικαὶ λύσεις διά νά γίνεται περιοδικῶς ἡ ἐκτίμησις τῆς συχνότητος τῶν νόσων αἱ ὁποῖαι ἔχουν σημασίαν διά τὴν δημοσίαν ὑγείαν ἐν Κρήτῃ. Θα ἐξετέλει ἴσως ἐπίσης χρήσιμον ρόλον ἐκτιμῶν κατὰ περιόδους τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐφαρμοζομένων ἐν Κρήτῃ μεθόδων ἐλέγχου. Ἐκτὸς τούτου, θα ἐξησφαλίζετο καλλίτερον ἡ ἐνοποίηση τῶν στατιστικῶν μεθόδων καί τῆς ἀκολουθοῦμένης διαδικασίας ὑπὸ τῶν κατὰ νομοὺς Ὑγειονομικῶν Κέντρων.

β) Νά γίνεται συστηματικῶς κατ' ἔτος ὁμαδικὸς ἐμβολιασμὸς κατὰ τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ καί τῶν παρατύφων, εἰς ὅσας Κοινότητας αἱ νόσοι αὐταὶ εἶναι ἐνδημικαί.

Ὁ τυφοειδῆς πυρετός εἶναι μέγας δημόσιος κίνδυνος διά τὴν ὑγείαν τῆς Κρήτης. Ἐφ' ὅσον ἀναγνωρίζεται ὅτι τὸ κυριώτερον προληπτικὸν μέτρον κατὰ τῶν νόσων πού προκαλοῦνται ἀπὸ μολύνσεις, εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ὁποίων ἀνήκει καί ὁ τυφοειδῆς πυρετός, εἶναι ἡ βελτίωσις τῶν ἀνθυγιεινῶν συνθηκῶν καί συνηθειῶν, πρέπει νά ἐφαρμοσθῆ ταχέως εἰς Κρήτην εἰς εὐρείαν κλίμακα ὁ ὁμαδικὸς ἀντιτυφικὸς ἐμβολιασμὸς, ὁ ὁποῖος εἶναι τὸ μέσον προφυλάξεως, τὸ ὅποιον δύναται νά ἐφαρμοσθῆ. Πρέπει νά ἐφαρμοσθῆ ταχέως καταλλήλως προσαρμοζόμενος πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις ἐνὸς ἀντιτυφικοῦ ἀγῶνος, τὸ σύστημα ὁργανώσεως τὸ ὅποιον εἶχε τόσον ἐπιτυχῶς ἐφαρμοσθῆ ὑπὸ τῆς Ὑπηρεσίας καταπολεμήσεως ἐλονοσίας. Τὸ πρόγραμμα καταπολεμήσεως πρέπει νά καταρτισθῆ καλῶς πρὸ τῆς ἐποχῆς κατὰ τὴν ὁποίαν συνήθως παρατηροῦνται τὰ κρούσματα τυφοειδοῦς πυρετοῦ καί παρατύφων. Πρέπει νά δοθῆ ἰδιαίτερα προσοχὴ εἰς τὰ χωρία πού δέν ἔχουν κεντρικὴν ὑδρευσιν καί εἰς ὅσα χωρία ἢ δήμους ἡ ποιότης τοῦ παρεχομένου ὕδατος ἀπὸ ὑγειονομικῆς ἀπόψεως εἶναι ἀμφισβητήσιμος. Κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς καταπολεμήσεως πρέπει νά γίνῃ πλήρης σειρά ἐμβολίων ἡ ὁποία τὰ ἐπόμενα ἔτη θα ἀκολουθεῖται ἀπὸ δόσεις "ἀνανεώσεως", αἱ ὁποῖαι θα συμπληροῦνται ἀπὸ πλήρεις σειρὰς δι' ὅσους δέν εἶχον ἐμβολιασθῆ τὸ προηγούμενον ἔτος. Ἐνῶ πρέπει νά

συνεχισθῆ τὸ σημερινόν σύστημα τοῦ ὁμαδικοῦ ἐμβολιασμοῦ ὁμάδων χωρικῶν μόλις παρουσιασθῆ τυφοειδῆς πυρετός εἰς τὰ χωρία τῶν, εἶναι σημαντικόν ἢ προφύλαξις αὐτῆ νά θεωρῆται ἀπλῶς ὡς συμπλήρωμα τοῦ ἔτησιου προγράμματος ὁμαδικῶ προληπτικῶ ἐμβολιασμῶ πού ἀνεφέρθη προηγουμένως. Ἐν καιρῶ, προβλέπεται ὅτι ἡ μέθοδος αὐτῆ καταπολεμήσεως θά ἀντικατασταθῆ ὑπὸ Κέντρων ἐμβολιασμοῦ ἐγκατεστημένων εἰς κατάλληλα μέρη καί λειτουργούντων ὡς μονίμων τοπικῶν ὑγειονομικῶν μονάδων. Ταυτοχρόνως, ὁ κυριώτερος σκοπός πρέπει νά εἶναι ἡ βελτίωσις τῶν ἀνθυγιεινῶν συνθηκῶν, ὄχι μόνον διὰ τὴν καταστολὴν τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ, ἀλλὰ γενικῶς ὄλων τῶν ἀσθενειῶν αἱ ὁποῖαι ὀφείλονται εἰς μολύνσεις, δηλαδή τῆς ὁμάδος αὐτῆς τῶν ἀσθενειῶν πού δημιουργοῦν σημαντικώτατα προβλήματα δημοσίας ὑγείας ἐν Κρήτῃ καί διὰ τὰ ὁποῖα τὸ τὸ κατ' ἐξοχὴν μέσον ἀντιμετωπίσεώς των εἶναι ἡ βελτιωμένη ἐξυγιάνσις.

- γ) Ὁ Διευθυντὴς ἰατροῦ τοῦ Σανατορίου Χανίων, ἢ εἰς ἐκ τῶν βοηθῶν ἰατρῶν φυματιολόγων, νά τοποθετηθῆ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Φυματιολογικοῦ Τμήματος, τῆς Διευθύνσεως Ὑγιεινῆς τῆς Γενικῆς Διοικήσεως, προβλεπομένης μιᾶς Τεχνικῆς Συμβουλευτικῆς Επιτροπῆς ἐπὶ τῆς Φυματιώσεως μετὰ τὴν ὁποῖαν θά συνεοράζεται. Νά καθορισθῆ ἐπιστημονικῶς ἡ κατάστασις τῆς φυματιώσεως ἐν Κρήτῃ, ὡς βάσις διὰ τὸν καταρτισμὸν τῶν προγραμμάτων ἐργασίας, περιλαμβανομένων τῶν προγραμμάτων ἐπεκτάσεως τῶν νοσοκομείων καθὼς καί τοῦ καθορισμοῦ βασικῆς γραμμῆς, ἡ ὁποῖα θά χρησιμεύσῃ εἰς τὸν ἐπὶ κεφαλῆς διὰ τὴν μελλοντικὴν ἐκτίμησιν τῆς ἐξελίξεως τῆς φυματιώσεως. Ἡ Κρήτη νά ἀναπτυχθῆ εἰς ἐν Περιφερειακόν Ἐργαστήριον Ἑρεύνης Φυματιώσεως διὰ τὴν ἐκτίμησιν εἰδικῶς τῆς ἀποτελεσματικότητος τοῦ διὰ B.C.G. ἐμβολιασμοῦ. (CALMETTE) καί διὰ τὴν διενέργειαν γενικῶς ἐρευνῶν εἰς τὴν ὑπαιθρον γῶραν. Αἱ τρεῖς αὗται δοκιμαστικαὶ προτάσεις ἀποβλέπουσιν εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν βασικῶν διοικητικῶν ἀναγκῶν ἐν Κρήτῃ καί εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τῶν παρουσιαζομένων εἰς τὴν νῆσον εὐκαιριῶν διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς εἰς περιφερειακόν Ἐργαστήριον Ἑρεύνης τῆς φυματιώσεως.

Ἀπὸ διοικητικῆς ἀπόψεως τὰ νοσοκομεία φυματιῶντων, τὰ ἰατρεῖα καί αἱ περιφερειακὰ Ὑπηρεσίαι ἔχουσιν ἀνάγκην συντονισμοῦ τοῦ ἔργου τῶν. Τὸ πρόβλημα, συνεπῶς, ἐγκεῖται εἰς τὸ ποῖος εἶναι ὁ καλλίτερος τρόπος συντονισμοῦ τῶν ἀρμοδιοτήτων τῶν ἰατρειῶν καί περιφερειακῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Νομοῦ μετὰ τῶν ἀρμοδιοτήτων τῶν νοσοκομειακῶν ὑπηρεσιῶν τῆς νήσου, καί πῶς θά χρησιμοποιηθῶσιν ἀποτελεσματικῶς ἐν προκειμένῳ αἱ ὑπηρεσίαι τῶν ἐν Κρήτῃ ἰδιωτῶν φυματιολόγων. Διὰ τῆς συστάσεως παρὰ τῆ Διευθύνσει Ὑγιεινῆς Τμήματος Φυματιώσεως, θά ἐπετυγχάνετο κατάλληλος συντονισμὸς ἐνεργειῶν μετὰ τῶν κρατικῶν καί ἐθελοντικῶν ὑγειονομικῶν ὁργανώσεων τοῦ νομοῦ. Διὰ τοῦ διορισμοῦ τοῦ ἰατροῦς Διευθυντοῦ τοῦ Σανατορίου Χανίων ὡς προϊσταμένου τοῦ ὡς ἄνω Τμήματος, καί τῆς συνεγραφίας μετ' αὐτοῦ

τῶν σχετικῶς ὀλίγων ἐν Κρήτῃ ἰδιωτῶν φυματιολόγων, ὡς μελῶν τῆς συσταθισομένης Τεχνικῆς Συμβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς, θά ἐδημιουργεῖτο μία κεντρικὴ διευθύνουσα ὑπηρεσία, ἣτις θά ἐξασφάλιζε ὄχι μόνον τὰς ὑπηρεσίας τῶν ἐν Κρήτῃ εἰδικῶν ἀλλὰ καὶ τὴν συνεργασίαν τῶν νοσοκομείων τῆς νήσου μετὰ τοῦ ὡς ἄνω προτεινομένου Τμήματος Φυματιώσεως. Ἐάν ὁ διευθυντὴς τοῦ σανατορίου διωρίζετο εἰς τὴν θέσιν ταύτην, θά προέκυπτεν δι' αὐτόν ἡ ἀνάγκη ἐγκαταλείψειν τῆς σημερινῆς ἰδιωτικῆς ἐπαγγελματικῆς ἐργασίας του. Ἐπί πλέον, ἵνα οὗτος καταστῆ ἱκανὸς διὰ τὴν ἀνάληψιν τῶν νέων ἀρμοδιοτήτων του, συνιστάμενων εἰς τὴν παροχὴν κατευθύνσεως εἰς τὸ ἔργον τῶν περιφερειακῶν ὑπηρεσιῶν καὶ τῶν διαφόρων ἰδρυμάτων, θά ἔδει νά τύχη συμπληρωματικῆς ἐκπαιδεύσεως εἰς τὴν δημοσίαν ὑγείαν καὶ εἰδικώτερον τὴν φυματίωσιν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς προλήψεως τῆς νόσου καὶ τῆς σημασίας αὐτῆς ἐν τῇ δημοσίᾳ ὑγείᾳ. Τέτρα λύσεις ἐν προκειμένῳ θά ἦτο ἡ ἀνάθεσις τῆς διευθύνσεως τοῦ εἰρημένου Τμήματος εἰς ἓνα τῶν ἰατρῶν τοῦ Σανατορίου. Τὰ κεντρικὰ γραφεῖα τοῦ Τμήματος Φυματιώσεως θά ἦδύνατο νά στεγασθοῦν εἰς τὸ διαμέρισμα τῶν διοικητικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ ἐν Χανίοις νοσοκομείου φυματιῶντων. Κατ' ἀρχάς αἱ συνεδριάσεις τῆς Τεχνικῆς Συμβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς θά ἔδει νά γίνωνται κατὰ τρίμηνον ἢ καὶ συχνότερον μέχρις ἐπιτέξεως συντονισμοῦ ἐνεργειῶν μετὰ τῶν νοσοκομειακῶν ὑπηρεσιῶν Κρήτης, ὁπότε ἡ Ἐπιτροπὴ θά συνήρχετο μόνον ὡσάκις παρίστατο ἀνάγκη πρὸς τοῦτο. Ἡ Ἐπιτροπὴ αὐτὴ, ἐκτὸς τῆς ἐπιστρατεύσεως οὕτως εἰπεῖν τῆς εἰς ἰδιώτας ἰατροὺς καὶ ὑγειονομικὰ ἰδρύματα δυναμικότητος τῆς Κρήτης, θά διευκόλυνε τὴν περαιτέρω χρησιμοποίησιν τῆς ἀρωγῆς ἐκεῖνων ἐκ τῶν ἑλληνικῶν ἢ ξένων ὀργανώσεων, αἵτινες εἶναι εἰς θέσιν νά παράσχουν οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν ἢ συνεργασίαν διὰ τοῦ προσωπικοῦ αὐτῶν ἐν τῇ Νήσῳ. Ἐκόν τι εἶναι ἀμφίβολον κατὰ πόσον αἱ ἐπιτόπιοι ἐθελοντικαὶ ὀργανώσεις δεόν νά ἀντιπροσωπεύονται παρὰ τῆς Τεχνικῆς Συμβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐντύτοις, δεόν νά ὑπάρχῃ ὑπηρεσιακὴ τις ἐξάσκησις τῶν ἀξιολόγων τούτων σωμάτων ἀπὸ τῶν ὑγειονομικῶν Κέντρων τοῦ νομοῦ. Αἱ ἀρμοδιότητες τοῦ Τμήματος Φυματιώσεως δεόν νά περιλαμβάνωσι τὴν τε διεξαγωγὴν ἐρευνῶν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν προγραμμάτων, ἀποσκοποῦντων εἰς τὴν ἐφαρμογὴν θεραπευτικῶν καὶ προληπτικῶν μέτρων.

Πρὸς ἢ εὐθὺς ἅμα τῇ συστάσει τοῦ προτεινομένου Τμήματος Φυματιώσεως παρὰ τῇ Διευθύνσει Ὑγιεινῆς, θά παραστῆ ἐπείγουσα ἀνάγκη παροχῆς δραστηρικῆς καθοδηγήσεως ἐν Κρήτῃ ἐκ μέρους τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς καὶ ἀναλόγου βοήθειας τῶν ἑλληνικῶν καὶ διεθνῶν ὀργανώσεων τῶν ἀσχολομένων μετὰ τὴν καταπολέμησιν τῆς φυματιώσεως. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Προγράμματος ἐμβολιασμοῦ διὰ Β.С.С. ἐν Κρήτῃ (α), ἡ σχετικὴ ἐργασία ἐκτελεῖται ἱκανοποιητικῶς. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ πρόγραμμα ἀνεγέρσεως νοσοκομείων, εὐρισκομένων εἰσέτι ὑπὸ μελέτην ἢ ἐν μέρει ὑπὸ κατασκευῆν, ἡ ἀνάγκη ἐφαρμογῆς αὐτοῦ θεωρεῖται ὡς ἐξαιρετικῶς ἐπείγουσα. Ἐν σχέσει μετὰ τὸ πρόγραμμα τοῦτο, ὡς καὶ τὸ ἔργον καταπολεμήσεως τῆς φυματιώσεως, ἐν γένει, θά ἦτο σκόπιμος, ἐάν ὄχι ἀπαραίτητος, ἡ ἐξασφάλισις τῶν ἀναγκαίων προϋποθέσεων διὰ μίαν ὀρθολογιστικὴν διάθεσιν τῶν πιστώσεων τοῦ

(α) Ὅσα Σύμβασιν μετὰ τοῦ Ὄργανισμοῦ Προστασίας τοῦ Παιδιοῦ τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν, τοῦ Δανικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ (συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἄλλων συγγενῶν Σκανδιναβικῶν Ὄργανώσεων) καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, περί χρησιμοποίησεως τοῦ ἐμβολίου Β.С.С. διὰ παιδιὰ καὶ ἐφήβους.

είρημένου προγράμματος εν Κρήτη. Καί τούτο διότι είς μιαν χώραν είς τήν οποία τα διαγνωστικά μέσα είναι περιωρισμένα, τό δέ σύστημα δηλώσεως υπό τών ίατρών είς τάς αρμοδίας αρχάς τών περιστατικών άσθειας καί τήν θανάτων δέν είναι ικανοποιητικόν, καί όπου τέλος ή φυματίωσις δέν είναι νόσημα υποκείμενον είς υποχρεωτικήν δήλωσιν αι δέ είδικαί μελέται επί τής νοσηρότητος αύτης δέν είναι άρκούντως αξιόπιστοι, ή βασιμότης τών διαθέσιμων σχετικών στοιχείων είναι λίαν άμφισβητήσιμος (α). Ούτω, λαμβανομένου υπ' όψιν ότι ο αριθμός τών υπό του οικείου προγράμματος προβλεπομένων νοσοκομείων είναι πολύ κατώτερος τών σημερινών αναγκών τής Κρήτης, ή γεωγραφική κατανομή αυτών θα ήδύνατο, εάν υπήρχον περισσότερα εν προκειμένω στοιχεία, να γίνη κατά τρόπον αποτελεσματικώτερον. Διά πάντα τούς ως άνω λόγους, συμπεριλαμβανομένης καί τής αρχής τής ίατρικής ότι ή διάγνωσις είναι ή πρώτη αναγκαία προϋπόθεσις εν τή εφαρμοσμένη θεραπεία (ήτοι, ο καθορισμός του προβλήματος εν τή έννοία τής δηλοσίας υγείας), θεωρούμεν ότι ή ανάγκη εξακριβώσεως τής εκ φυματίωσεως νοσηρότητος εν Κρήτη πρόσ διευκόλυνσιν του έργου τών ίθυόντων εν τή εφαρμογή του προγράμματος καταπολεμήσεως είναι άρκούντως επιτακτική. Λόγω ακριβώς τής ανάγκης ταύτης, ερρίφθη ή ιδέα διεξαγωγής δοκιμαστικής φυματιολογικής έρεύνης εν Κρήτη, παραλλήλως προς τήν έρευναν τήν αναληφθεϊσαν υπό του Ιδρύματος Ροκφέλλερ, τή συνεργασία του Υπουργείου Υγεινής, τής Αποστολής ΔΟΣ καί τής Κεντρικής Έπιτροπής Έρεύνης επί τής Φυματίωσεως εν Ελλάδι. Εάν τό πρόγραμμα τούτο ετίθετο είς εφαρμογήν, θα έχρησιμοποιεϊτο προς τόν σκοπόν τούτον εν κινήτον διαγνωστικόν ίατρείον τό όποϊόν θα απέστέλλετο είς τάς περιοχάς τάς εκλεγείσας υπό του Ιδρύματος Ροκφέλλερ διά τήν έρευναν τών εν νήσω κοινωνικών καί Υγειονομικών εν γενει συνθηκών. Τό πρόγραμμα του ίατρείου τούτου θα περιελάμβανε τόν διά φυματίνης έμβολιασμόν, ακτινογραφίας, σωματικήν εξέτασιν καί εργαστηριακάς αναλύσεις 15.000-25.000 ατόμων είς 40 άγροτικά καί 4 άστικά κέντρα. Τά συγκεντρωθησόμενα σχετικά στατιστικά στοιχεία θα ήσαν άρκούντως λεπτομερή ώστε να χρησιμεύσουν ως βάσις διά τήν εφαρμογήν ευρυτέρων προγραμμάτων καί διεξαγωγήν συναφών περιοδικών μελετών, διά τών οποίων θα ήδύνατο να παρακολουθη ή εν τώ μέλλοντι πορεία τής φυματίωσεως εν Κρήτη. Πρός διευκόλυνσιν τών μελετών τούτων ή δήλωσις τών περιστατικών φυματίωσεως δέον να καταστή υποχρεωτική. Μετά τόν καθορισμόν τής εκ φυματίωσεως νοσηρότητος εν Κρήτη ετερον ζήτημα χοήζον ιδιαίτερας μελέτης είναι ή σύστασις είδικής έπιτροπής διά τήν επεξεργασίαν του προγράμματος ανεγέρσεως νοσοκομείων (β).

Η Κρήτη παρουσιάζει άμεσον ένδιαφέρον ως κατάλληλον ένδεχομένως πεδίου έρεύνης, εν σχέσει με τό υπό εφαρμογήν πρόγραμμα έμβολιασμού

(α) Έξαιρέσις του κανόνος τούτου είναι ή πρόσφατος έκθεσις του Δανικού Έρυθρου Σταυρου επί τής έρεύνης φυματίωσεως εν Κρήτη.
 (β) Διά περαιτέρω λεπτομερείας επί τών σχετικών σχεδίων, όσα ήμερολογιακά σημειώσεϊς (1948) του DR. W.A. MCINTOSH καί επιστελήν του DR. PAUL M. DENSEN προς DR. MCINTOSH υπό ήμερομηνίαν 1-10-48, ως καί έκθεσιν του κ. JOSEPH C. DODSON " περί τών εν Κανίοις συσκέψεων επί τής έρεύνης φυματίωσεως εν Κρήτη (25-27 Οκτωβρίου 1948) " είς τάς όποίας συμμετέχουν ο DR. FRED W. LOVE τής εν Ελλάδι Αποστολής ΔΟΣ, ο κ. Βασίλ. Παπανικολάου τής Κεντρικής Έπιτροπής έρεύνης επί τής εκ φυματίωσεως νοσηρότητος εν Ελλάδι, ο κ. Τριαντάφυλλου, Διευθυντής Κοινωνικής Υγεινής, Υπουργείου Υγεινής ο κ. Καρ. Στεφάνουλος του Υπουργείου Υγεινής, ο κ. Ευαγ. Παπαντωνάκης Νομιάτρος Χανίων, ο κ. LELAND G. ALLBAUGH, Διευθυντής Κλινικίου Έρεύνης εν Κρήτη.

εία Β.Ο.Α. Το πρόγραμμα τούτο εκτελείται υπό την αιγίδα του Διεθνούς Οργανισμού Προστασίας του Παιδιού των Ηνωμένων Εθνών ενεργούντος διά των αντιπροσώπων αυτού, του Δανικού Έργου Σπαρουό (συμπεριλαμβανομένων και των άλλων συγγενών Σκανδιναβικών Οργανώσεων) και των ενδιαφερομένων Κυβερνήσεων. Κατά Νοέμβριον του 1948 μετέβησαν εις Κρήτην ο DR. C.E. PALMER της Στρατιωτικής Υγειονομικής Υπηρεσίας των Ηνωμένων Πολιτειών, η DR. LYDIA E. EDWARDS, της αὐτῆς υπηρεσίας, ο DR. BRIAN C. THOMSON της Παγκοσμίου Οργανώσεως Υγείας, και ο DR. FRED W. LOVE, της ἐν Ἀλλάδι Ἀμερικανικῆς Αποστολῆς, βραδύτερον δέ ἐγένετο προκαταρκτικὴ δοκιμασία διὰ φυματίνης τῶν μαθητῶν τῶν σχολείων εἰς εὐπρόθιμους κοινότητες και γειτονικά χωρία. Ἡ ἐν Κρήτη ἔρευνα ὡς και αἱ εἰς ἄλλας περιοχάς διεξαγόμεναι παραπλήσιοι τοιαῦται, ἀποβλέπουσι εἰς τὴν ἐξακριβωσιν τῆς αποτελεσματικότητος τοῦ διὰ Β.Ο.Α. ἐμβολιασμοῦ ὡς προληπτικοῦ μέσου. Παραλλήλως, μελετᾶται ἡ διεξαγωγή και ἄλλων συναφῶν ἐρευνῶν, ὡς π.χ. ἡ αποτελεσματικότης τῶν διαφόρων μέσων δοκιμασίας. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1948, ο ὑποφαινόμενος, κατὰ τὴν μετάβασίν του εἰς Δανίαν, συνεσκέφη μετὰ τῶν DR. JOHANEW HOLM, DR. PALMER και DR. EDWARDS. Κατὰ τὴν σύσκεψιν ταύτην διεπιστώθη ὅτι αἱ δύο κυριώτεραι δυσχέρειαι εἰς τὴν ἀνάληψιν εὐρυτέρας κλίμακας ἐρεύνης ἐπὶ τῆς φυματιώσεως ἐν Κρήτη εἶναι αἱ ἑξῆς : 1) Τὸ ἀτελές σύστημα συγκεντρώσεως και τήσεως στατιστικῶν στοιχείων ἐπὶ τῆς κινήσεως τοῦ πληθυσμοῦ, και 2) ἡ ἔλλειψις καταλλήλων ἐργαστηρίων. Ὑπάρχουσι σοβαραὶ πιθανότητες ἐξασφαλίσεως ξένης βοηθείας διὰ τῆς ὁποίας αἱ ὡς ἄνω ἐλλείψεις θέλουσιν αποτελεσματικῶς ἀντιμετωπισθῆ, ὅποτε αἱ οἰκείαι ὑπηρεσίαι τῶν δύο τούτων σημαντικῶν κλάδων δημοσίας ὑγείας δύνανται νὰ χρησιμεύσουν ὡς ἰδεώδη πρότυπα διὰ τὴν ὀργάνωσιν παρομοίων ὑπηρεσιῶν δι' ὅλοκληρον τὴν χώραν και κατάλληλον ἐκπαίδευσιν τῶν ἑλλήνων ὑπαλλήλων. Ἐν ἄλλοις λόγοις, αἱ ἐν Κρήτη ἐφαρμοσθησόμεναι μέθοδοι θὰ χρησιμεύσουν ὡς βᾶσις διὰ τὴν υἰοθέτησιν παρομοίων μεθόδων εἰς ὅλοκληρον τὴν χώραν. Καὶ διὰ μὲν τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ ἔργου στατιστικῆς ἐν Κρήτη θὰ ἔδῃ νὰ χρησιμοποιηθῆ ξένος στατιστικολόγος δημοσίας ὑγείας, διὰ δὲ τὴν ὀργάνωσιν ἐργαστηρίων θὰ ἠδύνατο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα νὰ διατεθῆ Δανός μικροβιολόγος ὅστις θὰ παρεῖχε τῆς ὑπηρεσίας του μέχρι τῆς προσλήψεως, ἐκπαίδευσως και ἀναλήψεως τοῦ ἔργου ὑπὸ καταλλήλου Κρητὸς ἐπιστήμονος. Ἡ ἴδρυσις φυματιολογικοῦ ἐργαστηρίου ἐν Κρήτη, ἐκτελούντος ἔργον ἀνάλογον πρὸς τὸ τοῦ ἐν Κοπεγχάγῃ Κρατικοῦ Ἰνστιτούτου Ὁρολογίας θὰ ἦτο μέτρον ἐξαιρετικῆς σπουδαιότητος.

Εἶναι προφανές ὅτι ἡ Κρήτη παρουσιάζει ὡρισμένα πλεονεκτήματα διὰ τὴν ἴδρυσιν ἐργαστηρίου ἐρευνῶν. Ἀφ' ἑνός εἶναι νῆσος καταλλήλου μεγέθους και μονίμου πληθυσμοῦ ἐκ 475.000 περίπου κατοίκων. Ἀφ' ἑτέρου δὲ παρέχει τὴν εὐκαιρίαν συνδυασμοῦ τῆς ἐρεύνης ἐπὶ τῆς φυματιώσεως μετὰ εὐρέως προγράμματος κοινωνικῆς ἀναπτύξεως, οἷον θὰ ἠδύνατο πιθανῶς νὰ πραγματοποιηθῆ ἐν Κρήτη. Ἐπιπλέον, αἱ τοιαῦται φυματιολογικαὶ μελέται θὰ ἐχρησίμευον ὡς ἰδεώδης πειραματισμὸς τῆς ἀξίας τῆς ὑπὸ τοῦ Ἰδρύματος Ροκφέλλερ ἐφαρμοσθείσης ἐν Κρήτη ἐρευνητικῆς μεθόδου, ἥτοι τῆς ἐρεύνης ἐπὶ ὡρισμένων περιοχῶν ἀντιπροσωπευτικῶν τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τῆς νήσου. Ὑπὸ τοιαύτην κατάλληλον καθόδῃγησιν, αἱ προτεινόμεναι μελέ-

ται. Ος εξυπνέτουν μεγάλως τήν δημόσιαν υγείαν ἐν Κρήτῃ (α)

(α) Κατά τήν προετοιμασίαν ἐρεύνης εἰς τήν ὑπαιθρον Κρήτην διά τήν ἐκτίμησιν τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ ἀντιφυματικοῦ ἐμβολιασμοῦ διά Β. C. G. καί γενικῶς οἰουδήποτε προγράμματος ἐφαρμοσθέντος εἰς τήν ὑπαιθρον, μεγάλης σπουδαιότητος εἶναι τά κατωτέρω σημεῖα τά ὁποῖα μοῦ ἐτόνισε κατά μίαν συνομιλίαν μας ὁ DR. C. B. STEWART, καθηγητής τῆς Ἐπιδημιολογίας τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου DALHOUSIE, Κάλιφαξ, Νέας Σκωτίας, Καναδά (3 Ἀπρ. 1948): 1)...
 ... " Πρέπει νά ἐξετασθοῦν μετά προσοχῆς τόσον τά ἄτομα τά ὁποῖα ἐνεβολιάσθησαν ὅσον καί ἐκεῖνα τά ὁποῖα ἐλήφθησαν τυχαίως ὡς μάρτυρες μεταξύ ἀτόμων τά ὁποῖα ἔρχονται εἰς ἐπαφήν μέ τό αὐτό φυματικόν ἴδιον. Εἰς τό παρελθόν ἔχουν ἀποτύχει ὅλαι αἱ προσπάθειαι κατά τὰς ὁποίας εἶχον ἐπιλεγῆ ὡς μάρτυρες ἄτομα παρομοίας οἰκονομικῆς καταστάσεως, δυνατότητος ἐπαφῆς κλπ., κυρίως ἐπειδή αὐτοί οἱ παράγοντες δέν παραμένουν σταθεροί κατά τήν μακράν περίοδον τῆς παρατηρήσεως, ἣτις ἀπαιτεῖται διά τήν μελέτην τῆς προλήψεως τῆς φυματιώσεως. Πιστεύω ὅτι οἱ μάρτυρες πρέπει νά ἐκλεγῶνται μόνον ἀπό τό ἴδιον οἰκογενειακόν περιβᾶλλον ἀπό τό ὁποῖον προέρχεται ὁ ἐμβολιασθεῖς. Εἰς τήν Νῆσον τοῦ Πρίγκηπος Ἐδουάρδου ἡ ἐπιλογή ἐγένετο δι' ἐνός συστήματος βασιζομένου ἐπὶ πίνακος τυχαίων ἀριθμῶν." 2) " Ἐάν ἡ συχνότης τῆς φυματιώσεως ἐν Κρήτῃ εἶναι μεγάλη καί ἐάν ἦτο δυνατόν νά γίνῃ μελέτη μέ καλόν ἔλεγχον, μία παρακολούθησις μόνον 2 ἢ 3 ἐτῶν θά ἦτο δυνατόν νά προσφέρῃ πολύτιμα στοιχεῖα περί τοῦ βαθμοῦ ἀποτελεσματικότητος τοῦ BCG. Τοῦτο ἐξαρτᾶται ἀπό τό ἐάν ὑπάρχει πρόσωπον τό ὁποῖον θά εἶναι εἰς θέσιν νά ἀναλάβῃ τήν παρακολούθησιν, καί ἐπίσης ἐξαρτᾶται ἀπό τήν σταθερότητα τοῦ πληθυσμοῦ καί ἀπό τήν εὐκολίαν μέ τήν ὁποίαν θά εὐρεθοῦν τά ἴχνη ἐκεῖνων οἱ ὁποῖοι πιθανόν θά μετοικήσουν. Ἐάν δέν ὑπάρχει κανείς νά κάμῃ τὰ ἐρευνας διά τήν διαπιστώσιν τοῦ βαθμοῦ τῆς ἀποτελεσματικότητος τοῦ ἐμβολίου, θά ἦτο δυνατόν νά σκεφθῆ κανείς ὅτι θά ἔπρεπε νά χρησιμοποιῆται τοῦτο βάσει τῶν σημερινῶν ἀποδείξεων τὰς ὁποίας ἔχομεν περί τῆς ἀξίας του, παρά τήν ἀτέλειάν των. Θά τό χρησιμοποιοῦσα μᾶλλον ἐάν ὑπῆρχε μεγάλη ἀναλογία φυματιώσεως ἐν δράσει καί ἀνεπαρκῆ νοσοκομειακά μέσα διά τήν ἀπομόνωσιν καί θεραπείαν τῶν πηγῶν μόλυνσεως. Ἐν τούτοις, ἐάν ἐπρόκειτο νά κάμω ἐκλογῆν, ἐκεῖ ὅπου περιωρισμένα μέσα θά ἐτίθεντο εἰς ἐφαρμογήν, θά ἔδιδα προτεραιότητα εἰς τήν ἀνίχνευσιν, ἀπομόνωσιν καί θεραπείαν τῶν περιπτώσεων, καί ὄχι εἰς τόν ἐμβολιασμόν." 3) " Ἡ ὑπηρεσία Δημοσίας Ὑγείας τῶν Η. Π. συστήνει εἰς τὰς ἐπιστημονικὰς τῆς μελέτας τόν ὑποδόρειον ἐμβολιασμόν. Νομίζω ὅτι τοῦτο εἶναι φρόνιμον ὅσον ἀφορᾷ μελέτας τῶν ὁποίων σκοπός εἶναι νά προσδιορισθῆ τό ἀνώτατον σημεῖον τῆς ἀξίας τοῦ BCG. Πρέπει νά γνωρίσῃ κανείς τήν δόσιν τῶν μικροοργανισμῶν εἰς τόν κλασσικόν τύπον ἐμβολίου καί, ἐπίσης, νά εἶναι βέβαιος διά τῆ ποσόν τό ὅπῃον δίδεται. Ἐν τούτοις, εἰς τήν μελέτην μας διά τήν νῆσον Πρίγκηπος Ἐδουάρδου ἀπεβλέψαμεν εἰς τόν προσδιορισμόν τῆς ἀποτελεσματικότητος ἐνός πρακτικοῦ προγράμματος ἐμβολιασμοῦ; καί δέν νομίζω ὅτι ἡ ὑποδόρειος μέθοδος ἔχει θέσιν εἰς παρόμοιον πρόγραμμα. Πρέπει νά γίνεταί ὑπό λιαν ἐξησημένον ἄτομον

- δ) ‘Η ‘Υπηρεσία Λέπρας εν Κρήτη νά εξαρτηθῆ καλλίτερον διοικητικῶς μέ τό Πρόγραμμα Δημοσίας Υγείας τῆς Νήσου, ἡ ρυθμίσις τοῦ προβλήματος Δημοσίας Υγείας ὅσον ἀφορᾷ τοῦς λεπρούς νά συνταυτίζεται περισσότερο μέ τοῦς σχετικούς ἐπιδημιολογικούς παράγοντας καί νά χρησιμοποιηθοῦν αἱ ἀυκαίριαι πού παρουσιάζονται ἐν Κρήτη διά ἐρεῦνας ἐπί τῆς λέπρας.

Δέν ἠμποροῦμεν νά ἀρηθῶμεν ὅτι ἡ λέπρα παρουσιάζεται ὡς πρόβλημα δημοσίας υγείας ἐν Κρήτη, εἶναι δηλαδή μία παλαιά ἐνδημική ἐστία μόλυνσεως. Ἀλλά, μολονότι δέν εἶναι γνωστός ὁ ἀριθμός τῶν λεπρῶν, τό μέγεθος τοῦ προβλήματος δέν εἶναι τόσον ὥστε νά παρουσιάζεται ὡς ἀδύνατος ἡ ἐξακρίβωσις τῶν κρουσμάτων καί ἡ λήψις μέτρων ἀπομονώσεως. Ἐπίσης ἀναπτέρωνονται αἱ ἐλπίδες, διότι τό πρόβλημα ἐντοπίζεται εἰς ἓνα σταθερόν τμήμα τοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου. Ἄν ἐφημεροῦντο συστηματικῶς περιφερειακά διαγνωστικά μέθοδοι ἐπί σειράν ἐτῶν εἰς ὅσας κοινότητάς τῆς Κρήτης ἡ λέπρα εἶναι ἐνδημική, καί ἄν ἐγένετο, ὑπό τῆς ὑπηρεσίας Δημοσίας Υγείας, προσεκτική ἀπομόνωσις καί ἐλεγχος τῶν περιπτώσεων ἀπό ἀπόψεως βαθμοῦ μεταδοτικότητος, τότε θά παρετρεῖτο μία ὕφεσις τῶν κρουσμάτων μέ βαθμιαίαν ἀπλοποίησιν τῆς ἀκολουθουμένης διαδικασίας ὅσον πλησιάζομεν πρός τόν ἐπιδιωκόμενον σκοπόν. Ἄν ἐπιβάλλεται ὁ Νόμος ὑπό τῆς Ἀστυνομίας ὡσάν ὁ λεπρός νά εἶναι ἐγκληματίας, θά ἀποτύχη ὁ σκοπός, διότι οἱ λεπροί θά ἐκρύπτοντο καί χωρίς τήν ἐποπτείαν τῆς υγειονομικῆς ὑπηρεσίας θά ἐξηκολούθουν νά σκορπίζουν τοῦς βακίλλους τοῦ Χάνσεν εἰς μέγαν βαθμόν μεταξυ τῶν προσφιλῶν των προσώπων καί ὅσων ἔρχονται εἰς ἀμεσον ἐπαφήν μαζί των. Ἄν ἀντιθέτως, ἡ μέθοδος πού θά ἐφαρμόζεται ὑπό τῆς υγειονομικῆς ὑπηρεσίας διά τοῦς λεπρούς συμβαδίσῃ περισσότερο μέ τās ἀρχάς τῆς ἐπιδημιολογίας πού ἐφαρμόζονται εἰς τήν ἀσθενείαν αὐτήν, δηλαδή μέτρα ὡσάν ἐκεῖνα πού ἐφαρμόζονται εἰς τήν παρακολούθησιν τῶν φυματικῶν, εἶναι λογικόν νά ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ προοπτική διά τήν βελτίωσιν τοῦ ἐλέγχου τῆς λέπρας καί ἐνδεχομένως διά τήν τελικήν ἐξόντωσίν της θά εἶναι πολύ ἐνθαρρυντική. Πρέπει νά ἀναθεωρηθῆ τό ζήτημα τῆς ἀπομονώσεως ὄλων τῶν πασχόντων ἐκ λέπρας, ἀνεξαρτήτως ἀν ὠρισμένοι ἀσθενεῖς πιθανόν νά μή ἀποτελοῦν κίνδυνον διά τοῦς συντρόφους των. Διότι τό νά μεταχειρίζεται τις τοιοῦτοτρόπως ὄλας ἀδιακρίτως τās περιπτώσεις τῆς νόσου ταύτης φαίνεται ἀδικαιολόγητον, ἀφοῦ δέν ὑπάρχει ἀποδείξις ὅτι τοῦτο συντελεῖ εἰς τήν καταστολήν τῆς μόλυνσεως.

Συνέχεια ὑποσ. (α)

καί νά γίνεται ἐπιπολαίως διότι ἄλλως θά προκληθῆ τοπικόν ἔλκος εἰς περίπου 30% τῶν ἐμβολιαζομένων. Αὐτά εἶναι ἀνώδυνα τραύματα τά ὁποῖα δέν θεραπεύονται πρό τῆς παρόδου 3 ἢ 4 ἐβδομάδων ὑπό τās καλυτέρας συνθήκας καί ἐνίοτε διαρκοῦν ἐπί πολλοῦς μήνας. Ἡ ἔλλειψις προτιμήσεως πού παρατηρεῖται διά τοιοῦτον πρόγραμμα ἐμβολιασμοῦ καί ὁ πάντοτε ὑπάρχον κίνδυνος δευτερευούσης μόλυνσεως θά ἐφαίνονταίς μία καλή δικαιολογία διά τήν παραδοχήν τῆς ἀπλουστεράς μεθόδου διά πολλαπλῆς πιέσεως ἄν καί αὕτη ἐπίσης δέν παρουσιάζει ἀντίδρασιν.

Πράγματι ἡ ὑπαρξίς νεωτέρων φαρμάκων (46) ὑποδεικνύει τὴν ἐφαρμογὴν μεθόδων, διὰ τῶν ὁποίων θὰ ἐξακριβοῦνται ἐγκαίρως αἱ περιπτώσεις λέπρας ὅποτε τὰ ἀποτελέσματα τῆς θεραπείας θὶ ὄνουνται νὰ εἶναι εὐνοϊκώτερα. Ὁ ἰατρός MCLOY (47) συζητῶν περὶ τῆς δράσεως τῆς δράσεως τῆς ὑγειονομικῆς ὑπηρεσίας εἰς τὰς ἑνωμένας Πολιτείας, ἀπηρίθμησε τοὺς ἐξῆς παράγοντας : (α) κλινικοὶ τύποι σχετικῶς μετὰ τὴν μετάδοσιν (β) διάγνωσις (γ) ρινικά παρασκευάσματα (δ) ιστολογικὰ παρασκευάσματα (ε) ιστοπαθολογία (στ) ἀντιδράσεις ἀνοσίας (ζ) γενικαὶ ἀπόψεις (η) ἡλικία καὶ (θ) ἐπιδημιολογία. Αἱ συμβουλαὶ εἰς τὰς ὁποίας καταλήγει ὁ κ. MCLOY ἰσχύουν ἀσφαλῶς καὶ διὰ τὴν Κρήτην. " Βεβαίως πρέπει πάντοτε νὰ λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἡ στάσις τοῦ κοινοῦ ἐν γένει. Ἡ στάσις αὕτη ἔχει κατὰ τὸ παρελθόν πολὺ ἐπηρεάσει τὴν ἐπαγγελματικὴν δράσιν τῶν ὑγειονομικῶν ὑπαλλήλων. Ὀφείλομεν νὰ διαφωτίσωμεν τὸ κοινόν εἰς τὴν πραγματικότητά τοῦ προβλήματος. Πρὸ παντός πρέπει νὰ παρέχωνται προγράμματα ἐκκαίκευσεως τῶν γνώσεων περὶ τῆς νόσου πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ἐφαρμογῆς ριζικῶν μέτρων καταπολεμήσεως.

Ἴσως τὰ κατωτέρω ἀποσπάσματα τοῦ ἡμερολογίου ἀποδίδουν καλύτερον τὰς ἐντυπώσεις τοῦ ὑποφαινομένου περὶ τῆς τραγικῆς καταστάσεως τῶν ἐν Κρήτῃ λεπρῶν καί, ὡς ἐλπίζεται, θὰ ὠθήσουν περισσότερον τοὺς ἀσχολουμένους μετὰ τὴν δημοσίαν ὑγείαν νὰ ἐντείνουν ὅλας τὰς προσπάθειάς των πρὸς ἀνακούφισιν τῆς δυσμοίρου ζωῆς τῶν λεπρῶν.

Δευτέρα, 2 Αὐγούστου 1948, Χανιά Κρήτης.

" . . . Ὁ MCJ μίλησε μετὰ τὸν κ. Ἀθανασάκη τὸν ἀδελφόν τῆς Ἐλένης Ἀρετάκη, τὴν λεπρῶν πού ἡ διάγνωσις ἐγένετε τελευταίως ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ Α.Γ. Παλαιολόγου. Ἡ Ἀσθενής εἶναι 35 ἐτῶν, καὶ κατάγεται ἀπὸ τὰ Μεσόγεια, ὅπου ἔχουν παρατηρηθῆ καὶ ἄλλαι περιπτώσεις λέπρας. Ὁ πατέρας τῆς ἦτο λεπρός. Ἡ διάγνωσις ἐγένετε σὲ ἡλικία 63 ἐτῶν καὶ πέθανε ἀπὸ πλευρίτιδα ὕστερα ἀπὸ δύο χρόνια διαμονή στὴν ἀποικία τῶν λεπρῶν, τὴν Σπιναλόγκα. Ἡ Ἐλένη εἶναι τὸ τέταρτο ἀπὸ ἐξῆ παιδιὰ καὶ τὸ μόνον πού μέχρι σήμερα ἔχει κολλήσει λέπραν. Τακτοποιήθηκε ἡ εἰσαγωγή τῆς Ἐλένης στὸ Λεπροκομεῖον τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου ἐλπίζεται ὅτι θὰ ἐφαρμόζωνται συγχρονισμέναι μέθοδοι θεραπείας. Ἡ ἀγωνία τῆς οἰκογενείας ἀντανακλοῦσε εἰς τὸν ἀδελφόν πού ἐπεσκέφθη τὸν MACINTOSH "

(46) FAGET, G.H., M.D. ERIKSON, P.T., M.D. Χημοθεραπεία τῆς Λέπρας J.A.M.A., 136 : 451, 1947

(47) MCLOY, G.W., M.D. Λέπρα : Παράγοντες εἰς τὴν δράσιν τῆς Ὑγειονομικῆς Ὑπηρεσίας. Ἐκθέσεις Δημοσίας Ὑγείας, Ὑγ. Ὑπ. Η.Π. τομ. 63, Ἀριθμ. 47, σελ. 1522-1526 (19 Νοεμβρίου 1948).

Παρασκευή, 27 Αυγούστου - Σάββατο, 4 Σεπτεμβρίου, 1948
Χανιά, Κρήτη.

"... Τό Λεπροκομείον τῆς Σπιναλόγκας. Ὁ νόμος πού προβλέπει γιά τήν ἀπομόνωση τῶν λεπρῶν στήν Κρήτη ψηφίσθηκε τό 1901, καί ἡ ἀποικία ἀνοιξε γιά ἀσθενεῖς τό 1903. Σήμερα υπάρχουν 207 λεπροί. Ἀπ' αὐτούς 114 εἶναι γυναῖκες. Σ' αὐτόν τόν ἀριθμόν συμπεριλαμβάνονται 5 ἢ 6 παιδιά. Ἄλλοτε ἡ Σπιναλόγκα χωροῦσε 350 λεπρούς. Οἱ λεπροί λαμβάνουν ἀπό τό Κράτος ἐπίδομα 8000 ὀρχ. τήν ἡμέραν. Τό κόστος τῆς λειτουργίας εἶναι 100.000.000 ὀρχ. τόν χρόνον. Μεταξύ τῶν 48 ὑπαλλήλων συμπεριλαμβάνονται ἕνας γιαντρός καί πέντε πρακτικά νοσοκόμοι. Μερικοί λεπροί ἔχουν πανδρευθῆ. Ὁ ἱατρός εἶπε ὅτι τά νεογέννητα μεταφέρονται σέ εἰδικόν ἴδρυμα στάς Ἀθήνας. Ὁ MACINTOSH ἐπεσκέφθη τό καφενεῖον, τήν αἴθουσαν ψυχαγωγίας (ὅπου ὑπῆρχε ἕνα ραδιόφωνον τό ὁποῖον ἦτο κλειδωμένον τότε), λίγες ἀπό τίς κατοικίες τῶν λεπρῶν, τό νοσοκομείον τό ὁποῖον δέν ἔχει κρεβάτια, τή ἀγοράν, τό πλυντήριον, τάς αἰθούσας ἀπολυμάνσεως, κλπ. Ἡ Σπιναλόγκα εἶναι ἕνα μικρό νησί κοντά σένα ἀνεμοδαρμένο κόλπον. Γιά νά πᾶμε πέρα βενζινάκατο στήν Ἐλοῦντα. Ἀφ' οὗ ἐπισκεφθήκαμε ἀκριβῶς ἀπέναντι τοῦ νησιοῦ ἐπί τῆς Κρήτης τό μέρος ὅπου ὁ ἱατρός τῆς παροικίας ἔχει τό σπίτι καί τό γραφεῖον του. Πέραμε τόν ἱατρόν καί τίς νοσοκόμας μαζίμας καί ἡ διάβασις τοῦ στενοῦ ἦταν δύσκολη μέχρι τοῦ σημείου νά μπαίνουμ τά νερά στήν βενζίνα. Ἡ ἀποβάθρα ἦτο προφυλαγμένη καί ἐκεῖ μᾶς περίμεναν οἱ λεπροί συγκεντρωμένοι. Ἐνας ἔβγαλε λόγον ὑποδοχῆς, μιλήσαν καί μερικοί ἄλλοι. Μᾶς ρώτησαν γιά τόν σκοπόν τῆς ἐπισκέψεώς μας. Ἡ δυσσαρέσκειά των γιά τήν σκληρήν των μοῖραν ἐξεφράζετο περισσότερο μέ τήν τραγικήν τους ἐμφάνιση παρά ἀπό τά λόγια τους. Αἰσθανόμεσθε τήν ἀπελπιστικήν κατάστασιν αὐτῶν τῶν λεπρῶν καί ἕνα περιβάλλον βίας μέ τήν παρουσίαν τους. Πάλιν, ὅταν ἐφεύγαμεν οἱ λεπροί σταματήσανε τόν ἱατρόν Παπαντωνάκη, προσπαθοῦντες νά πετύχουν τήν βοήθειά του γιά τήν ἐξεύρεση καταλληλοτέρας τοποθεσίας γιά τήν παροικίαν αὐτήν. Τό ζήτημα τῆς μεταφορᾶς τῆς παροικίας πρέπει νά μελετηθῆ καί πρέπει νά καταβληθῆ προσπάθεια νά ἐξετασθοῦν προσεκτικά τά παιδιά ἐκεῖ καί, ἀκόμη καί ἂν ἐπιβεβαιωθῆ ἡ διάγνωσις τῆς λέπρας, νά ἐξετασθῆ ἡ πιθανότης νά λαμβάνεται φροντίς γι αὐτά σέ καταλληλότερο περιβάλλον. Κάθε προσπάθεια πρέπει νά καταβληθῆ γιά νά ἐφαρμοζονται στήν περίπτωσιν αὐτῶν τῶν λεπρῶν πειό συγχρονισμένα ἱατρικά μέσα. Πρέπει νά ἐξετασθῆ ἐπίσης ἡ δυνατότης νά ἐπισκέπτονται τά σπίτια τους σύμφωνα μέ τά σήμερον ἰσχύοντα. Ἐπίσης πρέπει νά ἔχουν μέσα ψυχαγωγίας καί ἐργασίας ἀνάλόγως μέ τήν ἀναπηρίαν τῶν ἀρρώστων γιά τήν μετρίαση τῆς ἀνίας των, τῆς νοσταλγίας τῶν σπιτιῶν των καί, ἴσως, τοῦ οἴκτου γιά τόν ἑαυτό τους.

"Η κοινωνία θά πρέπει νά εκπληρώση κάθε κοινωνική υποχρέωσή της ἀπέναντι τῶν λεπρῶν, ὥστε νά λείψῃ κάθε συναίσθημα ἐγκαταλείψεως καί νά εὐκολυνθῇ ἡ ὑπότάγῃ των στήν ὑποχρεωτική των ἀπομόνωση."

Παρασκευή, 1η Ὀκτωβρίου, 1948, "Άγιος Νικόλαος, Κρήτη."

"... Ἡ λέπρα εἶναι ἐπίσης σοβαρόν πρόβλημα δημοσίας υγείας στήν Ἀνατολική Κρήτη. Τελευταῖα ὁ νομιάτρος καί ὁ γιατρός τῆς Σπιναλόγκας, κάμανε ἔρευνες σέ δύο χωριά καί ἀνεκάλυψαν 11 λεπρούς, δύο σέ ἕνα χωριό μέ 500 κατοίκους, καί ἑννέα σέ ἄλλο, ὅπου ἐξετάσθησαν 650 περίπου ἀπό τούς κατοίκους. Ἐπιβεβαιώθηκε ἡ κλινική διάγνωση μέ ἐξέταση τοῦ ρινικοῦ ἐκκρίματος. Μερικοί ἀπ' αὐτούς τούς ἀρρώστους δέν εἶχαν ἀντιρρήσεις γιά τήν ἀπομόνωσή τους ἀλλά ἰσχυρά λαϊκή διαμαρτυρία ἔγινε γιά τούς ἄλλους, ἰδίᾳ ἐπειδή μερικοί ἦσαν μικρά παιδιά. Ὁ Γενικός Διοικητής παρεκλήθη νά ἐπέμβῃ καί διέταξε ἐπανεξέταση. Πραγμα πού ἔγινε καί αἱ πρῶται διαγνώσεις ἐπιβεβαιώθησαν. Χρειάσθηκε νά συλληθούν οἱ ἀτυχεῖς αὐτοί ἄνθρωποι καί νά περιορισθοῦν σέ φυλακάς μέχρις ὅτου ληφθῇ πρόνοια γι' αὐτούς. Τό πρόβλημα γίνεται χειρότερο ἐπειδή μεταξύ των εἶναι μία νεαρά κόρη ἡ ὁποῖα ἂν σταλῇ στήν Σπιναλόγκα δέν θά μπρέσῃ νά ἀντισταθῇ εἰς τās κτηνώδεις ἐπιθέσεις τῶν ἀρρένων λεπρῶν ἐκεῖ. Ὁ νομιάτρος δέν εἶναι ὑπέρ τοῦ χωρισμοῦ τῶν φύλων στήν Σπιναλόγκα. Εἶπεν ὅτι τό νησί κοντά στή Σπιναλόγκα δέν εἶναι κατάλληλος τοποθεσία γιά τήν παροικία, ἐπειδή κατὰ τās πληροφορίας πού ὑπάρχουν δέν ἔχει νερό καί εἶναι σέ σχετικῶς μεγάλη ἀπόσταση τῆς κυρίως νήσου. Ὁ νομιάτρος εἶναι ὑπέρ καλύτερας ψυχαγωγίας γιά τούς λεπρούς τῆς Σπιναλόγκας καί ἀνέφερε ἰδίᾳ κινηματογραφικές παραστάσεις. Ἡ ἐπαγγελματική ἐκπαίδευση μπορεῖ νά ἐφαρμοσθῇ μόνον σέ περιωρισμένη κλίμακα διότι ἡ τύφλωση μερικῶν λεπρῶν καί ἡ ἀναπηρία ἄλλων εἶναι ἄμπόδια γιά τέτοια ἀνάπτυξη. Θά πρέπει νά τοποθετηθῇ ἕνας διοικητικός διευθυντής γιά τήν διευκόλυνση τοῦ διευθυντοῦ ἱατροῦ ὁ ὁποῖος σπαταλᾷ πολύτιμον χρόνον σέ οἰκονομικά ζητήματα. Ὁ νομιάτρος ὑποστηρίζει νά ἐφαρμοσθῇ πρόγραμμα ἐρεῦνης διά τήν λέπρα καί ἔχει συστήσει εἰς τό Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς τήν δημιουργίαν ἐνός κινητοῦ διαγνωστικοῦ συνεργείου. Νέα φάρμακα δίδονται γιά τήν θεραπεία τῶν λεπρῶν, ἀλλά εἶναι πολύ ἔνωρίς γιά νά ἐκτιμηθοῦν τά ἀποτελέσματά τους. Μᾶς εἶπαν ὅτι τό ὑλικό τοῦ Νοσοκομείου ἦταν ἀποθηκευμένο κάπου. Ἡ ἐφαρμογή πειλό ἀποτελεσματικῶν μεθόδων γιά τήν ἀνακάλυψη τῶν περιπτώσεων καί γιά τήν προστασίαν τῶν ἐρχομένων εἰς ἐπαφήν καί ἡ χρησιμοποίησις νέων θεραπευτικῶν μεθόδων, ἡ ἰδρυση τμήματος ἐρευνῶν κ.ο.κ., εἶναι προβλήματα πού

ή λύση της έχει μεγάλη σημασία.

Πέμπτη, 7^η Οκτωβρίου 1948, 'Ιεράπετρα, Σητεία,
Κρήτης.

"... Μαζί με τόν νομιάτρο, τό Στεφόπουλο καί τόν PETER, ὁ MACINTOSH μίλησε μέ τόν πρόεδρον καί τόν δάσκαλον τῆς Σφάκας, ένα ἀπό τά χωριά στά ὁποῖα ἔγι-
νε ἡ ἔρευνα. Σταματήσαμε ἐδῶ πηγαίνοντας στή Σητεία.
Ἡ λέπρα εἶναι ἐπιδημική στό χωριό αὐτό - 12 περιπτώ-
σεις ἀνεκαλύφθησαν τελευταῖα καί στάλησαν σέ λεπροκο-
μεῖα, κυρίως στήν Σπιναλόγκαν. Οἱ κάτοικοι ἦσαν πάρα
πολύ φοβισμένοι καί ζοῦν μέ τόν φόβον νά πάθουν
λέπραν Δέν ὑπάρχει γιατρός ἐγκατεστημένος στό
χωριό. Κάθε χρόνο ὁ σχολίατρος ἐξετάζει τά παιδιά
στό σχολεῖον. Θά ἦτο σκόπιμον νά εἶχεν εἰδική ἐκπαί-
δευση γιά τήν διάγνωση τῆς λέπρας ὥστε νά εἶναι ἱκα-
νός νά ἀνακαλύπτῃ τήν ἀρρώστεια μεταξύ τῶν παιδιῶν
τοῦ σχολεῖου."

Μέ τήν προοπτικήν πραγματοποιήσεως καλύτερας ὀργανώσεως τῶν ἀσχο-
λουμένων μέ τήν λέπραν ὑπηρεσιῶν ἐντός τοῦ γενικοῦ προγράμματος δη-
μοσίας ὑγείας τῆς νήσου, ὑποδεικνύεται ἡ ἴδρσις Ὑπηρεσίας Ἀντι-
λεπρικοῦ Ἀγῶνος ὡς τμήματος τῆς Διεθύνσεως Ὑγιεινῆς. Ἡ ὑπηρεσία
αὕτη θά ἦτο ἐπωφελέστερον νά ἐδρεύῃ εἰς τήν Σπιναλόγκαν ἢ νά τελεῖ
εἰς συνεχῆ ἐπαφήν μετά τοῦ Λεπροκομεῖου τῆς Σπιναλόγκας. Προϋποθέσεις
διά τόν διορισμόν ενός διευθυντοῦ τῆς ὑπηρεσίας αὐτῆς εἶναι (α)
ὁ διορισμός διευθυντοῦ ἱατροῦ τοῦ Λεπροκομεῖου, ὅστις θά ἀνάλαβῃ
ἐπίσης καί τήν διεύθυνση τῆς ὑπηρεσίας αὐτῆς (β) ὁ διορισμός ενός
ἄλλου προσοντούχου ἱατροῦ ὁ ὁποῖος θά ἀνελάμβανε κυρίως τό πρόγραμμα
τῆς ὑπαίθρου καθ' ὅλην τήν νήσον, καί θά προσέφερεν ὑπηρεσίας ἐπίσης
ὡς μέλος τοῦ προσωπικοῦ τῆς Σπιναλόγκας (γ) ἡ διάθεση, κατ' ἔτος ενός
ἐμπειρογνώμονος δι' ὀλίγους μῆνας ὑπό τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς διά
νά διευθύνῃ τήν ὑπηρεσίαν ἀντιλεπρικοῦ ἀγῶνος, μέχρις ὅτου πραγμα-
τοποιηθῇ ἡ τοποθέτησις (ἐάν παραστῇ ἀνάγκη) ενός ἐπιτοπίου μονίμου
διευθυντοῦ. Ὅπωςδήποτε καί ἐάν τακτοποιηθῇ τό ζήτημα τοῦτο, εἶναι
σκόπιμον ὁ μέλλον νά καταλάβῃ τήν θέσιν ταύτην νά εἶναι ἱατρός κατὰ
προτίμησιν προερχόμενος ἐκ τῆς Ὑγειονομικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν ἢ τυχόν
ἄλλης παρεμφερούς ὑγειονομικῆς μετεκπαιδεύσεως, συμπεριλαμβανομένης
καταλλήλου εἰδικεύσεως αὐτοῦ εἰς τήν λέπραν. Επί πλέον ὁ Διευθυντής
δέον νά ἔχῃ παρ' αὐτῶν πρός συνεργασίαν Τεχνικήν Συμβουλευτικήν Ἐπι-
τροπήν ἀποτελουμένην ἐκ τῶν τεσσάρων νομιάτρων τῆς νήσου, περιλαμβανο-
μένου καί τοῦ ἱατροῦ διευθυντοῦ τοῦ λεπροκομεῖου (ἐφ' ὅσον θά ἔχῃ
διορισθῇ πρόσωπον εἰδικῶς διά τήν θέσιν αὐτήν).

Ἡ Ὑπηρεσία αὕτη θά ἐκτελεῖ ρόλον μιᾶς συντονιστικῆς καί προγραμ-
ματικῆς ὑπηρεσίας, ἡ ὁποία θά συνδυάζῃ τās προσπάθειάς τοῦ Ὑπουργείου
Ὑγιεινῆς ἐν Ἀθήναις, τῶν Ὑγειονομικῶν Κέντρων τῆς Κρήτης καί τοῦ
τοπικοῦ λεπροκομεῖου. Τό πρόγραμμα τῆς Ὑπηρεσίας ταύτης θά περιλαμ-
βάνῃ μεθόδους ἀνιχνεύσεως τῶν περιπτώσεων, ἐπίβλεψις δημοσίας ὑγείας
ἱατρικήν ἀντίληψιν, διαπαιδαγώγησιν τοῦ κοινοῦ καί, ἂν εἶναι δυνατόν

έρευνητικός μελέτας επί της νόσου. Πρέπει να ζητηθῆ ἡ συνεργασία μιᾶς ἐθελοντικῆς ὑπηρεσίας, τῆς ὁποίας ὁ ρόλος διὰ τὴν καταπολέμησιν τῆς λέπρας θὰ εἶναι ὁμοιος μετ' ἐκεῖνον πού ἐκτελοῦν αἱ Ἀντιφυματικά Ὄργανώσεις διὰ τὴν καταπολέμησιν τῆς φυματώσεως (α). Πρέπει νὰ χορηγοῦνται αἱ ἀπαιτούμεναι πιστώσεις δι' ἔξοδα κινήσεως καὶ ἐξοπλισμοῦ διὰ τὰς ἀναγκαίας περιφερειακὰς διαγνωστικὰς καὶ ἐπιδημιολογικὰς ὑπηρεσίας, ἐπὶ πλέον τῶν κεφαλαίων τὰ ὁποῖα ἔχουν ἤδη προϋπολογισθῆ διὰ τὸ λεπροκομεῖον. Ἡ πρώτη ἐνέργεια τῆς ὑπηρεσίας ταύτης εἶναι ὁ καθορισμὸς τοῦ προβλήματος τῶν λεπρῶν διὰ τῆς εφαρμογῆς ἐνὸς προγράμματος καὶ διὰ τοῦ καταρτισμοῦ μιᾶς μελέτης. Πρέπει ἐπίσης νὰ δοθῆ ἔγκαιρος προσοχή διὰ τὴν βελτίωσιν τῶν τραγικῶν συνθηκῶν διαβιώσεως τῶν λεπρῶν πού εὐρίσκονται ἀπομονωμένοι εἰς τὴν Σπιναλόγκαν. Ἡ λύσις τοῦ προβλήματος αὐτοῦ θὰ ἀπαιτήσῃ προσεκτικὴν μελέτην ὑπὸ τῆς Ὑπηρεσίας Ἀντιλεπρικοῦ Ἀγῶνος μετ' τὴν συμπληρωματικὴν συνδρομὴν τῶν Ὑπηρεσιῶν διὰ τὴν καταπολέμησιν τῆς λέπρας τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς. Θὰ ἔπρεπε νὰ δοθῆ ἐπίσης ἡ δέουσα προσοχή εἰς ὑποδείξεις ὅπως αἱ κατωτέρω, αἱ ὁποῖαι ἔγιναν ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ κ. Μ. Λογιάδη, τῆ ἀιτήσῃ τοῦ διενεργοῦντος τὴν ἔρευναν ταύτην:

"... Ὑπάρχει τρόπος βελτιώσεως τῶν συνθηκῶν διαβιώσεως τῶν λεπρῶν, χωρὶς νὰ διακινδυνεύσουν ἄλλα ἄτομα. Ὁ τρόπος αὐτός εἶναι ἡ ἴδρυσις μιᾶς κοινότητος ἀποτελουμένης μόνον ἀπὸ λεπρούς. Δέν πρέπει νὰ διαφέρῃ ἀπὸ τὰς ἄλλας Κοινότητας τῆς Κρήτης. Ὅλοι οἱ λεπροὶ δέν εἶναι ἀνάπηροι ἢ δέν ζοῦν ὀλιγώτερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Ὅλοι ἡμποροῦν νὰ συναντήσουν μεταξύ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Σπιναλόγκας νῆπια καθὼς καὶ γέροντας 80 ἢ 85 ἐτῶν. Περὶ τοὺς 10 ἢ 15 τοῖς ἑκατόν εἶναι ἀνάπηροι, ἀλλὰ ὅλοι οἱ ἄλλοι εἶναι ἱκανοὶ πρὸς ἐργασίαν.

Διατί λοιπόν δέν δίδομεν εἰς τοὺς λεπρούς τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐργάζωνται διὰ τὴν συντήρησίν των; χρειάζονται ἐκτάσεις καὶ κεφάλαια θὰ ἔλεγε κανεὶς. Νομίζω ὅμως ὅτι αὐτό δέν εἶναι δύσκολον. Ὑπάρχουν ἀρκετὰ μεγάλα ἐκτάσεις γαιῶν εἰς τὴν χερσόνησον τῆς Κολοκύθας ἀπέναντι τῆς Σπιναλόγκας. Ἡ ἐκτασις αὐτὴ θὰ ἠδύνατο νὰ ἀπαλλοτριωθῆ ὑπὸ τοῦ Κράτους διὰ νὰ ἐξευρεθῆ μία νέα τοποθεσία διὰ τὴν ἀποικίαν τῶν λεπρῶν. Οἱ λεπροὶ θὰ ἠδύναντο νὰ ἐγκατασταθοῦν ἐκεῖ ἀναλόγως τῶν ἀπασχολήσεών των. Μερικοὶ θὰ ἠδύναντο νὰ εἶναι ἀγρόται, ἄλλοι κτηνοτρόφοι, ἄλλοι θὰ κατεγίνοντο εἰς τὴν βιοτεχνίαν καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. Ἡ κοινότης αὐτὴ, αὐτοδιοικουμένη, καὶ ὑποστηριζομένη ὑπὸ τοῦ Κράτους θὰ ἀνεπτύσσετο ἐκπληκτικὰ ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν. Εἶναι πιθανόν νὰ προοδεύσῃ πολὺ περισσότερο ἀπὸ ἄλλας Κοινότητας(48).

(α) Εἶναι δυνατόν ἡ ἀντιφυσικὴ Ἑταιρεία νὰ ἐξετάσῃ τὴν δυνατότητα νὰ συμπεριληφθῆ καὶ ἡ λέπρα ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῶν ὑπηρεσιῶν της. 48) Προσωπικὴ εἰσήγησις τοῦ ἱατροῦ κ. Μ. Λογιάδη περὶ τῆς λέπρας ἐν Κρήτῃ, 1948. Διὰ περαιτέρω σκέψεις ἀφορώσας τὴν προφύλαξιν καὶ τὴν καταπολέμησιν τῆς λέπρας, βλέπε: COCHRANE, R.G. Πρακτικὸν Δοκίμιον περὶ λέπρας, ἰδίως τὰ κεφάλαια 20-21. Προφύλαξις ἀπὸ τὴν λέπραν καὶ κεφάλαιον 22. Πρακτικαὶ Μέθοδοι διὰ τὴν καταπολέμησιν τῆς λέπρας. Ἐκδοσις Πανεπιστημίου Ὁξφόρδης (1947).

Θά ήμποροῦσε ἴσως μία σημαντική οἰκονομική ἐπένδυσις εἰς τήν Σπιναλόγκαν νά συνδυασθῆ μέ μίαν γεωργικήν ἀνάπτυξιν εἰς τήν περίε περιφέρειαν, ὅπως προτείνει ὁ ἱατρός κ. Λογιάδης, συμπληρουμένη υπό ἄλλων ἐργασιῶν, ὅπως π.χ. τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἀλιείας κλπ. Οὕτω, ἡ Σπιναλόγκα, ὡς τόπος συγκεντρώσεως τῶν λεπρῶν, θά ἠδύνατο μέχρις ὠρισμένου βαθμοῦ νά ὑποκαταστήσῃ μίαν ἄλλην κοινότητα πού εὐρίσκετο ἄλλοτε εἰς τήν νῆσον καί ἐχρησιμοποιοῖ τήν θάλασσαν καί τήν γειτονική γῆν ὡς πηγάς διὰ τήν συντήρησίν των.

Περαιτέρω μία ἀπό κοινοῦ ἐνέργεια τῆς Ὑπηρεσίας Ἀντιλεπροκοῦ Ἀγῶνος καί τοῦ Ἱατρικοῦ Προσωπικοῦ τοῦ Λεπροκομείου θά ἦτο ἡ παροχή συγχρονισμένης ἱατρικῆς καί νοσοκομειακῆς περιθάλψεως, εἰδικῶς διὰ τήν θεραπείαν τῆς λέπρας, θά περιελάμβανε δέ ἐπίσης καί τήν θεραπείαν ἄλλων συμπτωματικῶν νόσων αἱ ὁποῖαι θά παρατηροῦντο τυχόν μεταξύ τῶν λεπρῶν. Ἐπίσης θά ἦτο καλόν νά καθορισθῆ πρόγραμμα μελέτης (τῆ συνεργασίᾳ ξένων φιλανθρωπικῶν ὀργανώσεων), πρὸς τόν σκοπόν ὅπως χρησιμοποιηθοῦν πλήρως αἱ παρουσιαζόμεναι ἐν Κρήτῃ εὐκαιρίαι μελέτης τῆς νόσου, ὥστε νά συμβάλλουν εἰς τήν ἐπιστημονικήν γνῶσιν τῆς νόσου ταύτης. Αἱ τοπικαί αὗται μελέται θά ἦτο δυνατόν νά ολοκληρωθοῦν διὰ τοῦ Προγράμματος Ἐρευνῶν τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς.

Προτοῦ κλείσωμεν τήν συζήτησιν ἐπὶ τῶν ἐπιδημιολογικῶν ὑπηρεσιῶν ἐν Κρήτῃ, θά ἔπρεπε ἴσως νά ἀναφέρωμεν τουλάχιστον καί ἄλλας δοκιμαστικάς προτάσεις. Πλήρης συζήτησις ἐπ' αὐτῶν κρίνεται περιττή, διότι θά ἦτο μία ἐπανάληψις συστάσεων διὰ τήν ἐφαρμογήν μέτρων, τά ὁποῖα ἔχουν εὐρέως μέχρι τοῦδε ἀναφερθῆ κατά τήν ἐξέτασιν παρομοίων διοικητικῆς φύσεως προβλημάτων ἀφορώντων ἐπιδημιολογικάς ὑπηρεσίας.

Ἐν πρώτοις, εἶναι ἀξία ἰδιαίτερας προσοχῆς ἡ γενομένη πρότασις ὅπως ἡ Ἐπιθεώρησις Ἐλονοσίας Κρήτης λειτουργήσῃ εἰς τό μέλλον ὡς Τμήμα τῆς Διευθύνσεως Ὑγιεινῆς τῆς Νήσου. Διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ μέτρου τούτου, τό ζήτημα τῆς μεταφορᾶς τῆς ἑδρας τῆς ὑπηρεσίας ταύτης ἐξ Ἡρακλείου εἰς Χανιά θά ἐλύετο ἀφ' ἑαυτοῦ, καθ' ὅσον τό γραφεῖον τοῦτο θά ἠδύνατο τῷ ὄντι, νά παραμείνῃ εἰς Ἡρακλεῖον ἵνα ἐκεῖθεν κατανεύῃ τήν δράσιν τῆς κεντρικῆς ὑπηρεσίας τῆς νήσου εἰς τά διάφορα τμήματα αὐτῆς. Εἶναι ἐπίσης καιρός νά ἀναγνωρισθῆ ἡ εὐρύτερα σημασία ἣν προσλαμβάνει νῦν ὁ ἀνθελονοσιακός ἀγών, λόγω τῆς μεγάλης ἀποτελεσματικότητος τοῦ DDT ἐν τῇ παραλλήλῳ καταπολεμῆσει καί ἐντόμων φορέων ἄλλων ἀσθενειῶν ἐν Κρήτῃ. Ἡ ἀναγνώρισις αὕτη δύναται νά γίνῃ διὰ καταλλήλου μετονομασίας τῆς ὑπηρεσίας καί διευθύνσεως τοῦ προγράμματος αὐτῆς ὥστε νά περιλάβῃ τοῦτο, ἀντί μόνης τῆς ἐλονοσίας καί ἄλλας ἀσθενείας, ὡς ἡ γενική λεισημανίασις, τό φῶμα τῆς Ἀνατολῆς καί αἱ πάντοτε δυνάμεναι νά ἐμφανισθοῦν ἐπικίνδυνοι νόσοι ἧτοι ὁ δάγγειος καί ἐξανθηματικός τύφος.

Παραλλήλως, αἱ ἀντιτραχωματικά ὑπηρεσίαί τῆς νήσου δεόν νά τεθοῦν υπό κεντρικήν διεύθυνσιν δθά τῆς συστάσεως ἰδιαίτερου τμήματος Καταπολεμῆσεως τοῦ Τραχώματος παρά τῇ Διευθύνσει Ὑγιεινῆς. Ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ τμήματος τούτου θά ἠδύνατο νά τεθῆ ὁ νῦν παρά τῇ Νομαρχίᾳ Λασηθίου ὑπηρετῶν μόνιμος ἱατρός εἰδικός διὰ τό τράχωμα, οἱ δέ ὀφθαλμολόγοι οἱ διευθύνοντες ἀντιτραχωματικά ἱατρεῖα ὑγειονομικῶν κέντρων.

νά συνεργάζονται μετ' αὐτοῦ ἀποτελοῦντες μίαν Τεχνικὴν Συμβουλευτικὴν Ἐπιτροπὴν. Καί εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἐπίσης, δέν γεννᾶται ζήτημα ἐγκαταστάσεως τῆς ἑδρας τοῦ προτεινομένου Τμήματος ἐν Χανίοις τῆς ἑδρας ταύτης δυναμένης νά παραμείνῃ ἐν τῷ νομῷ Λασηθίου. Ἐτέρα λύσις τοῦ προβλήματος ἐξευρέσεως προσωπικοῦ διὰ τὸ τμήμα τοῦτο θά ἦτο ἡ διάθεσις παρὰ τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς εἰδικοῦ τραχωματολόγου ὅστις νά ὑπηρετῇ ἐν Κρήτῃ ἐπὶ ὀλίγους μῆνας κατ' ἔτος, συνεργαζόμενος μετὰ τῆς προτεινομένης Τεχνικῆς Συμβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς. Τὸ Τμήμα Καταπολεμήσεως τοῦ Τραχώματος, οὕτω πως ὀργανούμενον, θά ἐξυπηρετῇ μεγάλως τὸν ἀντιτραχωματικὸν ἀγῶνα διὰ καταλλήλου χρησιμοποίησεως τῶν οἰκείων ὑπηρεσιῶν πρὸς ἐκπόνησιν καὶ ἐκτέλεσιν ἐνός γενικοῦ δι' ὅλοκληρον τὴν νῆσον προγράμματος καταπολεμήσεως τοῦ τραχώματος. Μολονότι σήμερον ἔχει ἀρχίσει ἡ εἰσαγωγή νεωτέρων θεραπευτικῶν μεθόδων διὰ τὸ τράχωμα δέν πρέπει νά παραλείψωμεν νά συστήσωμεν τὴν φαρμογὴν ἀπλοποιουμένου τρόπου θεραπείας ἡ ὁποία μπορεῖ νά διεξάγεται εἰς ἀντιτραχωματικά ἰατρεῖα ὑπὸ μὴ ἰατρῶν. Διὰ τοὺς σταθμοὺς τούτους συνιστᾶται ὁ καθορισμὸς μιᾶς τυποποιημένης θεραπείας διὰ χρησιμοποίησεως σουλφamidῶν τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ὁποίας θά ἦσαν εἰς θέσιν νά κάμνουν οἱ ὑπηρετοῦντες εἰς αὐτούς(α). Τὸ ἀσχολούμενον μετὰ τὸ τράχωμα προσωπικόν θά πρέπει κατὰ διαστήματα νά παρακολουθῇ σειρᾶς μαθημάτων ἐπὶ τῶν νεωτέρων μεθόδων εἴτε εἰς Ἀθήνας εἴτε ἐν Κρήτῃ διὰ νὰ κατατοπιζοῦνται πλήρως οἱ ἀσχολούμενοι μετὰ τὴν δημοσίαν ὑπάλληλοι οὗτοι καὶ ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς μελέτης τῆς ἐπιδημιολογίας τῆς νήσου.

Ὅμοίως πρέπει νά δίδεται καθοδήγησις ὑπὸ τοῦ Κέντρου εἰς τὰς ἀσχολούμενας μετὰ τὰ ἀφροδίσια νοσήματα ὑπηρεσίας τῆς νήσου. Καί ἐδῶ πρέπει νά ὀργανωθοῦν διὰ τοὺς ἰατροὺς φροντιστήρια μετεκαπιδεύσεως. Πρὸς καθορισμὸν τῆς ἐκτάσεως τῶν ἀφροδισίων νόσων πρέπει νά διεξάγῃνται ἔρευναί κατὰ καιροῦς. Θά παρήχοντο πολύτιμοι πληροφορίες ἐάν ἐφηρμοζέτο ἡ ἐξέτασις κατὰ WASSERMAN καὶ κλινικὴ τοιαύτη δι' ὅλους τοὺς νέους οἱ ὁποῖοι προέρχονται ἐκ Κρήτης καὶ κατατάσσονται εἰς τὸν στρατόν, αἱ ὁποῖαι θά ἐχρησίμων πρὸς καθορισμὸν τῆς συχνότητος τῶν ἀφροδισίων νόσων διὰ τὴν ἡλικίαν αὐτὴν καὶ θά ἐδείκνυον ἐπίσης τὴν γεωγραφικὴν των κατανομήν. Ἐπὶ πλέον πρέπει νά γίγεται ἐξέτασις κλινικὴ καὶ κατὰ WASSERMAN τῶν ἐγκύων γυναικῶν αἱ ὁποῖαι καταφεύγουν εἴτε εἰς ἰδιωτικὰς μαιευτικὰς κλινικὰς εἴτε εἰς τὰ μαιευτικὰ τμήματα τῶν νοσοκομείων διὰ νὰ ληφθοῦν πληροφορίες διὰ τὰς θήλειαις πρὸς συμπλήρωσιν τῶν διὰ τοὺς ἄρρενας (Κεῖται πρόκειται περὶ περιωρισμένου καὶ μὴ ἀπολύτως ἀντιπροσωπευτικοῦ δείγματος). Ἐν τῇ πραγματικότητι πρέπει νά ἐπεκταθῇ ἐν Κρήτῃ ἡ χρησιμοποίησις τῶν διαγνωστικῶν ὀρολογικῶς καὶ μικροβιολογικῶς ἐξετάσεων. Ἐπιπλέον αἱ ἀφροδίσιοι νόσοι πρέπει νά εἶναι νόσοι δηλοῦμεναι ὑποχρεωτικῶς. Ὁ ἐκτελὼν τὴν ἔρευναν

(α) AMERICAN JOURNAL OF OPHTHALMOLOGY. Τομ. 27 Ἀρ. 10 Ὀκτώβριος 1944. Ἄρθρον τοῦ Τμήματος Ὑγείας, τοῦ Γραφείου Ἰνδικῶν Ὑποθέσεων τοῦ Ὑπ. Ἐσωτερικῶν. Κατὰ τοὺς συγγραφεῖς: FOSTER, W.G. καὶ MCGIBONY, πλέον τῶν 90% τῶν πασχόντων ἐθεραπεύθησαν διὰ ἐφαρμογῆς μιᾶς σειρᾶς θεραπείας, ἐφ' ὅσον ἐχορηγῆτο ἡ ἐπαρκὴς ποσότης σουλφανιλαμίδης.

άντελήφθη ότι πάρα πολλές θέσεις έκρατούντο εἰς τό νοσοκομεῖον διά τούς πάσχοντας ἐξ ἀφροδισίων νόσων καί προτείνει ὅπως ἀριθμός τις κενῶν κλινῶν διατεθῆ δι' ἄλλους ἀσθενεῖς τῶν νοσοκομείων. Ἐπίσης τό ζήτημα τῆς ἐπισήμως ἀνεγνωρισμένης πορνείας πρέπει νά ἐξετασθῆ ἀπό εὐρείας κοινωνιολογικῆς πλευρᾶς, περιλαμβανομένων καί τῶν διαφόρων ζητημάτων δημοσίας ὑγείας τά ὁποῖα περιλαμβάνει. Ἐν τούτοις ὅσον ἀφορᾷ ταύτην ἡ γενική ἐντύπωσις εἶναι ὅτι ἡ ἐπισήμως ἀνεγνωρισμένη πορνεία ἐν Κρήτῃ, ἥτις εὐρίσκεται ὑπό τόν ἔλεγχον τῶν ὑπηρεσιῶν δημοσίας ὑγείας, δέν εἶναι σοβαρά πηγή μόλυνσεως.

6. Ἀπόψεις ἀφοῦσαι τᾶς Ὑπηρεσίας Ἐπισκεπτριῶν Ἀδελφῶν, Μητρό-
τητος καί Παιδικῆς Ὑγιεινῆς. (α)

Δυνάμεθα νά εἴπωμεν ὅτι αἱ ὑπηρεσίαι Ἐπισκεπτριῶν Ἀδελφῶν εἶναι σχεδόν ἀνύπαρκτοι ἐξαιρέσει τῆς ἐργασίας τήν ὁποῖαν παρέχει μία ἀδελφή εἰς τό ὑγειονομικόν κέντρον τοῦ Νομοῦ τῶν Χανίων καί τῆς ἐκτάκτου προσλήψεως νοσοκόμου ὑπό ἐθελοντικῶν ὀργανώσεων. Μολονότι μερικά νεάνιδες ἐκ Κρήτης ἐξεπαιδεύθησαν ὡς ἐπισκέπτρια ἀδελφαί ἐν Ἀθήναις, αἱ ἐπιστρέψασαι εἰς Κρήτην, ἐκτός ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, ἀσχολοῦνται εἰς ἄλλας ἐργασίας. Δυνάμεθα ἐπίσης νά εἴπωμεν ὅτι νοσοκομειακαί σχολαί διά τήν ἐκπαίδευσιν νοσοκόμων εἶναι σχεδόν ἀνύπαρκτοι, ἐξαιρέσει ὀλίγων μαθημάτων διαρκείας μερικῶν μόνον μηνῶν. Πράγματι, τό ἐπάγγελμα νοσοκόμου ἐν Κρήτῃ εὐρίσκεται ἀκόμη εἰς πρωτόγονα στάδια ἀναπτύξεως. Ἐξ ἄλλου, αἱ ὑπηρεσίαι ὑγιεινῆς μητρότητος καί παιδιοῦ αἱ ὁποῖαι περιορίζονται κυρίως εἰς τοῦς μεγαλυτέρους Δήμους, ἐκτελοῦνται σχεδόν ἀποκλειστικῶς ὑπό τοῦ ΠΙΚΠΑ. Ὁ Νομιάτρος, ὁ ὁποῖος δύναται νά ἀποτελῆ μέλος τοῦ Συμβουλίου τοῦ ΠΙΚΠΑ, χρησιμεύει κάπως ὡς σύνδεσμος μεταξύ τῆς σημαντικῆς ταύτης ὑπηρεσίας δημοσίας ὑγείας καί τοῦ ὑγειονομικοῦ κέντρον τοῦ Νομοῦ. Ἐάν ἐξετάσωμεν κατά πόσον ἡ ἐφαρμογή τοῦ προγράμματος καλύπτει τό σύνολον τῶν ἀναγκῶν τῶν Νομῶν, θά πιστοποιήσωμεν ὅτι ἡ ἀντιμετώπισις τῶν ἀναγκῶν τῆς νήσου ἀπό ἀπόψεως ὑγιεινῆς μητρότητος καί παιδιοῦ εἶναι τελείως ἀνεπαρκῆς. Πράγματι εἰς τᾶς ἀγροτικάς κοινότητας αἱ ὑπηρεσίαι αὗται εἶναι τελείως ἀνύπαρκτοι.

Παραθέτομεν κατωτέρω δοκιμαστικάς προτάσεις διά τήν ἐνίσχυσιν τῶν ὑπηρεσιῶν Ἐπισκεπτριῶν Ἀδελφῶν ὡς καί τῆς Προστασίας Μητρότητος καί παιδιοῦ:

(α) Γενική Βιβλιογραφία: (1) Βρεφοκομεῖα. Ἐκδόσις τοῦ CHILDREN'S BUREAU Η.Π. ἀριθ. 8, 1945. (2) YOUR CHILD FROM ONE TO SIX (Τό παιδί σας ἀπό ἡλικίας ἑνός ἕως ἕξ ἐτῶν). Ἐκδόσις ὑπ ἀριθ. 30 ἀναθεωρημένη (1945) τοῦ CHILDREN'S BUREAU τῶν Η.Π., FEDERAL SECURITY AGENCY, SOCIAL SECURITY ADMINISTRATION. (3) DAVIS AND CARMAN DELEE'S OBSTETRICS FOR NURSES, (Μαιευτική Διά Νοσοκόμους). THE BOOK SERVICE OF AMERICAN PUBLIC HEALTH ASSOCIATION, NEW YORK 19. (4) MANUAL FOR PUBLIC HEALTH NURSING (Ἐγχειρίδιον περί Ἐπισκεπτριῶν Ἀδελφῶν) Ἐθνική Ὁργάνωσις Ἐπισκεπτριῶν Ἀδελφῶν

- (α) Νά δημιουργηθῇ Τμήμα 'Επισκεπτριῶν 'Αδελφῶν καί 'Υγιεινῆς Μητρότητας καί Παιδιοῦ, ὡς Τμήμα τῆς Διευθύνσεως 'Υγιεινῆς, μέ ὑπεύθυνον μίαν 'Επισκέπτριαν μαιάν - νοσοκόμον κατέχουσαν τά προσόντα, καί μέ πρόβλεψιν μιᾶς συναφούς Συμβουλευτικῆς 'Επιτροπῆς:
- (β) Νά ἀναπτυγοῦν περαιτέρω αἱ ὑπηρεσίαι τῶν ἐπισκεπτριῶν ἀδελφῶν, τῶν ὑγειονομικῶν κέντρων τῶν νομῶν καί
- (γ) Νά ληφθῇ μέριμνα ἐν Κρήτῃ διὰ τήν ἐκπαίδευσιν νοσοκόμων καί μαιῶν - νοσοκόμων.

Ἡ Ὑπηρεσία ἐπισκεπτριῶν ἀδελφῶν εἶναι διεσπαρμένη εἰς εὐρείαν κλίμακα μεταξύ τῶν διαφόρων κλάδων οἱ ὅποιοι συνολικῶς ἀποτελοῦν ἐν καλῶς ὀλοκληρωμένων πρόγραμμα δημοσίας ὑγείας. Ὡς τοιαύτη, ἡ ἐν λόγῳ ὑπηρεσία εἶναι στενά συνδεδεμένη π.χ. μέ τό πρόγραμμα σχολικῆς ὑγιεινῆς, τόν ἀντιφυματικόν ἀγῶνα, τό πρόγραμμα καταπολεμήσεως τῶν λοιμωδῶν νόσων καί οὕτω καθεξῆς. Αἱ νοσοκόμοι εἶναι ἐξ ἄλλου συνεργάται τῶν ἰατρῶν εἰς τά νοσοκομεῖα, εἰς τά ἰατρεῖα καί εἰς τήν κατ'οἶκον νοσηλείαν τῶν ἀσθενῶν. Εἰς τό πεδῖον τῆς ὑγιεινῆς μητρότητας καί παιδιοῦ, ἐξ ἄλλου, ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπισκεπτρίας ἀδελφῆς εἶναι ἐξαιρετικῶς ὀφθαλμοφανής. Αφ' ἐνός μέν ἡ ἐργασία τῆς κατ'οἶκον μέ τās μητέρας καί ἀφ' ἑτέρου αἱ ὑπηρεσίαι τās ὁποίας προσφέρει εἰς τά ἰατρικά καί νοσοκομειακά μέσα τῶν κοινοτήτων, ὡς καί εἰς τά ἐκπαιδευτικά ἰδρύματα καί τά ἰδρύματα προνοίας, ὡς συντονιστής, ὡς διδάσκαλος τοῦ μαθήματος ὑγιεινῆς καί ὡς εἰδικευμένη τεχνικός, καθιστοῦν τό ἔργον τῆς ἀνεκτίμητον. Οὕτω, κατὰ τήν παροχήν τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς διὰ τήν προστασίαν μητρότητας καί παιδιοῦ, ὅπως ἐπίσης καί κατὰ τήν ἐκπλήρωσιν τῶν πολλῶν καί ποικίλων ρόλων τῆς καθ' ὅλην τήν ἔκτασιν τοῦ προγράμματος δημοσίας ὑγείας, ἡ ἀδελφή συγκεντρώνει πολλά προσόντα διὰ τήν ἐξασφάλισιν τῆς συνεργασίας τῶν γυναικῶν τῆς κοινότητος εἰς τά ζητήματα τῆς δημοσίας ὑγείας. Συνεπῶς, κατὰ τήν σύστασιν τοῦ Τμήματος τούτου πρέπει νά ληφθῇ σοβαρῶς ὑπ' ὄψει ἡ χρησιμοποίησις τῶν γυναικῶν τούτων, καθῶς ἐπίσης καί ὑπό ὄλων τῶν ἐργασιῶν αἱ ὁποῖαι προβλέπουν εἰς τήν σύνθεσιν τῆς ὑπηρεσίας ἀδελφῶν. Ἐπειδή ὑπάρχει ἐξαιρετική ἀνάγκη εἰς τās ἀγροτικές κοινότητας τῆς Κρήτης διὰ τήν προστασία τῆς μητρότητας καί τήν ὑγιεινήν τοῦ παιδιοῦ προτείνεται ὅπως ἡ Διευθύνουσα τό Τμήμα νά μήν εἶναι ἀπλῶς ἐπισκέπτρια ἀδελφή, ἀλλά ἐπίσης καί διπλωματοῦχος μαιά. Εἶναι ἰδιατέρως σημαντικόν ποῖος θά εἶναι ἐπί κεφαλῆς τῶν ἐπισκεπτριῶν ἀδελφῶν καί τῶν μαιῶν διὰ τήν καλήν ὀργάνωσιν καί ἐπίβλεψιν τῶν περιφερειακῶν τούτων ὑπηρεσιῶν. Ἐξ ἄλλου, ἐφ' ὅσον αἱ νοσηλευτικαί ὑπηρεσίαι καί ἡ ἡμαιευτική εἶναι οὐσιώδους δραστηριότητος ὀργανώσεων ὅπως τό ΠΙΚΠΑ ὁ Ἐρυθρός Σταυρός καί ἡ Ἀντιφθισική Ἑταιρεία, ἡ ὑπαρξίς μιᾶς ἀδελφῆς-μαιᾶς ὡς Διευθυνούσης, θά ἐξασφάλιζε μίαν στενωτέραν ἐπαφήν τῶν ὀργανώσεων τούτων μέ τά ὑγειονομικά κέντρα, ἥτοι θά ἠδύνατο νά φέρῃ εἰς ἐπικοινωνίαν μή ἐπισήμους ὑπηρεσίας μέ τό ἐπίσημον ὄργανον ὥστε νά θεωροῦνται αὐταί ὡς μέλη τῆς ομάδος ἡ ὁποία θά φροντίζη διὰ τήν δημοσίαν ὑγείαν τῆς κοινότητος. Πράγματι, διὰ νά προωθηθῇ μιά τοιαύτη σχέσις συνεργασίας, εἰς τήν Συμβουλευτικῆ Ἐπιτροπή διὰ τās ἀδελφῆς-μαιᾶς πρέπει νά ἐκπροσωποῦνται τό ΠΙΚΠΑ, ὁ Ἐρυθρός Σταυρός,

ἡ Ἀντιφθισικὴ Ἐταιρεία καὶ ἄλλαι παρόμοιοι ὀργανώσεις λειτουργοῦσαι ἐν Κρήτῃ. Πρέπει ἐπίσης νὰ ἐκπροσωπεῖται εἰς αὐτὴν τὸ νοσηλευτικὸν προσωπικὸν τῶν νοσοκομείων, αἱ διπλωματοῦχοι μαῖαι, αἱ ὁποῖαι ἐξασκοῦν τὸ ἐπαγγεῖλμά των ἰδιωτικῶς ἐν Κρήτῃ, οἱ ἰδιῶται μαιευτῆρες καὶ παιδίατροι, καθὼς ἐπίσης καὶ αἱ γυναῖκες αἱ ἀσχολούμεναι μὲ ἔργα κοινωνικῆς προνοίας ἐν γένει. Εἰς κάθε νομὸν θὰ ἦτο καλὸν νὰ ὑπάρχῃ μίᾳ ἐπιτροπῇ χρησιμεύουσα ὡς σύνδεσμος μὲ τὸν Διευθυντὴν τοῦ τοπικοῦ Ὑγειονομικοῦ Κέντρου καὶ τὰς ἐπισκέπτριάς ἀδελφάς, αἱ ὁποῖαι ἐργάζονται εἰς αὐτό (μὲ τὴν προοπτικὴν ὅτι ἐν καιρῷ αἱ ἐπισκέπτρια ἀδελφαὶ θὰ συνεργάζωνται μὲ ὅλας τὰς τοπικὰς ὑγειονομικὰς ὀργανώσεις). Θὰ ἔπρεπε ὁμοίως νὰ ὑπάρχουν ἀνάλογοι ἐπιτροπαὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας καὶ τὰς κοινότητας. Ὅλαι αἱ ἐπιτροπαὶ αὗται θὰ ἀποτελοῦν τὸ δίκτυον μιᾶς συμβουλευτικῆς ὑπηρεσίας ἣ ὁποία θὰ συνεργάζεται μὲ τὰς νοσοκόμους-μαῖας αἱ ὁποῖαι προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας των μεταξύ τῶν διάφορων ἀστικῶν τάξεων. Οὕτω, διὰ τῆς συντονιστικῆς ἐπιρροῆς τῶν νοσοκόμων-μαῖων, αἱ ἡμικρατικά ἢ ἐθελοντικά ὑγειονομικὰ ὑπηρεσία θὰ ἐνσωματωθοῦν εἰς τὰ ὑγειονομικὰ Κέντρα, ὡς κλάδοι τούτων, χωρὶς νὰ χάνουν ποσῶς τὴν διοικητικὴν των ὀντότητα, ἣ ὁποία μᾶλλον θὰ ἐνδυναμοῦται. Π.χ. τὸ ΠΙΚΠΑ εἰς ὅσας Κοινότητες λειτουργεῖ, θὰ ἐκτελῇ τὴν ὑπηρεσίαν μητρότητας καὶ παιδικῆς ὑγιεινῆς ὡς ἐν τμήμα ἐξαρτώμενον ἐκ τοῦ ὑγειονομικοῦ Κέντρου, ὁμοίως ἡ Ἀντιφθισικὴ Ἐταιρεία θὰ ὀργανώσῃ ἀντιφυματικά ἰατρεῖα καὶ περιφερειακὰς ὑπηρεσίας, ἀκριβῶς ὡσάν αἱ ὑπηρεσίαι αὗται νὰ εἶχον ὀργανωθῆ ὑπὸ τοῦ ὑγειονομικοῦ Κέντρου καὶ λειτουργοῦν ὑπὸ τὴν Διοίκησιν του, ἀλλὰ θὰ εἶναι ἀνεξάρτητα. Ὁ ἐπιδιωκόμενος σκοπὸς εἶναι μίᾳ στενῇ διοικητικῇ συνεργασίᾳ ἐν ἀναθέσει πρὸς τὸν ἀνταγωνισμὸν ὃ ὁποῖος παρατηρεῖται ὅταν λειτουργοῦν διπλαῖ ὑπηρεσίαι, ὡς ἐκ τῆς παρεμβολῆς περισσοτέρας τῆς μιᾶς ὑπηρεσιῶν εἰς τὸ αὐτὸ ἔργον.

Ἡ Διευθύνουσα τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην, συνεργαζομένη μετὰ τῶν νομιάτρων τῶν ὑγειονομικῶν Κέντρων, θὰ προσπαθῆσῃ νὰ ἐγκαθιδρύσῃ ἢ νὰ προωθῆσῃ τὰς νοσηλευτικὰς ὑπηρεσίας τοῦ ὑγειονομικοῦ Κέντρου καὶ νὰ βοηθῆσῃ τοὺς νομιάτρος εἰς τὴν τεχνικὴν ἐπίβλεψιν τῶν ἀδελφῶν. Πρέπει ἐν τούτοις νὰ δοθῇ ἰδιαιτέρα προσοχὴ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν συνεργασίας μεταξύ τῶν εἰς τὰς ἐπαρχίας καὶ κοινότητας ἐργαζομένων ἰατρῶν καὶ ἀδελφῶν καὶ τῶν σταθμῶν νοσοκόμων μαῖων (περὶ τῶν ὁποίων ἔχει γίνῃ λόγος ἀνωτέρω εἰς τὴν παροῦσαν ἔκθεσιν). Πράγματι, ἡ Διευθύνουσα ὀφείλει ἀρχικῶς νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν τῆς σχεδὸν ἀποκλειστικῶς εἰς αὐτὸν τὸν τομέα ἐργασίας.

Ἡ Διευθύνουσα τὴν Ὑπηρεσίαν ταύτην πρέπει νὰ προωθῆσῃ τὴν ἔδρυσιν σχολῆς ἐκπαιδεύσεως ἀδελφῶν ἐν Κρήτῃ. Διὰ νὰ δημιουργηθοῦν τὰ κατάλληλα μέσα νοσηλευτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν Κρήτῃ, πρέπει νὰ συνεργάζεται μετὰ τοῦ Τμήματος Ἀδελφῶν τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς καὶ διὰ τοῦ Ὑπουργείου μὲ τοὺς εἰδικούς ἐπὶ τῆς νοσηλευτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἀθήναις. Πράγματι, θὰ ἦτο ἴσως σκόπιμον εἰάν εἰς πεπειραμένος ἐκπαιδευτῆς ἐξ Ἀθηνῶν ἢ ἀπὸ ἄλλου ἐμελέτα εἰδικῶς τὸ πρόβλημα τοῦτο τῆς Κρήτης ὡς βάσιν διὰ τὴν ἀνάπτυξιν ἐνός καλῶς μελετημένου σχεδίου, ἐνός προγράμματος εἰδικῶς προσαρμοζομένου διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ἀναγκῶν τῆς Κρήτης. Ἐάν τοῦτο εἶναι ἐφαρμό-

σεμινάρια, προτεινόμενα ὅπως τὰ Νοσοκομεῖα, τὰ ἰατροεῖα, τὰ σανατόρια, τὰ ὑγειονομικά Κέντρα, τὰ προγράμματα σχολικῆς ὑγιεινῆς καὶ ἄλλοι παρόμοιοι ὑπηρεσίαι ἐσωματωθῶν ἐντὸς τοῦ σχεδίου μιᾶς Σχολῆς Ἀδελφῶν. Σκοπὸς τοῦ παρόντος εἶναι ἡ πλήρης χρησιμοποίησις τῶν μέσων διδασκαλίας ἐν Κρήτῃ, οὕτως ὥστε τὰ μέσα ταῦτα νὰ χρησιμεύσουν πρὸς ἐνημέρωσιν τῶν μαθητριῶν μὲ τὰ προβλήματα τῆς νήσου καὶ τὸν ρόλον τῆς ἀδελφῆς εἰς τὴν ἐπίλυσιν τῶν καὶ νὰ παράσχουν εἰς τὰς ἀδελφὰς ποικιλίαν περιπτώσεων μὲ τὴν κατάλληλον ἐκπαιδευτικὴν ἐπίβλεψιν, ἡ ὁποία ἀπαιτεῖται διὰ τὴν κατάρτισιν τῶν εἰς τὰ καθήκοντά των ὡς ἀδελφῶν ἢ ὡς ἀδελφῶν-μαιῶν ἐν Κρήτῃ. Ἐνῶ διαπιστοῦται ὅτι ἡ σχολὴ αὕτη Ἀδελφῶν θὰ ὀφείλει νὰ ἀντιμετωπίζῃ τὰς διαφορὰς νοσηλευτικὰς ἀνάγκας, πρέπει νὰ δοθῇ ἰδιαίτερα προσοχὴ ὥστε νὰ ἐκπληροῦν τὸν σκοπὸν τῆς διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς δημοσίας ὑγείας ἐκπαιδευοῦσα ἰδίως, καταλλήλους διὰ τὰς κοινότητας ἀδελφῶν-μαιῶν (α). Μία τοιαύτη Σχολὴ Ἀδελφῶν, ἔχουσα μεγάλην ἐπαφὴν μὲ τὰ διάφορα νοσοκομεῖα (περιλαμβανομένων τῶν σανατορίων φυματώσεως καὶ τῶν ψυχιατρειῶν) μὲ τὰ ἀντιτραχωματικά ἰατροεῖα τὰς ὑπηρεσίας Προστασίας Μητρότητος καὶ Παιδιοῦ τοῦ ΠΙΚΠΑ, τὰς μαιευτικὰς ὑπηρεσίας, ὅπως τὸ Μαιευτικὸν Τμῆμα τοῦ Νοσοκομείου Ρεθύμνου, καὶ οὕτω καθεξῆς, θὰ παρέχῃ ἀξιώπαινον ἐκπαίδευσιν εἰς τὰς ἀδελφὰς καὶ θὰ διεγείρῃ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν διοικούντων διὰ νὰ ἀναβιβάσουν τὸ ἐπίπεδον τῆς νοσοκομειακῆς περιθάλψεως, τῆς μαιευτικῆς ἀντιλήψεως καὶ τῆς δημοσίας ὑγείας. Ἐξ ἄλλου, μία ἀδελφὴ ἐκπαιδευομένη εἰς μίαν τοιαύτην σχολὴν θὰ εὕρισκεν εὐχερέστερον ἐργασίαν εἰς τὴν Κρήτην παρά εἰς αἰσποδαί των εἶχον γίνεαι ἐξ ὀλοκλήρου ἢ ἐν μέρει εἰς Ἀθήνας ἢ ἄλλαχοῦ. (β).

(α) Βλέπε Κεφάλαια III καὶ IV "SISTER M. THEOPHANE, HISTORY OF NURSE MIDWIFERY IN THE UNITED STATES" ὑπὸ SHOEMAKER. Ἐκδόσις THE CATHOLIC UNIVERSITY PRESS, WASHINGTON, D.C.

(β) Προηγουμένως ἐπεσύραμεν τὴν προσοχὴν εἰς τὸ ἐνδιαφέρον ποῦ ἐπέδειξε ἡ ΔΟΣ ὑποστηρίζουσα τὴν δημιουργίαν μιᾶς σχολῆς ἀδελφῶν μονοετοῦς φοιτήσεως εἰς τὸ Ἡράκλειον. Συνεπῶς, θὰ ἦτο καλὸν νὰ γίνῃ μία συνεργασία τοῦ Υπουργείου Ὑγιεινῆς μὲ τὴν ΔΟΣ διὰ νὰ ἐκπληρωθῶν τὰ ὑπὸ τῆς παρούσης προβλεπόμενα σχέδια πρὸς ἐκπαίδευσιν ἀδελφῶν καὶ ἀδελφῶν-μαιῶν ἐν Κρήτῃ. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς κοινῆς ταύτης προσπάθειας δυνατὸν νὰ ἔχῃ ἀμοιβαῖα πλεονεκτήματα διὰ μιᾶς ἐπιωφελοῦς συνεργασίας.

7. Απόψεις επί της υγιεινής του στόματος. (α)

Ἡ κατάσταση τῆς υγιεινῆς τοῦ στόματος ἐν Κρήτῃ δὲν ἔχει καθορισθῆ ἑπαρκῶς. Ἐν τούτοις ἀναγνωρίζεται ὅτι ἡ κακὴ κατάσταση τῶν ὀδόντων τῶν παιδίων ὅσον καὶ τῶν ἐνηλίκων ἀποτελεῖ μέγιστον πρόβλημα δημοσίας υγείας. Ὑπάρχουν βεβαίως ἰδιῶται ὀδοντίατροι εἰς τὰ ἀστικά κέντρα, ἀλλὰ εἶναι ἐξαιρέσεις νὰ διαμένῃ ὀδοντίατρος εἰς ἀγροτικὴν κοινότητα ἐν Κρήτῃ. Ὑπάρχουν ὀδοντιατρικοὶ Σύλλογοι εἰς τοὺς νομούς, ἐν εἴδει σωματείων, τῶν ὁποίων εἶναι μέλη οἱ διπλωματοῦχοι ὀδοντίατροι. Ὁ ἄξιος, ἀλλὰ οὐσιαστικῶς ἀδρανῶν ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τῶν Συλλόγων τούτων, εἶναι ἡ προώθησις τῆς δημοσίας υγείας ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς υγιεινῆς τοῦ στόματος. Στενὰ σχέσεις συνεργασίας μεταξὺ τῶν ὀδοντιατρικῶν συλλόγων ἢ τῶν ἰδιωτῶν ὀδοντιατρῶν καὶ τῶν υγειονομικῶν κέντρων δὲν υφίστανται ἀκόμη κατὰ τρόπον ἱκανοποιητικόν, διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς υγιεινῆς τοῦ στόματος, ὡς θέματος κοινῶν ἐνδιαφέροντος. Ἡ διαφώτισις τοῦ κοινῶν ὡς πρὸς τὸν τομέα τοῦτον τῆς υγιεινῆς εὐρίσκεται εἰς χαμηλὸν ἐπίπεδον καὶ οὐδέποτε προφανῶς κατεβλήθη προσπάθεια ἐφαρμογῆς σχετικῶν διαφωτιστικῶν προγράμματος. Ὀδοντιατρεῖα, ὡς ὑπηρεσίαι δημοσίας υγείας ἰδρύθησαν προσωρινῶς μόνον. Ἐνεκα ἐλλείψεως πιστώσεων διὰ τὸν διορισμὸν ὀδοντιατροῦ εἰς τὸ ἄρτιον ὀδοντιατρεῖον εἰς τὸ κτίριον τοῦ υγειονομικοῦ Κέντρου Χανίων, ἐφοδιασμένον μὲ σύγχρονον ὀδοντιατρικὴν ἔδραν καὶ ἐργαλεῖα, παραμένει κλειστὸν. Ἐξαιρέτοι ὀδοντιατρικαὶ ὑπηρεσίαι ἔχουν συσταθῆ εἰς τὰ νέα κτίρια τῶν υγειονομικῶν σταθμῶν τῆς Ἑλληνικῆς Πολεμικῆς Περιθάλψεως, εἰς Ἱεράπετραν καὶ Καστέλλι, ὥστε τὰ φαινόμενα ὑπόσχονται τὴν ἀνάπτυξιν συγχρονισμένων ὑπηρεσιῶν υγιεινῆς τοῦ στόματος εἰς τοὺς σταθμοὺς τούτους. Ἐχοντες τὴν παρούσαν κατάστασιν κατὰ νοῦν καὶ μὲ σκοπὸν νὰ προκαλέσωμεν τὸ ἐνδιαφέρον τῶν υγειονομικῶν κέντρων καὶ ὀδοντιατρικῶν Συλλόγων νὰ συνεργασθοῦν διὰ τὴν λύσιν κοινῶν προβλημάτων προτείνομεν τὰ ἑξῆς πρὸς μελέτην:

Νὰ ὀργανωθῆ εἰς Ἡράκλειον, Χανιά καὶ Ρέθυμνον Ἐπιτροπὴ Ὑγιεινῆς τοῦ Στόματος ἐξαρτωμένη ἀπὸ τὰ υγειονομικὰ κέντρα καὶ τοὺς ὀδοντιατρικοὺς Συλλόγους τῶν νομῶν εἰς τοὺς ὁποίους νὰ ἐκπροσωποῦνται καὶ αἱ σχολιατρικαὶ ὑπηρεσίαι καὶ τὸ κοινόν, πρὸς μελέτην τῶν διοικητικῶν προβλημάτων τῶν νομῶν τούτων, κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν ἀστίων προγραμμάτων υγιεινῆς τοῦ στόματος.

Ἐλπίζομεν ὅτι τὰ ὀδοντιατρεῖα τὰ ὁποῖα μελετᾶται νὰ ἰδουθοῦν εἰς Ἱεράπετραν καὶ Καστέλλι θὰ χρησιμεύουν ὡς κέντρα διὰ τὴν ἀνάπτυξιν παρομοίων προγραμμάτων διὰ τὸν νομὸν Λασηθίου καὶ τὸ δυτικὸν τμήμα τοῦ νομοῦ Χανίων. Εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν προτεινομένων Ἐπιτροπῶν θὰ περιλαμβάνεται ὁ νομὸς Ἡρακλείου, τὸ δυτικὸν τμήμα τοῦ νομοῦ Χανίων καὶ ὁ νομὸς Ρεθύμνου. Πλὴν τῶν νομιάρχων καὶ ἀντιπροσώπου τῶν ὀδοντιατρικῶν Συλλόγων τοῦ νομοῦ οἱ ὁποῖοι θὰ εἶναι μέλη τῶν Ἐπιτροπῶν αὐτῶν, θὰ ἦτο δυνατόν νὰ εἶναι μέλη ὁ σχολίατρος ἢ ἐκπρόσωπος τοῦ τμήματος ἐκπαίδεψεως ἐκάστου νομοῦ (ὁ καθηγητὴς υγιεινῆς, ἐπὶ παραδείγματι, εἰς ὀδοντίατρος τῆς ὑπαίθρου, ἐὰν ὑπάρχει, καὶ σημαίνοντες ἄλλοι πολῖται ἐξ ἀγροτικῶν καὶ ἀστικῶν περιφερειῶν τοῦ νομοῦ. Αἱ ἐπιτροπαὶ αὗται θὰ ποέπη νὰ εἶναι ἐνήμεροι

(α) Γενικὴ Βιβλιογραφία: Ἐρευνα καὶ μελέτη τῶν ἀναγκῶν τῶν ὀδοντιατρικῶν ὑπηρεσιῶν ὑπὸ MARSHALL, T.R. γραμματέως τῆς Ὀδοντιατρικῆς Ἐπιτροπῆς Δημ. Υγείας. JOURNAL OF THE CANADIAN DENTAL ASSOCIATION Μάιος, 1945.

τῶν προόδων τῆς ὀδοντοιατρικῆς ἀπὸ ἀπόψεως δημοσίας υἰγείας, νά λαμβάνουν μέτρα πρὸς καθορισμὸν τῶν παρουσιαζομένων ὀδοντοιατρικῶν προβλημάτων καὶ μὲ τὴν συνεργασίαν ὄλων νά ἐπεξεργάζωνται καὶ νά ἐφαρμόζουν τὰ ἐπιβαλλόμενα μέτρα πρὸς λύσιν των. Εἰς τὸν Δῆμον Χανίων τὸ πρῶτον ἔργον θά εἶναι ἡ ἐκ νέου λειτουργία τοῦ ὀδοντορείου. Τοῦτο σημαίνει κυρίως τὴν ἐξασφάλισιν τῶν ὑπηρεσιῶν ἐνὸς ὀδοντιάτρου καὶ τῶν ἀπαιτουμένων ὀδοντοιατρικῶν ἐφοδίων. Ὡς ἰδιῶται ὀδοντίατροι εἰς Χανιά εἶναι δυνατόν νά κληθοῦν νά ὑπηρετήσουν ἐκ περιτροπῆς διὰ νά λειτουργήσῃ τὸ δημόσιον ὀδοντοιατρεῖον. Αἱ δὲ τοπικαὶ φιλανθρωπικαὶ ὀργανώσεις δύνανται ἐπίσης νά κληθοῦν διὰ νά προσβοῦν εἰς τὴν συλλογὴν ἐράνων διὰ τὴν ἀγοράμ τῶν ἀναγκαίων ὑλικῶν. Τὸ ἱατρεῖον θά ἐξυπηρετῇ κατὰ τεκμήριον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ πτωχὰ παιδιῶνα, τὰ ὁποῖα ὁποσδήποτε δέν θά εἶναι πελάται τῶν ἰδιωτῶν ὀδοντιατρῶν, ἡ δὲ δωρεάν θεραπεία των δέν θά ἐπηρεάσῃ σοβαρῶς τὰς εἰσπράξεις τῶν ὀδοντιατρῶν. Ἀναθέτως, ἡ διαφώτισις τῶν παιδιῶν αὐτῶν περὶ τῆς σημασίας τῆς υἰγεινῆς, τοῦ στόματος θά τελεῖται, ὅταν τὰ παιδιῶνα γίνουσι ἐφηβοὶ νά τὰ πείσῃ νά ἐπισκεπτόνται τὸν ἰδιωτὴν ὀδοντίατρον. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς, ἡ ὡς ἄνω προσφορά ἐργασίας ὑπὸ τῶν ὀδοντιατρῶν εἶναι πρὸς τὸ συμφέρον τῆς νομίμου ἐπαγγελματικῆς διαφημίσεως. Εἰς Ρέθυμνον καὶ Ἡράκλειον πρέπει νά λειτουργήσῃ παρόμοια ὀδοντοιατρεῖα. Ἐάν εἶναι ἀδύνατος ἡ ἐξεύρεσις τῶν ἀπαιτουμένων κεφαλαίων διὰ τὴν ἐγκατάστασιν των, ἴσως θά ἦδύνατο τὸ ζήτημα νά τακτοποιηθῇ κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὥστε οἱ ὀδοντίατροι οἱ ὁποῖοι διαδοχικῶς θά παρέχουν τὰς ὑπηρεσίας των νά δέχωνται τὴν τοιαύτην πελατεῖαν εἰς τὰ ἰδικὰ των ἱατρεῖα.

Τὸ ζήτημα τοῦ πῶς νά παρέχωνται ὀδοντιατρικαὶ ὑπηρεσίαι εἰς τὰς ἀγροτικὰς περιοχάς, ἀποτελεῖ δυσκολώτερον διοικητικὸν πρόβλημα. Δοκιμαστικῶς θά ἦδύνατο νά ἐξευρεθῇ χῶρος πρὸς στέγασιν τῶν ὀδοντιατρῶν εἰς τὰ ἐπαρχιακὰ ἱατρεῖα ἢ νά παραχωρηθῇ χῶρος εἰς τοὺς σταθμοὺς τῶν ἀδελφῶν-μαιῶν (περὶ τῶν ὁποίων ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω) διὰ τὰς ἐπισκέψεις ὀδοντιάτρου μὲ μεταφερόμενον ἐξοπλισμὸν. Ἡ πληρωμὴ τοῦ προσωπικοῦ τῶν δοκιμαστικῶν τούτων ἔργων πρέπει εἰς τὴν περιπτώσιν αὐτὴν νά περιλαμβάνῃ καὶ τὰ ὀδοιοπορικὰ τοῦ ὀδοντιάτρου. Συνεργασία τῶν ὀδοντιατρῶν μετὰ τοῦ προσωπικοῦ τῶν δοκιμαστικῶν τούτων ἱατρῶν δύναται νά διευκολύνῃ τὴν πρόοδον τῶν ὀδοντοιατρικῶν ὑπηρεσιῶν εἰς τὰς ἀγροτικὰς περιοχάς. Θά πρέπει εἰ ἐπισκέψεις τοῦ ὀδοντιάτρου νά γίνωνται βάσει καθωρισμένου προγράμματος καὶ νά βοηθῆται οὕτως ἐθελοντικῶς ὑπὸ τοπικοῦ προσωπικοῦ. Αἱ τοιαῦται ἢ παρόμοια δοκιμαί ἐπιλύσεως τοῦ διοικητικοῦ τούτου προβλήματος ὀδοντοιατρικῶν ὑπηρεσιῶν εἰς τὰς ἀγροτικὰς περιοχάς δέν φαίνονται ικανοποιητικαὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς βραδύτητος ἀναπτύξεως των, ἀλλὰ θά γίνῃ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον μία ἀρχή. Ἡ ταχύτης μὲ τὴν ὁποῖαν δύναται νά ἐπεκταθῇ εὐρύτερον θά ἐξαρτηθῇ ἀπὸ τὴν κτηθησομένην πείραν ἡ ὁποῖα θά μᾶς καθόδηγῇ διὰ τὸ μέλλον. Ἐν ἀρχῇ τῶν δοκιμῶν τούτων θεωρεῖται σκόπιμον νά γίνεταί κατάλληλος διαφώτισις οὕτως ὥστε νά ἀντιληφθῇ ἀφ' ἐνός μὲν τὸ κοινὸν τὴν ἀνάγκην τῶν ἱατρικῶν ὑπηρεσιῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ νά εἰδῆθῃν τὰ ἀναγκαῖα χορήματα διὰ τὰς οὐσιώδεις ὑπηρεσίας δημοσίας υἰγείας. Δύναται νά λεχθῇ ἀπὸ τοῦδε μὲ βεβαιότητα, ὅτι καλὰ ὀδοντιατρικαὶ ὑπηρεσίαι, θά εἶναι μία δημοφιλεῖς ὑπηρεσία δημοσίας υἰγείας, τὸ δὲ ἀφυπνιζόμενον ἐνδιαφέρον τοῦ κοινοῦ θά προκαλέσῃ τὴν ὑποστήριξιν ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἄλλων

υπηρεσιῶν δημοσίας υγείας, ἐξ ἴσου ἢ πλέον σημαντικῶν τῶν ὁποίων ὅμως τὴν ἀξίαν δυσκολώτερον ἀντιλαμβάνεται τὸ κοινόν. Τοῦτο θά ἔχη ἐντελῶς ἰδιαιτέραν σημασίαν διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς τοῦ νομιάτρου ὡς πρωτεργάτου εἰς τὰ προβλήματα δημοσίας υγείας.

Διὰ τὴν ἐπίτευξιν ἐνιαίας καθοδηγήσεως δι' ὅλοκληρον τὴν νῆσον, θά ἦτο δυνατόν νά πεισθῇ τὸ Υπουργεῖον Υγιεινῆς, νά ἀποσπάσῃ ὀδοντίατρον - υγειονολόγον ἐν Κρήτῃ δι' ὠρισμένην χρονικὴν περίοδον ἕκαστον ἔτος, ὁ ὁποῖος θά ὑπηρετῇ ὡς Διευθυντῆς τῆς Υπηρεσίας Υγιεινῆς τοῦ Στόματος τῆς Διευθύνσεως Υγιεινῆς. Εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν, καλόν θά ἦτο νά συνεργάζηται οὗτος μὲ μίαν Συμβουλευτικὴν Ἐπιτροπὴν.

Β. Ἀπόψεις ἐπὶ τῆς Ἐξυγιάνσεως.

Ἡ βελτίωσις τῶν συνθηκῶν ἐξυγιάνσεως ἐν Κρήτῃ εἶναι μίᾳ μεγάλῃ δημοσίᾳ ἀνάγκῃ. Ἡ κακὴ κατάστασις τῆς υγιεινῆς τοῦ περιβάλλοντος ἀποδεικνύεται πλήρως ἀπὸ τὴν πληθῶραν τῶν ἀσθενειῶν αἱ ὁποῖαι προκαλοῦνται ἐκ τῆς ἀκαθαρσίας καὶ ἀπὸ φανερά σημεῖα ὅπως εἶναι τὰ σημεῖα τῶν μυιῶν καὶ αἱ ἀρδεῖς ὁσμάι λόγω ἐλαττωματικῆς διαθέσεως τῶν ἀνθρωπίνων καὶ οἰκιακῶν ἀπορριμάτων.

Εἰς τὰς ἀγροτικὰς περιοχὰς οἱ ἄνθρωποι δέν ζοῦν εἰς χωριστὰς ἀπομεμονωμένας οἰκίας ἀλλὰ εἰς κοινότηας. Αὐτὰ τὰ χωρία συνήθως εὐρίσκονται εἰς μέση ἀσυγκρίτου φυσικῆς καλλονῆς - Γραφικὰ ὄρεινά τοπεῖα μὲ μακρονή θέα τῶν καμπυλωδῶν ἀκτῶν τῆς γραφικῆς Μεσογείου. Εὐρίσκεται ὅμως εἰς μεγάλην ἀντίθεσιν μὲ τὸ τοπεῖον καὶ τὴν ἐργατικότητα τοῦ λαοῦ ἡ πτωχὴ ἐμφάνισις τῶν χωρίων. Ἡ χάρις τῶν καὶ ἡ γραφικότης τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν οἰκιῶν τοῦ χωρίου καταστρέφονται ἀπὸ τὰς στενάς βρωμεράς διαβάσεις αἱ ὁποῖαι χρησιμεύουν ὡς ὁδοί, τοὺς ἀνοικτοὺς ὑπονόμους, τὰς αὐλάς διὰ χοίρους, αἴγας, πουλερικά καὶ ἄλλα οἰκιακά ζῶα. Ἡ ἀδιαφορία τῶν ἀνθρώπων διὰ τὰς ἀθυγιεινάς συνθήκας ἀκριβῶς ἐξῶθεν τῶν κατοικιῶν τῶν αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται πλησιέστατα ἢ μίᾳ τῆς ἄλλης, ἢ ἡ ὑπὸ τῶν κατοίκων παρανόησις τῆς εὐθύνης διὰ τὸν ἐξωραϊσμόν τῆς κοινότητος, εἶναι ἀντίθετα μὲ τὰ καλῶς διατηρημένα ἐσωτερικὰ τῶν κατοικιῶν, εἰς τὰ ὁποῖα ἀντικατοπτρίζεται μίᾳ προσωπικὴ ὑπερηφάνεια διὰ τὴν τάξιν καὶ τὴν καθαριότητά των.

Συχνά ὑπάρχει συμφόρησις μέχρι σημείου πλησιάζοντος τὰ βιωτικὰς συνθήκας πολυανθρώπων κατοικιῶν. Ἀποχωρητήρια συνήθως δέν ὑπάρχουν ἀλλὰ ἡ κόπρος δέν χρησιμοποιεῖται συνήθως ὡς μέσον λιπάνσεως. Ὅπου ὑπάρχουν ἀποχωρητήρια δέν εἶναι καταλλήλως προφυλαγμένα ἐναντίον τῶν μυιῶν, τῶν ζῶων καὶ τῆς ἐπιφανειακῆς μόλυνσεως. Ὁ γράφων δέν συνήντησε κεντρικόν σύστημα ἀποχετεύσεως, εἰς οὐδὲν ἐκ τῶν χωρίων τὰ ὁποῖα ἐπεσκέφθη. Τὸ οἰκιακόν ὕδωρ τὸ ὁποῖον εἶναι σπανιώτατον εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς μεγάλης ξηρασίας, καὶ ἐπὶσφαλές ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν διὰ τοῦ ὕδατος μεταδιδόμενων ἀσθενειῶν, λαμβάνεται ἀπὸ στέρνας, πηγὰς καὶ πηγὰδια. Ἐπὶ μεγάλης ξηρασίας τὸ ὕδωρ δίδεται μὲ μεγάλους περιορισμούς ἢ τμῆμα τοῦ κληθυσμοῦ ἀναγκάζεται νά ὑδρευέται ἐκ γειτονικῶν πηγῶν ὕδατος. Ἐπὶ πλέον, ἐπειδὴ τὰ χωρία εἶναι συχνά κτισμένα εἰς μεγάλα ὑψόμετρα, τὸ ὕδωρ μεταφέρεται ὑπὸ τῶν κατοίκων ἐντὸς μεγάλων πηλίνων δοχείων ἀπὸ τὰς εὐρωκομένας χαμηλότερον πηγὰς εἰς τὴν κοιλάδα ἢ τὴν πεδιάδα. Ἡ μακρὰ ποοεῖα σὲ ἀνηφορικόν δρόμον προσθέτει καὶ σωματι-

κόν κόπου εις τήν αγωνίαν τῆς περωρισμένης παροχῆς. Διά νά ὑπερ-
κῆσουν αὐτάς τὰς δυσκολίας, ὀλίγα ἀπό τὰ προοδευτικά χωρία ἢ ἐκεῖ-
να τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται εἰς εὐνοϊκὴν τοποθεσίαν ἔχουν ἐγκαταστήσει
κεντρικά συστήματα ὑδρεύσεως, διά τῶν ὁποίων συνήθως μεταφέρονται
τό ὕδωρ ἀπό γειτονικὴν πηγὴν διά βαρύτητος καὶ δι' ἑνὸς ἀγωγοῦ
εἰς δεξαμενὴν, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ διανέμεται εἰς τὰς βρύσεις τῆς γύρω περιο-
χῆς διά μεταλλίνων σωλήνων, οἱ ὁποῖοι τοποθετοῦνται ἐπὶ τῆς ἐπιφα-
νείας τοῦ ἐδάφους ἢ εἰς μικρὸν βάθος. Ὅπου ἡ παροχὴ εἶναι ἱκανο-
ποιητικὴ, τό περίσσευμα δύναται νά χρησιμοποιηθῇ διά ἔρδευσιν.
Εἰς μερικά χωρία ὑπάρχουν ἐγκαταστάσεις δημοσίων πλυντηρίων πλησίον
τῶν φρεάτων ἢ τῶν πηγῶν. Ἡ σπάνις τοῦ δι' οἰκιακὴν χρῆσιν ὕδατος
γίνεται ἀντιληπτὴ ἐκ τῆς μὴ ἐφαρμογῆς μέτρων ἐξυγιάνσεως ὑπὸ τῆς
κοινότητος καὶ συχνώτατα ἐκ τῆς ἐμφάνισεως τῶν κατοίκων ἀπὸ ἀπόψεως
καθαριότητος. Καίτοι προβλέπεται ἡ ὑπηρεσίᾳ ἐποπτῶν ἐξυγιάνσεως
μεταξὺ τοῦ προσωπικοῦ τῶν ὑγειονομικῶν κέντρων, ἡ ἐργασία αὐτῶν
εἰς τὰ χωρία εἶναι λίαν περὶωρισμένη ἢ σποραδικὴ καὶ δέν ἔχει ἀπο-
τέλεσμα πρὸς βελτίωσιν τῶν ἀνθυγιεινῶν συνθηκῶν.

Κατὰ τὰς σποραδικὰς αὐτάς ἐπισκέψεις, ὑποχλωριῶδες ἀσβέστειον
χρησιμοποιεῖται διά τὴν ἀπολύμανσιν τοῦ ὕδατος τῶν χωρίων καὶ αὐτά
τὰ μέτρα λαμβάνονται ἰδίως ὅταν παρατηρηθοῦν κρούσματα τυφοειδοῦς
πυρετοῦ. Ἐπίσης, αἱ Τεχνικαὶ Ὑπηρεσίαι Δήμων καὶ Κοινοτήτων τοῦ
Νομοῦ, πρέπει νά ἀναφερθῇ ὅτι διαθέτουν εἰδικευμένους τεχνίτας διά
τὴν ἐγκατάστασιν κεντρικοῦ συστήματος ὑδρεύσεως, ἢ αἱ ὑπηρεσίαι
αὐταὶ δύναται νά ἐνισχυθοῦν ὑπὸ ἄλλων ὑπηρεσιῶν ὅπως τὴν τεχνικὴν
ὑπηρεσίαν τὴν προβλεπομένην ὑπὸ τῆς Π.Ο.Υ. δι' ὀλόκληρον τὴν νῆσον.

Οἱ μεγαλύτεροι δῆμοι ἢ ἀστικά κέντρα ἔχουν κεντρικά συστήματα
παροχῆς ὕδατος, συστήματα ἀποχετεύσεως καταλήγοντα εἰς τὴν θάλασσαν,
καὶ ὑπηρεσίαν διά τὴν περισυλλογὴν ἀπορριμμάτων. Εἰδικοί ὑπάλληλοι
τοῦ δήμου εἶναι ἐπιφορτισμένοι μὲ τὰ ἀνωτέρω ἐργασίας ἐκτὸς τῶν
ὁδοκαθαριστῶν οἱ ὁποῖοι εἶναι ἰδιῶται ἀναλαμβάνοντες ἐργολαβικῶς
τὴν ἐργασίαν. Ἡ ἀνεπάρκεια τῶν πηγῶν ὑδρεύσεως, ἢ ἡ ἀνεπάρκεια τοῦ
συστήματος διανομῆς ἐπιβάλλουν κατὰ τὰς περιόδους μεγάλης ξηρασίας
περιορισμούς εἰς τὴν παροχὴν ὕδατος, ἢτοι τό ὕδωρ διανέμεται μόνον
ἐπὶ μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν ἢ ὀλίγον περισσότερον καθ' ἑκάστην ἡμέραν.
Συνεπείρ τῆς κακῆς καταστάσεως τῶν κεντρικῶν ἀγωγῶν καὶ τῆς διαρροῆς
ἐπαυξάνεται ἡ ἔλλειψις ὕδατος, κατὰ τὴν διακοπὴν δέ τῆς παροχῆς λόγῳ
ἀρνητικῆς πιέσεως ἐντὸς τῶν ὑδροσωλήνων δημιουργεῖται κίνδυνος πιθα-
νῆς μόλυνσεως. Πῶς διάλυσις χλωριούχου ἀσβεστοῦ (ἀμφιβόλου ἀποτε-
λεσματικότητος) οἰπτεται ἐνίοτε εἰς τὰς κεντρικὰς δεξαμενάς ὡς π.χ.
εἰς τὰ Χανιά. Μόνον εἰς τό Ἡράκλειον ὑπάρχει συγχρονισμένον καὶ
ἐπαρκοῦν μηχανῆμα χλωριώσεως. Πράγματι, ἡ σημασία τῆς καλῆς χλωριώ-
σεως ὅλων τῶν κεντρικῶν συστημάτων ὑδρεύσεως εἰς τὴν Κρήτην, πρέπει
νά τονισθῇ ἰδιαιτέρως, ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ τό ὕδωρ οἰκιακῆς χρήσεως
τό λαμβανόμενον ἀπὸ περιοχάς, ὅπου τό ἔδαφος εἶναι πορῶδες. Τό ὕδωρ
τό ὁποῖον διανέμεται εἰς τό Ἡράκλειον, μετράται διά μετρητῶν, καὶ
πιαθανώτατα ἡ μέθοδος αὐτὴ θά εἰσαχθῇ καὶ εἰς ἄλλους δῆμους διά
τὴν ἀποφυγὴν καὶ πληρωμὴν τοῦ ὕδατος βάσει τῆς καταναλισκομένης πο-
σότητος. Εἰς τὰ Χανιά ἡ παροχὴ εἶναι ἀφθονος. Ἡ κυρία πηγὴ, ἡ λίμνη
τῆς Ἀγιάς, χρησιμοποιεῖται ἐπίσης διά τὴν λειτουργίαν ὑδροηλεκτρι-
κοῦ ἐργοστασίου. Ἡ ἀνεπαρκὴς παροχὴ ὕδατος διά τό Ρέθυμνον θά ἦ-
δύνατο νά ἀυξηθῇ κατὰ πολὺ ἐάν συμπληρωθῇ τό ἔργον τό ὁποῖον ἤρχισαν

οί Γερμανοί κατά τόν Δεύτερον Παγκόσμιον Πόλεμον εἰς τήν παρακειμένην τοποθεσίαν "Κουβες", ὅπου ἕνα ὑπόγειον ρεῦμα ποσίου ὕδατος ρέει εἰς τήν θάλασσαν. Τό σύστημα ὑδρεύσεως τῆς Ἱεράπετρας, ἐπιβάλλεται νά ἐξετασθῇ ἀμέσως ὑπό ὑγειονολόγου μηχανικοῦ πρός διαπίστωσιν πιθανῆς μιάνσεως, λόγῳ τῆς περιοδικῆς ἐμφάνισης τυφοειδοῦς πυρετοῦ εἰς σχετικῶς μέγαν ἀριθμόν κρουσμάτων εἰς τόν δῆμον αὐτόν. Ὅπου εἶναι δυνατή ἡ ἀποχέτευσις τά δημοτικά συστήματα ἀποχέτευσως καταλήγουν εἰς τήν θάλασσαν ὅπου ἐκβάλλουν εἰς διάφορα σημεῖα. Τά τμήματα τῶν πόλεων τά ὁποῖα δέν ἐξυπηρετοῦνται ἀπό τό σύστημα ἀποχέτευσως, ἢ οἱ δῆμοι πού εὐρίσκονται εἰς τό ἐσωτερικόν τῆς χώρας, διαθέτουν ἐνίοτε σηπτικούς βόθρους. Ἀξιόπαινα κοινόχρηστα ἀνακουφιστήρια ἔχουν ἰδρυθῆ εἰς τούς δήμους τῆς Κρήτης, ἢ καλή συντήρησις τῶν ὁποίων ποικίλλει. Ὅσον ἀφορᾷ τά ἀπορρίματα μεταφέρονται διά κάρρων ἔξω τῶν ὁρίων τοῦ δήμου εἰς λάκκους. Μερικά ἐξ αὐτῶν συχνά χρησιμοποιοῦνται ὑπό τῶν ἀγροτῶν πρός διατροφήν τῶν ζώων ἢ πρός λίπανσιν.

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τήν παρούσαν ἐκθεσιν ἐπί τῶν συνθηκῶν ὑγιεινῆς τοῦ περιβάλλοντος ἐν Κρήτῃ, καί μέ τόν σκοπόν νά προωθήσωμεν τήν περαιτέρω ἔρευναν τῶν μέσων διά τῶν ὁποίων ὁ λαός τῆς Κρήτης θά δυνηθῇ νά ἀποκτήσῃ ἱκανοποιητικόν ἐπίπεδον συνθηκῶν δημοσίας ὑγείας, προτείνομεν τήν λήψιν τῶν κατωτέρω μέτρων:

Νά προσληθῇ ἱκανός ὑγειονολόγος μηχανικός, ὁ ὁποῖος θά εἶναι προτιμώτερον νά ἔχῃ πείραν προβημάτων ἐξυγιάνσεως ὡς αὐτά τά ὁποῖα παρουσιάζονται ἐν Κρήτῃ καί ὁ ὁποῖος θά διευθύνῃ ἕνα Τμήμα Ἐξυγιάνσεως ὑπαγόμενον εἰς τήν Διεύθυνσιν Ὑγιεινῆς τῆς Νήσου.

Νά γίνῃ πρόβλεψις διά μίαν κεντρικὴν Τεχνικὴν Ἐπιτροπὴν Συντονισμοῦ διά τό σύνολον τῆς Νήσου, τῆς ὁποίας νά μετέχουν εἰς Γεωπόνος Μηχανικός (ἐφ' ὅσον θά διορισθῇ τοιοῦτος ὑπάλληλος) ὁ Διευθυντής τῆς Διευθύνσεως Δημοσίων Ἔργων, εἰς ἐκπρόσωπος τῶν Τεχνικῶν Ὑπηρεσιῶν Δήμων καί Κοινοτήτων καί τοπικοὶ τεχνικοὶ ἐκπρόσωποι διεθνῶν καί ξένων ὁργανώσεων λειτουργουσῶν ἐν Κρήτῃ ὑπό τήν Προεδρίαν τοῦ ὑγειονολόγου Μηχανικοῦ.

Νά ἐκλεγοῦν εἰς ἑκάστον τῶν Νομῶν τῆς Κρήτης ἀντιπροσωπευτικά κοινότητες καί νά ἀναπτυχθοῦν διά νά χρησιμοποιήσωμεν ὡς ὑποδείγματα συνδυασμένων συστημάτων παροχῆς ὕδατος, ἀποχέτευσως, ἀρδεύσεως, ὑδροηλεκτρικῆς ἐνεργείας, ἐξυγιάνσεως τοῦ περιβάλλοντος κλπ., ὅσον βεβαίως ὁ συνδυασμός αὐτῶν τῶν συγγενῶν ὑποθεσιῶν εἶναι δυνατός.

Ὁ ὑγειονολόγος Μηχανικός νά συνεργάζεται μέ τὰς δημοτικάς ἀρχάς καί μέ τὰς Τεχνικάς Ὑπηρεσίας τῶν Δήμων καί Κοινοτήτων διά τήν δημιουργίαν κεντρικῶν συστημάτων ὑδρεύσεως καί ἀποχέτευσως καί διά τήν ἐφαρμογὴν μεθόδων πρός βελτίωσιν τῆς συλλογῆς καί διαθέσεως τῶν ἀπορριμάτων. Καί,

Ο Υγειονομολόγος Μηχανικός νά συνεργάζεται με τους νομιάτρους διά τήν περαιτέρω συγκρότησιν υπηρεσιῶν υγειονομικῆς ἐπιθεωρήσεως εἰς τὰ υγειονομικά κέντρα διά τῆς παροχῆς τεχνικῆς ἐλοπτείας καί διά τῆς συντάξεως Ἐγχειριδίου Υγειονομικῶν Κανονισμῶν πρὸς τυποποίησιν τῶν μεθόδων ἐξυγιάνσεως εἰς ὅλην τήν Κρήτην.

Τό σχέδιον ὀργανώσεως τό ὁποῖον ὑποβάλλω ἐδῶ, προβλέπει διά τεχνικήν καθοδήγησιν καί συνεργασίαν τῶν Υπηρεσιῶν Δημοσίας Ὑγείας μετά τῶν ἄλλων κρατικῶν υπηρεσιῶν ὅπως τῆς Γεωργίας καί τῶν Δημοσίων Ἔργων αἱ ὁποῖαι ἀσχολοῦνται μέ τεχνικά ἔργα ἐν Κρήτη. Δυνάμεθα νά θεωρήσωμεν ὅτι αἱ ὑπηρεσίαι ἐνός ξένου μηχανικοῦ ἐπί ὀλίγα ἔτη θά ἦσαν εὐπρόσδεκται. Κατά τήν διάρκειαν τῆς περιόδου αὐτῆς τῆς διαμορφώσεως, ἡ πρόσληψις Ἑλληνικοῦ προσωπικοῦ καί ἡ ἐκπόνησις ἐνός πλέον σταθεροῦ σχεδίου ὀργανώσεως θά ἔπρεπε νά ληφθοῦν σοβαρῶς ὑπ ὄψιν. Βεβαίως συν τῷ χρόνῳ ὅλαι αἱ τεχνικαί ὑπηρεσίαι θά ἔπρεπε ἴσως νά συγκεντρωθοῦν ὑπό τῆς Διευθύνσεως Δημοσίων Ἔργων, μετά προβλέψεως διά δευτερεύοντας τομεῖς ἐξυγιάνσεως γεωργίας καί ἄλλων συμμετεχουσῶν υπηρεσιῶν.

Σχετικῶς μέ τήν ἐξυγιάνσιν τῶν χωρίων, ἡ γῆ ἔχει ἤδη ἐκκαφεῖ ὑπό μηχανικῶν ἐργαζομένων ἐν συνεργασίᾳ μέ τὰς κοινοτικάς ἀρχάς διά τήν ἐγκατάστασιν σωλήνων παροχῆς ὕδατος δι' οἰκιακήν χρῆσιν καί πρὸς ἀρδευσιν. Ἡ πεῖρα ἠτις ἀπεκτήθη μέχρι σήμερον διά τήν ἐκπόνησιν σχεδίων καί τόν καθ' ὁρισμόν κόστους εἶναι πολύτιμος. (α) Ἡ προτεινομένη εἰς τήν παροῦσαν δοκιμαστικήν πρότασιν ἀνάπτυξις θά ἐπιδέχεται βεβαίως ἀλλαγῆς ἢ ἐνίσχυσιν ἐάν τό ἀπαιτήσουν τά γεγονότα μετά τήν ἐκτέλεσιν τῶν μηχανολογικῶν μελετῶν. Καθ' ὅσον τοῦτο εἶναι δυνατόν, αἱ βασικαί κοινοτικά ἀνάγκαι πρέπει νά ἀντιμετωπισθοῦν πρῶται ἵνα χρησιμεύσουν ὡς βάσις διά μελλοντικήν ἐπέκτασιν. Αὐτά τά κοινοτικά ἔργα τοῦ νομοῦ, πρέπει νά ἐκτελοῦνται εἰς τοποθεσίας τοιαύτας ὥστε νά ἐπηρεάζουν μίαν ὁλόκληρον περιοχὴν καί νά σχεδιάζονται ὥστε νά ἀνταποκρίνωνται εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀντιπροσωπευτικοῦ Κρητικοῦ χωρίου, οὕτως ὥστε νά εἶναι δυνατόν νά ἐφαρμοσθῶσιν εἰς ὅλα τά χωρία γενικῶς τῆς Κρήτης. Τά ὑποδείγματα τά ὁποῖα ἐπρότεινα εἰς τοὺς τέσσαρας νομούς θά ἐπέτρεπον πειραματισμόν εἰς τά σχέδια, καί τοὺς βαθμούς τῆς ἐκτάσεως μιᾶς ὑπηρεσίας, οὕτως ὥστε διά τῆς συγκρίσεως τῆς χρησιμότητός των νά ἐπιτευχθῆ πρόδος εἰς τήν ἀνάπτυξιν τοῦ τεχνικοῦ σχεδίου τό ὁποῖον θά πρέπει νά προτιμηθῆ διά τήν Κρήτην. Ἡ δαπάνη, (πλὴν τῆς δωρεᾶν παρεχομένης τεχνικῆς βοηθείας) αὐτῶν τῶν προτεινομένων ἔργων, θά ἐχρηματοδοτεῖτο ἐπὶ ἐμπορικῆς βάσεως, δηλαδή ἡ οἰκονομική βελτίωσις ἡ ὁποία θά προέκυπτε θά ἐπέτρεπε εἰς τήν ἐπωφελομένην κοινότητα νά ἐξοφλήσῃ τήν δαπάνην τοκοχρεωλυτικῶς. Ὁ κίνδυνος ἐξανεμίσεως, ἐν τούτοις, τῶν κεφαλαίων διά τὰ ὑποδειγματικά αὐτά ἔργα θά ἔπρεπε ἴσως νά ἐξασφαλισθῆ διά καταλλήλου τινός μέσου. Ὁ ἐνταῦθα προτεινόμενος πειραματικὸς τρόπος πρέπει νά θεωρηθῆ ὡς ἀπλῆ σύστασις καί δέν ἔχει

(α) Μηχανικός Μαρκόπουλος, Ἐξυγιαντικά ἔργα Κρήτης. Ἐκθεσις ἐπὶ τῶν ἔργων ἐξυγιάνσεως τὰ ὁποῖα ἐξετελέσθησαν εἰς τοὺς Νομούς Ηρακλείου καί Λασηθίου κατά τό οἰκονομικόν ἔτος 1946-47, καί

στ. Ἀγγελιδάκης, Διευθυντῆς Τεχνικῶν Υπηρεσιῶν Δήμων καί Κοινοτήτων τοῦ Νομοῦ Ρεθύμνου. Ἐκθεσις ἐπὶ πέντε ἔργων ὕδρευσεως ἐν τῷ Νομῷ Ρεθύμνης, 2 Ὀκτωβρίου, 1948.

καθόλου σκοπόν νά ἀνακόψῃ τήν δραστηριότητα τῶν μηχανικῶν διά τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἐξυγιαντικῶν καί ἄλλων συναφῶν σχεδίων, τά ὁποῖα ἀρμόζουσι περισσότερο εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν χωρίων τῆς Κορήτης. Καί μάλιστα, δέν εἶναι ἀπίθανον τά κοινοτικά δημοσία ἔργα τά ὁποῖα ἔχουν ἀναπτυχθῆ μέχρι τοῦδε νά εἶναι ἄρκετά καλά ὑποδείγματα ὥστε νά δικαιολογῆται ἡ ἄμεσος ἔναρξις τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ προγράμματος.

Τά Τεχνικά ἔργα διά τούς δήμους θά ποικίλλουν ἀναλόγως τῆς μέχρι τοῦδε καλύψεως τῶν ἀναγκῶν ἐκάστης πόλεως. Π.χ., εἰς τὰ Χανιά πρέπει νά δοθῇ προσοχή εἰς τήν ἀξίωσιν καί ἐπέκτασιν τῶν κεντρικῶν ἀγωγῶν ὑδρεύσεως καί τήν βελτίωσιν τοῦ συστήματος ἀποχετεύσεως. Συγχρονισμένα μηχανήματα χλωρίσεως πρέπει ἐπίσης νά ἐγκατασταθοῦν. Εἰς τούς περισσότερο δήμους ὑπάρχει ἀνάγκη ἐξευρέσεως καί ἄλλων ὑδατοπηγῶν, ἐπισκευῆς καί ἐπεκτάσεως τῶν δικτύων ὑδρεύσεως, ἐγκαταστάσεως ἢ βελτιώσεως συστημάτων ἀποχετεύσεως, καί ἀνάγκη ἐγκαταστάσεως συγχρονισμένων ὀργάνων διά τήν ἀποτελεσματικὴν χλωρίωσιν τοῦ ὕδατος καί ἴσως, ἐπίσης, ἐγκαταστάσεως ὑδρομετρῶν διά τήν ἐξασφάλισιν λελογισμένης χρήσεως καί πληρωμῆς ἀναλόγως τῆς καταναλισκομένης ποσότητος ὑπὸ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι εἶναι εἰς θέσιν νά πληρῶσουν καί κοινοχρήστων κρουῶν εἰς μικράν ἀπόστασιν διά τὰς ἀνάγκας τῶν ἀπόρων. Ὅπως καί εἰς τήν περίπτωσιν τῶν χωρίων, ἡ χρηματοδότησις θά πρέπει νά γίνεται διά κρατικῶν πιστώσεων πρὸς κάλυψιν τῶν ἐξόδων ἐγκαταστάσεως ἢ ἀποπληρωμῆ τῶν ὁποίων θά ἦτο ἴσως δυνατὴ διά τοκοχρεωλυτικῆς ἀποσβέσεως.

Ὅσον ἀφορᾷ τήν ἐργασίαν τῶν Ἐποπτῶν Ἐξυγιάνσεως, (α), ἡ αὔξησις τοῦ προσωπικοῦ καί ὁ προγραμματισμὸς τῆς ἐργασίας οὕτως ὥστε νά ἐξυπηρετῆται συστηματικῶς ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς αὐτῶν τῶν ὑπηρεσιῶν καί εἰς ὅλας τὰς περιοχὰς τῆς νήσου εἶναι ἡ προέχουσα ἀνάγκη. Πρὸς τοῦτο θά ὑπεβοῦντο πολὺ ἡ ὑπαρξις Ἐγχειριδίου Ἐργασίας προοριζομένου διά τούς Ἐπόπτας Ἐξυγιάνσεως. Εὐθύς ἐξ ἀρχῆς πρέπει νά γίνουσι μελέται διά τόν καθορισμὸν τῶν συνθηκῶν, αἱ ὁποῖαι νά ἐπαναλαμβάνωνται κατὰ διαστήματα διά νά καθορίζωνται αἱ κατευθύνσεις καί διά τήν ἐκτίμησιν τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν μεθόδων αἱ ὁποῖαι ἐφαρμόζονται, καθὼς ἐπίσης καί διά νά γίνωνται εἰσηγήσεις διά τήν ἐπέκτασιν τοῦ πεδίου δράσεως τῶν ὑπηρεσιῶν αὐτῶν. Σχετικῶς, θά ἦτο χρησιμὸν νά ἐφαρμοσθῇ ἡ μέθοδος μελετῶν διά τυχαίας δειγματοληψίας. Πλὴν τῆς ἐπιβεβλημένης ἀνάγκης ἀφωσιώσεως τῶν ὑπηρεσιῶν αὐτῶν εἰς τὰ μέτρα ἐξυγιάνσεως τὰ ἀφορῶντα τήν διάθεσιν τῶν ἀνθρωπίνων ἀπορριμάτων καί εἰς τήν ἐπίβλεψιν τῶν ἐγκαταστάσεων ὑδρεύσεως, πρέπει ἐπίσης νά δοθῇ προσοχή εἰς τήν ἐγκατάστασιν δημοσίων πλυντηρίων καί λουτρῶν, εἰς τήν καταπολέμησιν τῶν ἀρουραίων, τόν περιορισμὸν τῶν μυιῶν. Τὴν μεταχείρισιν τῶν τροφίμων κατὰ ὑγιεινὸν τρόπον καί οὕτω καθ' ἑξῆς. Ἐν ἴσιν χρησιμὸν μέτρον εἶναι ἡ ἐξασφάλισις καταλλήλου μεταφορικοῦ μέσου διά τούς Ἐπόπτας Ἐξυγιάνσεως. Ἐπίσης πρέπει

- (α) Γενικὴ βιβλιογραφία: (1) Ἐγχειρίδιον Ἐποπτῶν Ἐξυγιάνσεως Καναδικὸς Σύνδεσμος Δημοσίας Ὑγιείας, 150 COLLEGE ST.,
 2) INDIVIDUAL SEWAGE DISPOSAL SYSTEMS, κλπ.
 1) Ἐγχειρίδιον Ἐποπτῶν Ἐξυγιάνσεως. Ἐκδόσις Καναδικοῦ Συλλόγου Δημοσίας Ὑγιείας, 150 COLLEGE STR., TORONTO, ONTARIO Καναδᾶ.
 2) INDIVIDUAL SEWAGE DISPOSAL SYSTEM. Προτάσεις τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς Ὑγιεινῆς τῆς Ὑπαίθρου, Ἀνάτυπον ὑπ' ἀριθ. 2461 τῆς Ὑγ. Ὑπηρε. τῶν Η.Π.Α.

νά τακτοποιηθῆ τὸ ζήτημα τῆς συνεργασίας μετὰ ἄλλας κρατικές ὑπηρεσίας ὅπως ἡ Τεχνική Ὑπηρεσία Δήμων καὶ Κοινοτήτων, ὁ Νομοκτηνίατρος τῆς Διευθ. ὑπηρεσίας Γεωργίας, κλπ., ὥστε ἡ κατ' αὐτόν τῶν τρόπων ὁμαδική ἐργασία νά γίνεται πρὸς κοινήν ὠφέλειαν. Ἐπί πλέον, οἱ Ἐπόπται Ἐξυγιάνσεως πρέπει νά ἀντιμετωπίζουν τὴν λύσιν τῶν προβλημάτων τῶν μᾶλλον ὡς "ἐκπαιδευταί" παρὰ ὡς ὑπάλληλοι, ἐφαρμοζόντες αὐστηρῶς τὰ διατάξεις τῶν νόμων καὶ θέ πρέπει νά ἐπιζητοῦν τὴν συνεργασίαν διὰ τῆς κατανοήσεως μᾶλλον παρὰ διὰ τῆς βίας. Πρέπει νά ἐξετασθῆ ποία θά εἶναι ἡ μελλοντική θέσις τοῦ Ἀπολυμαντοῦ ἐντὸς τοῦ προγράμματος τῶν ὑγειονομικῶν κέντρων, διὰ νά καθορισθῆ κατὰ πόσον τὰ καθήκοντα τοῦ θά ἠδύνατο νά ἀναληφθοῦν ὑπὸ τῶν ἐποπτῶν Ἐξυγιάνσεως (σήμερον ὑπάρχουν πολλοὶ κενὰ θέσεις). Διὰ τὰς ἀγροτικές περιφέρειας θά ἦτο καλόν νά ἐρευνηθῆ τὸ κατὰ πόσον ἡ χωροφυλακή ἢ ἡ ἀγροφυλακή θά ἠδύνατο νά συμπληροῖ τὰς ὑπηρεσίας τῶν Ἐποπτῶν Ἐξυγιάνσεως ὑπὸ τὸν ὅρον νά τύχωσιν εἰδικῆς ἐκπαιδεύσεως διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν προσθέτων τούτων καθηκόντων καὶ ὁ ρόλος νά εἶναι μᾶλλον ρόλος ἐκπαιδευτοῦ, παρὰ ὀργάνων τὰ ὁποῖα ἐπιβάλλουν ἀπλῶς τὸν νόμον.

9. Ἀπόψεις ἀφορῶσαι τὴν ὑγειονομικὴν διαφώτισιν, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν Ὑπηρεσιῶν Σχολικῆς Ὑγιεινῆς.

Δεν ὑφίσταται ἐν Κρήτῃ ἐν καλῶς συντεταγμένον πρόγραμμα ὑγειονομικῆς διαφωτίσεως. Εἶναι ἀληθές ὅτι ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὁ νομίατρος δίδει μερικὰς ὁμιλίας ἐπὶ θεμάτων ὑγιεινῆς. Ἐνίοτε διανέμονται ἐντυπα ὑπὸ τῆς Ἀντιφθισικῆς Ἐταιρίας καὶ τοῦ Ἰδρυματος Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων. Ἐπίσης δίδονται καὶ δημοσίαι διαλέξεις ὀργανούμεναι ὑπὸ ὑγ. ἐθελοντικῶν ὀργανώσεων. Καὶ ἴσως εἰς ἰδιώτης ἰατρός νά δημοσιεύῃ σπανίως ἄρθρα εἰς ἐφημερίδας ἐπὶ ἐνός ἐπικαιροῦ θέματος. Παρ' ὅλα ταῦτα ὅμως ἐλαχίστη πρόοδος ἐγένετο πρὸς συντονισμόν τῶν προσπαθειῶν αὐτῶν καθὼς καὶ ἄλλων παρομοίων ὀργάνων διὰ τὴν ἀνάπτυξιν ἐνός προοδευτικοῦ προγράμματος, τὸ ὁποῖον θά ἐπετύγχανε τὴν ἐξασφάλισιν τῆς συνεργασίας τοῦ κοινῶς διὰ μίαν κοινήν προσπάθειαν.

Ὅπως τονίζεται εἰς τὸ Πρῶτον Μῆρος (δηλαδή τὴν διαπίστωσιν τῆς ὑφισταμένης καταστάσεως), τῆς Ἐκθέσεως ταύτης, αἱ σχολικαὶ ὑγειονομικαὶ ὑπηρεσίαι τῆς Ἑλλάδος ἐξαρτῶνται ἰδιοικητικῶς ὑπὸ τοῦ Υπ. Παιδείας. Ὁ Σχολίατρος τοῦ Νομοῦ Χανίων ἦτο καὶ ἀναπληρωτὴς τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Σχολικῆς Ὑγιεινῆς δι' ὅλην τὴν νῆσον μέχρι τοῦ Ἀπριλίου 1948, ὅτε ἐκλήθη εἰς τὸν στρατόν. Ὑπάρχει ἐπίσης εἰς ἀκόμη σχολίατρος διὰ τὴν ἀνατολικὴν ἐκπαιδευτικὴν περιφέρειαν τοῦ Νομοῦ Λασηθίου. Προσωρινῶς οἱ Νομίατροι Ρεθύμνης Ἡρακλείου καὶ Λασηθίου ἐκτελοῦν καὶ χρῆναι σχολιάτρου εἰς τοὺς ἀντιστοίχους νομούς. Τὸ πρόγραμμα ἐργασίας τῶν σχολιάτρων περιλαμβάνει: (α) τὴν ὑγειονομικὴν ἐπιθεώρησιν τῶν σχολικῶν κτιρίων, (β) τὴν ὑγειονομικὴν ἐξέτασιν τῶν μαθητῶν καὶ διδασκάλων (γ) τὸν ἔλεγχον τῶν μεταδοτικῶν νόσων ὡς πρὸς τοὺς μαθητὰς καθὼς καὶ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ προγράμματος ἐπιβολῆς (δ) τὴν διδασκαλίαν ὑγιεινῆς εἰς τοὺς μαθητὰς καὶ (ε) σημαντικὴν ὁδογὴν καὶ πρόγραμμα θερινῶν κατασκηνώσεων. Ἀπὸ τοῦ πολέμου καὶ ἐφεξῆς, εἰς σημαντικὰς παραγῶν ὁ ὁποῖος προσετέθη εἰς τὸ πρόγραμμα σχολικῆς ὑγιεινῆς, ἦτο ἡ καθιέρωσις τοῦ σχολικοῦ πρωينوῦ ροφήματος ἢ προγεύματος. Γενικῶς τὸ Σχολικὸν πρόγραμμα εἶναι

ἀξιέπαινον ἀπό ἀπόψεως περιεχομένου. Ἀναμφιβόλως ὀφείλονται ἐπίσης μεγάλοι ἔπαινοι εἰς τοὺς ἐλαχίστους προθυμοτάτους ἐργάτας τοὺς ἀποσχολομένους εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτήν. Μολαταῦτα, εἶναι φανερόν ὅτι ἡ προγραμματοποίησις τῶν κυριωτέρων βασικῶν ἀρχῶν δέν ἐκπληροῦται ποσῶς. Αὐταὶ συνίστανται εἰς τὰ ἑξῆς : α) ὁ διδάσκαλος ὀφείλει νὰ ἐκτελῇ τὸν ρόλον ὑγειονομικοῦ ἐκπαιδευτοῦ διὰ νὰ διδάσκη εἰς τοὺς μαθητὰς τὸ τρόπον μίας ὑγιεινῆς διαβιώσεως β) πρέπει νὰ ἰδρυθῇ μίᾳ κατάλληλος ἰατρικὴ, νοσηλευτικὴ καὶ ὑγειονομικὴ ὑπηρεσία ἐπιθεωρήσεως, ἡ ὁποία νὰ ἐφαρμόζῃ ἐπαγγελματικῶς καὶ τεχνικῶς ὅ,τι ἀπαιτεῖται διὰ τὴν πρόφύλαξιν τῆς υγείας τῆς νεότητος ἐν Κρήτῃ.

Αἱ ὑποδείξεις τοῦ συντάξαντος τὴν μελέτην πρὸς βελτίωσιν τῆς ὑγειονομικῆς διαφωτίσεως καθὼς καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν σχολικῆς ὑγιεινῆς ἐν Κρήτῃ εἶναι αἱ ἑξῆς :

Αἱ ὑπηρεσίαι Σχολικῆς ὑγιεινῆς τῆς Διευθύνσεως Παιδείας νὰ θεωρηθῶν ὡς ἡ ὑπηρεσία ὑγειονομικῆς Διαφωτίσεως τῆς Διευθύνσεως ὑγιεινῆς, κοινῇ συναίνεσει τῶν ὑπουργείων ὑγιεινῆς καὶ Παιδείας. Ὁ σχολίατρος τοῦ Νομοῦ Χανίων νὰ μετεκπαιδευθῇ εἰς τὰ ζητήματα δημοσίας υγείας, εἰδικῶς εἰς τὸν κλάδον τῆς ὑγειονομικῆς διαφωτίσεως καὶ σχολικῆς ὑγιεινῆς. Νὰ ἰδρυθῇ μίᾳ Συντονιστικῇ Ἐπιτροπῇ ἀποτελουμένη ἐκ τῶν νομιμάτων καὶ ἐκ τῶν ὁρίστων διδασκάλων τῶν σχολείων, ἡ ὁποία θὰ συνεργάζεται μετὰ τὸν Διευθυντὴν. Τὸ προσωπικὸν τῶν ὑγειονομικῶν Κέντρων νὰ ἔχῃ στενὴν ἐπαφὴν μετὰ τὸ Τμήμα τοῦτο (ἐπισήμως), εἰδικῶς αἱ ἐπισκέπτρια ἀδελφαὶ καὶ οἱ ἐπόπται ἐξυγιάνσεως. Ἡ ὑπηρεσία σχολικῆς ὑγιεινῆς νὰ ἀναπτυχθῇ ἀρχικῶς πλήρως εἰς ἓν Σχολεῖον ὅπου θὰ ἀποτελέσῃ τὸ πρότυπον, βάσει τοῦ ὁποίου θὰ ἀναπτυχθῇ εἰς ὅλα τὰ σχολεῖα τῆς νήσου.

Τὸ σχέδιον ὀργανώσεως τὸ ὁποῖον προτείνεται ἐνταῦθα διὰ τῆς συνεργασίας τῶν ὑγειονομικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν ὑπηρεσιῶν ἐν Κρήτῃ πρὸς ἐφαρμογὴν ἑνὸς προγράμματος ὑγειονομικῆς διαφωτίσεως καὶ σχολικῶν ὑγειονομικῶν ὑπηρεσιῶν, συμφωνεῖ μετὰ τὰς διοικητικὰς ἀρχὰς αἱ ὁποῖαι διέπουν τὴν ὅλην ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων ὅπως ἐκτίθενται ἐν τῇ παρούσῃ ἐκθέσει. Ἐπομένως, δέν χρῆζει εὐρείας ἀναπτύξεως. Δέν θεωροῦμεν σκόπιμον νὰ προτείνωμεν νομοθετικὰς μεταρρυθμίσεις, προτοῦ μίᾳ ἀρκετῇ ἱκανοποιητικῇ περιόδῳ δοκιμῶν ἀποδείξει κατὰ πόσον ἡ ἠγωμένη αὐτῇ προσπάθεια ἔχει ἀπιτύχει ἢ ἀποτύχει. Τὸ πρόγραμμα τῆς ὑπηρεσίας σχολικῆς ὑγιεινῆς ἀντιμετωπίζεται ὡς ἔχον κυρίως ἐκπαιδευτικὸν χαρακτήρα, ὁ δὲ διδάσκαλος, ἐκτελῶν τὰ χρέη τοῦ διαφωτιστοῦ ἐπὶ ὑγειονομικῶν θεμάτων, κατέχει μίαν ἐξέχουσαν θέσιν εἰς τὸ ὅλον πρόγραμμα. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι αἱ ὑγειονομικαὶ ὑπηρεσίαι εἶναι αὐτῶν καθ' ἑαυτὰ σημαντικαί, χρησιμεύουν ἐπίσης καὶ ὡς μορφωτικὰ ὑποδείγματα εἰς τὰ παιδιά, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀνάγκην εἰδικευμένης καθοδηγήσεως, διὰ τὴν διατήρησιν καὶ βελτίωσιν τῆς υγείας τῶν. Οὕτω, τὸ ὑγειονομικὸν προσωπικὸν συμπληρῶνει τὸν διδάσκαλον εἰς τὸν ρόλον τοῦ ὡς διαφωτιστοῦ ἐπὶ ὑγειονομικῶν θεμάτων εἰς τὰς σχολικὰς τάξεις, ἡ δὲ ἀδελφὴ καὶ ὁ ἐπόπτης ἐξυγιάνσεως συνεισφέρουν ἐξαιρετικῶς σοβαρὰν συμβολήν. Διὰ τῆς συνεργασίας μετὰ τῆς ἀδελφῆς, δύνανται νὰ ἐφαρμόζωνται προγράμματα διὰ τὴν πρόληψιν τῶν νόσων

καθώς και διά τήν Ιατρικήν εξέτασιν, ὥστε νά προφυλάσσωνται τά παιδιά ἀπό ὀρισμένων νόσους καί νά προλαμβάνουν καί θεραπεύουν τās σωματικές των ἀτελείας. Ἐπίσης διά τῆς συνεργασίας τοῦ ἐπόπτου ἐξυγιάνσεως, δύναται νά ἐγκατασταθοῦν ὑγιεινὰ ἐγκαταστάσεις ὕδρευσεων καί ἀποχωρητήρια, τά ὁποῖα θά χρησιμεύουν ταυτοχρόνως καί ὡς ὑποδείγματα. Λόγω τῆς σπουδαιότητος τῆς προετοιμασίας τῆς διδασκαλίας διὰ τόν ρόλον αὐτόν, θά ἦτο φρόνιμον νά ἀναπτυχθῆ ἀρχικῶς τό πρόγραμμα εἰς ἓν ἴδρυμα διὰ τήν ἐκπαίδευσιν διδασκάλων ὅπως π.χ. εἶναι ἡ Πρότυπος Σχολή τοῦ Ηρακλείου (α). Ἐφ' ὅσον εἰσέρχονται εἰς τόν δημόσιον διδασκαλικόν κλάδον διδασκάλισσαι ἐκπαιδευθεῖσαι εἰδικῶς διὰ τās εὐθύνas πού φέρουν ἔναντι τῆς διαφωτίσεως ἐπὶ τῶν ὑγειονομικῶν ζητημάτων, δύναται νά δημιουργηθοῦν πέρα ἀπὸ τῶν διαφωτιστικῶν ὑγειονομικῶν ὑπηρεσιῶν καί νά κατορθωθῆ οὕτω ἡ ἐπέκτασις τῆς ὑπηρεσίας αὐτῆς.

Ἐάν χρησιμοποιοθῆ ὁ σχολιάτρος ὡς προϊστάμενος τῆς ὑπηρεσίας ἡ ὁποία θά ἀσχοληθῆ μέ τό πρόγραμμα ὑγειονομικῆς διαφωτίσεως γενικῶς, θά ἐπιτυγχάνετο ἡ ἐνοποίηση τοῦ γενικοῦ προγράμματος τοῦτου. Δέν εἶναι φυσικά τοῦ παρόντος νά συζητήσωμεν τοῦτο. Ἀρκεῖ νά εἴπωμεν ὅτι, ἐν συνεργασίᾳ μετά τῶν ὑγειονομικῶν Κέντρων, τῶν ἱατρικῶν συλλόγων, τῶν ἐφημερίδων, τῶν δημοσίων βιβλιοθηκῶν, τῶν ἡμι-κρατικῶν καί ἐθελοντικῶν ὑγειονομικῶν ὀργανώσεων, θά ἦ δυνατό ὁ σχολιάτρος νά ἐφαρμῶσῃ ἓν πρόγραμμα, καταρτιζόμενον μέ τήν βοήθειαν τῆς Επιτροπῆς του, ἐν περιεκτικόν πρόγραμμα διὰ τήν ἐπιτυχίαν τοῦ ὁποίου ἀπαιτεῖται εὐρεία συνεργασία. Ἐφ' ὅσον θά εἶναι συντονιστής, αἱ εἰδικαί γνώσεις του ἐπὶ τῶν διαφωτιστικῶν μεθόδων θά τόν διευκολύνουν σημαντικῶς ὥστε νά ἡγῆται πραγματικῶς τῆς ὑπηρεσίας ταύτης.

Περαίοντες τήν συζήτησιν αὐτήν, ἐπιθυμοῦμεν ἰδιαίτερος νά το-νίσωμεν ὅτι πρέπει νά δοθῆ προσοχή ὥστε ἡ ἴδια ἐργασία ὡς πρός τήν ὑγειονομικὴν διαφώτισιν νά μὴ ἐκτελήται καί ἀπό τās ἀρμοδίας ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς καί ἀπό τās Ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας. Ἐάν τὰ δύο αὐτά Ὑπουργεῖα συνεργάζοντο θά ἐπιφελοῦντο ἀμοιβαίως καί θά ἀλληλοσυμπληροῦντο διὰ τήν ἐπιτυχίαν ἑνὸς κοινῶ σκοποῦ. (β)

(α) Βλέπε : "Ὁδηγὸς τῶν διδασκάλων τῆς Στοιχειώδους καί Μέσης Ἐκπαίδευσως καί τῶν Διδασκαλείων" Ἐκθεσις Ὑγειονομικῆς Διαφωτίσεως, τῆς Μικτῆς Επιτροπῆς διὰ τὰ Προβλήματα Ὑγείας εἰς τήν Παιδείαν, τῆς Ἐθνικῆς Ἐνώσεως Ἐκπαίδευσως καί τῆς Ἀμερικανικῆς Ἰατρικοῦ Συλλόγου, τῆς συνεργασίας Συμβουλευτικῶν Επιτροπῶν" Ἐκδοσις NATIONAL EDUCATION ASSOCIATION OF THE U.S.A., WASHINGTON

(β) Γενικὴ βιβλιογραφία:

- 1) "A VENTURE IN PUBLIC HEALTH INTEGRATION". (Προσπάθειαι διὰ τήν ἐνοποίησιν τῶν ὑπηρεσιῶν Δημόσιας Ὑγείας) Ἐκδοσις τοῦ HEALTH EDUCATION CONFERENCE τῆς Ἰατρικῆς Ἀκαδημίας τῆς Ν. Ὑόρκης, 1941 COLUMBIA UNIVERSITY PRESS.
- 2) "HEALTH IN SCHOOLS" (Ἡ Ὑγιεινὴ εἰς τὰ Σχολεῖα). Εἰκοστὴ Ἐπετηρὶς. Ἐκδοσις τῆς AMERICAN ASSOCIATION OF SCHOOL ADMINISTRATORS. Τμήματος τῆς NATIONAL EDUCATION ASSOCIATION τῶν Ἠνωμένων

ΙΟ. Απόψεις άφορώσαι τάς 'Υπηρεσίας 'Εργαστηρίων.

Είς τήν Κρήτην, τά ιδιωτικά μικροβιολογικά έργαστήρια τά έγκατεστημένα είς τούς κυριωτέρους δήμους, διευθύνονται υπό ίατρών οί όποίοι κατέχουν τήν ειδικότητα του μικροβιολόγου. Οί κλινικοί ίατροί αί όποίοι δέν άσχολούνται μέ τό έργαστήριον, είτε άμέσως είτε μέ τήν βοήθειαν τεχνίτου παραπέμπουν τούς άσθενείς των είς αυτούς τούς ειδικούς ίατρούς. Αί υπηρεσίαι έργαστηρίων τών νοσοκομείων έν Κρήτη ύστερούν πολύ. Π.χ. τά έργαστήρια καί του δημοτικού νοσοκομείου Χανίων καί του σανατορίου φυματικών Χανίων δέν λειτουργούν διότι δέν είχον προσληφθή μικροβιολόγοι. Είς 'Ηράκλειον ένας τεχνίτης έργαστηρίου εκτελεί χρέη προϊσταμένου. Ως πρός τά ύγειονομικά κέντρα, έν καλώς εξοπλισμένον κλινικόν, μικροβιολογικόν καί χημικόν έργαστήριον εύρίσκεται έγκατεστημένον είς τό 'Υγειονομικόν Κέντρον Χανίων αλλά, ούσιαστικώς, δέν λειτουργεί πλην όσάκις ό Νομιάτρος ό όποίος είναι τρομερά άπασχολημένος θελήση νά εξετάση κάτι ή εάν τό χρησιμοποιήσουν περαστικοί επιστήμονες, οί όποίοι ενδιαφέρονται δι' ειδικάς έρευνας. Έν τή πραγματικότητι, διευθυντής έργαστηρίου δέν έχει ύπηρετήσει επί σειράν ολοκληρών έτων. Αί έργαστηριακαί υπηρεσίαι τών άλλων ύγειονομικών κέντρων είτε είναι άσήματοι είτε δέν υπάρχουν καθόλου. Επί πλέον ή έργαστηριακή έργασία ή σχετιζομένη πρός τό πρόγραμμα άνθελονσιακού άγώνος παραπέμπεται συνήθως είς 'Αθήνας. Ταχυδρομική επικοινωνία μεταξύ τών ύγειονομικών κέντρων καί τών έν Κρήτη ίατρών μέ τό 'Υγειονομικόν έργαστήριον 'Αθηνών, δέν ύπάρχει. Προσεχώς εξαιρετικά έγκαταστάσεις θά γίνουν είς τά κτίρια τών ύγειονομικών Σταθμών τής 'Ελλ. Πολ. Περιθάλλεως είς τήν 'Ιεράπετραν καί τό Καστέλλι. Τά περιφερειακά Γενικά Χημικά 'Εργαστήρια του 'Υπουργείου Οικονομικών είς τά Χανιά καί είς τό 'Ηράκλειον άσχολούνται μέ χημικάς αναλύσεις τών τροφίμων του έμπορίου, του γάλακτος, διά τήν έν κάλυψιν τυχόν νοθείας καί διά τόν προσδιορισμόν του περιεχομένου λίπους καί χημικίς αναλύσεις ύδατος τ' ύποψιόν χρησιμοποιείται διά τήν προσμευήν ποτών μη περιεχόντων ζίνδπνευμα. Η γενική έντύπωσις είναι ότι ύφίσταται πολύ μεγαλύτερα ανάγκη διά έργαστηριακάς υπηρεσίας τών κλινικίς όσον καί ύγειονομικίς παρά δι' ύπηρεσίας ως αί άνωτέρω ένφερθεΐσαι. Άκολουθούσι γινώμαι σχετικώς μέ τά προτεινόμενα μέτρα βελτιώσεως τών ύπηρεσιών έργαστηρίων έν Κρήτη:

Νά προσληφθή πεπειραμένος ίατρος μικροβιολόγος διά τάς κλινικάς καί ύγειονομικάς έργαστηριακάς εξετάσεις μετά του απαιτουμένου τεχνικού προσωπικού διά τήν όργάνωσιν καί λειτουργίαν συνδυασμέ-

(Συν. ύποσ. (β) προηγουμένης σελ.)

Πολιτειών, 16η Οδός αρ. 1201, NORTHEEND WASHINGTON 6 D.C.

3) " Προβλήματα Σχολικής 'Υγιεινής" υπό CHENOWETH, AND SELKIRK, έκδοσις F.S. CROFTS AND Co, NEW YORK.

4) " PHYSICAL FITNESS THROUGH PHYSICAL EDUCATION FOR THE VICTORY CUP" έκπονηθέν υπό τής 'Επιτροπής τής διορισθείσης υπό του Δ/ντου τής Παιδείας, τή συνεργασία τής Στρατιωτικής καί τής Ναυτικής ύπηρεσίας τών Η.Π. καί τής 'Υπηρεσίας Δημοσίας 'Υγείας Η.Π. καί του Τμήματος Σωματικής 'Υγείας του Γραφείου Προστασίας 'Υγείας καί 'Υπηρεσιών Προνοίας. Έκδοσις του FEDERAL SECURITY AGENCY, U.S. OFFICE OF EDUCATION, SUPERINTENDENT OF DOCUMENTS, WASHINGTON, D.C.

νων εργαστηρίων υγειονομικών και διαγνωστικών εις νοσοκομεία. Νά ιδρυθῆ ἐν Κεντρικόν Εργαστήριον ἐν Ἡρακλείῳ καί νά ἰδου-
θούν παραρτήματα τούτου εἰς τοὺς προτεινομένους κοινοτικούς
σταθμούς νοσοκόμων-μαιῶν, τοὺς ἐπαρχιακοὺς σταθμούς ἰατρῶν -
νοσοκόμων καί εἰς τὰ νοσοκομεία (ἢ ἀκόμη εἰς ἐξαιρετικὰς ὁμῶς
περιπτώσεις εἰς τὰ υγειονομικά κέντρα τῶν δήμων) (α), Νά γί-
νεταί ὅλη ἡ τεχνικὴ ἐργασία ὑπὸ τῶν κοινοτικῶν νοσοκόμων-μαιῶν
τῶν ἀδελφῶν τῶν ἐπαρχιακῶν κέντρων καί τῶν τεχνιτῶν εἰς τὰ
εργαστήρια τῶν νοσοκομείων κτλ. ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν ἰατροῦ μικρο-
βιολόγου.

Ἡ βασικὴ ἰδέα περιλαμβάνει διὰ τὴν Κρήτην συνδεδεμένον σύστημα
ἐργαστηρίων δημοσίας υγείας καί νοσοκομειακῶν ἐργαστηρίων, μέ ἔδραν
τὸ Ἡράκλειον καί παραρτήματα εἰς τὰ νοσοκομεία καί τὰ ἄλλα ἰατρικὰ
καί νοσηλευτικὰ ἰδρύματα τῆς ὑπαίθρου. Θά ὑπάρχει διαβάθμισις τῆς
ὑπηρεσίας ἐκ τῆς περιφέρειας πρὸς τὸ κέντρον ἀναλόγως τῆς ἰκανότη-
τος τοῦ ὑπευθύνου δι' ἕκαστον ἐργαστήριον, ὁ ὁποῖος θά ἐργάζεται
ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ ἰατροῦ μικροβιολόγου. Οἱ ἐπαγγελματίαι ἰατροὶ
καί κυρίως οἱ τῶν ἀγροτικῶν περιοχῶν πρέπει νά εὐρίσκωνται εἰς ἐπα-
φήν μετὰ τῶν ὑπηρεσιῶν αὐτῶν οὕτως ὥστε νά δύνανται νά ἐφοδιάζωνται
παρ' αὐτῶν δι' ὑλικῶν καταλλήλων διὰ δειγματοληψίαν καί νά λαμβάνωσιν
ὁδηγίας διὰ τὴν καλύτεραν χρησιμοποίησιν τῶν ὑπηρεσιῶν τούτων αἱ
ὁποῖοι θά εἶναι εἰς τὴν διάθεσιν των. Τὸ προσωπικόν ἑκάστου υγειονομικοῦ
κέντρου θά συνεργάζεται ἐπίσης μετὰ τῶν ἐργαστηρίων τούτων. Πα-
ραδείγματος χάριν οἱ ἐπόπται ἐξυγιάνσεως θά εἶναι ὑπεύθυνοι διὰ τὴν
δειγματοληψίαν ὕδατος διὰ μικροβιολογικὰς ἀναλύσεις. Θά ἦτο δυνατόν
προσέτι νά γίνῃ συνεργασία μετὰ τοῦ Υγειονομικοῦ Εργαστηρίου
Ἀθηνῶν τὸ ὁποῖον θά παρεῖχεν ὠρισμένας ὑπηρεσίας, ὅπως π.χ. αἱ ἐ-
ξετάσεις αἵματος κατὰ WASSERMAN.

Ἀπὸ ἀπόψεως ὀργανώσεως ἡ ὑπηρεσία αὕτη θά ἀποτελῆ τὴν Ὑπηρε-
σίαν Εργαστηρίων τῆς Διευθύνσεως Υγιεινῆς. Καί εἰς τὴν προκειμένην
ἐπίσης περίπτωσιν θά πρέπη νά συσταθῆ μία Συντονιστικὴ Ἐπιτροπὴ
μέ καταλλήλους ἐκπροσώπους τῶν υγειονομικῶν κέντρων, τῶν νοσοκο-
μείων καί τῶν ἐλευθέρων ἐπαγγελματιῶν ἰατρῶν, περιλαμβανομένων καί
τῶν ἰδιωτῶν μικροβιολόγων ἡ ὁποῖα θά συνεργάζεται μετὰ τοῦ Διευθυντοῦ
τῶν Εργαστηρίων διὰ τὴν κατάρτισιν τοῦ προγράμματός του καί διὰ
νά βοηθῶσιν αὐτόν καί τοὺς συνεργάτας του εἰς τὴν ἐφαρμογὴν του
Ἐπιβάλλεται ἡ συνεργασία τῶν ἰδιωτῶν μικρο-
βιολόγων μετὰ τῶν Κρατικῶν ἐργαστηριακῶν ὑπηρεσιῶν. Ἐν καλῶς κα-
ταρτιζόμενον πρόγραμμα θά ἐλειτουργεῖ πρὸς ἀμοιβαίαν ὠφέλειαν, ἐάν
ἀμφότεροι ἀντιλαμβάνωνται ὅτι ἀπαιτεῖται συνεργασία καί ὄχι ἀντα-
γωνισμός πρὸς ἐπίτευξιν ἰκανοποιητικῶν ἀποτελεσμάτων πρὸς τὸ συμφέ-
ρον τῆς δημοσίας υγείας δηλ. τὸν βασικόν σκοπόν.

Ἐάν γίνῃ δεκτὴ ἡ Κρήτη ὡς περιοχὴ πρὸς διεξαγωγὴν ἐρευνῶν διὰ
τὴν φυματίωσιν (ὡς ἀναφέρεται ἀνωτέρω), αἱ ὑπηρεσίαι τῶν Δανῶν

(α) Ταῦτα θά εἶναι πᾶ ἐργαστήρια τὰ ὀργανωμένα ἐν συνδυασμῷ μετὰ
τῶν υγειονομικῶν κέντρων Ἱεράπετρας καί Καστελλίου.

μικροβιολόγων θά ἠδύναντο νά χρησιμεύσουν ὡς μιά ἀρχή διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἀναφερομένων ἐνταῦθα σκέψεων. Ὡς ἔδρα διὰ τὸ Κεντρικόν ἔργαστήριον, προτείνεται μᾶλλον τὸ Ἡράκλειον παρά τὰ Χανιά, διότι εὐρίσκεται εἰς τὸ κέντρον τῆς νήσου, ὅπερ εἶναι σημαντικόν πλεονέκτημα ἀπὸ ἀπόψεως εὐχερεστερας μεταφορᾶς τῶν πρὸς ἐξέτασιν εἰδῶν. (α)

II. Ἀπόψεις ἀφορῶσαι τὰς Νοσοκομειακὰς Ὑπηρεσίας.

Τὰ Ἑλληνικὰ νοσοκομεῖα δύνανται νά ὑπαχθοῦν εἰς τὰς κάτωθι κατηγορίας : (α) εἰς νοσοκομεῖα ἀνήκοντα καὶ λειτουργοῦντα ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς. (β) Εἰς Νοσοκομεῖα ἀνήκοντα εἰς τὸ Κράτος καὶ ἐπιχορηγοῦμενα ὑπὸ τοῦ Κράτους, ἀλλὰ διοικούμενα ὑπὸ διοικητικοῦ συμβουλίου, μὲ ἐλαχίστην ἐποπτεῖαν τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς καὶ (γ) εἰς ἰδιωτικὰ ἰδρύματα τὰ ὁποῖα πιθανόν νά λαμβάνουν Κρατικὰς Ἐπιχορηγήσεις, εἰς ἀντάλλαγμα τῶν ὁποίων παρέχεται ἰατρικὴ περίθαλψις εἰς ἀπόρους ἀσθενεῖς εἰς περιορισμένην κλίμακα. Ὑπάρχουν πολλαὶ ἰδιωτικαὶ κλινικαὶ διὰ καθωρισμένας εἰδικότητας, ὅπως π.χ. γενικὴν ἰατρικὴν καὶ χειρουργικὴν, παιευτικὴν καὶ γυναικολογίαν καὶ παιδιατρικὴν. Γενικῶς, ἡ εὐθύνη τῆς τοπικῆς νοσοκομειακῆς ἐπιβλέψεως ἐν Κρήτῳ ἀνήκει εἰς τὸν Νομίαντρον, ὁ ὁποῖος ἐνεργεῖ ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς.

Τὰ Κρατικὰ Νοσοκομεῖα τῆς Κρήτης διοικοῦνται ὑπὸ πενταμελῶν ἢ ἑπταμελῶν Συμβουλίων, τῶν μελῶν αὐτῶν ὀριζομένων ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς. Αἱ ὀσοληψῖαι οἰκονομικῆς φύσεως γίνονται βάσει προϋπολογισμοῦ ἢ δὲ οἰκονομικὴ διαχείρισις διέπεται ὑπὸ τῶν νόμων καὶ κανονισμῶν τοῦ δημοσίου λογιστικοῦ. Ἡ ἀναλογία τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κλινῶν δι' ἀπόρους δὲν ἐπιτρέπεται νά ὑπολείπεται τῶν δύο τρίτων τῆς ὀλικῆς εἰς κλῖνας δυνάμεως τοῦ νοσοκομείου. Τὸ Συμβούλιον διορίζει τὸν διοικητικὸν διευθυντὴν, ὑπὸ τὴν αἴρεσιν τῆς ἐγκρίσεως τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς. Οἱ Διευθυνταὶ τῶν Κλινικῶν τῶν Νοσοκομείων ἐκλέγονται ὑπὸ Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν προσόντων τῶν καὶ διὰ διάρκειαν ὑπηρεσίας καθοριζομένην ὑπὸ τοῦ Νόμου. Τὸ κύριον προσωπικὸν προσλαμβάνεται συμφῶνως πρὸς τοὺς κανονισμοὺς τῶν Δημοσίων Ὑπηρεσιῶν. Τὰ διάφορα ἔσοδα τῶν νοσοκομείων προέρχονται ἀπὸ κρατικὰς ἐπιχορηγήσεις, νοσήλεια τῶν ἀσθενῶν, εἰδικούς κρατικούς καὶ τοπικούς φόρους, ἰδιωτικὰς ὑποχρεωτικὰς συνεισφορὰς, εἰσοδήματα ἰδιοκτησίας καὶ εἰσφορὰς φιλανθρωπικὰς.

Ἐγινε ἐπίσκεψις εἰς ὅλα τὰ Κρατικὰ νοσοκομεῖα, περιλαμβανομένου καὶ τοῦ Νοσοκομείου Φυματιῶν τῶν Χανίων, τοῦ Σανατορίου Ἀγ. Εἰρήνης εἰς τὸ Χωρίον Σηληιά, τοῦ Νομοῦ Ἡρακλείου, καὶ τοῦ Ψυχιατρείου εἰς τὸν λιμένα τῆς Σούδας, ὅπως ἐπίσης καὶ εἰς πλείστα νοσοκομεῖα, τύπου ἰδιωτικῆς κλινικῆς. Ὡς πρὸς τὴν κατανομήν τῶν νοσοκομείων : (α) Εἰς τὸν Νομόν Χανίων δὲν ὑπάρχουν νοσοκομεῖα ἐκτὸς τῆς περιοχῆς τοῦ Δήμου, ἀλλὰ συντόμως θά εἶναι διαθέσιμοι εἰς Καστέλλι ὀλίγα κλῖναι, μίᾳ αἵθουσα χειρουργείου καὶ κλινικαὶ ἐγκα-

(α) Γενικὴ Βιβλιογραφία: Τὸ Νοσοκομειακὸν Ἐργαστήριον, Ἐξοπλισμὸς καὶ κατάλογοι ἐφοδίων, ἔκδοσις τῆς Δ/σεως Νοσοκομείων τῆς Ὑπηρεσίας Δημοσίας Ὑγείας τῶν Ἡν. Πολιτειῶν

ταστάσεις εντός του νέου υγειονομικού Σταθμού της 'Ελληνικής Πολεμικής Περιθάλψεως. (β) εις τόν Νομόν Ρεθύμνης δέν υπάρχουν νοσοκομεία εκτός του Δήμου, αλλά εύρίσκεται υπό κατασκευήν έν νέον Σανατόριον όλίγα χιλιόμετρα ανατολικώς της πόλεως, ακριβώς παρά τήν κεντρικήν δημοσίαν όδόν. (γ) Είς τόν Νομόν Ηρακλείου τά νοσοκομεία καί αι ιδιωτικά κλινικά είναι συγκεντρωμένα εντός του Δήμου, εκτός του ιδιωτικού Σανατορίου φυματιώντων της Σηληϊας καί (δ) εις τόν Νομόν Λασηθίου, υπάρχουν νοσοκομεία εις Αγ. Νικόλαον, Σητελαν Νεάπολιν καί Ιεράπετραν. Είς τόν Νέον 'Υγειονομικόν Σταθμόν της 'Ελληνικής Πολεμικής Περιθάλψεως της Ιεράπετρας προβλέπονται μερικά κλινικά καί μία αίθουσα χειρουργείου, καθώς καί διάφορα ίατρεία καί όδοντιατρείον. Είς τό 'Ηράκλειον καθώς καί εις τά Χανιά ύφίστανται Νοσοκομεία 'Αφροδισίων Νόσων καί είναι δυνατή ή νοσοκομειακή περίθαλψις πασχόντων εκ τινων μεταδοτικών νόσων, όπως π.χ. εις τό Δημοτικόν Νοσοκομείον Χανίων. Προβλέπεται έν νοσοκομειακόν κτίριον εις τό Λεπροκομείον Σπιναλόγκας, αλλά δέν έχει έφόδια. Γενικώς, τά κρατικά νοσοκομεία διαθέτουν τά έξής τμήματα: χειρουργικόν, γενικής ίατρικής καί μαιευτικόν καί ένίοτε διαθέτουν ειδικάς εγκαταστάσεις όπως π.χ. ακτινολογικά καί μικροβιολογικά έργαστήρια. Ένώ είναι δυνατόν νά ύφίσταται σαφής διαφορά όσον άφορά τήν ποιότητα των προσφερομένων ίατρικών ύπηρεσιών μεταξύ των ιδιωτικών καί των δημοσίων ίδρυμάτων, πιθανόν ή διαφορά ή παρατηρουμένη εις ένα έκαστον των κλάδων τούτων νά είναι έξ ίσου μεγάλη όσον καί ή ύφισταμένη μεταξύ των διαφόρων κλάδων. Είς τήν Ανατολικήν Κρήτην παρατηρείται μεγαλύτερα τάσις διά μίαν εύρύτεραν κατανομήν των νοσοκομειακών ύπηρεσιών παρά εις τά Κεντρικά καί Δυτικά Τμήματα της Νήσου.

Αί κάτωθι ύποδείξεις αι όποιαί ειδικώς άφορούν τόν συντονισμόν των νοσοκομείων καί των υγειονομικών ύπηρεσιών, τίθενται ύπ' όψιν των διοικούντων τά Νοσοκομεία καί τά υγειονομικάς ύπηρεσίας έν Κρήτη. (49)

- α) Δέον όπως συσταθῆ μία 'Επιτροπή Νοσοκομείων της Νήσου εις τήν όποίαν νά εκπροσωπούνται τά κρατικά καί ιδιωτικά νοσοκομεία, τά υγειονομικά Κέντρα καί τό κοινόν, υπό τήν Προεδρίαν του προτεινομένου Διευθυντού 'Υγειονομικής, ήτις θά μελετήσῃ τά προβλήματα καί θά καταρτίσῃ τό πρόγραμμα ανάπτυξεως των νοσοκομείων έν Κρήτη, διδομένης ιδιαιτέρας προσοχής εις τόν συντονισμόν καί τήν ένοποίησην των νοσοκομειακών καί υγειονομικών ύπηρεσιών, έφ' όσον τούτο είναι εφαρμόσιμον καί άμοιβαίως ώφέλιμον.
- β) Δέον όπως ή 'Επιτροπή Νοσοκομείων κατά τήν πρώτην περίοδον των

(49) Βλέπε επίσης : " COORDINATION OF HOSPITALS AND HEALTH DEPARTMENTS JOINT STATEMENT OF RECOMENDATIONS BY THE AMERICAN HOSPITAL ASSOCIATION AND THE AMERICAN PUBLIC HEALTH ASSOCIATION" (Συντονισμός Νοσοκομείων καί 'Υγειονομικών 'Υπηρεσιών Κοινή "Έκθεσις ύποδείξεων του 'Αμερικανικού Συλλόγου Νοσοκομείων καί του 'Αμερικανικού Συλλόγου Δημοσίας 'Υγείας υπό BARNET, MOUNTAIN καί άλλων, AMERICAN JOURNAL OF PUBLIC HEALTH AND THE NATIONS HEALTH. Μέρος I Τόμος 38, αριθ. σελ. 700-707 (Μάϊος 1948).

ἐργασιῶν τῆς, νά καθοδηγῆται ὑπό πεπειραμένου Συμβούλου κατέχοντος καλῶς τὰ ζητήματα τῶν Νοσοκομείων ἢ τῆς δημοσίας ὑγείας (κατά προτίμησιν ἀμφοτέρα):

γ) Τὰ ζητήματα περί τά ὁποῖα θά ἐνδιατρίβῃ ἡ Ἐπιτροπή Νοσοκομείων περιλαμβάνουν τά κάτωθι:

- I) Ἡ συστέγασις νοσοκομείων καί ὑγειονομικῶν Κέντρων (περιλαμβανομένων, ὡσάντις τοῦτο εἶναι δυνατόν, καί γραφείων διά τούς ἰατρούς καί τούς ὀδοντίατρούς).
- II) Ἡ χρησιμοποίησις τοῦ προσωπικοῦ τῶν Νοσοκομείων καί τῶν ὑγειονομικῶν Κέντρων ἐν συνεργασίᾳ πρός ἀνάπτυξιν προγραμμάτων διά τήν προφύλαξιν καί βελτίωσιν τῆς ὑγείας τοῦ λαοῦ.
- III) Ἡ ἀνάμειξις τοῦ προσωπικοῦ τῶν κρατικῶν νοσοκομείων καί τῶν ὑγειονομικῶν Κέντρων, ὅπως ἐπί παραδείγματι ὁ διορισμός τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Νοσοκομείου ὡς ἀναπληρωτοῦ Νομιάτρου καί τοῦ Νομιάτρου ὡς βοηθοῦ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Νοσοκομείου. Ἐπίσης πρόβλεψις διά τήν τοποθέτησιν τοῦ Δημοτικοῦ Ἰατροῦ ὡς Διευθυντοῦ ἰατροῦ τῶν ἐξωτερικῶν ἰατρείων τοῦ Νοσοκομείου, καί δι' τήν κητόικον νοσηλείαν τῶν ἀπόρων καί
- IV) Συστέγασις τῶν ἐξωτερικῶν ἰατρείων τῶν Νοσοκομείων καί τῶν ὑγειονομικῶν Κέντρων, ἤτοι, τήν ἐνοποίησιν τῶν περιφερειακῶν ὑπηρεσιῶν τῶν ἐξωτερικῶν ἰατρείων τῶν νοσοκομείων καί τῶν ὑγειονομικῶν Κέντρων (περιλαμβανομένων καί τῶν συναφῶν ὑπηρεσιῶν τῶν διαφόρων ὀργανώσεων ὡς ΠΙΚΠΑ, τήν Ἀντιφθισικὴν Ἐταιρείαν κλπ.) ὅσον ἀφορᾷ τά ἰατρεῖα διά τήν ὑγιεινὴν Μητρότητος καί Παιδιοῦ, τά ἰατρεῖα δερματικῶν καί ἀφροδισίων νόσων, τά ἀντιφυματικά ἰατρεῖα, τά ὀφθαλμολογικά καί ἀντιτραχωματικά ἰατρεῖα, τά ἰατρεῖα ἰατρικῆς περιθάψεως, τά προληπτικά ἰατρεῖα τά ὀδοντιατρεῖα τά ἰατρεῖα ἐξετάσεως σχολικῆς ὑγιεινῆς καί οὕτω καθεξῆς.

δ) Οἱ ἰατροί καί αἱ νοσοκόμοι αἱ ἐργαζόμεναι εἰς τούς ἐπαρχιακούς ὑγειονομικούς σταθμούς καί τούς σταθμούς νοσοκόμου-μαίας οἱ ὁποῖοι δέν εὐρίσκονται εἰς ἀπομακρυσμένας κοινότητες, ὀφείλουν νά εἶναι μέλη τοῦ ἰατρικοῦ, νοσηλευτικοῦ καί μαιευτικοῦ προσωπικοῦ τοῦ γειτονικοῦ ἢ τοῦ πλησιεστέρου δημοτικοῦ νοσοκομείου. Νά ληφθοῦν δέ τά κατάλληλα μέτρα διά τήν μεταφορὰν τῶν ἀσθενῶν ἐκ τῶν περιφερειακῶν τούτων ἰατρείων εἰς τά νοσοκομεῖα ταῦτα ὡς καί διά συμβουλευτικὰς ἐπισκέψεις τοῦ προσωπικοῦ τοῦ νοσοκομείου εἰς τούς σταθμούς αὐτούς.

ε) Τά κρατικά νοσοκομεῖα νά εἶναι ἀνοικτά διά τήν περίθαλψιν τῶν ἰδιωτικῶν ἀσθενῶν τῶν ἰδιωτῶν ἰατρῶν μέ τούς ἀναγκαίους περιορισμούς ὥστε νά ἐξασφαλισθῇ ἡ ἀρμόζουσα ἰατρικὴ ἀντίληψις.

στ) Τά κρατικά νοσοκομεῖα νά χρησιμοποιοῦνται ὡς ἐκπαιδευτικὰ παραρτήματα πρός τό συμφέρον τῆς πρό καί μετά τήν ἀνάληψιν ὑπη-

ρεσίας εκπαιδεύσεως τῶν ἰατρῶν, ἀδελφῶν νοσοκόμων, νοσοκόμων-
μαιῶν καὶ τοῦ πάσης φύσεως ἱατρικοῦ καὶ ὑγειονομικοῦ προσωπι-
κοῦ.

Ἡ πρόοδος εἰς τὰς ὑπηρεσίας δημοσίας ὑγείας θά πρέπει νά συμβα-
δίξῃ μέ τήν ἐξάπλωσιν τῶν νοσοκομειακῶν ὑπηρεσιῶν. Ὅντως, αἱ
ὑγειονομικαί ὀργανώσεις ἐκδηλώνουν ὁλονέν ἀξανόμενον ἐνδιαφέρον
διά τὰ προγράμματα τὰ ἀφορῶντα τήν προφύλαξιν τῆς ὑγείας τῶν πο-
λιτῶν. Θεωρεῖται ὑπ' αὐτῶν οὐσιῶδες νά χορηγοῦν διαγνωστικὰς καὶ
θεραπευτικὰς ὑπηρεσίας διά τήν ἀποτελεσματικὴν καταπολέμησιν ἀσθε-
νειῶν ὅπως ἡ φυματίωσις καὶ ἡ σύφιλις. Αναγνωρίζουν ἤδη ὅτι ἀσθέ-
νειαὶ ὡς ὁ καρκίνος, τὰ καρδιακά νοσήματα, καὶ αἱ χρόνιοι νόσοι
ἀποτελοῦν προβλήματα δημοσίας ὑγείας, εἰδικῶς ἐν σχέσει πρὸς τήν
ἀνάγκην τῆς ἐγκαίρου διαγνώσεως καὶ θεραπείας. Τὰ ἀρχεῖα τῶν νο-
σοκομείων δύνανται ἐπίσης νά χρησιμεύσουν διά τήν προώθησιν μελε-
τῶν ἐπὶ τῆς νοσηρότητος. Ἔίναι προφανές ὅτι στενωτέραι σχέσεις
μεταξὺ νοσοκομείων, ὑγειονομικῶν κέντρων καὶ ἰδιωτῶν ἰατρῶν ἐνδεί-
κνυνται διά τήν ἐξασφάλισιν μεγαλυτέρας ἀποδόσεως τῶν ὑπηρεσιῶν
τούτων. Ἡ στενωτέρα φυσικὴ καὶ διοικητικὴ ἐπαφὴ ὡς ἀναφέρεται
εἰς τὰς προτάσεις αὐτάς θά ὑποβοηθήσῃ τὰ μέγιστα διά νά ὁμηουργη-
θοῦν αἱ ἀναγκαῖαι σχέσεις μεταξύ τῶν προληπτικῶν καὶ θεραπευτικῶν
ἱατρικῶν ὑπηρεσιῶν. Αἱ δύο αὗται μορφαὶ τῆς ἱατρικῆς ἔχουν κοινόν
σκοπὸν καὶ πρέπει νά χρησιμοποιοῦν τὰ αὐτὰ ὄργανα καὶ τήν ἰδίαν
διοικητικὴν ὀργάνωσιν. Ὅταν ἡ προληπτικὴ καὶ θεραπευτικὴ ἱατρι-
κὴ προσεγγίσουν, τότε θά προαχθῇ ἔτι μᾶλλον ἡ χρησιμοποίησις τῶν
κοινῶν δι' ἀμφοτέρας τεχνικῶν μέσων. Ἐκτός τούτου τὸ προσωπικόν
τῶν ἀγροτικῶν μεμακρυσμένων ὑγειονομικῶν σταθμῶν, οἱ ἰατροὶ καὶ
αἱ νοσοκόμοι δυνατόν νά ἀπωλέσουν μέρος τῶν ἱκανοτήτων των λόγῳ
τῆς ἀπομονώσεώς των καὶ ἐάν δέν διατηρήσουν ἐπαφὴν μέ τοὺς συνα-
δέλφους των τῶν μεγαλυτέρων κέντρων ἢ ἂν δέν ληφθῇ πρόνοια ὅπως
συνάδελφοὶ των μεταβαίνουν εἰς τὰ κέντρα αὐτά καὶ τανάπαλιν.
Ἀκολούθως πρὸς τὰ ἀνωτέρω, ὅταν μελετᾶται ἡ ἰδρυσις νέων ἰδρυ-
μάτων, τὰ κτίρια τῶν νοσοκομείων καὶ τῶν ὑγειονομικῶν κέντρων πρέ-
πει νά εἶναι κοινά. Ὅταν ὑπάρχῃ τὸ νοσοκομεῖον καὶ παρουσιάζεται
ἀνάγκη ἰδρύσεως ὑγειονομικοῦ κέντρου θά πρέπει νά ἐξετασθῇ μετά
τῆς δεούσης προσοχῆς ἡ κατασκευὴ ἐνός παραρτήματος ἢ μιᾶς καταλλή-
λου ἐπεκτάσεως εἰς τὸ νοσοκομεῖον. Γραφεῖα διά τοὺς ἰδιώτας ἰ-
ατροὺς θά ἠδύναντο ἐπίσης νά περιλαμβάνωνται εἰς τὰ κτίρια τῶν
νοσοκομείων-ὑγειονομικῶν κέντρων διά νά διευκολύνουν τήν δημιουρ-
γίαν μιᾶς καλυτέρας ἐπαφῆς μεταξύ τῶν ἰατρῶν τούτων καὶ τοῦ προσω-
πικοῦ τῶν νοσοκομείων καὶ τῶν ὑγειονομικῶν κέντρων. Διά τῶν τοι-
ούτων διευθετήσεων, ὡς ἔχει ἤδη τονισθῇ, θά καταστῇ δυνατὴ ἡ
ἀπὸ κοινοῦ χρησιμοποίησις τῶν ἐργαστηρίων, ἀκτίνων καὶ ἄλλων τεχνι-
κῶν ὑπηρεσιῶν τόσον ὑπὸ τῶν ἰδιωτῶν ἰατρῶν ὅσον καὶ ὑπὸ τῶν νοσο-
κομείων καὶ τῶν ὑγειονομικῶν κέντρων, ἀποφευγομένης οὕτω τῆς περιτ-
τῆς διπλῆς προμηθείας δαπάνηρου τεχνικοῦ ἐξοπλισμοῦ καὶ διευκολυ-
νομένης τῆς πλήρους χρησιμοποίησεως ὡς συμβούλων ὅλων τῶν ἰατρῶν.
Πλὴν τούτων, διά τοῦ συνδυασμοῦ ὑγειονομικῶν, ἱατρικῶν καὶ νοσο-
κομειακῶν ὑπηρεσιῶν θά διευκολύνετο τὸ κοινόν, τὰ δέ συνδυασμένα
μέσα θά συνετέλουν εἰς τὸ νά ἀποκτήσουν αἱ κοινότητες ἀρτιωτέρας ὑ-
πηρεσίας νοσοκομειακῶν καὶ ὑγειονομικῶν κέντρων μέ καλύτερον ἐκπαι-
δευμένον ἱατρικόν καὶ λοιπὸν προσωπικόν. Ἡ κατ' οἶκον παρακολού-
θησις, ἀφοῦ ὁ ἀσθενὴς ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ νοσοκομείου ἀποτελεῖ πρόσθετον

πλεονέκτημα, διότι ἡ ἐπισκέπτρια ἀδελφή συνεργαζομένη μετὰ τοῦ θεράποντος ἰατροῦ θά εἶναι εἰς θέσιν νά συνεχίσῃ τήν περιποίησιν τοῦ ἀσθενοῦς ἀκολουθοῦσα τὰς ὁδηγίας τοῦ ἱατροῦ. Δύναται ἐπίσης νά παρέχῃ ὑπηρεσίας κατ' οἶκον νοσηλείας καί ἐπιβλέψεως. Τέλος ἀμφότερα, καί τό νοσοκομεῖον καί τό ὑγειονομικόν κέντρον θά ὠφεληθοῦν διότι θά ἐπιβληθοῦν περισσότερο ὡς Ἱατρικόν καί Ὑγειονομικόν Κέντρον τῆς Κοινότητος.

Τά ἤδη ἐκτεθέντα εἶναι ἤδη ἀρκετά πρός ὑποστήριξιν τῶν ὑποδείξεών μας περί συνεργασίας τῶν ὑπηρεσιῶν καί τοῦ προσωπικοῦ τοῦ νοσοκομεῖου καί τοῦ ὑγειονομικοῦ κέντρου, ἀλλά πρὶν τελειώσωμεν πρέπει νά τονίσωμεν περαιτέρω ὅτι ἡ δέουσα θεωρητικὴ ἐκπαίδευσις τῶν διοικητικῶν ὑπαλλήλων τῶν νοσοκομείων καί τῶν ὑγειονομικῶν κέντρων ὥστε νά κατατοπισθῶσιν οἱ μὲν μέ τὰς ὑπηρεσίας τῶν δέ, θά ἐξησφάλιζε τήν ἐπιτυχίαν καλῆτερον οἰουδήποτε ἄλλου μέτρου ἀποβλέποντος εἰς τήν πραγματοποιήσιν μιᾶς τοιαύτης συνεργασίας(α).

(α) Γενικὴ Βιβλιογραφία:

1. "Νοσοκομειακὴ Περίθαλψις εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας" ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς νοσοκομειακῆς περιθάλψεως "Ἐκδοσις COMMONWEALTH FUND, Ν. Ὑόρκη 22.
2. "Ἐγχειρίδιον τυποποιήσεως τῶν νοσοκομείων" Ἐκδοσις AMERICAN COLLEGE OF SURGEONS, Σικάγον.
3. "Τό νοσοκομεῖον εἰς τὴν σύγχρονον Κοινωνίαν" ὑπὸ BACHMEYER καί HANTMA. Ἐκδοσις COMMONWEALTH FUND, Ν. Ὑόρκη, 22.
4. "PLANS FOR CANADA'S RURAL HEALTH" ὑπὸ HUGHES. Ἐκδοσις τοῦ Τμήματος σχεδίων νοσοκομείων, τῆς ὑγειονομικῆς ὑπηρεσίας τοῦ Καναδά, Ὀττάβα, Καναδάς. Περιλαμβάνει ὑγειονομικά κέντρα 6-8 κλινῶν καί μικρὰ νοσοκομεῖα δυνάμει μέχρι 20-30 κλίνας.
5. "Στοιχεῖα Γενικῶν Νοσοκομείων" Ἐκδοσις τοῦ Τμήματος Νοσοκομείων, τῆς ὑπηρεσίας Δημ. Ὑγείας τῶν Η.Π., Οὐάσιγκτον.
6. "Νοσοκομεῖα" Ἐκδοσις τοῦ τμήματος Νοσοκομείων τῆς ὑπηρεσίας δημοσίας ὑγείας τῶν Η.Π.
7. "PLANING FOR INTEGRATED SERVICE" Ἀγροτικόν νοσοκομεῖον καί Ὑγειονομικόν Κέντρον. Ἐκδοσις τοῦ Τμήματος Νοσοκομείων τῆς Ὑπηρεσίας Δημοσίας Ὑγείας τῶν Η.Π.
8. "Τό Νοσοκομειακόν Φαρμακεῖον" Ἐξοπλισμός καί κατά λογος ὕλικῶν. Ἐκδοσις τοῦ Τμήματος Νοσοκομείων τῆς Ὑπηρεσίας Δημοσίας Ὑγείας τῶν Η.Π.
9. "Σανατόριον 100 κλινῶν" Ἐκδοσις τοῦ Τμήματος Νοσοκομείων ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Τμήματος Ἀντιφυματικοῦ Ἀγῶνος τῆς Ὑπηρεσίας Δημοσίας Ὑγείας τῶν Η.Π.
10. "WHERE STATE HOSPITALS FIND ANSWERS TO THEIR CURRENT QUESTIONS" Πάσης φύσεως πληροφορίας ἐπὶ βιβλίων καί Δημοσιεύσεων περὶ τῶν Νοσοκομείων καί τῆς δράσεως των, Ἐκδοσις τῆς Ὑπηρεσίας Δημοσίας Ὑγείας τῶν Η.Π. Περιλαμβάνει τὰ ἐξῆς θέματα: σχέδια δια κοινότητος, ἀρχιτεκτονικά σχέδια, διαχειρίσεις νοσοκομείων, προσωπικόν καί ἀρχεῖα νοσοκομείων. Ἡ BACON LIBRARY τοῦ Συνδέσμου Ἀμερικανικῶν Νοσοκομείων. Ὁδὸς EAST DIVISION, 18, CHICAGO ἼΟ, παρέχει πλουσίαν βιβλιογραφίαν ἐπὶ θεμάτων ἐκτεθέντων ἐνταῦθα, ὡς καί ἄλλο ὕλικόν ἀφορῶν τὰ νοσοκομεῖα.

12. Απόψεις επί των ιατρικών υπηρεσιών.

Εἰς τό I μέρος τῆς παρουσίας ἐκθέσεως, τό ὅποιον ἀφορᾷ τήν διαπίστωσιν τῆς ὑφισταμένης καταστάσεως, ἐξητάσθησαν αἱ νομικά διατάξεις αἱ διέπουσαι τήν ἀσκήσιν τῆς ἰατρικῆς. Συνκεντρούθησαν δεδομένα ὡς πρός τόν ἀριθμόν τῶν ἰατρῶν, τήν κατάταξιν των κατά εἰδικότητος καί τήν κατανομήν των ὅσον ἀφορᾷ τās ἀστικές καί ἀγροτικές κοινότητες. Εἰς τās κοινότητες τῆς Κρήτης ἀναλογεῖ εἰς παθολόγος ἰατρός ἀνά 2712 ἄτομα, ἐνῶ εἰς τούς δήμους ἀναλογεῖ εἰς ἀνά 694 μόνον ἄτομα. Οἱ ἀριθμοί, ὅσον ἀφορᾷ τούς ὀδοντοιατρούς εἶναι εἰς ἀνά 88.830 πρόσωπα, εἰς τās κοινότητες, καί εἰς ἀνά 2656 εἰς τούς δήμους. Διά νόμου ὀρίζεται εἰς φαρμακοποιός ἀνά 2500, δύο ἀνά 6000 κατοίκους καί ἀνά εἰς, διά κάθε 5000 ἐπί πλέον ἄτομα εἰς τήν αὐτήν πόλιν. Πρός τό παρόν ἀναλογεῖ εἰς φαρμακοποιός ἀνά 11.641 ἄτομα δι' ὀλόκληρον τήν Κρήτην, ἡ ἀναλογία εἰς τούς δήμους καί κοινότητας ἔχει ὡς ἑξῆς: Εἰς φαρμακοποιός ἀνά 59.220 ἄτομα εἰς τās κοινότητες καί εἰς ἀνά 3.491 εἰς τούς δήμους. Διπλωματοῦχοι ἀδελφαί νοσοκόμοι εἶναι σχετικῶς σπάνια. Διπλωματοῦχοι μαῖαι, ἐκ τῶν ὁποίων περισσότεραι τῶν 60% εἶναι ἐγκατεστημένοι εἰς τούς μεγάλους δήμους, εἶναι ἐπίσης ὀλίγοι ἐν συγκρίσει μέ τās πρακτικές μαῖας, αἱ ὁποῖαι εἶναι εὐρέως διαδεδομένοι εἰς ὀλόκληρον τήν Κρήτην. Τά καθήκοντα τῶν νομίμως ἀνεγνωρισμένων μαῖων εἶναι: παρακολούθησις ἐπιτόκων, τοκετός εἰς ὁμάς περιπτώσεις καί καθοδήγησις τῶν μητέρων περί τοῦ πῶς θά φροντίζουσι διά τὰ τέκνα των. Ἐξητάσθη ἐπίσης ὁ τρόπος ὀργανώσεως καί λειτουργίας τῶν Ἰατρικῶν, Ὀδοντοιατρικῶν καί Φαρμακευτικῶν Συλλόγων. Ὁ σκοπός τῶν Ἰατρικῶν καί Ὀδοντοιατρικῶν Συλλόγων περιλαμβάνει καί τήν προαγωγήν τῆς δημοσίας ὑγείας ἀπό τῆς πλευρᾶς των. Ἐπαγγελματικά ἡμερήσια ἐκδίδονται ὑπό τῶν Ἰατρικῶν καί Ὀδοντοιατρικῶν Συλλόγων, ὁ δέ Φαρμακευτικός Σύλλογος ἐκδίδει ἐπίσημον δελτίον. Τά ἀπαιτούμενα προσόντα διά τήν ἀπόκτησιν ἀδείας ἐξασκήσεως εἰς τὰ ἐπαγγέλματα ταῦτα ἐξητάσθησαν ἐπίσης προηγουμένως. Τώρα ἀπομένει νά δώσωμεν μίαν εἰκόνα τῶν ἰατρικῶν καί παραϊατρικῶν ἐπαγγελμάτων ἐν Κρήτῃ:

- α) Αἱ ἰατρικά ὑπηρεσία παρέχονται ἰδιωτικῶς ἐπί τῆ βάσει τοῦ ἐπαγγελματικοῦ ἀνταγωνισμοῦ.
- β) Δυσανάλογος συγκέντρωσις ἰατρικῶν ὑπηρεσιῶν παρατηρεῖται εἰς τούς μεγαλύτερους δήμους κυρίως τό Ἡράκλειον καί τὰ Κανιά - ἡτις καί παρακλύει τήν παροχήν αποτελεσματικῆς ἰατρικῆς περιθάλψεως εἰς τās ἀγροτικές κοινότητες, λόγω ἀνεπαρκῶς καί ἀκαταλλήλου συγκοινωνίας.
- γ) Μικρά νοσοκομεῖα τύπου κλινικῆς διευθυνόμενα ὑπό ἰδιωτῶν ἰατρῶν - ἀντιοικονομικά ἀπό ἀπόψεως κοινωνικῆς, λαμβανομένων ὑπ ὄψιν τῶν γενικῶν δαπανῶν λειτουργίας καί τῆς ἀνάγκης διπλοῦ πολυδάπανου ἐξοπλισμοῦ.
- δ) Εἰς τās ἀγροτικές περιοχάς ἡ ἰατρική ἀσκεῖται ὑπό τοῦ γενικοῦ ἰατροῦ, ἐνῶ εἰς τὰ δύο κύρια ἀστικά κέντρα παρατηρεῖται ἀξιοσημεῖωτος τάσις πρός εἰδίκευσιν. Ἐνας ἢ περισσότεροι ἰατροί δύνανται νά συνεργάζωνται εἰς μίαν εἰδικότητα ἢ εἰδικότητος στενῶς συνδεόμενας, ἀλλά μία ὁμάς ἰατρῶν ἔχόντων εἰδικότητα δέν συνεργάζονται μέ τόν γενικόν ἰατρόν διά τήν

- λ λειτουργίαν μιᾶς πλήρους ὑπηρεσίας πολυκλινικῆς.
- ε) Τεχνικά, διαγνωστικά καὶ θεραπευτικά ὑπηρεσίαι δέν ὑπάρχουν εἰς τὰς ἀγροτικάς περιοχάς, ἀλλά εἰς τὰ μεγαλύτερα ἀστικά κέντρα ὑπάρχουν ἰδιωτικά μικροβιολογικά ἐργαστήρια καὶ ἐξαιρέτοι ἰατροὶ ἀκτινολόγοι διατηροῦν διαγνωστικά ἰατρεία ἀκτίνων -Χ(ἀλλά δέν ἀσχολοῦνται μέ ἀκτινοθεραπείαν ἢ ραδιοθεραπείαν).
- στ) Ἡ ὀδοντοιατρικὴ δέν παρουσιάζει εἰδικεύσεις ἐν Κρήτῃ καὶ οἱ ὀδοντοἰατροὶ εὐρίσκονται δυσανάλογα συγκεντρωμένοι εἰς τὰ μεγαλύτερα ἀστικά κέντρα (σπανίως δημοτικὸς ὀδοντοἰατρὸς δύναται νά διευθύνῃ παράρτημα εἰς γειτονικὴν κοινότητα, ἀλλά οἱ ὀδοντοἰατροὶ εἶναι σπάνιοι εἰς τὰς ἀγροτικάς περιοχάς ὅπου λέγεται ὅτι τό κοινόν δέν ἀντιλαμβάνεται τὴν σημασίαν τῆς ὀδοντοιατρικῆς μολονότι αἱ ὀδοντοιατρικά ὑπηρεσίαι χρειάζονται πάρα πολύ).
- ζ) Τό ἐπάγγελμα τῆς ἀδελφῆς εὐρίσκεται εἰς τὰ σπάργανα, ἐν τῇ πραγματικότητι πρόκειται περί χειρονακτικῆς ἀπλῶς ἐργασίας ἢ ὅποια γίνεται ἀπό γυναῖκας μέ πρακτικὴν πείραν.
- η) Ἡ ἀσκήσις τῆς μαιευτικῆς εἰς τὰς ἀγροτικάς περιοχάς γίνεται κυρίως ἀπό πρακτικὰς μαίας, ἀλλ' εἰς τὰ μεγαλύτερα ἀστικά κέντρα μαιευτῆρες ἰατροὶ καὶ διπλωματοῦχοι μαῖαι ἐκτελοῦν πολλοὺς τοκετούς.
- θ) Οἱ φαρμακοποιοὶ εὐρίσκονται ἐπίσης συγκεντρωμένοι εἰς τοὺς δήμους καὶ φαίνεται ὅτι διατηροῦν φαρμακεία καλῶς ἐφοδιασμένα μέ τὰ οὐσιώδη φάρμακα, συμπεριλαμβανομένων τῶν σουλφamidων καὶ πενικιλίνης.
- ι) Οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ ἰατρικοῦ κόσμου προφανῶς εὐρίσκονται εἰς τό ὕψος τῆς ἀποστολῆς των ἀπό ἀπόψεως καταρτίσεως των ὡς κλινικῶν καὶ γενικῶς ὡς διανοουμένων - Πράγματι τό ἰατρικόν ἐπάγγελμα φαίνεται ὅτι τό προτιμᾷ μία μερίς τῆς καλλιτέρας κοινωνικῆς τάξεως τῆς νήσου.
- ια) Ἐνίοτε ἐργάζονται ἐπίσης καὶ γυναῖκες ἰατροὶ καὶ ὀδοντοἰατροὶ καί
- ιβ) Ἡ παρατηρηθεῖσα ἀποτελεσματικότης τοῦ DDT εἰς τὴν καταπολέμησιν τῆς ἐλονοσίας δύναται νά ὀδηγήσῃ εἰς ἀναπροσαρμογὴν τοῦ ἰατρικοῦ ἐπαγγέλματος εἰς τὰς ἀγροτικάς περιοχάς τῆς Κρήτης ὅπου ἄλλοτε ἤκμαζεν ἡ ἐλονοσία.

Ὅπως εἰς τὰ περισσότερα μέρη τοῦ κόσμου, καὶ ἐν Κρήτῃ ὁ ἀριθμὸς καὶ ἡ διαφορὸς ἐπιστημονικὴ ἱκανότης τῶν ἰατρῶν ἀναμφιβόλως δέν συμβάλουν εἰς τὴν δημιουργίαν τῶν ἐπιθυμητῶν ἀρίστων συνθηκῶν, ἐν μέρει ἔνεκα τῆς ἐλλατωματικῆς γεωγραφικῆς κατανομῆς τῶν ἰατρικῶν ὑπηρεσιῶν καὶ λόγῳ τοῦ ὅτι ἡ παροχὴ ἰατρικῶν ὑπηρεσιῶν εἶναι δαπανηρὰ καὶ μάλιστα μεταξύ ἑνὸς πληθυσμοῦ ὁ ὅποιος κατὰ τό πλεῖστον εἶναι πτωχός. Ἐπί πλέον, ἐλάχισται κοιναὶ προσπάθειαι καταβάλλονται ὑπὸ τῶν ἰατρῶν καὶ λοιπῶν συναφῶν ἐπαγγελματιῶν ἐν συνεργασίᾳ μετά τοῦ κράτους καὶ τοῦ λαοῦ πρὸς μελέτην κοινωνικο-οἰκονομικῶν προβλημάτων τῶν ὁποίων ἡ λύσις θά ἀποτελέσῃ τὴν βάσιν διὰ τὴν σύνταξιν ἑνὸς σχεδίου ἐπὶ τοῦ μέλλοντος τῶν ἐπαγγελμάτων τούτων ἐν Κρήτῃ.

Ἐνῷ ὑπάρχουν πολλαί νόσοι εἰς τὴν νῆσον, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως δημοσίας ὑγείας κυρίως αἱ παρουσιάζουσαι μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον εἶναι ἡ ὁμάς τῶν νόσων, αἱ ὁποῖαι μεταδίδονται διὰ τῶν μολυσμένων τροφίμων ἢ ὁμάς τῶν μεταδιδομένων διὰ τῶν κωνωποιδῶν καὶ αἱ νόσοι τοῦ ἀναπνευστικοῦ συστήματος. Ἐπίσης ἀσθένεται ὡς ἡ λέπρα, καὶ τὸ τράχωμα ἀποτελοῦν μόνιμα προβλήματα δημοσίας ὑγείας. Ἐπὶ πλεον ἐν Κρήτῃ εἶναι δυνατόν νά ἀναπτυχθοῦν νόσοι ὡς ἡ πανώλης, ὁ ἔξανθηματικός τύφος, ἡ σχιστοσωμάτωση καὶ ἡ φιλαρίασις.

Αἱ ὑποδείξεις μας ἐπὶ τοῦ ζητήματος βελτιώσεως τῶν ἱατρικῶν συνθηκῶν ἐν Κρήτῃ εἶναι αἱ ἑξῆς:

Νά ὀργανωθῆ ἐν Ἰατρικόν Συμβούλιον μέ κατάλληλον ἐκπροσώπησιν τῶν ἱατρικῶν καὶ συναφῶν ἐπαγγελμάτων ἀφ' ἑνός καὶ τοῦ κράτους καὶ τοῦ κοινοῦ ἀφ' ἑτέρου, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ προτεινομένου Διευθυντοῦ τῆς Διευθύνσεως Ὑγιεινῆς.

Νά μελετηθῶσιν αἱ εἰς τὰ διάφορα μέρη τοῦ κόσμου μέθοδοι ἐξασκήσεως ἱατρικοῦ ἐπαγγέλματος πρὸς ἀντιμετώπισιν παρομοίων ἱατρικο-οἰκονομικῶν προβλημάτων ὡς τὰ ἀπαντῶντα ἐν Κρήτῃ (50).

Αἱ σημεριναὶ μέθοδοι ἐξασκήσεως τοῦ ἱατρικοῦ ἐπαγγέλματος ἐν Κρήτῃ νά ἀναπτυχθῶσιν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ἀντιμετώπισεως τῶν ἀναγκῶν καὶ προληπτικῶς καὶ θεραπευτικῶς ὥστε νά προσαρμοζῶνται πρὸς τὴν κοινωνικό-οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τῆς νήσου.

Ἡ καθοδήγησις τῆς Ἐπιτροπῆς νά δοθῆ: I) διὰ τὴν προαματικὴν ἀνάπτυξιν τῶν προτεινομένων ἐπαρχιακῶν ὑγειονομικῶν σταθμῶν καὶ κοινοτικῶν σταθμῶν νοσοκόμου-μαίας; II) διὰ τὴν ἐφαρμογὴν ἑνός προγράμματος μετεκπαιδεύσεως κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὑπηρεσίας καὶ III) διὰ τὴν βελτίωσιν τῶν μεθόδων συντονισμοῦ τῶν διαφόρων κλάδων ἱατρικῆς περιθάλψεως δηλ. τῆς θεραπευτικῆς ἱατρικῆς τῶν νοσοκομειακῶν ὑπηρεσιῶν καὶ τῶν ὑγειονομικῶν ὑπηρεσιῶν.

Ὁ ἀπώτερος σκοπὸς τῶν ἱατρικῶν καὶ βοηθητικῶν ἐπαγγελμάτων εἶναι νά παρέχουν ἐπαρκῆ ὑγειονομικὴν ἱατρικὴν περίθαλψιν. Ἡ κοινωνικὴ αὕτη ἀνάγκη δὲν ἀντιμετωπίζεται ἱκανοποιητικῶς ἐν Κρήτῃ, ἰδίᾳ εἰς τὰς ἀγροτικὰς περιοχὰς τῆς νήσου. Μέχρι τοῦδε ἐγένοντο ἐν τῇ ἐκθέσει ταύτῃ ὑποδείξεις σχετικῶς μέ τὴν ἴδρυσιν κοινοτικῶν σταθμῶν νοσοκόμων-μαίων καὶ ἐπαρχιακῶν ὑγειονομικῶν κέντρων (ὀλοκλη-

(50) Παραδείγματος χάριν ἴδε: α) " Πειράματα Κοινωνικῆς Ἰατρικῆς ἐν Σκωτίᾳ " ὑπὸ SIR ANDREW DAVIDSON, Δ/ντοῦ Ἰατρικ. Ὑπηρεσίας Τμήματος Δ. Ὑγείας Σκωτίας. Ἐκδοσις Πανεπιστημίου JOHNS HOPKINS BALTIMORE, 28/10/47.

β) " SOCIAL DENMARK " Μελέτη τῆς Δανικῆς Κοινωνικῆς Νομοθεσίας Ἐκδοθεῖσα καὶ δημοσιευθεῖσα ὑπὸ SOCIALT TIDSSKRIFT COPENHAGEN, 1947.

ρουμένων διά τῶν περιφερειακῶν νοσοκομείων) εἰς ὠρισμένα σημεῖα καί ὑπό διαφορετικᾶς συνθήκας εἰς ἕκαστον τῶν τεσσάρων νομῶν τῆς Κρήτης. Ἐγένοντο περαιτέρω ὑποδείξεις σχετικῶς μέ τήν ἐνοποίησιν τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν ἰατρείων τῶν ὑγειονομικῶν κέντρων καί τῶν δημοτικῶν ἰατρῶν μετά τῶν νοσοκομείων. Αἱ προτεινόμεναι αὐται ἀναπτύξεις ἀφορῶσι τοῦ ἐπαγγελματίας ἰατροῦς καί τοῦς βοηθητικούς συνεργάτας των. Ἐπί πλέον αἱ συμβουλαί καί ἡ συμμετοχή τῶν ἐχόντων ἐπιστημονικάς γνώσεις θεωροῦνται οὐσιώδεις διά τήν κατάρτισιν καί ἐκτέλεσιν τοιούτων σχεδίων πρός ἐξασφάλισιν ἐπαρκοῦς ὑγειονομικῆς ὑπηρεσίας καί ἰατρικῆς περιθάλψεως. Πρός τόν σκοπόν τοῦτον ἀποβλέπουσιν αἱ ἐκτιθέμεναι ἐνταῦθα προτάσεις διά τήν ἐξασφάλισιν τῆς συνεργασίας τῶν ἐπαγγελματικῶν ἰατρῶν.

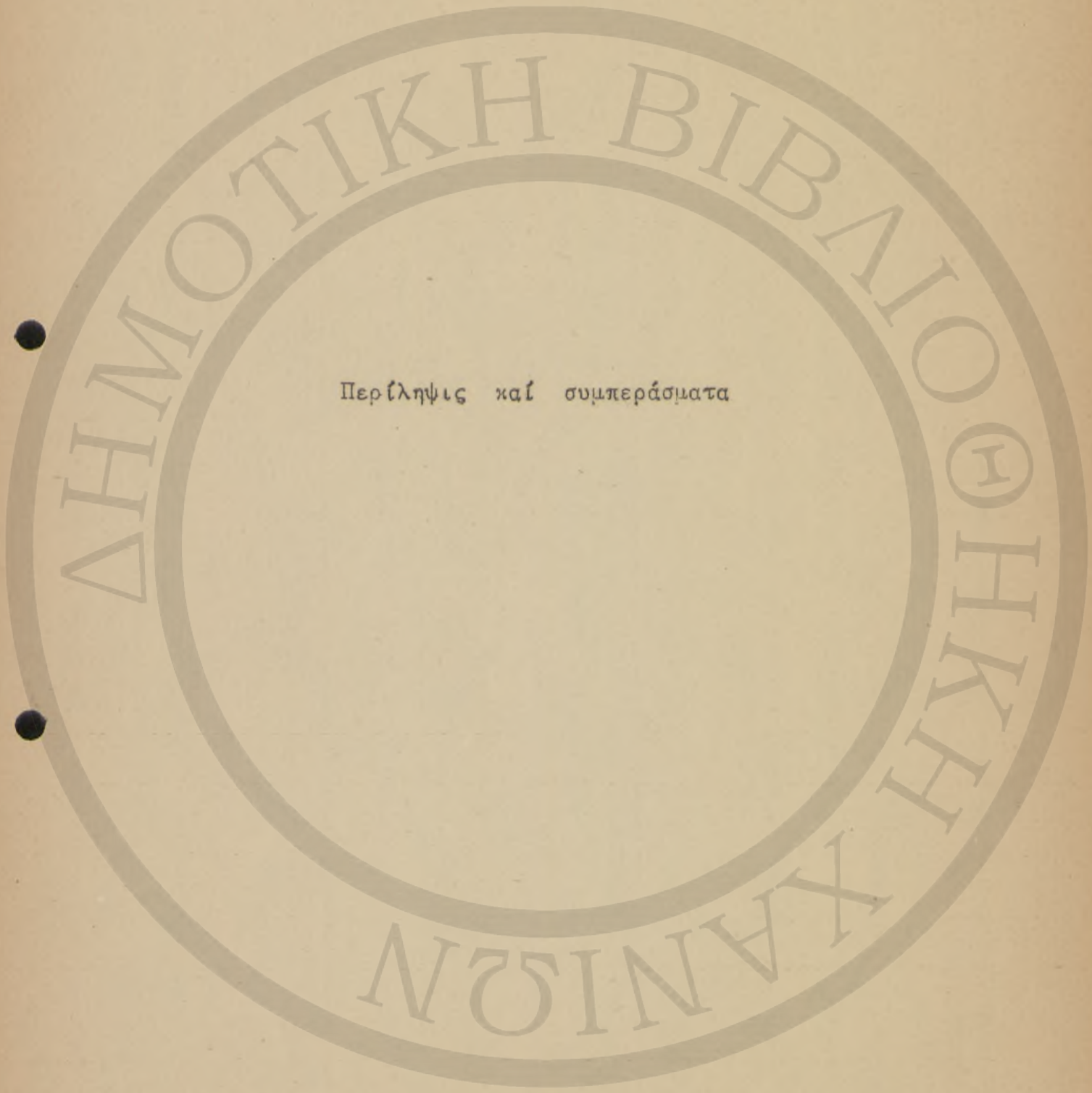
Ἡ ἐπεξεργασία τῶν λεπτομερειῶν τῆς ὁργανώσεως τοῦ προτεινομένου ἰατρικοῦ συμβουλίου ἐπαφίεται εἰς τήν Διεύθυνσιν Ὑγιεινῆς. Ἄμα τῇ συστάσει τοῦ συμβουλίου τούτου, προβλέπεται ὅτι θέλει ἐπιδιωχθῆ ἡ περαιτέρω ἐξακρίβωσις τῶν ἀναγκῶν τῆς Κρήτης προκειμένου περί τῆς ἐφαρμογῆς προληπτικῶν καί θεραπευτικῶν μέτρων, λαμβανομένων ὡς βάσεως τῶν κατά τήν προκαταρκτικῆν ταύτην ἔρευναν συλλεγέντων σχετικῶν στοιχείων. Προβλέπεται ἐπίσης ὅτι τό συμβούλιον τοῦτο θέλει προβῆ εἰς τήν μελέτην τῶν εἰς ἄλλας χώρας ἐφαρμοζομένων μέτρων καί υἱοθέτησιν τῶν ἐξ αὐτῶν δυναμένων νά ἐφαρμοσθῶσιν ἐν Κρήτῃ ὑπό τᾶς ἐκεῖ ἰσχυούσας συνθήκας. Τά ἐκ τῶν ἐρευνῶν τούτων μέλλοντα νά προκύψουν προγράμματα θέλουσιν ἐφαρμοσθῆ δοκιμαστικῶς εἰς περιωρισμένας περιοχάς πρὸς διαπίστωσιν τοῦ καταλληλοτέρου ἐξ αὐτῶν ὅπερ καί θέλει τελικῶς ἐπεκταθῆ εἰς ὅλην τήν νῆσον. Ἡ τοιαύτη διά δοκιμαστικῆς ἐρεύνης ἐξακρίβωσις τῆς καλλιτέρας ἐπιμοσίμου ἐπιστημονικῆς μεθόδου, πρὸ τῆς καταρτίσεως γενικωτέρου προγράμματος, δύναται νά παράσχῃ σημαντικῆν συμβολήν εἰς τόν καθορισμόν τοῦ καταλλήλου σχεδίου κοινωνικῆς ἀναπτύξεως ἐν τῇ νήσῳ.

Κατά τήν γενομένην συζήτησιν ἐπί τῆς μελλούσης μορφῆς ὁργανώσεως τῶν ὑγειονομικῶν ὑπηρεσιῶν, ὁ DR. GRANT ἐτόνισεν: (1) ὅτι οἰοσδήποτε οἰκονομικός φραγμός εἰς τήν παροχήν καταλλήλου ἰατρικῆς περιθάλψεως θέλει ἐξουδετερωθῆ δι' ἐκουσίας ἢ ὑποχρεωτικῆς ἀσφαλίσεως, (2) ὅτι ἡ παροχή ὑγειονομικῆς περιθάλψεως θά αὐξάνῃ συνεχῶς μέσῳ τῶν περιφερειακῶν ἰδρυμάτων, καί τῇ βοήθειᾳ τῶν ἐκπαιδευτικῶν νοσηλευτικῶν ἰδρυμάτων τῶν συνεργαζομένων μετά τῶν μὴ ἐκπαιδευτικῶν τοιούτων καί τῶν ὑγειονομικῶν κέντρων, (3) ὅτι μία ἐναλλαγή τοῦ προσωπικοῦ μεταξύ τῶν περιφερειακῶν καί κεντρικῶν ὑπηρεσιῶν θέλει ἐξασφαλίσῃ (α) καταλλήλους κοινωνικάς καί ἰατρικάς διαγνωστικᾶς ὑπηρεσίας καθ' ὅλην τήν νῆσον καί (β) συνεχῆ ἐκπαίδευσιν τοῦ πάσης κατηγορίας προσωπικοῦ, πρὸ καί μετά τήν πρόσληψίν του, (4) ὅτι ὁ ἰδιώτης παθολόγος ἰατρός θά ἀντιληφθῆ ὅτι εἶναι πολύ συμφερότερον δι' αὐτόν νά ἐξασκῆ τήν ἰατρικῆν εἰς ομάδας ἀσθενῶν ἐν τῷ ὑγειονομικῷ κέντρῳ ὅπου ὑπάρχουσι τὰ κατάλληλα διαγνωστικά μέσα καί βοηθητικόν προσωπικόν, καί ἐνθα δύναται οὗτος καθ' οἰανδήποτε στιγμήν νά ἐναλλάσσῃται ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν καθηκόντων του μετ' ἄλλων συναδέλφων ἰατρῶν, ἐφ' ὅσον ἄλλωστε ἡ ὑπό τῶν Ὑγειονομικῶν Κέντρων παροχή τοιαύτης ἰατρικῆς βοήθειας, ἣν θέλει ἀναλάβῃ ὁ ἰδιώτης ἰατρός, ἀποβλέπει μᾶλλον εἰς ἐξυπηρέτησιν τῆς οἰκογενείας παρά μεμονωμένων προσώπων. Ἡ ἐφαρμογή ἐνός τοιούτου γενικοῦ μέτρου

ιατρικῆς ἀντιλήψεως πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῆς κοινωνίας θά ἐσημείωνε τὴν ἀπαρχὴν μιᾶς νέας σημαντικοτάτης περιόδου ἀνθρωπίνης εὐημερίας. Τὰ οὐσιώδη σημεῖα τῆς ἱατρικῆς ἀντιλήψεως περιλαμβάνουν: ἄρσιν τῶν οἰκονομικῶν φραγμῶν, ἐπάρκειαν προσωπικοῦ καὶ ὑγειονομικῶν ἰδρυμάτων, καταλλήλως κατανεμημένων, καὶ τεχνικὴν ἀνωτερότητα τοῦτε ἱατρικοῦ προσωπικοῦ καὶ τῶν χρησιμοποιουμένων ὀργάνων καὶ ὑλικοῦ(α). Ἡ ἐκτίμησις τῶν ἐπιδιώξεων τούτων ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τοῦ ἔργου ὑγιεινῆς καὶ ἱατρικῆς ἀντιλήψεως δύναται ἢ νὰ ἀποβῇ ἐνισχυτικὴ δι' ἐκείνους οἵτινες θέλουσι κληθῆναι νὰ διευθύνουν τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἔργου τῶν ἰδιωτῶν ἱατρῶν ἐν Ἑλλάτῃ, τό ὁποῖον προϊόντος τοῦ χρόνου θέλει συνδυασθῆναι ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον μέ τό ἔργον τῶν δημοσίων ὑγειονομικῶν ὑπηρεσιῶν καὶ νοσηλευτικῶν ἰδρυμάτων.

(α) "INTERNATIONAL TRENDS IN HEALTH CARE" (Διεθνεῖς ἐπιδιώξεις ἐν τῇ Ὑγιεινῇ), ὑπό GRANT, AMERICAN JOURNAL OF PUBLIC HEALTH Τόμ. 38, Ἀρ. 3, σελ. 381 (Μάρτιος) 1948. Τό θαυμάσιον τοῦτο ἄρθρον στηρίζεται ἐπὶ εὐρείας ἐρεῦνης & βιβλιογραφίας ἐν τῷ κλάδῳ τῆς προστασίας τῆς Δημ. Ὑγείας καὶ συμπεριλαμβάνει ἐκτεταμένην βιβλιογραφίαν.

Περίληψις καί συμπεράσματα

Περίληψις καὶ Συμπεράσματα.

Τό παρόν εἶναι ἔκθεσις ἐπὶ ὑγειονομικῆς ἐρεύνης τῆς Κρήτης, Ἑλλάδος - ἡ μία πλευρά μιᾶς γενικῆς μελέτης τῶν κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν συνθηκῶν τῆς νήσου. Ὁ σκοπός καὶ αἱ συνθήκαι αἱ ὁποῖαι μᾶς ὠδήγησαν καὶ ὑπὸ τὰς ὁποίας εἰργάσθημεν διὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἐρευνῶν ἐκτίθενται ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἐκθέσεως ὡς εἰσαγωγή!

Τό Πρῶτον Μέρος " ἡ Μελέτη τῆς ὑφισταμένης κατάστασεως " πραγματεύεται περὶ τῶν φυσικῶν συνθηκῶν, τῆς ἱστορίας τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῶν κοινωνικῶν ἐθίμων τῆς Κρήτης. Πραγματεύεται ἐπίσης περὶ τῆς ὀργανώσεως τῶν ὑγειονομικῶν νοσοκομειακῶν καὶ ἰατρικῶν ὑπηρεσιῶν. Κατόπιν βραχείας ἀνασκοπήσεως τῶν κεντρικῶν ὑγειονομικῶν ὑπηρεσιῶν, ἐκτίθενται λεπτομερέστερον τὰ τῶν ὑγειονομικῶν ὑπηρεσιῶν ἐν Κρήτῃ. Χωριστὰ κεφάλαια πραγματεύονται περὶ ὑπηρεσιῶν στατιστικῆς, ἐπιδημιολογίας, καταπολεμήσεως τῆς φυματιώσεως, ἀνθελονοσιακοῦ ἀγῶνος, ἀφροδισίων νόσων, καταπολεμήσεως τοῦ βραχύματου, λέπρας ὑγιεινῆς μητρότητος καὶ παιδικῆς ἡλικίας, σχολικῆς ὑγιεινῆς, ἐπισκεπτριῶν ἀδελφῶν, ἐξυγιάνσεως, ἐργαστηρίων, ὀδοντολογικῶν, καὶ ὑγειονομικῆς διαφωτίσεως. Τό μέρος τοῦτο καταλήγει εἰς μίαν περίληψιν περὶ τῆς νοσοκομειακῆς περιθάλψεως καὶ τῆς ἰατρικῆς ἀντιλήψεως (περιλαμβανομένων καὶ τῶν συναφῶν ὑπηρεσιῶν).

Τό δεύτερον μέρος " Ἀπόψεις ἐπὶ τῆς βελτιώσεως τῶν Ὑπηρεσιῶν Δημοσίας Ὑγείας ἐν Κρήτῃ " πραγματεύεται περὶ " τοῦ Προβλήματος καὶ τοῦ ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ ", " τῶν σχετικῶν ἀπόψεων ", καὶ " τῶν Βασικῶν Ἀρχῶν " ὡς εἰσαγωγῆς εἰς τὰς συζητήσεις περὶ: 1) τῆς Διευθύνσεως Ὑγιεινῆς τῆς Νήσου, 2) τῶν Ὑγειονομικῶν Ὑπηρεσιῶν τῶν Νομῶν 3) τῶν Ὑγειονομικῶν ὑπηρεσιῶν τῶν Δήμων τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ τῶν κοινοτήτων 4) τῶν Στατιστικῶν ὑπηρεσιῶν Δημοσίας Ὑγείας 5) τῶν Ἐπιδημιολογικῶν ὑπηρεσιῶν περιλαμβανομένης εἰδικῶς τῆς καταπολεμήσεως τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ, τῆς φυματιώσεως καὶ τῆς λέπρας 6) τῶν Ἐπισκεπτριῶν Ἀδελφῶν καὶ τῆς Ὑγιεινῆς Μητρότητος καὶ Παιδικῆς Ἠλικίας 7) τῆς Ὑγιεινῆς τοῦ Στόματος 8) τῆς Ἐξυγιάνσεως 9) τῆς Ὑγειονομικῆς Διαφωτίσεως καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν Σχολικῆς Ὑγιεινῆς 10) τῶν Ὑπηρεσιῶν Ἐργαστηρίων 11) τῶν Νοσοκομείων καὶ 12) τῶν Ἰατρικῶν Ὑπηρεσιῶν. Προτάσεις πρὸς δοκιμὴν ἐκτίθενται εἰς ἕκαστον τῶν κεφαλαίων τούτων - δηλ. συστάσεις περιλαμβάνουσαι κυρίως τὴν ἀρχὴν τῆς ἐνοποιήσεως ὅσον ἀφορᾷ διοικητικὴν ὀργάνωσιν τῶν τομέων δράσεως τῆς διευθύνσεως Ὑγιεινῆς, τῶν νοσοκομείων καὶ τῆς ἰατρικῆς ἀντιλήψεως. Προτείνεται ὡς συντονιστικὴ ὑπηρεσία ἡ Διεύθυνσις Ὑγιεινῆς ἡ ὁποία θά συνδέεται διὰ Ἐπιτροπῶν: 1) μὲ ἄλλας κρατικὰς ὑπηρεσίας ἀσχολουμένας μὲ ζητήματα ὑγείας, 2) μὲ τοὺς ἀσκούντας ἰδιωτικῶς τὸ ἰατρικὸν ἐπάγγελμα καὶ τὰ πραιιατρικὰ τοιαῦτα, 3) μὲ τὰ νοσοκομεία καὶ 4) μὲ τὰς ἐθελοντικὰς ὑγειονομικὰς ὀργανώσεις αἱ ὁποῖαι λειτουργοῦν ἐν Κρήτῃ. Ἐπὶ πλεόν, διὰ τῆς ἐκπροσώπησεως τοῦ κοινοῦ εἰς τὰς Ἐπιτροπὰς ταύτας, προβλέπεται ἡ συμμετοχὴ του, διότι μὲ τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ κοινοῦ ἀσχοιοῦνται κυρίως αἱ ὑγειονομικαὶ ὑπηρεσίαι. Ποῦντι ἡ συμμετοχὴ αὕτη τοῦ κοινοῦ θεωρεῖται ὡς ἐξαιρετικῆς σπουδαιότητος.

Καί αι συλλεγεῖσαι πληροφορίες καί αι ἐκτιθέμεναι ὑποδείξεις ἔχουν χαρακτήρα καθαρῶς ἐρευνητικόν, νά χρησιμεύσουν δηλαδή ἰ) ὡς βάσις διὰ νά καθορισθῇ ἡ Κρήτη ὡς κατάλληλον μέρος διὰ τήν ἐφαρμογήν ἑθὸς κοινωνικο-οἰκονομικοῦ προγράμματος (στηριζόμενον ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς αὐτοβοηθείας) τὸ ὁποῖον θά χρησιμεύσῃ ὡς ὑπόδειγμα καί 2) διὰ νά δημιουργηθῇ ἡ βάσις διὰ τήν περαιτέρω ὠρίμανσιν ἑνὸς προγράμματος συνεργασίας μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἔάν ἡ ἐκλογή τῆς Κρήτης θεωρηθῇ ὡς κατάλληλος καί συμφέρουσα.

Σχετικῶς μὲ τὸ ἐν λόγῳ ὑπόδειγμα ἀπὸ ὑγειονομικῆς ἀπόψεως ἡ εἰδικὴ ἐπιλογή τῆς Κρήτης θεωρεῖται δικαιολογημένη, διότι ἡ προοπτικὴ ἐν Κρήτῃ εἶναι εὐνοϊκὴ διὰ τήν ἐπίτευξιν ἰκανοποιητικῶν προτύπων ὑγιεινῆς. Τὸ συμπέρασμα αὐτό, ἐν τούτοις, τελεῖ ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι 1) αἱ ἐξαιρετικαὶ ἐκεῖ ἀνάγκαι ἀνασυγκροτήσεως δέν θά ἐκμηδενίσουν ἢ θά καταστήσουν ἀπραγματοποίητον τὴν ἐφαρμογήν τῆς ἀρχῆς αὐτοβοηθείας 2) ἡ ἀπορρόφησις τῶν κεφαλαίων καί τοῦ προσωπικοῦ ὑπὸ τῶν ἐνόπλων δυνάμεων καί ἡ πολιτικὴ ἀνωμαλία λόγῳ τοῦ ἀγῶνος κατὰ τῶν συμμοριτῶν ἐν Ἑλλάδι δέν θά εἶναι ἀσυμβίβαστος μὲ τὴν ἀμεσον ἀνάληψιν ἑνὸς τοιοῦτου ἔργου, καί 3) αἱ οἰκονομικαὶ δυνατότητες τῆς νήσου νά εἶναι ἐπιδεικτικαὶ ἀναπτύξεως εἰς βαθμὸν ἐπιτρέποντα τὴν συντήρησιν τῶν προβλεπομένων ὑγειονομικῶν ὑπηρεσιῶν. Αἱ ἀσυνήθειαι ἀνάγκαι ἀνασυγκροτήσεως καί ἡ συμμοριτικὴ δράσις καθιστοῦν τὴν Κρήτην οὐχὶ κανονικὴν ἢ οὐχὶ τυπικὴν πειραματικὴν πεδίον διὰ πρότυπον κοινωνικο-οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν καί εἶναι πιθανώτερον ὅτι ἕν ἔθνος ἑνὸς ἑκατομμυρίου ἢ καί πλέον κατοίκων θά πρέπει νά προτιμηθῇ ὡς πολιτικὴ καί οἰκονομικὴ μονάς διὰ μίαν γενικὴν ἐπίδειξιν παρά μία γενικὴ διοίκησις ἑνὸς πολὺ συγκεντρωτικοῦ συστήματος διοικήσεως, ἔχουσα πληθυσμὸν ὀλιγώτερον τοῦ ἡμίσεως ἑκατομμυρίου κατοίκων. Ἐάν ὅμως, ἡ Κρήτη ὡς οἰκονομικὴ αὐτοτελὴς μονάς καθορισθῇ διὰ τῆς οἰκονομικῆς διερευνήσεως τῆς μελέτης ταύτης, ὡς ἰκανὴ νά ἀντιμετωπίσῃ μόνη τὴν ἐν λόγῳ πρότυπον κοινωνικο-οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν, αἱ ἀντενδείξεις αὗται πιθανόν νά μὴ θεωρηθοῦν ἴσως ὡς κατ' ἀνάγκην ἐπαρκῶς σοβαραὶ διὰ νά δικαιολογήσουν τὴν ἀπόρριψιν τῆς Κρήτης. Ἐνεκα τῆς σημαντικῆς βοήθειας ἡ ὁποία δίδεται ὑπὸ ἄλλων ὑπηρεσιῶν ἐργαζομένων ἐν Ἑλλάδι, αἱ ἀνάγκαι ἀνασυγκροτήσεως ἀναμφιβόλως ὄχι μόνον θά ἀντιμετωπισθοῦν καλύτερον, ἀλλὰ πιθανῶς ἡ συνεργασία μετὰ τῶν ὑπηρεσιῶν τούτων θά ἀπεδεικνύετο εὐεργετικὴ διὰ κοινωνικο-οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν, ἡ ὁποία ἔχει προβλεφθῇ ὅτι τελικῶς θά στηρίζεται ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τῶν ἰδίων τῆς δυνάμεων. Ἐκτὸς τούτου λόγῳ τοῦ ὅτι ἡ Κρήτη αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν δέν περιεπλάκη σοβαρῶς εἰς τὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν συμμοριτῶν, ἡ ἐξέτασις περὶ τοῦ ἐπικαίρου ἢ μὴ ἀναλήψεως τοιοῦτου εἴδους ἔργου δέν φαίνεται νά δικαιολογῇ ἀναβολὴν δι' ὠρίμανσιν περαιτέρω σχεδίων συνεργασίας, διότι ἐν τῷ μεταξύ χρειάζονται προκαταρκτικαὶ μελέται καί ἡ πρόσληψις καί ἐκπαίδευσις ἑλληνικοῦ προσωπικοῦ, πρὶν τεθῇ εἰς ἐφαρμογὴν καθ' ὅλην τὴν ἐκτασίαν τοῦ τῶ ὄργανωτικόν πρόγραμμα δι' ὁλόκληρον τὴν νήσον. Ἐάν ἡ ἀποφασίς αὕτη ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καί τοῦ Ἰδρύματος ROCKEFELLER, ἡ ἐρευνητικὴ μελέτη θά ἐχρησμευεν ὡς βάσις διὰ τὴν ὠρίμανσιν προγράμματος συνεργασίας μετὰ

τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως πρὸς λήψιν τῶν προκαταρκτικῶν τούτων ἐνδιάμεσων μέτρων.

Πλὴν τῆς συνεχίσεως ἢ διατηρήσεως τῶν καλῶς συσταθέντων καὶ τῶν κυριωτέρων χαρακτηριστικῶν τοῦ ἰσχύοντος ὑγειονομικοῦ προγράμματος, ὡς ἡ ὑπηρεσίας ἀνθελονασιακοῦ ἀγῶνος ἐν Κρήτῃ, ὑπάρχουν ἐπιείγουσαι ὑγειονομικαὶ ἀνάγκαι αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ τύχῃσι προτεραιότητος εἰς τὸν καταρτισμὸν τοῦ προγράμματος ὅπως π.χ. τὸ τὸ πρόγραμμα τοῦ ἀντιτυφικοῦ ἐμβολιασμοῦ καὶ ἡ ἔρευνα διὰ τὴν φυματίωσιν. Ἐν τούτοις, γενικῶς ἡ ἐξέλιξις τῶν ὑγειονομικῶν ἰδρυμάτων ἐν Κρήτῃ πρέπει νὰ γίνῃ ταυτοχρόνως μετὰ τῶν σχετικῶν οἰκονομικῶν μέτρων, παραδείγματος χάριν συνδυασμένη πρόβλεψις διὰ ὑδρεύσεις καὶ ἀποχετεύσεις κοινοτήτων καὶ ἀρδευτικά ἔργα. Πλὴν τῆς ταχείας ἐνάρξεως λειτουργίας τῶν σταθμῶν νοσοκόμων-μαῖων, τῶν ἐπαρχιακῶν ὑγειονομικῶν σταθμῶν καὶ τῆς ἐπιτροπῆς διὰ τὴν προετοιμασίαν τῶν σχεδίων ἐνοποιήσεως τῶν ὑγειονομικῶν, νοσοκομειακῶν καὶ ἰατρικῶν ὑπηρεσιῶν, ἡ ἐπέκτασις τῆς ἐφαρμογῆς ἐνός καλῶς ἐπεξεργασμένου προγράμματος διὰ τὴν Κρήτην δεόν νὰ συμβαδίξῃ μετὰ τὴν οἰκονομικὴν τῆς ἀνάπτυξιν. Ἡ περαιτέρω ἀνάπτυξις καὶ βελτίωσις τῶν ὁδῶν, διὰ νὰ δώσωμεν μίαν εἰκόνα τοῦ ζητήματος τούτου, θὰ ἐπιτρέψῃ ἀφ' ἐνός τὴν διεύρυνσιν τῶν περιφερειῶν ἀρμοδιότητος τῶν σταθμῶν νοσοκόμων-μαῖων τῆς ὑπαίθρου, καὶ πληρέστερον συντονισμὸν τῶν ἀρμοδιοτήτων αὐτῶν μετὰ τὰ ἐπαρχιακὰ ὑγειονομικὰ κέντρα καὶ ἀφ' ἑτέρου ὅλων αὐτῶν τῶν περιφερειακῶν ὑγειονομικῶν ὑπηρεσιῶν μετὰ τὰ περιφερειακὰ νοσοκομειακὰ κέντρα. Πράγματι, ἡ ὁλοκλήρωσις τοῦ ὑγειονομικοῦ προγράμματος τῆς Κρήτης πρέπει νὰ προβλέπῃ τὴν βάσει προγράμματος βαθμιαίαν ἐκτέλεσιν διαφόρων ἔργων ὡς ἐκτίθενται ἐν τῇ παρούσῃ ἐκθέσει. τὰ ὁποῖα θὰ βασίζονται ἐπὶ τῆς ἰσχυροῦσης καὶ τῆς μελλοντικῆς οἰκονομίας τῆς νήσου, δηλαδή μίαν κατάστασιν τῶν διαφόρων ὑγειονομικῶν ἔργων εἰς τὴν ὁποῖαν νὰ κατατάσσονται ταῦτα κατὰ σειρὰν προτεραιότητος ἀναλόγως τῆς ἀνάγκης, τῆς ἐπικαιρότητος καὶ τῆς ἀποδοτικότητος ἐκάστου ἔργου.

Συνεπῶς ἡ ἐκτέλεσις ἐνός τοιούτου ὑγειονομικοῦ προγράμματος θὰ ἐξαρτηθῇ ἐκ τῶν πορισμάτων τῆς οἰκονομικῆς ἐρεῦνης ἢ ὁποῖα εἶναι ἐν τμῆμα τῆς γενομένης ἐν Κρήτῃ εὐρυτέρας ἐρεῦνης, δι' ἧς μετὰ προσοχῆς θὰ ὑπολογισθῇ ὁ καθορισμὸς τῶν κεφαλαίων τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ τὰ ὁποῖα δικαιολογεῖται νὰ χρησιμοποιηθῶσι δι' ὑγειονομικοὺς σκοποὺς ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς λοιποὺς κλάδους καὶ λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς ἐν Κρήτῃ οἰκονομικῆς καταστάσεως λαμβανομένης διὰ τὸ παρὸν καὶ διὰ τὸ ἀμέσως προσεχές μέλλον. Παρεμπιπτόντως ὅμως, ἡ ἀλληλοεξάρτησις αὕτη τῆς ὑγειονομικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἐρεῦνης, ἀναμένεται ὅτι θὰ παρουσιάσῃ ἓνα τῶν σκοπῶν τοῦ ἔργου αὐτοῦ καὶ συγκεκριμένως τὴν σημασίαν τοῦ κοινῶν προγραμματισμοῦ διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς κοινωνικο-οἰκονομικῆς καταστάσεως ἐνός λαοῦ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Στοιχείον Ια.

Κατάλογος Δήμων καὶ Κοινοτήτων περιλαμβάνων τὰς περιοχάς, εἰς τὰς ὁποίας ἐγένοντο ἐπιστημονικαὶ ἔρευναι διὰ δειγματοληψίας ἐν Κρήτῃ.

<u>Κοινότητες</u>	<u>Ἐπαρχία</u>	<u>Νομός</u>
1. Ἐλος	Κισσάμου	Χανίων
2. Δραπανιάς	Κισσάμου	Χανίων
3. Πανέθυμος	Κισσάμου	Χανίων
4. Νέον Χωρίον	Κυδωνίας	Χανίων
5. Μουρντές	Κυδωνίας	Χανίων
7. Νέον Χωρίον	Ἀποκορώνου	Χανίων
8. Μελιδόνι	Ἀποκορώνου	Χανίων
9. Γεωργιούπολις	Ἀποκορώνου	Χανίων
10. Γεράνι	Ρεθύμνου	Ρεθύμνου
11. Χρωμοναστήρι	Ρεθύμνου	Ρεθύμνου
13. Ἀγ. Ἰωάννης	Μυλοποτάμου	Ρεθύμνου
14. Ἀνώγεια Μυλοποτάμου	Μυλοποτάμου	Ρεθύμνου
15. Ρογδιά	Μελεβυζίου	Ἡρακλείου
16. Βενεράτου	Τεμένους	Ἡρακλείου
18. Βαρβαρο-Ἀγ. Παρασκευή	Πεδιάδος	Ἡρακλείου
19. Ἀπόστολοι	Πεδιάδος	Ἡρακλείου
20. Καστέλλι	Πεδιάδος	Ἡρακλείου
21. Κασταμονίτσα	Πεδιάδος	Λασηθίου
22. Ἀγ. Γεώργιος	Λασηθίου	Λασηθίου
23. Καστέλλι Φουρνῆς	Μεραμβέλλου	Λασηθίου
24. Ἐξω Λακώνια	Μεραμβέλλου	Λασηθίου
26. Σφάκα	Σητείας	Λασηθίου
27. Ζάκρος	Σητείας	Λασηθίου
28. Σταυροχώρι	Σητείας	Λασηθίου
29. Ἱεράπετρα	Ἱεράπετρας	Λασηθίου
30. Μουρνιές	Ἱεράπετρας	Λασηθίου
31. Κάτω Βιάννος	Βιάννου	Ἡρακλείου
32. Ἀρκαλοχώρι	Μονοφασίου	Ἡρακλείου
33. Ἀχεντριά (Ἀγ. Τριάς)	Μονοφασίου	Ἡρακλείου

Στοιχείων Ια (συνέχεια)

<u>Κατηγορίες</u>	<u>Ἐπαρχία</u>	<u>Κοινός</u>
34. Ἁγ. Βαρβάρα	Μονοφασιίου	Ἁρακλείου
35. Βασιλική	Καινουρίου	Ἁρακλείου
36. Ζαρός	Καινουρίου	Ἁρακλείου
37. Αὐγενική	Μαλεβυζίου	Ἁρακλείου
38. Βόρροι	Πυργιωτίσσης	Ἁρακλείου
39. Μοναστηράκι	Ἁμαρίου	Ρεθύμνου
40. Καλογήρου	Ἁμαρίου	Ρεθύμνου
41. Σελλιά	Ἁγ. Βασιλείου	Ρεθύμνου
42. Χώρου Σφακίων	Σφακίων	Χανίων
43. Μεσηλά	Κυδωνίας	Χανίων
44. Παλαιοχώρα	Σελίνου	Χανίων
	<u>Ἐπαρχία</u>	<u>Κοινός</u>
<u>Κοινότητες</u>	Κυδωνίας	Χανίων
6. Χανιά	Ρεθύμνου	Ρεθύμνου
11. Ρεθύμνον	Τεμένους	Ἁρακλείου
17. Ἁρακλείου	Μεραμβέλλου	Λασηθίου
25. Ἁγ. Νικόλαος		

Στοιχείον 2α.

Πληθυσμός τῆς Κρήτης Βάσει Πολιτικῶν Ὑποδιαίρέσεων. (Ἀπογραφή 1928)

Περιοχή	Πληθυσμός	Ἀριθμός Κοινοτήτων
1) <u>Νομός Χανίων</u>	113.230	129
Ἐπαρχίαι:		
Ἀποκορώνου	20.658	28
Κισσάμου	24.995	45
Κυδωνία	52.427(α)	33
Σελίνου	10.256	14
Σφακίων	4.934	9
2) <u>Νομός Ρεθύμνου</u>	71.220	96
Ἐπαρχίαι:		
Ἁγίου Βασιλείου	12.841	21
Ἀμαρίου	9.634	20
Μυλοποτάμου	21.267	27
Ρεθύμνου	27.478(β)	28
3) <u>Νομός Ἡρακλείου</u>	136.948	139
Ἐπαρχίαι:		
Κηνούριου	15.749	24
Μαλεβυζίου	17.197	26
Μονοφατσίου	18.881	25
Πεδιάφος	34.310	48
Πυργιωτίσσης	6.754	10
Τεμένους	44.057(γ)	6
4) <u>Νομός Λασηθίου</u>	70.813	79
Ἐπαρχίαι:		
Βιάνου	8.227	14
Ἱεράπετρας	13.154	11
Λασηθίου	6.887	9
Μαραμπέλου	21.586(δ)	20
Σητείας	20.959	25
<u>Γενικόν Σύνολον</u>	<u>392.211</u>	<u>443</u>
		<u>Πληθυσμός</u>
1) Δῆμος Χανίων(Κυδωνία)		30.201
2) " Ρεθύμνου(Ρεθύμνον)		10.263
3) " Ἡρακλείου(Τέμενος)		35.763
4) " Ἁγ. Νικολάου(Μερεμπέλου)		1.180
	<u>Σύνολον</u>	<u>77.407</u>

Σημ. Τά σημεῖα (α) (β) (γ) (δ) περιλαμβάνουν τοὺς δήμους: Χανίων, Ρεθύμνου, Ἡρακλείου, Ἁγίου Νικολάου.

Στοιχειών 2α (συνέχεια)

Αριθμός Κοινοτήτων (εκτός των 4 δήμων)	443
Μεγαλύτερα Κοινότητες (ούχι Δήμος)	3.915 (. 'Ιεράπετρα,
'Ιεράπετρα, Λασηθιον).	
Μικρότερα Κοινότητες	192(Καμάρες,Μα-
Μαλεβύζιον, 'Ηράκλειον)	
Κοινότητες με πληθυσμόν άνω των 3.000 κατοίκων	5
" " " άνω των 2.000 και κάτω	
των 3.000	3
" " " άνω των 1.000 και κάτω	
των 2.000	75
" " " άνω των 500 και κάτω των	
1.000	186
" " " κάτω των 500	174
	<hr/>
Σύνολον	443.

Στοιχείον 2β.

Πληθυσμός της Κρήτης βάσει Πολιτικῶν Ὑποδιαίρεσεων (Ἀπογραφή τοῦ 1940)

Περιοχή	Πληθυσμός	Ἀριθμὸς Κοινοτήτων	Ἐπαρχίαι Πρωτεύουσαι
1) Νομὸς Χανίων	126.093	152	
Ἐπαρχίαι:			
Ἀποκορώνου	21.404	30	Βάμος
Κισσάμου	27.071	49	Καστέλλι
Κυδωνίας	61.684(α)	48	Χανιά
Σελίνου	11.819	16	Κάνδαρος
Σφακίων	4.115	9	Χώρα Σφακίων
2) Νομὸς Ρεθύμνου	73.056	133	
Ἐπαρχίαι:			
Ἁγίου Βασιλείου	12.946	26	Σπίλι
Ἀμαρίου	9.632	26	Νεοσαμάρι
Μυλοποτάμου	22.106	41	Πέραμα
Ρεθύμνου	28.372 (β)	40	Ρέθυμνον
3) Νομὸς Ἡρακλείου	167.918	183	
Ἐπαρχίαι:			
Βιάνου	7.414	11	Πεῦκος
Κυνουρίου	18.690	29	Μοῦρες
Μαλεβυζίου	18.513	29	Ἅγιος Πύργων
Μονοφατσίου	24.576	34	Πύργος
Πεδιάδος	37.176	61	Καστέλλι
Πυργιωτίσσης	8.007	11	Βόρος
Τεμένους	53.542(γ)	8	Ἡράκλειον
4. Νομὸς Λασηθίου	71.172	84	
Ἐπαρχίαι:			
Ἱεράπετρας	17.197(δ)	17	Ἱεράπετρα
Λασηθίου	7.669	11	Τσερμιάδο
Μεραμπέλου	22.868(ε)	22	Ἁγ. Νικόλαος
Σητείας	23.438(στ)	34	Σητεία
Σύνολον	438.239	552	
1. Δῆμος Χανίων(Κυδωνία)		28.213	
2. " Ρεθύμνου(Ρέθυμνον)		10.972	
3. " Ἡρακλείου(Τεμένους)		42.557	
4. " Ἐπάνω Ἀρχανῶν(Τεμένους)		3.361	
5. " Ἱεράπετρας(Ἱεράπετρα)		4.949	
6. " Ἁγίου Νικολάου(Μεραμπέλου)		2.558	
7. " Νεαπόλεως(Μεραμπέλου)		3.634	
8. " Σητείας(Σητεία)		3.207	
Σύνολον πληθυσμοῦ		99.451	
Ἀριθμὸς Κοινοτήτων(ἐκτός τῶν 8 Δήμων		552	
Μεγαλύτερα Κοινοτήτες (ὄχι Δήμος)		3.072	
(Ἀνώγεια, Μυλοπόταμος, Ρέθυμνον)			

Σημ. (α) (β) (γ) (δ) (ε) (στ) περιλαμβάνουν τὰς κοινότητες: Χανίων, Ρεθύμνου, Ἡρακλείου καὶ Ἐπάνω Ἀρχανῶν, Ἱεράπετρας, Ἁγ. Νικολάου καὶ Νεαπόλεως, Σητείας.

Στοιχείον 2β (Συνέχεια)

Μικροτέρα Κοινότης
(Πάσσαλίτες, Μυλοπόταμος, Ρέθυμνον)

IIO

Κοινότητες μέ πληθυσμόν ἄνω τῶν 3.000 κατοίκων	I
" " " " 2.000 "	
" " " καί κάτω τῶν 3.000 "	8
" " " ἄνω τῶν 1.000 καί κάτω τῶν 2.000	52
" " " ἄνω τῶν 500 καί κάτω τῶν 1.000	231
" " " κάτω τῶν 500 κατοίκων	260
	<hr/>
Σύνολον	552

Στοιχείον 2γ.

Πληθυσμός τῶν Νομαρχιῶν καί Δήμων τῆς Κρήτης καθ' ὀμάδας ἡλικίας

Ὅμαδες καθ' ἡλικίαν	Νομαρχία(α)	Δῆμοι (β)	Ποσοστόν τοῖς ἑκατόν
0-4	44.476	12.899	9.811
5-9	40.792	11.832	8.999
10-14	43.602	12.647	9.619
15-24	87.938	25.506	19.399
25-44	127.571	37.000	28.142
45-64	75.606	21.929	16.679
65 καί ἄνω	33.326	9.666	7.352
Σύνολα	453.311	131.479	100.00

α) Ὑπολογισμοί τοῦ Ὑπουργείου Ἐθν. Οἰκονομίας κατά τό 1947.

β) Ὑπελογίσθησαν μέ τήν ἰδίαν βάσιν ἀναλογίας ἐπί τοῖς ἑκατόν ὅπως καί εἰς τήν 2αν στήλην, ἀλλά ἀφοροῦν τήν Ἀπογραφὴν τοῦ Ἀνθελονισιακοῦ Ἀγῶνος τοῦ 1947-1948 (βλέπε ἀναλογίας εἰς τήν 4ην στήλην).

Στοιχείον 2δ.

Πληθυσμός τών Νομαρχιών Ιερίτης καθ' ομάδας ηλικίας καί φύλου (α)

Α. Νομός Χανίων

Όμας Ηλικίας	Άρρενες	Θήλειες	Σύνολον
0-4	6.727	6.137	12.864
5-9	5.978	5.646	11.624
10-14	6.502	5.873	12.375
15-24	12.910	12.429	25.339
25-44	16.721	20.224	36.945
45-64	10.244	11.754	21.998
65 καί άνω	4.797	4.698	9.495
Σύνολον	63.870	66.761	130.640

Β. Νομός Ρεθύμνου

0-4	3.897	3.555	7.452
5-9	3.569	3.519	7.088
10-14	3.937	3.913	7.850
15-24	7.706	7.228	14.934
25-44	9.495	10.937	20.432
45-64	5.599	6.900	12.499
65 καί άνω	2.644	2.757	5.401
Σύνολον	36.847	38.809	75.656

Γ. Νομός Ήρακλείου

0-4	8.791	8.177	16.968
5-9	8.100	7.402	15.502
10-14	8.353	8.002	16.355
15-24	16.844	17.323	34.167
25-44	24.255	26.112	50.367
45-64	13.119	15.390	28.509
65 καί άνω	5.807	6.531	12.338
Σύνολον	85.269	88.937	174.206

Δ. Νομός Λασηθίου

0-4	3.726	3.466	7.192
5-9	3.316	3.262	6.578
10-14	3.536	3.486	7.022
15-24	6.804	6.694	13.498
25-44	9.421	10.406	19.827
45-64	5.401	7.199	12.600
65 καί άνω	2.849	3.243	6.092
Σύνολον	35.053	37.756	72.809

(α) 'Υπολογισμοί του 'Υπουργείου 'Εθνικής Οικονομίας του 1947.

Στοιχείον 3α

Ὁ Προϊστορικός Πολιτισμός τῆς Κρήτης

ὑπό

Σωσῶς Λογιάδου

" Τά πρῶτα ἴχνη ἀνθρωπίνης ζωῆς εἰς τὴν Κρήτην χρονολογοῦνται ἀπὸ τὸ " Τέλος τῆς λιθίνης Ἐποχῆς περί τὰ 6.000 π.χ. μέχρι τοῦ 3.315 π.χ. Μολονότι δὲν δυνάμεθα νὰ καθορίσωμεν μετὰ βεβαιότητος πόθεν προῆλθεν ὁ πρῶτος πολιτισμός εἰς τὴν νῆσον, φαίνεται ἐν τούτοις ὅτι βαθμιαίως ἐπεξετάθη ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς εἰς τὴν δυτικὴν ἀκτὴν τῆς νήσου. Οἱ κάτοικοι ἔζων μέ τὸ κυνήγιον καὶ τὴν ἀλιεΐαν, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἐγνώριζον ἐπίσης πῆν καλλιέργειαν τῆς γῆς καὶ τὴν κτηνοτροφίαν. Ὑπῆρχε νασιπλοΐα καὶ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο παρατηροῦνται αἱ πρῶται ἐνδείξεις ἐπικοινωνίας μετὰ τῆς Αὔγυπτου. Μερικαὶ οἰκίαι τῆς περιόδου ταύτης εἶχον πέτρινα θεμέλια καὶ ἦσαν τετράγωνοι, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς στρογγύλας καλύβας τῆς Νεολιθικῆς ἐποχῆς εἰς ἄλλας Εὐρωπαϊκὰς χώρας. Τὰ ἀγγεῖα ἦσαν ἀκατέργαστα, χειροποίητα, ἄχρσα, ἐκτός μόνον ὅτι ἦσαν καπνισμένα καὶ στιλβωμένα διὰ τριβῆς. Τὰ λίθινα ἐργαλεῖα τὰ ὅποια ἐχρησιμοποιοῦν οἱ Κρήτες ὅπως π.χ. οἱ πελέκεις καὶ αἱ ἀξίναι ἦσαν κατασκευασμένα ἀπὸ λίθους οἱ ὅποιοι ἐλαμβάνοντο ἀπὸ τὰς κοίτας τῶν ποταμῶν.

" Ἡ Νεολιθικὴ Κνωσσός εἶχε μακρὰν καὶ εὐημεροῦσαν ἱστορίαν καὶ ἦτο ἀσφαλῶς ἡ μεγαλύτερα καὶ σημαντικώτερα πόλις τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἑγγύς Ἀνατολῆς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ἡ λιθίνη Ἐποχὴ ἔληξε περί τὰ 3.500 μέχρι 3.300 π.χ. καὶ τὴν ἠκολούθησεν ἡ Πρῶτη Μινωικὴ Ἐποχὴ 3.315 μέχρι 2.200 π.χ. Ἡ μετάβασις ἀπὸ τὴν μίαν ἐποχὴν εἰς τὴν ἐπομένην ἦτο βαθμιαία καὶ φυσικὴ. Ἐνῶ τὰ ἀγγεῖα ἦσαν ἀκόμη ἄχρσα, ἤρχισαν νὰ γίνωνται λεπτότερα καὶ νὰ ἔχουν καλλίτερον σχῆμα. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀνεφάνθησαν τὰ πρῶτα κεχρωσμένα ἀγγεῖα, μέ γραμμικὰ σχέδια ἐπὶ τοῦ πηλοῦ, ὁ ὅποιος εἶχε τὸ φυσικὸν του χρῶμα. Κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν, ἡ μετὰ τῆς Αἰγύπτου ἐπικοινωνία ἐγίνε συχνή καὶ οἱ Κρήτες ἔφεραν εἰς τὴν πατρίδα τῶν ἀπὸ τὴν κοινωτικῶς πλέον ἀνεπτυγμένην Αἴγυπτον πολλὰ στοιχεῖα πολιτισμοῦ. Ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον ἐνεπνεύσθησαν τὰ λίθινα ἀγγεῖα τὰ ὅποια ἀργότερα ἐξελίχθησαν ἐν Κρήτῃ εἰς μίαν ἀνθοῦσαν βιομηχανίαν. Ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον ἐπίσης οἱ Μίνωες ἔλαβον τὰς πρώτας γνώσεις τῶν σφραγίδων ἐξ ἐλεφαντοστοῦ. Κάθε πλούσιος τῆς Μινωικῆς ἐποχῆς εἶχε τὴν ἀτομικὴν του σφραγίδα μέ μίαν εἰδικὴν εἰκόνα χαραγμένην ἐπ' αὐτῆς. Οἱ ἄνθρωποι ἤρχισαν νὰ ζοῦν εἰς μεγαλυτέρας πόλεις, χωριά ἢ κωμοπόλεις. Οἱ ἀρχαιότεροι τάφοι ποὺ εὑρέθησαν ἐν Κρήτῃ χρονολογοῦνται ἀπὸ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς. Μερικοὶ εἶναι μικροὶ καὶ τετράγωνοι ἐνῶ ἄλλοι εἶναι μεγάλοι καὶ στρογγυλοὶ, θολωτοὶ καὶ μέ παχεῖς τοίχους, διὰ νὰ δύνανται νὰ περιλάβουν πολλοὺς νεκρούς. Ὑπάρχει μία θεωρία ὅτι οἱ μεγάλοι αὐτοὶ τάφοι εἶχον τὴν προέλευσιν τῶν ἐκ Λιβύης, διότι οἱ πλείστοι ἐξ αὐτῶν εὑρίσκονται εἰς τὴν πεδιάδα τῆς " Μεσσαρᾶς", ὅπου εἰσῆχθησαν ἀπὸ μίαν μεταναστεύσαν φυλὴν, ἡ ὅποια εἶχεν ἀπελαθεῖ ἐξ Αὔγυπτου. ...Ἡ ἄλλη εὐλογοφανὴς θεωρία εἶναι ὅτι αὐτός τύπος τῶν τάφων εἶχε τὴν προέλευσιν τοῦ ἀπὸ

τάς Κυκλάδας Νήσους. Πάντως δέν είναι άπαραίτητον νά είχε γίνη μετανάστευσις έξ Αιγύπτου διά νά εξηγηθῆ ἡ ύπαρξις τοιούτων τάφων, διότι κατά τήν ἐποχὴν ἐκείνην αἱ συγκοινωνίαι μεταξύ Κρήτης καί Αἰγύπτου ἦσαν πολύ άνεπτυγμένα.

" Ἡ Μέση Μινωϊκὴ Ἐποχὴ διήρκεσεν ἀπό τοῦ 2.200 π.χ. μέχρι τοῦ 1.1550 π.χ. καί κατά τήν Ἐποχὴν αὐτὴν ἤκμασε πλήρως ὁ Μινωϊκός πολιτισμός, ἦτο ἡ ἐποχὴ τῶν μεγάλων Ἀνακτόρων (τῆς Κνωσσοῦ, τῆς Φαιστοῦ, τῆς Μαλλιᾶς), τῶν θαυμασίων πολυχρόμων ἀγγείων μέ τά διάφορα σχήματα καί μέ λευκά, κίτρινα, πορτοκαλλιά καί κόκκινα γραμμικά σχήματα καί σχέδια φυτῶν, ἐπάνω σέ ενα στίλβον μαῦρο φόντο, ἡ ἐποχὴ τῶν μεγάλων τοιχογραφιῶν (φρέσκο). Κατά τήν ἀρχὴν τῆς περιόδου αὐτῆς, οἱ Κρήτες ἐξηκολούθουν νά χρησιμοποιοῦν ἀκόμη τοὺς στρογγυλοὺς τάφους ἢ "τύπου Μεσσαρά". Ἀργότερον ἔθαπτον τοὺς νεκροὺς των μόνον εἰς ξεχωριστοὺς τάφους, συχνότατα εἰς μεγάλας ὑδρίας, ἀλλά σπανίως εἰς πηλίνας "σαρκοφάγους". Ἡ τέχνη τῆς χαράξεως τῶν λίθων ἢ τῶν σφραγίδων παρήγαγον πραγματικά ἀριστουργήματα (ἄλλοτε ἀπό στεατίτην καί ἡμι-πολυτίμους λίθους καί ἄλλοτε ἀπό ἐλεφαντοστοῦν.) Κατά τήν περίοδον αὐτὴν ἀνεφάνη ἐπίσης καί ἡ "φαγιάνς" ὀπτὴ γῆ καί πορσελάνη) καί ἐχρησιμοποιήθη ὑπό τῶν Κρητῶν διά τήν κατασκευὴν ἀγγείων, ἀνθῶν, ἀγαλματιῶν καί κομφοτεχνημάτων. Ἡ γραφὴ ἐπίσης ἀνεκαλύφθη κατά τήν μέσην Μινωϊκὴν Ἐποχὴν. Ἐξεῖλιχθη βαθμιαίως ἀπό τήν εἰκονογράφειαν (εἰκόνες πού παρίστανον πλήρεις ἐννοίας) εἰς τά γραμμικά σχήματα, καί τελικῶς κατέληξαν εἰς τόν ὀριστικόν γραμμικόν τύπον τῆς μινωϊκῆς γραφῆς. Αἱ μετὰ τῆς Αἰγύπτου συγκοινωνίαι ἐξηκολούθουν νά εἶναι πάντοτε συχναί. Εὐρίσκονται πολλά πολύχρωμα Μεσο-Μινωϊκά ἀγγεῖα εἰς τοὺς τάφους τῶν Φαραῶ, καί δείγματα Αἰγυπτιακῆς Τέχνης εἰς τά μινωϊκά Ἀνάκτορα. Αἱ ἐπικοινωνία αὐταί καί τά λείψανα ταῦτα μᾶς ἐπιτρέπουν σήμερον νά τοποθετήσωμεν χρονολογικῶς τόν Μινωϊκόν πολιτισμόν. Παρόμοια λείψανα ὑπάρχουν ἐπίσης, δεικνύοντα τήν σχέσιν τῆς Κρήτης μέ τήν Ἀσίαν καί τήν Βαβυλωνίαν. Παρά τὰς ἐπανειλημμένας καταστροφὰς τῶν Ἀνακτόρων τῆς Κνωσσοῦ, ἡ ἐξέλιξις τοῦ Κρητικοῦ Πολιτισμοῦ γενικῶς ἦτο ὀμαλή καί ἀδιάπτωτος. Διά τόν λόγον αὐτόν, εἶναι πιθανόν ὅτι ἡ καταστροφὴ ὤφειλετο μᾶλλον εἰς σεισμούς παρά εἰς κατακτητάς.

" Ἡ Τελευταία Μινωϊκὴ Ἐποχὴ διήρκεσεν ἀπό τό 1550 μέχρι τοῦ 1250 π.χ. Χαρακτηριστικόν τῆς περιόδου αὐτῆς εἶναι ἡ χρησιμοποίησις τοῦ μελανοῦ χρώματος διά τὰς εἰκόνας ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ πηλοῦ τῶν ἀγγείων (τό λευκόν χρῶμα ἐγκαταλείπεται τελείως). Τά θέματα λαμβάνονται ἀπό τό φυτικόν καί θαλάσσιον βασίλειον. Κατά τήν περίοδον αὐτὴν παρατηρεῖται ἡ ὤραιοτέρα καί λεπτοτέρα τέχνη ὄλου τοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ τάσις πρὸς διακόσμησιν ἀναφαίνεται μετὰ τήν τελευταίαν Μινωϊκὴν Ἐποχὴν καί τά φυσικά σχήματα τῶν φυτῶν, ἀνθῶν καί ζῶων ἀντικαθίστανται ἀπό περισσότερο διακοσμητικά σχήματα. Ἀπό τήν ἐποχὴν αὐτὴν καί μετέπειτα ἀρχίζει βαθμιαίως ἡ παρακμὴ τῆς Μινωϊκῆς Τέχνης. Κατά τήν πρώτην περίοδον τῆς Τελευταίας Μινωϊκῆς Ἐποχῆς, τά Ἀνάκτορα τῆς Κνωσσοῦ καί τῆς Φαιστοῦ καθὼς καί τά μικρότερα Ἀνάκτορα τῆς Τυλισσοῦ καί τοῦ Μάνι τοῦ Νίρου πλησίον τοῦ Ἡρακλείου καί τῆς Ἀγίας Τριάδος πλησίον τῆς Φαιστοῦ,

παρουσιάζουν τήν μεγίστην ανάπτυξιν καί εὐημερίαν. Θαυμάσιαι, ἐκτεταμέναι τοιχογραφίαι καί ἀνάγλυφα καλύπτουν τούς τοίχους των. Παριστάνουν εἰδυλλιακάς, κοινωνικάς καί θρησκευτικάς σκηνάς, καθὼς ἐπίσης καί φυτά, ἄνθη καί δένδρα. Θαλασσίαν ζωήν, ἄγρια ζῶα, πτηνά καί πιθήκους. Ἐορτασμοὺς λαϊκοὺς, καλλιτεχνικοὺς χορούς, γυναῖκας μέ κομψὰς ἐνδυμασίας καί δυνατούς, λεπτοὺς ἄνδρας μέ "σφιγμένην μέσην" ἢ δακτυλιδένια μέση". Ὅλαι αἱ εἰκόνες ἦσαν ζωγραφισμέναι μέ ζωηρά χαρούμενα χρώματα καί παριστάνουν μιά φαιδράν καί ἡμέριμον ζωήν. Δέν ὑπάρχουν σκηναὶ μάχης καί πολέμου ἢ ἀγρίων κνηγίων, αἱ ὁποῖαι χαρακτηρίζουν τὰς διακοσμήσεις τῶν Μυκηναϊκῶν Ἀνακτόρων τῆς Πελοποννήσου. Ἡ ἐπαφή τῶν Κρητῶν μέ τόν ἔξω κόσμον κατά τήν περίοδον αὐτήν ἦτο κυρίως μέ τήν Αἴγυπτον ὅπου οἱ Μίνωες ἐταξίδευον ὡς ἔμποροι. Εἰς Αἴγυπτιακοὺς τάφους τοῦ 1580 π.χ. καί ἀργότερον, βλέπομεν εἰς τὰς τοιχογραφίας Κρήτας φέροντας δῶρα εἰς τούς Φαραῶ.

" Κατά τό τέλος τῆς πρώτης περιόδου τῆς Τελευταίας Μινωικῆς Ἐποχῆς (1450 π.χ.) ἐξαφνική συμφορὰ διέκοψε τήν εἰρηνικήν ζωήν τῆς Κρήτης καί ἐξωλοθρεύθησαν αἱ μινωϊκαὶ πόλεις καί τὰ χωρία. Τά Ἀνάκτορα τῆς Κνωσσοῦ καί τῆς Φαιστοῦ ἐκάησαν καί κατεστράφησαν καί εἰς τήν Ἀνατολικήν Κρήτην ἡ μικρά πόλις τῆς Γουρνιαῆς ἐτάφη ὑπό τὰ εἰλεῖπια της. Τήν ἰδίαν μοῖραν εἶχον καί πολλά ἄλλα ἐμπορικά κέντρα εἰς τήν πλευράν αὐτήν τῆς νήσου. Πιθανῶς ἐπρόκειτο περί μιᾶς μεγάλης εἰσβολῆς τῶν πρώτων Ἑλλήνων (Ἀχαιῶν), ἡ ὁποία ἐπροκάλεσε τήν παρακμὴν τοῦ Μινωικοῦ πολιτισμοῦ. Ὡς ἐπακόλουθον τῆς εἰσβολῆς καί καταστροφῆς ταύτης ἦτο ἡ κατοχὴ τῆς νήσου ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν. Ὑπάρχουν τώρα ἐνδείξεις ὅτι εἰς τήν Κνωσσόν ἠλλαξεν ἡ δυναστεία.

Ἐν τούτοις οἱ κάτοικοι παρέμειναν εἰς τήν Κρήτην ὅπως δεικνύει ἡ τέχνη των, διότι αὕτη δέν ἐξαφανίζεται ἀποτόμως ἀλλά ὑφίσταται μίαν βαθμιαίαν ἀλλαγὴν, μέχρις ὅτου εἰς μερικά ἀνατολικά μέρη τῆς Κρήτης τὰ σχήματα γίνονται γεωμετρικά. Μόνον τό Ἀνάκτορον τῆς Κνωσσοῦ ἐπεσκευάσθη καί ἐχρησιμοποιήθη καί πάλιν μετὰ τήν καταστροφὴν. Ἡ διακόσμησις του συνμορφώθη τώρα πρὸς τό γεωμετρικόν σχῆμα.

" Ἡ θαυμάσια ἀνάπτυξις τοῦ πολιτισμοῦ κατά τήν Τελευταίαν Μινωικὴν Ἐποχὴν, προϋποθέτει ἰσχυράν πολιτικὴν δύναμιν. Δυνάμεθα νά ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ ἔλεγχος ἦσκειτο ὑπὸ μιᾶς ἰσχυρᾶς κεντρικῆς ἀρχῆς. Ἴσως οἱ μικρότεροι ἡγεμόνες νά ἦσαν ὑποκείμενοι εἰς τήν ἰσχυράν δυναστείαν τῆς Κνωσσοῦ. Οἱ Κρητες δέν ἔφοβούντο εἰσβολαῖς ἐκ τῶν ἔξω. Ἦσαν κυρίαρχοι τῶν θαλασσῶν, σύμφωνα μέ τήν παράδοσιν καί ὅπως ἀποδεικνύουν ἐπίσης τὰ διάφορα λείψανα. Αἱ πόλεις καί τὰ ἀνάκτορα των δέν ἦσαν ὠχυρωμένα. Ὁ Ἡρόδοτος καί ὁ Θουκυδίδης (μεγάλοι Ἕλληνες ἱστορικοί) ἀναφέρουν περί τῆς κατοχῆς τῶν Κυκλάδων καί τῆς Ἀττικῆς ὑπὸ τοῦ Μίνωος, καί περί τῆς ἐκστρατείας του εἰς τήν Σικελίαν, ὅπου ἐφονεύθη ἐντὸς τοῦ λουτροῦ ὑπὸ τῶν θυγατέρων τοῦ Βασιλέως τῆς Σικελίας. Ἴσως ἡ ἐκστρατεία αὐτὴ νά ἦτο μοιραία καί νά ἐπροκάλεσε τήν πτώσιν τῆς μινωικῆς μοναρχίας.

" Φαίνεται ὅτι κατά τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου τρίτου Αἰῶνος π.χ.,

μέγα μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Κρήτης μετηνάστευσε πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις, ἰδίως πρὸς Ἀνατολὰς. Οἱ "Φιλισταῖοι" τῆς Βίβλου ἦσαν ἀπόγονοι τῶν Κρητῶν. Πρὸς Δυσμὰς, μετέβησαν εἰς τὴν Κέρκυραν, Σικελίαν καὶ Δυτικὴν Ἰταλίαν. Εἰς τὴν Σικελίαν ὑπῆρχε μίᾳ πόλις ὀνομαζομένη "Μινωα" ἢ ὅποια πιθανῶς ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Μίνωος, μετὰ τὸν τραγικὸν τοῦ θάνατον. Ὄταν οἱ Δωριεῖς ἦλθον εἰς Κρήτην, τὴν εὐρον ἤδη κατεστραμμένην. Κατέλαβον ὀλοκλήρον τὴν νῆσον ἀνευ δυσκολίας τινός. Ὑπολείμματα τοῦ Κρητικοῦ λαοῦ ἀπεμονώθησαν εἰς τὰ ὑψηλά βουνά τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους τῆς νήσου καὶ περιέσσωσαν τὴν γλῶσσαν τιν ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα.

" Ἡ τελευταία πληροφορία περὶ τῆς προϊστορικῆς Κρήτης εἶναι γραμμένη ἀπὸ τὸν Ὅμηρον. Ὀμιλεῖ περὶ τοῦ Βασιλέως τῆς Κνωσσοῦ "Εἶδομενέως", ὁ ὅποιος ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν ἐναντίον τῆς "Τροίας" καὶ περὶ τῶν ἑκατὸ πόλεων τῆς Κρήτης. Ἀργότερον, ὅλαι αἱ πληροφορίες τὰς ὁποίας ἔχομεν προέρχονται ἀπὸ τὴν Δωρικὴν περίοδον. Ὅσοι Κρήτες ἐπέζησαν ἔγιναν δούλοι. Ἡ ζωὴ καὶ τὰ ἔθιμα τῆς Κρήτης ἀφωμοιώθησαν μὲ τὴν ζωὴν τῆς Δωρικῆς ἀπάρτης.

Σημαντικαὶ πόλεις κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν περίοδον ἦσαν ἡ Κυδωνία (Χανιά), ἡ Παλαιὰ Κνωσσός, ἡ Γόρτυς καὶ ἡ Φαιστός. Ἐπὶ μακρὸν διάστημα, οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων τούτων ἐμάχοντο μεταξύ των, μέχρι οὗ οἱ Ῥωμαῖοι ἦλθον εἰς τὴν Κρήτην κατὰ τὸ 69 π.χ.

Στοιχείον 3β.

Συμπληρωματικά Σημειώσεις επί τῆς Ἱστορίας τῆς Κρήτης

υπό

Σωσῶς Λογιάδου.

Ὁ πρῶτος πολιτισμός τῆς Κρήτης συγκαταλέγεται μεταξύ τῶν μεγαλύτερων προϊστορικῶν πολιτισμῶν πού γνωρίζομεν. Ἐκτείνεται μέχρι τὴν νεολιθικὴν ἐποχὴν (8- 6000 π.χ.) καὶ διήρκεσεν ἕως τὸ 1250 π.χ. Οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Νήσου ἀνήκον εἰς τὴν Μεσογειακὴν φυλὴν (HOMO-MEDITERRANEUS) ἦσαν ὕψους 4 ποδῶν καὶ 5 ἰντσῶν, καὶ εἶχαν ἠλοκαμμένον χρῶμα, καστανά μάτια καὶ μαῦρα μαλλιά. Πιθανόν προήρχοντο ἐξ Ἀσίας. Αἱ ἐπιγραφαὶ εἰς τὰς τοιχογραφίας τῶν Αἰγυπτιακῶν τάφων τῶν Φαραῶ ὀνομάζουσι τοὺς ἀνθρώπους τῆς προϊστορικῆς Κρήτης "Κεφτιέο" ἀλλὰ σήμερον τοὺς ἀποκαλοῦμε "Μίνωας" ἀπὸ τὸν "Μίνωα" τὸν βασιλέα καὶ ἀρχιερέα των. Οἱ Ἑλληνικοὶ θεοὶ τῶν ἀρχαίων ἱστορικῶν χρόνων αἱ Ἑλληνικαὶ παραδόσεις καὶ οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς ἀναφέρουσι ἓνα ἢ δύο "Μίνωας" οἱ ὁποῖοι ἐβασίλευσαν εἰς τὴν Κρήτην, βάσει νόμων τοὺς ὁποίους ὁ Ζεὺς ἔδωκεν εἰς αὐτούς. Σήμερον ἐν τούτοις, θεωρεῖται πιθανόν ὅτι "Μίνωας" εἶναι ὁ τίτλος τοῦ κυριάρχου ἀρχόντος ὅπως ἡ λέξις "Φαραῶ" ἐν Αἰγύπτῳ. Ἐάν ἡδυνάμεθα νὰ ἀναγνώσωμεν τὸ ἐξελιγμένον γραμμικὸν ἀλφάβητον τῶν "Μινῶων" θὰ ἐλύοντο πολλὰ παρόμοια προβλήματα καὶ θὰ ὠμιλοῦσαμεν μὲ βεβαιότητα διὰ τὴν μακρυνὴν αὐτὴν ἐποχὴν. Ἐφ' ὅσον αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον, πρέπει νὰ ἐξαρτώμεθα ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀνασκαφῶν καὶ ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας συγγραφεῖς. Κατ' αὐτούς ἡ Κρήτη, τὴν ἐποχὴν τῆς Ἐκστρατείας τῆς Τροίας (περὶ τὸ 1180 π.χ.) εἶχε ἑκατὸν πόλεις. Τὰ εἰρησώδη, τὰ νομίσματα καὶ αἱ ἀνασκαφαὶ συμφωνοῦσι μὲ τὰ ἀνωτέρω. Αἱ πόλεις τῆς Μινωικῆς ἐποχῆς ἦσαν ἐγκατεστημέναι εἰς τὸ μέσον ἢ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς νήσου, γεγονός τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύει ὅτι οἱ Μίνωες προήρχοντο ἐξ Ἀσίας.

Αἱ μεγαλύτεραι πόλεις τῆς Μινωικῆς ἐποχῆς τὰς ὁποίας γνωρίζομεν σήμερον ἦσαν ἡ Κνωσσός καὶ ἡ Φαιστός αἱ ὁποῖαι διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦσαν μεγάλα καὶ μεγαλοπρεπῆ ἀνάκτορα. Ὁ Μίνωας, ὁ ἀρχηγὸς ὁ μέγας Βασιλεὺς, ὁ κυβερνήτης τῶν θαλασσῶν, ὁ Ἀρχιερεὺς τῆς Μινωικῆς θρησκείας, ἔζη εἰς τὴν Κνωσσόν. Φαίνεται ὅτι ὅλη ἡ ὑπόλοιπος κυριαρχία τῆς Κρήτης ἐξηρτᾶτο κατὰ κάποιον τρόπον ἀπὸ ἐκείνου καὶ δυνάμεθα νὰ ὠμιλοῦμεν δι' αὐτὴν πῆν ἐποχὴν ὡς πραγματικὴν "PAX MINOICA" (μινωικὴν εἰρήνην). Καθὼς ἀποδεικνύεται σήμερον ἀπὸ τὰς ἀνοχυρῶτους πόλεις δὲν ἐγίνοντο ἐμφύλιοι πόλεμοι εἰς τὴν Κρήτην. Τοῦτο ἀποδεικνύει ἐπίσης ὅτι οἱ Κρήτες ἠσθάνοντο ἀσφαλεῖς εἰς τὴν νήσον των. Κανεὶς δὲν θὰ ἐτόλμα νὰ ἐνοχλήσῃ τὴν ἰσχυρὰν θαλασσίαν δυνάμιν ἢ ὁποία κυριαρχοῦσε τοῦ Αἰγαίου.

Ὁ πολιτισμὸς τῶν Μινῶων, ὡς δεικνύουσι αἱ τέχναι, ἦτο ζωηρὸς καὶ εὐθυμὸς. Οἱ ἄνθρωποι ἀγαποῦσαν τὸν καθαρὸν ἀέρα καὶ τὸν ἥλιον τὸ νερὸ, τὰ σπῆρα, τὰς εὐθύμους εορτάς, τὰ ζωηρά χρώματα, τὰ ἄνθη καὶ τὰ οἰκιακά ζῶα. Ἡ θρησκεία των δὲν ἀπαιτοῦσε αἱματηράς καὶ

σκληράς θυσίας, η μεγαλύτερα των θεά ήτο η Μητηρ. - Γη, η θεά της ευγονίας και της οικιακής ζωής.

Οι Μίνως ζούσαν εύτυχεϊς, ισχυροί και ελεύθεροι εις την νήσον των μέχρι 1400 π.χ. Εκείνην περίπου την εποχήν, ο τελευταίος Μίνως ἐγνώρισε την άποτυχίαν, πιθανόν κατά μίαν άποστολήν εις την Σικελίαν και αι νέαι, ισχυραί φυλαί της Αττικής και της Πελοποννήσου οι "Αχαιοί" εισέβαλον εις την Κρήτην. Κατέβαλον τους Κοήτας αλλά δεν κατέστρεψαν τον Μινωϊκόν πολιτισμόν ολοσχερώς. Τόν ἐγνώριζαν ήδη και δεν ήσαν τόσοσόν βάρβαροι όσον ήσαν στάς αρχάς, όταν είχαν κατέλθει εκ Βορείου Ελλάδος. Μετά τας πρώτας λεηλασίας και σκληρότητας, η Μινωϊκή τέχνη και ζωή εσυνεχίσθησαν εις τας πόλεις και εις τας ανάκτορα, ιδίως εις την Κνωσσόν εως ότου νέον κύμα βαρβάρων οι Δωριεϊς αυτήν την φοράν, ἐπλημμύρισαν την Κρήτην και υπερίσχυσαν της Μινωϊκής ζωής. Οι Ετεοκρήτες (αυτόχθονες Κρήτες) κατέφυγον εις την ανατολικήν πλευράν της νήσου όπου διετήρησαν την γλώσσαν των επί μακρόν, η μετηνάστευσαν εις άλλας χώρας.

Κατόπιν τούτου όμως ο Μινωϊκός πολιτισμός έφθασε εις την μεγαλύτεραν του άκτινοβολίαν. Είναι πιθανόν ότι η Συριακή Κοινωνία να προήλθεν εκ αυτού, και να είχε κληρονομήση από την Μινωϊκήν κοινωνίαν τό άλφάβητον και την άγάπην διά μακρυνά θαλάσσια ταξείδια.

Η Κρήτη δεν επανεΐδε περίοδον ως την "PACH MINOICA". Η ζωή έχασε την ελευθερίαν και την χαράν της και έγινε στρατιωτική όπως ήτο εις την αρχαίαν Δωρικην Σπάρτην. Η ειρηνική θεά της Γης των Μινών παρέδωσε την θέσιν της εις τόν πολεμικόν θεόν των "βαρβάρων" Δωριαίων. Αι πλέον σημαντικά πόλεις της Κρήτης ήσαν τώρα η Κυδωνία προς δυσμάς και η Κνωσσός, η Γόρτυς - πλησίον της Φαιστού - και η Λύκτος προς ανατολάς. Αι πόλεις αυτάί έμάχοντο συνεχώς και αι μικρότεραι πόλεις ήκολούθησαν τό παράδειγμα των με τρόπον ώστε η δύναμις της Κρήτης η οποία θα ήδύνατο ίσως να χρησιμοποιηθῆ καλύτερον, έχάνετο πάντοτε εις εμφυλίους πολέμους. Μόνον όταν εις έχθρός εκ του έξωτερικού επετίθετο εναντίον της νήσου των, οι Κρήτες ήνοῦντο διά να πολεμήσουν ενωμένοι διά την ελευθερίαν της.

Εκ των πολιτειών της αρχαίας Ελλάδος, η Κρήτη ήτο εκείνη η οποία διετήρησε την ανεξαρτησίαν της επί μακρότερον χρονικόν διάστημα. Υπήρξε η τελευταία λεία των Ρωμαίων. Διότι, αν και προσεπάθησαν ούτοι να επέμβουν εις τας της νήσου τό 190 π.χ., μόνον τό 77 π.χ. ήγήθη ο Μάρκος Αντώνιος εκστρατείας εναντίον των Κρητών με τώσην εμπιστοσύνην εις την επιτυχίαν του, ώστε εφόρτωσε τας πλοΐας του με περισσοτέρας άλυσσίδας διά τους αιχμαλώτους παρά όπλα διά τους άνδρας του. Ηττήθη, εν τούτοις, και μία νέα εκστρατεία έγινε τό 69 π.χ. υπό τόν Υπατον Κ. Μέτελλον τόν Κρητα, ο οποίος επεράτωσε την κατάκτησιν της Κρήτης μετά τρία έτη αποφασιστικής αντιστάσεως των Κρητών. Κατόπιν, η νήσος έγινε Ρωμαϊκή επαρχία και ενσωματώθη εις τό θέμα της Ιλλυρίας επί Κωνσταντίνου.

Η Κρήτη απέλαυσεν ούτω και πάλιν έθνικήν ανεξαρτησίαν ως μέλος της Βυζαντινής αυτοκρατορίας εις την οποίαν επρομήθευεν ελαφρόν

στρατόν και τοξότας διά τούς όποιους οί άρχαίτοι Κρήτες έφημίζοντο.

Κατά τόν έννατον αιώνα μ.χ. έλαβε χώραν ή πρώτη έξ έκαίνων τών είσβολών αί όποίαι κατέστησαν τήν μετέπειτα ιστορίαν τής Κρήτης άπαράμιλλον παράδειγμα καταπιέσεως άφ' ενός και ειρηνικών άγώνων διά τήν έλευθερίαν άφ' άλλέρου. Τό 823 οί Σαρακηνοί (οί έξ Ανατολούςίας Μαροκίνοι) ώπλισαν τεσσαράκοντα γαλέρας και, υπό τήν άρχηγίαν του Αμπού-Χάφς-Ουάρ κατέστρεψαν τήν ανατολικήν Μεσόγειον. Απεβιβάσθησαν είς τήν Κρήτην και τόσον έγοητεύθησαν από τήν ώραιότητα τής νήσου, τό κλίμα τής και τήν γονιμότητά τής, ώστε έδήλωσαν ότι ήτο ή χώρα όπου ρέει γάλα και μέλι. Ο Αμπού-Χάφς έκavσε τά πλοία του και έγκατεστάθη είς τήν τοποθεσίαν όπου σήμερα είναι τό Ηράκλειον, τόν λιμένα τής παλαιάς Κνωσσοφ. Η νέα πόλις περιεζώσθη από διπλούν χάνδακα ("Κάνδαξ" Αραβιστί έξ ου και τό όνομα "Κάνδια").

Έκκινώντες από τό όχυρόν τουτο οί Σαρακηνοί συντόμως έγιναν κύριοι όλοκληρου τής νήσου διά τής βίας επιβάλλοντες τόν Ιωαννεθανισμόν είς όλοκληρον τόν πληθυσμόν και μετατρέποντες όλας τάς εκκλησίας είς τζαμιά.

Οί Σαρακηνοί τώρα έγιναν ή μάλιστα τής Ανατολής έως ότου οί Βυζαντινοί μετά από πολλές άποτυχίας, επανέκτησαν τήν νήσον υπό τήν άρχηγίαν του μεγάλου στρατηγού και μέλλοντος αυτοκράτορος Νικηφόρου Φωκά τό 960. Οί Κρήτες έξεχριστιανίσθησαν υπό του Αρμενίου μοχαχού Νίκωνος.

Η Κρήτη παρέμεινε τμήμα τής Αυτοκρατορίας μέχρι του έτους 1204, ότε αί περιπέτειαι τών Φράγκων κατά τήν 4ην Σταυροφορίαν είχαν ως αποτέλεσμα τής κατάληψιν τής Κων/πόλεως και τήν διανομήν τών Βυζαντινών χωρών μεταξύ των. Η Κρήτη επεσεν είς τό μερίδιον του Βογιφατίου, Μαρκησιού του Μονφερράτου, ό όποίος τήν παρεχώρησεν είς τούς Ένετούς είς άντάλλαγμα άλλων γαιών και αντί καταβολής 10.000 μάρκων. Η περιοχή τής Κανδίας έγινε τώρα ή πλέον πολύτιμος κτήσις τής Δημοκρατίας του Αγίου Μάρκου. Οί τέσσερις και ήμισυ αιώνας Ένετικής κυριαρχίας υπήρξαν συνεχής κατάλογος επαναστάσεων εναντίον τών καταπιεστών τών όποιών ό σαδισμός εφθανε είς διαβολικές εμπνεύσεις. Αν και δέν ήσαν κτηνώδεις όσον οί Τούρκοι, ή διπροσωπία τών Ένετών ήτο περισσότερο δηλητηριώδης. Είναι ιστορικά αποδεδειγμένο γεγονός ότι οί Ένετοί "PROVEDITORI" είχαν εκτίμησιν και εμπιστοσύνην μόνον είς εκαίνους τούς Κρήτας οί όποίοι ήσαν άξιοι αυτών διότι είχαν όλοφονήσει συγγενείς των κατέχοντας ύψηλήν θέσιν.

Η Ένετική κυριαρχία είς τήν Κρήτην, πλήρης μεσαιωνικών τραγωδιών, προεκάλεσε τήν πρώτην επανάστασιν τήν όποιαν επεχείρησαν οί Κρήτες λόγω αισθήματος έθνικής άλληλεγύης. Γνωρίζομεν ότι 14 επαναστάσεις έλαβον χώραν μεταξύ του 1207 και του 1365, και, συνολικώς, οί Κρήτες επανεστάτησαν τουλάχιστον είκοσιεπτά φορές εναντίον τής σκληρής κυριαρχίας τών Ένετών, μερικά από αυτές τάς επαναστάσεις δέ ήσαν άληθινοί πόλεμοι διάρκειας 10 ετών οί όποίοι διεκρίθησαν από πράξεις ηρωισμού, αί όποίαι παραμένουν μέχρι σήμερα άλησμόνητοι διότι αναφέρονται εις τά άσματα του Έλληνικού λαού.

Ἦδη ἀπὸ τοῦ 1475, ὁ Σουλτάνος Μωχάμετ Β' ἐσκέφθη νὰ εἰσβάλλῃ εἰς τὴν Κρήτην ἀλλὰ τελικῶς ἐστρεψε τὰ ὄπλα τοῦ ἐναντίον τῶν ἐγκαταστάσεων τῶν Γενοβέζων εἰς τὴν Ἰταλίαν. Τὸ 1645, ὁ δραστήριος Μέγας Βεζύρης Μεχμέτ Πασᾶς ἀπεφάσισε νὰ ἀποσπάσῃ τὴν νῆσον ἀπὸ τὴν Βενετιανήν. Ὁ Τουρκικὸς στόλος ἀπεβίβασε στρατὸν 50.000 ἀνδρῶν δυτικῶς τῶν Καρινίων, τὰ ὁποῖα ἔπεσαν μετὰ πείσμονα ἀντίστασιν πενήντα ἑπτὰ ἡμερῶν. Κατὰ τὰ ἐκόμενα δύο ἔτη ὁ πόλεμος ἐσυνεχίσθη εἰς ἄλλα τμήματα τῆς νήσου. Τὸ 1648 ἤρχισεν ἡ πολιορκία τῆς Κάνδιας (Ἡρακλείου) ἡ ὁποία διήρκασε πλέον τῶν εἴκοσι ἐτῶν καὶ παραμένει ἡ σημαντικώτερα πολιορκία τῶν νέων χρόνων. Οἱ Ἕλληνες, λησμονοῦντες τὴν καταπίεσιν τῆς Βενετίας, ἐτάχθησαν χάριν τῆς Χριστιανικῆς ἀλληλεγγύης ἐναντίον τῶν Τούρκων καὶ ὁ ἠρωϊσμός των κατὰ τὸν πόλεμον ἐκεῖνον προεκάλεσε τὸν θαυμασμόν τῶν Φράγκων οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἔλθει νὰ βοηθήσουν τοὺς Ἑνετούς. Τριάντα χιλιάδες Χριστιανοὶ καὶ 100.000 Τούρκοι ἀπέθανον κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πολιορκίας. Τέλος κατὰ τὸ 1669, ὑπεγράφη συνθήκη διὰ τῆς ὁποίας ἡ Βενετία παρεχώρησε τὴν νῆσον ἀλλὰ διετήρησε τρία βραχῶδη φρουρία εἰς τὰ παράλια τῆς Κρήτης. Διὰ συνθήκης ἐπίσης ὅμως, τὸ 1715, καὶ αὐτὰ παρεχωρήθησαν εἰς τοὺς Τούρκους καὶ ἡ Βενετία οὕτω ἔχασε πᾶσαν ἐλπίδα νὰ ἐπανακτήσῃ τὴν Κρήτην.

Εἰσερχόμεθα τώρα εἰς μίαν περίοδον τῆς ἱστορίας τῆς Κρήτης, τόσον σκοτεινὴν καὶ ἀπελπιστικὴν ὥστε τὰ λόγια δέν δύνανται νὰ δώσουν ἀκριβῆ εἰκόνα αὐτῆς.

Ὁ φανατισμός καὶ ἡ ἀγριότης τῶν Μωαμεθανῶν ἐφάνη ὡς νὰ συγκεντροῦτο εἰς τὴν Κρήτην. Ἡ ἀγριότης τῶν Κρητῶν Μωαμεθανῶν παρέμεινεν παροιμιώδης εἰς τὴν Ἀνατολήν. Τὸ μόνον ἔγκλημα διὰ τὸ ὁποῖον Τούρκος διέτρεχε τὸ κίνδυνον νὰ τιμωρηθῆ ἦτο ἡ ἐπιείκεια ἐναντι τῶν Χριστιανῶν.

Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1866-69 εἶναι ἡ φοβερωτέρα καὶ ἡ πλέον καταστρεπτικὴ ἀπὸ ὅσας ἐδοκίμασεν ἡ νῆσος εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους καὶ ἐκεῖνη κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ στάσις τῶν Δυνάμεων ἐναντι τῆς Κρήτης καὶ τῆς Ἑλλάδος ὑπῆρξε ἄδικος καὶ ἐστερεῖτο πολιτικότητος.

Τὸ πλέον ἀξιοπρόσεκτον καὶ ἠρωϊκὸν ἐπεισόδιον τοῦ πολέμου αὐτοῦ ὑπῆρξε ἡ τραγωδία τῆς ἱστορικῆς μονῆς τοῦ Ἀρκαδίου. Μέγας ἀριθμὸς γυναικῶν καὶ παιδιῶν εἶχαν ζητήσῃ καταφυγιῶν ἐκεῖ ὑπὸ τὴν προστασίαν 250 ὀπλισμένων Κρητῶν. Ἐπὶ δύο ὁλοκλήρους ἡμέρας δώδεκα Τουρκικὰ συντάγματα ὑπὸ τὸν Ἀλβανὸν Μουσταῶ Πασᾶν ἀκίνητήθησαν ἀπὸ μίαν φουχταν ἡρώων. Ὄταν, τελικῶς, πεδινὸν πυροβολικὸν ἐπετέθη ἐναντίον τῆς μεγάλης μονῆς καὶ ἔγιναν ρήγματα εἰς τοὺς τοίχους τῆς, οἱ πολιορκημένοι ἐκλήθησαν νὰ παραδοθοῦν. Οἱ Κρητὲς ἐγνώριζαν τί ἐπερίμενε τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδιὰ των εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀγρίων τοῦ Μουσταῶ καὶ ἐπροτίμησαν τὸν θάνατον. Τὸ βράδυ ὁ ἠγούμενος Γαβριήλ ἐτέλεσε τὴν θείαν λειτουργίαν, καὶ μετὰ τὴν Θείαν Μετάληψιν μέ μία δάδα ἔθεσε πῦρ εἰς τὰ βαρέλια τῆς πυροτιδος καὶ ὠδήγησε τὸ ποίμνιόν του εἰς τὴν αἰωνιότητα μετὰ πολλῶν Τούρκων οἱ ὁποῖοι ἦσαν πλησίον τῆς μονῆς.

Στοιχείον 4α.

Νόμος 6008. - Περί ὀργανώσεως τῆς περιφερειακῆς ὑγειονομικῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως.

(Ἀριθμ. Ἐφημερ. Κυβερν. 37 Τεύχος Α' 27/29 Ἰανουαρ. 1934)

Ἐχοντες ὑπ ὄψιν τὸ ἄρθρον 75 τοῦ Συντάγματος ἐκδίδομεν τὸν ἑπόμενον Νόμον, ψηφισθέντα ὑπὸ τῆς Βουλῆς καὶ τῆς Γερουσίας.

Ἄρθρον 1.

Εἰς ἐκάστην πρωτεύουσαν Νομοῦ ἰδρύεται ἀνά ἓν Ὑγειονομικὸν Κέντρον Νομοῦ.

Τὰ Ὑγειονομικὰ Κέντρα διαιροῦνται εἰς δύο κατηγορίας (1ον) Ὑγειονομικὰ Κέντρα α' τάξεως 2ον) Ὑγειονομικὰ Κέντρα β' τάξεως.

Τὰ Ὑγειονομικὰ Κέντρα β' τάξεως δύνανται διὰ Προεδρικῶν Διατάγμάτων ἐκδιδόμενων τῇ προτάσει τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως νὰ μετατραπῶσιν εἰς Ὑγειονομικὰ Κέντρα α' τάξεως.

Κατὰ τὴν πρώτην ἐφαρμογὴν τοῦ παρόντος νόμου θέλουσιν ἰδρυθῆναι ἑπτὰ (7) Ὑγειονομικὰ Κέντρα α' τάξεως καὶ τριάκοντα δύο (32) Ὑγειονομικὰ Κέντρα β' τάξεως.

Ἐδραὶ τῶν ἑπτὰ (7) Ὑγειονομικῶν Κέντρων α' τάξεως εἶναι : αἱ Ἀθῆναι περιλαμβάνουσαι ὁλόκληρον τὸν Νομόν Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας. Ἡλὴν τοῦ Πειραιῶς μετὰ τοῦ Λιμένος καὶ τοῦ Λοιμοκαθαρηθρίου ἀποτελοῦντος ἰδίον Ὑγειονομικὸν Κέντρον α' τάξεως, ἡ Θεσσαλονίκη, αἱ Πάτραι, τὰ Χανιά, τὰ Ἰωάννινα καὶ ἡ Κομοτινή.

Ἐδραὶ τῶν τριάκοντα δύο (32) Ὑγειονομικῶν Κέντρων β' τάξεως εἶναι αἱ πρωτεύουσαι τῶν τριάκοντᾶ (30) υπολοίπων Νομῶν προστιθεμένων τῶν Ὑγειονομικῶν Κέντρων τῶν Ἐπαρχιῶν Μαγνησίας καὶ Ἄλμυρου μέ ἔδραν τὸν Βόλον καὶ τῆς Ἐπαρχίας Κορινθίας μέ ἔδραν τὴν Κόρινθον.

Ἄρθρον 2.

Τὸ Κέντρον Ἀττικοβοιωτίας ἀποτελεῖ ὑποδειγματικὴν περιφέρειαν χρησιμεύουσαν καὶ διὰ τὴν πρακτικὴν ἐξάσκησιν τῶν μαθητῶν τῆς Ὑγειονομικῆς Σχολῆς καὶ διαφόρων Ὑγειονομικῶν ὑπαλλήλων.

Τὸ Κέντρον τοῦτο περιλαμβάνον εἰς τὴν δικαιοδοσίαν αὐτοῦ ἅπασαν τὴν περιφέρειαν τοῦ Νομοῦ Ἀττικοβοιωτίας ἐκτὸς τοῦ Πειραιῶς τοῦ Λιμένος καὶ τοῦ Λοιμοκαθαρηθρίου, τοῦ Δημοσίου Ἀπολυμαγτηρίου καὶ τοῦ Ὑγειονομικοῦ Ἐργαστηρίου Ἀθηνῶν τίθεται ὑπὸ τὴν Ἀνωτέραν Διεύθυνσιν τοῦ ἐκάστοτε Διευθυντοῦ τῆς Ὑγειονομικῆς Σχολῆς.

Τὸ προσωπικὸν τοῦ Κέντρου Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας ἀποτελεῖται ἐξ

ένος Ὑποδιευθυντοῦ ἐπί βαθμῶ καὶ μισθῶ Διευθυντοῦ α' ἢ β' τάξεως τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς.

Δύο (2) Ὑγειονολόγων ἐπί βαθμῶ καὶ μισθῶ Τμηματάρχου α' ἢ β' τάξεως.

Ἐνός (1) Ἀφροδισιολόγου ἱατροῦ ἐπί βαθμῶ καὶ μισθῶ Τμηματάρχου β' τάξεως.

Πέντε (5) Ὑγειονολόγων ἐπί βαθμῶ καὶ μισθῶ Εἰσηγητοῦ.

Τεσσάρων (4) ἰδιωτῶν ἱατρῶν εἰδικῶν ἐπί ἡμερησίᾳ ἀποζημιώσῃ δραχμῶν 70.

Ἐξ (6) ἐπισκεπτριῶν ἀδελφῶν ἐπί βαθμῶ καὶ μισθῶ γραμματέως β' τάξεως.

Δώδεκα (12) Ὑγειονομικῶν ἐποπτῶν δοκίμων ἐπί βαθμῶ καὶ μισθῶ Ἀκολούθου.

Ἐνός (1) τμηματάρχου ἐπί βαθμῶ καὶ μισθῶ τμηματάρχου β' τάξεως ἐκ τῶν προϋπηρετήσαντων ἐν τῷ Ὑπουργείῳ Ὑγιεινῆς ὑπαλλήλων καὶ οἰκειοθελῶς παραιτηθέντων μέ τὸν βαθμὸν γραμματέως α' τάξεως.

Τριῶν (3) Γραφέων ἐπί μισθῶ καὶ βαθμῶ Γραφέως α' τάξεως.

Μιᾶς (1) δακτυλογράφου ἐπί βαθμῶ καὶ μισθῶ γραφέως β' τάξεως.

Ἐνός (1) κλητῆρος ἐπί ἡμερησίᾳ ἀποζημιώσῃ δραχ. (40).

Ὁ Προϊστάμενος τοῦ Κέντρου τούτου δύναται νά ἀναθέτῃ ἐπιπροσθέτως ὑπηρεσίαν τῆς ἀρμοδιότητος αὐτοῦ καὶ εἰς ὑπαλλήλους τῆς Ὑγειονομικῆς Σχολῆς.

Τὸ προσωπικόν τοῦ Ὑγειον. Κέντρου ἡμερῶς ἀποτελεῖται:

Ἐξ ἑνός Ὑγειονολόγου ἐπί βαθμῶ καὶ μισθῶ διευθυντοῦ α' ἢ β' τάξεως ὡς Διευθυντοῦ.

Ἐξ ἑνός Ὑγειονολόγου ἐπί βαθμῶ καὶ μισθῶ τμηματάρχου α' ἢ β' τάξεως.

Ἐξ ἑνός ἀφροδισιολόγου ἐπί βαθμῶ καὶ μισθῶ τμηματάρχου β' τάξεως.

Ἐκ τριῶν Ὑγειονολόγων ἱατρῶν ἐπί βαθμῶ καὶ μισθῶ εἰσηγητοῦ.

Ἐκ τεσσάρων ἱατρῶν εἰδικῶν ἐπί ἡμερησίᾳ ἀποζημιώσῃ δραχ. 70.

Ἐκ τεσσάρων ἐπισκεπτριῶν ἀδελφῶν ἐπί βαθμῶ καὶ μισθῶ γραμματέως β' τάξεως.

Ἐξ ὀκτώ Ὑγειονομικῶν ἐποπτῶν δοκίμων ἐπί βαθμῶ καὶ μισθῶ ἀκολούθου.

- Ἐκ δύο γραφῶν ἐπὶ βαθμῶ καὶ μισθῶ γραφῆς α' τάξεως.
- Ἐκ μιᾶς δακτυλογράφου ἐπὶ βαθμῶ καὶ μισθῶ γραφῆς β' τάξεως.
- Ἐξ ἑνὸς κλητῆρος ἐπὶ ἡμερησίᾳ ἀποζημιώσει δραχμ. 40.
- Ἐκ (4) τεσσάρων θεριαστῶν ἐπὶ ἡμερησίᾳ ἀποζημιώσει δραχμ. 50.
- Ἐκ δύο (2) μηχανικῶν Κλαῦτον ξηρᾶς ἐπὶ ἡμερησίᾳ ἀποζημιώσει δραχμ. 60.

Μιᾶς νοσοκόμου ἐπὶ ἡμερησίᾳ ἀποζημιώσει δραχμ. 40.

• Ἐξ ἑξ (6) ἀπολυμαντῶν ἐπὶ βαθμῶ καὶ μισθῶ ἀκολουθοῦ.

• Ἐξ ἑνὸς (1) σωφῆρ ἐπὶ ἡμερησίᾳ ἀποζημιώσει δραχμ. 70.

Παρά τῷ Ὑγειονομικῷ Κέντρῳ Θεσσαλονίκης ὑπηρετοῦσιν:

Εἷς (1) Ὑγειονολόγος ἐπὶ βαθμῶ Διευθυντοῦ α, ἢ β' τάξεως ὡς Διευθυντῆς.

Εἷς (1) Ὑγειονολόγος ἐπὶ βαθμῶ Τμηματάρχου β' τάξεως.

Τρεῖς (3) Ὑγειονολόγοι ἐπὶ βαθμῶ Εἰσηγητοῦ.

Εἷς (1) ἀφροδισιολόγος ἐπὶ βαθμῶ τμηματάρχου β' τάξεως.

• Ἐξ (6) Ἐπισκέπτριαι ἀδελφαί ἐπὶ βαθμῶ γραμματέως β' τάξεως.

• Ὀκτώ (8) Ὑγειονομικοὶ Ἐπόπται δόκιμοι ἐπὶ μισθῶ ἀκολουθοῦ

Δύο (2) γραφεῖς ἐπὶ μισθῶ γραφῆς α' τάξεως καὶ

Μία δακτυλογράφος ἐπὶ βαθμῶ β' τάξεως.

Εἷς κλητῆρ ἐπὶ ἡμερησίᾳ ἀποζημιώσει δραχ. τεσσαράκοντα (40) καὶ

τέσσαρες (4) ἡμερομισθιοὶ ἰδιῶται εἰδικοί ἰατροὶ ἐπὶ ἡμερησίᾳ ἀποζημιώσει δραχμῶν πενήκοντα (50).

Παρά τοῖς Ὑγειονομικοῖς Κέντροις α' τάξεως Πατοῶν καὶ Κανίων ὑπηρετοῦσιν:

• Ἀνά εἷς (1) Ὑγειονολόγος ἐπὶ βαθμῶ Διευθυντοῦ α' ἢ β' τάξεως ἢ Τμηματάρχου α' ἢ β' τάξεως.

• Ἀνά εἷς (1) Ὑγειονολόγος ἐπὶ βαθμῶ Εἰσηγητοῦ.

• Ἀνά τέσσαρες (4) Ἐπισκέπτριαι Ἀδελφαί ἐπὶ βαθμῶ γραμματέως β' τάξεως.

• Ἀνά τρεῖς (3) Ὑγειον. ἐπόπται δόκιμοι ἐπὶ βαθμῶ Ἀκολουθοῦ.

Ἐκάστου τρεῖς (3) εἰδικοί ἰδιῶται ἰατροὶ ἐπὶ ἡμερησίᾳ ἀποζημιώσῃ ἕκαστος δραχ. πενήκοντα (50).

Ἐκάστου εἷς γραφεὺς α' τάξεως.

Ἐκάστου μία (1) δακτυλογράφος ἐπὶ μισθῷ γραφέως β' τάξεως, καὶ

Ἐκάστου εἷς κλητὴρ ἐπὶ ἡμερησίᾳ ἀποζημιώσῃ δραχμῶν τεσσαράκοντα (40).

Παρά τοῖς Ὑγειονομικοῖς Κέντροις α' τάξεως Κομοτινῆς καὶ Ἰωαννίνων ὑπηρετοῦσιν:

Ἐκάστου εἷς (1) Ὑγεινολόγος ἐπὶ βαθμῷ Τμηματάρχου α' ἢ β' τάξεως ὡς Διευθυντής.

Ἐκάστου τέσσαρες (4) Ἐπισκέπτριαι ἀδελφαί ἐπὶ μισθῷ γραμματέως β' τάξεως.

Ἐκάστου τρεῖς (3) Ὑγειονομικοὶ Ἐπόπται δόκιμοι ἐπὶ μισθῷ Ἀκολουθούτου.

Ἐκάστου τρεῖς (3) εἰδικοί ἰδιῶται ἰατροὶ ἐπὶ ἡμερησίᾳ ἀποζημιώσῃ ἕκαστος δραχ. πενήκοντα (50).

Ἐκάστου εἷς γραφεὺς, καὶ

Ἐκάστου μία δακτυλογράφος ἐπὶ μισθῷ γραφέως β' τάξεως, καὶ

Ἐκάστου εἷς κλητὴρ ἐπὶ ἡμερησίᾳ ἀποζημιώσῃ δραχ. τεσσαράκοντα (40).

Παρά τοῖς Ὑγειονομ. Κέντροις β' τάξεως ὑπηρετοῦσιν:

Ἐκάστου εἷς (1) Ὑγεινολόγος ἐπὶ βαθμῷ Εἰσηγητοῦ.

Ἐκάστου δύο (2) Ὑγειονομ. Ἐπόπται δόκιμοι ἐπὶ μισθῷ Ἀκολουθούτου, καὶ

Ἐκάστου εἷς (1) γραφεὺς ἐπὶ μισθῷ γραφέως α' τάξεως.

Διὰ Πρ. Διατάγματος προκαλουμένου ὑπὸ τῶν Ὑπουργῶν Κρατ. Ὑγεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως καὶ Συγκοινωνίας δύναται νὰ ἀποσπασθῇ Ὑγεινολόγος μηχανικός εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Συγκοινωνίας.

Ἄρθρον 3.

Εἰς ἅπαντας τοὺς ἀνωτέρω ἰατροὺς Ὑγεινολόγους καὶ ἀφροδισιολόγους ἀπαγορεύεται ἀπολύτως ἢ ὀπωσδήποτε ἐξάσκησις τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν ἐπὶ ποινῇ ἀπολύσεως, ὑπάγονται δὲ καὶ οὗτοι εἰς τὰς περὶ μονιμότητος διατάξεις καὶ τὰς διεπούσας τοιαύτας τοὺς ὑπαλλήλους τοῦ Ὑπουργείου Κρατικῆς Ὑγεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως. Τῆς ἀπαγορεύσεως ταύτης ἐξαιροῦνται οἱ ἰδιῶται εἰδικοί ἰατροὶ καὶ οἱ ὑπηρετοῦντες εἰς τὸ Ὑγειονομικόν Κέντρον Ἀθηνῶν μικροβιολόγοι.

Άρθρον 4.

Εἰς τοὺς ὑγειονολόγους/ιατροὺς καὶ ἀφροδισιολόγους παρέχεται ἐπιμίσθιον 25% ἐπὶ τοῦ μισθοῦ αὐταῦ.

Άρθρον 5.

Ἐπάλληλοι τοῦ Ὑπουργείου Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως οἵτινες κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ παρόντος καταλαμβάνουσι τυχόν κατωτέρας θέσεις, διατηροῦσι τὰς ἄς κέκτηνται ἀποδοχὰς καὶ τοὺς οὖς κέκτηνται βαθμούς.

Οἱ ἔχοντες τετραετὴ εὐδόκιμον ὑπηρεσίαν εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ γραμματέως α' τάξεως ἐλεγχοῦ τῶν ἀγαθοεργῶν ἰδρυμάτων προάγονται εἰς εἰσηγητὰς μετὰ σύμφωνον γνωμοδότησιν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, ἐφαρμοζομένης ἐπ' αὐτῶν καὶ τῆς διατάξεως τοῦ ἐδαφίου 2 τοῦ ἄρθρου 17 τοῦ Νόμου 2494 (I).

Άρθρον 6.

Τὰ Ὑγειονομικὰ Κέντρα α' τάξεως ἐκτελοῦσιν ἕκαστον τὴν Ὑγειονομικὴν Ὑπηρεσίαν τῆς οἰκείας περιφερείας καὶ ἀσκοῦσιν ἐποπτεῖαν ἐπὶ τῶν Δημοτικῶν καὶ Κοινοτικῶν Ὑγειονομικῶν Ὑπηρεσιῶν τῆς περιφερείας των.

Εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῶν Ὑγειονομικῶν Κέντρων μεταβιβάζεται ἡ μέχρι τοῦδε κατὰ τὰς κειμένας διατάξεις ἀρμοδιότης τῶν Νομιατρικῶν Ὑπηρεσιῶν καὶ ἀστυίατρικῶν τοιούτων.

Εἰς ταῦτα ὑπάγονται ἀπ' εὐθείας:

Ἄπαντα τὰ ἐν τῇ περιφερείᾳ αὐτῶν λειτουργοῦντα Κρατικὰ Ὑγειονομικὰ Ἰδρύματα καὶ Ὑπηρεσίαι, ὡς ἀπολυμαντήρια, νοσοκομεῖα Λοιμ. Νόσων, μικροβιολογικὰ ἐργαστήρια καὶ ἐργαστήρια ὑγιεινῆς, Ὑπηρεσίαι ἢ ἰδρύματα δαμαλισμοῦ καὶ οἰουδήποτε ἄλλου ἐμβολιασμοῦ ἐξαιρέσει τοῦ ὑγειονομικοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Λυσσατριείου καὶ τοῦ Δαμαλιδοκομείου Ἀθηνῶν, καὶ τοῦ Ἀπολυμαντηρίου Ἀθηνῶν, ἅτινα ὑπάγονται ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν Κεντρικὴν Ὑπηρεσίαν τοῦ Ὑπουργείου Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως.

Ἄπαντα τὰ Κρατικὰ Λαϊκὰ Ἱατρεῖα τῶν πόλεων καὶ τῆς Παίδου, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἀγροτικῶν ἱατρείων Μακεδονίας, ὡς ἐπίσης καὶ τὰ κρατικὰ ἀντιφυματικά, ἀντιτραχωματικά, ἀντιαφροδισιακά τοιαῦτα, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἀφροδισιακῶν ἱατρείων λιμένων.

Τὰ Ὑγειονομικὰ Κέντρα ἀσκοῦσι τὸν ἄμεσον ἐλεγχον ἐφ' ὅλων τῶν Κρατικῶν νοσηλευτικῶν ἰδρυμάτων, ἐξαιρέσει τῶν Ἀθηνῶν, ὡς καὶ τὸν ἐπιστημονικὸν ὑγειονομικὸν ἐλεγχον ἐφ' ὅλων τῶν Δημοτικῶν, Κοινοτικῶν, φιλανθρωπικῶν καὶ ἰδιωτικῶν νοσηλευτικῶν ἰδρυμάτων, ἀνευ ἀναμίξεως εἰς τὰ τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως.

Εἰς τὰ καθήκοντα τῶν ὑγειονομικῶν Κέντρων περιλαμβάνονται:

1ον) Ἡ στατιστικὴ καὶ ἐπιδημιολογικὴ παρακολούθησις τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ Νομοῦ.

2ον) Ἡ πρόληψις καὶ καταπολέμησις τῶν Λοιμωδῶν Νόσων.

3ον) Ἡ πρόληψις καὶ καταπολέμησις τῆς ἐλονοσίας, τῆ συνεργασίᾳ τῶν δήμων καὶ κοινοτήτων ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς οἰκονομικῆς αὐτῶν ἀντοχῆς.

4ον) Ὁ ὕγειονομικὸς ἔλεγχος καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ ἐπίβλεψις τῶν ζητημάτων ὑδρεύσεως, ἀποχετεύσεως, ἀποστραγγίσεως ἑλῶν.

5ον) Ἡ ὑγιεινὴ τῆς κατοικίας καὶ τῶν τόπων ἢ χώρων συγκεντρώσεως ἢ ἐξυπηρετήσεως τοῦ κοινοῦ, (ὡς κληματογράφοι, δημόσια καταστήματα, λουτροκομμωτήρια, ξενοδοχεῖα κλπ.).

6ον) Ὁ ἔλεγχος καὶ ἡ ἐπίβλεψις τῆς παρασκευῆς, πωλήσεως καὶ καταναλώσεως τροφίμων.

Ἡ νομοκτηνιατρικὴ καὶ ἀστυκτηνιατρικὴ ὑπηρεσία ἐκάστου νομοῦ, ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἔλεγχον τῶν ζωικῶν τροφίμων καὶ τῶν σφαγίων, συνεργάζεται μετὰ τῶν ὡς ἀντέρω ὕγειονομικῶν Κέντρων καθ' ἃ θέλει κανονίσει διάταγμα, ἐκδιδόμενον ὑπὸ τῶν Ὑπουργῶν Γεωργίας καὶ Ὑγιεινῆς.

7ον) Ἡ καταπολέμησις τῆς φυματιώσεως, τοῦ τραχώματος, τῶν ἀφροδισίων (συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ ἐλέγχου κοινῶν γυναικῶν), τοῦ ἀλκοολισμοῦ καὶ τῶν τοξικομανῶν, ἡ φρενικὴ ὑγιεινὴ.

8ον) Ἡ ὑγιεινὴ τῆς μητρότητος καὶ παιδικῆς ἡλικίας.

9ον) Ἡ ἐφαρμογὴ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν οἰκείων ἰατρικῶν συλλόγων τῶν διατάξεων τῶν διεπουσῶν τὴν ἀσκήσιν τοῦ ἰατρικοῦ καὶ παραϊατρικοῦ ἐπαγγέλματος.

10ον) Ἡ συνεργασία μετὰ τῆς ἀρμοδίας Ὑγειονομικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Ἰδρυματος τῶν Κοινωνικῶν Ασφαλίσεων ἢ τῶν καθ' ἕκαστον τοιούτων ἰδρυμάτων δι' εἰδικοῦ νόμου. Τὰ τῆς συνεργασίας ταύτης θέλουσι ρυθμισθῆ διὰ Προεδρικοῦ Διατάγματος προκαλουμένου ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων Ὑπουργῶν.

11ον) Ἡ ἐκλαϊκευσις τῆς ὑγιεινῆς καὶ ἡ ὕγειονομικὴ προπαγάνδα.

Τοῦ Λοιμοκαθαρητοῦ καταργεῖται τὸ προσωπικόν. Ἐν περιπτώσει μελλοντικῆς χρησιμοποίησεως ἐπαναδιορίζεται τὸ ἐκ τῆς καταργήσεως ἀπολυόμενον προσωπικόν.

Ἄρθρον 7.

Τὰ Ὑγειονομικὰ Κέντρα α' τάξεως, ἐκτὸς τῶν ὡς ἄνω ὀριζομένων καθήκοντων, ἀναλαμβάνουσι καὶ τὴν τεχνικὴν ἀρωγὴν τῶν γειτνιαζόντων πρὸς ἕκαστον ἐξ αὐτῶν Ὑγειονομικῶν Κέντρων β' τάξεως. Τὰ ὑπὸ ἐκάστου Ὑγειονομικοῦ Κέντρου α' τάξεως οὕτω βοηθούμενα Ὑγειονομικὰ Κέντρα β' τάξεως ὀρίζονται ἐκάστοτε δι' Ὑπουργικῆς ἀποφάσεως. Γενικῶς τὰ Ὑγειονομικὰ Κέντρα εἶναι ὑποχρεωμένα νὰ βοηθῶνται ἀμοιβαίως.

Άρθρον 8.

Παρ' ἐκάστῳ Ὑγειονομικῷ Κέντρῳ Νομοῦ συνιστᾶται " Ὑγειονομική Ἐπιτροπή " καταργουμένων τῶν ὑπὸ τοῦ Νόμου 346 τῆς 6ης Νοεμβρίου 1914 προβλεπομένων " Νομαρχιακῶν Ὑγειονομικῶν Συμβουλίων ".

Ἡ Ὑγειονομική Ἐπιτροπή ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ Νομάρχου ὡς Προδερου, τῶν Δημάρχων τοῦ Νομοῦ ἐξ ὧν ὁ τῆς πρωτεύουσας τοῦ νομοῦ ὡς ἀντιπρόεδρος ἢ νομίμων αὐτῶν ἀναπληρωτῶν, καὶ ὅπου δὲν ὑπάρχουσι τοιοῦτοι τῶν Προέδρων τῶν κοινοτήτων τῶν Πρωτευουσῶν τῶν ἐπαρχιῶν ἐξ ὧν ἀποτελεῖται ὁ Νομός, τοῦ Νομοκτηνιάτρου, τοῦ Προέδρου τοῦ Ἰατρικοῦ Συλλόγου, τοῦ Δ/τοῦ τῆς Ἀστυνομίας, ἑνὸς ἀντιπροσώπου τῶν Ἐπαγγελματικῶν Ὀργανώσεων ἐκλεγομένου ὑπὸ τοῦ Ἐπαγγελματικοῦ καὶ Βιοτεχνικοῦ Ἐπιμελητηρίου, ἢ Ἐπαγγελματικοῦ καὶ Βιομηχανικοῦ Τμήματος καὶ ἐν ἐλλείψει τοιούτων παρὰ τῶν Ὁμοσπονδιῶν Ἐπαγγελματιῶν, ἑνὸς ἀντιπροσώπου ἐκλεγομένου ὑπὸ τῶν Ἐφορειῶν τῶν τοπικῶν φιλανθρωπικῶν ὀργανώσεων, τοῦ οἰκείου Σχολιάτρου καὶ τοῦ οἰκείου ἐκπαιδευτικοῦ ἐπιθεωρητοῦ, ἑνὸς ἀνωτέρου δικαστικοῦ, τοῦ Ἀνωτέρου Ὑγειονομικοῦ ἀξιωματικοῦ τῆς Φρουρᾶς ἐν ἣ ἐδρεύει τὸ Ὑγειονομικὸν Κέντρον καὶ ἐκ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Ὑγειονομικοῦ Κέντρου ἢ τῶν νομίμων ἀναπληρωτῶν.

Ἀπασαὶ αἱ ἀρμοδιότητες τοῦ Ὑγειονομικοῦ Νομαρχικοῦ Συμβουλίου μεταφέρονται εἰς τὴν Ὑγειονομικὴν Ἐπιτροπὴν.

Ἐπὶ πλέον ἐντός ἑξ μηνῶν ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς, ἡ Ὑγειονομική Ἐπιτροπή ἐκάστου Νομοῦ θὰ καταρτίσῃ ἐπὶ τῇ βάσει ὁδηγιῶν ἀποστελλομένων ὑπὸ τῆς Ὑγειονομικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν, μελέτην λεπτομεροῦς ἐξυγιάνσεως τῆς περιφερείας τῆς δικαιοδοσίας τῆς. Ἡ μελέτη αὕτη κατόπιν ἐξετάσεως ὑπὸ τῆς Ὑγειονομικῆς Σχολῆς ὅθ' ἀποτελέσῃ τὴν βάσιν τοῦ Ὑγειονομικοῦ προγράμματος τοῦ Νομοῦ. Ἡ ἀνωτέρω προθεσμία δύναται νά παταθῇ ἐφ' ἀπαξ διὰ Διατάγματος προκαλουμένου ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως.

Ὡσαύτως ἡ Ὑγειονομική ἐπιτροπή θὰ δύναται νά ἐκδίδῃ τοπικὰς Ὑγειονομικὰς διατάξεις τῶν ὁποίων ἡ ἐφαρμογή εἶναι ὑποχρεωτική διὰ τὰς Ἀστυνομικὰς καὶ Δικαστικὰς ἀρχάς, (ὡς καὶ τῶν Ἀστυνομικῶν). Τὰ δι' ἀποφάσεων τῆς Νομαρχιακῆς ἐπιτροπῆς ἀνατιθέμενα ἔργα εἰς τὴν Στρατιωτικὴν Ὑγειονομικὴν ὑπηρεσίαν τῆς περιφερείας ἐκτελοῦνται παρὰ τῆς τελευταίας ταύτης, ὡς ἰδία αὐτῆς πρόσθετα καθήκοντα ἐπὶ τῇ βάσει κανονιστικῶν διαταγῶν ἐκδοθησομένων ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν, ἔναντι τοῦ ὁποίου καὶ θὰ εἶναι ὑπεύθυνοι. Ὁμοίως ὁ Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν αἰτήσῃ τοῦ ἐπὶ τῆς ὑγιεινῆς συναδέλφου του δύναται νά διαθέσῃ δύναμιν στρατιωτικὴν (τοῦ μηχανικοῦ ἢ ἄλλων ὄπλων) διὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἔργων Δημοσίας Ὑγιεινῆς περιλαμβανομένων εἰς τὸ πρόγραμμα τῆς τοπικῆς Ὑγειονομικῆς Ἐπιτροπῆς.

Ὡσαύτως ὁ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργός, αἰτήσῃ τοῦ ἐπὶ τῆς Ὑγιεινῆς συναδέλφου του, δύναται νά διαθέσῃ καταδίκους τῶν ἀγροτικῶν φυλακῶν (ὅπου ὑπάρχουσι τοιαῦτα) διὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἔργων

Προκειμένου περί όμώρων κοινοτήτων μή έπαρκουσών οικονομικώς κατά τήν κρίσιν τής 'Υγειονομικής 'Επιτροπής του οικείου Νομού διά τήν πληρωμήν του μισθού ιδίου Ιατρού, θά σχηματίζονται σύνδεσμοι περισσοτέρων κοινοτήτων οίτινες θά διορίζωσι κοινόν κοινοτικόν Ιατρόν άμειβόμενον κατ' αναλογίαν του προϋπολογισμού αυτών. Οί σύνδεσμοι κοινοτήτων δύνανται νά καταρτίζονται προτάσει τής 'Υγειονομικής 'Επιτροπής του οικείου 'Υγειονομικού Κέντρου διά Προεδρικού Διατάγματος.

'Εν περιπτώσει καθ' ήν οί Κοινοτικοί Ιατροί δέν ανταποκρίνονται εις τά υγειονομικά αυτών καθήκοντα ή 'Υγειονομική 'Επιτροπή καλεϊ τον οικειον Πρόεδρον Κοινότητος ίνα λάβη κατ' αυτού τά προσήκοντα πειθαρχικά μέτρα.

'Εάν ο Πρόεδρος τής Κοινότητος άρνηθῆ ή άμελήσῃ νά λάβη τά μέτρα ταύτα ή 'Υγειονομική 'Επιτροπή αναφέρεται εις τό 'Υπουργείον τής 'Υγειεινής, τό όποιον επικαλεϊται τήν επέμβασιν του 'Υπουργείου των 'Εσωτερικών.

Οί δημοτικοί και κοινοτικοί Ιατροί δύνανται νά προσέρχωνται άπαξ του έτους εις τό 'Υγειονομικόν Κέντρον του οικείου Νομού και θά παρακολουθώσιν, επί ώρισμένον χρονικόν διάστημα ειδικά μαθήματα θεωρητικής και πρακτικής υγειεινής. Πρός τον σκοπόν τουτον τά διάφορα Κέντρα δύνανται νά ενισχύωνται κατά τήν διάρκειαν τής διδασκαλίας και υπό του διδακτικού προσωπικού τής 'Υγειονομικής Σχολής, υπό του όποιου έξ άλλου θά καρτίζεται και τό πρόγραμμα των μαθημάτων.

Εις τās πόλεις ένθα δέν έδρεύει 'Υγειονομικόν Κέντρον Νομού και εις τās Κοινότητες, ή ύπηρεσία των 'Υγειονομικών 'Εποπτών θά εκτελήται υπό τον άμεσον έλεγγχον τής οικείας Δημοτικής 'Υγειονομικής 'Υπηρεσίας ή υπό του κοινοτικού Ιατρού.

Τά υπό τής Ε.Α.Π. ανεγερθέντα κτίρια των 'Αγροτικών 'Ιατρείων δύνανται νά περαχωρώνται εις τās Κοινότητες ή Συνδέσμους Κοινοτήτων, έφ' όσον ήθελον χρησιμοποιηθῆ και διά κοινοτικά 'Ιατρεία.

Άρθρον ΙΟ.

'Εφεξής ουδεις διορίζεται Ιατρος 'Υγειινολόγος εις τās ύπηρεσίας του Κρατους εάν δέν κέκτηται πτυχίον τής 'Υγειονομικής Σχολής 'Αθηνών ή όμοτίμου τής άλλοδαπής.

Ο διορισμός Ιατρού 'Υγειινολόγου παρά του 'Υπουργού Κρατ. 'Υγειεινής και 'Αντιλήψεως μετά πρότασιν 'Επιτροπής αποτελουμένης εκ του Γενικού Διευθυντου του 'Υπουργείου ως Προέδρου ή του νομίμου αναπληρωτου του όριζομένου υπό του αρμοδίου 'Υπουργού, εκ του Δ/του τής 'Υγειεινής του περιφερειακού 'Υγειονομικού Επιθεωρητου έφ' όσον υπάρχει τοιοϋτος, του Διευθυντου τής 'Υγειονομικής Σχολής, του Προέδρου του 'Ιατρικού Συλλόγου 'Αθηνών, ενός μέλους του 'Ανωτάτου 'Υγειονομικού Συμβουλίου υπό του 'Υπουργού όριζομένου και

ένός μέλους τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου ὑπ' αὐτῆς ὀριζομένου.

Κενουμένης θέσεως Ὑγιεινολόγου, ἐφ' ὅσον δέν συμπληροῦται αὕτη διά προαγωγῆς, προσκαλεῖται ἐντός μηνός ὑπό τοῦ Ὑπουργοῦ ἢ ἀνωτέρω Ἐπιτροπῆ καί ἀποφαίνεται περί τοῦ καταλλήλου διά τήν θέσιν ταύτην προσώπου.

Ὑγιεινολόγοι ἐπί μισθῶ Εἰσηγητοῦ διορίζονται οἱ ἔχοντες πτυχίον Ἱατρικῆς Σχολῆς ἡμεδαποῦ ἢ ἀλλοδαποῦ Πανεπιστημίου καί δίπλωμα τῆς Ὑγειονομικῆς Σχολῆς ἢ ἀποτίμου ἀλλοδαπῆς.

Ὑγειονομικοὶ ἐπόπται δίκιμοι διορίζονται ἱατροί ἐν ἐλλείψει τούτων οἱ ἔχοντες ἀπολυτήριον Γυμνασίου καί μετεκπαιδευόμενοι ἐπί πέντε μήνας εἰς τήν Ὑγειονομικήν Σχολήν Ἀθηνῶν προτιμωμένων τῶν ἤδη ἐκπαιδευθέντων.

Ἐπισκέπτρια Ἀδελφαί διορίζονται αἱ κεκτημέναι δίπλωμα τῆς Σχολῆς Ἀδελφῶν Ἐπισκεπτριῶν τοῦ Ὑπουργείου Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καί Ἀντιλήψεως, προτιμωμένων τῶν ἤδη ὑπηρετησασῶν τοιούτων.

Εἰδικοὶ ἱατροὶ διορίζονται ἰδιῶται ἱατροὶ ἐπί τῇ βάσει τίτλων καί ἐργασιῶν τῆς εἰδικότητός των, κρινόμενοι ὑπό τῆς ὡς ἄνω Ἐπιτροπῆς.

Γραφεῖς ἢ δακτυλογράφοι διορίζονται οἱ ἔχοντες ἀπολυτήριον Γυμνασίου ἢ Ἐμπορικῆς Σχολῆς ἢ Διδασκαλείου.

Ἄπαντες οἱ κατά τὰ ἀνωτέρω διοριζόμενοι Ὑγειονομικοὶ Ὑπαλλήλοι δέον νά ἔχωσι πλήρη ὑγείαν, καί ἐκπληρώσει τὰς στρατιωτικὰς των ὑποχρεώσεις.

Οὐδεὶς διορίζεται ἐφεξῆς ὡς ἱατρός Ὑγιεινολόγος τῆς Ὑγειονομικῆς περιφερειακῆς Ὑπηρεσίας ἂν ὑπερβαίῃ τὸ 45ον ἔτος τῆς ἡλικίας του καί ἂν δέ βεβαιοῦται ἡ καλὴ αὐτοῦ ὑγεία καί ἡ διά τήν εἰς ἣν διορίζεται θέσιν σωματικὴ ἱκανότης.

Οἱ Ὑγιεινολόγοι ἱατροὶ δέν διέπονται ὑπό τοῦ Νόμου περί ἐντοπίων ὑπαλλήλων, ὡς οὗτος ἐτροποποιήθη ὑπό τοῦ Νόμου 2727 τῆς 22ας Αὐγούστου 1921.

Τμηματάρχης ἐπί βαθμῶ καί μισθῶ τμηματάρχου β' τάξεως περί οὗ τὸ ἄρθρον 2 τοῦ παρόντος διορίζεται ὁ κεκτημένος πτυχίον μιᾶς τῶν Σχολῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου, τήν θέσιν ταύτην καταλαμβάνει ὁ ἐκ τῶν προὔπηρετησάντων ἐν τῷ Ὑπουργείῳ Κρατικῆς Ὑγιεινῆς ὑπαλλήλων καί οἰκειοθελῶς παραιτηθεὶς μετ' ὅσον τὸν βαθμὸν τοῦ γραμματέως α' τάξεως.

Ἄρθρον II.

Κατὰ τήν πρώτην ἐφαρμογήν τοῦ παρόντος νόμου ὁ διορισμὸς καί ἡ κατάταξις εἰς τοὺς διά τοῦ ἁρθρου I τοῦ παρόντος βαθμοὺς καί πρὸς συμπλήρωσιν τῶν διά τούτου προβλεπομένων ἱατρῶν Ὑγιεινολόγων

τῆς περιφερειακῆς ὀργανώσεως, θέλει γίνει ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ, μετὰ σύμφωνον γνώμην ἐφ' ἅπαξ ὀριζομένης προσωρινῆς ἐπιτροπῆς, ἀποτελουμένης ἐκ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ὑγειονομικῆς Σχολῆς, ἑνὸς Καθηγητοῦ τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου, ὀριζομένου ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ καὶ ἐκ δύο ἀνωτέρων Ὑγειονομικῶν ὑπαλλήλων τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς, ἐξ ὧν ὁ εἷς ἰατρός.

Ἐφ' ὅσον ὁ ὑπάρχων ἀριθμὸς τῶν πτυχιούχων ἰατρῶν Ὑγειονομολόγων δὲν ἐπικρεῖ, ἐπιτρέπεται διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν ὑπολειπομένων κενῶν θέσεων Ὑγεινολόγων περιφερειακῶν κέντρων, ἢ πρόσληψις καὶ μὴ κεκτημένων πτυχίων Ὑγειονομικῆς Σχολῆς ἰατρῶν. Οὗτοι προσλαμβάνονται ὡς δόκιμοι Ὑγεινολόγοι ἐπὶ βαθμῷ Εἰσηγητοῦ, δὲν ὑπάγονται εἰς τὰς περὶ μονιμότητος καὶ ἐντοπιότητος διατάξεις μονιμοποιουῦνται δὲ μετὰ διετῆ εὐδόκιμον ὑπηρεσίαν ἐφ' ὅσον ἀποκτήσωσιν πτυχίον τῆς Ὑγειονομικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν.

Οἱ μετεκπαιδευόμενοι ὡς ἄνω δόκιμοι ἰατροί, ἐάν κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους μῆνας τῆς φοιτήσεώς αὐτῶν ἐν τῇ Ὑγειονομικῇ Σχολῇ κριθῶσιν ἀνίκανοι νὰ παρακολουθήσωσιν μετ' ἐπιτυχίας τὴν διδασκαλίαν, ἀπολύονται τῆς ὑπηρεσίας κατόπιν ἠτιολογημένης ἐκθέσεως τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ὑγειονομικῆς Σχολῆς ὑποχρεωτικῆς διὰ τὸν Ὑπουργόν.

Ἐπιτρέπεται κατὰ τὰς κειμένας διατάξεις ἢ μετὰθεσις παντός Ὑγειονομικοῦ ὑπαλλήλου τῆς Κεντρικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου εἰς ἀντίστοιχον περιφερειακὴν θέσιν καὶ τανάπαλιν.

Κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ παρόντος ὡς Προϊστάμενος τῆς Ὑγειονομικῆς Ὑπηρεσίας Πειραιῶς τοποθετεῖται ὁ ἐπὶ ὀκταετίαν προὔπρητῆσας ὡς Διευθυντῆς τῆς ἐν λόγῳ Ὑπηρεσίας. Ὡς ὑποδιευθυντῆς τοῦ Ὑγειονομικοῦ Κέντρου Ἀττικοβοιωτίας διορίζεται κατὰ τὴν πρώτην ἐφαρμογὴν τοῦ παρόντος κατ' ἐξαιρέσιν τῶν εἰδικῶν διατάξεων περὶ προσόντων, Νομιάτρος ἔχων ὀκταετῆ ὑπηρεσίαν καὶ εἰδικῶς μετεκπαιδευθεὶς εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Ἡ Ὑγειονομικὴ Ὑπηρεσία τοῦ Λοιμοκαθαρητηρίου Ἁγίου Γεωργίου ἐκτελεῖται παρὰ τῆς Ὑγιεινῆς Ὑπηρεσίας Πειραιῶς.

Ἄρθρον 12.

1. Ὁ Ὑγεινολόγος ἐπὶ βαθμῷ εἰσηγητοῦ προάγεται εἰς Ὑγεινολόγον ἐπὶ βαθμῷ Τμηματάρχου β' τάξεως μετὰ τριετῆ εὐδόκιμον ὑπηρεσίαν ἐφ' ὅσον μετεξεπαιδευθῆ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἁρθροῦ 10 τοῦ παρόντος.
2. Ὁ Ὑγεινολόγος ἐπὶ βαθμῷ Τμηματάρχου β' τάξεως προάγεται εἰς Ὑγεινολόγον ἐπὶ βαθμῷ Τμηματάρχου α' τάξεως μετὰ τριετῆ εὐδόκιμον ὑπηρεσίαν.
3. Ὁ Ὑγεινολόγος ἐπὶ βαθμῷ τμηματάρχου α' τάξεως προάγεται εἰς Ὑγεινολόγον ἐπὶ βαθμῷ Διευθυντοῦ β' τάξεως μετὰ πενταετῆ εὐδόκιμον ὑπηρεσίαν.

4. Ο Υγειονομικός Επί Βαθμῶν Διευθυντοῦ β' τάξεως προάγεται εἰς υγειονομὸν ἐπί Βαθμῶν Διευθυντοῦ α' τάξεως μετὰ πενταετὴ εὐδόκιμον ὑπηρεσίαν. Εἰς τὰς ἄνω διατάξεις συμπεριλαμβάνεται καὶ ὁ Διευθυντὴς τοῦ Νοσοκομείου τῶν Λοιμωδῶν νόσων Ἀθηνῶν.

Εἰς τὰς διατάξεις τῶν ἐδαφίων 1 καὶ 2 τοῦ παρόντος ἄρθρου ὑπάγονται καὶ οἱ πτυχιούχοι Υγειονομολόγοι Εἰσηγηταὶ τῆς Κεντρικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Υπουργείου Ἀρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως.

5. Ο Ὑγειονομικός Ἐπόπτης ἐπί Βαθμῶν ἀκολουθοῦ μονιμοποιεῖται μετὰ τριετὴ εὐδόκιμον ὑπηρεσίαν καὶ προάγεται εἰς Γραμματέα β' τάξεως μετὰ διετὴ τριαύτην ἀπὸ τῆς μονιμοποιήσεώς του, δυνάμενος μετὰ πενταετὴ εὐδόκιμον ὑπηρεσίαν εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ γραμματέως β' τάξεως νὰ προσυθῆ εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ γραμματέως α' τάξεως, ἐφόσον οὗτος εἶναι ἰατρός, προάγεται μετὰ διετὴ ὑπηρεσίαν εἰς ἓνα ἕκαστον τῶν βαθμῶν μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ Γραμματέως α' τάξεως.

6. Εἰς τὸ ἄρθρον 46 παραγ. 2 τοῦ νόμου 3714 μετὰ τὰς λέξεις ἐπί Βαθμῶν καὶ ἀποδοχαῖς εἰσηγητοῦ ἢ γραμματέως α' τάξεως προστίθεται "προαγόμενος κατὰ τὰς διατάξεις τῆς πρώτης παραγράφου τοῦ παρόντος ἄρθρου ἀπαιτουμένων δύο τριετῶν ἐν τῷ αὐτῷ βαθμῷ, ἐφ' ὅσον δὲν ἔτυχε μετεκπαιδεύσεως.

*Ἄρθρον 13.

Οἱ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρ. II μετεκπαιδευόμενοι λαμβάνουσι τὰς ἀποδοχὰς τοῦ βαθμοῦ τῶν καθ' ὃν χρόνον μετεκπαιδεύονται.

*Ἄρθρον 14.

Καταργοῦνται:

1) Ἀπασαὶ αἱ Νομιατρικαὶ Ὑπηρεσίαι τοῦ Κράτους:

Οἱ μόνιμοι Νομῖατροι μετατάσσονται καὶ καταλαμβάνουσι τὰς ἀντιστοιχοῦσας κατὰ βαθμὸν θέσεις εἰς τὰ Ὑγειονομικὰ Κέντρα ὑποχρεούμενοι νὰ φοιτήσωσιν ἐπὶ ἑξάμηνον εἰς τὴν Ὑγειονομικὴν Σχολὴν πρὸς ἀπόκτησιν πτυχίου υγειονομολόγου. Οἱ ἀποτυγχάνοντες εἰς τὰς ἐξετάσεις παραπέμπονται εἰς τὸ ἀρμόδιον Διοικητικὸν Συμβούλιον ἐπὶ ἀνεπαρκείᾳ, μέ τὸ ἐρώτημα τῆς ἀπολύσεως.

2) Ἡ Ἀστυιατρικὴ Ὑπηρεσία, εἰς ἃς πόλεις ἰσχύει ὁ θεσμὸς τῆς Ἀστυνομίας Πόλεων, καταργεῖται, πλὴν τῆς ὑπηρεσίας ταύτης τῶν πόλεων Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς, εἰς τὰς ὁποίας οἱ μόνιμοι ἀστυῖατροι διατηροῦσι τὸν βαθμὸν ὃν κέκτηνται καὶ τὰς ἀποδοχὰς τῶν, μὴ ἐπιτρεπομένης τῆς ἐξασκήσεως τοῦ ἐπαγγελματῶς τῶν.

Οὗτοι μονιμοποιοῦνται μετὸν βαθμὸν Τμηματάρχου α' τάξεως.

3) Καταργοῦνται ἅπασαι αἱ θέσεις τῶν ἀστυῖατρῶν τῶν πρωτευουσῶν τῶν Νομῶν καὶ λοιπῶν πόλεων, τὴν δὲ ἀστυῖατρικὴν ὑπηρεσίαν εἰς ἃς μέν πόλεις ἐδρεύει Ὑγειονομικὸν Κέντρον, ἐκτελεῖ τοῦτο, εἰς ὅσας δὲ ἔχει ἀποσπασθῆ Ὑγειονομικός Ἐπόπτης, οὗτος, ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῆς οἰκείας Δημοτικῆς ἢ Κοινοτικῆς Ὑπηρεσίας καὶ εἰς τὰς λοιπὰς οἱ δημοτικοὶ ἢ κοινοτικοὶ ἰατροί.

4) Οἱ ἐν τῷ Νοσοκομείῳ Λοιμωδῶν Νόσων Ἀθηνῶν ὑπηρετοῦντες ἢ ὑπηρετήσαντες ὡς ἑκτακτοὶ ἢ ἡμερομίσθιοι ἰατροὶ ὑπὲρ τὴν ὀκταε-

τίαν προσλαμβάνονται ως μόνιμοι αυτοδικαίως διά τῶ παρόντος μέ-
 τόν βαθμόν καί μισθόν Εἰσηγητοῦ, ἀναγνωρίζουμένης ἀπάσης τῆς μέχρι
 τῆς μονιμοποιήσεώς τιν ὑπηρεσίας ὡς συνταξίμου χρόνου.

5) Ἡ ἀρμοδιότης τῶν Γενικῶν Διοικήσεων ἐπὶ τῶν Ὑγειονομικῶν
 Κέντρων, ὡς καί πᾶσα ἄλλη λεπτομέρεια, κανονισθῆσεται διά Προεδρι-
 κῶν Διαταγμάτων, ἐκδομένων προτάσει τοῦ ἐπὶ τῆς Κρατικῆς Ὑγιει-
 νῆς καί Ἀντιλήψεως Υπουργοῦ.

6) Καταργοῦνται αἱ διατάξεις τοῦ ἄρθρου 8 τοῦ ἀπὸ 29 Δεκεμ-
 βρίου 1932 Νομοθετικοῦ Διατάγματος "περὶ καταργήσεως θέσεων ἀρμο-
 διότητος Υπουργείου Ὑγιεινῆς κλπ. περὶ Ὑγειονομικῶν Ἐπιθεω-
 ρήσεων καί ἐκτάκτων Ὑγειονομικῶν ὑπαλλήλων" πλὴν τῶν παραγράφων
 2, 3 καί 4.

7) Πᾶσα ἄλλη διάταξις, ἀντικειμένη τῶ παρόντι καταργεῖται.

Ἄρθρον 15.

Καταργεῖται ὁ νόμος 4734.

Ὁ ἀριθμὸς τοῦ κατὰ τὸ ἄρθρον 29 τοῦ νόμου 3714 προβλεπομένου
 προσωπικοῦ μειοῦται κατὰ εἴκοσι πέντε ἰατροὺς καί φαρμακοποιούς
 καί εἴκοσι πέντε βοηθοὺς ἰατρῶν καί φαρμακοποιῶν ἀπολυμαντῶν,
 μαιῶν νοσοκόμων καί λοιπὸν κατώτερον προσωπικόν.

Ἄρθρον 16.

Κυροῦνται ἅπασαι αἱ μέχρι τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν διὰ τοῦ παρόντος
 νόμου προβλεπομένων Ὑγειονομικῶν Ὑπηρεσιῶν ἐνεργηθεῖσαι πράξεις
 ὑπὸ τῶν διὰ τοῦ ἀπὸ 29 Δεκεμβρίου 1932 " περὶ καταργήσεως θέσεων
 ἀρμοδιότητος Υπουργείου Κρατικῆς Ὑγιεινῆς κλπ." καταργηθεισῶν
 Νομιατρικῶν Ὑπηρεσιῶν, Ὑγειονομικῆς Ὑπηρεσίας Πειραιῶς καί Ὑ-
 γειονομικοῦ Ἐπόπτου Μάγνησις ὅστις θεωρεῖται ὡς μὴ ἀπολυθεῖς
 ἐφ' ὅσον ἐξηκολούθησε ἐκτελῶν ὑπηρεσίαν, ἢ καταβολή τῶν ἀποδοχῶν
 τῶν ὑπηρετούντων εἰς ταύτας ὑπαλλήλους καί αἱ ὑπὸ τούτων γενομένη
 δαπάναι.

Ἄρθρον 17.

Αἱ λεπτομέρειαι τοῦ παρόντος κανονισθῆσονται διά Προεδρικῶν
 Διαταγμάτων προκαλουμένων παρὰ τοῦ Υπουργοῦ Κρατικῆς Ὑγιεινῆς
 καί Ἀντιλήψεως.

Αἱ διατάξεις τοῦ ἄρθρου 8 τοῦ ἀπὸ 29 Δεκεμβρίου 1932 Ν. Δια-
 τάγματος " περὶ καταργήσεως θέσεων ἀρμοδιότητος Υπουργῶν Ὑγιεινῆς
 κλπ. περὶ Ὑγειονομικῶν Ἐπιθεωρήσεων καί ἐκτάκτων Ὑγειονομικῶν
 ὑπαλλήλων" ὡς καί πᾶσα διάταξις ἀντικειμένη τῶ παρόντι καταργεῖται.

Ἡ ἰσχὺς τοῦ παρόντος ἄρχεται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως αὐτοῦ εἰς
 τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως.

Ὁ παρὼν Νόμος, ψηφισθεὶς ὑπὸ τῆς Βουλῆς καί τῆς Γερουσίας καί
 παρ' ἡμῶν σήμερον ἐκδοθεὶς, δημοσιευθήτω διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς
 Κυβερνήσεως καί ἐκτελεσθήτω ὡς νόμος τοῦ Κράτους.

Στοιχείων 4B
 Υγειονομική Διεύθυνση Αθήνων (α)
 1η Αποιλίου 1947-30 Ιουνίου 1948

" ΠΡΑΚΤΗΡΙΟ "

Υπηρεσία	Μισθοί		Δαπάναι Λειτουργίας	Σύνολον
	Εξιδιευμένον προσωπικόν	Διοικητικόν προσωπικόν		
Γενικά δαπάναι των υγειο- νομικών κέντρων	12.480.000	23.528.000	4.774.000	40.782.000
Καταπολέμησης λοιμωδών νόσων	8.100.000	-	3.500.000	3.500.000
Αντιτοαχλαστικώς Αγών	-	-	-	8.100.000
Καταπολέμησης φεροδισίων νοσημάτων	6.450.000	1.950.000	275.000	275.000
Αντιφυματικώς Αγών	9.075.000	280.870.106	5.730.850	14.130.850
Ανθελονοστικώς Αγών	-	-	130.628.788	420.573.894
Αντιλυσσικώς Αγών	-	-	-	-
Προστασία ηητρότητας και παιδίου	-	-	29.530.000	29.530.000
Σχολική Υγειινή	-	-	-	-
Στατιστικά κινήσεως πληθυσμού	-	10.066.672	-	18.666.672
Σύνολον	30.105.000	325.014.778	174.438.638	555.558.416

(α) Ανάλυσις του πίνακος τής σελίδος 70.

Στοιχείον 48 (συνέχεια)
 'Υγειονομικά Δαπάναι κατά νομόν
 1η Απριλίου 1927-30 Ιουνίου 1948

" ΧΑΝΙΑ "

'Υπηρεσία	Μίσθος			Σύνολον
	Είδικευμένον προσωπικόν	Διοικητικόν προσωπικόν	Δαπάναι λειτουργίας	
Γενικαί Δαπάναι των 'Υγειο- νομικών κέντρων	54.016.000	62.211.000	36.434.000	152.711.000
Καταπολέμησις λοιμωδών νόσων	-	-	2.371.000	2.371.000
'Αντιτραχηματιδές 'Αγών	2.400.000	-	1.483.000	3.883.000
Καταπολέμησις αφροδισίων νόσων	14.400.000	-	1.495.000	15.895.000
'Αντιφυματικός 'Αγών	6.064.000	-	-	6.064.000
'Ανθελονοσιακός 'Αγών	-	107.327.189	63.273.271	170.600.460
'Αντιλυσσικός 'Αγών	-	-	-	-
Προστασία μητρότητος και παιδίου	1.652.000	4.932.500	3.047.350	9.631.850
Σχολική 'Υγειεινή	14.640.000	-	1.100.000	15.740.000
Στατιστικά και κινήσεως πληθυσμού	-	8.236.400	640.000	8.926.400
Σύνολον	93.172.000	182.757.089	109.893.621	385.822.710

Στατιστικόν 48 (συνέχεια)
 Υγειονομικά Δαπάναι κατά Ημερών
 1η Διοικήσει 1947-30 Ιουνίου 1948

" ΠΡΟΫΜΝΟΝ "

Υπηρεσία	Μισθοί		Δαπάναι Λειτουργίας	Σύνολον
	Ειδικευμένων προσωπικών	Διοικητικών προσωπικών		
Γενικά Δαπάναι υγειο- νομικών Κέντρων	7.200.000	4.200.000	7.066.000	18.466.000
Καταπολέμησις λοιμωδών νόσων	-	8.580.000	5.007.000	13.587.000
Αντιτραυματισμός Αγών	-	-	-	-
Καταπολέμησις άφροδισίων νόσων	-	-	-	-
Αντιφυματικός Αγών	-	-	66.500.000	66.500.000
Ανθελονοσιακός Αγών	-	-	168.413.000	168.413.000
Αντιλυσιστικός Αγών	5.160.000	-	-	5.160.000
Προστασία ηητρότητας και παιδιού	-	-	-	-
Σχολική Υγειονομική Στατιστικά κινήσεως πληθυσμού	-	3.968.000	22.500	3.990.000
Σύνολον	12.360.000	15.748.000	247.008.500	276.116.500

Στοιχείον 48 (συνέχεια)
 'Υγειονομικά Δαπάναι κατά νομόν
 1η 'Αποιλίου 1947-30 'Ιουνίου 1948

" ΔΑΞΕΦΘΙΟΝ "

'Υπηρεσία	Μισθοί		Δαπάναι λειτουργίας	Σύνολον
	Είδικευμένον προσωπικόν	Διοικητικόν προσωπικόν		
Γενικά δαπάναι υγειονο- μικών κέντρων	14.256.000	25.292.000	18.783.933	58.331.933
Καταπολέμησις λοιμωδών νόσων	-	-	3.000.296	3.000.296
'Αντιτραχηματικός 'Αγών	28.690.000	-	1.400.000	30.090.000
Καταπολέμησις φθοροδισίων νοσημάτων	-	-	300.000	300.000
'Αντιφυματικός 'Αγών	-	-	598.500	598.500
'Ανθελονοσιακός 'Αγών	-	-	1.518.465	1.518.465
'Αντιδυσεντερικός 'Αγών	-	-	-	-
Προστασία μητρότητος και παιδιού	-	-	-	-
Σχολική 'Υγειονή	7.116.000	-	1.340.000	8.456.000
Στατιστικά κινήσεις πληθυσμού	-	6.288.000	500.000	6.788.000
Σύνολον	50.062.000	31.580.000	237.441.194	249.083.194

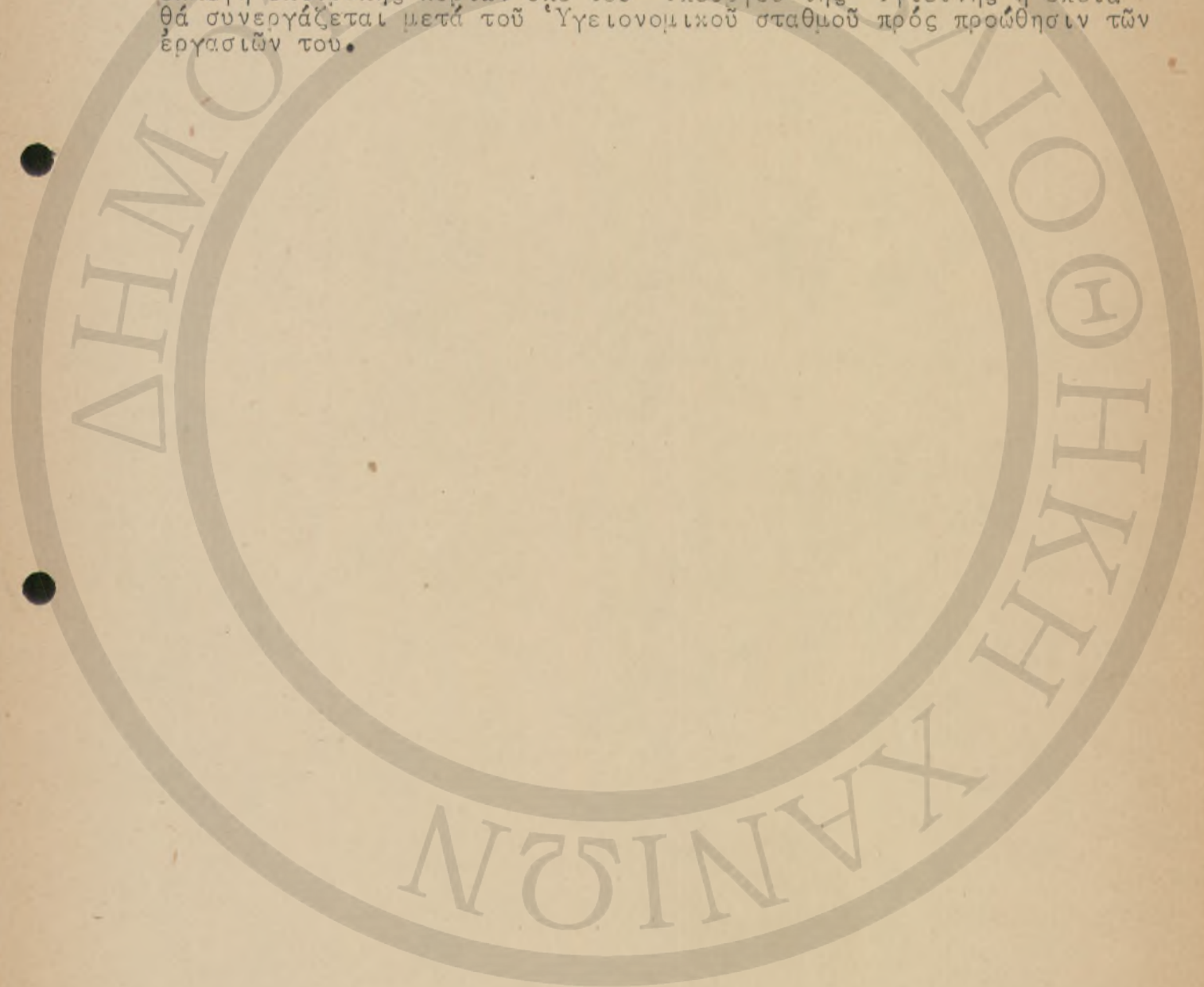
Στοιχείον 4γ'Υγειονομικοί Σταθμοί (4)

Αί κατωτέρω νομικά διατάξεις έθεσπίσθησαν έν 'Ελλάδι περί υγειονομικών σταθμών αλλ' ούδεμία έγκατάστασις τοιούτων υπηρεσιών εγένετο έν Κρήτη.

Ο υγειονομικός σταθμός είναι βοηθητική υπηρεσία του υγειονομικού κέντρου. Η άκτίς δράσεώς του περιλαμβάνει: (1) ζητήματα γενικά διοικητικής φύσεως περιλαμβανομένης τής προμηθείας έφοδίων και συλλογής και επεξεργασίας στατιστικών και άλλων στοιχείων, (2) υπηρεσίαν δημοσίας υγείας έν γενει διά τήν καταπολέμησιν τών λοιμωδών νόσων και τήν εκτέλεσιν έξυγιαντικών έργων, (3) ιατροεία προστασίας τής μητρότητος και τής βρεφικής ηλικίας, υπηρεσίαν επισκεπτριών αδελφών και διαφωτίσεως του πληθυσμού, (4) ιατροεία, εις τά όποια δίδονται συμβουλαί εις όλους και παρέχεται θεραπεία εις τούς άπορους (τμήμα γενικής ιατρικής, φυματολογικόν, δερματολογικόν, ότο-ρινο-λαρυγγολογικόν και όδοντιατρικόν), (5) φαρμακείον, (6) λουτρά (7) εργαστήριον πρός έξυπηρέτησιν τών διαφόρων ιατροείων.

Τό προσωπικόν του υγειονομικού σταθμού αποτελείται έκ τών εξής προσώπων: δύο ειδιικών υγειονολόγων, έξ ών ό εις είναι ό διευθυντής έχων τά αυτά προσόντα μέ τόν διευθυντήν του υγειονομικού κέντρου· ιατρούς, ένα έξ εκάστης ειδικότητος: γενικόν παθολόγον, χειρουργόν, φυματολόγον, παιδίατρον, ότο-ρινο-λαρυγγολόγον, γυναικολόγον, δερματολόγον και όφθαλμολόγον (ό γενικός παθολόγος πρέπει νά έχη τά εξής προσόντα: άδειαν έξασκήσεως επαγγέλματος γενικού παθολόγου και πιστοποιητικόν ειδικότητος, πενταετή έξάσκησιν και άνώτατον όριον ηλικίας 55 ετών)· όδοντίατρον· ιατρόν εργαστηρίου· φαρμακοποιόν (δέον νά έχη τριετή έξάσκησιν και άνώτατον όριον ηλικίας 55 ετών· ό βοηθός φαρμακοποιού δέον νά έχη άδειαν βοηθού φαρμακείου) νοσοκόμους (δίπλωμα άνεγνωρισμένης σχολής, άδειαν έξασκήσεως επαγγέλματος και τριετή νοσοκομειακήν έξάσκησιν ή πενταετή έξάσκησιν και ένδεικτικόν δευτέρας τάξεως γυμνασίου, μέ άνώτατον όριον ηλικίας 40 ετών - ή μή εκπαιδευθείσης άποφοίτου γυμνασίου ηλικίας μέχρι 30 ετών· προβλέπεται μία προϊσταμένη άδελφή νοσοκόμος, έξ επισκέπτρια άδελφαί και επτά άλλαι νοσοκόμοι)· μαίας (αύται άπαιτεΐται νά είναι διπλωματούχοι άνεγνωρισμένης σχολής - προβλέπεται μία μαία μεταξύ του προσωπικού του υγειονομικού σταθμού)· ένα άπολυμαντήν (πρέπει νά έχη άδειαν) και διοικητικόν προσωπικόν (εκλεγόμενον μεταξύ άποφοίτων γυμνασίου ή έμπορικής σχολής, προτιμωμένων τών κατόχων ξένων γλωσσών)· άλλους υπάλληλους ήτοι βοηθούς του εργαστηρίου, του άκτινολογικού τμήματος και τών λουτρών, υπάλληλον επί τής είσαγωγής τών ασθενών, τρεις γενικούς βοηθούς και τρεις καθαριστριάς. Τό μονιμον προσωπικόν ενός υγειονομικού σταθμού περιλαμβάνει τούς υγειονολόγους, φαρμακοποιούς, αδελφάς νοσοκόμους, βοηθητικόν και διοικητικόν προσωπικόν. Είναι δημόσιοι υπάλληλοι και μονιμοποιούνται άφού υπηρετήσουν ως δοκιμοί επί έν έτος. Οι ιδιωται ιατροί διορίζονται επί συμβάσει μετά του Υπουργείου Υγειεινής διά διετή θητεϊαν. Ως υγειονολόγοι δύνανται νά διορισθώσι και υποψήφιοι εκτός του προσω-

πικου του υγειονομικου σταθμου η κενωθεισαι θεσεις δυνανται να συμπληρωθωσι δια προαγωγης ενος υποψηφιου με τα νομιμα προσοντα εκ κατωτερου βαθμου. Το ανωτατον οριον ηλικιας δι' υπηρεσιαν ειναι το 65ον ετος δια τους ανδρας και το 55ον ετος δια τας γυναϊκας. Οι υπαλληλοι δεον να παρουσιασουν πιστοποιητικον κοιινωνικων φρονηματων οτι ειναι νομοταγεϊς πολϊται. Εναποκειται εις την κοϊσιν του Υπουργου Υγειεινης να συμπληρωθωσιν η οχι αι υπο του νομου προβλεπομεναι θεσεις. Σχετικως με το μόνιμον προσωπικον, οι μισθοι των κανονιζονται κατα την μισθοδοτικην διαταξιν των δημοσιων υπαλληλων οι μισθοι των άλλων καθοριζονται δια συμβάσεως. Προβλεπεται η εκλογή επιτροπης κυριων υπο του Υπουργου της Υγειεινης η οποια θα συνεργάζεται μετὰ του Υγειονομικου σταθμου προς προώθησιν των εργασιων του.

Στοιχείον 5.

Νόμοι ἀφορῶντες τὴν καταγραφὴν βιοστατιστικῶν στοιχείων.

Α. Περὶ τῶν Ληξιαρχικῶν πράξεων. Νόμος 2430 τοῦ 1930.

1. Πρὸς βεβαίωσιν τῆς ἀστικῆς καταστάσεως τοῦ φυσικοῦ προσώπου τηροῦνται ληξιαρχικά βιβλία ὑπὸ τῶν ληξιαρχῶν. Τὰ ληξιαρχικά βιβλία εἶναι δημόσια. Ἐν τοῖς ληξιαρχικοῖς βιβλίοις καταχωροῦνται αἱ ληξιαρχικαὶ πράξεις ἢτοι αἱ πράξεις αἱ ἔχουσαι ἀντικείμενον τὴν βεβαίωσιν γεννήσεως, γάμου, ἢ θανάτου τοῦ φυσικοῦ προσώπου. Ἡ καταχώρησις γίνεται συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ παρόντος νόμου.

2. Ἐκαστος Δῆμος καὶ ἐκάστη Κοινότης ἀποτελεῖ ἴδιαν ληξιαρχικὴν περιφέρειαν. Ληξιαρχοὶ εἶναι ἐν ἐκάστῳ μὲν δήμῳ ὁ Δήμαρχος, ἐν ἐκάστῃ δὲ Κοινότητι ὁ Πρόεδρος τῆς Κοινότητος ἢ οἱ νόμιμοι αὐτῶν ἀναπληρωταί. Ἐν ἡ περιπτώσει ἢ ἐνάσκησις τῶν καθηκόντων τοῦ ληξιαρχοῦ ὑπὸ τῶν ὡς ἄνω προσώπων ἀποβαίνει ἀνεύφικτος ἢ ἰδιαιτέρως δυσχερῆς ὁ Ὑπουργὸς τῆς Διακοσύνης δύναται νὰ διορίσῃ διὰ Β. Διατάγματος ἓνα δημόσιον ἢ δημοτικὸν ὑπάλληλον νὰ ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντα ταῦτα.

3. Διὰ διατάγματος ἐκδιδομένου προτάσει τῶν Ὑπουργῶν τῆς Δικαιοσύνης, τῶν Ἐσωτερικῶν, καὶ τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας δύναται νὰ συσταθῶσι εἰς πόλεις ἔχουσας πληθυσμὸν ἄνω τῶν 100.000 κατοίκων εἰδικὰ ληξιαρχεῖα. Τὸ προσωπικὸν τούτων πλὴν τῶν στατιστικολόγων διορίζεται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης. Οἱ στατιστικολόγοι διορίζονται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Οἰκονομίας. Τοιοῦτοι δύναται νὰ διορισθῶσι ὑπ' αὐτοῦ εἰς οἰασδήποτε περιφέρειαν ἢθελε οὗτος κρίνει ἀναγκαῖον. Τὸ προσωπικὸν τῶν εἰδικῶν ληξιαρχεῶν ἀποτελεῖται ἐξ ενός ληξιαρχοῦ, δύο βοηθῶν, τεσσάρων γραφέων, δύο στατιστικολόγων καὶ ενός κλητῆρος.

4. Καθήκοντα ληξιαρχοῦ διὰ τοὺς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ Ἑλλήνας ἀσκούσιν οἱ Ἑλληνες διπλωματικοὶ πράκτορες ἢ προξενικοὶ ὑπάλληλοι.

5. Οἱ ληξιαρχοὶ ὑπάγονται γενικῶς εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Δικαιοσύνης. Εἰδικῶς ὑπάγονται εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐθν. Οἰκονομίας καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν κατάρτησιν τῶν στατιστικῶν τῆς κινήσεως τοῦ πληθυσμοῦ. Οἱ ληξιαρχοὶ ὡς ἰσχύει καὶ διὰ τοὺς γραμματεῖς τῶν πρωτοδικείων καὶ τῆς Εἰσαγγελίας εὐθύνονται ἀτομικῶς διὰ πᾶσαν ζημίαν προξενουμένην ἐνεκὸν ἀλοιώσεων καὶ παραλήψεων ἐν τοῖς ληξιαρχικοῖς βιβλίοις. Ὑποχρεοῦνται οὗτοι εἰς τὴν πληρωμὴν οἰασδήποτε ἀποζημιώσεως ἢ ὅποια ἢθελε καθορισθῆ διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως. Ὁ Γενικὸς Εἰσαγγελεὺς ἀσχεῖ ἐποπτεῖαν ἐπὶ τῶν ληξιαρχῶν. Τὰ ληξιαρχικά βιβλία τηροῦνται εἰς διπλοῦν καὶ εἶναι τριῶν κατηγοριῶν. Γεννήσεων, γάμων, καὶ θανάτων.

7. Πᾶσα ἐν τοῖς ληξιαρχικοῖς βιβλίοις καταχώρησις γίνεται κατὰ ἀξίοντα ἀριθμὸν καὶ δέον νὰ περιέχῃ :

- α) Τόν τόπον καί τήν ἡμέραν τῆς ἐγγραφῆς.
- β) Τά ὀνόματα τῶν ἐμφανισθέντων.
- γ) Τήν δήλωσιν τοῦ ληξιάρχου ὅτι ἐβεβαιώθη ἡ ταυτότης τῶν ἐμφανισθέντων.
- δ) Τήν δήλωσιν ὅτι ἡ καταχωρηθεῖσα πράξις ἀνεγνώσθη καί ἐβεβαιώθη παρά τῶν ἐμφανισθέντων.
- ε) Τήν ὑπογραφήν τῶν ἐμφανισθέντων.
- στ) Τήν ὑπογραφήν τοῦ ληξιάρχου.

8. Αἱ ληξιαρχικαί πράξεις γεννήσεως, γάμου καί θανάτου καταρτίζονται μόνον ἐν ᾧ δήμῳ ἢ κοινότητι ἔλαβον χώραν τά γεγονότα ταῦτα.

9. Ὁ ληξίαρχος δέν δύναται νά συντάξῃ ληξιαρχικήν πράξιν ἀφορῶσαν ἑαυτόν, τήν σύζυγον καί τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ. Ἡ παρά τήν ἀπαγόρευσιν ταύτην συνταχθεῖσα ληξιαρχική πράξις εἶναι ἄκυρος.

10. Ἡ κατά τὰς διατάξεις τοῦ παρόντος Νόμου καταρτηζομένη ληξιαρχική πράξις γεννήσεως ἢ θανάτου ἀποδεικνύει

- α) γεγονότα ἅτινα ὁ ληξίαρχος βεβαιοῖ ὡς λαβόντα χώραν ἐνώπιον αὐτοῦ,
- β) γεγονότα τῶν ὁποίων ὁ ληξίαρχος βεβαιοῖ ὅτι ἔλαβεν γνῶσιν ἐκ τῶν δηλώσεων τῶν ἐμφανισθέντων.

Τά ἐκδιδόμενα ἀντίγραφα ἔχουσιν ὁμοίαν πρός τά πρότυπα ἀποδεικτικήν ἰσχύν. Ἡ ληξιαρχική πράξις τοῦ γάμου δέν ἀποδεικνύει τήν σύστασιν αὐτοῦ. Μόνον ἐάν ἡ ληξιαρχική πράξις τοῦ γάμου ἐγένετο ἐπὶ τῇ δηλώσει τοῦ τελέσαντος αὐτόν θρησκευτικοῦ λειτουργοῦ αὕτη ἀποδεικνύει τήν τέλεσιν αὐτοῦ.

11. Ἐάν δέν ἐτηρήθησαν ληξιαρχικά βιβλία ἢ τά τηρηθέντα ἀπωλέσθησαν ἢ κατεστράφησαν ἢ διεκόπη ἢ τήρησις αὐτῶν, ἢ γέννησις καί ὁ θάνατος ἀποδεικνύονται διὰ παντός ἀποδεικτικοῦ μέσου.

12. Πρὸς διόρθωσιν ληξιαρχικῆς πράξεως ἀπαιτεῖται δικαστικὴ ἀπόφασις. Ἀρμόδιον πρὸς τοῦτο εἶναι τὸ δικαστήριον τῶν Πρωτοδικῶν εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ ὁποίου ὑπάγεται ὁ πρὸς σύνταξιν τῆς διορθωτέας πράξεως ἀρμόδιος ληξίαρχος.

13. Αἱ ἐν ἀλλοδαπῇ γενόμεναι ληξιαρχικαί πράξεις γεννήσεως ἢ θανάτου ἔχουσιν ἀποδεικτικὴν ἰσχύν καί ἐν Ἑλλάδι ἐφ' ὅσον ἐτηρήθησαν αἱ διατυπώσεις ἃς ὀρίζει ὁ νόμος τοῦ τόπου τῆς συντάξεως αὐτῶν.

Οἱ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ Ἕλληνες ὑπόκοοι ὑποχρεοῦνται ὅπως ἐντὸς τριῶν μηνῶν ἀπὸ τῆς συντάξεως τῆς κατὰ τὸ προηγούμενον ἐδάφιον πράξεως ὑποβάλωσιν ἀντίγραφον ταύτης εἰς τὸν ἀρμόδιον Πρόξενον ἢ νά συντάξωσι νέαν ληξιαρχικήν πράξιν συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ παρόντος Νόμου.

14. Ὁ ἱερεὺς ὁ τελέσας ἢ συμπράξας εἰς ἱεροπραξίαν βαπτίσεως ἢ

γάμου υποχρεούται να δηλώση τούτο εντός δύο ημερών εις τόν ληξί-
αρχον.

Ληξιαρχικαί πράξεις γεννήσεων.

15. Εντός δέκα ημερών από του τοκετού δηλοῦται ἡ γέννησις εἰς τόν
ληξίαρχον τοῦ τόπου ἐν ᾧ αὐτή ἔλαβε χώραν, ἐπιδεικνυομένου αὐτῷ
εἰδυνατόν καί τοῦ νεογνοῦ. Βραδυτέρα δήλωσις μέχρι τῆς ἐνεννηκοστῆς
ἡμερᾶς ἀπό του τοκετού ἢ καί πέραν ταύτης εἶναι δεκτὴ συνεπάγε-
ται ὅμως ποινὰς τινάς. Πάντως μετὰ τὴν ἐνεννηκοστὴν ἡμέρα πράξις
συντάσσεται μόνον ἀδεία τοῦ Εἰσαγγελεῶς ἢ ὅπου δὲν ἐδρεύει τοιοῦ-
τος τοῦ Εἰρηνοδίκου μετὰ ἐρευνᾶν τῶν πραγματικῶν στοιχείων.

16. Πρὸς δήλωσιν ὑπόχρεοι εἶναι:

α) Ὁ πατήρ

β) Ἡ μάϊα

γ) Ὁ ἰατρός

δ) Ἐάν ὁ τοκετός ἔλαβεν χώραν ἐκτὸς τῆς οἰκίας τῆς τεκούσης,
ὁ ἀρχηγός τῆς οἰκογενείας παρ' ἣ αὐτὴ διέμενεν

ε) Πᾶς οἰοσδήποτε παραστάς κατὰ τόν τοκετόν

Ἡ δήλωσις δύναται νὰ γίνη καί ὑπὸ τῆς μητρός ἢ ἰδικοῦ αὐτῆς πληρε-
ξουσίου.

17. Ἡ ληξιαρχικὴ πράξις τῆς γεννήσεως πλὴν τῶν ἐν ἄρθρῳ 7 στοι-
χείων δέον νὰ περιέχη:

α) Τὸ ὄνομα καί ἐπώνυμον, τὸ ἐπάγγελμα καί τὴν κατοικίαν τοῦ
δηλοῦντος.

β) Τόν τόπον, τὴν ἡμέραν καί τὴν ὥραν τοῦ τοκετοῦ.

γ) Τὸ φύλον τοῦ νεογνοῦ.

δ) Τὸ ὄνομα καί ἐπώνυμον, τὸ θρήσκευμα, τὸ ἐπάγγελμα καί τὴν
κατοικίαν τῶν γονέων.

Ἐπὶ συγχρόνου πολλαπλῆς γεννήσεως γίνεται ἡ ἰδία πράξις δι' ἕκαστον
νεογνόν καί κατὰ τρόπον ὥστε νὰ ἐμφαίνηται ἡ διαδοχικὴ σειρά τῶν
γεννήσεων. Τὸ ὄνομα τοῦ νεογνοῦ σημειοῦται εἰς τὸ περιθώριον τῆς
ληξιαρχικῆς πράξεως ἐντός δέκα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς βαπτίσεώς του. Μετὰ
τὴν πάροδον τῆς προθεσμίας ταύτης γίνεται δεκτὴ μόνον ἡ σχετικὴ
δήλωσις ὡς προλέπεται ὑπὸ του ἄρθρου 15.

Ἐπὶ συγχρόνου πολλαπλῆς γεννήσεως γίνεται ἡ ἰδία πράξις δι' ἕκαστον
νεογνόν καί κατὰ τρόπον ὥστε νὰ ἐμφαίνηται ἡ διαδοχικὴ σειρά τῶν
γεννήσεων. Τὸ ὄνομα τοῦ νεογνοῦ σημειοῦται εἰς τὸ περιθώριον τῆς
ληξιαρχικῆς πράξεως ἐντός δέκα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς βαπτίσεώς του. Μετὰ
τὴν πάροδον τῆς προθεσμίας ταύτης γίνεται δεκτὴ μόνον ἡ σχετικὴ
δήλωσις ὡς προλέπεται ὑπὸ του ἄρθρου 15.

Ἐπὶ συγχρόνου πολλαπλῆς γεννήσεως γίνεται ἡ ἰδία πράξις δι' ἕκαστον
νεογνόν καί κατὰ τρόπον ὥστε νὰ ἐμφαίνηται ἡ διαδοχικὴ σειρά τῶν
γεννήσεων. Τὸ ὄνομα τοῦ νεογνοῦ σημειοῦται εἰς τὸ περιθώριον τῆς
ληξιαρχικῆς πράξεως ἐντός δέκα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς βαπτίσεώς του. Μετὰ
τὴν πάροδον τῆς προθεσμίας ταύτης γίνεται δεκτὴ μόνον ἡ σχετικὴ
δήλωσις ὡς προλέπεται ὑπὸ του ἄρθρου 15.

α) Ὁ πατήρ

β) Ἡ μήτηρ

γ) Ὁ ἀνάδοχος

18. Ἐάν ὁ τοκετός συμβῇ ἐν μαιευτηρίῳ, νοσοκομείῳ, κλινικῇ, φυ-
λακῇ ἢ ἐν ἄλλῳ τοιοῦτῳ παρεμφερῇ ἰδρύματι, εἰς δήλωσιν ὑπόχρεος
εἶναι καί ἡ διεύθυνσις τούτων.

Ἡ ὑπό ταύτης γενομένη δήλωσις εἶναι πάντοτε ἔγγραφος.
Ἐάν συμβῇ γέννησις ἐν πλῶ συντάσσεται περί ταύτης ληξιαρχική πράξις ὑπό τοῦ πλοισάρχου. Ἐάν συμβῇ γέννησις ἐν λοιμοκαθατηρίῳ συντάσσεται περί ταύτης ληξιαρχική πράξις ὑπό τοῦ Διευθυντοῦ τούτου.

19. Ὁ εὐρών ἐκθετον ὑποχρεοῦται τό βραδύτερον μέχρι τῆς ἐπομένης ἡμέρας νά προβῇ εἰς δήλωσιν περί τούτου παρά τῇ ἀστυνομικῇ ἀρχῇ ἣτις ὑποχρεοῦται νά χορηγήσῃ εἰς τόν ληξίαρχον πᾶσαν πληροφορίαν ἀπαραίτητον διά τήν σύνταξιν ληξιαρχικῆς πράξεως. Ἡ ληξιαρχική πράξις δέον νά περιλαμβάνῃ τόν χρόνον, τόν τόπον καί τās περιστάσεις τῆς εὐρέσεως, τό εἶδος καί τὰ διακριτικά σημεῖα τῶν ἐνδυμάτων ἢ ἄλλων ἀντικειμένων τοῦ νεογνοῦ, τὰ χαρακτηριστικά ἢ ἄλλα διακριτικά αὐτοῦ, τήν πιθανήν αὐτοῦ ἡλικίαν, τό φύλον αὐτοῦ, τήν ἀρχήν, τό ἴδρυμα ἢ τό πρόσωπον εἰς ὃ παρεδόθη τό παιδίον καί τό ὄνομα αὐτοῦ. Ἐάν τό νεογνόν κατατεθῇ ἢ παραδοθῇ εἰς βρεφοκομεῖον ἢ ἄλλον τοιοῦτον κτίριον ἢ διευθύνσις αὐτοῦ ὑποχρεοῦται ἐντός τριῶν ἡμερῶν εἰς δήλωσιν τῆς γεννήσεως πρός τόν ληξίαρχον, πάντως ἔγγραφον.

Ληξιαρχικαί πράξεις γάμων.

20. Ὁ γάμος δηλοῦται εἰς τόν ληξίαρχον τοῦ τόπου τῆς τελέσεως αὐτοῦ ἐντός δέκα ἡμερῶν ἀπό ταύτης, βραδυτέρα δήλωσις γίνεται δεκτή συμφώνως πρός τās διατάξεις τοῦ ἄρθρου 15. Ἐπίσης ἰσχύουν αἱ διατάξεις τοῦ ἄρθρου 13.

Ἐπόχρεος πρός δήλωσιν γάμου εἶναι:

- α) ὁ σύζυγος
- β) ἡ σύζυγος ἐν περιπτώσει θανάτου τοῦ συζύγου ἢ κωλυμένου τούτου.

21. Ἡ ληξιαρχική πράξις τοῦ γάμου πλήν τῶν ἐν τῷ ἄρθρῳ 7 στοιχείων δέον νά περιέχῃ

- α) τό ὄνομα καί ἐπίνομον, τό ὄρησκευμα, τήν ἡλικίαν, τόν τόπον τῆς γεννήσεως καί τήν κατοικίαν τῶν συζύγων
- β) τό ὄνομα καί ἐπίνομον, τό ἐπάγγελμα καί τήν κατοικίαν τῶν γυναικῶν.

Ληξιαρχικαί πράξεις θανάτων:

22. Ἡ ληξιαρχική πράξις θανάτου συντάσσεται ἐντός εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν ἀπὸ τοῦ θνήσκοντος. Ἐπόχρεοι πρός δήλωσιν εἶναι:

- α) οἱ πλησιέστεροι συγγενεῖς τοῦ ἐποθανόντος
 - β) οἱ συννοιοῦντες μετ' αὐτοῦ
 - γ) πᾶς αἰτῶν θάνατον παρευρεθείς
- ἢ δήλωσις δύναται νά γίνῃ καί ἔγγραφως.

23. Ἡ ληξιαρχική πράξις τοῦ θανάτου πλήν τῶν ἐν τῷ ἄρθρῳ 7 στοι-

χείων δέον νά περιέχη:

- α) τό ὄνομα καί ἐπώνυμον, τό ἐπάγγελμα καί τήν κατοικίαν τοῦ δηλοῦντος
- β) τόν τόπον, τήν ἡμέραν καί τήν ὥραν τοῦ θανάτου
- γ) τό ὄνομα καί ἐπώνυμον, τό θρήσκευμα, τήν ἡλικίαν, τό ἐπάγγελμα, τήν κατοικίαν καί τόν τόπον γεννήσεως τοῦ θανόντος
- δ) τό ὄνομα καί ἐπώνυμον τῆς συζύγου ἢ τοῦ συζύγου ἢ τήν δήλωσιν ὅτι ὁ θανών ἦτο ἄγαμος
- ε) ὄνομα καί ἐπώνυμον, τό ἐπάγγελμα καί τήν κατοικίαν τῶν γονέων τοῦ θανόντος.

24. Οὐδεμία ληξιαρχική πράξις θανάτου συντάσσεται ἄνευ ἐγγράφου ἐφ' ἀπλοῦ πιστοποιήσεως τοῦ θανάτου ἐκδηλωμένης ὑπό τοῦ νοσηλεύσαντος ἱατροῦ.

“ Οπου δέν ὑπάρχουν ἱατροί ἐν ᾧ τόπῳ συνέβη ὁ θάνατος πρέπει ὁ ληξίαρχος μεταβαίνων παρά τῶ ἀποθανόντι νά βεβαιωθῆ περί τῆς ἀποβιώσεως. Ὁ ἱατρός ὑποχρεοῦται εἰς πᾶσαν πιστοποίησιν θανάτου νά δηλοῖ τήν πιθανήν αἰτίαν τοῦ θανάτου, ἀναφέρον τήν ἀρχικὴν ἀσθένειαν καί τό τελειωτικόν σύμπτωμα τό προκαλέσαν τόν θάνατον.

25. Οὐδεμία ἄδεια πρὸς ἐνταφιασμόν δίδεται ὑπό τῆς ἀρμοδίας ἀρχῆς ἄνευ πιστοποιητικοῦ τοῦ ληξιάρχου ἐκδομένου ἐφ' ἀπλοῦ χάρτου περί τοῦ ὅτι συνετάγη ἡ ληξιαρχική πράξις.

Εἰς ὅλας ἐξαιρετικὰς περιστάσεις ἐπιτρέπεται τῇ βεβαιώσει τῆς ἀστυνομικῆς ἀρχῆς νά δοθῆ ἄδεια ἐνταφιασμοῦ ἄνευ πιστοποιήσεως τοῦ ληξιάρχου. Ἐάν ἐγένετο ὁ ἐνταφιασμός πρὸ τῆς συντάξεως τῆς ληξιαρχικῆς πράξεως, συντάσσεται αὕτη μόνον ἄδεια τοῦ Εἰσαγγελέως.

26. Ὁ ληξίαρχος εἰς ὃν δηλοῦται ἐντός τῶν δέκα ἀπὸ τοῦ ποκετοῦ ἡμερῶν θάνατος νεογνοῦ, περί τῆς γεννήσεως τοῦ ὁποίου δέν ἐγένετο ληξιαρχική πράξις συντάσσει ληξιαρχικὴν πράξιν γεννήσεως.

27. Ἐάν ὁ θάνατος συμβῆ ἐν νοσοκομείῳ, μαιευτηρίῳ, κλινικῇ, φυλακαῖς, στρατῶνι, ἢ ἐν ἄλλῳ τοιοῦτῳ παρεμφερεῖ δροῦματι ἢ καταστήματι, ὑπόχρεος εἰς δήλωσιν εἶναι ἡ διεύθυνσις τούτων. Ἡ δήλωσις γίνεται πάντοτε ἐγγράφως.

28. Ἐάν εὔρεθῆ πτώμα οὗ ἡ ταυτότης εἶναι δυσδιάγνωστος ἐπὶ τῇ ἐκθέσει τῆς ἀρχῆς συντάσσεται ἡ ληξιαρχική πράξις, ἀναφερομένων τῶν ἀσφαλῶν γνωρισμάτων καί τῶν συλλεγέντων ἐκ τῶν ἀναγκαιούντων πρὸς σύνταξιν τῆς ληξιαρχικῆς πράξεως στοιχείων. Τό αὐτό ἰσχύει καί ἂν εἶναι βέβαιον ὅτι πρόσωπον τι ἀπέθανεν δέν εὔρεθῆ ὅμως τό σῶμα αὐτοῦ.

29. Ἐάν ἐν ναυαγίῳ ἀπαλεσθῆ ἅπαντό πλήρωμα καί ἅπαντες οἱ ἐπιβάται ἢ μέρος αὐτῶν ἢ ναυτικὴ ἀρχὴ ἢ βεβαιούσα τό δύστύχημα περιωνᾷ ὅπως

συνταχῶσι αἱ ληξιαρχικαὶ πράξεις θανάτων.

30. Μεταβολαὶ ἐπερχόμεναι εἰς ληξιαρχικὰς πράξεις μετὰ τὴν σύνταξιν ἕνεκα μονίμου προσθήκης ἢ μεταβολῆς καταχωρίζονται εἰς τὸ περιθώριον τῆς εἰσεὶς ληξιαρχικῆς πράξεως. Ἐπίσης καταχωρίζονται νομιμοποιήσεις καὶ ἀναγνωρίσεις νόθων τέκνων καθὼς καὶ υἱοθεσίαι.

Ποιναί.

31-36. Τὰ ἄρθρα αὐτὰ συμπεριλαμβάνουν τὰς ποινὰς αἱ ὁποῖαι ἐπι ἄλλων λούνται εἰς ὅσους παραβαίνουν τὰς διατάξεις τοῦ παρόντος νόμου.

Β. Προσθήκαι εἰς προηγουμένην νομοθεσίαν.

(Νόμος 5057. τῆς 13ης Ἰουλίου 1931).

1. Ἐκάστη ληξιαρχικὴ πράξις πρέπει νὰ περιέχη, πλὴν τῶν ἐν τῷ νόμῳ 2430 ὀριζομένων στοιχείων καὶ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ἐνδιαφερομένων προσώπων. Τὸ ἄρθρον II τοῦ Νόμου 2430 ἀντικαθίσταται ὡς κάτωθι:

2. Ἐάν δὲν ἐτηρήθησαν ληξιαρχικὰ βιβλία ἢ τὰ τηρηθέντα ἀπώλεσθησαν ἢ κατεστράφησαν ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει ἢ διεκόπη ἢ τήρησις αὐτῶν, ἢ γέννησις καὶ θάνατος ἀποδεικνύονται διὰ παντός ἀποδεικτικῶς μέσου."

3. Ληξιαρχικὴ πράξις γεννήσεως δύναται νὰ γίνῃ καὶ μετὰ τὴν ἐννενηκοστὴν ἡμέραν συνεπάγεται ὅμως τὰς ὑπὸ τοῦ παρόντος νόμου προβλεπόμενας ποινὰς. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ἀπαιτεῖται ἄδεια τοῦ Εἰσαγγελέως.

4. Ἐάν κατὰ τὸν χρόνον τῆς συντάξεως τῆς ληξιαρχικῆς πράξεως γεννήσεως δὲν εἶχε δοθῆ ὄνομα εἰς τὸ νεογνόν σημειοῦται τοῦτο εἰς τὸ περιθώριον τῆς ληξιαρχικῆς πράξεως ἐντὸς δύο μηνῶν ἀφ' ἧς ἐδόθη. Μετὰ τὴν παρόδον τῆς προθεσμίας ταύτης ἢ σχετικὴ δήλωσις γίνεται δεκτὴ μόνον ἄδεια τοῦ Εἰσαγγελέως.

5. Ὁ γάμος δηλοῦται εἰς τὸν ληξίαρχον τοῦ τόπου τῆς τελέσεως αὐτοῦ ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τούτης. Βραδυτέρα δήλωσις μέχρι τῆς ἐννενηκοστῆς ἡμέρας εἶναι δεκτὴ συνεπάγεται ὅμως εἰς τὰς ὀριζομένας ὑπὸ τοῦ νόμου ποινὰς. Πᾶσα δήλωσις μετὰ τὴν ἐννενηκοστὴν ἡμέραν γίνεται μόνον κατόπιν ἄδειας τοῦ Εἰσαγγελέως.

Ἐάν πρὸ τῆς συντάξεως τῆς ληξιαρχικῆς πράξεως θανάτου ὁ νεκρὸς μεταφέρεται πρὸς ἐνταφιασμὸν εἰς ἄλλην περιοχὴν ἢ σύνταξις τῆς ληξιαρχικῆς πράξεως τοῦ θανάτου δεόν νὰ γίνῃται εἰς τὸν ληξίαρχον τοῦ τόπου τοῦ ἐνταφιασμοῦ.

6. Μεταβολαὶ ἐπερχόμεναι εἰς ληξιαρχικὰς πράξεις μετὰ τὴν σύνταξιν αὐτῶν ἕνεκα μονίμου προσθήκης ἢ μεταβολῆς ὀνόματος ἢ ἐπωνύμου, νομιμοποιήσεως καὶ ἀναγνωρίσεως νόθου τέκνου, υἱοθεσίας, καὶ διαζυγίου καταχωρίζονται εἰς τὸ περιθώριον τῆς εἰσεὶς ληξιαρχι-

κῆς πράξεως ἐντός μηνός ἀφ' ἧς αὐται ἔλαβον χώραν. Βραδυτέρα δὴ-
λῶσις μέχρι τῆς εννενηκοστῆς ἡμέρας συνεπάγεται τὰς ὑπὸ τοῦ νόμου
ὀριζομένας ποινάς. Δήλῶσις πέραν τῆς εννενηκοστῆς ἡμέρας γίνεται
μόνον κατόπιν ἀδείας τοῦ Εἰσαγγελέως.

Ὁ δηλῶν πρέπει νὰ ἔχη συμπληρώσει τὸ 14ον ἔτος τῆς ἡλικίας του
ἄλλως ἐκπροσωπεῖται ὑπὸ τοῦ κηδεμόνου του.

7. Ἡ χορήγησις οἰκογενειακοῦ βιβλιαρίου ἐπὶ γάμου τελεσθέντος
πρὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1931, ἡμέρας ἐνάρξεως ἐφαρμογῆς τούτων
ἐπιτρέπεται μόνον ἐφ' ὅσον ὁ γάμος καὶ πάντα τὰ μετ' αὐτῶν ληξιαρ-
χικὰ γεγονότα εἶναι νομίμως καταχωρημένα εἰς τὰ οἰκεῖα ληξιαρχικὰ
βιβλία.

8. Τὸ βιβλιάριον χορηγεῖται ὑπὸ τοῦ ληξιαρχοῦ τῆς κατοικίας τοῦ
αἰτουῦντος ἢ δὲ ἐγγραφή τῶν προτέρων ληξιαρχικῶν γεγονότων γίνεται
ὑπὸ τοῦ ληξιαρχοῦ τούτου ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀντιστοιχῶν ληξιαρχικῶν
πράξεων.

9. Ἐν περιπτώσει ἀπωλείας ἢ καταστροφῆς τοῦ χορηγηθέντος βιβλια-
ρίου ἐπιτρέπεται ἡ χορήγησις ἐτέρου ἐπὶ τῇ καταβολῇ τέλους δραχ-
μῶν 20.

10. Οἱ παραλιπόδντες τὴν δήλωσιν γεγονότων γεννήσεως, βαπτίσεως
ἢ γάμου λαβόντων χώραν ἔτε προ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου τούτου
δύνανται νὰ προβῶσιν εἰς ταύτην ἐγγράφως ἐνώπιον τοῦ ληξιαρχοῦ
τοῦ τόπου τῆς ἐκτελέσεως ἐντός ἑξ μῆνῶν ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος.

11. Ὅσακις ἡ ληξιαρχικὴ πράξις συντάσσεται ἐν τόπῳ ἄλλῳ καὶ οὐχὶ
ἐνθα συναίβη τὸ γεγονός ὁ συντάξας ληξίαρχος ὑποχρεοῦται νὰ ἀποσ-
τείλῃ ἀμέσως ἀντίγραφον αὐτῆς πρὸς τὸν ληξίαρχον τοῦ τόπου ἐνθα
ἐτελέσθη τὸ γεγονός; οὗτος δὲ ὑποχρεοῦται νὰ καταγράψῃ ταύτην
εἰς τὸ παρ' αὐτῷ οἰκεῖον βιβλίον.

Στοιχείον 6

Νομοθετικόν διάταγμα περί Συστάσεως καί 'Επιθεωρήσεως Μικροβιολογικῶν καί Βιοχημικῶν Διαγνωστικῶν Ἐργαστηρίων τῆς 10ης Ὀκτωβρίου 1934.

1. Ἄδεια ἰδρύσεως μικροβιολογικοῦ καί Βιολογικοῦ Ἐργαστηρίου, παρέχεται ὑπό τοῦ Ὑπουργείου Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καί Ἀντιλήψεως (Διεύθυνσις Ὑγιεινῆς) μόνον εἰς ἰατρούς,

α) κερτημένους ἐνδεικτικόν εἰδικότητος μικροβιολόγου τῆς ἰατρικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καί

β) ἐξασκούντας πῆν εἰδικότητα τοῦ μικροβιολόγου πρό τῆς ἰσχύος τοῦ Νόμου 4337.

2. Ὁ ἐπιθυμῶν ὅπως ἀποκτήσῃ ἄδειαν ἰδρύσεως τοιοῦτου ἔργαστηρίου ὀφείλει νά υποβάλῃ εἰς τό Ὑπουργεῖον Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καί Ἀντιλήψεως

α) Ἐνδεικτικόν τῆς εἰδικότητος μικροβιολόγου ἢ βεβαίωσιν ὑπεύθυνον τοῦ οἰκείου ἰατρικοῦ συλλόγου ὅτι ἔσκει τήν εἰδικότητα τοῦ μικροβιολόγου πρό τῆς ἰσχύος τοῦ νόμου 4337.

β) Σχεδιάγραμμα τοῦ ἔργαστηρίου, τό ὁποῖον ἀπαραιτήτως δεόν νά περιλαμβάνῃ ἐν διαμέρισμα διὰ γραφεῖον, μίαν αἰθουσα ἔργαστηρίου, ἐν διαχώρισμα διὰ παρασκευαστήριον καί διαχώρισμα διὰ πειραματόζωα.

γ) Κατάλογον λεπτομερῆ τῶν ἐν τῷ ἔργαστηρίῳ περιλαμβανομένων ἐπίπλων, ὀργάνων συσκευῶν καί ἀντιδραστηρίων καί χρωστικῶν. Ὁ Ὑπουργός Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καί Ἀντιλήψεως δύναται νά καθορίζῃ τά ἀπαραιτήτως ἀναγκαιοῦντα ἐκ τῶν ἀνωτέρω εἰδῶν διὰ τήν λειτουργίαν τῶν μικροβιολογικῶν ἔργαστηρίων.

3. Τό Ὑπουργεῖον Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καί Ἀντιλήψεως ἄρα τῇ υποβολῇ τῆς κατὰ τό ἄρθρον 2 αἰτήσεως καταρτίζει ἐπιτροπήν ἐκ τοῦ οἰκείου Νομιάτρου καί ἐνός ἀντιπροσώπου τῆς Ἐνώσεως τῶν Ἑλλήνων Μικροβιολόγων καί Ὑγειονολόγων ὑπό ταύτης ὀριζομένου καί ἐνός μέλους τοῦ οἰκείου ἰατρικοῦ συλλόγου ὀριζομένου ὑπό τοῦ ἀρμοδίου Διοικητικοῦ Συμβουλίου πρὸς βεβαίωσιν καί ἐπιθεώρησιν τοῦ ἐν τῇ αἰτήσει ὑποδεικνυομένου χώρου ὡς καί τοῦ ἐν αὐτῇ ἀναγραφομένου ὕλικου τοῦ Ἐργαστηρίου.

Ἡ Ἐπιτροπή ὀφείλει ἐντός δεκαημέρου ἀπό τῆς λήξεως τῆς διαταγῆς τοῦ Ὑπουργείου Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καί Ἀντιλήψεως νά υποβάλῃ αὐτῷ τήν σχετικὴν αὐτῆς ἐκθεσιν.

4. Ἡ αἴτησις μετὰ τῆς ἐκθέσεως τῆς Ἐπιτροπῆς διαβιβάζεται ὑπό τοῦ Ὑπουργείου Κρατικῆς Ὑγιεινῆς εἰς τό Ἀνώτατον Ὑγειονομικόν Συμβούλιον, ὅπερ γνωματεύει περί τῆς χορηγηθησομένης ἀδείας.

Τό Ὑπουργεῖον Κρατικῆς Ὑγιεινῆς ἀποφασίζει τελικῶς, γνωστο-

ποιεῖ δέ τήν ἀπόφασίν του εἰς τόν ἐνδιαφερόμενον, εἰς τήν Ἑνωσιν τῶν Ἑλλήνων Μικροβιολόγων καί Ὑγειονολόγων καί εἰς τόν Πρόεδρον τοῦ οἴκειου Ἱατρικοῦ Συλλόγου.

5. Ἐάν ἐντός τριετίας ἀπό τῆς χορηγήσεως τῆς σχετικῆς ἀδείας δέν ἐγένετο ἔναρξις τῆς λειτουργίας τοῦ ἐργαστηρίου κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ παρόντος ἢ ἄδεια καθίσταται αὐτοδικαίως ἄκυρος.

6. Μικροβιολόγος ὑποβάλλων αἴτησιν ἀδείας ἰδρύσεως ἐργαστηρίου εἰς τόπον τινά, δικαιούται ἐφ' ὅσον δέν προέβη εἰς σύστασιν τοῦ ἐν λόγῳ Ἐργαστηρίου νά ὑποβάλλῃ νέαν αἴτησιν καί πρό τῆς παρελεύσεως τῆς τριετίας ἀπό τῆς χορηγήσεως τῆς ἀρχικῆς ἰδρύσεως ἰδέας Ἐργαστηρίου εἰς ἕτερον τόπον ὅποτε ἡ πρώτη ἀδεια θεωρεῖται αὐτοδικαίως ἄκυρος.

7. Ἡ ἰδρυσις Μικροβιολογικοῦ καί Βιολογικοῦ Ἐργαστηρίου εἰς Νοσοκομεῖα καί Κλινικάς Δημοσίου Δικαίου ὡς καί εἰς ἰδιωτικὰς κλινικάς Πολυκλινικάς καί ἱατροεῖα πρὸς ἐκτέλεσιν ἀναλύσεων χάριν ἐξωτερικῶν ἀσθενῶν ὡς καί εἰς Φαρμακεία ἐπιτρέπεται μόνον ἐφ' ὅσον οἱ ἰδιοκτῆται αὐτῶν:

α) Ἐτυχον εἰδικῆς ἀδείας τοῦ Ὑπουργείου Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καί Ἀντιλήψεως ἰδρύσεως ἐργαστηρίου, τηρουμένων ὡς πρὸς τήν σύνθεσιν τοῦ Ἐργαστηρίου καί τήν χορήγησιν τῆς ἀδείας τῶν ἐν τοῖς ἀρθροῖς 2,3 καί 4 ὀριζομένων καί

β) ὑποβάλλωσιν ἔγγραφον βεβαίωσιν ἱατροῦ κεκτημένου ἐνδεικτικόν μικροβιολόγου ἢ ἔχοντος τὸ δικαίωμα τῆς ἀσκήσεως τῆς εἰδικότητος ταύτης, δυνάμει τοῦ νόμου 4337 ὅτι ἀναλαμβάνει ὑπευθύνως καί αὐτοπροσώπως τήν διεύθυνσιν τοῦ Ἐργαστηρίου.

Ἐν περιπτώσει ἀλλαγῆς τοῦ διευθύνοντος τὸ ἐργαστήριον μικροβιολόγου ἱατροῦ ὁ ἰδιοκτῆτης ἢ Διευθυντῆς τοῦ Νοσοκομείου, Κλινικῆς, Πολυκλινικῆς, ἱατροεῖου ἢ Φαρμακείου, οφείλει νά ἀναφέρῃ τοῦτο εἰς τὸ οἴκειον Ὑγειονομικόν Κέντρον καί συγχρόνως νά ἀναφέρῃ τὸ ὄνομα τοῦ νέου ἱατροῦ εἰδικοῦ μικροβιολόγου ἔχοντος δικαίωμα Διευθυντοῦ Μικροβιολογικοῦ Ἐργαστηρίου, εἰς ὃν ἀνετέθη ἢ διεύθυνσις τοῦ Ἐργαστηρίου καί ἔγγραφον βεβαίωσιν αὐτοῦ, ὅτι ἀναλαμβάνει ὑπευθύνως τήν διεύθυνσιν αὐτοῦ.

Αἱ ἀναλύσεις τῶν τοιοῦτων ἐργαστηρίων δέον νά φέρωσιν ἐντυπον τὸ ὄνομα τοῦ διευθύνοντος αὐτὸ ἐπιστήμονος καί νά ὦσιν παρ' αὐτοῦ ὑπογεγραμμένα.

Ἐφ' ὅσον δέν ὀρίζεται μετὰ τὰ ἀνωτέρω ὁ ἀναπληρωτῆς τοῦ Διευθυντοῦ, αἱ ἐργασίαι τοῦ Ἐργαστηρίου διακόπτονται μέχρις οὔ ἀναλάβῃ τήν διεύθυνσιν ὁ ὀριστικὸς τοιοῦτος.

8. Ἀδεια ἐκτελέσεως μικροβιολογικῶν ἐξετάσεων δέν χορηγεῖται εἰς Φαρμακοποιούς εἰς ὅσους τόπους λειτουργεῖ Μικροβιολογικόν καί Βιολογικόν Ἐργαστήριον διευθυνόμενον ὑπὸ ἱατροῦ εἰδικοῦ μικροβιολόγου συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ παρόντος.

Εἰς οὓς τόπους δέν λειτουργεῖ Ἐργαστήριον συμφώνως πρὸς τήν προηγουμένην παράγραφον δύναται νά ἐπιτραπῇ ἢ ἰδρυσις Μικροβιολογικοῦ Ἐργαστηρίου, εἰς Φαρμακοποιούς ὑπὸ τοὺς ἐξῆς ὅρους:

Ο Φαρμακοποιός ο επιθυμών να τύχη της κατά την προηγουμένη παράγραφον άδειας οφείλει να υποβάλη εις τό Υπουργείον Κρατικής Υγιεινής αίτησιν εις ην να επισυνάπτεται:

1) Τό πτυχίον αυτού ως Φαρμακοποιού.

2) Πιστοποιητικόν ότι ησκήθη επί διετίαν εις τήν Μικροβιολογίαν εν τῷ Μικροβιολογικῷ Ἐργαστηρίῳ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ἢ εν τῷ Μικροβιολογικῷ Ἐργαστηρίῳ τοῦ Θεραπευτηρίου " Ὁ Εὐαγγελισμός " ἢ τοῦ Νοσοκομείου " Ἐρυθρός Σταυρός " ἢ εν τῷ Ἐργαστηρίῳ τῆς Υγειονομικῆς Σχολῆς τοῦ Υπουργείου Κρατικῆς Υγιεινῆς, εν τῷ Υγειονομικῷ Ἐργαστηρίῳ τοῦ Υπουργείου Κρατικῆς Υγιεινῆς, εν τῷ Ἑλληνικῷ Ἰνστιτούτῳ Παστέρ ἢ εις ἔργαστήριον Μικροβιολογικόν, ἡμιόσιον, δημοτικόν, ἢ Δημοσίου δικαίου διευθυνόμενον ὑπό ἐκτάκτου ἢ τακτικοῦ καθηγητοῦ τῆς Μικροβιολογίας ἢ ὑφηγητοῦ τοῦ μαθήματος τούτου, ἢ εις Πανεπιστημιακόν ἢ ἐπισήμως ἀνεγνωρισμένον Μικροβιολογικόν Ἐργαστήριον ἢ Ἰνστιτούτον τῆς ἀλλοδαπῆς δεόντως ἐπικυρωμένον ὑπό τῶν Ἑλληνικῶν Προξενικῶν Ἀρχῶν.

3) Κατάλογος τῶν ἐπίπλων, σκευῶν, ὀργάνων καί τῶν χημικῶν καί χρωστικῶν οὐσιῶν. Ὁ Υπουργός Κρατικῆς Υγιεινῆς καί Ἀντιλήψεως δύναται νά καθορίζη τά ἀπαραιτήτως ἀναγκαζοῦντα ἐκ τῶν ἀνωτέρω εἰδῶν διά τήν λειτουργίαν τοῦ Ἐργαστηρίου.

4) Διάγραμμα τοῦ χώρου ὁ ὁποῖος θά διατεθῆ διά τήν ἴδρυσιν τοῦ Ἐργαστηρίου.

Ἡ αίτησις ὑποβάλλεται εις τό Υπουργείον Κρατικῆς Υγιεινῆς ὅπερ διαβιβάζει ταύτην εις τό Ἀνώτατον Υγειονομικόν Συμβούλιον πρὸς γνωμοδότησιν. Τό Υπουργείον Κρατικῆς Υγιεινῆς μετά τήν ἔκδοσιν τῆς γνωμοδοτήσεως τοῦ Ἀνωτάτου Υγειονομικοῦ Συμβουλίου, οὔσης ὑποχρεωτικῆς, ὡς πρὸς τήν χορήγησιν άδειας ἰδρύσεως Μικροβιολογικοῦ Ἐργαστηρίου ὀρίζει τριμελῆ ἐξεταστικὴν Ἐπιτροπὴν ἐκ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Υγιεινῆς, τοῦ Καθηγητοῦ τῆς Μικροβιολογίας καί ἑνὸς μέλους τοῦ Ἀνωτάτου Υγειονομικοῦ Συμβουλίου ὑπό τῆς ὁποίας ὁ αἰτῶν ὑποβάλλεται εις προφορικὴν καί πρακτικὴν ἐξέτασιν.

Εἰς τόν ἐπιτυχόντα κατά τὰς ἐξετάσεις παρέχεται ἡ ἄδεια τῆς ἐκτελέσεως ὠρισμένων ἀναλύσεως ἀναγραφομένων εν αὐτῇ εν τῇ ὁποίᾳ συνάμα ὀρίζεται καί ὁ τόπος ἔνθα θά ἰδρυθῆ τό ἔργαστήριον καί τὰ τῆς συνθέσεως αὐτοῦ.

Ἡ ὀριστικὴ ἄδεια λειτουργίας, τοῦ τοιοῦτου Ἐργαστηρίου, παρέχεται ὑπό τοῦ Υπουργείου Κρατικῆς Υγιεινῆς μετά ἔγγραφον βεβαίωσιν τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ οἰκείου Υγειονομικοῦ Κέντρου, ὅτι ὁ τυχὼν τῆς άδειας κατήρτισε ἔργαστήριον εν τῷ ὀρισθέντι τόπῳ, συμφῶνως πρὸς τήν ἀπόφασιν τοῦ Υπουργείου Κρατικῆς Υγιεινῆς.

9. Πάντα τά κατὰ τήν δημοσίευσιν τοῦ παρόντος νομίμως λειτουργοῦντα Μικροβιολογικά καί Βιολογικά Ἐργαστήρια καί τά ἐφ' ἑξῆς ἰδρυθησόμενα τοιαῦτα, ὡς καί τά ἔργαστήρια τῶν Νοσοκομείων Πολυκλινικῶν, Ἰατρείων καί Φαρμακείων, ὑπόκεινται εις Ἐπιθεώρησιν.

Ἡ ἐπιθεώρησις ἐκτελεῖται ὑπό τριμελοῦς Ἐπιτροπῆς καταρτιζομένης διά ἕκαστον Νομόν, ἀποφάσει τοῦ Υπουργείου Κρατικῆς Υγιεινῆς καί ἀποτελουμένης ὑπό τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ οἰκείου Υγειο-

νομικοῦ Κέντρου ἢ τοῦ νομίμου αὐτοῦ ἀναπληρωτοῦ, ἕφ' ἑνός μέλους τῆς Ἐνώσεως τῶν Ἑλλήνων Μικροβιολόγων καὶ Ὑγειονολόγων ὀριζομένου ὑπὸ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου αὐτῆς καὶ ἕφ' ἑνός μέλους τοῦ οἰκείου Ἰατρικοῦ Συλλόγου, ὑποδεικνυομένου ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τοῦ Συλλόγου.

ΙΟ. Ἡ ἐπιθεώρησις τελεῖται ἅπαξ τοῦ ἔτους τακτικῶς, ἐκτάκτως δέ ὡσάκις διαταχθῆ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Κρατικῆς Ὑγιεινῆς. Ἡ Ἐπιτροπὴ ὑποβάλλει τὴν ἐκθέσιν τῆς πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Κρατικῆς Ὑγιεινῆς, ἣν κοινοποιεῖ ταύτην ἐν ἀντιγράφῳ εἰς τὴν Ἐνωσιν τῶν Ἑλλήνων Μικροβιολόγων καὶ Ὑγειονολόγων.

Διὰ τὰ μὴ κανονικῶς λειτουργοῦντα ἐργαστήρια αἱ οἰκεῖαι ἐπιτροπαὶ εἰσηγοῦνται συνάμα ἠτιολογημένως καὶ τὰ μέτρα ἅτινα δεόντ' ἀναληφθῶσιν ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Κρατικῆς Ὑγιεινῆς ὅπερ διαβιβάζει τὰς ἐκθέσεις ταύτας πρὸς γνωμάτευσιν εἰς τὸ ἀνώτατον Ὑγειονομικόν Συμβούλιον.

Τὰ δυνάμενα νὰ ληφθῶσιν μέτρα ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Κρατικῆς Ὑγιεινῆς εἶναι τὰ ἑξῆς:

- 1) Ἐπίπληξις δημοσιευομένη εἰς δύο τοῦλάχιστον ἑφημερίδας τοῦ τόπου εἰς ὃν λειτουργεῖ τὸ Ἐργαστήριον.
- 2) Παῦσις τῆς λειτουργίας τοῦ Ἐργαστηρίου ἐπὶ 15-30 ἡμέρας.
- 3) Ἐν ὑποτροπῇ παῦσις τῆς λειτουργίας ἐπὶ 1-3 μῆνας καὶ
- 4) Ἐπὶ νέα ὑποτροπῇ παῦσις τῆς λειτουργίας τοῦ Ἐργαστηρίου ἐπὶ ἑξάμηνον ἢ ὀριστικόν κλείσιμον τούτου καὶ ἄρσις τῆς ἀδείας τοῦ τιμωρηθέντος μικροβιολόγου.
- 5) Ποινικὴ δίωξις καθ' ὅσον περὶ τῶν ἐφαρμοστέων ἐκάστοτε ποινικῶν διατάξεων ἀρμόδιον νὰ κρίνη εἶναι τὸ ποινικόν Δικαστήριον.

Αἱ ὑπ' ἀριθμ. 1-4 ποιναὶ κοινοποιοῦνται διὰ τῆς οἰκείας Ἀστυνομικῆς Ἀρχῆς, ἣτις ἀναλαμβάνει καὶ τὴν ἐπίβλεψιν τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῶν, συνάμα δέ κοινοποιοῦνται αὐταὶ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ εἰς τὴν Ἐνωσιν τῶν Ἑλλήνων Μικροβιολόγων καὶ Ὑγειονολόγων καὶ εἰς τὸν οἰκεῖον ἰατρικόν Σύλλογον.

II. Τὰ μέχρι τοῦδε νομίμως λειτουργοῦντα Μικροβιολογικά καὶ Βιολογικά Ἐργαστήρια ὀφείλουσιν ἐντὸς ἑξαμήνου ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς τὰς διατάξεις αὐτοῦ ὡς πρὸς τὴν σύνθεσιν αὐτῶν.

Εἰς οὐδέν νεωστὶ ἰδρυόμενον Ἐργαστήριον ἐπιτρέπεται ἡ ὀριστικὴ ἔναρξις τῆς λειτουργίας πρὸ τῆς Ἐπιθεωρήσεως αὐτοῦ.

12. Μικροβιολογικά καὶ Βιολογικά Ἐργαστήρια αὐτοτελῆ ὡς καὶ Νοσοκομείων, Κλινικῶν, Πολυκλινικῶν, Ἰατρείων καὶ Φαρμακείων, λειτουργοῦντα κατὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ παρόντος παρά τὰς διατάξεις τῶν κειμένων νόμων ὀφείλουσιν ὅπως ἐντὸς διμήνου συμμορφωθῶσιν πρὸς ταύτας ἄλλως διατάσσεται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Κρατικῆς Ὑγιεινῆς ἢ παῦσις τῆς λειτουργίας αὐτῶν κοινοποιουμένης εἰς τὴν οἰκείαν Ἀστυνομικὴν Ἀρχὴν καὶ ἐπιβλεπομένη ὑπὸ ταύτης ὡς καὶ ἡ ποινικὴ δίωξις τοῦ ὑπευθύνου πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν ποινικῶν διατάξεων τοῦ Ν.Δ. τῆς 18 Ὀκτωβρίου 1925 "περὶ Ἰδρυμάτων Ὑγιεινῆς καὶ Ἰατρικῆς ἐν γένει".

Στοιχείον 7

"Περί εξασκήσεως τοῦ Ὀδοντοιατρικοῦ ἑπαγγέλματος ἐν Ἑλλάδι."

Νόμος 3038 τοῦ 1922.

1. Ἡ ἐξάσκησις τοῦ Ὀδοντοιατρικοῦ ἑπαγγέλματος ἐν Ἑλλάδι ἐπιτρέπεται ἐφεξῆς μόνον εἰς τοὺς κέκτημένους πτυχίον τοῦ Ὀδοντοιατροῦ Σχολείου τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, εἰς δὲ τοὺς πρὸ τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος νόμου ἀποκτήσαντας νομίμως ἄδειαν ἐξασκήσεως τῆς Ὀδοντοιατρικῆς ἐπιτρέπεται ὑφ' οὓς ὅρους διαλαμβάνουσιν οἱ σχετικοὶ νόμοι, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων ἐξεδόθη ἡ ἄδεια αὐτῶν. Ἐν οἷς τόποις δὲν ὑπάρχουσιν Ὀδοντοῖατροί δυνάμενοι νὰ ἀσκήσωσιν τὸ ἑπάγγελματάων κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ νόμου τούτου, ἐπιτρέπεται ἡ ἐκτέλεσις ἔργων Ὀδοντοῖατροῦ εἰς τοὺς ἰατροὺς.

2. Πτυχιούχοι ξένης Ὀδοντοιατρικῆς Σχολῆς, ἵνα λάβωσιν ἄδειαν ἐξασκήσεως τῆς Ὀδοντοιατρικῆς ἐν Ἑλλάδι, ὀφείλουσι, πρὸς τῇ ἐκπληρώσει τῶν ὑπὸ τοῦ Νόμου 2573 ἐπιβαλλόμενων διατυπώσεων, νὰ ᾧσι κάτοχοι τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης.

3. Εἰς τοὺς Ὀδοντοῖατροὺς ἀπαγορεύεται α) ἡ χρησιμοποίησις δι' οἰασδῆποτε φύσεως ἐργασίαν θεραπευτικῆς ἐπὶ ἀσθενῶν βοηθοῦ, μὴ κέκτημένου πτυχίον ἢ ἄδειαν ἐξασκήσεως τοῦ Ὀδοντοιατρικοῦ ἑπαγγέλματος, συμφώνως τῷ παρόντι νόμῳ, β) ἡ ἀναξιοπρεπῆς ἐξάσκησις τοῦ ἑπαγγέλματος, γ) ἡ δι' ἐπιγραφῶν ἢ δημοσιεύσεων ψευδῆς καὶ ἀναξιοπρεπῆς διαφήμισις.

4. Ἀπαγορεύεται ἀπολύτως εἰς τοὺς Ὀδοντεχνίτας καὶ μηχανικοὺς νὰ ἐκτελῶσιν οἰονδῆποτε Ὀδοντοιατρικὸν χειρισμὸν ἐπὶ ἀσθενῶν.

5-6. Προβλέπονται ποιναὶ διὰ τοὺς παραβάτας.

7. Ἐπιτρέπεται ἐντὸς τριμήνου ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος νόμου, ὅπως προσέλθωσι καὶ ὑποστῶσι πρακτικὰς ἐξετάσεις οἱ συμφώνως τῷ Νόμῳ 2573 ὑποστάντες ἐξετάσεις πρᾶκτικοὶ Ὀδοντοῖατροί καὶ ἀπόρριφθέντες.

Στοιχείον 8α

ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ υπ' αριθμ. 965

της 22/24 Νοεμβρίου 1937. " Περί οργανώσεως των δημοσίων νοσηλευτικών και υγειονομικών ιδρυμάτων (Έφ. Κυβ. τ. α. φ. 476)

Άρθρον 1.

1. Πάντα τά εν τῷ Κράτει λειτουργούντα δημόσια νοσηλευτικά ιδρύματα διέπονται ἐφεξῆς ὑπό τῶν διατάξεων τοῦ παρόντος νόμου.

2. Δημόσια νοσηλευτικά ιδρύματα ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ παρόντος νόμου θεωροῦνται καί ἐκεῖνα ὑπέρ ὧν ἔχουσι ἐπιβληθῆ ἰδίαι φορολογίαι, πλὴν τῶν δημοτικῶν καί κοινοτικῶν, περί ὧν τό ἄρθρ. 18 παραγρ. 2 παρόντος νόμου.

Άρθρον 2.

1. Τά κατά τό ἄρθρ. 1 δημόσια νοσηλευτικά ιδρύματα ἀποτελοῦσι πρόσωπα δημοσίου δικαίου, τελούντα ὑπό τήν ἐποπτεῖαν καί τόν ἔλεγχον τοῦ Ὑπουργείου Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καί Ἀντιλήψεως, διοικοῦνται δέ τά μὲν ἐδρεύοντα ἐντός τῆς περιφερείας τοῦ Ὑπουργείου τῆς διοικήσεως Πρωτευούσης καί τοῦ Δήμου Θεσσαλονίκης ὑπό ἐπταμελῶν διοικητικῶν Συμβουλίων, τά δέ ἄλλαχού ἐδρεύοντα ὑπό πενταμελῶν.

Τά διοικητικά Συμβούλια τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς διοικήσεως τῆς Πρωτευούσης δημοσίων νοσηλευτικῶν ιδρυμάτων συντίθενται ὡς ἀκολουθως:

α) Ἐξ ἐνός μέλους τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἢ ἐξ ἐνός ἀρεοπαγίτου ἢ ἐξ ἐνός τῶν καθηγητῶν τακτικῶν ἢ ἐκτάκτων ἢ ὑφηγητῶν τῆς νομικῆς σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἢ ἐξ ἐνός διευθυντοῦ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης ἢ τῶν Ἐσωτερικῶν.

β) Ἐξ ἐνός συμβούλου ἢ προέδρου τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου ἢ ἐξ ἐνός διευθυντοῦ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν.

γ) Ἐξ ἐνός τῶν καθηγητῶν τακτικῶν καί ἐκτάκτων ἢ ὑφηγητῶν τῆς ἰατρικῆς σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἢ ἐξ ἐνός Ἰατροῦ ἐκ πίνακος δέκα ἰατρῶν ὑποδεικνυμένων ὑπό τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Πανελληνίου ἰατρικοῦ συλλόγου ἐκ τῶν ἀσκούντων τό ἰατρικόν ἐπάγγελμα ἐν τῇ ἑδρᾷ τοῦ ιδρύματος.

δ) Ἐξ ἐνός τῶν καθηγητῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Μετσοβίου Πολυτεχνείου ἢ ἐξ ἐνός διευθυντοῦ τοῦ Ὑπουργείου Συγκοινωνίας.

ε) Ἐξ ἐνός ὑπαλλήλου τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἢ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἐπί βαθμῶν τουλάχιστον τμηματάρχου.

στ) Έκ δύο έγκρίτων πολιτών.

3. Τά διοικητικά συμβούλια τών έν τῷ Δήμῳ Θεσσαλονίκης δημοσίων νοσηλευτικῶν ιδρυμάτων, ὡς καί τοῦ νοσοκομείου - σανατορίου Ἀσβεστοχωρίου, συντίθενται ὡς ἀκολουθῶς:

α) Έξ ενός τῶν καθηγητῶν τακτικῶν καί έκτάκτων ἢ ὑφηγητῶν τοῦ έν Θεσσαλονίκη Πανεπιστημίου ἢ έξ ενός έφέτου.

β) Έξ ενός ὑπαλλήλου τῆς γενικῆς διοικήσεως Μακεδονίας επί βαθμῶ τοῦλάχιστον τιμηατάρχου.

γ) Έκ τοῦ νομομηχανικοῦ Θεσσαλονίκης ἢ έξ ενός τῶν επί βαθμῶ τοῦλάχιστον τιμηατάρχου παρά τῇ ὑπηρεσίᾳ δημοσίων έργων τῆς γενικῆς διοικήσεως Μακεδονίας ὑπηρετούντων μηχανικῶν.

δ) Έξ ενός ἱατροῦ έκ πίνακος δέκα ἱατρῶν ὑποδεικνυομένων ὑπό τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τοῦ πανελληνίου ἱατρικοῦ συλλόγου έκ τῶν ἀσκούντων τό ἱατρικόν ἐπάγγελμα έν τῇ ἔδρᾳ τοῦ ιδρύματος.

ε) Έξ ενός τῶν διευθυντῶν ἢ ὑποδιευθυντῶν τῶν ὑποκαταστημάτων τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἢ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος.

στ) Έκ δύο έγκρίτων πολιτῶν.

4. Τά διοικητικά συμβούλια τῶν έν ταῖς λοιπαῖς περιφερείαις τοῦ Κράτους δημοσίων νοσηλευτικῶν ιδρυμάτων ἀποτελοῦνται:

α) Έκ τοῦ μητροπολίτου ἢ δημάρχου ἢ προέδρου τῆς Κοινότητος τῆς ἔδρας τοῦ ιδρύματος.

β) Έξ ενός ἱατροῦ έκ πίνακος πέντε ἱατρῶν, ὑποδεικνυομένων ὑπό τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τοῦ πανελληνίου ἱατρικοῦ συλλόγου έκ τῶν ἀσκούντων τό ἱατρικόν ἐπάγγελμα έν τῇ ἔδρᾳ τοῦ ιδρύματος.

γ) Έκ τοῦ νομομηχανικοῦ ἢ τοῦ δημοσίου ταμίου ἢ τοῦ ἐφόρου τῆς ἔδρας τοῦ ιδρύματος ἢ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ ὑποκαταστήματος τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἢ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος.

δ) Έξ ενός πρωτοδίκου ἢ εἰρηνοδίκου έκ τῶν έν τῇ ἔδρᾳ τοῦ ιδρύματος ὑπηρετούντων.

ε) Έξ ενός έγκρίτου πολίτου.

στ) Ὁ Ὑπουργός Κρατικῆς Ὑγεινῆς καί Ἀντιλήψεως διά τά έντός τῆς διοικήσεως τῆς Πρωτεύουσῆς λειτουργοῦντα δημόσια νοσηλευτικά ιδρύματα, οἱ γενικοί διοικηταί διά τά έν τῇ ἔδρᾳ αὐτῶν λειτουργοῦντα δημόσια νοσηλευτικά ιδρύματα καί οἱ νομάρχαι διά τά έντός τῆς περιφερείας τῶν δημόσια νοσηλευτικά ιδρύματα δικαιούνται νά συμμετέχωσιν αὐτοπροσώπως μετά ψήφου τῶν διοικητικῶν αὐτῶν συμβουλίων, ὅτε καί προεδρεύουσιν αὐτῶν.

ζ) Ο Υπουργός Κρατικής Υγείνης και Αντιλήψεως δύναται να ορίζη μέλη τῶν συμβουλίων τούτων καί ἐξ ἑτέρων ἐπιλέκτων μελῶν τῆς κοινωνίας ὡς καί ἄλλων δημοσίων υπαλλήλων.

2. Ἡ παράγραφος 5 τοῦ ἄρθρου 2 ἀντικαθίσταται ὡς ἐξῆς:

" 5 Ὡς Ἐπίτροποι τοῦ Υπουργοῦ Κρατικῆς Υγείνης καί Αντιλήψεως εἰς τὰς συνεδριάσεις τῶν διοικητικῶν συμβουλίων τῶν δημοσίων νοσηλευτικῶν ἰδρυμάτων, ὡς καί τῶν ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 20 προβλεπομένων ἰδρυμάτων, δύναται νά παρίστανται, ἄνευ ὅμως ψήφου καί ἄνευ ἀμοιβῆς τινος, ἀνώτατοι υπάλληλοι τοῦ Υπουργείου Κρατικῆς Υγείνης καί Αντιλήψεως εἰδικῶς ὀριζόμενοι δι' ἀποφάσεως τοῦ Υπουργοῦ "

5. Ὡς Ἐπίτροποι τοῦ Υπουργοῦ εἰς τὰς συνεδριάσεις τῶν διοικητικῶν συμβουλίων τῶν δημοσίων νοσηλευτικῶν ἰδρυμάτων δύναται νά παρίστανται, ἄνευ ὅμως ψήφου, οἱ προϊστάμενοι τῶν οἰκείων ὑγειονομικῶν κέντρων ἢ ἕτεροι ὑγειονομικοὶ υπάλληλοι, εἰδικῶς ὀριζόμενοι δι' ἀποφάσεως τοῦ Υπουργοῦ.

Ἄρθρον 3.

1. Τά κατὰ τὸ ἄρθρον 2 μέλη τῶν διοικητικῶν συμβουλίων τῶν δημοσίων νοσηλευτικῶν ἰδρυμάτων διορίζονται διὰ πράξεων τοῦ Υπουργοῦ Κρατικῆς Υγείνης καί Αντιλήψεως ἐπὶ τετραετείῳ θεσμῷ δυναμένῃ νά ἀνανεοῦται. Τά ὑφιστάμενα ἤδη διοικητικά συμβούλια, ἐφορεῖται ἢ ἀδελφᾶτα τῶν τοιούτων ἰδρυμάτων καταργοῦνται ἀπὸ τῆς ἐκ μέρους τῶν νέων διοικητικῶν συμβουλίων ἀναλήψεως τῶν καθυκόντων τῶν, ὑποχρεούμενα νά παραδώσωσιν εἰς αὐτὰ ἀμέσως τὴν διοίκησιν καί διαχείρισιν.

2. Ἡ ἀνανέωσις τῶν μελῶν τῶν διοικητικῶν συμβουλίων τῶν δημοσίων νοσηλευτικῶν ἰδρυμάτων ἐνεργεῖται τμηματικῶς κατὰ διετίαν δι' ἀποφάσεως τοῦ Υπουργοῦ Κρατικῆς Υγείνης καί Αντιλήψεως, ἀνανεουμένων ἐναλλάξ τεσσάρων ἢ τριῶν μελῶν ἐπὶ τῶν ἑπταμελῶν συμβουλίων, καί τριῶν ἢ δύο μελῶν ἐπὶ τῶν πενταμελῶν συμβουλίων.

3. Κατὰ τὴν πρώτην ἐφαρμογὴν τοῦ παρόντος καί μετὰ τὴν πάροδον τῆς πρώτης διετίας ὀρίζονται διὰ κληρώσεως, ἐνεργουμένης ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου, τὰ ἀνανεούμενα τέσσαρα μέλη προκειμένου περὶ ἑπταμελῶν συμβουλίων, ἢ τρία μέλη προκειμένου περὶ πενταμελῶν. Τὰ ἐξερχόμενα μέλη δύναται νά ἀναδιορισθῶσι.

Ἄρθρον 4.

1. Τὸ ἀξίωμα τοῦ μέλους τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου εἶναι τιμητικόν καί ἄμισθον.

2. Τὸ διοικητικόν συμβούλιον, προεδρεύοντος τοῦ πρεσβυτέρου μέλους, ἐκλέγει τὸν πρόεδρον καί ἀντιπρόεδρον αὐτοῦ, ἀνά διετίαν. Ὁ πρῶτος πρόεδρος διορίζεται κατὰ τοῦ Υπουργοῦ Κρατικῆς Υγείνης καί Αντιλήψεως.

3. Τό διοικητικόν συμβούλιον, προεδρευόμενον ἐκάστοτε ὑπό τοῦ προέδρου ἢ ἀντιπροέδρου ἢ, τούτων κωλυομένων, ὑπό τοῦ πρεσβυτέρου τῶν συμβούλων, εὐδοίσκεται ἐν ἀπαρτίᾳ ἐπὶ μὲν τῶν ἑπταμελῶν συμβουλίων παρόντων τεσσάρων ἐκ τῶν μελῶν, ἐπὶ δὲ τῶν πενταμελῶν παρόντων τριῶν ἐκ τῶν μελῶν. Αἱ ἀποφάσεις λαμβάνονται κατ' ἀπόλυτον πλειοψηφίαν, ἐν ἰσοψηφίᾳ νικᾷσθαι τῆς ψήφου τοῦ προέδρου.

4. Τὰ διοικητικὰ συμβούλια συνέρχονται ὑποχρεωτικῶς δὲς τοῦ μηνός, ἐκτάκτως δὲ ἐπὶ τῇ προσκλήσει τοῦ προέδρου ἢ ὁσάκις ζητήσωσι τοῦτο δύο τουλάχιστον ἐκ τῶν συμβούλων.

5. Αἱ ἀποφάσεις τῶν διοικητικῶν συμβουλίων καταχωροῦνται εἰς ἴδιον βιβλίον, τῶν πρακτικῶν αὐτοῦ συντασσομένων ὑπό τοῦ γραμματέως τοῦ ἴδρυματος καὶ πογραφομένων ὑπό πάντων τῶν παραστάντων κατὰ τὴν συνεδρίασιν μελῶν.

6. Ἀντίγραφα τῶν πρακτικῶν ὑποχρεοῦται νὰ ὑποβάλλῃ τό διοικητικόν συμβούλιον ὁσάκις ζητοῦνται παρά τοῦ Υπουργείου Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως.

7. Σύμβουλος μὴ παραστάς εἰς τέσσαρας κατὰ συνέχειαν συνεδριάσεις τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου δύναται ν' ἀντικατασταθῇ.

8. Ἐπιτρέπεται ἡ ἀντικατάστασις τῶν μελῶν τῶν διοικητικῶν συμβουλίων καὶ πρὸ τῆς λήξεως τῆς θητείας αὐτῶν δι' ἀποφάσεως τοῦ Υπουργοῦ Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως.

9. Αἱ δι' οἵονδήποτε λόγον κενούμεναι θέσεις μελῶν τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου πληροῦνται κατὰ τὰ ἐν τῷ ἄρ. ρφ 3 τοῦ παρόντος ὀριζόμενα.

Οἱ εἰς ἀντικατάστασιν διοριζόμενοι σύμβουλοι ὑπηρετοῦσι μέχρι τῆς λήξεως τῆς θητείας τῶν λοιπῶν μελῶν τοῦ συμβουλίου.

10. Ἀπαγορεύεται εἰς τὰ μέλη τῶν διοικητικῶν συμβουλίων δημοσίων νοσηλευτικῶν ἰδρυμάτων ἢ ἄλλων ἰδρυμάτων κοινοφελούς χαρακτῆρος ἡ λήψις ἀποζημιώσεως ἢ ἀμοιβῆς διὰ παροχὴν ἐπαγγελματικῶν ὑπηρεσιῶν πρὸς τό ἴδρυμα.

Ἄρθρον 5.

Τό διοικητικόν συμβούλιον:

1) Διοικεῖ καὶ διαχειρίζεται ἅπασαν ἐν γένει τὴν κινητὴν καὶ ἀκίνητον περιουσίαν τοῦ ἴδρυματος καὶ τοὺς πόρους αὐτοῦ, ἀποφασίζει περὶ ἀνεγέρσεως ἢ κατεδαφίσεως οἰκοδομῶν, περὶ ἀγορᾶς καὶ πωλήσεως κινητῶν, ἀκινήτων καὶ χρεωγράφων, περὶ τοποθετήσεως κεφαλαίων, περὶ ἐκμισθώσεως ἀκινήτων, περὶ συνάψεως δανείων πάσης φύσεως, δικαιούμενον νὰ παράσχῃ πρὸς ἀφάλειαν τῶν διὰ λογαριασμόν τοῦ ἴδρυματος συναπτομένων δανείων καὶ δικαίωμα ὑποθήκης ἢ ἐνεχύρου, ὡς καὶ νὰ ἐκχωρῇ προσόδους καὶ ἐν γένει ἐκτελῇ πᾶσαν οἰανδήποτε πρᾶξιν διαχειρίσεως ἢ διαθέσεως τῆς κινητῆς ἢ ἀκινήτου περιουσίας τοῦ ἴδρυματος. Προκειμένου περὶ συνάψεως δανείου, συμβιβασμοῦ, ἀφέσεως

χρεῶν, ἀποδοχῆς ἢ ἀποποιήσεως κληρονομιῶν, κληροδοσιῶν καὶ δωρεῶν, ἀνεγέρσεως οἰκοδομῶν ἢ ἀγορᾶς καὶ πωλήσεως ἀκινήτων ἀπαιτεῖται ἀπόφασις τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου, λαμβανομένη ὑπὸ τῆς ἀπολύτου πλειοψηφίας τοῦ συνόλου τῶν μελῶν, καὶ ἔγκρισις τοῦ ὑπουργοῦ Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως.

2) Ἀποφασίζει περὶ ἐγέσεως ἀγωγῶν καὶ ἐν γένει περὶ πάσης δίκης, ἐν ἣ τὸ ἴδρυμα παρίσταται ὡς ἐνάγον ἢ ἐναγόμενον καὶ ἐν γένει περὶ πάσης δικαστικῆς ἢ ἐξωδίκου πράξεως, ἐγκρίνον καὶ τὸν διορισμὸν πληρεξουσίων ἢ δικηγόρων πρὸς ἐκτέλεσιν οἰασδῆποτε ἀποφάσεως αὐτοῦ.

3) Συντάσσει τὸν προϋπολογισμόν, ἰσολογισμόν καὶ ἀπολογισμόν καὶ τὴν ἐτησίαν ἐκθέσιν περὶ τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως καὶ τῶν πεπραγμένων τοῦ ἰδρύματος. Ὁ προϋπολογισμὸς περιλαμβάνων χρήσιν ἀπὸ 1ης Ἀπριλίου μέχρι 31ης Μαρτίου ἐ.ε. ὑποβάλλεται εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως πρὸς ἔγκρισιν, τοεῖς μῆνας τουλάχιστον πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς οἰκονομικῆς χρήσεως εἰς ἣν ἀναφέρεται, μετὰ λεπτομερῶς αἰτιολογικῆς ἐκθέσεως. Ὁ Ὑπουργὸς ἐγκρίνει τὸν ὑποβληθέντα προϋπολογισμόν, δικαιούμενος νὰ τροποποιῇ τοῦτον. Μεταβολαί εἰ τὸν προϋπολογισμόν, μεταφοραὶ πιστώσεων ἀπὸ κεφαλαίου εἰς κεφάλαιον καὶ χρησι-οποιήσις τοῦ ἀποθεματικοῦ δέν ἐπιτρέπεται ἀνευ ἐγκρίσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως. Ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἀρξαμένου τοῦ νέου οἰκονομικοῦ ἔτους δέν ὑφίσταται ἐγκεκριμένος προϋπολογισμὸς τὸ ἴδρυμα διοικεῖται διὰ δωδεκατημορίων, ὑπολογιζομένων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πραγματοποιηθειθῶν δαπανῶν τῆς ληξάσης χρήσεως, ἐάν αὐταὶ εἶναι ἴσαι ἢ κατώτεροι τοῦ ὑποβληθέντος προϋπολογισμοῦ. Ὑπερβάσεις τῶν πιστώσεων τοῦ προϋπολογισμοῦ τῆς παρελθούσης χρήσεως καὶ πιστώσεις διὰ δαπάνας τὸ πρῶτον προβλεπομένας ἢ ἐκτάκτους τοιαύτας δύνανται νὰ χορηγῶνται μέχρι τῆς ἐγκρίσεως τοῦ νέου προϋπολογισμοῦ διὰ κοινῶν αποφάσεων τῶν ὑπουργῶν Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ Οἰκονομικῶν. Ὁ ἰσολογισμὸς μετ' ἀπογραφῆς τῆς κινητῆς περιουσίας τοῦ ἰδρύματος καὶ ὁ ἀπολογισμὸς μετὰ τῆς ἐκθέσεως τῶν πεπραγμένων συντάσσεται ἐντὸς δύο μηνῶν ἀπὸ τῆς λήξεως τῆς χρήσεως καὶ ὑποβάλλεται εἰς τὸ Ὑπουργεῖον πρὸς ἔλεγχον. Ὁ ἔλεγχος τῆς διαχειρίσεως τῶν νοσηλευτικῶν ἰδρυμάτων ἀσκεῖται ὑπὸ τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, εἰς ὃ ὑποβάλλονται ὑπὸ τούτων τὰ δικαιολογητικὰ στοιχεῖα τῶν εἰσπράξεων καὶ πληρωμῶν μετὰ τῶν σχετικῶν πινάκων ἰσολογισμοῦ καὶ ἀπολογισμοῦ ἐντὸς τῆς αὐτῆς ὡς ἀνωτέρω προθεσμίας.

4) Κανονίζει τὸ τιμολόγιον τῶν νοσηλείων, δικαιωμάτων ἐγχειρίσεως καὶ λοιπῶν ἐργασιῶν τοῦ ἰδρύματος, ὑποκείμενον εἰς τὴν ἔγκρισιν τοῦ ὑπουργοῦ Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως. Πάντως ἢ ὑπὲρ τῶν ἀπὸρων δωρεῶν νοσηλεία δέν δύναται νὰ ἦ μικροτέρα τῶν 2)3 τοῦ συνόλου τῶν διατιθεμένων κλινῶν.

5) Διορίζει καὶ ἀπαλλάσσει τῶν καθηκόντων του ἅπαν τὸ προσωπικόν τοῦ ἰδρύματος, κανονίζει τὰς ἀποδοχὰς τοῦ ἐπὶ θητεία ἢ ἐκτάκτου προσωπικοῦ, ὡς καὶ τοὺς βαθμοὺς τοῦ μονίμου, ἐντὸς πάντοτε τῶν θέσεων τοῦ κανονισμοῦ καὶ τῶν προβλέψεων τοῦ προϋπολογισμοῦ. Ἀσκεῖ τὴν πειθαρχικὴν ἐξουσίαν ἐφ' ἅπαντος τοῦ προσωπικοῦ συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ τοῦ κανονισμοῦ.

6) Τὸ διοικητικὸν συμβούλιον δύναται ν' ἀναθέτῃ εἰς μέλη αὐτοῦ

τὴν ἐνάσκησιν ὀρισμένων καθηκόντων ἀφορούντων τὴν ἀποτέλειαν τῆς λειτουργίας τῶν ἰδρυμάτων. Ἐπίσης τὸ διοικητικὸν συμβούλιον δύναται νὰ μεταβιβάσῃ εἰς τριμελεῖς ἐπιτροπὰς, ἀποτελουμένας ἐκ μελῶν αὐτοῦ, τὴν ἀσκήσιν τῆς ἀρμοδιότητος αὐτοῦ, εἰς ὅτι ἀφορᾷ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ τακτικοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ τὴν ἔγκρισιν δαπανῶν εἰς βάρος τῶν πιστώσεων τούτων.

Ἄρθρον 6.

Τὰ δημόσια νοσηλευτικὰ ἰδρύματα ἐκπροσωποῦνται ἐνώπιον πάσης δικαστικῆς, διοικητικῆς ἢ ἄλλης τινὸς ἀρχῆς, ὡς καὶ ἐν ταῖς συναλλαγαῖς αὐτῶν, ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου καὶ τούτου ἀπόντος ἢ κωλυομένου ὑπὸ τοῦ ἀντιπροέδρου καὶ τούτου ἀπόντος ἢ κωλυομένου ὑφ' ἑνὸς τῶν λοιπῶν μελῶν τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου ὑπ' αὐτοῦ ἐκλεγομένου πρὸς τοῦτο.

Ἄρθρον 7.

1. Ὁ καταστατικὸς ὀργανισμὸς τῆς διοικήσεως καὶ οἰκονομικῆς διαχειρίσεως καὶ ὁ ἐσωτερικὸς κανονισμὸς τῶν ἰδρυμάτων τούτων καταρτίζονται ὑπὸ τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου ἐντὸς προθεσμίας ὀρισμένης ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως. Παρέρχομένης ἀπράκτου τῆς προθεσμίας ὁ ὀργανισμὸς καὶ ὁ κανονισμὸς καταρτίζονται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου. Ὁ τε ὀργανισμὸς καὶ ὁ ἐσωτερικὸς κανονισμὸς ὑπόκεινται εἰς τὴν ἔγκρισιν τοῦ Ὑπουργοῦ Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως, δυναμένου νὰ τροποίῃ αὐτούς. Καθ' ὅμῃ τρόπον ἐνεργοῦνται τροποίσεις τοῦ ἀρχικοῦ ὀργανισμοῦ καὶ κανονισμοῦ.

2. Ὁ οὕτω καταρτιζόμενος καταστατικὸς ὀργανισμὸς τῆς διοικήσεως καὶ οἰκονομικῆς διαχειρίσεως, κυρούμενος διὰ β. διατάγματος προκαλουμένου ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως, ἀντικαθιστᾷ τὰς ἰσχυούσας διατάξεις περὶ διοικήσεως καὶ διαχειρίσεως τοῦ ἰδρυματος, τηρουμένης, ἐννοεῖται, πάντως τῆς διατάξεως τοῦ ἀρθροῦ 3 τῆς ἀφορώσης τὴν ἀμεσον ἅμα τῶν διορισμῶν τῶν ἀναλήψιν τῶν καθηκόντων ὑπὸ τῶν διοικητικῶν συμβουλίων τῶν συμφῶνως τῶ παρόντι νόμῳ διοριζομένων.

3. Ὁ ἐσωτερικὸς κανονισμὸς κυροῦται δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως.

4. Μέχρι τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ τοῦ κανονισμοῦ ἢ διοικήσεως καὶ ἢ διαχειρίσεως τῶν ἰδρυμάτων ἐξακολουθεῖ νὰ διέπεται ὑπὸ τῶν πρὸ ταύτης ἰσχυουσῶν διατάξεων, ἐφαρμοζομένων ὑπὸ τῶν νέων διοικητικῶν συμβουλίων ἀπὸ τῆς ἀναλήψεως τῶν καθηκόντων των.

5. Τὰ νοσηλευτικὰ ἰδρύματα περὶ ὧν τὸ ἄρθρον 20 ὑποβάλλουσι εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως τὰ ὑπὸ τούτου αἰτούμενα στοιχεῖα τῆς ἐπιστημονικῆς, νοσηλευτικῆς, οἰκονομικῆς καὶ λοιπῆς λειτουργίας.

Ἄρθρον 8.

1. Ἡ οἰκονομικὴ διαχείρισις τῶν δημοσίων νοσηλευτικῶν ἰδρυ-

μάτων διέπεται υπό τῶν διατάξεων περί δημοσίου λογιστικοῦ καί τῆς νομοθεσίας τῆς σχετικῆς μέ τήν ἐκτέλεσιν ἔργων καί προμηθειῶν τοῦ Δημοσίου.

2. Διά τῶν διατάξεων τοῦ κατὰ τό ἄρθρον 7 τοῦ παρόντος ἐκδιδουμένου ὀργανισμοῦ τῶν δημοσίων νοσηλευτικῶν ἰδρυμάτων ἢ δι' ἠτιολογημένων ἀποφάσεων τῶν διοικητικῶν αὐτῶν συμβουλίων, ἐγκρινόμενων παρά τοῦ Ὑπουργοῦ Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καί Ἀντιλήψεως, δύναται νά ἐπιτραπῇ ἢ ἐνέργεια δα ἀνῶν ἢ ἡ ἐκτέλεσις ἔργων ἢ προμηθειῶν κατὰ παρέκκλισιν τοῦ κατὰ τό προηγουμένον ἐδάφιον τιθεμένου κανόνος. Πάντως ἡ ἐκτέλεσις ἔργων ἢ προμηθειῶν ἀνωτέρων τοῦ ποσοῦ τῶν δραχμῶν 10.000 καί μέχρι 50.000 δέον νά ἐνεργῆται διά προχείρου διαγωνισμοῦ, ἄνω δέ τοῦ ποσοῦ τῶν δραχμῶν 50.000 διά τακτικῆς δημοπρασίας, ἐπιτρεπομένης τῆς συντήσεως τῶν προθεσμιῶν τοῦ νόμου περί δημοσίου λογιστικοῦ.

3. Τά δημόσια νοσηλευτικά ἰδρύματα, ὡς δημόσιαι ὑπηρεσίαι, ἀπολαμβάνουσι τῶν ἀτελειῶν, αἵτινες προβλέπονται υπό τοῦ ἄρθρ. I τοῦ νόμου 896, καί ἀπαλλάσσονται παντός φόρου, τέλους ἢ δικαιώματος ἐπιβεβλημένου ἢ ἐπιβληθησομένου υπό τῶν δήμων, κοινοτήτων ἢ ὑπερνομικῶν προσώπων.

Ἄρθρον 9.

Τό προσωπικόν τῶν δημοσίων νοσηλευτικῶν ἰδρυμάτων, πλὴν τῶν ἐπί θητεία προσλαμβανομένων, τῶν ἐκτάκτων καί τῶν ἡμερομισθίων, θεωρεῖται μόνιμον καί ἀπολαμβάνει πάντων τῶν προνομίων τῶν παρεχομένων υπό τῶν κειμένων διατάξεων περί μόνιμων δήμοσιων ὑπαλλήλων ὑποκείμενον καί εἰς τὰς υπό τῶν διατάξεων τούτων καθοριζόμενας συναφεῖς, ὑποχρεώσεις. Οἱ ἐπί θητεία προσλαμβανόμενοι, οἱ ἐκτάκτοι καί ἡμερομισθιοὶ ὑπόκεινται εἰς τὰς ὑποχρεώσεις τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, μὴ δικαιούμενοι ὅμως συντάξεως ἢ ἄλλης ἀποζημιώσεως κατὰ τήν ἔξοδον αὐτῶν.

Ἄρθρον 10.

1. Τά τῆς συνέσεως τῶν ὑπηρεσιῶν, τά τῆς διαβαθμίσεως τοῦ προσωπικοῦ, τά τῶν διορισμῶν, μετατάξεων, ἀπολύσεων, ἀδειῶν, προαγωγῶν. ὀρίου ἡλικίας τοῦ προσωπικοῦ ἐν γένει τῶν δημοσίων νοσηλευτικῶν ἰδρυμάτων ρυθμίζονται διά τοῦ κατὰ τό ἄρθρον 7 τοῦ παρόντος νόμου ἐκδιδουμένου ὀργανισμοῦ. Ἐν τῷ αὐτῷ ὀργανισμῷ ρυθμίζονται λεπτομερέστερον, τηρουμένων τῶν διατάξεων τοῦ παρόντος νόμου, καί τά τῶν προσόντων, τά τῆς ἀσκήσεως πειθαρχικῆς ἐξουσίας, τά τῶν πειθαρχικῶν παραπτωμάτων καί τῶν πειθαρχικῶν ποινῶν.

2. Τό πειθαρχικόν συμβούλιον ἀποτελεῖται ἐκ τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων μελῶν τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου καί ἐνός ἐκ τῶν ἰδιωτῶν συμβούλων, ἐκλεγομένου παρά τοῦ συμβουλίου. Ὅπου δέν ἀποβαίνει δυνατή σύνθεσις ἀπαρτίας ἐκ τριῶν τουλάχιστον τοιούτων μελῶν, ἀριότιον πειθαρχικόν συμβούλιον εἶναι τό διοικητικόν συμβούλιον τοῦ Ὑπουργείου Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καί Ἀντιλήψεως.

Άρθρον ΙΙ.

1. Εἰς τὴν θέσιν διευθυντοῦ δημοσίου νοσηλευτικοῦ ἰδρυμάτος διορίζεται ἐπὶ πενταετεί θητεία πρόσωπον ἀνεγνωρισμένης διοικητικῆς πείρας, ἰκανότητος καὶ ἠθους, κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τοῦ ἰδρυμάτος. Ὁ διορισμὸς οὗτος τίθεται ὑπὸ τὴν ἔγκρισιν τοῦ Ὑπουργοῦ Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως.

2. Διευθύνται κλινικῶν (νοσηλευτικῶν τμημάτων) καὶ διευθύνται ἐπιστημονικῶν ἐργαστηρίων τῶν δημοσίων νοσηλευτικῶν ἰδρυμάτων διορίζονται ἰατροὶ ἐνεγνωρισμένου ἐπιστημονικοῦ κύρους καὶ εἰδικευμένοι εἰς τὸν κλάδον τῆς ἰατρικῆς, δι' ὃν προορίζονται, βάσει ἐπιστημονικῶν τίτλων καὶ λοιπῶν προσόντων, κρινομένων ἐκάστοτε ὑπὸ εἰδικοῦ ἐπιστημονικοῦ συμβουλίου, αποτελουμένου ἐκ πέντε διευθυντῶν κλινικῶν πανεπιστημιακῶν ἢ μὴ, τῶν ἐν Ἀθήναις μεγάλων νοσοκομείων καὶ ὀριζομένου διὰ διατάγματος, προκαλουμένου ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως, ἐπὶ διετεῖ θητεία δυναμένη νὰ ἀνανεωθῇ δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως. Προκειμένου περὶ διορισμοῦ διευθυντῶν ἐπιστημονικῶν ἐργαστηρίων τῶν δημοσίων νοσηλευτικῶν ἰδρυμάτων τὰ τρία ἐκ τῶν μελῶν τοῦ συμβουλίου τούτου δεόν ἀπαραιτήτως νὰ ὡσι διευθύνται ἐπιστημονικῶν ἐργαστηρίων, εἴτε πανεπιστημιακῶν εἴτε ἐκ τῶν λειτουργούντων παρὰ μεγάλοις νοσοκομείοις. Τὸ εἰδικόν τούτο ἐπιστημονικόν συμβούλιον, ἐλέγχον τοὺς ἐπιστημονικοὺς τίτλους καὶ ἐξετάζον τὴν ἐν γένει ἐπιστημονικὴν σταδιοδρομίαν καὶ προσωπικότητα τῶν ὑποψηφίων, κατατίθει πίνακα τριῶν ὑποψηφίων τῶν κατὰ τὴν ἀπόλυτον κρίσιν αὐτοῦ ἰκανῶν καὶ καταλλήλων νὰ διορισθῶσιν εἰς τὰς χηρεύουσας θέσεις διευθυντῶν κλινικῶν ἢ ἐργαστηρίων τῶν δημοσίων νοσηλευτικῶν ἰδρυμάτων. Τὴν ἐκλογὴν ἐνεργεῖ ἐκ τοῦ πίνακος ὁ Ὑπουργὸς Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως.

3. Ἐπιμεληταὶ κλινικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ἐργαστηρίων τῶν δημοσίων νοσηλευτικῶν ἰδρυμάτων διορίζονται ἰατροὶ ἡλικίας οὐχὶ ἄνω τῶν 40 ἐτῶν ἐκ τῶν χρηματισάντων ἐπὶ τριετίαν τουλάχιστον ἐσωτερικῶν βοηθῶν ἐν νοσηλευτικοῖς ἰδρύμασιν ἢ εἰς ἀνάλογον θέσιν ἐξωτερικοῦ βοηθοῦ εἰς μεγάλα νοσοκομεία τῆς ἀλλοδακῆς. Ὁ διορισμὸς τούτων γίνεται κατόπιν διαγωνισμοῦ ἐνώπιον ἐπιτροπῆς τριμελοῦς ἢ πενταμελοῦς ἐκ διευθυντῶν κλινικῶν, πανεπιστημιακῶν ἢ μὴ, ὀριζομένων ἐκάστοτε διὰ διατάγματος, προκαλουμένου ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως, ἐπὶ διετεῖ θητεία, δυναμένη νὰ ἀνανεωθῇ δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως. Προκειμένου περὶ διορισμοῦ ἐπιμελητῶν ἐπιστημονικῶν ἐργαστηρίων τῶν δημοσίων νοσηλευτικῶν ἰδρυμάτων τὰ τρία ἐκ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης δεόν ἀπαραιτήτως νὰ ὡσι διευθύνται ἐπιστημονικῶν ἐργαστηρίων, εἴτε πανεπιστημιακῶν εἴτε ἐκ τῶν λειτουργούντων παρὰ μεγάλοις νοσοκομείοις. Ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη καταρτίζει πίνακα μέχρι τριῶν ἐκ τῶν κατὰ τὴν κρίσιν αὐτῆς ἐπιτυχόντων εἰς τὸν διαγωνισμόν. Ἐκ τοῦ πίνακος τούτου γίνεται ὁ διορισμὸς διὰ τὴν χηρεύουσαν θέσιν ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως.

4. Βοηθοὶ τῶν δημοσίων νοσηλευτικῶν ἰδρυμάτων διορίζονται ἰατροὶ ἡλικίας οὐχὶ ἄνω τῶν 32 ἐτῶν, ὑπηρετήσαντες ἐπὶ διετίαν τουλάχιστον ὡς ὑποβοηθοὶ νοσηλευτικῶν ἰδρυμάτων ἄνω τῶν 100 κλινῶν ἢ ἐργαστηρίων

ημεδαπῆς ἢ ἀλλοδαπῆς, καί κατόπιν διαγωνισμοῦ ἀνάπιν ἐπιτροπῆς τριμελοῦς ἢ πενταμελοῦς ἐκ διευθυντῶν κλινικῶν, πανεπιστημιακῶν ἢ μὴ ὀριζομένων ἐκάστοτε διὰ διατάγματος, προκαλουμένου ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως, ἐπὶ διετεῖ θητεία. Ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη καταρτίζει πίνακα μέχρι πέντε ἐκ τῶν κατὰ τὴν κρίσιν αὐτῆς ἐπιτυχόντων εἰς τὸν διαγωνισμόν. Ἐκ τοῦ πίνακος τούτου, εἰάν οἱ ἐν αὐτῷ φερόμενοι εἶναι πλείονες τῶν τριῶν, ὑποδεικνύονται δύο ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τῆς κλινικῆς, εἰς ἣν χρεύει ἡ θέσις βοηθοῦ εἰς δὲ εἰάν οἱ φερόμενοι ἐν τῷ πίνακι εἶναι ἐλάσσονες τῶν τριῶν. Ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ ὑποδεικνυομένων γίνεται ὁ ὀριστικός διορισμός διὰ τὴν χρεούσαν θέσιν ὑπὸ τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τοῦ δημοσίου νοσηλευτικοῦ ἰδρύματος.

5. Ὑποβοηθοὶ προσλαμβάνονται, ἐγκρίσει τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τοῦ ἰδρύματος παρά τῶν διευθυντῶν τῶν κλινικῶν καὶ ἐργαστηρίων τῶν δημοσίων νοσηλευτικῶν ἰδρυμάτων, πτυχιούχοι ἢ φοιτηταὶ τῆς ἰατρικῆς, τουλάχιστον τεταρτοετείς, εἰς ἀριθμὸν ἀνάλογον πρὸς τὰς ἀνάγκας τῶν κλινικῶν.

6. Ἐν περιπτώσει μὴ προσελεύσεως ὑποψηφίων πρὸς ἐξέτασιν, ἢ ἐν περιπτώσει ἀτυχίας ὅλων τῶν ὑποψηφίων, ἢ εἰάν ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπιτυχόντων ἐν διαγωνισμῷ τινι, διενεργουμένων κατὰ τὰς διατάξεις τῶν προγενεστέρων ἐδαφίων, δέν εἶναι ἴσος πρὸς τὰς ὑπαρχούσας κενὰς θέσεις, παρακωλύεται δ' ὡς ἐκ τούτου ἡ κανονικὴ λειτουργία τοῦ ἰδρύματος, τὰ ἀρμόδια ἐξεταστικά συμβούλια προβαίνουν κατ' ἰδίαν κρίσιν εἰς τὴν ὑπόδειξιν τῶν διοριστέων ἐπιμελητῶν, βοηθῶν καὶ ὑποβοηθῶν, ὧν ὅμως ἡ θητεία περιορίζεται εἰς τὸ ἡμισυ τῆς ὑπὸ τῆς παραγράφου 5 τοῦ παρόντος ἄρθρου ὀριζομένης.

7. Τὰ τοῦ τρόπου τῆς διενεργείας τῶν κατὰ τὰς προηγουμένας παραγράφους διενεργουμένων διαγωνισμῶν, τὰ τῶν ἐξεταστῶν θεμάτων καθὼς καὶ πᾶσα σχετικὴ λεπτομέρεια, κανονισθήσονται διὰ διαταγμάτων ἐκδιδομένων προτάσει τοῦ Ὑπουργοῦ Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως.

8. Ἄπαν τὸ ἰατρικὸν προσωπικὸν διορίζεται ἐπὶ θητεία, οἱ μὲν διευθύνται κλινικῶν καὶ ἐργαστηρίων ἐπὶ τετραετεί, οἱ ἐπιμεληταὶ ἐπίτριετεί, οἱ δὲ λοιποὶ ἐπὶ διετεῖ θητεία. Ἡ θητεία αὕτη διὰ λόγους ἐξαιρετικούς δύναται ν' ἀνανεοῦται δι' ἀποφάσεως τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τῶν δημοσίων νοσηλευτικῶν ἰδρυμάτων, τῶν μὲν διευθυντῶν ἰδρυμάτων, κλινικῶν καὶ ἐργαστηρίων κατ' ἐπανάληψιν τῶν ἐπιμελητῶν ἅπαξ τῶν δὲ λοιπῶν δίς. Προκειμένου περὶ ἐπιμελητῶν, βοηθῶν καὶ ὑποβοηθῶν ψυχιατρειῶν καὶ σανατορίων ἢ ἀνανέωσις τῆς θητείας εἶναι δυνατόν νά γίνῃ κατ' ἐπανάληψιν.

9. Διευθύνται ὀδοντοϊατρῶν τῶν δημοσίων νοσηλευτικῶν ἰδρυμάτων προσλαμβάνονται ὀδοντίατροι δι' ἀποφάσεως τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τοῦ ἰδρύματος βάσει τίτλων καὶ προσόντων καὶ μετὰ προηγουμένην ἐγκρίσιν τοῦ Ὑπουργοῦ Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως.

10. Τὸ διοικητικὸν συμβούλιον τῶν δημοσίων νοσηλευτικῶν ἰδρυμάτων μέχρι τῆς κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου II τοῦ νόμου 965)1937 συμπληρώσεως τῶν θέσεων τοῦ ἰατρικοῦ προσωπικοῦ, δύναται νά προσλαμ-

βάνη προσωρινῶς, μετ' ἔγκρισιν τοῦ Ὑπουργοῦ, εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ Ὄργανισμοῦ προβλεπομένας θέσεις ἰατροῦς δι' ἐκάστην εἰδικότητα ἐπὶ ἡμερησίᾳ ἀποζημιώσει, μὴ δυναμένη νὰ ὑπερβῇ τὸ ἐν τριακοστὸν τῶν διὰ τοῦ ὄργανισμοῦ καθοριζομένων μηνιαίων ἀποδοχῶν καὶ διὰ χρονικὸν διάστημα κατ' ἀνώτατον ὄριον μέχρις ἑξ μηνῶν. Οἱ ἐν λόγῳ ἰατροὶ θεωροῦνται ὡς αὐτοδικαίως ἀπολυόμενοι, μὴ δικαιούμενοι οὐδεμιᾶς ἀποζημιώσεως, ἅμα τῇ συμπληρώσει τῶν ὑπ' αὐτῶν κατεχομένων θέσεων, μὴ ἐπιτρεπομένης τῆς παρατάσεως τοῦ ὡς ἄνω διορισμοῦ των.

II. Δύναται ὁ Ὑπουργὸς Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως ἐν καιρῷ ἐπιστρατεύσεως νὰ ἀναστείλῃ δι' ἀποφάσεων αὐτοῦ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν διατάξεων τοῦ παρόντος ἄρθρου εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν τρόπον τῆς προσλήψεως τοῦ ἰατρικοῦ προσωπικοῦ τῶν δημοσίων νοσηλευτικῶν ἰδρυμάτων εἴτε εἰς ἓν τούτων εἴτε εἰς πλείονα. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἔχουσιν ἐφαρμογὴν αἱ διατάξεις τῆς παραγράφου IO τοῦ παρόντος ἄρθρου.

12. Προκειμένου περί δημοσίων νοσηλευτικῶν ἰδρυμάτων περιορισμένης δράσεως ἢ ἐγκατεστημένων μακρὰν τῶν ἀστικῶν κέντρων τῆς χώρας δύναται ὁ Ὑπουργὸς Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως νὰ ἐγκρίνῃ τὴν μὴ ἐφαρμογὴν τῆς παραγράφου I τοῦ παρόντος ἄρθρου περί διορισμοῦ διευθυντοῦ τοῦ ἰδρυματος, ἀνατιθεμένης τῆς ἀρμοδιότητος καὶ τῶν καθηκόντων αὐτοῦ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ὄργανισμοῦ εἰς διευθυντὴν ἰατρὸν μιᾶς τῶν κλινικῶν, ὀριζόμενον ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως. Εἰς τοῦτον παρέχεται πρόσθετος μηνιαῖα ἀποζημιώσις ὀριζομένη παρά τοῦ αὐτοῦ Ὑπουργοῦ.

Ἄρθρον 12.

Δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως δημόσια νοσηλευτικὰ ἰδρύματα τῆς Πρωτευούσης δύναται νὰ χρησιμοποιηθῶσιν ἐπὶ ὀρισμένον χρόνον ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει ὡς πανεπιστημιακὰ κλινικὰ, αἵτινες περιορίζονται εἰς τὸ αὐστηρῶς ἐπιστημονικὸν μέρος τῆς νοσηλείας, τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου ἀσκούντος πλήρη τὴν δικαιοδοσίαν ἐπὶ τῶν λοιπῶν ζητημάτων. Ἐν περιπτώσει μὴ συμμορφώσεως τοῦ ἐπιστημονικοῦ προσωπικοῦ πρὸς τὸν ὄργανισμόν καὶ τὸν κανονισμόν τοῦ ἰδρυματος ἢ πειθαρχικοῦ παραπτώματος, τὸ διοικητικὸν συμβούλιον ἀναφέρεται εἰς τὰς πανεπιστημιακὰς ἀρχὰς πρὸς κολασμόν. Τὸ διοικητικὸν συμβούλιον ἐπὶ πλέον δικαιούται νὰ ἀποφασίσῃ τὴν ἀπομάκρυνσιν ἐκ τοῦ ἰδρυματος ἰατρῶν διὰ λόγους πειθαρχίας.

Ἄρθρον 13.

I. Οἱ πόροι τῶν δημοσίων νοσηλευτικῶν ἰδρυμάτων συνίστανται:

- α) Ἐξ ἐτησίας κρατικῆς χορηγήσεως.
- β) Ἐκ τῶν νοσηλείων τῶν νοσηλευομένων ἐπὶ πληρωμῇ ἀσθενῶν.
- γ) Ἐκ τῶν ὑφισταμένων ἢ ὑπὲρ αὐτῶν φορολογιῶν.

δ) Ἐξ εἰδικῆς τοπικῆς φορολογίας ἐπὶ τῶν εἰς ἕκαστον δῆμον ἢ κοινότητα εἰσαγομένων καὶ ἐξαγομένων ἐκ τῆς περιφέρειας αὐτῶν πραγμάτων, μὴ δυναμένης νὰ ὑπερβῇ τὰ 25 λεπτά κατὰ κιλὸν εἰσαγομένου ἢ ἐξαγομένου πράγματος.

- ε) Ἐξ ἐπιχορηγήσεων τῶν δήμων ἢ κοινοτήτων.
 στ) Ἐξ ἐπιβαλλομένων ἐρανικῶν εἰσφορῶν, μὴ δυναμένων γὰ ὑπερ-
 βῶσι κατ' ἄτομον τὰς δραχμὰς 500 ἑτησίως, κατ' ἀνώνυμον δέ εταιρίαν
 τὰς δραχμὰς 10.000.
 ζ) Ἐκ κληρονομιῶν, κληροδοσιῶν, δωρεῶν καὶ λοιπῶν εἰσφορῶν.
 η) Ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῆς περιουσίας, τοῦ ἰδρύματος.

Οἱ ὑπὸ τὰ στοιχεῖα β, ε καὶ η πόροι βεβαιοῦνται καὶ εἰσπράττονται
 κατὰ τὸ νόμον περὶ εἰσπράξεως δημοσίων ἐσόδων.

2. Διὰ β. διατάγματων ἐκδιδομένων, προτάσει τῶν ἀρμοδίων Ὑπουρ-
 γῶν, δύνανται νὰ ἐπιβληθῶσιν ἐκ ἐκάστῳ νομῶ, ἐπαρχία, δήμῳ ἢ κοι-
 νότητι οἱ ἐν τῷ παρόντι ἄρθρῳ προβλεπόμενοι τοπικοὶ φόροι καὶ εἰσφο-
 ραὶ πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἤδη λειτουργούντων ἢ τῶν ἰδρυθησομένων
 δημοσίων νοσηλευτικῶν ἰδρυμάτων μετὰ πάροdon ἐνὸς ἔτους τοῦλάχιστον
 ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς λειτουργίας των. Διὰ τῶν αὐτῶν διαταγμάτων
 καθορίζονται καὶ τὰ τοῦ τρόπου τῆς βεβαιώσεως καὶ εἰσπράξεως αὐτῶν.

Ἄρθρον 14.

Διὰ β. διατάγματος, ἐκδιδομένου προτάσει τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμ-
 βουλίου δύνανται νὰ ἰδρυθῶσι καὶ ἕτερα δημόσια νοσηλευτικὰ ἰδρύ-
 ματα, ἐν τῷ β. διατάγματι καθορίζεται ἡ ἔδρα, ἡ ἐπωνυμία, ὁ σκο-
 πὸς καὶ οἱ πόροι τοῦ ἰδρύματος, ὡς καὶ τὸ πρῶτον διοικητικόν
 αὐτοῦ συμβούλιον. Ἡ ὀργάνωσις καὶ ἡ λειτουργία τῶν συνιστωμένων
 οὕτως ἰδρυμάτων, διέπονται ὑπὸ τῶν διατάξεων τοῦ παρόντος καὶ
 τοῦ ἐκδοθησομένου κατὰ τὸ ἄρθρον 7 ὀργανισμοῦ καὶ ἐσωτερικοῦ κανο-
 νισμοῦ.

Ἄρθρον 15.

1. Διὰ β. διατάγματος, ἐκδιδομένου προτάσει τοῦ Ὑπουργοῦ
 Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως, δύνανται νὰ ἰδρυθῶσι καὶ νὰ
 ὀργανωθῶσι δημόσια πολυϊατρεῖα κοινωνικῆς ὑγιεινῆς καὶ ἰατρικῆς
 ἀντιλήψεως ἢ καὶ ἰατρεῖα γενικά καὶ εἰδικὰ ὑπαγόμενα εἰς τὰ οἴκεια
 ὑγειονομικὰ κέντρα.

2. Ἡ δαπάνη τῆς ἰδρύσεως, ἀνεγέρσεως, ἐφοδιασμοῦ καὶ λειτουρ-
 γίας τῶν ἰατρείων τούτων βαρύνει τοὺς ὑπὸ τοῦ ἀναγκαστικοῦ νόμου
 421 προβλεπομένους πόρους ὑπὲρ τῆς κοινωνικῆς προνοίας.

Ἄρθρον 16.

1. Ἐν τῇ ἔδρᾳ τῶν ὑγειονομικῶν κέντρων δύναται νὰ ἐπιτραπῇ
 διὰ β. διαταγμάτων, προτάσει τοῦ Ὑπουργοῦ Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ
 Ἀντιλήψεως ἐκδιδομένων, ἡ συγκρότησις συμβουλίου νοσηλευτικῶν ἰ-
 δρυμάτων, αποτελουμένου ἐξ ἀντιπροσώπων τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ
 ὑγειονομικοῦ κέντρου λειτουργούντων δημοσίων νοσηλευτικῶν ἰδρυμά-
 των, ὡς καὶ τῶν πάσης φύσεως νοσηλευτικῶν ἰδρυμάτων, νομικῶν προ-
 σῶπων δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ δικαίου, ὑποδεικνυομένων ὑπὸ τῶν οἴ-
 κειν διοικητικῶν συμβουλίων. Τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν Ἀθηνῶν καὶ Πει-

ραιώς συγκροτούμενων ως άνω συμβουλίων συμμετέχει επί πλέον και αντιπρόσωπος τής διοικήσεως Πρωτεύουσας. Η διάταξις του εδάφιου στ' τής παραγράφου 4 του άρθρου 2 εφαρμόζεται και εν προκειμένω.

2. Σκοπός των κατά τό προηγούμενον εδάφιον συμβουλίων είναι ο συντονισμός τής λειτουργίας των εν εκάστη περιφερεία νοσηλευτικών ιδρυμάτων και ή πρός τό γενικώτερον κοινωνικόν συμφερον ενιαία διοικητική και οικονομική αυτών κατεύθυνσις.

3. Αί πράξεις του συμβουλίου υποχρεούσι πάντα τά εκπροσωπούμενα εν αυτώ ιδρύματα.

4. Διά των κατά τό Ιον εδάφιον εκδιδομένων διαταγμάτων ορισθησονται λεπτομερέστερον τά τής αρμοδιότητος των συμβουλίων τούτων και τά τής οργανώσεως και λειτουργίας αυτών. Διά των αυτών διαταγμάτων δύναται νά προστεθώσιν ως τακτικά μέλη του συμβουλίου και δημόσιοι υπάλληλοι εκ των υπηρετούντων εν τή περιφερεία ή ιδιωτών ο συνολικός αριθμός δέν δύναται νά υπερβαίνη τό ήμισυ των λοιπών μελών.

Άρθρον 17.

Διά β. διατάγματος, προτάσει του Υπουργού Κρατικής Υγιεινής και Αντιλήψεως εκδιδομένου, δύναται ν' ανατεθώσιν εις τά κατά τό προηγούμενον άρθρον συνιστώμενα συμβούλια, ή εις επιτροπάς αυτών, πρόσθετοι αρμοδιότητες, σχέσιν έχουσαι με τήν εν τή περιφερεία εκάστου υγειονομικου κέντρου παρακολούθησιν ζητημάτων αφορώντων τήν κοινωνικήν υγιεινήν και αντίληψιν.

Άρθρον 18.

Εις τās διατάξεις του παρόντος νόμου δύναται νά υπαχθώσι διά διατάγματος, προτάσει του Υπουργικου Συμβουλίου:

1. Νοσηλευτικά ιδρύματα κοινωφελους χαρακτήρος, εάν ή χορηγούμενη εις ταυτα κρατική επιχορήγησις υπερβαίνει τό 1/3 των τακτικών αυτών εσόδων ή ήθελε του ζητήσει τό διοικητικόν αυτών συμβούλιον αδελφάτον ή έφορία αυτών, και έφ' όσον τουτο δέν αντιτίθεται εις καταστατικάς διατάξεις διαθήκης ή δωρεάς.

2. Νοσηλευτικά καταστήματα ανήκοντα εις δήμους ή κοινότητας έφ' όσον θά έζητείτο τουτο δι' αποφάσεως του δημοτικου ή κοινοτικου συμβουλίου και έφ' όσον οι δήμοι ή αι κοινότητες θά ανέλαμβάνον τήν υποχρέωσιν νά συναχίσωσιν υπέρ αυτών τās τακτικάς επιχορηγήσεις των. Εις τοιαύτην περίπτωσιν εν τω διοικητικω συμβουλιω προστίθεται μιάθέσις αντιπροσωπίου του δήμου ή κοινότητος εκλεγόμενου παρά του οικειου δημοτικου ή κοινοτικου συμβουλίου αυξανόμενης εν τοιαύτη περιπτώσει τής κατά τό άρθρον 4 απαιτουμένης απαρτίας κατά έν μέλος.

Άρθρον 19.

1. Δι' αποφάσεως του Υπουργου Κρατικής Υγιεινής και Αντιλή-

ψεως δύνανται νά επιβληθοῦν εἰς παντός εἴδους καταστήματα καί ἰδρύματα δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ δικαίου, κοινωφελούς ἢ φιλανθρωπικοῦ χαρακτήρος ὡρισμένα ὑποχρεώσεις περί παροχῆς δωρεάν ἢ ἐπὶ ἡλλατωμένη τιμῇ περιθάλψεως εἰς ἄπορους καί νά καθορισθοῦν οἱ ὅροι τῆς παροχῆς ταύτης πάντοτε ἐντός τῆς οἰκονομικῆς αὐτῶν δυναμικότητος κατὰ τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἐπιτρέπεται προσφυγή τῶν ἰδρυμάτων ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας.

2. Διά β. διατάγματος δύνανται νά καθορισθῶσιν ἡ ἔννοια τῆς ἀπορίας, ἡ διαδικασία πρὸς ἐξακρίθωσιν καί ἔλεγχον αὐτῆς, αἱ κυρώσεις διὰ τὴν παράβασιν τῶν περιλάποιας διατάξεων, ὡς καί αἱ σχετικαὶ δαπάναι, αἵτινες θέλουσι βαρύνει τοὺς ὑπὸ τοῦ ἀναγκαστικοῦ νόμου 421 τοῦ 1937 προβλεπομένους πόρους ὑπὲρ τῆς κοινωνικῆς προνοίας.

Ἄρθρον 20.

Πάντα τὰ καταστήματα καί ἰδρύματα δημοσίου δικαίου ὡς καί τὰ δημοτικά καί κοινοτικά ἢ ἰδιωτικῶν δικαίου, τὰ ἐκπληροῦντα σκοπούς φιλανθρωπικοῦς ἀρμοδιότητος τοῦ Υπουργείου Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καί Ἀντιλήψεως ὑπάγονται ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν τοῦ Υπουργείου τούτου. Διά διατάγματος, ἐκδιδομένου προτάσει τοῦ Υπουργοῦ Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καί Ἀντιλήψεως, ὁρισθῆσεται τὸ περιεχόμενον τῆς ἐποπτείας, ὁ τρόπος τῆς ἀσκήσεως αὐτῆς αἱ ἐπὶ τῶν παραβάσεων κυρώσεις. Πρὸς ἀσκήσιν τῆς ἐποπτείας συνιστᾶται ἐν τῷ ὑπουργεῖῳ ὑπηρεσία ἐπιθεωρήσεως ἀποτελουμένη μέχρι πέντε ἐπιθεωρητῶν, ὧν τὰ προσόντα, ὁ βαθμὸς, ὁ μισθὸς καί ἡ προαγωγή ὁρισθῆσονται διὰ διατάγματος, ἐκδιδομένου προτάσει τῶν ὑπουργῶν Οἰκονομικῶν καί Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καί Ἀντιλήψεως. Διὰ τοῦ αὐτοῦ διατάγματος ὁρισθῆσονται ὁ τρόπος τῆς πληρώσεως τῶν θέσεων τῆς συστωμένης κατὰ τὰ ἀνωτέρω ὑπηρεσίας, ὡς καί τὰ τῆς ὀργανώσεως καί τῆς λειτουργίας καί τὰ τῆς ἀρμοδιότητος αὐτῆς. Ἡ δαπάνη τῆς συνιστωμένης κατὰ τὰ ἀνωτέρω ὑπηρεσίας, ἐφ' ὅσον δέν καλύπτεται διὰ τῆς καταργήσεως ἐτέρων θέσεων τοῦ Υπουργείου Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καί Ἀντιλήψεως, βαρύνει τοὺς πόρους τοὺς προβλεπομένους διὰ τοῦ νόμου 421) 1937 ὑπὲρ τῆς κοινωνικῆς προνοίας. Ὁ Υπουργὸς τῆς Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καί Ἀντιλήψεως δικαιούται νά ἀναθέτῃ τὴν ἐποπτεῖαν τῶν ἐν τῷ παρόντι ἀρθρῷ καταστημάτων καί ἰδρυμάτων εἰς ὑπάλληλον τοῦ Υπουργείου δικαιούμενον νά παρίσταται ἄνευ ψήφου εἰς τὰς συνεδριάσεις τοῦ συμβουλίου ἐκάστου τούτων ὡς ἐπίτροπος τοῦ Υπουργοῦ.

Αἱ διατάξεις τοῦ ἀναγκαστικοῦ νόμου 281) 1936 ἔχουσιν ἐφαρμογήν καί ἐπὶ τῶν περί ὧν ὁ παρὼν νόμος ἰδρυμάτων.

Στοιχείον 8β.

" Περί ιδιωτικῶν Κλινικῶν, Ἱατρείων καὶ Ἐργαστηρίων καὶ παροχῆς ἀδείας λειτουργίας αὐτῶν." (Διάταγμα τῆς 14ης Δεκεμβρίου 1937. Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως ἀριθ. 21 1938 Τεύχος Ἰον.)

Κεφάλαιον Α.

Εἰδικοί ὅροι ἀπαιτούμενοι διὰ τὴν ἱδρυσιν ιδιωτικῶν κλινικῶν.

" Ἐδαφος - Τοποθεσία - Ὑδρευσις - Ἀποχέτευσις - Φωτισμός. "

1. Αἱ ιδιωτικαὶ κλινικαὶ δυνάμεις μεγαλυτέρας τῶν 10 κλινῶν πρέπει νὰ πληροῦν τοὺς ἐξῆς ὅρους ὡς πρὸς τὸν τόπον τῆς ἱδρύσεώς των:

- α) Νὰ ἐξυπηρετοῦνται ὑπὸ μέσων ἐπικοινωνίας καὶ μεταφορᾶς
- β) Νὰ εὐρίσκονται μακρὰν θορυβωδῶν καὶ ἐπικινδύνων ἐργοστασίων, ἐργαστηρίων καὶ πολυσυχνάστων ὁδῶν.
- γ) Νὰ μὴ εἶναι πλησίον στρατώνων καὶ σχολείων.
- δ) Νὰ εἶναι χτισμέναι ἐπὶ ξηροῦ καὶ στερεοῦ ἐδάφους καὶ νὰ διαθέτουν ἐπαρκῆ χώρον διὰ μελλοντικὴν ἐπέκτασιν τῆς κλινικῆς καὶ δημιουργίαν κήπου εἰάν εἶναι δυνατόν.
- ε) Νὰ προστατεύωνται καλῶς ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν βορείων καὶ βορειοανατολικῶν ἀνέμων καὶ οἱ θάλαμοι ἀσθενῶν νὰ εὐρίσκονται κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπὶ τῆς νοτίας πλευρᾶς.
- στ) Νὰ ἐξασφαλίζεται τουλάχιστον ποσότης 150 λίτρων ὑγιεινοῦ ὕδατος κατὰ κλίνην καὶ νὰ διαθέτουν ἐπαρκεῖς ἐσωτερικὰς ὑδραυλικὰς ἐγκαταστάσεις.
- ζ) Νὰ διαθέτουν σύστημα ἀποχετεύσεων συμφώνως πρὸς τοὺς ἐν ἰσχύϊ ὑγειονομικοὺς νόμους καὶ κανονισμοὺς.
- η) Νὰ διαθέτουν ἐπαρκῆν τεχνικόν καὶ φυσικόν φωτισμόν.

Ἡ διάθεσις τῶν ἀκαθάρτων καὶ ἀχρήστων ὑδάτων τῶν κλινικῶν αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται μακρὰν τῶν πόλεων πρέπει νὰ γίνεται κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὥστε νὰ ἀποφεύγεται ἡ μόλυνσις τῶν ὑπογείων ἰδάτων καὶ τῶν περὶ τῶν χώρων.

Εἰς πόλεις μὴ διαθέτουσας ἐγκαταστάσεις ἀποχετεύσεων τὰ ἀκάθαρτα ὕδατα πρέπει νὰ διοχετεύωνται εἰς εἰδικούς βόθρους.

" Κτίριον - Διαστάσεις - Παράθυρα. "

2. Ἡ κατασκευὴ τῶν κτιρίων τῶν ιδιωτικῶν κλινικῶν πρέπει νὰ πληροῖ τοὺς ἐξῆς ὅρους:

- α) ἡ ἐσωτερικὴ των διαίρεσις πρέπει νὰ εἶναι τοιαύτη ὥστε νὰ

διαχωρίζονται τὰ διαμερίσματα τῶν ἀσθενῶν ἀπὸ τὰ λοιπὰ τμήματα καὶ ἐργαστήρια.

β) ἡ θεμελίωσις νὰ προστατεύῃ τὸ κτίριον κατὰ τῆς ὑγρασίας.

γ) ἡ διαίρεσις τῶν δωμάτων τῶν ἀσθενῶν νὰ εἶναι ὡς ἑξῆς:

1. Εἰς δωμάτια μιᾶς κλίνης 25 τοῦλάχιστον κυβικά μέτρα κατὰ κλίνην δι' ἐνηλίκοις.

2. Εἰς θαλάμους ἄνω τῆς μιᾶς κλίνης ἐπιτρέπεται ἐλάχιστον ὄριον 20 κυβικά μέτρα δι' ἐνηλίκοις καὶ 15 κυβικά μέτρα διὰ παιδία κάτω τῶν δεκατεσσάρων ἐτῶν.

δ) ἡ ἐπιτροπομένη ἐλάχιστη ἐπιφάνεια κατὰ κλίνην ἀσθενοῦς ὀρίζεται ὡς ἑξῆς:

1. Εἰς θαλάμους μιᾶς κλίνης 8 τ.μ. δι' ἀσθενεῖς ἐνηλίκοις ἀνά κλίνην καὶ 6 τ.μ. διὰ παιδία κάτω τῶν δεκατεσσάρων ἐτῶν.

2. Διὰ τοὺς λοιποὺς θαλάμους $7\frac{1}{2}$ τ.μ. ἀνά κλίνην δι' ἐνηλίκοις καὶ 5 τ.μ. διὰ παιδία κάτω τῶν δεκατεσσάρων ἐτῶν.

ε) ἐλάχιστον ὕψος θαλάμων ἀσθενῶν ὀρίζεται εἰς 3,20μ.

στ) ἐλάχιστη ἐπιφάνεια παραθύρων πρὸς ἀκαλύπτους χώρους ὀρίζεται τὸ $\frac{1}{7}$ τῆς ἐπιφανείας τοῦ θαπέδου μὲ ἐλάχιστον ὄριον 1,10 τ.μ. ἀνά κλίνην διὰ θαλάμους ἄνω τῆς μιᾶς κλίνης διὰ δὲ θαλάμους μιᾶς κλίνης ὀρίζεται ἐλάχιστον ὄριον ἐμβαδοῦ παραθύρων 2 τ.μ.

ζ) τὰ παράθυρα δεῖον νὰ εἶναι κατὰ τοιοῦτον τρόπον κατασκευασμένα ὥστε νὰ ἐπιτρέψωσι τὸν ἐκ τοῦ ἄνω μέρους αὐτῶν ἀεριισμόν.

η) τὸ κλιμακοστάσιον δεῖον νὰ παρέχῃ ἀσφάλειαν ἐν περιπτώσει πυρκαϊᾶς

" Μέσα καὶ εἴδη ὑγιεινῆς κατὰ κλίνην".

3. α) Αἱ κλῖναι νὰ τοποθετῶνται εἰ δυνατόν κάθετοι πρὸς τοὺς τοίχους καὶ εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς μέτρου ἀπ' ἀλλήλων.

β) Ἀνά πέντε κλῖνας δεῖον νὰ ἀντιστοιχῇ εἰς νιπτήρ καὶ ἀνά δέκα κλῖνας γυναικῶν ἢ δώδεκα ἀνδρῶν ἓνα ἀποχωρητήριον.

γ) Αἱ διαστάσεις ἐκάστου ἀποχωρητηρίου νὰ μὴ εἶναι μικρότεραι τῶν 0,90 X 1,60 μ.

δ) Ἀνά 20 κλῖνας νὰ ἀντιστοιχῇ εἰς λουτήρ καὶ ἀνάλογος ἀριθμὸς ντουζ.

ε) Ἡ θερμοκρασία τῶν θαλάμων τῶν ἀσθενῶν κατὰ τὸν χειμῶνα δεῖον νὰ μὴ εἶναι κατωτέρα τῶν 17 ἕως 18 βαθμῶν.

4. Σύνθεσις κλινῶν.

α) Δι' ἕκαστον ἀσθενῆ ἀπαιτεῖται μία μεταλλικὴ κλίνη μετ' στρώματος, κλινοσκεπασμάτων, σενδονίων, εἰδῶν ἐστίασεως κλπ.

β) Ἐν θερμομέτρον ἀνά τρεῖς κλῖνας. Εἰς τὰ Σανατόρια ἀτομι-

κόν πτυελοδοχεῖον καὶ ὕψιζήν κλίνην ἀεροθεραπείας.

γ) Διὰ τὸ προσωπικόν πρέπει νά γίνουν παρόμοιαι προβλέψεις.

5. Δάπεδα, ἐπιχρίσματα.

α) Τὰ δάπεδα τῶν θαλάμων τῶν ἀσθενῶν, τῶν διαδρομῶν, τῶν ἐργαστηρίων καὶ τῶν λοιπῶν βοηθητικῶν χώρων δεόν νά εἶναι ἐκ λίου ὑδατοστεγοῦς ὑλικοῦ ἢ ἐπιστρωμένο διὰ λινελαίου.

β) Αἱ ἐπιφάνειαι τῶν τοίχων δεόν νά εἶναι ἐλαιοχρωματισμένα.

6. Ἐκάστη κλινική δεόν νά διαθέτῃ:

α) *Ἴδιον διαμέρισμα ἢ εἰδικόν ἐρμάριον καθαροῦ ἱματισμοῦ.

β) Τὸ αὐτό ἀκαθάρτου ἱματισμοῦ.

γ) Ἴδιον διαμέρισμα διὰ ἰατρικά ἐφόδια.

δ) Πλυντήριο καὶ σιδερωτήριο ἐφ' ὅσον δέν ἐξασφαλίζεται ἡ πλύσις τοῦ ἱματισμοῦ ἔξω τῆς κλινικῆς.

7. Ἄλλαι ἐγκαταστάσεις.

Πᾶσα κλινική ἄνω τῶν πενήντα κλινῶν ὑποχρεοῦται νά ἔχη α) ἀπολυμαντικόν κλῖβανον β) μίαν πλήρη μπρεσλαυία ἀπόλυμαντικὴν συσκευὴν

Πᾶσαι αἱ λοιπαὶ κλινικαὶ ἐκτελοῦσι ὑποχρεωτικῶς τὰ ἀπολυμάνσεις αὐτῶν διὰ τῶν δημοτικῶν ἢ δημοσίων ἀπολυμαντηρίων.

Ὅσαι αἱ ἰδιωτικαὶ κλινικαὶ ὀφείλουσι νά ἔχουσι α) ἀποτεφρωτικόν κλῖβανον β) μετάλλινα δοχεῖα ἀπορριμμάτων μετὰ καλύμματος.

8. I) Αἱ ἐγκαταστάσεις καθαρισμοῦ καὶ πλύσεως τῶν μαγειρικῶν σκευῶν θά ἀποτελοῦνται: α) Ἀπὸ διπλῆς βαθείας λεκάνας ἐξ ἀδιαποτίστου ὑλικοῦ αἵτινες θά συνδέωνται ἀπ' εὐθείας μετ' ἐγκαταστάσεις ἀποχετεύσεως. β) Ἀπὸ τραπέζας στραγγίσεως καὶ ξηράσεως διατάξεως τοιαύτης ὥστε τὰ ἐπ' αὐτῶν ρέοντα ὕδατα ν' ἀποχετεύονται καταλλήλως. γ) Ἀπὸ ἐγκαταστάσεων θερμοῦ καὶ ψυχροῦ ὕδατος διοχετευομένου ἐντὸς τῶν λεκανῶν. δ) Ἡ ξήρανσις τῶν σκευῶν θά τελεῖται εἴτε διὰ τοποθετήσεως αὐτῶν ἐπὶ διατρήτου ὑποστηρίγματος ἐπὶ τῶν τραπέζων ξηράσεως, εἴτε δι' ἀποσιμίξεως διὰ λευκῶν μακτρῶν τὰ ὅποια θά ὑπάρχωσιν εἰς ἐπαρκῆ ἀριθμὸν ὥστε νά ἀλλάσωνται συχνά.

9. Αἱ διατάξεις τοῦ παρόντος διατάγματος ἰσχύουσι δι' ὅλας τὰς νέας κλινικὰς. Ὡς πρὸς τὰς ἐν λειτουργίᾳ τοιαύτας αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων I (παράγραφοι 1, 2, 3, 4), II, III (Παρ. I ἕως III), IV, V, VI, VII καὶ VIII τίθενται ἀμέσως εἰς ἐφαρμογὴν. Δίδεται προθεσμία πέντε ἐτῶν εἰς τὰς ἐν λειτουργίᾳ κλινικὰς διὰ νά συμμορφωθῶσι πρὸς ὅλας τὰς διατάξεις τοῦ διατάγματος.

10. Προσωπικόν.

I) Ἰατρικόν προσωπικόν:

α) Εἰς ἐπιστήμων ἰατρός διευθυντῆς τῆς εἰδικότητος τῆς οἰκείας κλινικῆς. Ἰατροὶ βοηθοὶ καὶ ὑποβοηθοὶ ἀνάλογοι πρὸς τὸν ἀριθμὸν κλινῶν καὶ πρὸς τὴν εἰδικότητα τῆς κλινικῆς.

3) 'Ιατροί βοηθοί και υποβοηθοί ανάλογοι προς τόν αριθμόν κλινῶν και προς τήν ειδικότητα τῆς κλινικῆς.

'Ως βοηθοί νοοῦνται τουλάχιστον πτυχιούχοι τῆς ἰατρικῆς.

'Ως υποβοηθοί δύνανται νά εἶναι και τέταρτοετείς φοιτηταί τῆς ἰατρικῆς ὑποστάντες ὅμως ἐπιτυχῶς τὰς ἐξετάσεις τοῦ τετάρτου ἔτους. Ἀμφοτέρων τῶν κατηγοριῶν τούτων τὰ πρόσωπα διορίζονται ὑπό τῶν οἰκείων διευθυντῶν βάσει πιστοποιητικοῦ τῆς Κοσμητείας τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς.

2. Νοσηλευτικόν Προσωπικόν.

α) Μία προϊσταμένη νοσοκόμος κατά προτίμησιν διπλωματοῦχος ἀνεγνωρισμένης Σχολῆς νοσοκόμων. Αἱ χειρουργικά κλινικά ὀφείλουσι νά ἔχουσι ἀπαραιτήτως νοσοκόμον προϊσταμένην χειρουργείου.

β) Ἀνάλογος ἀριθμός νοσοκόμων οὐχί μικρότερος τῆς ἀναλογίας 1 πρὸς 10 ἀσθενεῖς. Εἰς περίπτωσιν ὑπερβάσεως δεκάδος προστίθεται δευτέρα νοσοκόμος εἰς τέσσαρας ἐπὶ πλέον κλίνας. Ἀπαραιτήτως δέον νά ὑπάρχη ἰδιατέρα νοσοκόμος νυκτός.

γ) 'Ως νοσοκόμοι προτιμῶνται διπλωματοῦχοι νοσοκόμοι ἢ μαῖαι ἄλλως τουλάχιστον κεκτημένα ἀπολυτήριον Δημοτικοῦ σχολείου.

3. Ὑπηρετικόν και Βοηθητικόν προσωπικόν

'Ως κατώτατον ὄριον ὑπηρετικοῦ και βοηθητικοῦ προσωπικοῦ πάσης ἰδιωτικῆς κλινικῆς τάσσεται:

α) Μία καθαρίστρια πρὸς 15 κλίνας.

β) Ἀνάλογος ἀριθμός πλυντριῶν, μαγείρων, βοηθῶν μαγείρων και ἐπὶ κλινικῶν ἄνω τῶν 50 κλινῶν ἀνάλογος ἀριθμός τραπεζοκόμων.

4. Δι' ἅπαν τὸ προσωπικόν και τῶν τριῶν ὡς ἄνω κατηγοριῶν ἀπαιτοῦνται προσόντα ὑγείας και ἀρτιμελείας.

5. Πᾶσα κλινικὴ ὀφείλει νά ἔχη ἀσφάλισιν ὑγιεινόν ἐνδιαίτημα ἐντὸς τῆς περιοχῆς αὐτῆς διὰ τὰ ἐξῆς τουλάχιστον πρόσωπα.

α) ἓν ἰατροῦ

β) Τοῦ νοσηλευτικοῦ προσωπικοῦ

6. Οἱ διευθυνταί τῶν ἰδιωτικῶν κλινικῶν ὀφείλουσι νά τηρῶσιν ἴδιον φάκελλον μετὰ στοιχείων μητροῦ δι' ἓνα ἕκαστον ἐκ τοῦ ἄνωτέρω, κατωτέρω και ὑπηρετικοῦ προσωπικοῦ σημειοῦντες ἐν αὐτῷ ἕκαστοτε διαδεχομένης παρατηρήσεις.

II. Ἐπιτρέπεται νά ἰδρῶνται κλινικά με περισσοτέρας τῆς μιᾶς ειδικότητος με τήν προϋπόθεσιν ὅτι θά ἐφαρμόζωνται αἱ διατάξεις τοῦ ἄρθρου 8.

Τήν εὐθύνη ὡς πρὸς τὸ ἐπιστημονικόν μέρος εἰς τὰς πόλεις κλινικὰς τήν ἔχει ὁ εἰδικὸς ἰατρός ὁ ὁποῖος διευθύνει τὸ τμήμα τῆς κλινικῆς, ὡς πρὸς δέ τὸ διαχειριστικόν μέρος τήν ἔχει ὁ Διευθυντής ἢ ὁ ἰδιοκτήτης τῆς κλινικῆς.

Ἀπαγορεύεται εἰς τὰς τοιαύτας κλινικάς νά χρησιμοποιῶσι τόν τίτλον "Πόλυκλινική".

Αἱ ἰδιωτικά κλινικά πρέπει νά διαθέτουν μίαν τουλάχιστον κλίνην διά νά δέχωνται ἐπείγοντα περιστατικά τῆς εἰδικότητός των.

12. Ὅλαι αἱ κλινικά δυνάμει πλεον τῶν 30 κλινῶν ὑποχρεοῦνται νά ἔχουν ἐν λειτουργίᾳ μικρόν ἐργαστήριον διά μικροβιολογικάs ἐξετάσεις, συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ διατάγματος τῆς 10ης Ὀκτωβρίου τοῦ 1934.

Κατὰ παρέκλησιν δύναται νά χορηγηθῇ ἄδεια εἰς χειρουργικάs καὶ μαιευτικάs κλινικάs καθὼς ἐπίσης εἰς ἀπομακρυσμένα σανατόρια νά ἀναθέτωσι τὴν ἐκτέλεσιν μικροβιολογικῶν ἐξετάσεων εἰς ἰαωτικά ἐργαστήρια διευθυνόμενα ὑπὸ εἰδικοῦ ἱατροῦ.

13. Αἱ ἰδιωτικά κλινικά πρέπει νά εἶναι ἐφοδιασμένα με τὰ ἀπαραίτητα μέσα διά τὴν χημικὴν καὶ μικροβιολογικὴν ἐξέτασιν τῶν οὐρῶν πρὸς διαπίστωσιν τῶν κυρίων συστατικῶν τούτων, διά τὴν καταμέτρησιν τῶν λευκῶν καὶ ἐρυθρῶν σίμοσφαιρίων καὶ διά τὸν καθορισμόν τοῦ λευκοκυτταρικοῦ τύπου. Ἐπίσης διά τὴν ἐξέτασιν ξηρῶν παρασκευασμάτων.

14. Βιβλία, φύλλα νοσηλείας, ἐπιστημονικά βιβλιοθήκαι.

1) Πᾶσα ἰδιωτικὴ κλινικὴ καὶ ἱατρεῖον ὀφείλει νά ἔχη:

α) Μητρῶον εἰσερχομένων ἀσθενῶν.

β) Βιβλίον ἱατρικῶν τῶν ἀσθεῶν.

γ) Ἀρχεῖον ἀτομικῶν δελτίων ἀσθενῶν καὶ φακέλλων νοσηλείας.

δ) Βιβλίον συνταγῶν.

2) Ἐπὶ πλεον αἱ κλινικά ἄνω τῶν δέκαπέντε κλινῶν ὑποχρεοῦνται νά ἔχωσι:

α) Βιβλίον ἐργαστηριακῶν εὐρημάτων.

β) Βιβλίον νεκροψιῶν.

3) Πᾶσα ἰδιωτικὴ κλινικὴ πρέπει νά ἔχη καὶ χρησιμοποιῇ ἀτομικά δελτία, ἀτομικά φύλλα νοσηλείας καὶ φύλλα θερμομετρικῶν διαγραμμάτων.

4) Ὅμοίως πᾶσα κλινικὴ, ἐργαστήριον καὶ νοσηλευτικὸν ἱατρεῖον ὡς καὶ τὰ πολυῖατρεῖα ὀφείλουσι ἕκαστον νά ἔχουσι ἰδίαν στοιχειώδη βιβλιοθήκην μετὰ τῶν σχετικῶν δοκίμων ἐπιστημονικῶν διδασκτικῶν βιβλίων.

15. Ἐκάστη κλινικὴ πρέπει νά διαθέτῃ τὰ ἀναγραφόμενα εἰς τὴν συνημμένην εἰς τό παρόν κατάστασιν Α φάρμακα, καθὼς ἐπίσης καὶ τὰ ἀναγραφόμενα εἰς τὴν κατάστασιν Β ἐργαλεῖα καὶ ἐφόδια διά νεκροψίας.

16. Τό ἄρθρον τοῦτο ἀφορᾷ τὰ προσόντα τὰ ὅποια πρέπει νά ἔχη ὁ Διευθυντής καί ὁ ἰδιοκτῆτης τῆς κλινικῆς.

Κεφάλαιον Β.

17. Παθολογικά κλινικά.

Εἰς τὰς κλινικάς αὐτάς γίνονται δεκτοί ἀσθενεῖς πάσχοντες ἐκ γενικῶν νοσημάτων καί διευθύνονται ὑπό ἱατροῦ ἀσκοῦντος εἰς τήν γενικήν ἱατρικήν.

Πᾶσα παθολογική κλινική ὀφείλει νά ἔχη τουλάχιστον ἓνα θάλαμο ἀπομονώσεως μολυσματικῶν νοσημάτων.

Διὰ κλινικάς ἄνω τῶν 10 κλινῶν ὁ ἀριθμός τῶν δι' ἀπομόνωσιν δωμάτων ἐκ μιᾶς κλίνης δέον νά μή εἶναι μικρότερος τοῦ 1/10 τοῦ συνόλου τῶν κλινῶν.

18. Χειρουργικά κλινικά.

Εἰς τῆς κλινικάς αὐτάς γίνονται δεκτοί ἀσθενεῖς πάσχοντες ἐκ χειρουργικῶν νοσημάτων καί διευθύνονται ὑπό εἰδικοῦ χειρουργοῦ ἱατροῦ.

Πρέπει αὐταί νά εἶναι πλήρως ἐφοδιασμένα δι' ὅλων τῶν μέσων διὰ τήν ἐκτέλεσιν πάσης χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως.

Τό συγκρότημα τοῦ χειρουργείου πρέπει νά περιλαμβάνη τουλάχιστον

α) Διαμέρισμα ἀποστειρώσεως

β) Διαμέρισμα τοῦ καθέαυτο χειρουργείου, ἐνῶ δύναται νά ὑπάρχωσι καί οἱ νιπτῆρες τῶν χειρουργούντων, ἀμφότερα ταῦτα καταλλήλως συνεχόμενα καί συγκοινωνοῦντα.

Τό διαμέρισμα τοῦ χειρουργείου πρέπει νά ἔχη κύριον προσανατολισμόν βόρειον, νά ἔχη κυβισμόν μέν οὐχί μικρότερον τῶν 38 κ.μ., ἐμβαδόν δέ τουλάχιστον 12 τ.μ.

Ὁ φυσικός καί τεχνικός φωτισμός τοῦ χειρουργείου πρέπει νά εἶναι ἀπλετος, νά ἀσφαλίζεται δέ καλός ἀερισμός ἀλλά καί τό ἀπό βορᾶ ἀεροσταγές κατά τὰς χειμερινάς ἡμέρας εἰ δυνατόν, μέ διπλά θελόφραχτα μεγάλα παράθυρα.

Ἄπαντα τὰ διαμερίσματα τοῦ διαμερίσματος τοῦ χειρουργείου πρέπει νά ἔχωσι δάπεδον ἐκ μωσαϊκοῦ ἢ πλακοστρώτου καί τοίχους ἐπενδύτους ἐκ πλακῶν ἢ ἐλαιοχρωματισμένους διὰ ριπολίνης, εἰς ὕψος οὐχί μικρότερον τῶν 2 μέτρων. Διὰ τὰ ἐνοικιαζόμενα ἰδιωτικά οἰκῆματα δύναται νά ἐπιτραπῇ ἢ ἐπίστρωσις τοῦ πατώματος διὰ λι-νελαίου πάχους τουλάχιστον 0,006.

Τὰ χειρουργικά διαμερίσματα πρέπει νά ἀσφαλίζονται μέ πλήρη καί ἄνετον ὕδρευσιν καί ὑγιεινήν ἀποχέτευσιν.

19. Αἱ κλινικαὶ αὗται ὑποχρεοῦνται νὰ διαθέτῃσι τὸ ὑλικὸν καὶ τὰ ἐφόδια τὰ ὁποῖα ἀναγράφονται εἰς τὰς συνημμένας καταστάσεις γ, δ, ε, στ, καὶ ζ.

20. Μαιευτικαὶ κλινικαί.

Ὡς μαιευτικὴ κλινικὴ θεωρεῖται ἡ ἰδιωτικὴ κλινικὴ ἢ σκοποῦσα τὴν παροχὴν τῶν ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης μέσων πρὸς ἐπίτευξιν καὶ ἐκτέλεσιν μαιεύσεων καὶ μετὰ τὸν τοκετὸν ἀνάλογον μέριμναν ὑπὲρ τῆς μητρὸς καὶ τοῦ νεογνοῦ.

Ἡ μαιευτικὴ κλινικὴ ὀφείλει νὰ ἔχῃ ἐπαρκές συγκρότημα διαμερισμάτων τῆς κυρίας μαιεύσεως ὡς καὶ χειρουργεῖου ἥτοι κατ'ἐλάχιστον ὅριον

1) Ἐν δωμάτιον ἀποστειρώσεως ἐργαλείων καὶ εἰδῶν ὅπου καὶ οἱ νιπτῆρες καθαριότητος τοῦ μαιευτῆρος καὶ τῶν βοηθῶν του.

2) Ἐν δωμάτιον τοκετοῦ.

3) Ἐν δωμάτιον χειρουργικῶν ἐπεμβάσεων. Τὰ δωμάτια ταῦτα θὰ συνέχωνται καὶ θὰ ἐπικοινωνοῦν καταλλήλως.

4) Τὸ χειρουργεῖον πρέπει νὰ ἔχῃ κατὰ προτίμησιν προσανατολισμὸν βόρειαν ἢ βορειοανατολικὸν καὶ διαστάσεις τῆς ἐξῆς:

α) Οἱ θάλαμοι τοκετοῦ καὶ χειρουργεῖου ἕκαστος ἐμβαδοῦ τουλάχιστον 12 μ. κυβισμοῦ δὲ μέτρα κυβικὰ τουλάχιστον 40.

β) Ὁ φυσικὸς καὶ τεχνικὸς φωτισμὸς ἀμφοτέρων τῶν θαλάμων τούτων δεόν νὰ εἶναι ἄπλετος ἢ δὲ ἐπίστρωσις τοίχου καὶ δαπέδου θὰ εἶναι ὡς ἀνωτέρω. Ἐν τῷ ἄρθρῳ 18 τοῦ παρόντος περιγράφεται περὶ θαλάμου χειρουργεῖου.

21. Πᾶσα μαιευτικὴ κλινικὴ δεόν ὅπως ἀπαραιτήτως διαθέτῃ ἴδιον καὶ κεχωρισμένον τμήμα ἀπομονώσεως ἀπαγορευομένου τοῦ Ὑπουργεῖου τούτου ὡς καὶ χωριστὸν διὰ τούς ἀσθενεῖς αὐτοῦ νοσηλευτικὸν προσωπικὸν μὴ ἰσχυλούμενον μετὰ τὰς λοιπὰς ἀνάγκας τοῦ μαιευτηρίου κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νοσηλείας τῆς ἀπομονωθεῖσης ἀσθενοῦς.

22. Ὁ ἐξοπλισμὸς καὶ τὰ ἐφόδια εἰς τὰς κλινικὰς αὗτας καθορίζονται εἰς τὰς καταστάσεις ζ καὶ η τοῦ παρόντος διατάγματος.

23. Παιδιατρικαὶ κλινικαί.

Ὡς παιδιατρικὴ κλινικὴ νοεῖται ἡ ἰδιωτικὴ κλινικὴ ἢ ὁποῖα νοσηλεῖ καὶ περιποιεῖται πάσχοντας ἐκ παθολογικῶν καὶ χειρουργικῶν νόσημάτων, βρέφη, νήπια καὶ παιδιά, ἡλικίας οὐχὶ ἀνωτέρας τῶν 14 συμπληρωμένων ἐτῶν.

Τὸ παθολογικὸν τμήμα παιδιατρικῆς κλινικῆς διευθύνει παθολόγος παιδίατρος, τὸ δὲ τυχόν χειρουργικὸν χειρουργός.

Δύναται νὰ ἐκτελῶνται ἐν παιδιατρικαῖς κλινικαῖς καὶ ὠτορρινολαρυγγολογικαῖς ἐπεμβάσεις ὡς καὶ ὀρθοπεδικαὶ θεραπείαι ὑπὸ τὴν εὐθύνην εἰδικῶν ὠτορρινολαρυγγολόγου καὶ ὀρθοπεδικοῦ, κατονομαζομένων τούτων ἐν τῇ ἀποφάσει παροχῆς ἀδείας ἰδρύσεως καὶ λει-

τουργίας τῶν τοιούτων κλινικῶν.

24. Ἐάν ἡ παιδιατρικὴ κλινικὴ νοσηλεύη καὶ περιπτώσεις ὀξείων λοιμωδῶν νοσημάτων τότε ἡ ἑσωτερικὴ διαρρύθμισις αὐτῆς πρέπει νὰ εἶναι διάφορος τῆς ἀπλῆς παιδιατρικῆς κλινικῆς ἀσφαλίζουσα τὴν δι' ἀτομικῶν κελλίων ἀπομόνωσιν τῶν ἀσθενῶν.

Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην δεόν νὰ ὑπάρχη καὶ ἀπολυμαντικὸς κλίβανος.

25. Ὀφθαλμολογικὰ κλινικὰ.

Πρέπει αὗται νὰ εἶναι ἐφοδιασμένα μετὰ ἀπαραίτητα μηχανήματα καὶ ἐφόδια διὰ τὴν ἐπαρκῆ θεραπείαν τῶν ὀφθαλμικῶν νόσων. Ἐπίσης πρέπει νὰ διαθέτουν σκοτεινὸν θάλαμον καὶ πλήρες χειρουργεῖον συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 18.

26. Ὄτορρινολαρυγγολογικὰ κλινικὰ.

Αὗται πρέπει νὰ διαθέτουν χειρουργεῖον καὶ τὰ ἀναγκαῖα ἐφόδια καὶ ὄργανα διὰ τὴν διάγνωσιν καὶ θεραπείαν τῶν παθήσεων τῶν ὠτων ρινὸς καὶ λάρυγγος, τὰ ὁποῖα περιλαμβάνονται εἰς τὴν συνημμένην κατάστασιν θ.

27. Ὀρθοπδικὰ κλινικὰ καὶ ὀρθοπδικὰ ἱατρεῖα.

1) Ὡς εἰδικὴ ὀρθοπδικὴ κλινικὴ νοεῖται πᾶσα κλινικὴ ἥτις εἰδικῶς θεραπεύει καὶ νοσηλεύει ὀρθοπδικὰ νοσήματα.

2) Δύναται νὰ ἐπιτραπῇ ἡ λειτουργία ὀρθοπδικοῦ θεραπευτηρίου ὡς ἐξωτερικοῦ ἱατρείου ὀρθοπδικῶν ἀσθενῶν.

3) Αἱ κλινικὰ αὗται πρέπει νὰ διευθύνωνται ὑπὸ εἰδικοῦ ὀρθοπδικοῦ χειρουργοῦ.

28. Κλινικὰ ἀφροδισίων καὶ δερματικῶν νόσων.

Παρόμοιαι διατάξεις ὡς καὶ τῶν λοιπῶν εἰδικῶν κλινικῶν.

29. Οὐρολογικὰ κλινικὰ.

Παρόμοιαι διατάξεις ὡς ἄνωτέρω πρὸς νοσηλείαν ἀσθενῶν πασχόντων ἐκ οὐρολογικῶν νοσημάτων.

30. Ψυχιατρικὰ καὶ Νευρολογικὰ κλινικὰ.

Αὗται πρέπει νὰ διαθέτουν ὅλα τὰ μέσα ὑδροθεραπείας, μηχανοθεραπείας καὶ ἠλεκτροθεραπείας (γαλβανικὸ καὶ φαραδικόν ρεῦμα, διαθερμῖαι κλπ.).

31. Ἄδεια ἰδρύσεως Ψυχιατρικῆς κλινικῆς δὲν χορηγεῖται ἐντός πόλεων καὶ συνοικισμῶν. Κατ' ἐξαιρέσιν δύναται νὰ ἐπιτραπῇ ἡ ἰδρύσις τοιαύτης κλινικῆς ἐν προαστίοις ἢ χωρίοις ἢ συνοικισμοῖς ἀλλ' εἰς ἀπόστασιν οὐχὶ ἐλάσσονα τῶν 200 μέτρων ἀπὸ τῆς πλησιεστάρας κατοικουμένης ἐν συνεχείᾳ πρὸς τοὺς ὡς ἄνω συνοικισμοὺς κατοικίας.

Πᾶσα ψυχιατρική κλινική δέον νά εἶναι περιφραγμένη ὑπό μανδροτοίχου ὕψους 2 1/2 τουλάχιστον μέτρων νά διαθέτῃ δέ ἐντός τῆς ὑπό τοῦ μανδροτοίχου τούτου περιοχῆς τουλάχιστον ἕνός βασιλικοῦ στρέμματος ἔκτασιν πρὸς ἐγκατάστασιν καταλλήλου δενδροκήπου καί ἀνδροκήπου. Ἐν τῷ κήπῳ τούτῳ θά ὑπάρχῃ ἰδίᾳ ἠσφαλισμένη ζώνη μέ ἀνάλογα καθίσματα καί ὑπόστεγα ἵνα δι' αὐτῆς ἀσφαλίζεται εἰς τοὺς ἡσυχούς καί ἀκινδύνους ἀσθενεῖς ὑγιεινὴ καί ἄνετος ὑπέθριος διαμονή κατὰ τὰς κανονισμένους ὥρας τῆς ἡμέρας.

32. Ὅλα τὰ παραθύρα πρέπει νά προστατεύωνται διὰ ἰσχυρῶν σιδηρῶν πλεγμάτων πρὸς ἀποφυγὴν δυστυχημάτων.

Ἀπαγορεύεται ἡ χρησιμοποίησις κουρτινῶν.

Ὅλαι αἱ θύραι πρέπει νά κλειδώνουν ἀπ' ἔξω. Ἀπαγορεύονται τὰ πόμορα.

Οὐδέ' ἐκίπλον πλήν τῶν κατωτέρω ἐπιτρέπεται νά εὕρισκεται ἐντός τῶν θαλάμων τῶν ἀσθενῶν:

- α) κλίνη.
- β) κομμοδίονον ἄνευ συρταρίου.
- γ) νιπτῆρ.
- δ) ντουλάπα.
- ε) τραπέζι καί καρέκλα.
- στ) πολυθρόνα.

Ὅλα νά εἶναι στερεωμένα εἰ δυνατόν ἐπὶ τοῦ τοίχου ἢ τοῦ πατώματος.

Αἱ κλίμακες καί οἱ ἀναβατήρες πρέπει νά προστατεύωνται καλῶς πρὸς ἀποφυγὴν δυστυχημάτων.

33. Αἱ κλινικαὶ αὗται πρέπει νά χωρίζωνται εἰς δύο τμήματα ἀνδρῶν καί γυναικῶν. Ἐπίσης πρέπει νά παραμένουν εἰς ἰδιαίτερα διαμερίσματα οἱ ἐπικινδύνοι ἀσθενεῖς.

Νά ὑπάρχῃ αἴθουσα ψυχαγωγίας (ἄνευ κουρτινῶν) διὰ τοὺς μὴ ἐπικινδύνους ἀσθενεῖς.

Ἐπίσης νά ὑπάρχουν ἰδιαίτερα διαμερίσματα διὰ τὰς νευρολογικὰς περιπτώσεις.

34. Αἱ βαρεῖαι περιπτώσεις πρέπει νά ἀπομονοῦνται εἰς ἰδιαίτερα δωμάτια.

Αἱ κλῖναι των νά προστατεύωνται καλῶς μέ στρώματα ἐκ βάμβακος καί νά μὴ εἶναι ὑψηλαί.

Νά διατίθεται πολὺ μικρὸς χῶρος διὰ ἐλευθέρως κινήσεις καί συνεχῆς παροχῆς μέσων λουτροθεραπείας.

35. Ἰδιαίτερα προσοχὴ νά δίδεται εἰς τὰ διάφορα εἶδη ἐστιάσεως τὰ ὅποια χρησιμοποιοῦν οἱ ἀσθενεῖς.

Πρέπει νά είναι όλα εξοπλιστά πρὸς ἀποφυγὴν ἀτυχημάτων καὶ διὰ νά μὴ χρησιμοποιοῦνται ὡς μέσα ἐπιθέσεως. Ἀπαγορεύεται ἡ χορήγησις πηρουλίων καὶ μαχαιρίων.

36. Κλινικαὶ δι' ἀνώμαλα παιδιὰ.

Αὗται πρέπει νά διευθύνωνται ὑπὸ ψυχολόγου ἢ παιδίατρου.

Δι' ἐξειδικιῆρας ἀποφάσεως θά καθορισθοῦν οἱ ὅροι βάσει τῶν ὁποίων θά χορηγοῦνται ἀδεια διὰ τοιαῦτα ἰδρύματα.

37. Ἰδιωτικὰ Σανατόρια.

Ὡς ἰδιωτικὰ Σανατόρια θεωροῦνται αἱ ἰδιωτικαὶ κλινικαὶ αἵτινες νοσηλεύουν καὶ θεραπεύουν πάσχοντας:

- α) ἐκ πνευμονικῆς φυματιώσεως,
- β) ἐκ χειρουργικῶν φυματιώσεων.

Ἡ ἀδεια διευθύνσεως Σανατορίου πνευμονικῆς φυματιώσεως δίδεται μόνον εἰς παθολόγους εἰδικευμένους εἰς τὴν φυματιολογίαν ἢ τουλάχιστον ἔχοντας ἀποδεδειγμένην πείραν ἐν φυματιολογικῷ ἰδρύματι ἐνὸς κατ' ἐλάχιστον ὅριον συμπληρωμένου ἔτους.

Δύναται τὰ ἰδιωτικὰ Σανατόρια νά διαθέτωσιν ἴδια χειρουργεῖα ὑπὸ τοὺς ὅρους τοῦ ἄρθρου 18 τοῦ παρόντος ὅτε καὶ ὑποχρεοῦνται νά ἔχωσι τουλάχιστον τὰ ἐν τῷ πίνακι ΣΤ ἀναφερόμενα ἐργαλεῖα.

38. Εἰς ἰδιωτικὰ Σανατόρια εἰς τὰ ὁποῖα ἐξασφαλίζεται συνεχῆς ἀερισμὸς τῶν θαλάμων ἐπιτρέπεται ἐλάχιστος κυβισμὸς 18 κ.μ. ἀνά κλίνην ἄλλως ἐφαρμόζεται τὸ ἄρθρον 2 τοῦ παρόντος Β.Δ.

Εἰς ἰδιωτικὰ Σανατόρια δέον ὅπως προβλέπεται ἐπιφάνεια ἐξωστῶν ἐξυπηρετοῦσα τουλάχιστον τὸ ἡμισυ τῶν ἀσθενῶν συγχρόνως. Ἐλάχιστον εὖρος ἐξωστῶν 2,80. Ἐκάστη θέσις ἀσθενοῦς ἐπὶ ἐξώστου λογιζέται καταλαμβάνουσα εὖρος 1.10 μ.

Θά προβλέπονται δύο πτυελοδοχεῖα ἀνά κλίνην.

Τὰ ἰδιωτικὰ Σανατόρια δέ ν' ὅπως χρησιμοποιῶσι κλιβάνους ἀποστειρώσεως καὶ μαγειρικῶν σκευῶν καὶ τῶν σκευῶν ἐστίασεως ὡς καὶ ἀπολυμάνσεως πτυελοδοχείων.

Κατὰ τὰ λοιπὰ μέσα καθαριότητος καὶ προφυλάξεως ἰσχύουν τὰ ἐν ἄρθρῳ 7 καὶ 8 τοῦ παρόντος Β.Δ. διαλαμβανόμενα.

39. Πρεβαντόρια.

Ἡ ἀδειαι λειτουργίας τοιούτων ἰδρυμάτων χορηγοῦνται εἰς ἰατροὺς ἀσκούντας τὴν εἰδικότητα τοῦ φυματιολόγου ἐπὶ περίοδον τουλάχιστον ἕξ μηνῶν.

Τὰ πρεβαντόρια εἶναι ἐξοχικὰ καταστήματα ὅπου διετῶνται παιδιὰ προερχόμενα ἐξ ὑπόπτου περιβάλλοντος, ἀπύρετα καὶ μὴ μολυσματικὰ πάσχοντα ἐκ λανθανουσῶν ἢ ἀσήμων μορφῶν φυματιώσεως ἀπολαμβάνοντα εἰς ταῦτα πάσης τῆς ἀναγκαίουσας προφυλακτικῆς καὶ ἰατρικῆς ἀγωγῆς. Τελειωτικὰ Πρεβαντόρια ἐξομειοῦνται πρὸς ἰδιωτικὰς

κλινικός ἐν σχέσει πρὸς τὴν διαδικασίαν λήψεως ἀδείας ἰδρύσεως ἢ δὲ λειτουργία αὐτῶν κανονίζεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ παρόντος ἄρθρου.

Ἡ θεραπεία παιδίων πασχόντων ἐκ χειρουργικῆς φυματιώσεως ἢ ἄλλης μεταδοτικῆς νόσου εἰς τὰ πρεβαντόρια ἀπαγορεύεται.

Ἐκαστο παιδίον εἰσαγόμενον εἰς τοιοῦτο πρεβαντόριο πρέπει νὰ προσκομίσῃ ἀκτινογραφίαν θώρακος ληφθεῖσαν τὸ πολὺ πρὸ δέκα πέντε ἡμερῶν.

Τὸ Πρεβαντόριο ὀφείλει νὰ διαθέτῃ ὀλικὴν ἔκτασιν γηπέδου τουλάχιστον 200 τ.μ. κατὰ νοσηλευόμενον νὰ ὑπάρχῃ δὲ ἐν αὐτῷ δενδρόφυτος χῶρος διὰ παιδιάς καὶ χῶρος πρὸς ὑπαιθριον διδασκαλίαν ἐφ' ὅσον θὰ ἐνεκαθεδρῦετο τοιαύτη, ὁμοίως εἰ δυνατόν ὑπόστεγον διὰ ἀερολιθεραπεία.

Ὁ ἀριθμὸς τοῦ προσωπικοῦ πρέπει νὰ εἶναι ἀνάλογος τοῦ ἀριθμοῦ τῶν φοιτῶν.

Τὸ ἴδρυμα πρέπει νὰ διαθέτῃ τὰ ἀπαιτούμενα ἐφόδια διὰ τὴν παροχὴν πρώτων βοηθειῶν καθὼς ἐπίσης καὶ μπρεσλαυίαν ἀπολυμαντικὴν συσκευὴν.

40. Ἰδρύματα Φυσιοθεραπείας.

Τὰ ἰδρύματα ταῦτα εἶναι τὰ διαθέσιμα δύο τουλάχιστον κλίνας καὶ εἰς τὰ ὅποια ὑποβάλλονται ἀσθενεῖς εἰς θεραπείαν δι' ἀκτίνων X, ραδίου ἢ ἠλεκτρικῶν μέσων. Ταῦτα πρέπει νὰ εἶναι ἀναλόγως ἐφοδιασμένα καὶ νὰ πληροῦν τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 8.

41. Ἀκτινολογικὰ καὶ ραδιολογικὰ ἐργαστήρια.

Ταῦτα εἶναι διαγνωστικὰ καὶ θεραπευτικὰ ἱατρεῖα δι' ἐξωτερικοὺς ἀσθενεῖς.

Ἄδεια λειτουργίας τοιούτων ἐργαστηρίων χορηγεῖται μόνον εἰς ἱατροὺς κατέχοντας τὴν εἰδικότητα ἀκτινολόγου καὶ ραδιολόγου. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει εἰς περιπτώσεις λειτουργίας τοιούτων ἱατρῶν προσηρτισμένων εἰς νοσοκομεῖα.

Δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Ὑγιεινῆς θὰ καθορισθοῦν τὰ μέτρα προστασίας τὰ ὅποια πρέπει νὰ λαμβάνωνται εἰς τὰ ἐργαστήρια αὐτὰ κατὰ τῶν ἐκ τοῦ ραδίου καὶ τῶν ἀκτίνων κινδύνων.

42. Ἀγροτικὰ ἱατρεῖα.

Τοιαῦτα εἶναι τὰ ἰδρυόμενα εἰς ἀγροτικὰς περιφέρειας καὶ εἰς τὰ ὅποια προσέρχονται πάσης φύσεως ἀσθενεῖς.

Ἄδεια λειτουργίας τοιούτου ἱατροῦ χορηγεῖται εἰς πάντα ἱατρόν κατέχοντα ἄδεια ἀσκήσεως τοῦ ἱατρικοῦ ἐπαγγέλματος.

Ἐφ' ὅσον εἰς τὸ ἱατρεῖον ἐξυπηρετοῦνται καὶ μαιευτικὰ περιπτώσεις εἶναι ἀνάγκη νὰ διαθέτῃ τοῦτο

α) Μίαν αἴθουσαν τοκετῶν,

β) Μίαν αἴθουσαν ἀνεξάρτητων τῶν ἄλλων τμημάτων τοῦ ἱατροῦ

διά τὰς ἐπιτόκους, τὰς μητέρας καί τὰ βρέφη των. Τό ἱατρεῖον ἐπίσης πρέπει νά διαθέτῃ αἶθουσαν εἰς ἀπόστασιν ἀπό τῶν ἄλλων θαλάμων πρὸς ἀπομόνωσιν πασχόντων ἐκ λοιμωδῶν νόσων.

43. Τὰ ἀγροτικά ἱατρεῖα πρέπει νά ἰδρῦνται σέ ὑγιεινόν μέρος καί τό οἰκόπεδόν των νά εἶναι περιτοιχισμένον. Ἀπαραίτητον νά ἐφοδιάζονται δι' ἐπαρκεῖς ποσότητες ὕδατος καί νά εἶναι ἐφοδιασμένα δι' ἀποχετευτικῶν συστήματος. Ἐπίσης πρέπει νά διαθέτουν

- α) μαγειρεῖον,
- β) λουτρό,
- γ) ἀποτεφρωτικόν κλίβανον,
- δ) μπρεσλαυίαν ἀπολυμαντικὴν συσκευήν,
- ε) δοχαῖα ἀπορριμάτων μετὰ καλύματος.

44. Ἀπαγορεύεται ἀπολύτως εἰς τὰ ἱατρεῖα ταῦτα ἡ λειτουργία ἀσήπτου χειρουργεῖου ἐκτός ἐάν ἤθελε χορηγηθῆ εἰδική ἄδεια ὑπὸ τοῦ Ὑπουργεῖου Ὑγιεινῆς. Τοιαύτη ἄδεια χορηγεῖται μόνον ἐφ' ὅσον αἱ ἐγχειρήσεις θά γίνονται ὑπὸ ὑπευθύνου χειρουργοῦ καί κατόπιν ἐγκρίσεως τοῦ Ἀνωτάτου Ὑγειονομικοῦ Συμβουλίου.

45. Αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων 2, 3, 4, 5, 6, 14, καί 15 τοῦ παρόντος ἰσχύουν καί διὰ τὰ ἀγροτικά ἱατρεῖα.

46. Ἰδιωτικά Πολυῖατρεῖα.

Ὡς ἰδιωτικά θεραπευτικά πολυῖατρεῖα νοοῦνται ἱατρεῖα ἰδιωτικά δεχόμενα ἐξωτερικούς καί μόνον ἀσθενεῖς πλείονας τῆς μιᾶς εἰδικότητος. Ὡς εἰδικότητες τοιαῦται νοοῦνται αἱ κατὰ τὰς κειμένας σχετικὰς διατάξεις καθιερούμεναι.

Ἄδεια διευθύνσεως πολυῖατρείου δίδεται εἰς πλείονας τοῦ ἐνός ἱατροῦς ἀσκοῦντας τὴν ἀνάλογον εἰδικότητα. Ἐπιτρέπεται ἡ προσωρινή ἀναπλήρωσις ἱατροῦ ὑπὸ ἐτέρου ἀσκοῦντος τὴν αὐτὴν εἰδικότητα καί πληροῦντα τοὺς ὅρους τοῦ παρόντος Β.Δ.

Τό πολυῖατρεῖον ὀφείλει νά ἔχῃ ἐφοδιασμόν ἀνάλογον πρὸς τὰς εἰδικότητας αὐτοῦ ὅτε καί τό ὑλικόν ἐκάστης εἰδικότητος θά εἶναι ἀνάλογον πρὸς τοὺς ἐν τῷ παραρτήματι τοῦ παρόντος Β.Δ. πίνακας κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Ἀνωτάτου Ὑγειονομικοῦ Συμβουλίου.

Πᾶν πολυῖατρεῖον ὀφείλει νά ἔχῃ ἐν ἰδίῳ θαλάμῳ μίαν κλίνην πρὸς ἀνάπαυσιν ἢ προσωρινὴν διαμονὴν ἀσθενῶν, ὑποστάντων πνευμοθώρακα ἢ ἐγχειρήσιν ὠτορρινολαρυγγολογικὴν ἢ τυχόν ἀτύχημα. Ἱατρεῖον περιλαμβάνον καί φυματιολογικόν τιῆμα ὀφείλει νά τηρῇ κεχωρισμένον θάλαμον προσωρινῆς διαμονῆς ἀσθενῶν ὑποστάντων πρῶτην ἐμφύσησιν πνευμοθώρακος.

Τό πολυῖατρεῖον δέν δύναται νά ἔχῃ ἄνω τῶν δύο κλινῶν.

47. Ὁδοντιατρεῖα.

Ταῦτα πρέπει νά εἶναι ἐφοδιασμένα διὰ τῶν ὑλικῶν καί ἐφοδίων τῶν περιλαμβανομένων εἰς τὴν κατάστασιν ἢ ὁποῖα εἶναι συνημιμένη

τω παρόντι. Η κατά τόπους ὁδοντιατρικοί σύλλογοι θά βεβαιοῦν τά ἐπαγγελματικά προσόντα τῶν ὁδοντιάτρων.

48. Δι' εἰδικῆς ἀποφάσεως θά καθορισθῶσι αἱ διατάξεις βάσει τῶν ὁποίων θά γίνονται αἱ ἐπιθεωρήσεις τῶν πάσης φύσεως ἰδιωτικῶν κλινικῶν καί ἰατρείων.

49. Τά ὑγειονομικά κέντρα θά ὑποβάλωσι εἰς τό Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς (Διεύθυνσις Κοινωνικῆς Ὑγιεινῆς) μηνιαίας ἐκθέσεις εἰς τὰς ὁποίας θά ἀναγράφονται τὰ ὄνομα τῶν κλινικῶν ἰσοποῖαι εὑρίσκονται ἐν λειτουργίᾳ ἐν τῇ περιφερείᾳ των, ἡμερομηνία τῆς ἰδρύσεώς των καθὼς ἐπίσης καί ποῖαι κλινικαί εὑρίσκονται ὑπὸ ἰδρυσιν.

Θά ἀναφέρουν ἐπίσης τὰς ἡμερομηνίας κατὰ τὰς ὁποίας διέκοψαν τυχόν τὴν λειτουργίαν των κλινικαί.

50. Χορήγησις ἀδείας.

Διὰ νά χορηγηθῇ ἄδεια λειτουργίας ἰδιωτικῆς κλινικῆς διὰ τὴν θεραπείαν ἀσθενῶν ἀπαιτεῖται ἡ κάτωθι διαδικασία.

51. α) Αἴτησις ὑπευθύνου ἱατροῦ εἰς τὴν ὁποίαν πρέπει νά ἀναφέρεται καί ὁ τίτλος τῆς κλινικῆς,

β) Ὑπεύθυνοι δηλώσεις τῶν ἱατρῶν οἱ ὁποῖοι θά ἐπγάζονται εἰς τὴν κλινικὴν καί οἱ ὁποῖοι θά διευθύνουν τὰ διάφορα τμήματά τῆς,

γ) Βεβαίωσις τοῦ Δήμου ἢ τῆς Κοινότητος ἐκ τῆς ὁποίας ἐμφαίνεται ὅτι κατέχουν τὴν Ἑλληνικὴν ἰθαγένειαν,

δ) Βεβαίωσις τῶν στρατιωτικῶν ἀρχῶν ὅτι ἐξεπλήρωσαν τὰς στρατιωτικὰς των ὑποχρεώσεις,

ε) Βεβαίωσις τοῦ ἱατρικοῦ συλλόγου ἐκ τῆς ὁποίας ἐμφαίνεται ὅτι ὁ ἐν λόγῳ ἱατρός ἔσκει τὴν εἰδικότητά του πρὸ τῆς 20ῆς Αὐγούστου 1929, ἄλλως ἀπαιτεῖται βεβαίωσις τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου,

στ) Τοπογραφικὸν διάγραμμα εἰς κλίμακα 1:500 δεικνύον τὴν θέσιν τῆς κλινικῆς εἰς τὴν πόλιν ἢ τὸ χωρίον εἰς τὰ ὁποῖα θά ἀνεγερθῇ ἢ θά ἰδρυθῇ,

ζ) Σχέδιον δεικνύον τὴν διάταξιν τῶν διαφόρων τμημάτων τῆς κλινικῆς ἢτοι τὸ χειρουργεῖον, τοὺς θαλάμους ἀσθενῶν, τὰ ἐξεταστήρια κλπ., ἐπ' αὐτοῦ πρέπει νά σημειοῦνται αἱ θέσεις τῶν διαφόρων ἐπίπλων, μηχανημάτων κλπ., τέλος σχέδια δεικνύοντα τὴν διάταξιν τῶν πάσης φύσεως ἐγκαταστάσεων ὡς τοῦ ὕδατος, τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος τοῦ ἀερισμοῦ, τῆς θερμάνσεως, τῆς ἀποχετεύσεως καί τῶν μέτρων καταστολῆς πυριαιτίας εἰς τὰ ὁποῖα θά δίδονται πάσης φύσεως λεπτομέρειαι, αἱ διαστάσεις κλπ.

Νοεῖται ὅτι ὅλα τὰ ἀνωτέρω σχέδια πρέπει νά ὑπογραφῶνται ὑπὸ διπλωματοῦχου Μηχανικοῦ ἢ Ἀρχιτέκτονος καί νά βεβαιοῦνται ὑπὸ τοῦ Νομομηχανικοῦ καί τοῦ κατὰ τόπους Προϊσταμένου τῆς Πυροσβεστικῆς Ὑπηρεσίας.

η) Λεπτομερῆς κατάστασις τῆς διοικητικῆς διαρθρώσεως εἰς τὴν ὁποίαν θά περιλαμβάνονται αἱ ἀρμοδιότητες ἐκάστου διευθυντοῦ κλινικῆς, τὰ καθήκοντά του, αἱ ὥραι ἐργασίας καί ἀναπαύσεως τοῦ προσωπικοῦ, οἱ ὅροι εἰσαγωγῆς ἀσθενῶν, τὰ νοσήλεια κλπ.

- θ) Τό έδεσματολόγιον τό όποϊον πρέπεινά εΐναι σύμφωνον πρός τάς σχετικές ύπουργϊκάς αποφάσεις,
- ι) Πλήρη κατάστασιν τών ύλικών καί τών επίπλων,
- ια) Αντίγραφον Ποινικοϋ Μητρώου διά τόν Διευθυντήν καί έκαστον τών Ιατρών,
- ιβ) Απόδειξιν καταθέσεως παραβόλου Ι.000 δραχμών,
- ιγ) Κατάστασιν τοϋ έγγαζόμενου προσωπικοϋ.

Όλα τά άνωτέρω πρέπεινά φέρουν επίσης καί τήν ύπογραφήν τοϋ Νομιάτρου τής Περιοχής ό όποϊος θά βεβαιώση ότι έπεσκέφη τήν κλινικήν τήν έξήτασε, τήν επιθεώρησε καί διεπίστωσε ότι αύτη πληροΐ τάς διατάξεις τοϋ νόμου

52. Παρομοία διαδικασία απαιτεΐται διά τήν Ίδρυσιν Μικροβιολογικών καί ακτινολογιών έργαστηρίων.

53. Η αίτησις μεθ' όλων τών άνωτέρω πιστοποιητικών ύποβάλεται ύπό τοϋ Νομιάτρου εις τό Ύπουργεϊον Ύγιεινής τό όποϊον έντός 5 ήμερών από τής λήψεώς της τήν διαβιβάζει πρός έξέτασιν εις τό Ανώτατον Ύγειονομικόν Συμβούλιον, τό όποϊον εΐναι ύποχρεωμένοσ έντός 30 ήμερών νά έκδώση τήν γνωμάτευσίν του.

Έν συνεχεία ό Ύπουργός τής Ύγιεινής χορηγεΐ τήν άδειαν ίδρύσεως τής κλινικής έντός άλλων 30 ήμερών.

Η απόφασις χορηγήσεως άδειας δημοσιεύεται εις τήν έφημερίδα τής Κυβερνήσεως καί κοινοποιεΐται άμέσως εις τόν ένδιαφερόμενον καί τόν Νομιάτρον.

Η κοινοποίησις αύτη γίνεταί επί άποδείξει διά τών τοπικών άστυνομικών άρχών.

54. Πάσα μεταβολή εις τό είδος τών παρεχομένων ύπό τής κλινικής ύπηρεσιών καί τοϋ ύπευθύνου προσωπικοϋ πρέπει νά αναφέρεται άμέσως εις τάς ύγειονομϊκάς άρχάς αί όποϊαι ένεργοϋν συμφώνως πρός τάς διατάξεις τοϋ άρθρου 52.

Στοιχείον 9α

Νόμος ΔΕΓ(4063) του 1912.

" Περὶ Ἀσκήσεως τοῦ ἰατρικοῦ ἐπαγγέλματος ἐν Ἑλλάδι".

Κεφάλαιον Α.

1. Οὐδείς δύναται νά ἐξασκήσῃ τήν ἰατρικήν ἐν Ἑλλάδι εἰμή μόνον ἐάν ᾖ κάτοχος διπλώματος διδάκτορος τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ἢ ἐτέρου ὁμοταγοῦς.

Οὐδείς δύναται νά ἐξασκήσῃ τό ἔργον τοῦ ὀδοντιατροῦ ἐάν δέν ἔχη τά αὐτά προσόντα ὡς ἀνωτέρω.

Ἐπίσης οὐδείς δύναται νά ἐξασκῇ τό ἐπάγγελμα νοσοκόμου μαλάκτου καί ἀπολυμαντοῦ ἐάν μή λάβῃ τήν πρός τοῦτο ἄδειαν συμφῶνως πρός τοὺς ἰσχύοντες κανονισμοῦς.

Κεφάλαιον Β.

2,3. Ἀφορᾷ τήν ἐξάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματος τῆς μαίας περὶ τῆς ὁποίας ἔχει ἐκδοθῆ εἰδικός νόμος.

Κεφάλαιον Γ.

4. Οἱ ἰατροί, ὀδοντοῖατροί καί μαῖαι ὑποχρεοῦνται ἐντός τοῦ ἐπομένου μηνός ἀπό τῆς ἐγκαταστάσεως αὐτῶν ἐν τινὶ πόλει, κωμοπόλει ἢ χωρίῳ νά δηλώσωσιν εἰς τὰς ἀρμοδίας τοπικάς ἀρχάς τήν ἰδιότητα αὐτῶν.

5. Ἐκαστον ἔτος ἐπιμελεῖα τῆς Νομαρχίας καί τῆς Δημοτικῆς Ἀρχῆς καταρτίζονται ἐν ταῖς πρωτεύουσαις τῶν Νομῶν κατάλογοι φέροντες τό ὄνομα, τό ἐπώνυμον, τό μέρος τῆς διαμονῆς, τήν χρονολογίαν καί τήν προέλευσιν τοῦ διπλώματος τῶν ἰατρῶν, ὀδοντοῖατρῶν καί μαϊῶν εἰς οὓς ὁ παρῶν νόμος ἀφορᾷ.

Κεφάλαιον Δ.

6. Ἔργα πραγματοποιήσιμος ἰατροῦ ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων ἐκτελοῦσι μόνον Ἕλληνες ἰατροί προτιμῶνται δέ ἐνθα ὑπάρχουσιν οἱ κεκτημένοι εἰδικήν ἐκπαίδευσιν ἐν τῷ φροντιστηρίῳ τῆς ἰατροδικαστικῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ἢ ἐτέρου ὁμοταγοῦς.

Κεφάλαιον Ε.

7. Ἐξασκεῖ παρά τόν νόμον τήν ἰατρικήν:

α) Πᾶν πρόσωπον μή ἔχον πρακτικὴν ἄδειαν ἀσκήσεως τῆς ἰατρικῆς ἐν Ἑλλάδι, ὅπερ ἐπιλαμβάνεται τῆς θεραπείας νοσημάτων

παθολογικῶν ἢ χειρουργικῶν, ἢ ἀσκεῖ τό ἐπάγγελμα τοῦ ὀδοντοῖατροῦ ἢ τῆς μαΐας ἀνευ τῆς προσκλήσεως τῆς ἐπὶ τοῦτω ἀπαιτουμένης ἀδείας.

β) Πᾶσα μαΐα ὑπερβαίνουσα τὰ ὅρια τῆς ἐξασκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῆς. Αἱ διατάξεις τῆς παραγράφου α δέν ἐφαρμόζονται εἰς σπουδαστὰς τῆς ἰατρικῆς οἵτινες ἐκτελοῦσιν ἔργο βοηθοῦ ἱατροῦ.

8. Ἀπαγορεύεται ἡ σύγχρονος ἐξάσκησις τοῦ ἰατρικοῦ καὶ φαρμακευτικοῦ ἐπαγγέλματος ἐκτός τῆς περιπτώσεως καθ' ἣν δέν λειτουργεῖ φαρμακεῖον ἀνεγνωρισμένον ἐν τῇ πόλει ἐν ἣ διαμένουσιν οἱ τὴν διπλὴν ταύτην ἰδιότητα ἔχοντες ἐπιστήμονες ἢ ἐὰν τοῦτο εὑρίσκειται εἰς ἀπόστασιν ἡμιμῆρας ὥρα ἀπ' αὐτῆς.

Ἀπαγορεύεται ἐπίσης εἰς τοὺς ἱατροὺς καὶ ὀδοντοῖατροὺς νά ἀναγράφωσι συμβολικὰς συνταγὰς ἢ νά συνεταιρίζωνται μὲ τὸν φαρμακοποιόν.

9, 10. Προβλέπονται ποιναὶ διὰ τοὺς ἀσκοῦντας παρανόμως.

11. Τό δικαίωμα τοῦ ἐξασκεῖν τὴν ὀδοντοῖατρικὴν ἐξακολουθοῦσι νά ἔχουσι ὅσοι τῶν ἀσκούντων μέχρι τοῦδε ὀδοντοῖατρῶν παρουσιάσωσι τὴν ἐπὶ τοῦτω πρακτικὴν ἀδειαν. Ἐπίσης ἐπιτρέπεται ἡ περαιτέρω ἐξάσκησις τοῦ ἐπαγγέλματος εἰς τὰς μέχρι τοῦδε ἐμπειρικὰς μαΐας.

12. Ὁ παρὼν νόμος τίθεται εἰς ἐφαρμογὴν ἅμα τῇ δημοσιεύσει του εἰς τὴν ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως.

13. Ἀπὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ παρόντος νόμου καταργεῖται πᾶν διάταγμα νόμος ἢ κανονισμὸς ἀντιστρατευόμενος εἰς τὰς διατάξεις τοῦ παρόντος νόμου.

Σημείωσις. Διὰ διατάγματος δημοσιευθέντος τὴν 6ην Σεπτεμβρίου τοῦ 1925 καθορίζεται ὅτι τὸ Τμῆμα Ἰατρικῶν Ἐπαγγελμάτων τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς ἔχει τὴν εὐθύνην τῆς ἐπιβλέψεως καὶ χορηγήσεως ἀδείας εἰς τοὺς ἱατροὺς, ὀδοντοῖατροὺς, κτηνιάτρος, μαΐας νοσοκόμους, μαλάκτας καὶ φαρμακοποιούς.

Τὸ αὐτὸ Τμῆμα ἔχει τὴν εὐθύνην τῆς καταγραφῆς ὅλων τῶν ἀσκούντων τὰ ἰατρικὰ ἐπαγγέλματα καθὼς ἐπίσης τῶν ἰατρικῶν συλλόγων καὶ τῶν φαρμακείων. Χορηγεῖ ἀδείας λειτουργίας εἰς τινὰ φαρμακεία καθὼς ἐπίσης καὶ ἀδείας κυκλοφορίας καὶ κατασκευῆς ἰδιοσκευασμάτων.

Αἱ ἀρμοδιότητες τοῦ Τμήματος τούτου διὰ τοῦ διατάγματος τούτου ἐπεκτείνονται καὶ εἰς τοὺς Νομιάτρος.

Οἱ ἰατρικοὶ σύλλογοι ἐπίσης ἔχουν ἐν τινὶ μέτρῳ τὴν εὐθύνην τῆς παρακολουθήσεως τῆς ἐφαρμογῆς τῶν διατάξεων τούτων.

Στοιχέϊον 9β

"Περὶ ἀσκήσεως τοῦ μαιευτικοῦ ἐπαγγέλματος καὶ
περὶ ἐκπαιδεύσεως τῶν μαιῶν."

Ἀναγκ. Νόμος 2448 τοῦ 1940.

1.-α) Πρὸς ἀσκήσιν τοῦ ἐπαγγέλματος, πρὸς χρησιμοποίησιν τοῦ τίτλου τῆς μαιῆς καὶ τὴν ἀπόκτησιν τῶν διὰ τοῦ παρόντος νόμου παρεχομένων δικαιωμάτων ἀπατεῖται πτυχίον μιᾶς τῶν ἐν τῷ Κράτει λειτουργουσῶν καὶ ἀνεγνωρισμένων μαιευτικῶν σχολῶν ἢ τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἰσοτίμων τοιοῦτων χορηγουμένων κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ παρόντος νόμου.

β) Εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως ἀπο-
κείται νὰ κρίνῃ ἐκάστοτε περὶ τοῦ ἰσοτίμου τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ
Σχολῶν πρὸς τὰς ἡμεδαπὰς, μετὰ γνωμάτευσιν τῶν Ἀνωτάτου Ὑγειονο-
μικοῦ Συμβουλίου.

2.-α) Τὴν κατὰ τὸ ἄρθρον I ἄδειαν χορηγεῖ ὁ Ὑπουργὸς Κρατικῆς
Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως, διὰ πράξεως αὐτοῦ, δημοσιευομένης εἰς
τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως.

β) Ἡ ἄδεια ἐκδίδεται ἐπὶ τῇ ὑποβολῇ πρωτοτύπου ἢ κεκυρωμένον
ἀντιγράφου τοῦ διπλώματος μετὰ πιστοποιητικοῦ τῆς οἰκείας σχολῆς
ὅτι ἡ αἰτοῦσα ἐξεπλήρωσε τὰς κατὰ τὴν παρ. 5 τοῦ ἄρθρου 6 τοῦ
παρόντος νόμου ὑποχρεώσεις της, ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ ἀποφοίτων
ἡμεδαπῆς Σχολῆς. Ἡ ἄδεια συντάσσεται ἐπὶ 200δράχμου χαρτοσήμου.

3.-α) Ἡ ἐκπαίδευσις τῶν μαιῶν γίνεται μόνον εἰς σχολὰς ἐπίτουτῶν
λειτουργούσας παρὰ δημοσίαις, δημοτικαῖς ἢ κοινοτικαῖς ἢ καὶ
ἰδιωτικαῖς μαιευτηρίοις, ἅς θὰ ἀναγνωρίσῃ διὰ Β. Διατάγματος τὸ
Ὑπουργεῖον Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως, μετὰ γνώμην τοῦ
Ἀνωτάτου Ὑγειονομικοῦ Συμβουλίου ὅτι διὰ τῆς ἀρτίας αὐτῶν ἐπι-
στημονικῆς ὀργανώσεως καὶ τοῦ ἐπαρκοῦς ἀριθμοῦ κλινῶν, διαθέτουσι
τ' ἀπαιτούμενα μέσα πρὸς καταρτισμὸν μαιῶν.

β) Ἡ διοίκησις καὶ ἡ λειτουργία τῶν μαιευτικῶν σχολῶν διέπεται
ὑπὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ ὀργανισμοῦ, καταρτιζομένου ὑπὸ τοῦ διοικητικοῦ
συμβουλίου τοῦ ἰδρύματος παρὰ τῷ ὁποίῳ λειτουργεῖ ἡ σχολή καὶ
ὑποκειμένου εἰς τὴν ἔγκρισιν τοῦ Ὑπουργοῦ Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ
Ἀντιλήψεως. Ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ὀργανισμῷ ρυθμίζονται εἰδικώτερον
τὰ τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως, τὰ τῶν τροφείων τῶν μαθητριῶν
τὰ τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ ὡς καὶ τοῦ λοιποῦ προσωπικοῦ ἢτοι
τοῦ τρόπου τῆς προσλήψεως, τῶν προσόντων, τῶν ἀποδοχῶν, τὰς τῆς
ἀρμοδιότητος αὐτοῦ ὡς καὶ πασα ἄλλη ἀναγκαία λεπτομέρεια σχετικὴ
μέ τὴν διοίκησιν καὶ τὴν λειτουργίαν τῆς σχολῆς.

γ) Αἱ κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος νόμου λειτουρ-
γοῦσαι μαιευτικαὶ σχολαὶ ἐξακολουθοῦσι διεπόμεναι ὑπὸ τῶν ἐν
ἰσχύϊ ἐσωτερικῶν αὐτῶν ὀργανισμῶν, ὀφείλουσιν ὅμως, ἐντὸς τριῶν
μηνῶν ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος νὰ καταρτίσωσι καὶ ὑποβάλωσι
πρὸς ἔγκρισιν νέον ἐσωτερικὸν ὀργανισμὸν.

δ) Διά Β. Διατάγματος εκδιδομένου προτάσει του Υπουργού Κρατικής Υγιεινής και Αντιλήψεως, θέλει έγκριθῆ ένιαῖον αναλυτικόν πρόγραμμα εκπαιδεύσεως δι' όλας τάς έν τῷ Κράτει μαιευτικάς σχολάς, θέλει δέ καθορισθῆ τό πρόγραμμα τῶν εξέταστέων μαθημάτων καί ὁ τύπος τοῦ πτυχίου ὡς καί τά τῆς ὀρκοδοσίας καί τοῦ κειμένου τοῦ ὀρκου τῶν πτυχιούχων τῶν έν λόγῳ σχολῶν. Εν τῷ εκπαιδευτικῷ προγράμματι θά περιλαμβάνωνται υποχρεωτικῶς καί μαθήματα Κοινωνικῆς Υγιεινῆς ὡς καί πρακτική ἐξάσκησις ἐπί ἐξάμηνον εἰς μαιεύσεις ἐκτελουμένας παρά τε τῷ μαιευτηρίῳ καί κατ' οἶκον.

4. Δεκταί εἰς τάς έν τῷ Κράτει λειτουργούσας ανεγνωρισμένας μαιευτικάς σχολάς ὡς μαθήτριάι γίνονται αἱ ἔχουσαι τά κάτωθι προσόντα:

α) Ἡλικίαν 20 ἐτῶν (συμπεληρωμένων) μέχρι 35 ἐτῶν.

β) Ἐνδεικτικόν τουλάχιστον Δ' τάξεως ἐξαταξίου γυμνασίου, δημοσίου ἢ ἄλλου ανεγνωρισμένου ὑπό τοῦ Υπουργείου Θερησκευμάτων καί Ἐθνικῆς Παιδείας ὡς ἰσοτίμου πρὸς τά δημόσια, ἢ ἀπολυτήριον διδασκαλείου ἢ ἀνωτέρου παρθεναγωγείου, ἢ ἀπολυτήριον πενταταξίου προγυμνασίου, προτιμωμένων τῶν ἔχουσῶν ἀνωτέραν ἐκπαίδευσιν.

γ) Ἀπόσπασμα ποινικοῦ μητρώου.

δ) Πιστοποιητικόν τῆς ἀρμοδίας εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς βεβατοῦν ὅτι δέν παρεπέμφθησαν δι' ὀριστικοῦ βουλεύματος διά πρᾶξιν προβλεπομένην ὑπό τῶν ἀρθρῶν 21, 22 καί 24 τοῦ Ποιν. Νόμου.

ε) Πιστοποιητικόν τῶν οἰκείων δήμων ἢ κοινοτήτων ἢ ἐνοριῶν περί τοῦ χρηστοῦ ἤθους αὐτῶν.

στ) Πιστοποιητικόν δύο ἰατρῶν, ὅτι ἀπολαύουσι πλήρους υγείας κατὰ τά εἰδικώτερον έν τῷ ἐσωτερικῷ ὀργανισμῷ ὀρισθησόμενα.

ζ) Πιστοποιητικόν κοινωνικῶν φρονημάτων.

5.-α) Ὁ ἀριθμός τῶν εἰσακτέων εἰς ἐκάστην σχολήν μαθητριῶν ὀρίζεται κατ' ἔτος δι' ἀποφάσεως τοῦ Υπουργοῦ Κρατικῆς Υγιεινῆς καί Αντιλήψεως μετὰ γνώμην τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς σχολῆς.

β) Μεταξύ τῶν ὑποψηφίων τῶν ἔχουσῶν τά αὐτά προσόντα, καί ἐφ' ὅσον ὁ ἀριθμός αὐτῶν εἶναι μεγαλύτερος τοῦ ἀριθμοῦ τῶν εἰσακτέων εἰς τήν σχολήν, γίνεται κλήρωσις, κατὰ τά λεπτομερέστερον έν τῷ ἐσωτερικῷ ὀργανισμῷ ὀρισθησόμενα.

6.-α) Ἡ διάρκεια τῆς εκπαιδεύσεως εἶναι τριετής, ἥς τό πρῶτον τετραμήνον ἀποτελεῖ τήν δοκιμαστικήν περίοδον. Κατά τήν δοκιμαστικήν ταύτην περίοδον, αἱ ὡς ἀκατάλληλοι κρινόμεναι μαθήτριάι δύνανται ν' ἀπομακρύνωνται, μετὰ ἠτιολογημένην ἀπόφασιν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, κατὰ τά έν τῷ ἐσωτερικῷ ὀργανισμῷ λεπτομερέστερον ὀρισθησόμενα.

β) Κατά τό διάστημα τῆς εκπαιδεύσεως αἱ μαθήτριάι ὀφείλουσι νά διαμένωσι καί διαιτῶνται έντός τῆς σχολῆς.

γ) Μετά τό πέρας τοῦ τρίτου ἔτους, αἱ παρακολουθήσασαι τακτικῶς τά θεωρητικά καί πρακτικά μαθήματα μαθήτριάι ὑποβάλλονται εἰς τάς ἐπί πτυχίῳ ἐξετάσεις ἐνώπιον ἐπιτροπῆς, αποτελουμένης ἐκ τριῶν

μελών του 'Ανωτάτου 'Υγειονομικού Συμβουλίου, ὃν ὁ εἷς καθηγητῆς τῆς Μαιευτικῆς ὅστις καὶ προεδρεύει, ἐνὸς ὑγειονομικοῦ ὑπαλλήλου τοῦ 'Υπουργείου Κρατικῆς 'Υγιεινῆς καὶ 'Αντιλήψεως ἐπὶ βαθμῶ τουλάχιστον Τμηματάρχου Α' τάξεως, ὀριζομένων ὑπὸ τοῦ 'Υπουργοῦ καὶ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς σχολῆς. Διὰ τὸν καταρτισμὸν τῆς 'Εξεταστικῆς 'Επιτροπῆς εἰς ἄλλας πόλεις τοῦ Κράτους, εἰς ἃς λειτουργοῦσι μαιευτικαὶ σχολαί, ἐπιτρέπεται ἡ μετάβασις τῶν ἐν 'Αθήναις κατοικούντων μελῶν, δαπάναις τῆς Σχολῆς ἐπὶ ἡμερησίᾳ ἀποζημιώσῃ μὴ δυναμένη νὰ ὑπερβῇ τὸ 1)30 τῶν ἀποδοχῶν καὶ πάντως τὰς 400 δραχμὰς, τῶν ὁδοιπορικῶν καταβαλλομένων ἰδιαιτέρως.

δ) Πτυχιούχοι ἀνεγνωρισμένων ἑλληνικῶν σχολῶν ἀδελφῶν νοσοκόμων τριετοῦς φοιτήσεως ἢ ξένων ὁμοτίμων τοιούτων, γίνονται δεκτοὶ ὡς τριετείς εἰς τὰς, κατὰ τὸν παρόντα νόμον λειτουργούσας Μαιευτικὰς Σχολὰς, δικαιούνται δὲ μετὰ ἑτησίαν ἐκπαίδευσιν νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς τὰς ἐπὶ διπλώματι ἐξετάσεις.

ε) Εἰς τὰς ἐπιτυχούσας μαθητριάς χορηγεῖται ὑπὸ τῆς σχολῆς πτυχίον, ὑποχρεοῦνται δὲ αὐταὶ μετὰ τὴν ἀπόκτησιν τοῦ πτυχίου καὶ πρὸ τῆς χορηγήσεως τῆς ἐν ἄρθρῳ I προβλεπομένης ἀδείας, νὰ ὑπηρετήσωσιν ἐπὶ ἐν ἔτος τουλάχιστον εἰς τὸ ἴδρυμα, ἐν ᾧ ἐξεπαιδεύθησαν, ἀναλόγως πρὸς τὰς ὑφισταμένας ἀνάγκας αὐτοῦ, ἢ εἰς ἕτερον ἴδρυμα ὀριζόμενον ὑπὸ τοῦ 'Υπουργοῦ Κρατικῆς 'Υγιεινῆς.

στ) Εἰς τὰς μὴ συμμορφουμένας πρὸς τὴν διάταξιν τῆς προηγουμένης παραγράφου δὲν χορηγεῖται ἡ ἀδεια τῆς ἐλευθέρως ἀσκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος.

7.-α) Ἄπασαι αἱ δυνάμει τοῦ παρόντος νόμου κτώμεναι ἀδειαν ἀσκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος τῆς μαίας ὑποχρεοῦνται κατὰ τὰ πρῶτα τοιαῦτα ἔτη ἀπὸ τῆς λήψεως τῆς ἀδείας νὰ ἀσκήσωσι τὸ ἐπάγγελμα εἰς μέρη τῆς ὑπαίθρου χώρας ὀριζόμενα ἐν τῇ ἐκδιδομένῃ ἀδείᾳ.

β) Δι' ἀποφάσεως τοῦ 'Υπουργοῦ τῶν 'Εσωτερικῶν δύνανται νὰ ὑποχρεωθῶσιν οἱ δῆμοι καὶ αἱ κοινότητες αἱ πραγματοποιοῦσαι ἑτήσια ἔσοδα ἀνώτερα τῶν 50.000 δραχμῶν, εἰς τὴν περιφέρειαν τῶν ὁποίων ὑποχρεοῦνται νὰ ἀσκήσωσι τὸ ἐπάγγελμα αὐτῶν αἱ κατὰ τὴν προηγουμένην παράγραφον μαῖαι, ὅπως ἀναγράφωσιν εἰδικὴν πιστῶσιν ἐν τῇ προϋπολογισμῶ τῶν ἐξόδων των, διὰ τὴν καταβολὴν τῆς μαιευτικῆς ἀμοιβῆς διὰ τὰς ἀπόρους δημότιδας.

γ) Ἐάν ὁ 'Υπουργὸς τῆς Κρατικῆς 'Υγιεινῆς κρίνει ὅτι εἶναι οἰκονομικῶς ἀνέφικτος ἢ παραμονὴ τῆς μαίας εἰς ἣν θέσιν διορίσθη δύναται οὗτος νὰ μεταβάλλῃ τὸν τόπον τῆς ὑποχρεωτικῆς ἀσκήσεως ἐπαγγέλματος τῆς μαίας διὰ τὸ μέχρι τῆς τριετίας ὑπόλοιπον χρονικὸν διάστημα.

8. Ἡ ἀδεια ἀσκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος τῆς μαίας ἀνακαλεῖται δι' ἀποφάσεως τοῦ 'Υπουργοῦ Κρατικῆς 'Υγιεινῆς καὶ 'Αντιλήψεως.

α) Ἐν περιπτώσει ὑπερβάσεως καθηκόντων κατὰ τὴν περίπτωσιν τῆς παραγρ. 4 τοῦ ἄρθρου 9 τοῦ παρόντος νόμου.

β) Εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς παραβάσεως τοῦ ἄρθρου 7 τοῦ παρόντος νόμου.

γ) Ἐν περιπτώσει κατοδίκης διά πράξιν προβλεπομένην ὑπό τῶν ἄρθρ. 21, 22 καί 24 τοῦ Ποινικοῦ Νόμου καί

δ) Ὅταν συνεπεία σωματικῆς ἢ διανοητικῆς βλάβης ἢ νοσήματος ἢ συνεπεία ἐξαντλήσεως τῶν σωματικῶν ἢ διανοητικῶν αὐτῆς δυνάμεων ἢ κεκτημένη τήν ἄδειαν ἀπώλεσε τὰς πρὸς ἀσκήσιν τοῦ ἐπαγγέλματος ἱκανότητας.

9. Αἱ μαῖαι ὀφείλουσι νά περιορίζωνται κατά τήν ἐξάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν εἰς τὰ κάτωθι:

α) Τήν προετοιμασίαν φυσιολογικοῦ τοκετοῦ, ἥτοι εἰς τήν παρακολούθησιν τῆς πορείας τῆς κύψεως, (χορήγησις ὀδηγιῶν γενικῶς περὶ τῆς ἀγωγῆς κατά τήν κύψιν, διαιτητικῆς τῆς ἐγκύου, ἀναλύσεων οὐρῶν, περιφερειακῆς πιέσεως καί ὑγιεινῆς ἐγκύου).

β) Τήν διεξαγωγὴν τοῦ τοκετοῦ ὑπό τοὺς ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης ἐπιβαλλομένους ὅρους, ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ φυσιολογικοῦ τοκετοῦ. Ἐν περιπτώσει ἀνωμαλίας τινός ἢ μαῖα ὑποχρεοῦται νά παραπέμψῃ πάραυτα τήν ἐγκυον πρὸς ἰατρόν.

γ) Τήν διαπαιδαγώγησιν τῆς μητρός διά τήν περαιτέρω ὑγιεινὴν ἀνάπτυξιν τοῦ βρέφους (παραπομπή εἰς παιδίατρον ἢ βρεφικὸν σταθμὸν)

β) Ἀπαγορεύεται εἰς τήν μαῖαν ἢ ἐκτέλεσις οἰασδῆποτε μαιευτικῆς ἢ γυναικολογικῆς ἐπεμβάσεως, ἐξαιρέσει τῆς συρραφῆς τοῦ περινεύου.

γ) Ἀπαγορεύεται ἐπίσης εἰς τὰς μαῖας ἢ ἔκδοσις συνταγῶν καί ἄνευ ἐντολῆς ἰατροῦ χορήγησις φαρμάκων, ὡς καί ἡ διακοπή τῆς χρήσεως τῶν ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ διαταχθέντων φαρμάκων.

Δ) Αἱ ὑπερβαίνουσαι ἐκ προθέσεως τὰ καθήκοντα αὐτῶν μαῖαι ἢ αἱ ἐπιδεικνύουσαι ἀσύγγνωστον ἀμέλειαν περὶ τήν ἐκτέλεσιν αὐτῶν, τιμωροῦνται ἀποφάσει τοῦ ἐπὶ τῆς Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καί Ἀντιλήψεως Ὑπουργοῦ, ἐκδιδομένη μετὰ γνώμας τῶν Ἀνωτάτου Ὑγειονομικοῦ Συμβουλίου διά προσκλήρου καί ἐν ὑποτροπῇ διά διαρκεῶς ἀφαιρέσεως τῆς ἀδείας ἀσκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος.

10.-α) Ἀπασαι αἱ κατά τὰς διατάξεις τοῦ πρόντος νόμου νομίμως μετερχόμεναι τὸ μαιευτικὸν ἐπάγγελμα μαῖαι ὑποχρεοῦνται νά φέρωσι κατά τήν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων τῶν ἰδίων στολῆν, καθοριζομένην διά Β. Διατάγματος ἐκδιδομένου προτάσει τοῦ ἐπὶ τῆς Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καί Ἀντιλήψεως Ὑπουργοῦ.

β) Ἡ μὴ συμμόρφωσις πρὸς τήν διά τοῦ πρόντος ἄρθρου ὑποχρέωσιν τιμωρεῖται διά προστίτου μέχρι 2000 δραχμῶν ἐπιβληομένου δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καί Ἀντιλήψεως, μετὰ πρός τιν τοῦ αἰκείου Ὑγειονομικοῦ Κέντρου.

γ) Ἡ δημοσίως καί ἄνευ δικαιώματος φέρουσα τήν στολῆν τῆς μαῖας τιμωρεῖται διά φυλακίσεως μέχρι ἑνὸς μηνός ἢ διά χρηματικῆς ποινῆς μέχρι 5000 δραχμῶν ἢ δι' ἀμφοτέρων τῶν ποινῶν τούτων.

11. Αἱ νομίμως ἀσκούσαι τὸ ἐπάγγελμα αὐτῶν μαῖαι, ὑποχρεοῦνται εἰς τήρησιν βιβλίου ἐν ᾧ ἀναγράφονται ἡμερολογιακῶς οἱ τοκετοί,

ἡ χρονολογία ἐκτελέσεως αὐτῶν, τὸ φῶλον τοῦ νεογνοῦ, τὸ ὄνοματεπώνυμον τῶν γονέων, ἡ πόλις ἢ τὸ χωρίον εἰς ὃ κατοικοῦσιν ὡς καὶ πᾶσα λεπτομέρεια ἢ παρατήρησις ἀφορῶσα τὸ νεογνόν ἢ τοὺς γονεῖς. Τὸ Βιβλίον προσάγεται προ πάσης χρήσεως καὶ μονογραφεῖται κατὰ σελίδα παρὰ τοῦ Δημάρχου ἢ προέδρου Κοινότητος.

β) Αἱ μὴ τηροῦσαι ἢ πλημμελῶς τηροῦσαι τὸ κατὰ τὴν ἀνωτέρω παράγραφον Βιβλίον ματαί τιμωροῦνται δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Κρατικῆς Ὑγίεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως μετὰ πρότασιν τοῦ οἰκείου Ὑγειονομικοῦ Κέντρου διὰ προστίμου μέχρι χιλίων δραχμῶν.

12.-α) Διὰ Β. Διατάγματος ἐκδομένου προτάσει τοῦ Ὑπουργοῦ Κρατικῆς Ὑγίεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως καθορίζεται πρόγραμμα περιοδικῆς κατὰ πενταετίαν μετεκπαιδεύσεως τῶν νομίμως ἀσκούσων τὸ ἐπάγγελμα μαῖων ὡς καὶ πᾶσα ἀναγκαῖα λεπτομέρεια.

β) Ἡ διάρκεια τῆς μετεκπαιδεύσεως δέν δύναται νά ὑπερβαῖν τὸ τρίμηνον ἐν συνόλῳ θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς ἀσκήσεως, ἀλλ' οὐδέποτε δύναται νά εἶναι κατωτέρα τοῦ ἐνός μηνός ἀναλόγως τῆς ἐπιδόσεως τῆς μετεκπαιδευομένης, ἐκτιμωμένης ὑπὸ τῆς Σχολῆς.

13.-α) Ἀπαγορεύεται εἰς τὰς νομίμως μετερχομένας τὸ μαιευτικόν ἐπάγγελμα ἢ ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς ἢ καὶ ἐπὶ πάσης διαφημίσεως ἀναγραφῇ οἰασδήποτε ἄλλης λέξεως, πλὴν τοῦ ὀνοματεπώνυμου καὶ τῆς λέξεως "μαῖα".

β) Ἡ παράβασις τῆς προηγουμένης παραγράφου τιμωρεῖται δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Κρατικῆς Ὑγίεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως μετὰ πρότασιν τοῦ οἰκείου Ὑγειονομικοῦ Κέντρου διὰ προστίμου 500-2000 δραχμῶν καὶ ἐν ὑποτροπῇ διὰ προσκαίρου ἀνακλήσεως τῆς ἀδείας ἐν δευτέρῃ δέ ὑποτροπῇ δι' ὀριστικῆς ἀνακλήσεως τῆς ἀδείας ἀσκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος.

14.-α) Παρὰ τοῖς Ὑγειονομικοῖς Κέντροις τηροῦνται μητῶα εἰς ἃ ὑποχρεοῦνται νά ἐγγραφῶσιν ἅπασαι αἱ νομίμως ἀσκούσαι τὸ ἐπάγγελμα τῆς μαῖας ἐντὸς τριμήνου ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος νόμου. Τὴν αὐτὴν ὑποχρέωσιν ὑπέχουσι καὶ αἱ διὰ πρώτην φοράν ἐγκαθιστάμεναι εἰς τὴν περιφέρειαν Ὑγειονομικοῦ τινός Κέντρου μαῖαι ἐντὸς δέκα πέντε ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἐγκατάστασέως των.

β) Αἱ κατὰ παράβασιν τῆς προηγουμένης παραγράφου παραλείπουσαι τὴν ἐγγραφὴν αὐτῶν εἰς τὰ μητῶα μαῖαι τιμωροῦνται διὰ προστίμου μέχρι χιλίων δραχμῶν δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Κρατικῆς Ὑγίεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως, μετὰ πρότασιν τοῦ οἰκείου Ὑγειονομικοῦ Κέντρου.

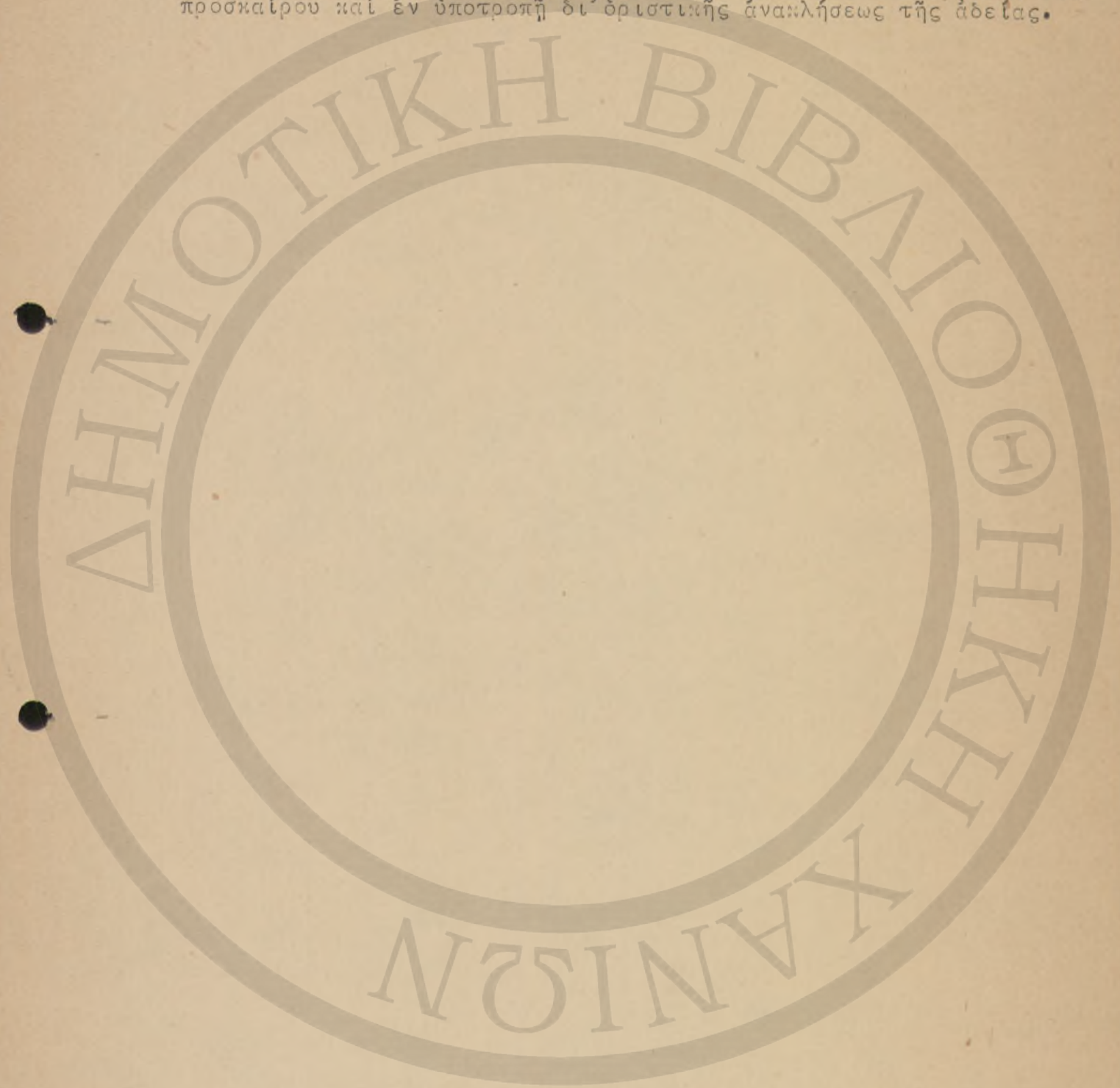
15. Ὅστις ἀντιποιεῖται τὴν ἀσκήσιν τοῦ ἐπαγγέλματος τῆς μαῖας τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως μέχρι τριῶν μηνῶν ἢ διὰ χρηματικῆς ποινῆς μέχρι δέκα χιλιάδων δραχμῶν ἢ δι' ἀμφοτέρων τῶν ποινῶν τούτων.

16.-α) Ἐπιτρέπεται ἢ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ παρόντος νόμου περαιτέρω ἀσκήσιν τοῦ μαιευτικοῦ ἐπαγγέλματος εἰς τὰς βάσει προγενεστέρων νόμων ἢ Διαταγμάτων τυχούσας ἀδείας ἀσκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος τῆς μαῖας.

β) Αἱ βάσει προγενεστέρων νόμων ἐκδοθεῖσαι τοπικαὶ ἀδείαι ἰσχύουσιν ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον διὰ τὴν κοινότητα δι' ἣν ἐξεδό-

θησαν .

γ) Ἡ ἄσκηση τοῦ ἐπαγγέλματος τῶν κεκτημένων τοιαύτην τοπικὴν ἄδειαν εἰς ἑτέρας Κοινότητες ἀπαγορεύεται καὶ τιμωρεῖται διὰ προσκαίρου καὶ ἐν ὑποτροπῇ δι' ὀριστικῆς ἀνακλήσεως τῆς ἀδείας.

ΣΤΟΙΧΕΙΟΝ 10

Ἡ Ὄργάνωσις τῆς Ὑγειονομικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς Ἀπελευθερώσεως τῆς χώρας ἐκ τοῦ Τουρκικοῦ ζυγοῦ μέχρι σήμερον.

Ἰπὸ Φ. Κοπανάρη 1949.

Ἦδη ἀπὸ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ ἁγῶνος διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὰς ἀρχάς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἐδόθη ἡ δέουσα σημασία εἰς τὸ ζήτημα τῆς Δημοσίας Ὑγείας. Ὁ πρῶτος Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος, Ἰωάννης Καποδίστριας τὸ 1928 ἐξέδιδε διατάγας σημαντικωτάτας, ἠφορῶσας τὴν προστασίαν τῆς ἐν πολέμῳ εἰσέτι εὐρισκομένης χώρας ἐκ τῶν βαρέων λοιμωδῶν νόσων καὶ πρόπαντός ἐκ τῆς πανώλους καὶ εὐλογίως, εἰσαγωγῶν πρῶτος καὶ τὸν δαμαλισμόν. Περὶ μνησε διὰ τὴν σύστασιν ὑγειονομείων εἰς τοὺς λιμένεις, ἐπὶ κίμων ἐπιτροπῶν ὑγείας, ἔδρυσε δὲ καὶ ὠργίνωσε Νοσοκομεῖον ἐν Ναυπλίῳ.

Μετά τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς Βασιλείας τοῦ Βασιλέως Ὁθωνοῦ ἄρχεται μέριμνα διὰ τὴν ὠργίνωσιν τῶν Ὑγειονομικῶν ὑπηρεσιῶν τῆς χώρας.

Κατὰ τὰ ἔτη 1833, 1834 καὶ 1835 ἐκδίδουσιν Βασ. Διατάγματα ἠφορῶντα τὴν σύστασιν:

- 1) Ἰατρικῶν Ἰνστιτούτων καὶ τῶν Καρμῶν καὶ τὸν καθορισμὸν τῶν καθηκόντων αὐτῶν.
- 2) Τὴν σύστασιν τοῦ Ἰατροσυνεδρίου τῆς Ἄνωττου δηλονότι Ὑγειονομικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἐράτου.
- 3) Τὸν καθορισμὸν τῆς ἀδείας τοῦ μετέρχεσθαι τὸ ἰατρικὸν ἐπιγγέλλαι.
- 4) Τὸ τοῦ ἐμβολιασμοῦ τῶν κατὰ τὴν δηλητηρίασιν.
- 5) Τὰ περὶ δηλητηρίων (τοξικῶν) φαρμάκων.
- 6) Τὰ περὶ τῆς ἰατρικῆς μέτρων ὑγιεινῆς κατὰ τὴν οἰκοδόμησιν πόλεων καὶ κωμῶν.
- 7) Τὰ περὶ νεκροταφείων καὶ νεκροσκοπίας.
- 8) Τὰ περὶ συστάσεως θεωρητικοῦ καὶ πρακτικοῦ Καταστήματος τῆς Χειρουργίας, Φαρμακοποιίας καὶ Βοηθητικῆς, ὅπερ ὑπῆρξε καὶ ὁ πρόδρομος τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου.

Κατὰ τὰ ἔτη 1836-1845 ἐκδίδονται Διατάγματα ἠφορῶντα :

- 1) Τὴν παρεμπόδισιν τῆς μεταδόσεως μολυσματικῶν νόσων.
- 2) Τὴν Διοίκησιν τῶν Ἀγαθοεργῶν Ἰδρυμάτων.
- 3) Τὴν σύστασιν σχολῶν διὰ τὰς κοιλίας.

Τὸ 1845 ψηφίζεται ὁ Ὑγειονομικὸς Κανονισμὸς διὰ τοῦ ὅποιου καθορίζονται λεπτομερῶς τὰ τῆς προφυλάξεως τοῦ Κράτους ἐκ τῶν ἐξωθεν μολύνσεων.

Τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον Ἐθνικῶν μετὰ τῆς ἐν αὐτῷ Ἰατρικῆς Σχολῆς ἰδρύθη τὸ 1836, ἡ Ἰατρικὴ Ἐταιρία Ἀθηνῶν τὸ 1835, τὸ δὲ πρῶτον ἑλληνικὸν ἰατρικὸν περιοδικὸν ὁ "Ἀσκληπιός" τὸ 1836

Τὸ 1848 ἐκδίδονται Διατάγματα περὶ συστάσεως ἐπιτοπίων ἐ-

παιτρικών υγείας και περί κληρονομικής συφιλίδος.

Τό 1852 μέχρι του 1860 Νόμοι και Διατάγματα περί συστάσεως πλήν των νομαρχιακών και επαρχιακών κρατικών Ιατρών και τὰ περί των προσόντων αὐτῶν, περί υγειονομικῶν μέτρων κατά τῆς χολέρας ἐντός τοῦ Βασιλείου (τό φθινόπωρον τοῦ 1854 ἡ χολέρα ἐρήμωσε τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν Γεωργεῖον μεταδοθεῖσα ἐκ τῶν ξένων στρατευμάτων κατοχῆς).

Τό 1856 ἐκδίδονται κανονιστικά διατάξεις καὶ ὁδηγίαί διὰ τὴν καταπολέμησιν τῶν ἀφροδισίων νοσημάτων, περί κοινῶν γυναικῶν καὶ περί οἰκων ἀσωτείας, τό δέ 1857 Διατάγμα περί κανονισμοῦ τοῦ ἐν Ἀθήναις Νοσοκομείου τῶν Ἀφροδισίων νοσημάτων, περί τοῦ Μαιευτικοῦ Σχολείου καὶ περί ἐμπειρικῶν ραιῶν.

Ἀπό τοῦ ἔτους 1865 ἕνεκα οἰκονομικῶν κρίσεων (πάντως ὅπως ἐκ κακῶς ἐννοουμένης οἰκονομίας) ἀναστέλλονται οἱ νόμοι περί διορισμοῦ νομαρχιακῶν καὶ επαρχιακῶν Ιατρῶν.

Ἀπό τοῦ ἔτους 1890 τό Ἰατροσυνέδριον ἀνλαμβάνει δρᾶσιν ὅπως ἐξαιρετικὴν καὶ ἀρχεται μία νέα περίοδος υγειονομικῆς προπαρασκευῆς καὶ κατευθύνσεως τῶν υγειονομικῶν ζητημάτων βασίζουμένη ἐπὶ τῶν συγχρόνων μεθόδων καὶ ἐπιστημονικῶν ἀνακαλύψεων.

Ἀπό τοῦ 1890 μέχρι τοῦ 1910 ἐξεδόθησαν Διατάγματα περί υγειονομικῶν μέτρων κατά τῆς χολέρας, τῆς πανώλους, τῆς εὐλογίας καὶ τοῦ ἐξανθηματικοῦ τύφου. Κατά τό αὐτό χρονικόν διάστημα Ἰδρύσθη ἐν Ἀθήναις τοῦ Δημοσίου Ἀπολυμαντηρίου, τοῦ Κεντρικοῦ Ὑγειονομικοῦ Ἐργαστηρίου, τοῦ Νοσοκομείου Λοιμῶδων Νόσων, τοῦ Δημοσίου Δυσισιατρείου καὶ Δαραλιδοκομείου καὶ ψηφίζεται ὁ νόμος περί κινήσεως τοῦ Κράτους. Κατά τό τελευταῖον αὐτό χρονικόν διάστημα νέοι Ιατροὶ ἀσκοῦνται καὶ κατὰ γίνονται ἐν Ἑσπερία εἰς Ἐργαστήρια Μικροβιολογίας καὶ Ὑγιεινῆς πλησίον τῶν πλέον διακεκοιμένων μικροβιολόγων καὶ υγειονολόγων καὶ οὕτω ὅλοι αὐτοὶ ἀποτελοῦσιν ἐν σῶμα Ὑγειονολόγων, ὅπερ μετ' οὗ πολὺ ἐμελλεν νὰ χρησιμοποιηθῶσι εἰς τὰς πλέον δυσχερεῖς υγειονομικῆς ἀποψίν περιστάσεις τοῦ Κράτους.

Ἡ Ἑλλὰς εὐρέθη ἕτοιμος καὶ υγειονομικῶς κατὰ τὴν διάρκεια τῶν Βαλκανικῶν Πολέμων. Ὑπέστη τὰς ὀλιγωτέρας ζημίας ἀπὸ τὴν τότε ἐπιδημίαν τῆς χολέρας ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς λοιποὺς ἐμπολέμους. Πρῶτη τότε ἡ Ἑλληνικὴ Ὑγειονομικὴ Ὑπηρεσία ἐφήρμωσεν εἰς εὐρυτάτην κλίμακα τὸν ἀντιχολερικὸν ἐμβολιασμὸν κατὰ τὴν διάρκεια τῶν Βαλκανικῶν πολέμων, καὶ ἐγένετο ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτοῦ πλήρης ἀποδεκτὴ ἡ ἀποτελεσματικότης αὐτοῦ.

Μετά τὴν λήξιν τῶν Βαλκανικῶν πολέμων καὶ τὴν προσάρτησιν εἰς τό Ἑλληνικόν Βασίλειον τῶν νέων ἑλληνικῶν επαρχιῶν, σύντομος ἡ προσοχὴ τοῦ Κράτους ἐστράφη εἰς τὴν υγειονομικὴν ὀργάνωσιν καὶ ἐξυγίανσιν τῶν Νέων Χωρῶν καὶ ἰδίως τῆς Μακεδονίας. Ἰδρύθη ἰδίᾳ Διεύθυνσις Ὑγιεινῆς πρὸς τὴν Γενικὴν Διοικήσιν Μακεδονίας, ἐδωρίσθησαν Νομαρχιακοὶ, επαρχιακοὶ καὶ δημοτικοὶ Ιατροὶ εἰς ὅλους τοὺς νομοὺς τῆς Μακεδονίας, ἰδρύθη Κεντρικόν Ὑγειονομικόν Ἐργαστήριον εἰς Θεσσαλονίκην, Ἀπολυμαντήριον, Νοσοκομεῖον Λοιμῶδων νόσων κλπ.

Ἡ Ἑλλάς ἀπὸ τοῦ 1915 εὐρεθεῖσα ἐντὸς τοῦ κλείδωνος τοῦ Πρώτου Παγκοσμίου πολέμου ἀντιμετώπισε καὶ πάλιν νικηφόρος τὰς ἀνάγκας τῆς ἀπὸ ὑγειονομικῆς ἀπόψεως. Προεφύλαξε τελείως τὴν Μακεδονίαν καὶ λοιπὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν ἐν Βερβία τότε ἐκτραγεῖσαν καταστρεπτικὴν ἐπιδημίαν τοῦ ἐξανθηρατικοῦ τύφου καὶ ἡ ἐν Θεσσαλονικίᾳ Διεύθυνσις τῆς Ὑγιεινῆς συνειργάσθη στενώτατα καὶ ὡς ἴση πρὸς ἴσους μὲ τὰς ὑγειονομικὰς Ὑπηρεσίας τῶν Συμμάχων Κρατῶν μὲ ἀποτελέσματα λίαν ἐπινοητικὰ διὰ τὰ στρατεύματα καὶ τὸν πληθυσμὸν τῆς Μακεδονίας.

Ἀντιμετωπίσθησαν τότε γεγονότα λίαν κρίσιμα διὰ τὴν ὑγείαν ὡς ἡ κατὰ τὸ 1917 μεγάλη πυρκαϊὰ τῆς Θεσσαλονίκης, καθ' ἣν ἐν μίᾳ νυκτὶ παρέμειναν ἀστεγοὶ 70.000 κάτοικοι τῆς πόλεως Θεσσαλονίκης, ἡ κατὰ μάζας προσέλευσις Ἑλλήνων προσφύγων ἐκ τοῦ Καυκάσου καὶ τῆς Νοτίου Ρωσίας ὡς καὶ τῶν υπολειμμάτων τῶν ὑπὸ τῶν κομμουνιστῶν ἠττηθέντων στρατευμάτων τοῦ παλαιοῦ ρωσικοῦ καθεστώτος, τὴν μεταφορὰν τῆς μολύνσεως βαρέων λοιμωδῶν νοσημάτων (1919 καὶ 1920).

Κατὰ τὴν προέλασιν τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων εἰς Θράκην καὶ Μικράσιαν ἐλαμβάνητο πάντοτε φροντίς προστασίας, τῆς ὑγείας τῶν στρατευμάτων ὅσον καὶ τῶν πληθυσμῶν.

Κατὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν (τέλος τοῦ 1922) ἡ Ἑλλάς διέτρεξε τὸν μέγιστον τῶν κινδύνων καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ὑγειονομικῆς. Ἐν καὶ ἡμῖσι ἑκατομμύριον περίπου προσφύγων, ἐγκιταλειπόντων ἐν βίᾳ καὶ φυγῇ τὰς ἐστίαις των, στερουμένων τῶν πάντων καὶ φερρόντων τὰ σπέρματα βαρυτάτων λοιμωδῶν κατέφυγον εἰς τὴν χώραν μας. Ἐν τούτοις οὐχὶ μὲ μεγάλας ζῆμίας ἀντιμετωπίσθη καὶ ὁ κίνδυνος αὐτό.

Ἀγγόντος τοῦ ἔτους 1922 ἐψηφίσθη Νόμος περὶ ἰδρύσεως Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς καὶ Κοινωνικῆς Προνοίας, μὴ τεθείς ὅμως εἰς ἐφαρμογὴν συνεπείᾳ τῶν ἐπακολουθῶν γεγονότων τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς.

Τὸ 1923 ἀκολουθεῖ ἕτερος Νόμος περὶ ἰδρύσεως Ὑπουργείου μὲ τὸν τίτλον Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς, Προνοίας καὶ Ἀντιλήψεως. Τὸ Ὑπουργεῖον ἀπετέλεσε τὴν ἀρχὴν τοῦ πρώτου ἐν Ἑλλάδι Ὑπουργεῖου Ὑγιεινῆς, διαδεχθὲν τὴν μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης Διεύθυνσιν Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Ἐσωτερικῶν, ἐμφανιζόμενον κατὰ τὸ μέχρι σήμερον ὑπερεικοσιπενταετὲς χρονικὸν διάστημα εἴτε ὡς Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς καὶ Προνοίας εἴτε ὡς μόνον Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς, ὡς φέρεται τοῦτο σήμερον.

Ἐπίσης τὸ 1923 ἐκδίδεται ὁ Νόμος περὶ ὀργανώσεως τῆς περιφερειακῆς Ὑγειονομικῆς Ὑπηρεσίας ἐφ' οὗ στηρίζονται καὶ μετέπειτα ἐκδοθέντες Νόμοι, οἱ ἀφορῶντες τὴν περιφερειακὴν ὑγειονομικὴν ὀργάνωσιν. Δυνάμει τοῦ Νόμου τούτου καὶ τῶν μεταγενεστέρων συμπληρωματικῶν τοῦτων παρ' ἐκείνῳ Νομῷ ἰδρύεται Νομιατρικὴ Ὑπηρεσία, ἡ λαβοῦσα μετέπειτα τὸν τίτλον " Ὑγειονομικὸν Κέντρον". Ὁ Νομιάτρος ἢ Διευθυντὴς τοῦ Ὑγειονομικοῦ Κέντρου προΐσταται τῶν ὑγειονομικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Νομοῦ καὶ συγκεντρώνει τὰς ἀρμοδιότητας τοῦ Ὑπουργεῖου Ὑγιεινῆς ἐν τῇ περιφε-

ρείο αυτού.

Από του έτους 1924 αρχεται ή ανδιοργάνωσις των υγειονομικών υπηρεσιών της χώρας. Καταπολεμούνται συστηματικώς αι επιδημικά λοιμώδεις νόσοι, αντιμετωπίζονται διά των διατιθεμένων μέσων αι κοινωνικά τοιαύτα, δίδεται ιδιαίτερα σημασία εις την προληπτικήν υγιεινήν, αναδιοργανούνται τά υπάρχοντα νοσηλευτικά ιδρύματα καί ιδρύονται νέα τοιαύτα. Η ίδρυσις της Έγειονομικής Σχολής προς μόρφωσιν ανωτέρου καί βοηθητικού υγειονομικού προσωπικού, αποτελεί σημαντικόν σταθμόν της περιόδου ταύτης. Η συστηματοποίησις του κατά της έλονοσίας αγώνος προετοιμάζει την έπιτυχίαν του σήμερον εφαρμοζομένου άνθελονοσιακού προγράμματος.

Η πρό του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου πενταετία χρησιμοποιείται διά την έκπόνησιν πλήρων προγραμμάτων διά τά πλέον ζωτικά προβλήματα της Δημοσίας Υγείας της Ελλάδος των οποίων όμως την εφαρμογήν αναστέλλει ό έν τω μεταξύ κηρυχθείς δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος.

Στοιχείον II

Πανελλήνιος Συνομοσπονδία 'Ενώσεων Γεωργικῶν
Συνεταιρισμῶν.

Ὁδός Παπαρρηγοπούλου 17 Τηλ. 26-683

Ἀριθ. Πρωτ. 660

Ἀθήναι τῆ 17 Μαρτίου 1949.

Πρὸς
Τὸ Ἴδρυμα ROCKEFELLER
Φροντίδι κ. Στεφοπούλου
Ἀθῆνας

Κύριε Στεφόπουλε,

Ἐχομεν τὴν τιμὴν νά σᾶς πληροφορήσωμεν ὅτι ἡ Πανελλήνιος Συνομοσπονδία, ἀντιπροσωπεύουσα σχεδόν ὁλόκληρον τὸν γεωργικόν πληθυσμὸν τῆς Ἑλλάδος θά ἔπρεπε εὐχαρίστως νά συνεργασθῆ μετὰ τοῦ Ἰδρυματος ROCKEFELLER εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν τὸ τελευταῖον ἤθελε προχωρήσῃ εἰς τὴν ἐφαρμογὴν ἐνὸς τεχνικοῦ καὶ κοινωνικοῦ προγράμματος εἰς τὴν Κρήτην, μέ σκοπὸν τὴν βελτίωσιν τοῦ βιωτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ πληθυσμοῦ, τὴν ἀξιοποίησιν τῆς ἐργασίας του κατὰ τὸν καλλίτερον δυνατόν τρόπον καὶ τὴν εἰς ὑψιστον βαθμὸν ὀρθολογιστικὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν παραγωγικῶν πόρων τῆς νήσου.

Ἐπὶ τῆ εὐκαιρίᾳ, σᾶς ὑποβάλλομεν, πληροφοριακῶς, τὸ συνεταιρικὸν μας πρόγραμμα, διὰ τὸ ἔτος 1946, ὅπερ ἐξεδόθη ἀγγλιστί, τὸν συνεταιρικὸν μας χάρτην, ὡς καὶ τὸ διάγραμμα τῆς ἀναθεωρημένης διαρθρώσεως τῆς Συνομοσπονδίας, ἐμφαινόμενα ἐν τῷ συνημμένῳ σχηματικῷ σχεδίῳ.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐφαρμογὴν κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως διὰ τὸν γεωργικὸν πληθυσμὸν, θά συνεργαζώμεθα ἀσμένως μετὰ τοῦ Ἰδρυματος ROCKEFELLER διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἀνωτέρω σχεδίου ἀσφαλίσεως, δοκιμαστικῶς, εἰς τὴν Κρήτην, δεδομένου ὅτι ἡ Συνομοσπονδία ἤδη μελετᾷ τὸ ὅλον ἀσφαλιστικὸν πρόβλημα σχετικῶς πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν ὑπαιθρον, δι' εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς ὁποίας συμμετέχουν ἀρμόδια πρόσωπα. Ἡ ἀσφάλεια κατὰ τῶν συμφορῶν, ἡ ἀσφάλεισι τῶν κτηνῶν καὶ ἡ ἀσφάλεια πυρός ἐζητήσθησαν τόσον ὅσον καὶ ἡ κοινωνικὴ ἀσφάλεισι (ἀσθένεια, γῆρας, ἀτυχήματα) ὥστε ἡ Συνομοσπονδία πιστεύει ὅτι διὰ τῆς ἰδρύσεως μίας πελωρίας ἀσφαλιστικῆς ὀργανώσεως διὰ τὴν ὑπαιθρον, μέ δύο κυρίου κλάδους, οἱ ὅποιοι θά δυνηθούν νά θέσουν εἰς ἐφαρμογὴν τὸ ἀσφαλιστικὸν σύστημα διὰ τὴν ἐν γένει γεωργικὴν ἰδιοκτησίαν καὶ διὰ τὴν προσωπικὴν ἀσφάλεισιν τῶν μελῶν τῆς γεωργικῆς οἰκογενείας.

Ἡ δοκιμαστικὴ ἐφαρμογὴ τοῦ ἀσφαλιστικοῦ σχεδίου εἰς τὴν

Κρήτην μέσω του Συνεταιρικού Οργανισμού θά δώση τήν εύκαιρίαν ὅπως ἐξαχθῇ κάθε ἀναγκαῖον συμπέρασμα διά τήν περίπτωσιν τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ ἀσφαλιστικοῦ συστήματος οὐχί μόνον πρὸς ὄφελος τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ ἀλλά καί διά τό ὄφελος ἄλλων Μεσογειακῶν χωρῶν. Ἡ ὑπαρξίς ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου νομοθετικοῦ κανονισμοῦ, θά ἦτο ἀναγκαῖα ὅπως ἐπίσης θά ἐχρειάζετο οἰκονομική ὑποστήριξις διά τήν ἀντιμετώπισιν τῶν ἀρχικῶν ἐξόδων διά τὰς ἐγκαταστάσεις καί τῆς καλύψεως τῆς συνδρομῆς τοῦ ἐργοδότη.

Ἡ Συνομοσπονδία ἐξετάζει τώρα τήν δυνατότητα τῆς διά διαφόρων συνδυασμῶν ἀντικαταστάσεως τῆς συνδρομῆς τοῦ ἐργοδότη, ὁ ὁποῖος ἐν τῇ πραγματικότητι εἶναι ἀνύπαρκτος εἰς τήν Ἑλληνικήν ὑπαιθρον. Ὅσον ἀφορᾷ τήν ἰατρικήν περίθαλψιν, ὑπάρχει μία παράδοσις ὁμαδικῆς ἀσφαλίσεως διά τοῦ συστήματος τῆς " κοντότητας " ἥτις σημαίνει τήν παροχήν ἀγαθῶν κατά τήν περίοδον τῆς συγκομιδῆς. Οἱ Συνεταιρισμοί εἶναι οἱ μόνοι ὀργανισμοί οἱ δυνάμενοι νά συλλέξουν συνδρομὰς τῆς ἀνωτέρω μορφῆς, κατά τήν περίοδον τῆς συγκομιδῆς, διότι γνωρίζομεν καλῶς ὅτι οἱ γεωργοί δέν ἔχουν πάντοτε διαθέσιμα χρήματα διά τήν καταβολήν τῶν ἀσφαλιστικῶν συνδρομῶν. Ἐν τῷ μεταξύ, θά ἦτο δυνατόν νά χορηγοῦνται δάνεια εἰς τὰς Συνεταιρικές Ἐταιρίας διά τήν ἀντιμετώπισιν τῶν δαπανῶν δι' ἰατρικὰς ὑπηρεσίας, μέχρι τῆς περιόδου τῆς συγκομιδῆς.

Τέλος, ἡ Πανελλήνιος Συνομοσπονδία ἔχουσα πλήρη ἐπίγνωσιν τῆς σπουδαιότητος τῆς προσπάθειας, ἥτις ἀναλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ Ἰδρύματος ROCKEFELLER, θά συνειργάζετο εὐχαρίστως διά τήν ἐφαρμογήν τοῦ ἀσφαλιστικοῦ σχεδίου καί εὐχαρίστως θά συνέβαλλε κατά κάθε δυνατόν τρόπον διά τήν ἐπιτυχίαν του.

Αἱ γεωργικαὶ οἰκογένειαι αἵτινες εὕρισκονται καθ' ὁμάδας εἰς Συνεταιρισμούς ἀντιπροσωπεύουν ἐν 80% τοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου, ἐκεῖναι δέ αἵτινες ἔτυχον δανείων παρὰ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος ἀνέρχονται εἰς τὰ 90% τοῦ πληθυσμοῦ.

Δύναται τῆς εὐκόλως νά ἐκτιμήσῃ τήν ἀναλογίαν καθ' ἣν αἱ γεωργικαὶ οἰκογένειαι ἤδη συμμετέχουν τῶν Συνεταιρισμῶν εἰς τήν Κρήτην.

Μετά τιμῆς

Ὁ Διευθυντής

(ὑπογραφή Ι. Ἀφεντάκης)

Στοιχείον Ι2

*Εκθεσις Ευαγγέλου Παπαντωνάκι, Διευθυντοῦ Ὑγιεινῆς ἐν Χανίοις Κρήτης, πρὸς τὸν Γενικὸν Διοικητὴν Κρήτης περὶ τῶν ἐπείγουσάν ὑγειονομικῶν ἀναγκῶν τῆς Νήσου ἐκτός τοῦ ζητήματος τῆς ὑγειονομικῆς Ὁργανώσεως, 1949.

Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος

Γενικὴ Διοίκησις Κρήτης Διεύθυνσις
Ὑγιεινῆς.

Πρὸς
Τὸν Γενικὸν Διοικητὴν Κρήτης.
Χανιά

Ἐχομεν τὴν τιμὴν νὰ ἀναφερθῶμεν εἰς τὰ κάτωθι ζητήματα, τὰ ὅποια ἀσφαλῶς ἤδη ὑπέπεσαν εἰς τὴν ἀντίληψίν σας. Σὰς παρακαλοῦμεν νὰ προσέξητε ἰδιαιτέρως τὰ ζητήματα αὐτὰ τὰ ὅποια ἐνέχουν ὑψίστην σημασίαν διὰ τὴν ὑγειονομικὴν ὀργάνωσιν καὶ εὐημερίαν τῆς νήσου.

Ἐχουν παρέλθει πέντε ἔτη ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ δυστυχῶς οὐδεμίαν σημαντικὴν πρόοδον παρατηρήθη εἰς τὴν ὑγειονομικὴν ὀργάνωσιν καὶ τὴν ἰατροφαρμακευτικὴν καὶ νοσοκομειακὴν περίθαλψιν τῶν κατοίκων τῆς Νήσου. Ἡ μόνη ἐξαίρεσις ἦτο ὁ Ἀνθελονοσιακὸς Ἀγὼν μὲ DDT, ὁ ὅποιος ἐπέφερε τὴν πλήρη ἐξόντωσιν τῆς τρομερᾶς αὐτῆς μᾶστιγας καὶ ἔσωσε μέγα μέρος τοῦ πληθυσμοῦ. Ἡ παρούσα ἔκθεσις εἶναι μία σύντομος μελέτη περὶ τῶν προπολεμικῶν συνθηκῶν αἱ ὁποῖαι ἐπεκράτου ἐν Κρήτῃ ἀπὸ ὑγειονομικῆς πλευρᾶς καὶ περὶ τῆς καταστάσεως ἣ ὅποια ἐπεκράτει κατὰ τὴν περίοδον τῆς κατοχῆς καὶ κατὰ τὴν Ἀπελευθέρωσιν τῆς χώρας. Ἰδιαιτέρως τονίζονται αἱ παρούσαι συνθήκαι πέντε ἔτη μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Νήσου.

Προπολεμικὴ Περίοδος

Νοσοκομειακὴ περίθαλψις: Ἐλειτούργουν Κρατικὰ καὶ Δημοτικὰ Νοσοκομεία εἰς τοὺς τέσσαρας νομοὺς τῆς Νήσου, παρέχοντα ἰατρικὴν περίθαλψιν εἰς τοὺς ἀπόρους ἀσθενεῖς. Ἡ ἰατρικὴ αὐτὴ περίθαλψις παρείχετο κυρίως εἰς τοὺς ἀσθενεῖς τῶν πόλεων καὶ ἐλάχιστα εἰς τοὺς κατοίκους τῆς υπαίθρου. Ἰδίως τὸ Δημοτικὸν Νοσοκομεῖον τῶν Χανίων μὲ 70 κλῖνας ἦτο ἐντελῶς ἀνεπαρκὲς διὰ τὰς ἀνάγκας μιᾶς περιοχῆς μὲ 130.000 ἄτομα, ἐκτός τοῦ ὅτι δὲν εἶχε ἀρκετοὺς πόρους καὶ τὸν ἀπαιτούμενον ἐξοπλισμὸν διὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἐπιτυχῶς τὸν σκοπὸν τῆς συγχρόνου θεραπευτικῆς ἰατρικῆς.

Τὸ Δημοτικὸν Νοσοκομεῖον Ρεθύμνου, μὲ 50 κλῖνας, τὸ ὅποιον δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ Νομοῦ, λόγῳ οἰκονομικῶν δυσχερειῶν καὶ ἀνεπαρκοῦς βοήθειας

ἐκ μέρους τοῦ Δήμου, μόλις κατάρθωνε νά λειτουργή.

Τό Πανάνειον Δημοτικόν Νοσοκομεῖον τοῦ Ἡρακλείου μέ 150 ἕως 200 κλίνας, χάρις εἰς ἐπιχορηγήσεις τοῦ Δήμου Ἡρακλ. καθώς καί ἄλλων οἰκονομικῶς ἀνθουσῶν Ὀργανώσεων καί ἰδιωτικῶν πηγῶν, ἐλειτουργεῖ ἱκανοποιητικώτερον ἀπό τά δύο προηγουμένως ἀναφερθέντα νοσοκομεῖα καί ἐξυπηρετεῖ εἰς ἀρκετόν βαθμόν τās ἀνάγκας τῶν ἀπόρων ἀσθενῶν τοῦ Νομοῦ Ἡρακλείου.

Τό Δημοτικόν Νοσοκομεῖον Ἁγίου Νικολάου εἰς τόν Νομόν Λασηθίου, λόγω τῶν πενιχρῶν οἰκονομικῶν πόρων, δέν ἠδύνατο νά προσφέρῃ τήν ἀπαιτουμένην ἰατρικήν φροντίδα εἰς τόν ἐκεῖ πληθυσμόν.

Ἐντός τῶν νοσοκομείων τούτων, ὑπῆρχον εἰς τόν Νομόν Χανίων τό Νοσοκομεῖον - Σανατόριον μέ 120 κλίνας καί τό Δημοσίον Ψυχιατρεῖον μέ 150 κλίνας. Εἰς τόν Νομόν Ἡρακλείου τό Κρατικόν Νοσοκομεῖον Ἀφροδισίων καί Δερματικῶν Νόσων μέ 20 κλίνας, καί εἰς τότῳ Νομόν Λασηθίου, ἡ Νῆσος τῶν Λεπρῶν Σπιναλόγκα μέ 200 ἀσθενεῖς. Ἐκ τῶν ἰδρυμάτων τούτων, τό Σανατόριον Χανίων ἐλειτουργεῖ μὲν καλῶς, ἀλλά ἡ δύναμις τῶν 120 κλινῶν ἦτο ἀνεπαρκής διὰ μίαν περιφέρειαν μέ 500.000 κατοίκους, λαμβανομένου ὑπ' ὄψει ὅτι ἦτο τό μόνον εἰς τό εἶδος του εἰς ὀλόκληρον τήν Νῆσον.

Τό Ψυχιατρεῖον τῶν Χανίων, παρά τῆ διάφορα βασικά του ἐλαττώματα, ἐλειτουργεῖ κατά τό μᾶλλον καί ἦν ἱκανοποιητικῶς καί προσέφερε σοβαράς ὑπηρεσίας εἰς τούς ψυχοπαθεῖς τῆς Νῆσου.

Τό Νοσοκομεῖον Ἀφροδισίων καί Δερματικῶν Νόσων ἐλειτουργεῖ καλῶς καί ἐξεπλήρωσε πλήρως τόν προορισμόν του. Τό λεπροκομεῖον εἶχε σημειώσει σημαντικῶς προόδους κατά τήν προπολεμικήν περίοδον. Εἶχον γίνει ὑγιεινά ἐγκαταστάσεις κτιρίων καί οἱ λεπροὶ ἔζων ὑπό βελτιωμένας καί ἀνθρωπινωτέρας συνθήκας διαβιώσεως.

Προληπτική Ὑγιεινή: Ἐξαιρουμένης τῆς ἐργασίας τῶν τεσσάρων Διευθυντῶν τῶν Ὑγειονομικῶν Κέντρων, οἱ ὁποῖοι συμφώνως μέ τās ὁδηγίας τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς, εἰργάζοντο ἀνεπιδότως καί μέ ἐξαιρετικόν ζῆλον, ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ τόν περιορισμόν τῶν Μεταδοτικῶν Νόσων, ἡ Προληπτική Ὑγιεινή δέν ἦτο ἐκεῖνο πού ὤφειλε νά εἶναι. Εἰς τό κεφάλαιον αὐτό, τό Ὑγειονομικόν Κέντρον Χανίων τό ὁποῖον ὀργανώθη κατά τό 1932 ὡς πρότυπον, μέ διάφορα ἰατρεῖα Κοινωνικῆς Ὑγιεινῆς δι' ἐξωτερικούς ἀσθενεῖς καί τό ὁποῖον διέθετε ἀριθμόν Ἐπισκεπτριῶν Ἀδελφῶν, προσέφερε πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς τήν ἐκστρατεῖαν ἐναντίον τῶν Κοινωνικῶν Νόσων καί εἰς τήν προπαγάνδαν διὰ τήν ὑγιεινήν.

Περίοδος Κατοχῆς

Παρά τήν πλήρη ἀλλαγὴν τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς τοῦ Κρητικοῦ λαοῦ καί τās ἐπιτάξεις καί χρησιμοποιήσεις παρά τῶν κατακτητῶν πολλῶν νοσοκομείων διὰ τόν στρατόν των (Ψυχιατρεῖον Χανίων, Σανατόριον Χανίων, Νοσοκομεῖον Ρεθύμνου, Νοσοκομεῖον Ἁγίου Νικολάου) ἐν τούτοις οἱ ἄποροι ἀσθενεῖς τῆς Νῆσου δέν ἐγκατελείφθησαν πλήρως εἰς τήν τύχην των. Ὁ ἀλτρουϊστικός ζῆλος τοῦ ἰατρικοῦ ἐπαγγέλματος καί αἱ ἀκούραστοι προσπάθειαι τῶν Ὑγειονομικῶν Ἀρχῶν, συνετέλεσαν μεγάλως εἰς τό νά μὴ ἀναφανοῦν ἐπιδημῖαι μεταδοτικῶν νόσων.

Οἱ ἄποροι ἄσθενεῖς ἠδύναντο ἐπίσης νά τύχουν στοιχειώδους νοσοκομειακῆς περιθάλψεως εἰς πρόχειρα νοσοκομεῖα. Ἐκτός τούτου, χάρις εἰς τήν συνδρομήν τοῦ Διεθνούς Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, ἡ ἱατροφαρμακευτική μέριμνα, οὐδόλως διεκόπη καθ' ὅλην τήν περίοδον τῆς κατοχῆς.

Περίοδος μετά τήν Ἀπελευθέρωσιν.

Παρά τά καταστρεπτικά ἀποτελέσματα τοῦ πολέμου καί τά μαρτύρια τοῦ πληθυσμοῦ ἐπί τέσσαρα ἔτη πραγματικῆς κατοχῆς, ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Νήσου εὔρε τούς κατοίκους μέ ἠθικόν ἀκμαῖον καί ἔχοντας σφοδράν ἐπιθυμίαν νά ἐργασθοῦν διά τήν ἀνασυγκρότησιν τῆς χώρας καί τήν ἐπούλωσιν τῶν πληγῶν τῆς. Ἀπαιτεῖτο ὅμως ἐπειγόντως βοήθεια, ἰδίως ὑλική βοήθεια. Εὐτυχῶς, εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, ἡ βοήθεια αὕτη προσεφέρθη ὑπό τῆς ΟΥΝΡΡΑ, ὑπό τοῦ Διεθνούς Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, ὑπό τῆς Ἑλληνικῆς Πολεμικῆς Περιθάλψεως καί τοῦ Καναδικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ. Αἱ ὑγειονομικαί ἀνάγκαι τῆς νήσου κατά τήν περίοδον αὐτήν ἦσαν πολύ μεγάλαι. Τά Νοσοκομεῖα ἔπρεπε νά ἐπανέλθουν τουλάχιστον εἰς τό προπολεμικόν των ἐπίπεδον. Ἐπρεπε νά ληφθῇ πρόνοια διά μίαν στοιχειώδη ἱατροφαρμακευτικήν μέριμναν διά τούς ἄσθενεῖς τῆς Νήσου. Ὁ πληθυσμός ὤφειλε νά προστατευθῇ ἐναντίον διαφόρων μεταδοτικῶν νόσων καί νά ἐνταθῇ ὁ ἀγών ἐναντίον τῶν κοινωνικῶν τοιούτων. Τά νοσοκομεῖα τῶν ὁποίων τά κτίρια εἶχον καταληφθῇ ὑπό τοῦ ἐχθροῦ ἐπανεγκατεστάθησαν εἰς τά παλαιά των κτίρια, τά ὁποῖα ἐχρειάζοντο ἐν τούτοις ἐπισκευάς καί βελτιώσεις. Ἡ ΟΥΝΡΡΑ ἐπρομήθευσεν εἰς αὐτά τό ἀπαραίτητον ἱατρο-φαρμακευτικόν ὑλικόν καί ἐγιναν αἱ πλέον ἐπείγουσαι ἐπισκευαί καί βελτιώσεις. Ἐξ ἄλλου, ἰδρύθησαν δύο νέα νοσοκομεῖα, τό τῆς Σητείας καί τό τῆς Ἱεράπετρας εἰς τόν Νομόν Λασηθίου μέ περιωρισμένον ἀριθμόν κλινῶν καί ἤρχισαν νά λειτουργοῦν. Ταῦτα παρέσχον πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς τόν πληθυσμόν τῶν ἀπομακρυσμένων τούτων περιοχῶν. Ἡ Ἑλληνική Πολεμική Περιθάλψις διά τῆς ἰδρύσεως καί λειτουργίας Κοινοτικῶν Ἱατρειῶν καί Φαρμακείων εἰς ἀπομακρυσμένας περιφέρειας καί διά τῶν Κινητῶν αὐτῆς Ὑγειονομικῶν Συνεργειῶν εἰς ἕκαστον Νομόν τῆς Νήσου, προσέφεραν ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας εἰς τόν πάσχοντα πληθυσμόν. Ἐξ ἄλλου, ἡ δωρεάν χορήγησις φαρμάκων καί εἰδῶν Διατροφῆς διά βρέφη ὑπό τοῦ Διεθνούς Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, ἡ ὁποία ἀργότερον ἐσυνεχίσθη ὑπό τοῦ Π.Ι.Κ.Π.Α. συνετέλεσε μέγας εἰς τήν ἀνάρρωσιν τοῦ πληθυσμοῦ ἀπό τῆς καταστροφῆς τῆς κατοχῆς.

Δύο ἔτη ἀργότερον, ὅταν ἡ ΟΥΝΡΡΑ καί ὁ Διεθνῆς Ἐρυθρός Σταυρός ἐπεράτωσαν τό ἔργον των, παρετηρεῖτο σαφῆς πρόοδος εἰς τά ζητήματα ὑγείας. Παρά τῆς κομματικῆς διενέξεως καί τόν ἐμφύλιον πόλεμον, ὁ ὁποῖος εὐτυχῶς διήρκεσεν πολύ ὀλίγον ἐν Κρήτῃ, ὁ πληθυσμός τῆς Νήσου ἐτύγχανε ἱατρο-φαρμακευτικῆς καί νοσοκομειακῆς φροντίδος εἰς τόν ἴδιον περίπου βαθμόν μέ τήν προπολεμικήν περίοδον. Λόγω ὅμως τῆς ἀδυναμίας τοῦ Κράτους νά συνεχίσῃ τό ἔργον τῶν ξένων ὀργανώσεων, ἀνεπαίσθη ἡ δραστηριότης εἰς τόν τομέα τῆς Ὑγιεινῆς καί εἰς μερικούς τομείς ἡ ἱατρο-φαρμακευτική καί νοσοκομειακή μέριμνα ἐμειώθη. Αἱ ἀγροτικά περιοχαί στεροῦνται ἱατροφαρμακευτικῆς περιθάλψεως, διότι ἡ Ἑλληνική Πολεμική Περιθάλψις διέκοψε τήν λειτουργίαν τῶν Κοινοτικῶν Ἱατρειῶν τῆς καί

ἔμειψε τὰ Κινητὰ Ὑγειονομικὰ Συνεργεῖα τῆς. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ Νοσοκομεῖα, τὰ Δημοτικά, στερούμενα τῆς ἀναγκαίας οἰκονομικῆς βοήθειας, τὴν ὁποῖαν οἱ Δήμοι ἠδυνάτουσαν νὰ παράσχουν ἤρχισαν πάλιν νὰ φυτοζωοῦν, ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου τὰ Κρατικά Νοσοκομεῖα ἤρχισαν νὰ ἀδρανοῦν, λόγω τῶν δυσχερειῶν τὰς ὁποίας συνήντων, (ἰδίως ἐκ μέρους τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν) διὰ τὸν διορισμὸν ἐπιστημονικοῦ ἢ κατωτέρου προσωπικοῦ, τὸ ὁποῖον εἴτε εἶχε παραιτηθῆ, εἴτε εἶχε ἀπολυθῆ, ἢ ἀκόμη διὰ τὴν συμπλήρωσιν κενῶν θέσεων. Διὰ τοὺς ἰδίους λόγους, κάθε προσπάθεια πρὸς ὀργάνωσιν τῆς ἐκστρατείας ἐναντίον τῶν Κοινωνικῶν νόσων καὶ διὰ τὴν ἰατροφαρμακευτικὴν μέριμναν τῶν ἀγροτῶν καὶ τῶν ἀσθενῶν τῶν πόλεων, περιορίσθη καὶ παρέλυθεν. Αὐτὴ ἦτο ἡ κατάστασις, ὅταν ἀνηγγέλθη τὸ Σχέδιον Μάρτησιν. Ἐληξε τὸ πρῶτον ἔτος καὶ οὐδὲν ἐπετεύχθη εἰς τὴν Νῆσον. Ἦδη πλησιάζει τὸ δεῦτερον ἔτος. Δὲν γνωρίζομεν ἐὰν ἐλήφθη καμία πρόβλεψις διὰ τὴν Κρήτην καὶ ποίας μορφῆς. Σκοπὸς τῆς παρουσίας ἐκθέσεως εἶναι νὰ σᾶς ἐνημερώσῃ μετὰ τὰς ἀνάγκας τῆς Νῆσου (τουλάχιστον τὰς πλέον ἐπείγουσας) καὶ διὰ νὰ δυνηθῆτε νὰ κατανοήσετε τὸ ζήτημα πληρέστερον, ἐθεώρησα ἀκόπιμον νὰ προλογίσω συντόμως τὴν ἐκθεσίν μου μετὰ τὴν ἄνω δοθεῖσαν εἰσηγητικὴν ἐκθεσιν ἐπὶ τῆς προηγηθείσης καταστάσεως. Ἦδη θὰ προχωρήσω κατὰ Νομοθεσίαν, ἀποφεύγων φυσικὰ νὰ θίξω ζητήματα γενικῆς ὑγειονομικῆς ὀργανώσεως, προληπτικῆς καὶ θεραπευτικῆς, τὰ ὁποῖα ὑπάγονται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς.

I. Νομὸς Χανίων

Κρατικὸν Νοσοκομεῖον Χανίων: Τὸ πρῶτον Δημοτικὸν Νοσοκομεῖον Χανίων "Νοσοκομεῖον Ἅγιος Γεώργιος" περιῆλθεν ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ παρόντος ἔτους ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς ὅσον ἀφορᾷ τὴν λειτουργίαν καὶ ὀργάνωσίν του, συμφώνως πρὸς τὸν ἀναγκαστικὸν Νόμον 965/1937. Αὐτὴ ἦτο ἡ μόνη ἐνδεδειγμένη λύσις τὴν ὁποῖαν εἶχον προτείνει ἀπὸ ἀρκετῶν ἐτῶν, διὰ νὰ δυνηθῆ τὸ Ἰδρυμα τοῦτο νὰ ἐξυπηρετήσῃ ἱκανοποιητικῶς τὰς ἀνάγκας τῶν ἀπόρων ἀσθενῶν τοῦ Νομοῦ Χανίων, δεδομένου ὅτι ὁ Δήμος δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ τὸ συντηρήσῃ, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον νὰ τὸ ὀργανώσῃ καὶ νὰ αὐξήσῃ τὴν δύναμιν τῶν κλινῶν του, ὥστε νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰς ἀνάγκας τῆς περιφερείας. Διὰ νὰ καταστῆ ἱκανὸν νὰ ἀνταποκριθῆ πρὸς τὸν προορισμὸν του δέον ὅπως κατ' ἀρχὴν ἀνεγερθῆ καὶ δεῦτερος ὄροφος καὶ πρέπει νὰ ἐφοδιασθῆ μετὰ συγχρονισμένον χειρουργικὸν ἐξοπλισμὸν, μηχανήματα Ἀκτίνων καὶ μετὰ Μικροβιολογικὸν Ἐργαστήριον. Ἀπαντὰ τὰ τμήματά του ὀφείλουσαν νὰ ὀργανωθοῦν οὕτως, ὥστε νὰ τυγχάνουν θεραπείας ἀσθενεῖς κάθε εἰδικότητος. Φυσικῶς τῷ λόγῳ, δέον ὅπως ἐφοδιασθῆ μετὰ τὸ ἀπαιτούμενον ἰατροφαρμακευτικὸν ὑλικὸν καὶ διορισθῆ ἐπαρκῶς εἰδικευμένον προσωπικόν, ἐπιστημονικόν καὶ ἄλλο.

Σανατόριον-Νοσοκομεῖον Χανίων: Ὁ ἀριθμὸς τῶν 130 κλινῶν εἶναι τελείως ἀνεπαρκῆς, ἐὰν δὲν ἀνεγερθῆ παρόμοιον Ἰδρυμα εἰς ἕκαστον Νομόν διὰ τὰς ἀνάγκας ἐκάστης ἀντιστοίχου περιφερείας. Ἄλλως ὁ ἀριθμὸς τῶν κλινῶν του ὀφείλει νὰ τριπλασιασθῆ διὰ τῆς προσθήκης ἑνὸς ὄροφου εἰς τὸ κεντρικὸν κτίριον καὶ διὰ τῆς κατασκευῆς ἄλλων ἀναγκαίων βελτιώσεων καὶ τροποποιήσεων. Πάντως, τὸ κτίριον ἔχει

απόλυτον ανάγκην τοιούτων κτιριακῶν μετατροπῶν, διὰ νά ανταποκριθῆ πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς συγχρόνου θεραπευτικῆς φυματιολογικῆς ἐπιστήμης. Ἐξ ἄλλου, ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην εἰδικευμένου Ἱατρικοῦ καὶ Νοσηλευτικοῦ προσωπικοῦ, ἰδίως τοῦ τελευταίου, ἐνῶ συγχρόνως ἡ ἀνάγκη τοῦ ἀμέσου διορισμοῦ διοικητικοῦ προσωπικοῦ, τὸ ὁποῖον πλήρως ἐλλεῖπει, εἶναι πλέον ἢ ἐπιτακτικῆ.

Δημόσιον Ψυχιατρεῖον Χανίων: Ἀπαιτεῖται ἐπείγουσα ἐπισκευὴ καὶ βελτιώσεις, διὰ νά ἐκπληρῶσθαι τὸν προορισμὸν του. Αἱ ἐλλείψεις του δέν δύνανται νά καλυφθοῦν μὲ τὰ 150 ἑκατομμύρια τὰ ὁποῖα τελευταίως ἐχορηγήθησαν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς. Ὁ διορισμὸς εἰδικευμένου ἱατρικοῦ προσωπικοῦ καθὼς καὶ κατώτερου Νοσηλευτικοῦ προσωπικοῦ εἰς τὸ Ἴδρυμα τοῦτο, ἐνέχει ὑψίστην σημασίαν. Φυσικῶς τῷ λόγῳ, πρέπει νά ἐφοδιασθῆ μὲ κατάλληλον ὑγειονομικὸν καὶ φαρμακευτικὸν ὕλικόν, καθὼς ἐπίσης καὶ μὲ πλήρη συγχρονισμένον διαγνωστικὸν καὶ θεραπευτικὸν ἐξοπλισμὸν.

Ὑγειονομικὸν Κέντρον Χανίων: Τόκτιβριονχρῆζει μόνον ἐλαφρῶν προσθηκῶν καὶ μετατροπῶν. Ὁργανωθὲν κατὰ τὸ 1931, ἐλειτούργει ἔκτοτε ὑποδειγματικῶς καὶ διὰ τῶν διαφόρων ἱατρειῶν του ἐξυπηρέτησεν ἱκανοποιητικῶς τοὺς περισσοτέρους κατοίκους τῶν Χανίων καὶ μέχρις ἐνός σημείου καὶ τὸν ἀγροτικὸν πληθυσμὸν.

Δυστυχῶς, κατὰ τὴν περίοδον τῆς κατοχῆς ἠκολούθησε τὴν τύχην τῶν ἄλλων Ἰδρυμάτων καὶ ἡ λειτουργία του περιωρίσθη αἰσθητῶς. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, τὸ Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς δέν κατώρθωσε νά δώσῃ τὴν δέουσαν προσοχὴν εἰς τὴν ὁργάνωσιν ὅλων τῶν Τμημάτων του καὶ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ προσωπικοῦ του, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θά καθίστα αὐτὸ ἱκανὸν νά ἀναπτύξῃ τὴν δραστηριότητα καὶ ἀποδοτικότητα του. Οὐδεμίαν μέριμναν ἐλήφθη ὥστε νά λειτουργήσουν τὰ δύο κυριώτερα Τμήματά του, ἴτοι τὸ Μικροβιολογικὸν Ἐργαστήριον (τὸ ὁποῖον εἰρήσθω ἐν παρόδῳ θά ἐξυπηρέτη τὰς ἀνάγκας ὁλοκλήρου τῆς Νήσου) καὶ τὸ Ἀντιφυματικὸν Ἱατρεῖον, δύο σημαντικοὶ κλάδοι τῆς Δημοσίας ὑγείας καὶ τῆς Κοινωνικῆς Ὑγιεινῆς. Ἐξ ἄλλου, στερεῖται Ἐπισκεπτριῶν Ἀδελφῶν, ἀπαραιτήτων διὰ τὴν καλὴν λειτουργίαν τοιούτου Ἰδρυματος. Προπολεμικῶς, τρεῖς ἐπισκέπτρια ἀδελφαί ἐχρησιμοποιοῦντο πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον καὶ μολονότι ἔγιναν ἐνέργειαι διὰ νά παρακολουθήσουν μαθήματα εἰς τὴν Σχολὴν Ἐπισκεπτριῶν Ἀδελφῶν, ὑποψήφιος ἀπὸ τὴν πόλιν μας, δέν κατέστη δυνατόν νά διορισθῆ καμία ἀπὸ αὐτὰς εἰς τὴν κατάλληλον θέσιν, Τουναντίον, ὅλαι ἐκπατήθησαν εἰς Ἀθήνας.

Διὰ νά συνοψίσωμεν τὰς ἀνάγκας τοῦ Ὑγειονομικοῦ Κέντρου ὀφείλομεν ἰδιαίτερος νά τονίσωμεν τὴν ἀνάγκην ὅπως τεθοῦν ἐν λειτουργίᾳ ὅλα τὰ τμήματά του (Μικροβιολογικόν, Ἀντιφυματικόν, Ὀφθαλμολογικόν, Παιδιατρικόν, Ἀφροδισιακόν, Ὄτορινολαρυγγολογικόν, Ὄδοντιατρικόν, Ἀκτινολογικόν, Φαρμακεῖον) μὲ Ἐπισκεπτριάς Ἀδελφάς καὶ μὲ ἐπαρκές διοικητικὸν καὶ κατώτερον προσωπικόν.

II. Νομὸς Ρεθύμνου

Κρατικὸν Νοσοκομεῖον Ρεθύμνου: Ἀπὸ τῆς Ἀπελευθερώσεως, ἐγκατε-

στάθη προσωρινῶς εἰς ἓν ἐκ τῶν ὀρόφων τοῦ Κρατικοῦ Ὀρφανοτροφείου Ἀρρένων. Ἀλλά ἡ συνύπαρξις δύο διαφοροετικῶν Ἰδρυμάτων ἐντός τοῦ ἰδίου κτιρίου δέν εἶναι σκόπιμος. Ἐν ἓκ τῶν δύο ὀφείλει νά μεταφερθῆ, οὕτως ὥστε τό ἄλλο νά δυνηθῆ νά ἀναπτύξῃ τήν δρασίαν του ὑπό τῆς πλέον εὐνοϊκῆς συνθήκης, αἱ ὁποῖαι θά ἐγ-
 γυῶνται διά τήν καλήν του λειτουργίαν. Φυσικῶς τῷ λόγῳ, τό κτίριον τοῦτο πρέπει νά ἀποδοθῆ καί πάλιν εἰς τόν σκοπόν δι᾽ τόν ὁποῖον ἀνηγέρθη καί νά χρησιμοποιηθῆ ὡς Ὀρφανοτροφεῖον. Ὅσον ἀφορᾷ τό Νοσοκομεῖον, ἡ μόνη λύσις θά ἦτο νά μεταφερθῆ εἰς τό παλαιόν του κτίριον, (ἐκεῖ ὅπου τώρα στεγάζεται ἡ Φυματιολογική Κλινική μέ τῆς ὀλιγαριθμούς κλινίας της). Δέον ὅμως ὅπως ληφθῆ προηγου-
 μένως μέριμνα δι᾽ τήν προσθήκην ἑνός ἀκόμη ὀρόφου καί δι᾽ τήν ἀνάγεισιν διαφόρων βοηθητικῶν κτιρίων ἐντός τῆς περιοχῆς του.

Ἑγειονομικόν Κέντρον Ρεθύμνου: Στεγάζεται ἐντός ἀκαταλλήλου κτιρίου, ὅπου ἐνοικιάσθησαν δύο δωμάτια πρὸς τόν σκοπόν τοῦτον. Ἐνδείκνυται ἡ ἀνάγεισις ἑνός εἰδικοῦ κτιρίου πρὸς στέγασιν τοῦ ὑγειονομικοῦ τούτου Κέντρου, μέ 3-4 δωμάτια δι᾽ νά χρησιμεύσουν πρὸς στέγασιν τῶν ἰατρῶν κοινωνικῶν νόσων καί ἑνός μικροῦ φαρμακείου, οὕτως ὥστε νά δυνηθῆ ἡ ὑπηρεσία γὰρ ἀντικαταρτιθῆ εἰς τόν σκοπόν δι᾽ τόν ὁποῖον ὑφίσταται.

III. Νομός Ἡρακλείου

Ἡρακλείον, Δημοτικόν Νοσοκομεῖον Πανανειόν. Αἱ ἐγκαταστάσεις του, καθὼς καί ὁ ἀριθμός τῶν κλινῶν εἶναι ἐπαρκεῖς. Πιθανόν ὁ ἀριθμός τῶν κλινῶν νά ἠδύνατο νά ἀυξηθῆ ἐλαφρῶς. Τό Ἰδρυμα παρουσιάζει μεγάλην ἔλλειψιν προσωπικοῦ, ἰδίως ἀνωτέρου. Ὁ Διευθυντής, μολονότι πάλυ καλός ἄνθρωπος, εἶναι ἐν τούτοις πολύ ἡλικιωμένος δι᾽ νά ἀνταποκριθῆ εἰς τὰ καθήκοντα τοιαύτης ὑπευθύνου θέσεως. Ἡ λειτουργία τοῦ Μικροβιολογικοῦ Ἐργαστηρίου εἶναι ἐλ-
 λιπής καί ἡ κίνησις μερικῶν ἐκ τῶν Τμημάτων του, εἰς τὰ ὁποῖα ὀφείλε νά ἐδίδετο ἰδιαίτερα ὠθησις εἶναι περιορισμένη. Ὑπάρχει ἔλλειψις εἰδικευμένου προσωπικοῦ, τό ὁποῖον θά ἐνεφύσα νέαν ζωὴν εἰς αὐτό.

Κρατικόν Νοσοκομεῖον Ἀφροδισίων καί Δερματικῶν Νόσων: Κατά τήν γνώμην μας τοῦτο ὀφείλε νά ἀποτελῆ Τμήμα τοῦ Πανανειοῦ Νοσοκο-
 μεῖου. Τό μέτρον τοῦτο ἰδιαίτέρως ἐνδείκνυται τώρα μετά τήν εἰσαγωγήν τῆς Πενικιλλίνης καί τῶν ἄλλων σουλφamidῶν δι᾽ τήν थे-
 ραπείαν τῶν Ἀφροδισίων νόσων, χάρις εἰς τήν χρῆσιν τῶν ὁποίων αἱ ἀσθένειαι αὗται ὑπεχώρησαν σημαντικῶς. Οὕτω, τό κτίριον τό ὁποῖον ἤδη χρησιμοποιεῖται πρὸς τόν σκοπόν τοῦτον, καί τό ὁποῖον ἀνήκει εἰς τό Κράτος, θά ἠδύνατο νά μετατραπῆ εἰς Ἑγειονομικόν Κέντρον καί Κρατικόν Πολυϊατρεῖον, δι᾽ τῆς ἀνεγέρσεως βεβαίως ἑνός δευτέρου ὀρόφου καί τῆς τροποποιήσεως τῶν σημερινῶν του ἐγκαταστάσεων.

Ἑγειονομικόν Κέντρον Ἡρακλείου: Στεγάζεται εἰς δύο δωμάτια, εἰς τό ἰσόγειον τῆς Νομαρχίας, τὰ ὁποῖα εἶναι τελείως ἀνεπαρκῆ καί ἀκατάλληλα δι᾽ μίαν πόλιν 60.000 κατοίκων καί δι᾽ μίαν ἀπό τῆς μεγαλυτέρας περιοχῆς τῆς Νήσου. Εἶναι ἀπόλύτως καί ἐπείγουσα ἀνάγκη νά μεταφερθῆ εἰς ἄλλο εὐρύχωρον κτίριον, καλῆς ἐμφανίσεως

μέ τās απαιτουμένας ἐγκαταστάσεις καί ἰατρεία διὰ τήν διάγνωσιν καί θεραπείαν τῶν Κοινωνικῶν Νόσων, οὕτως ὥστε νά δυνηθῆ νά ἀρχίσῃ ἡ λειτουργία τοῦ Κρατικοῦ Πολυϊατρείου Ἡρακλείου, τοῦ ὁποίου ἡ Ἰδρυσις, ἐνῶ εἶχε ἐγκριθῆ διὰ Νόμου, καθυστερεῖ ἄνευ λόγου μέχρι σήμερον. Μία λύσις ὀλιγώτερον δαπανηρά διὰ τό κράτος, θά ἦτο αὐτή τήν ὁποίαν ἔχομεν ἤδη ἀναφέρει, ἤτοι ἡ μεταφορά τοῦ Νοσοκομείου Ἀφροδισίων καί Δερματικῶν Νόσων ἐντός τοῦ κτιρίου τοῦ Πανανείου Νοσοκομείου, οὕτως ὥστε τό ἐλευθερούμενον κτίριον διὰ τῆς προσθήκης καί δευτέρου ὀρόφου νά χρησιμοποιηθῆ πρός στέγασιν τῶν Γραφείων τοῦ Ὑγειονομικοῦ Κέντρου, τοῦ Ἀνθελονοσιακοῦ Ἀγῶνος, τῆς Ὑπηρεσίας Σχολικῆς Ὑγιεινῆς κλπ., τά δέ διάφορα ἰατρεία νά ἐγκατασταθοῦν εἰς τό Ὑπόγειον.

Οὕτω τό Ὑγειονομικόν Κέντρον καί τό Πολυϊατρεῖον θά εὐρίσκοντα παραπλεύρως τοῦ Νοσοκομείου καί ἀφ' ἐνός μὲν οἱ πρός ἐξέτασιν ἀσθενεῖς, ἀφ' ἑτέρου δέ τό προσωπικόν θά εὐρίσκωνται πάντοτε εἰς στενῆν ἐπαφήν καί συνεργασίαν.

IV Νομός Λασηθίου.

Ἀπό νοσοκομειακῆς ἀπόψεως, ὁ Νομός οὗτος εἶναι καλλίτερα ἐφοδιασμένος ἀπό ὅλους τοὺς ἄλλους. Κρατικόν Νοσοκομεῖον μέ 100 περίπου κλίνας λειτουργεῖ εἰς Ἅγιον Νικόλαον ἐντός ἐνός ὠραιοτάτου κτιρίου, κτισμένου πρός τόν σκοπόν τούτον. Ἐκτός τούτου, ὑπάρχουν τὰ Νοσοκομεῖα τῆς Ἱεράπετρας καί τῆς Σητείας καί τό μικρόν Νοσοκομεῖον τοῦ Δήμου Νεαπόλεως, τά ὁποῖα καλύπτουσιν ἐπαρκῶς τās ἀνάγκας τῶν ἀντιστοιχῶν περιφερειῶν. Ἡ πρό-
τυπος ὀργάνωσις καί λειτουργία τοῦ Ὑγειονομικοῦ Σταθμοῦ, τόν ὁποῖον ἱδρύσεν εἰς Ἱεράπετραν ἡ Ἑλληνική Πολεμική Περίθαλψις καί ὁ ὁποῖος λειτουργεῖ ἀπό τοῦ τέλους τοῦ παρελθόντος ἔτους, πλαισιώνει ὅλην τήν ὑγειονομικὴν ὀργάνωσιν.

Τό Ὑγειονομικόν Κέντρον τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἐγκατεστημένον ἐντός Κρατικοῦ κτιρίου, λειτουργεῖ ἱκανοποιητικῶς καί ἐκπληροῖ τόν προορισμόν του.

Εἰς τό λεπροκομεῖον, εἶναι ἀπόλυτος ἀνάγκη νά συμπληρωθοῦν τὰ οἰκῆματα τὰ ὁποῖα ἔμειναν ἡμιτελῆ καί τὰ ὁποῖα θά ἐφοδιάσουν μέ ὑγιεινά σπίτια τοὺς πλείστους τῶν ἀσθενῶν, πού ἤδη ζοῦν ὑπό ἀνθυγιεινῆς συνθήκας. Χρειάζεται μία ἠλεκτρικὴ γεννήτρια καθὼς καί ἄλλαι ἐγκαταστάσεις ἔχουσαι ἄμεσον σχέσιν μέ τήν ὑγιεινήν καί μέ ἓνα καλλίτερον τρόπον ζωῆς, ὅπως π.χ. πλυντήρια αἰθουσαί ἀναψυχῆς, ἐργαστήρια δι' ὅσους δύνανται νά ἐργασθοῦν. Ἐάν εἰσαχθοῦν αὐτά τὰ στοιχεῖα τοῦ πολιτισμοῦ εἰς τήν ζωὴν τῶν ἀποκλήρων τούτων τῆς κοινωνίας ἡ μοῖρα τῶν θά γίνῃ ὀλιγώτερον ἀνυπόφορος καί ἀποκρουστικῆ.

Αὐταῖ εἶναι ἐν συντομίᾳ αἱ πλέον ἐπείγουσαι ὑγειονομικαὶ ἀνάγκαι τῆς Νήσου μας, αἱ ὁποῖαι θά πρέπει νά ἀντιμετωπισθοῦν. Ὅπως ἀνέφερα προηγουμένως, παρέλειψα νά ἀσχοληθῶ μέ ζητήματα ἀφορῶντα τήν ὑγειονομικὴν ὀργάνωσιν (προληπτικὴ ὑγιεινή, Κοινωνικαὶ νόσοι, Κοινοτικά Ἰατρεία, ἰατρο-φαρμακευτικὴ ἀντίληψις διὰ τοὺς ἀγρότας ἀπόρους κλπ.). Ὑποτίθεται ὅτι τό Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς ὁμοῦ μετά τῶν μελῶν τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀποστολῆς ἔκαμαν τήν απαιτουμένην μελέτην καί προκαταρκτικὴν ἐργασίαν, καί ὅτι ἀσφαλῶς τὰ προβλήματα αὐτά ἔχουν συμπεριληφθῆ εἰς τό Σχέδιον Μάρσαλ διὰ τήν Ἑλλάδα.

АННОТИКН ВІВЛІО
АННОТИКН ВІВЛІО
АННОТИКН ВІВЛІО
АННОТИКН ВІВЛІО

12

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΧΑΝΙΩΝ